

VIII.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

λόγος εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα.

(Cod. 228 monasterii Διονυσίου in monte Atho, f. ρλα'-ρμγ')¹.

1. Πάλιν φῶς προερχόμενον, καὶ πάλιν ἐγὼ φωτιζόμενος·
πάλιν αὐγὴ ἀγάζουσα, καὶ πάλιν ἐγὼ ἀγαζόμενος· πάλιν φαι-
δρότης φαιδρύνουσα, καὶ πάλιν ἐγὼ φαιδρυνόμενος. Πάντα φωτεινά
καὶ ὑπέρλαμπρα, πάντα διαυγῆ καὶ ἀστράπτοντα καὶ τὴν τῆς ἡμέ-
ρας βοῶντα φαιδρότητα. Οὐρανῶν αἱ δυνάμεις εὐφραίνονται καὶ 5
ἡ γῆ τοῖς οὐρανόις συναγάλλεται· τὸν ἐμὸν φωτισμὸν ἑορτάζοντα
τὰ ὄρη σκιρτάτωσαν καὶ τὰ τῶν κριῶν μεγάλα μιμείσθω πηδή-
ματα· οἱ βουνοὶ διαλλέσθωσαν καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκτελείτωσαν
ἄλματα· φευγέτω θαλάττια ὕδατα, τὰ τὴν εὐρύχωρον καὶ θαλατ-
τίαν ἁμαρτίαν ἡμῖν ὑπογράφοντα. Ὁ Ἰορδάνης τρεχέτω δρόμον 10
δι' ἐμὲ τὸν ὑπίσθιον· ἐγὼ γὰρ εἶμι ὁ καλῶς εἰς τὰ ὑπίσω στρε-
φόμενος καὶ αὖθις παιδίον γινόμενος διὰ τῆς πνευματικῆς καὶ ὕδα-

¹ Σ. Π. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐλλη-
νικῶν κωδίκων. Τόμος πρῶτος, σ. 376. Ὁ 228-ος κώδιξ τῆς μονῆς τοῦ Διονυσίου
ἐγράφη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1420 καὶ 1421. Ὁ αὐτὸς λόγος τοῦ ἁγίου Σωφρονίου εὕρεται καὶ
μεταξὺ τῶν φύλλων 104 - 108 τοῦ 158-ου τῆς αὐτῆς μονῆς κώδικος, ὅς ἐγράφη ὑπό
τινος Δανιὴλ τῆ ἐκκαίδεκάτῃ ἐκατονταετηρίδι· τούτου δὲ τοῦ κώδικος, ὃν ὀνομάζω Β
ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι, παρατίθεται ἐνταῦθα τὰς μέχρι τοῦ 7-ου κεφαλαίου συλλεγείσας
διαφορότητας. Ἐτερον ἀντίγραφον τοῦ εἰς τὸ βάπτισμα λόγου τοῦ Σωφρονίου ὄρα παρὰ
τῷ Φαβρικήῳ, Bibl. graeca, τ. X, σ. 242.

τώδους ἀναγεννήσεως, καὶ οὕτως ὡς παιδίον ἀρτιγενὲς καὶ ἀπό-
 νηρον καὶ κακίας πάσης ἐλεύθερον εἰς βασιλείαν οὐρανῶν ἀναγό-
 μενος. Διὰ τοῦτο χαρὰ τοῖς οὐρανόις ἐφήπλωται δι' ἐμὲ τὸν ἀπό-
 γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνυψούμενον· διὰ τοῦτο θυμηδίας τερπνῆς ἀγαλ-
 5 λίασις τοῖς ἐπιγείοις ἐγκεκράτηται σήμερον, ὅτι τῆς ἐμῆς ὄρα
 σωτηρίας τὴν γέννησιν, ὅτι τῆς ἐμῆς δαδουχίας δέρκει τὴν ἔλ-
 λαμψιν, ὅτι τῆς ἐμῆς δουλείας ὄρα τὴν ἀπόθεσιν, ὅτι τῆς ἐμῆς
 ἐλευθερίας ὄρα τὴν προέλευσιν, ὅτι τῆς ἐμῆς ῥυπαρίας ὄρα τὴν
 ἀπόνησιν, ὅτι τῆς ἐμῆς καθαρότητος νοεῖ τὴν λαμπρότητα, ὅτι
 10 τῆς ἐμῆς υἰοθεσίας βλέπει τὴν γέννησιν, μᾶλλον δὲ θαυμαστὴν
 ἀναγέννησιν — οὕτω γὰρ εἶπεῖν εὐπρεπέστατον —, οὐκ ἐκ θελή-
 ματος σαρκὸς ἀναθρώσκουσιν, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀναβλύ-
 ζουσιν, ἀλλ' ἐκ θελήματος Θεοῦ ἀνατέλλουσιν. Ἐκεῖνα τῆς κάτω
 γεννήσεως, ταῦτα τῆς ἄνω κηρύσεως· ἐκεῖνα τοῦ πρώτου Ἀδάμ
 15 τὰ χαρίσματα, ἅπερ αὐτοῦ τοῖς τέκνοις, ἡμῖν, προσέξενε, Θεῶ
 γεγονῶς ἀνυπήκοος καὶ παραβάς αὐτοῦ τὸ διάταγμα. Ταῦτα τοῦ
 δευτέρου Ἀδάμ τὰ δωρήματα, ἅπερ ἡμῖν τοῖς αὐτοῦ φοιτηταῖς ἐδώ-
 ρήσατο, Θεῶ γεγονῶς τῷ τεκόντι ὑπήκοος καὶ φυλάξας αὐτοῦ
 τὴν ἐντολὴν ἀπαράτρωτον, ὡς κατ' ἐμὲ γεγονῶς ἄνθρωπος καὶ
 20 μέχρι σταυροῦ καὶ θανάτου τὴν ὑπακοὴν ἐνδειξάμενος· “ἐντολὴν
 γὰρ ἔλαβον”, φησί, “παρὰ τοῦ πατρὸς μου τί εἶπω καὶ τί λα-
 λήσω, καὶ ἐγὼ τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς μου ἐφύλαξα”. Οὐκ ἀπα-
 ξίσι ταῦτα λέγειν δι' ἐμὲ καὶ φιδέγεσθαι, ἐπειδὴ γενέσθαι κατ'
 ἐμὲ κατηξίωσε, σάρκα προσλαβὼν ὁ ἀσώματος ἐκ παρθένου βλα-
 25 στήσασαν αἵματος καὶ ψυχὴν νοερὰν καὶ ἀόρατον καὶ ψυχαῖς ταῖς
 ἡμετέραις ὁμόφυλον· ταῦτα γὰρ καὶ πᾶς πέφυκεν ἄνθρωπος ἐξ
 Ἀδάμ φυσικῶς καταγόμενος καὶ σώζων πρὸς αὐτὸν τὴν συγγένειαν
 ὡς συμφυῆς υἱὸς καὶ ἀπόγονος. Ταῦτα καὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ
 Θεὸς ὁ τούτων κτίστης γεγένηται, σώσα· βουληθεῖς τὸ ἀνθρώπινον
 30 φύραμα, ὡς ἔργον ἰδικόν καὶ πλαστούργημα τοῦ τεκόντος Θεοῦ,
 συνθελήσαντος καὶ τοῦ συγγενοῦς εὐδοκήσαντος πνεύματος· μία γὰρ

2 ἀναγόμενον A. — 6 δέρκει A, βλέπει B. — 17 δωρήματα B, ῥήματα A. —
 21 Ἰωάνν. ιβ', 49. ιε', 10 || παρὰ A, ἀπὸ B. — 27 τὸ φυσικῶς ἔλαβον ἐκ τοῦ B.

τῆς μακαρίας τριάδος ἢ βούλησις, ἐπειδὴ καὶ μία αὐτῆς οὐσία καὶ θεότης πεπίστευται. Διὰ ταῦτα φῶς πρὸς τὸν λόχνον πορεύεται, τὸν ἐμὸν φωτισμὸν οἰκειούμενος καὶ ποιῆσαι τὸν λόχνον οὐπερ ἦν φωτεινότερον· καὶ ὁ Λόγος πρὸς τὴν φωνὴν παραγίνεται, τὸν ἀλογωθέντα με ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ πάθεσι λογι- 5
σαί τε καὶ σοφῶσαι βουλόμενος· καὶ ὁ δεσπότης πρὸς τὸν δοῦλον κατέρχεται, τὸν δοῦλον ἐμὲ ἐλευθεροῦν ἐφιέμενος· καὶ τῷ στρατιώτῃ ὁ βασιλεὺς ὑποκλίνεται, εἰς βασιλείαν ἐμὲ προαγόμενος, καὶ ταύτην οὐράνιον, ἐπειδὴ καὶ αὐτός ἐστι βασιλεὺς ἐπουράνιος· τὸν δρόμον, τὸν Πρόδρομον, ἐνδείκνυται ὁ πανταχοῦ παρῶν ὡς 10
Θεὸς ἀπερίγραπτος, καὶ στείλας αὐτοῦ προτρέχειν τὸν Πρόδρομον, καὶ βοᾶν αὐτοῦ τὴν σωτήριον ἄφιξιν, καὶ κηρύττειν αὐτοῦ τὴν θεουργὸν θεοφάνειαν· θεοῖ γὰρ ἐμὲ τὸν σαρκικὸν ἐμφαινόμενος καὶ Θεῷ προσοικειῶ τῷ γεννήτορι τὸν πάλαι Θεοῦ φυγάδα γενόμενον καὶ δραπετήν μέχρις αὐτοῦ χρηματίσαντα. 15

2. Ἄλλὰ καὶ πρὸς τὸν Ἰορδάνην καὶ Ἰορδάνου τὰ νάματα τῆς ζωῆς ἢ πηγῆ καὶ τῆς ἀθανασίας πρόεισιν, οὐχ ἄλμυρον ἐπικλύουσα, οὐδὲ φθαρτικὸν ἐπιρρέουσα, ἀλλὰ ζωοποιὸν πελαγίζουσα καὶ φωτοειδὲς ἐξαστράπτουσα· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν βαπτιστὴν αὐτὸν καὶ βαπτίζοντα μόνον τοῖς ὕδασις ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι 20
γίνεται καὶ βαπτισθῆναι ζητεῖ, καὶ τὴν κάθαρσιν σιγήπτεται ὁ πάντων καθαιρῶν τὰ πταίσματα καὶ πάντα ῥύπον ψυχικὸν ἀπορρύπτων τῷ πνεύματι, τὴν ἐμὴν μνηστευόμενος κάθαρσιν καὶ τὴν ἐμὴν τεχνιτεύων λαμπρότητα. Διὰ τοῦτο ἡ φωνὴ μὲν βοᾶ, κατακτυπεῖ δὲ μεγάλως τὴν ἔρημον καὶ ἐκφοβεῖ τὸν Ἰορδάνην τῷ 25
φθέγματι· “ἐτοιμάσατε τὰς ὁδοὺς Κυρίου· εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν”· ὁ γὰρ Θεὸς ἦν αὐτοῦ καὶ πλάστης καὶ κύριος ὁ πρὸς αὐτὸν σαρκικῶς ἀφικνούμενος καὶ σαρκικὸν λαμβάνειν ὀρεγόμενος βάπτισμα· τοῦτο γὰρ καὶ πάσης δικαιοσύνης τὸ πλήρωμα· τίς γὰρ στόμα φέρων ἀνθρώπινον; ὁ φράσαι Θεοῦ 30
δικαιοσύνην δυνάμενος, ἥτις καὶ πᾶσαν βαθυτάτην τοῖς πταίσμασι

17 οὐκ AB. — 24 τεχνιτεύων B. — 25 κατακτυποῖ B. — 26 Ματθ. γ', 3. Μάρκ. α', 3. Λουκ. γ', 4.

φάρυγγα τῆς θείας ποιεῖ πληροῦσθαι πληρώσεως, καὶ πᾶν ὄρος
 τυραννικὸν καὶ ὑπερήφανον, τὴν κατὰ Θεὸν νοσοῦν τυραννικὴν
 τραχηλίαν, ταπεινὸν ἀποδείκνυσι καὶ χθαμαλὸν ἀπεργάζεται, καὶ
 τὰ σχολιὰ εὐθὺς δημιουργεῖ καὶ ὀρθότατα, καὶ τὰ τραχέα καὶ δυ-
 5 σκερῆ καὶ δυσπόμευτα πρὸς λείας ὁδοὺς μετατίθησι καὶ πρὸς εὐ-
 πορεύτους πορείας μεθίστησιν· ἔχει γὰρ ἰσορροποῦντα τὸ θέλειν,
 τὸ δύνασθαι, καὶ σύνδρομον τῇ βουλήσει φέρει τὴν δύναμιν. Ταύ-
 τῆς ὁ βαπτιστῆς δεδιὼς τὴν ἐμφάνειαν, καὶ μάλα γενικῶς ὑπο-
 τρέμων τὴν ἄφξιν, ὀκνηρότερος γίνεται πρὸς τὴν τῶν αὐτῶ κε-
 10 λευομένων ἐγγείρησιν, κηρύττων τὸ δι' ὕδατος βάπτισμα, ὑπερ-
 ῆν τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος πρόδρομον· ἢ μόνον γὰρ ἐνήγεν
 εἰς μετάνοιαν τὸν προκαθαρικῶς αὐτὸ βαπτισάμενον. Ἀναδύεται καὶ
 ἀναβάλλεται καὶ δειλιῶν προφανῶς ὑποστέλλεται καὶ μεγάλη βοᾷ
 τῇ φωνῇ, Χριστὸν ὀφθαλμοῖς θεασάμενος, τῆς θείας δικαιοσύνης
 15 τὸν τέκτονα· “Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ σὺ ἔρχη
 πρὸς με”; Καὶ οὐ ψεύδεται τοῦτο φθεγγόμενος· ἤττηται γὰρ τῇ
 τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνῃ τὰ σύμπαντα καὶ ἀσυγκρίτως κεῖται κατώ-
 τερα τῆς ἀκροτάτης αὐτοῦ καθαρότητος. “Καὶ πῶς βαπτίζεις, ὦ
 βαπτιστά, αὐτὸς βαπτισθῆναι δεόμενος; καὶ πῶς καθαίρεις τοὺς ῥυ-
 20 παροὺς ἁμαρτήμασι, χρήζων αὐτὸς τοῦ καθαίροντος, διὰ τοῦτο
 δέ”, φησί, “πόρρω τυγχάνων θεϊκῆς τελειότητος καὶ ἀνθρωπίνων
 μολυσμῶν οὐκ ἀμέτοχος; οὐδεὶς γὰρ καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, οὐδ' ἂν
 μίαν ἡμέραν μόνον βιώσειε, καὶ οὐδεὶς ἀγνήν τὴν καρδίαν ἔχειν
 καυχῆσαιτο, φύσιν χροῖκὴν κληρωσάμενος”.—“Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς
 25 τοὺς ἐμοῦ πλεῖον ῥυπῶντας τῷ ὕδατι, μικρὰν ὑμῖν τῇ μετανοίᾳ
 παρεχόμενος ἔκπλυσιν καὶ προκαθαίρων ὡσπερ ὑμᾶς τῆς ἀπέιρου
 τε καὶ δυσεκπλύτου ῥυπάνσεως, μέσος δὲ ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐ
 γινώσκετε, ὅστις ὑμᾶς πυρὶ βαπτίσει καὶ πνεύματι, καταφρύγων
 ὑμῶν πᾶσαν ἁμαρτημάτων τὴν ἄλωνα καὶ ἐκφυσῶν πάντα τῆς
 30 ὑμῶν πλημμυλείας τὰ ἄχυρα· οὗ τὸ πτύον χειρὶ τῇ θείᾳ βαστά-

5 λίας Α. — 6 τῆ Β. — 14 θείας Α, Θεοῦ Β. — 15 Ματθ. γ', 14. — 21 δε] γὰρ ΑΒ || τὸ φησὶ ἐλλείπει τῷ Β. — 22 οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου] Ἰωβ ιδ', 4. — 24 ἐγὼ μὲν βαπτίζω κέ] Ἰωάν. α', 26-27. Ματθ. γ', 11-12. Λουκ. γ', 16, 17.

ζεται καὶ ἕλην αὐτοῦ διακαθαίρει τὴν ἄλωνα, καὶ ᾧ τὸν μὲν σί-
 τον αὐτὸς τὸν καθαρὸν αὐτῷ προσφερόμενον καὶ ζιζανίων ὄντα
 κακίστων ἐλεύθερον εἰς ἀποθήκην τιθεῖ τὴν οὐράνιον, ὅπου σῆς
 οὐκ ἐκφαίνεται καὶ ὅπου ληστής οὐκ εἰσέρχεται, ὁ μὲν φθειρῶν
 κακῶς τὸ ἀπόρρητον, ὁ δὲ κλέπτων χαλεπῶς τὸ θησαύρισμα· τὸ 5
 δὲ ἄχυρον ἀσβέστῳ πυρὶ κατακαύσειεν, ὡς ἀποθηκῶν οὐρανίων
 οὐκ ἄξιον. Ἔχει δὲ τῆς δικαιοσύνης ὁ πρῶτανις καὶ τὴν ἀξίην
 τῷ πτύῳ συνόμελον καὶ τῇ ρίζῃ τῶν δένδρων ἀκόλουθον, πᾶν
 δένδρον μὴ καρποφοροῦν καρπὸν τὸν θεάρεστον ἀκαμάτως ἐκκό-
 πτουςαν (Θεοῦ γὰρ τοῦτο δικαιοσύνη ψηφίζεται) καὶ ἀσβέστῳ πυρὶ 10
 παραπέμπουσαν, ἐν ᾧ τὸ ἄχυρον καίεται, ἀκοιμήτῳ φλογὶ βυθι-
 ζόμενον. Μετανοίας οὖν καρπὸν εὐθύνω τὸν ἄξιον, τοὺς μετανοία
 δεχομένους τὸ βάπτισμα, καὶ μὴ ταῖς ἐξ Ἀβραάμ κελεύω προ-
 σβολαῖς ἐναβρύνεσθαι, ἀλλὰ πίστει καὶ ἔργοις τοῖς Ἀβραάμ καλ-
 λωπίζεσθαι· τοὺς γὰρ τοῦτο ὄραν οὐκ ἐθέλοντας, ἐχιδῶν καλῶ 15
 δικαίως γεννήματα καὶ οὐ πατριάρχου Ἀβραάμ βλαστήματα. Τοῦτο
 δὲ φημι καὶ ἀληθῶς ἀποφαίνομαι, ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ὁ παντο-
 δύναμος καὶ ἐκ λίθων ἀκάρπων τῆς ἐθνικῆς ἀγνοίας ἐγεῖραι τέκνα
 φανότατα, Ἀβραμιαῖαις ἀρεταῖς καλλυνόμενα καὶ εἰκότως αὐτῷ
 τῷ Ἀβραάμ διὰ τῆς αὐτῆς οἰκειούμενα πίστεως, ἅπερ ἐξ ἀγριε- 20
 λαίου παλαίου πάλαι φούμενα καὶ νεκρότητα λίθων τῇ ἀκαρπία
 μιμούμενα εἰς καλλιελαίου φύσιν μετὰγεται, μετακεντριζόμενά τε
 καὶ μεταλλευόμενα καὶ ἄμειψιν τὴν καλὴν ὑπομένοντα, καὶ καρπο-
 φοροῦντα τῷ Θεῷ τῷ τὸν μετακεντρισμὸν αὐτῷ ἐνεργήσαντι καὶ
 καρπὸν αὐτῷ θυμηρέστατον, οὐ τὸν παλαιὸν καὶ πικρότατον, ἀλλὰ 25
 τὸν νέον ἀληθῶς καὶ καινὸν καὶ γλυκύτατον· πίστιν φημι τὴν
 Ἀβραάμ καὶ ἀμώμητον, ἧς Ἰουδαῖος ὁ νῦν ἀπωλίσθησε, καὶ πρά-
 ξεις πατριαρχικὰς καὶ προαίρεσιν, ὧν ὁ σαρκικὸς Ἰσραὴλ ἀποπέ-
 πτωκε· τὰ γὰρ ἀρχαῖα καὶ παλαιὰ νυνὶ παρελεύσεται, καὶ τὰ

9 πᾶν δένδρον κέ] Ματθ. γ', 10. ζ', 19. — 13/19 Ματθ. γ', 9. Λουκ. γ', 8. —
 16 οὐκ Ἀβραάμ τοῦ πατριάρχου Β. — 19 φανότατα Α. — 22 Ῥωμ. ια', 24 ||
 μετακεντριζόμενα Β, μακαριζόμενα Α. — 24/26 Ῥωμ. ζ', 5-6. — 27 ἀπολίσθησε
 Α. — 29 Κορινθ. 2, ε', 17.

πάντα Θεοῦ καινὰ γίνεται χάριτι Χριστοῦ τοῦ τοῖς παλαιοῖς ἐπι-
λάμπαντος καὶ δρῶντος αὐτῶν δυνάμει θεία τὴν ἐγκαίνισιν, τὴν
μὴ κλινομένην ποτὲ πρὸς παλαιώσεις, καὶ φθορὰν παντελῶς οὐ
γινώσκουσιν, καὶ ἀφανισμόν ἰδεῖν οὐκ ἐθέλουσαν· διὰ τοῦτο γὰρ
5 καὶ νόμος ὁ Μωσαϊκὸς πεπαλαίωται καὶ Χριστὸν ἡμῖν ἀνατέταλκεν
ὁ πάσης καινιστῆς τῆς ἐξ Ἀδὰμ παλαιότητος καὶ πάντα νεουργῆ
καὶ νεότευκτα σοφία καὶ σθένει θεϊκῶ προβαλλόμενος”.

3. Καὶ ταῦτα μὲν Ἰωάννης βοάτω τὰ ῥήματα τοῖς αὐτὸν
ἐρωτῶν δολερώτατα θέλουσιν, μᾶλλον δὲ ἰουδαϊκώτατα καὶ κακουρ-
10 γότατα σπεύδουσι· “Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς,
οὐδὲ Ἡλίας, οὐδὲ ὁ προφήτης”; Χριστὸς μὲν γὰρ αὐτὸς οὐκ ἐτύγ-
χανεν, ἀλλὰ Χριστοῦ προελήλυθε πρόδρομος, κατασκευάζειν πεμ-
φθεῖς λαὸν περισούσιον, καλῶν ἔργων ζηλωτὴν καὶ ἀξίων δηλονότι
τῆς χάριτος· καὶ Ἡλίας οὐκ ἦν ὁ Καρμήλιος, ἀλλ’ Ἡλιοῦ προε-
15 ληλύθει τῷ πνεύματι καὶ ἄσκησιν Ἡλιοῦ φορῶν καὶ ἐνδύματα
καὶ ἔρημον οἰκῶν, ἐξ ἧς Ἡλιοῦ ἐνεργείαις ἀγγελικαῖς ἀρπάζεται
καὶ ὡς εἰς οὐρανὸν (οὐ γὰρ εἰς οὐρανὸν) ἀναφέρεται· ἀλλ’ οὔτε
“ὁ προφήτης”. Ἰωάννης προώριστο ὁ τοῖς ἐπιγείοις εἰς σω-
τηρίαν ἐλθεῖν προσδοκώμενος· Χριστὸν γὰρ ἡμῖν κατεμήνυεν
20 ὁ προφήτης μετὰ τοῦ ἄρθρου λεγόμενος, καὶ τοῦτο ἔχων τῆς ἐνηλ-
λαγμένης αὐτοῦ σημασίας τὸ γνῶρισμα· προφήτης γὰρ καὶ ἕκαστος
τῶν προφητῶν προσηγόρευτο, ὡς προφητικοῦ χαρίσματος μέτοχος,
ἀλλ’ οὐ μετὰ τοῦ ἄρθρου λεγόμενος, οὔτε τὸ ἄρθρον ἔχων τῆς
τοιαύτης προηγούμενον κλήσεως· “ὁ προφήτης” δὲ μόνος ὁ Χριστὸς
25 ὠνομάζετο, ὁ τὴν πατρικὴν βουλήν προσφθεγγόμενος, ὡς Θεοῦ
βουλή καὶ λόγος καὶ σύμβουλος, καὶ πᾶσι προφήταις αὐτὸς διδούς
τὸ προσφθέγγεσθαι, καὶ πνεῦμα τὸ προφητικὸν χαρίζόμενος, καὶ
ταύτη τῶν ἄλλων προφητῶν διστάμενος καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς οὐ
δεχόμενος σύμβασιν. Ἀλλὰ τί; Τοῦτον ὁ βαπτιστῆς θεασάμενος
30 καὶ καταπλαγεῖς αὐτοῦ τὴν ταπείνωσιν, ἔνθους πληρούμενος καὶ
πνεύματος ἔφησεν· “Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ

2 ἐγκένισιν B. — 6 κεισιτῆς B. — 9 κακουργώτατα B. — 10,11 Ἰωάν. α',
25. — 31 Ματθ. γ', 14.

σὺ ἔρχη πρός με”; καὶ καλῶς ὁ νόμος λέγει τῇ χάριτι· ἔχρηξε γὰρ ὁ νόμος τῆς χάριτος, ἐπεὶ μηδὲν ἐλθὼν τετελείωκε, μήτε τὴν ἀνθρωπεῖαν νόσον ἰάσατο, ἦν ἐν Παραδείσῳ πάλαι ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπεῖα νενόστηκεν, ἀλλὰ παιδαγωγὸς μὲν ἄριστος γέγονε καὶ καλῶς εἰς Χριστὸν παιδαγωγήσας τοὺς τὸ βάθος αὐτοῦ τὸ μυστικὸν κατοπτεύσαντας καὶ οὐ τοὺς μόνῃ τῇ ἐκλείψει τοῦ γράμματος τὴν πᾶσαν αὐτοῦ περιγράψαντας δύναμιν καὶ πάντῃ αὐτοῦ τὸν σκοπὸν ἀγνοήσαντας καὶ τὸ ἐν αὐτῷ κρυπτόμενον οὐ νοήσαντας ἴαμα. “Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ σὺ ἔρχη πρός με; ἁμαρτίαν αὐτὸς οὐ πεποίηκας, οὔτε δόλον ἐκ στόματος ἔλεξας, καὶ τί τοῦ ἐμοῦ προσδέη βαπτίσματος; Αὐτὸς με βαπτίζειν τοὺς ῥυπῶντας ἀπέστειλας καὶ πῶς σε βαπτίσω τὸν ῥύπον μὴ ἔχοντα; πῶς σε βαπτίσω τὸν καθαρὸν καὶ ἀμίαντον, αὐτὸς ἐγὼ τοιαύτην οὐ πλουτῶν καθαρότητα; πῶς σε βαπτίσω πάντας καθαίροντα, αὐτὸς τῆς σῆς μᾶλλον χρήζων καθάρσεως; πῶς σε βαπτίσω τὸν μετανοίας οὐ χρήζοντα; βάπτισμα γάρ μοι μετανοίας δεδώρησαι· τοῦτο τῶν ἁμαρτίας βεβαρημένων ὑπάρχει τὸ βάπτισμα, οὐδὲ τούτων αὐτοῖς παρεχόμενον ἄφεςιν, ἀλλὰ πρὸς ἐπιστροφὴν καλοῦν καὶ μετάνοιαν, ἵνα εἰς σὲ τὸν σωτῆρα πιστεύσωσιν, ἵνα εἰς σὲ τὸν μετ’ ἐμὲ φανησόμενον τὰς αὐτῶν ἐλπίδας ἀναρτήσωσι. Πῶς σε βαπτίσω τοῖς ὕδασι τὸν βαπτίσει με μέλλοντα πνεύματι, οὐπερ ἐγὼ πρὸ πάντων βαπτίσματος δέομαι, ὡς μετὰ πάντων καὶ αὐτὸς μολυσμοῖς ἐνεχόμενος: Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχη πρός με”;

4. Ὁ λόγος τῷ φωτὶ διαλέγεται, ἡ φωνὴ τῷ λόγῳ προσφθέγγεται, ἡ πηλὸς τῷ κεραμεῖ ἀποκρίνεται, ὁ δοῦλος τῷ δεσπότη φησὶν ἐκπληττόμενος: “Τί τοῦτο ποιεῖς, ὦ δέσποτα; οἶδά σε τίς εἶ καὶ πόθεν ἐλήλυθας· ἐν κοιλίᾳ σε προσεκόνησα, ἐν γαστρὶ ἔτι τελῶν τὴν σὴν ὠμολόγησα δύναμιν· κόλποις ἔτι τῆς ἐμῆς μητρὸς ἐνειλούμενος, παρουσίαν τὴν σὴν κατενόησα· μυστικωτάτῳ σκιρτήματι τὴν σὴν ἠγαλλιασάμην τοῖς πᾶσι χαροποιὸν ἐμφάνειαν

11 τί τοῦ A, τοιοῦτ’ B. — 17 βεβαρυνμένων B || ὑπάρχοντα βάπτισμα A. — 29 ἐμῆς μητρὸς A, μητρικοῖς B.

καὶ τῆ μητρικῇ γλώττῃ καὶ στόματι κυριότητα τὴν σὴν ἀνεκτί-
 ρυζα, ἐπεὶ μοι φύσις τότε λαλεῖν οὐκ ἐπέτρεπε· νῦν δὲ λαλῶ καὶ
 ἐξίσταμαι, ἐπειδὴ μοι λόγον παρέσχηκας καὶ ζῶον λάλον ἐπὶ γῆς
 ἐδημιούργησας· πῦρ καταναλίσκον εἶ τῆ θεότητι, καὶ πῶς σου
 5 τολμήσω ἐφάψασθαι; οὐκ εὐθέως ὕλως καυθήσομαι τολμῶν ἀν-
 θρώποις ἀτόλμητα; Παῦσον, ὦ δέσποτα, ἐμοὶ θεσμοθετῶν τὰ ἀδύ-
 νατα· ἀδύνατον γὰρ τοῦτό ἐστι καὶ ἀμήχανον, οὐ μόνον ἀνθρώ-
 ποις, ἀλλὰ καὶ Ἀγγέλοις αὐτοῖς τὸ ἐπιχειρήμα. "Ἐτοιμός εἰμι
 πρὸς τὴν κέλευσιν, ἀλλὰ φόβος με κωλύει τοῦ πράγματος καὶ τῆς
 10 τοιαύτης ἐγχειρήσεως ἴστησιν. Οἶδ' ὅτι πολλὴν τὴν συγκατάβασιν
 δέδειχας, πρὸς τσαύτην κατελθὼν ταπεινότητα· ἀλλ' ὑπεραίρει
 τοῦτο τὴν ἀνθρωπίνην εὐτέλειαν· ποῖον δὲ πῦρ βαπτισθήσεται νά-
 μασιν, ἢ βαπτισθὲν εὐθὺς οὐ σβεσθήσεται; Σὺ δὲ πῦρ ὑπάρχων
 αἰδῖον, πῶς προσκαίροις βαπτισθῆναι κελεύεις τοῖς ὕδασι; πῶς δὲ
 15 σε ἰδὼν ὁ Ἰορδάνης οὐ φεύζεται, τόπον εὐρηκῶς ἀποδράσεως,
 ἦν μένειν αὐτὸς αὐτῷ μὴ κελεύσης; δύνῃ γὰρ ἅπαντα, ὡς ὄντως
 ὦν τῶν ἀπάντων ἡνίοχος, δημιουργὸς τε καὶ κτίστης καὶ πρύτανις".
 "Ἀλλὰ τί ταῦτα"; τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν πυνθανόμενον πρὸς τὸν
 λόχον φησὶ τὸν φθειγρόμενον· "Εἰ Θεὸν με φῆς εἶναι παντοδύ-
 20 ναμον, πῶς καὶ τοῦτο δ' ἂν οὐ δυνήσομαι, ἵνα σε μὴ φλέξω πυρὶ
 τῆς πάντα μου φλέγειν δυνάμεως, τὸν ἐμῆ κελεύσει καὶ οὐ τόλμη
 βαπτίζοντα; Εἰ προφήτης ἐμὸς τυγχάνεις καὶ πρόδρομος, πῶς
 ὄμμασι προφητικοῖς οὐ τεθέασαι, ὡς μήτρα μὲν παρθένου συνε-
 λήφθη καὶ νηδὺς κεκυφόρηκεν ἄσπορος, καὶ φύσις με θηλῆς
 25 λελόχευκε; καὶ πῶς ἐγὼ τεχθεὶς ἀνθρωπότητι παρθενικῶν μαζῶν
 ἀπεθῆλασα, καὶ ὠλέναις μητρικαῖς νηπιᾶζων βεβάσταγμα καὶ
 οὐδέν, ὦν σὺ δειλιᾶς καὶ πεφύβησαι (ταῦτα πάντα σωματικῶς
 ἐνεργήσας ἐνήργησα· οὐ γὰρ κρῖναι τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἀλλὰ
 σῶσαι τὸν κόσμον ἀπὸ θλίψεως), πέφυκα, ὡς ἐμὸν καὶ οὐκ ἄλλου
 30 τινὸς δημιούργημα; Τί οὖν ἀμελεῖς καὶ ἀναβάλλῃ τὴν κέλευσιν;

8 ἐγχείρημα B. — 13 ὑπάρχων B. — 16 ἦν - - κελεύσας A. — 18 φῶς τὸ
 ἀληθινόν] Ἰωάν. 1, β', 8. — 21 δυναμίμεως A, δυναμένης θεότητος B. — 25 λε-
 λόχευκε B. — 28, 29 Ἰωάν. ιβ', 47.

“Ορα μὴ κριθῆς ἐξ εὐλαβείας ἀνήκοος καὶ γέννη παρακοῆς τῆς πατρῶας συμμετοχος. Ἐγὼ κελεύω καὶ τί τὸ ἀντίπαλον; ἐγὼ θεσπίζω καὶ τίς ἀντιτάσσεται; οὐκ ἔστι γὰρ τὸ τοῖς ἐμοῖς ἀντιστῆναι δυνάμενον θελήμασι”.

5. Τούτῳ Ἰωάννης πειθόμενος, καὶ παιδευθεὶς ἐκ τῶν παρ- 5
 θενικῶν ἐν ταύτῳ καὶ μητρικῶν ὑποθέσεων Χριστοῦ τοῦ ὄντως
 τὰ μυστήρια, ἀντιλέγειν ἢ ἀντιφέρεσθαι πέπαυτο καὶ πρὸς τὴν
 πράξιν ἐβάδιζε, καὶ βαπτίζει Χριστὸν Ἰορδάνου τοῖς νάμασι, τὸν
 Ἰωάννην αὐτὸν ὁμοῦ καὶ τὸ νᾶμα καθαίροντα καὶ Ἰορδάνην αὐ-
 τὸν ἀγιάζοντα· καὶ τοῦτο δεδρακώς ὁ θεσπέσιος εὐθέως ὄρα τὸν 10
 οὐρανὸν ἀνοιγόμενον, κάκειθεν τὸ πνεῦμα ἐκ πατρὸς κατερχόμενον,
 οὐχ οἷον τῇ οὐσίᾳ καθέστηκεν—τοῦτο γὰρ ὀφθαλμοῖς ἀνθρώπων
 ἀδιάβατον—, ἀλλ’ ἐν εἶδει περιστερᾶς καθιπτάμενον καὶ ἐπὶ Χριστὸν
 αὐτὸν ἀφικνούμενον, ὡς συγγενὲς ὁμοῦ καὶ ὁμόφυλον καὶ τῆς αὐτῆς
 ὑπάρχον θεότητος· ἀκούει δὲ καὶ φωνὴν πατρικὴν, ὡς ἐρήμου φωνὴ 15
 θεοκίνητος, ὑψηλὸν λεγούσης καὶ διαπύριον· “Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
 μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα”. Ὡ φωνῆς οὐρανίας, μαρτυ-
 ρούσης μὲν Χριστῷ τὴν αὐτὴν τῷ τεκόντι θεότητα (πατρὸς γὰρ
 ἦν ἡ φωνὴ τοῦ γεννησαντος), μυσταγωγούσης δὲ τοὺς ἀκούοντας
 καὶ πρὸ πάντων αὐτὸν τὸν βαπτίσαντα, τῆς μακαρίας τριάδος τὴν 20
 ἀρχικωτάτην τε καὶ ἐνιαίαν θεότητα· τό τε γὰρ πνεῦμα ἄγιον,
 ἀδιάστατον ὄν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀχώριστον ἐκ πατρὸς, ἐπὶ τὸν
 υἱὸν κατελήλυθε, τὴν πρὸς ἄμφω φυσικὴν δεικνύον συγγένειαν,
 ὡς μίαν νοεῖσθαι καὶ λέγεσθαι ἐν ὁμοτίμῳ τριάδι θεότητα· ἢ τε
 φωνὴ ἐκ πατρὸς καταθρώσκουσα ἐπὶ τὸν υἱὸν κατεφέρετο, καὶ τοῦτον 25
 εἶναι τῷ βαπτιστῇ σαφῶς ὑπεδείκνυε πατρὸς τοῦ βῶντος υἱὸν
 ὁμοούσιον, ὡς ἀίδιον ἀπ’ αὐτοῦ τὴν γέννησιν ἔχοντα καὶ αὐτῷ φυσι-
 κῶς ὁμοιούμενον οὐσίᾳ καὶ μορφῇ καὶ θεότητι, καὶ οὕτως ἀπ’ ἀρχῆς
 καὶ ἐς ἀεὶ διαμένοντα, ὡς οὐκ ἀπ’ ἄλλης οὐσίας καὶ φύσεως ἢ
 ἐξ ἐτέρας τινὸς ὑποστάσεως, ἀλλ’ ἐκ πατρὸς γεννηθέντα καὶ τὴν 30

3 ἀντιτάσσεται B. — 5 πυθόμενος AB. — 8,17 Μαθ. γ', 16, 17. — 13 ἀδιά-
 βατον A, ἀδύνατον B. — 15 δὲ B, τε A. — 16 διαπύριον B. — 23 δει-
 κνύων A.

πρὸς αὐτὸν οὐσιώδη ταυτότητα φέροντα καὶ οὐ κατὰ τι γοῦν πα-
ραλλάττουσαν τῶν θεϊκῶν ἀγαθῶν τὴν ἐμφέρειαν· τοῦτο γὰρ προ-
φητικῶς καὶ ὁ βαπτιστὴς ἐπεπαίδευτο καὶ βοῶντος ἀκηχόει τοῦ
φήσαντος· “Ἐφ’ ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ’
5 αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρὶ”. Ἐν-
θεν καὶ πρὸ τῆς μαρτυρίας καὶ πράξεως προφητικώτερον ἔφασκεν·
“Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ σὺ ἔρχη πρὸς με”;
ὡς γὰρ προφήτης ἀγνότατος τῶν προρρηθέντων ἐδεώρει τὴν
ἔχθρασιν, ἐπεὶ πῶς πρὸ τοῦ σημείου τε καὶ γνωρίσματος τοῦ δοθέντος
10 αὐτῷ πρὸς τὴν Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος φανέρωσιν ἐβόα καὶ ἔκρα-
ζεν “Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ σὺ ἔρχη πρὸς
με”; Ἄλλ’ ὄντως μεγάλα Θεοῦ τὰ μυστήρια· οὐ μόνον γὰρ
προφητείας πνεῦμα τοῖς προφήταις χαρίζεται καὶ τῶν μελλόντων
παρέχει τὴν εἶδωσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς τῶν γνωρισμάτων ἀφι-
15 ξεως ἐμπνεῖ καὶ αὐτὴν τῶν γνωσθησομένων σημείων τὴν δῆλωσιν
καὶ ἐφ’ ὃν ταῦτα προελθόντα φανήσεται· τίνος γὰρ ἐτέρου καθέ-
στηκε τὸ πυρὶ βαπτίζειν καὶ πνεύματι, ἀλλ’ ἢ μόνου Θεοῦ τοῦ
πυρὸς μὲν διὰ τὴν θεῖαν φύσιν ὑπάρχοντος, ἔχοντος δὲ καὶ τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον σύμφυτον, ὡς κοινωνὸν τῆς αὐτοῦ φυσικῆς καὶ
20 οὐσιώδους θεότητος; Οὕτω Χριστὸς κατὰ σάρκα βαπτίζεται, τῆς
μακαρίας τριάδος εἰς γνωριζόμενος καὶ οὐ διαιρῶν εἰς θεοὺς καὶ
θεότητας τὴν μίαν αὐτῆς καὶ οὐ τεμνομένην θεότητα· οὕτω μυ-
σταγωγεῖ τὸν βαπτίζοντα τίς ὁ βαπτίζων πυρὶ τυγχάνει καὶ
πνεύματι καὶ τί τὸ μυστήριον τοῦ κατ’ αὐτὸν ὑπάρχει βαπτίσμα-
25 τος· οὕτω καθαίρει τὴν φύσιν τοῦ ὕδατος, πυρὶ θεϊκῷ πυρσεύων
ὁμοῦ καὶ καθαίρων τῷ τὰ πάντα μυστικῶς ἐκκαθαίροντι, καὶ περι-
πνέων καὶ ἀγιάζων τῷ πνεύματι τῷ τὰ πάντα πνευματικῶς ἀγιάζοντι,
οἷς ἂν ἀγιαστικῶς ἐπιφέροίτο καὶ ἐπὶ πτῆσιν θεϊκῆν ἐπεδείκνυτο.

6. Ποῦ νῦν Ἄρειός ἐστιν καὶ Εὐνόμιος οἱ τὸν μονογενῆ δεινῶς
30 πολεμήσαντες καὶ μὴ εἶναι αὐτὸν ὁμοούσιον πατρὶ τῷ τεκόντι λυτ-
τήσαντες, ἵνα καὶ νῦν θεασάμενοι τὸν υἱὸν ὑπὸ πατρὸς μαρτυροῦ-

4 Ἰωάν. α', 33, 34. — 8 ἀγνώτατος A. — 14 παρέχη τὴν εἶδεισαν A. —
17 Θεοῦ A, Χριστοῦ B. — 19 τὸ ἅγιον πνεῦμα B.

μενον, ὡς εἶη ἀγαπητὸς αὐτοῦ υἱὸς δια ταυτότητα φύσεως, αἰδε-
σθῶσιν αὐτοῦ τὴν θεότητα, τὴν οὐκ ἄλλην οὖσαν παρὰ τὴν πα-
τρὸς καὶ τοῦ πνεύματος; μία γὰρ τῆς μακαρίας τριάδος ἡ θεό-
της καθέστηκε, καθὰ καὶ οὐσία μία καὶ φύσις πεπίστευται.
Ποῦ νῦν ὁ μιαρὸς ἐστὶ Μακεδόνιος ὁ πνευματομάχου κληρώ- 5
σας ἀξίως καὶ καλῶς τὸ ἐπώνυμον, ἵνα καὶ νῦν ἴδῃ τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸν υἱὸν κατερχόμενον καὶ τὴν
ἀχώριστον μονὴν ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενον, ὅπως καὶ τὸ τῆς οὐσίας
ἀχώριστον ἔργῳ δηλώσῃ καὶ πράγματι, ἵνα κἂν νῦν ὁ παγκάκι-
στος ἔμαθεν, ὡς συγγενὲς ἐστὶ καὶ ὁμότιμον πατρὶ καὶ υἱῷ τὸ 10
πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁμοούσιόν τε καὶ ὁμόφυλον καὶ τῆς αὐτῆς ἀμ-
φοῖν κοινωνοῦν ἀπαραλλάκτως καὶ ἀμερίστως θεότητος, καὶ τῆς
πνευματομάχου λύττης λοιπὸν ἀποπαύσοιτο; Ποῦ νῦν ἐστὶν ὁ θεο-
μάχος Νεστόριος, ὁ ἓνα τῆς μακαρίας τριάδος Χριστὸν ὁμολογεῖν
μὴ βουλόμενος, ἀλλὰ φιλὸν αὐτὸν εἰσηγούμενος ἄνθρωπον καὶ ἓνα 15
τῶν καθ' ἡμᾶς δυσφήμῳ διηγούμενος στόματι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ-
δένα τῆς τριάδος εἰπεῖν ἀνεχόμενος, ἀλλ' ἕτερον παρὰ τὴν τριάδα
βεβήλως δεχόμενος καὶ τετράδα προσώπων, ὡσαύτως δὲ καὶ ὑπο-
στάσεων, λυττῶν τοῖς ληρήμασιν, ἵνα κἂν νῦν ὁ πανάθλιος ἔμα-
θεν, ὡς ὄντως τριάς ἢ τριάς καὶ τετράς οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ 20
μετέπειτα γίγνεται (εἷς γὰρ καὶ μόνος πατὴρ καθέστηκεν ἅγιος,
καὶ εἷς υἱὸς πέφηνεν ἅγιος, καὶ πνεῦμα ἓν καὶ μόνον ἅγιον ἔγνω-
σται, καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν πατὴρ βαπτίζομένῳ τῷ υἱῷ μεμαρτύ-
ρηκε, τὴν φυσικὴν αὐτῷ προσμαρτυρήσας ἀγάπησιν καὶ δι' αὐτῆς
τὸ ταῦτὸν τῆς θεότητος, καίτοι σῶμα ἦν τὸ ὀρώμενον καὶ τότε 25
βαπτίζομενον ὕδατι καὶ τὴν πατρικὴν μαρτυρίαν δεχόμενον, ἀλλ'
οὐ κεχωρισμένον θεότητος, οὔτε τῆς πρὸς αὐτὴν φυσικῆς ἀπερ-
ρηγμένον ἐνώσεως· τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον περιστερεῖς ἐν εἶδει καθί-
πταται καὶ τὸν μαρτυρούμενον τῷ βλέποντι δείκνυσιν, ἐπ' αὐτὸν
τῆς πτήσει γενόμενον καὶ ἀπ' αὐτοῦ μηδαμῶς ἀνιπτάμενον, ἀλλὰ 30
μένον ἐπ' αὐτὸν εἰς αἰεὶ διὰ τὴν εἰς αὐτὸν τμηθῆναι μὴ δυναμέ-

9 δηλώσει AB.

γ.

νην συγγένειαν καὶ τὸ ταύτοειδές τῆς μιᾶς ὁμοῦ καὶ φυσικῆς ἀγιότητος), ἵνα κἂν νῦν ὁ ἐπάρατος ἔμαθεν, ὡς οὐκ ἄλλος ἦν ὁ υἱὸς ὁ Ἰορδάνου βαπτιζόμενος ὕδατι καὶ ἄλλος υἱὸς ὁ ἔξω διατελών τοῦ βαπτίσματος, ὅς καὶ πατρὶ καὶ τῷ πνεύματι κατὰ φύσιν ἦν ὁμοούσιος, ἀλλ' εἷς Χριστὸς καὶ εἷς μονογενῆς καὶ εἷς υἱὸς καὶ εἷς ἐτύγγανε κύριος ὁ τότε σαρκικῶς βαπτιζόμενος, καθὼ ἐξ ἡμῶν λόγος ὢν καὶ σῶμα τὸ ἡμῖν ὁμοούσιον ἔσχηκε, καὶ εἷς ἦν καὶ ὁ αὐτὸς ἀόρατός τε καὶ ὁρώμενος, ἀσχημάτιστος καὶ σχῆμα φέρων ἀνθρώπινον, Θεὸς καὶ σὰρξ, λόγος καὶ σῶμα, φυσικὴν συνάφειαν
10 ἔχοντα καὶ σύνθεσιν τὴν καθ' ὑπόστασιν φέροντα, ἧτις καὶ ἓνα Χριστὸν ἡμῖν καὶ υἱὸν ἀποδείκνυσι καὶ οὐ δυάδα Χριστῶν καὶ υἱῶν τὸ παράπαν νοεῖν ὑποτίθεται, καὶ σφῆζει μὲν ἑκατέρας τὸ διάφορον φύσεως, ἀναιρεῖ δὲ διὰ τῶν δύο προσώπων καὶ υἱῶν τὸ διάφορον; ὁ γὰρ τῆς ἀρρήτου λόγος ἐνώσεως οὐκ ἀγνοεῖ μὲν τὴν
15 διαφορὰν καὶ διάκρισιν, οὐδὲ τῶν ἐνωθεισῶν οὐσιῶν τὸ ἀσύγχυτον, ἐξίστησι δὲ διαμπαῖ τὴν διαίρεσιν καὶ σὺν αὐτῇ τὴν Νεστορίου τοῦ διαιροῦντος κακόνοιαν, καὶ ἓνα ἡμῖν υἱὸν καὶ Χριστὸν παρατίθεται, τὸν τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν γνωριζόμενον, τὸν καὶ τότε μὲν ὕδασι δι' ἡμᾶς βαπτιζόμενον καὶ μετὰ ταῦτα δὲ
20 βαπτίζοντα πνεύματι, τὸν ὑπὸ πατρὸς μὲν φωνῇ θεϊκῇ μαρτυρούμενον, ὑπὸ δὲ πνεύματος εἶδει περιστερᾶς τῇ καταπήσει δεικνύμενον. Ποῦ νῦν Εὐτυχῆς ἐστὶν ὁ θεήλατος, ὁ σῶμα μὴ θέλων ἀνθρώπινον ἔσχηκέναι Χριστὸν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν ὁμοούσιον, ἀλλ' ἀσώματον εἰσηγούμενος καὶ μὴ εἶναι λυττῶν κατὰ ἀλήθειαν
25 ἄνθρωπον; ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἡ ἀλήθεια, ἐπειδὴ ψευδολογίας ὑπῆρχε διδάσκαλος· πῶς γὰρ ἄσαρκος ὢν ἐβαπτίζετο, ἢ πῶς σῶμα μὴ ἔχων ἡμῖν ὁμοούσιον τὴν κεφαλὴν ὑπετίθει τῇ χειρὶ τοῦ βαπτίζοντος; σωματῶν γὰρ ἡ ἀφή γνωρίζεται, τὸ δὲ ἀνέπαφον καὶ ἔξω γνωρίζεται σώματος, τάχα δὲ καὶ τὸ σχῆμα διώσοιτο καὶ τὸ
30 τριχῆ διαστατὸν ἀπαρνήσοιτο τοιοῦτον γὰρ ἐστὶ τὸ ἀσώματον. Ἄλλ' ὄντως Λόγος καὶ Θεὸς ὁ ἀσώματος· ἐν γαστρὶ τῆς θεοτόκου παρθένου γενόμενος, ἐξ ἀχράντων αὐτῆς καὶ παρθενικῶν αἱμάτων τὸ σῶμα προσεῆληψε, καὶ τοῦτο ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ἦγνωσεν,

ἐμψυχωμένην λογικὴν ψυχὴν κατὰ ἀλήθειαν· τούτῳ γὰρ καὶ πᾶς ἄνθρωπος ἀναντιρρήτως γνωρίζεται.

7. Οὕτως ὁ Λόγος ἀσπύρως γενόμενος ἄνθρωπος καὶ κυοφορίας τῆς ἡμῶν ἀνασχόμενος, καὶ ἀληθῶς ἀποτίκτεται, τέλειος ὢν ὁ αὐτὸς ἐν θεότητι καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ θεοτόκον αὐτοῦ τὴν 5 γεννήτριαν δείκνυσι καὶ παρθένον, ὡς ἦν μετὰ γέννησιν, μένουσαν (ἐπεὶ πάντα Θεῶ δύνατά), εἷς μένων υἱὸς ἕξω συγχύσεως καὶ εἷς μένων Χριστὸς ἐκτὸς διαιρέσεως, ἐκ δύο μὲν ἔχων τὴν ἔνωσιν φύσεων, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἐν δύο γνωριζόμενος φύσει, θεότητι τε καὶ ἀνθρωπότητι, καὶ οὔτε ἐκεῖ πάσχω ἀνάχυσιν, 10 ἐκ δύο λεγόμενος φύσεων, οὔτε ἐνταῦθα μερισμὸν ὑφιστάμενος, ἐν δυοῖς γνωριζόμενος φύσειν. Οὕτως οὖν καὶ τότε βαπτίζεται, Θεὸς μὲν ἀφανῶς πιστευόμενος διὰ τὴν ὀφθαλμοῖς οὐ βλεπομένην θεότητα, ἄνθρωπος δὲ καθ' ἡμᾶς θεωρούμενος καὶ ἀφ᾽ ἧ χειρὸς ψηλαφώμενος καὶ οὕτως ὑπέχων τὴν ὑπερτάτην κεφαλὴν τοῦ βαπτίζοντος 15 τῇ χειρὶ· Θεὸς οὐρανῶν, ὁ αὐτὸς ἀναφῆς καὶ ἀκράτητος, ἀπτός ὁ αὐτὸς ὑπῆρχε καὶ κάτοχος σώματι καὶ οὐ φαντασίᾳ φαινόμενος ἄνθρωπος, ὡς ὁ μιὰρὸς Εὐτυχῆς τερατεύεται καὶ πρὸ αὐτοῦ Μανιχαῖος λελύττηκε καὶ οἱ τούτων ἐκμανῶς ζηλοῦντες Ἀκέφαλοι, ἵνα τούτοις ὁ βδελυρὸς διδασκόμενος, ὡς σῶμα εἶχε Χριστὸς τὸ 20 ἡμέτερον, μηκέτι παραφρονεῖν καταδέχοιτο, ὡς εἶη Χριστὸς τὸ πρὸς ἡμᾶς φυγῶν ὁμοούσιον καὶ ἄλλου τινὸς κοινωνίαν δεξάμενος σώματος· εἰ γὰρ ὁμολογεῖ κατὰ ἀλήθειαν ἐν Ἰορδάνῃ Χριστοῦ γενέσθαι τὸ βάπτισμα, ὁμολογεῖται καὶ τὸ σῶμά τοῦ Λόγου, περὶ ὃ καὶ τὸ βάπτισμα γέγονεν. Ὁ γὰρ Λόγος σώματος γυμνωθεὶς οὐ 25 βαπτίζεται, ἀλλὰ ἀληθῶς σεσαρκωμένος τὸ βάπτισμα δέχεται· δι' ἡμᾶς γὰρ τοὺς ἀνθρώπους βεβάπτισται, ἵνα, καθάρας τὴν φύσιν ἡμῶν καὶ τὰ ὕδατα, τελείαν καὶ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν πραγματεύσῃται. Καὶ οὐ τούτου γενομένου χάριν ὁ Λόγος καὶ Θεὸς καθ' ἡμᾶς γεγωνῶς ἐβαπτίσθη, ἐπειδὴ περ αὐτὸς πρὸς Νικόδημον ἔφασκε, τὴν ἡμῶν 30 δημιουργῶν ἀναγέννησιν, ὡς, "ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ δι' ὕδατος τε καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ".

31/32 Ἰωάν. γ', 5.

*

8. Πολλοὶ δὲ πάλιν προφῆται καὶ δίκαιοι, οἱ, ποθοῦντες αὐτοῦ
τὴν παρουσίαν θεάσασθαι καὶ ἰδεῖν αὐτὸν ὀφθαλμοῖς ἀφικόμενον σώ-
ματι, τῆς παρουσίας ζωῆς ὑπεξέβησαν, ἐξ ὕδατος μὴ γεννηθέντες
καὶ πνεύματος, καὶ διὰ τοῦτο τῆς οὐρανοῦ βασιλείας, ταῦτόν δὲ
5 φάναι τῆς ὄντως ζωῆς ἠλλοτρίωντο, κατὰ τὸν ὅρον αὐτοῦ τὸν
θεόλεκτον, τὸν πάντας τῆς οὐρανοῦ βασιλείας ἐκκλείσθαι φήσαντα,
τοὺς ἐξ ὕδατος μὴ βαπτισθέντας καὶ πνεύματος, μήτε τὴν ἄνω-
θεν ὑπομείναντας γέννησιν. Ἐκείνοις τὸ βασιλεύειν ἐν οὐρανοῖς
χαριζόμενος, τῆς τούτων γὰρ βασιλείας ἐστέρητο, εἰ μὴ εἰς τὸ
10 αὐτῶν βαπτίζεται πρόσωπον, ὡς πάσης ἔχων τῆς ἀνθρωπότητος
πρόσωπον, διὰ τοῦτο καὶ "οἶόν ἀνθρώπου" συνεχῶς ἑαυτὸν ἐπω-
νόμαζεν, ἵνα τῷ ἀορίστῳ τοῦ τοιοῦτου ὀνόματος τῶν ἀνθρώπων
τὸ κοινὸν ἡμῶν ὑπεμφήνειεν· ἡδύνατο γὰρ ὡς Θεὸς πάντα δυνάμε-
νος καὶ ἐξ ὕδατος βαπτίσει καὶ πνεύματος τοὺς αὐτῷ τῇ πίστει
15 προστρέχοντας, οὐ βαπτισθεὶς αὐτὸς Ἰορδάνου τοῖς ῥεύμασι, καθὰ
καὶ Ἰωάννης πεποίηκε, βάπτισμα δὲ δούς, αὐτὸς μὴ δεξάμενος
βάπτισμα· ἀλλ' ἀνόνητον τοῦτο τοῖς πρὸ αὐτοῦ προφῆταις καὶ
δικαίοις ἐπερίνετο· ἔξω γὰρ τῆς βασιλείας ἠυλίζοντο, ἐξ ὕδατος οὐ
βαπτισθέντες καὶ πνεύματος, μήτε τὴν ἄνωθεν ἀναγέννησιν ἔχον-
20 τες. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας μέγιστον πέφηνε,
γνωριμώτατον γενόμενον σήμαντρον, ἦν αὐτὸς πληροῦν εἰς ἡμᾶς
προελήλυθεν· ἄδικον γὰρ τοῖς πᾶσιν ἐφαίνετο, εἰ ἐκεῖνοι προφη-
ταί τε καὶ πατριάρχαι καὶ δίκαιοι οἱ θεαρέστως βιώσαντες καὶ
ζωὴν ἐπαινουμένην διώξαντες, ἔργα τε τῆς οὐρανοῦ βασιλείας
25 τελέσαντες ἄξια, ἔξω τῆς βασιλείας ὑπέμενον, γέννησιν πνευματικὴν
οὐ δεξάμενοι, τὴν ἐξ ὕδατος ἡμῶν μετὰ ταῦτα δόθεισαν καὶ πνεύ-
ματος· τῷ χρόνῳ γὰρ ἂν διεμέμφοντο καὶ Θεοῦ διαβάλλειν εἶχον
τὸ δίκαιον, εἴπερ μὴ πονηρία τις αὐτοὺς παρεξέκλινε πράξεων,
ἀλλ' ἡ τοῦ χρόνου διαφορά καὶ διάκρισις τὴν κατάκρισιν αὐτοῖς
30 ἐπρυτάνευε. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστός, ὁ πάσης πληρῶν δικαιοσύνης
τὸ ἔννομον, ὑπὲρ αὐτῶν ὡς δικαιοκρίτης βαπτίζεται, ἵνα ἐν αὐτῷ
καὶ αὐτοὶ βαπτισάμενοι καὶ τὴν ἄνωθεν εἰσδεξάμενοι γέννησιν καὶ
εἰς τὴν ἐν οὐρανοῖς βασιλείαν εἰσέλθωσιν, μηδαμῶς αὐτῆς ἐξειρ-

γόμενοι διὰ τὴν μεγαλοδωρεὰν ταύτην, εἶπουν τοῦ βαπτίσματος· καὶ διὰ τοῦτο τάχα καὶ ἡ τῆς ἐρήμου φωνὴ διαπύριον ἔκραζεν· “Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου”· οὐ μόνον γὰρ τὴν διὰ σταυροῦ σφαγὴν ὑπηνίσσετο (ἔμελλε γὰρ ὁ Χριστὸς ὡς ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς σφαγιάζεσθαι καὶ λυτροῦσθαι ἰδίου προσχύσεσιν αἵματος τυραννίδος διαβολικῆς ἀνθρώπων τὸ φύραμα), ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος· καθάρσιν, ἣν ὁ Χριστὸς βαπτισθεὶς ἡμῖν ἐχαρίσατο, καινὴν ἡμῖν δεδωκώς ἀναγέννησιν, ὕδατι ταύτην καθάρσας καὶ πνεύματι, ἐπειδὴ τὴν προτέραν Ἀδὰμ ὁ προπάτωρ ἐβεβήλωσε καὶ ἐνάμαρτον διὰ τῆς οἰκείας παρακοῆς κατειργάσατο.

9. Τίς οὖν σωφρονῶν καὶ κατανοῶν Χριστοῦ καλῶς τὰ μυστήρια οὐκ ἐπὶ ταῖς τοσαύταις αὐτοῦ δωρεαῖς εὐφρανθήσεται, Χριστοῦ γεγονώς φαιδρότητας ἔμπλεως; Σκιρτήσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, ποθεινότατοι, τὸ ἐξ ὕδατος λαβόντες καὶ πνεύματος βάπτισμα, καὶ τὰ ὄρη μιμούμενοι καὶ τοὺς βουνοὺς εἰκονίζοντες καὶ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἀγαλλίασιν τοιούτοις ψυχῆς ὀρχισμοῖς ἐνδεικνύμενοι καὶ ὡς νέον ἅπαξ γενόμενοι φύραμα καὶ τὴν παλαιὰν ἀποθέμενοι γέννησιν, τὴν ῥυπανθεῖσαν ἤδη καὶ μολυνθεῖσαν κακῶς ἁμαρτημασιν, “ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν” καὶ τῶν παλαιῶν μολυσμῶν παυσώμεθα· μὴ χράνωμεν καὶ ταύτην τοῖς πλάσμασιν, ἔργα διοντες τῆς αὐτῆς ἀγλαίας ἀνάξια· μὴ κώμοις καὶ μέθαις σχολάσωμεν· μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις ἑαυτοὺς ἐκμιάνοιμεν· μὴ πρὸς ἀρπαγὰς ἑαυτοὺς διεγείρωμεν· μὴ ταῖς κατ’ ἀλλήλων ἀμοιβαῖς ἑαυτοὺς καθοπλίσωμεν· μὴ τοῖς ἀλλήλων ἐπιχαίρωμεν πτώμασι· μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ παρεχώμεθα, ἢ τὰ τούτοις ὅμοια πράσσοιμεν, ἃ τῆς παλαιᾶς ὑπῆρχε γεννήσεως ἴδια, ἃ τοῦ γηίνου φρονήματος ἐπεφύκει γεννήματα, ἃ Χριστὸς ἐπιφανείς καταλέλυκε καὶ τὴν ἄνωθεν ἡμῖν ἀναγέννησιν δέδωκε, οὐκ ἐξ αἱμάτων φθορᾶς τὴν πρόοδον ἔχουσαν, ἀλλ’ ἐξ ὕδατος ἡγιασμένου καὶ στίλβοντος πνεύματος, θεϊκῶς ἀγιάζοντος τὰ ἁγιασμοῦ θεϊκοῦ προ-

2 διαπύριον Α. — 8 Ἰωάν. α', 29. — 11 κατηγορία Α. — 15 ποθεινότατοι Α. — 18 νέον γ. φύραμα| Κορινθ. 1, ε', 7. — 20 Ῥωμ. ε', 4. — 21 παυσώμεθα Α.

θεόμενα καὶ καθάρσεως μυστικῆς ἐφιέμενα. Καθαρθέντες οὖν κα-
λῶς τῇ καθάρσει τοῦ πνεύματος, καὶ πάντα μολυσμὸν ἀποδέμενοι
τῇ μυστικῇ προσφύσει τοῦ νάματος καὶ τῇ πυρώσει τοῦ τὸ νᾶμα
περιπνέοντος πνεύματος, καθαροὶ καθαρῶς τὸ τοῦ Χριστοῦ καθαρὸν
5 ἐορτάσωμεν βάπτισμα, καὶ λαμπροὶ λαμπρῶς Χριστῷ τῷ λαμπρο-
δότῃ προσέλθοιμεν, καὶ φαιδροὶ φαιδρῶς τῷ φαιδροποιῷ Χριστῷ
προσπελάσοιμεν οὕτω γάρ, εἰ προσέλθοιμεν, ζωὴν καθαρὰν καὶ
ἀμόλυντον ἔχοντες, ἀσμένως ἡμᾶς καὶ γεγηθῶς προσδέξεται,
καὶ μάλιστα τὸ δῶρον αὐτοῦ θεασάμενος καθαρὸν ἡμῖν φυλαττό-
10 μενον καὶ μὴ χρανθὲν ἀμαρτίας μολύσμασι· τοιοῦτους γὰρ ἡμᾶς
αὐτὸ καὶ πάντως αὐτῷ παριστᾶν ἀπαιτήσειεν, ὅποσον ἡμῖν αὐτὸ
δεδώρηται.

10. Ἀλλὰ με τὰ πράγματα ἐναντία φρονεῖν περὶ τῆς ἡμῶν
ἀναγκάζει βιώσεως· πόθεν γὰρ παρ' ἡμῖν πολιτεύονται πόλεμοι;
15 πόθεν βαρβαρικαὶ πλεονάζουσιν ἔφοδοι; πόθεν Σαρακηνῶν ἡμῖν
ἐπανίστανται φάλαγγες; πόθεν τσσαύτη φθορὰ καὶ λεηλασίαι πε-
πλήθυνται; πόθεν ἀνθρωπίνων αἱμάτων ἐκχύσεις ἄπαστοι γίνονται;
πόθεν τὰ ἀνθρώπεια σώματα ἐσθίουσι τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ;
πόθεν ἐκκλησίαι καθήρηνται; πόθεν σταυρὸς ἐνουβρίζεται; πόθεν
20 Χριστὸς αὐτὸς ὁ πάντων τῶν ἀγαθῶν δοτὴρ καὶ ταύτης ἡμῶν
χορηγὸς τῆς φαιδρότητος ἐθνικοῖς βλασφημεῖται τοῖς στόμασι καὶ
κράζει πρὸς ἡμᾶς δικαιοτάτα "ὄι' ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖ-
ται ἐν τοῖς ἔθνεσιν", ὕπερ ἡμῖν πάντων ἐστὶν τῶν συμβαινόντων
δεινῶν φορτικώτερον; ἐκ τούτου γὰρ καὶ Σαρακηνοὶ θεομισεῖς
25 καὶ ἀλάστορες καὶ αὐτὸ σαφῶς τὸ τῆς ἐρημώσεως βδέλυγμα, τὸ
προφητικῶς ἡμῖν προλεγόμενον, καὶ τόπους, οὓς οὐ δεῖ, διατρέ-
χουσι καὶ πόλεις ληΐζονται, ἀγροὺς ἐκθερίζουσι καὶ κώμας πυρὶ
κατακαίουσι, καὶ ἐκκλησίας ἁγίας φλογίζουσι, καὶ ἱερὰ μοναστήρια
στρέφουσι καὶ παρατάξουσι Ῥωμαϊκαῖς ἀντιπᾶντων, καὶ πο-
30 λεμοῦντες ἐγείρουσι τρόπαια καὶ νίκαις νίκας συνάπτουσι καὶ μει-
ζόνως ἡμῶν κατεπαίρονται καὶ τὰς εἰς Χριστὸν καὶ τὰς εἰς ἐκκλη-

20 δωτῆρ Α. — 22 δικαιοτάτα Α || Ἡσαΐου νβ', 5. — 25 ἐρημώσεως βδέλυγμα] Δανιὴλ β', 27. ια' 31. ιβ', 11.

σίας βλασφημίας ἐπαύξουσι, καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ βλασφημοῦσιν ἀθέμιτα, καὶ τῶν ὕλων κρατεῖν οἱ θεομάχοι φρουάττονται, τὸν στρατηγὸν αὐτῶν ἀσχέτως Διάβολον μετὰ πάσης σπουδῆς ἐκμιμούμενοι κακείνου τὸν τύπον ζηλώσαντες, δι' ὃν ἀπ' οὐρανοῦ καταβέβληται καὶ σκότος ζοφερόν ἀποδέδεικται· ἅπερ οὐκ ἂν οἱ μισροὶ 5 διεπράττοντο, οὔτε τοσαύτην ἰσχὺν προσεκτήσαντο, ὡς τοσαῦτα πράττειν ἀθέσμως καὶ φθέγγεσθαι, εἰ μὴ πρῶτοι τὸ δῶρον ἡμεῖς ἐνουβρίσαμεν καὶ τὴν κάθαρσιν ἡμεῖς ἐμίαναμεν πρῶτιστοι, καὶ ταύτη τὸν δωροδότην Χριστὸν λευπήκαμεν καὶ πρὸς τὴν καθ' ἡμῶν ὀργὴν αὐτὸν παρωτρύναμεν, ἀγαθὸν τε ὄντα καὶ κακοῖς 10 μὴ ἡδόμενον, φιλανθρωπίαν πηγάζοντα καὶ φθορὰν καὶ ἀπώλειαν ἀνθρώπων ἰδεῖν οὐ βουλόμενον. Ἄλλ' ὄντως ἡμεῖς τούτων ὄλων καθεστῆκαμεν αἴτιοι καὶ λόγος οὐδεὶς πρὸς ἀπολογία ἐυρεθήσεται· ποῖος γὰρ λόγος ἢ τόπος ἡμῖν πρὸς ἀπολογία δοθήσεται, τοσαῦτα παρ' αὐτοῦ λαβόντες δωρήματα καὶ πάντα ῥυπάναντες καὶ πάντα 15 μισραῖς ἐκμιάναντες πράξεις;

12. Ἄλλ' εἴ μοι νῦν ἰκετεύοντι πείθεσθε, πεισθῆναι δὲ πάντως ὀφείλετε, καλῶς ἡμῖν καὶ πατρικῶς συμβουλεύοντι, καὶ λόγοις, ἀδελφοί, τοῖς ἐμοῖς ὑποκλίνεσθε, μετάνοιαν τὴν τοσαύτην φθορὰν τῶν κακῶν ἐξίλεωσόμεθα καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκ ψυχῆς ἐπιστρέψομεν· 20 ἄλλη γὰρ σωτηρίας ἐλπίς ἡμῖν οὐ διώριστο· οὔτε γὰρ οἰκτίρμων ὢν φυσικῶς καὶ φιλάνθρωπος παρόψεται ἡμῶν τὴν μετάνοιαν, ἀλλὰ χαίρων εὐθέως προσδέξεται καὶ τῶν δεινῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξειεν· διὰ τοῦτο γὰρ αὐτὰ καὶ προσελθεῖν συγκεχώρηκεν, ἵνα, “ἐν κημῶ καὶ χαλινῶ τὰς σιαγόνας ἡμῶν ἄγξας” καὶ τὸ ἀτίθασον, προσεγγίξειεν 25 αὐτῷ καὶ προσπελάξει ποιήσειεν, ἵνα μὴ οὕτω τῆς παρουσίας ζωῆς ἐξερχόμενοι τὴν σὺν τῷ κόσμῳ κατάκρισιν λάβοιμεν, ἀτελευτητῶς ἡμᾶς βασανίζουσαν καὶ ἐς αἰεὶ δειναῖς ἡμᾶς ταῖς αἰκίαις ἀλγύνουσαν. Διόπερ, ἀδελφοί, τὸ τάχος περὶ τὴν μετάνοιαν ἐπιδράμωμεν καὶ πρὸς τὸ συμπαθεῖς αὐτὸν ἐπικλίνωμεν· ἐπικλίνεσθαι 30 γὰρ φιλεῖ πρὸς ἡμᾶς εἰς συμπάθειαν, διὰ τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ καὶ

9 δωροδότην Α. — 10 παρωτρύναμεν Α. — 17 ἀλλ' εἴ μοι Α. — 20 ἐξίλεωσόμεθα, ἐπιστρέψομεν Α. — 25 Ψάλμ. λ', 9.

θεικὴν ἀγαθότητα, ἣ διεγείρεσθαι πρὸς ἀπήνειαν καὶ τῶν ὀρω-
μένων ἡμῶν κακῶν ἐπεξέλευσιν. Εἰδότες οὖν αὐτοῦ τὸ φιλόανθρω-
πον, φιλοανθρωπία πρὸς αὐτὸν ἐπισπεύσωμεν καὶ ἔργοις αὐτὸν
ἀγαθοῖς ἐπευφράνωμεν, φωτεινὰ φοροῦντες ἐνδύματα καὶ περιβό-
5 λαια ψυχῆς λαμπρὰ περικειμένοι, καὶ παιδοὶ ὄλοι καὶ ἀσκότιστοι
τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὸν θεωρούμενοι, καὶ ὄλωσ αὐτοῦ τὴν παιδορο-
τόκον ἐορτὴν ἐορτάζοντες καὶ πανήγυριν ἄγοντες τὴν πάσης μη-
τέρα λαμπρότητος καὶ πάσης ἀγλαίας γεννήτριαν, ἵνα καὶ εἰς τὴν
ἐν οὐρανοῖς αὐτοῦ βασιλείαν εἰσέλθοιμεν καὶ τῆς ἐκεῖθεν φωτοφορίας
10 μετάσχοιμεν, ἀπόλαυσιν τὴν ὄντως ἀκράδαντον καὶ μόνην σταθη-
ρὰν καὶ ἀσάλευτον, ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ σωτῆρι τῆς
ἡμῶν ἀσθενοῦς ταπεινότητος, τῷ εἰς τοσοῦτον ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς
ταπεινώσαντι καὶ κοινωνοῦς ἡμᾶς τῶν οἰκείων ὑψωμάτων ποιή-
σαντι· μεθ' οὗ πατρὶ τῷ γεννήσαντι σὺν τῷ παναγίῳ καὶ πάντων
15 κτιστῶν αὐτῷ συνδеспόζοντι πνεύματι καὶ οὐσίᾳ θεϊκῇ βασιλεύοντι
δοῦσα, τιμῆ, κράτος, μεγαλωσύνη τε καὶ προσκύνησις πάντοτε, νῦν
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

ΙΧ.

ΜΗΝΙ ΙΟΥΛΙΩΙ Δ'.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΝΔΡΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου γενομένου Κρήτης,

συγγραφείς παρὰ Νικήτα τοῦ πανευφήμου πατρικίου καὶ κνέστορος¹.

Κύριε, εὐλόγησον.

1. Οὐ θεμιτόν ἐστιν, οὔτε μὴν ὄσιον, τὰς τῶν δικαίων καὶ
όσίων ἀνδρῶν ἐπὶ γῆς ὑψηλὰς πολιτείας καὶ Θεῶ διὰ καθαρότητα
πλησιαζούσας βυθῶ λήθης καταβαπτίζεσθαι, ἢ τῷ μοδίῳ τῆς
σιωπῆς ἐπὶ πολὺ κατακαλύπτεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν φανερώς
τῆς διηγήσεως ἐπιτίθεσθαι, ὅπως ἐντεῦθεν τῶν καλῶν ἔργων φα- 5
νερουμένων ἢ πρὸς τὸν ἀγαθὸν Θεὸν ἄδυτος ἐξανατέλλῃ δόξα καὶ
κέρδος πολὺ τῆς ὠφελείας τοῖς ἀνθρώποις καλῶς θησαυρίζεται

¹ Οὗτος ὁ βίος ἐλήφθη ἐκ δύο ἀντιγράφων· τὸ πρῶτον ἀντίγραφον, ὑπερ ὀνομάζω
Α, εὐρίσκεται ἐν τῷ 79-ῳ μεμβρανίνῳ κώδικι τοῦ Βατοπεδίου, φῶλλ. 191 - 195· τοῦτο
δὲ τὸ ἀντίγραφον ἐγένετο τῇ δεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι· τὸ δ' ἕτερον ἀντίγραφον, ὑπερ
ὀνομάζω Β, γενόμενον ἔτει 1540·ῳ, εὐρίσκεται ἐν τῷ 148-ῳ κώδικι τῆς μονῆς τοῦ
Διονυσίου [Σ. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐλλη-
νικῶν κωδίκων, τ. I, σ. 346]. Ἡ ἐπιγραφή ἐν τῷ Α ἔχει οὕτω «Μηνὶ ἰουλίῳ δ.
βίος τοῦ ἐναγίοις πρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου τοῦ ἱεροσολυμίτου ἀρχιεπισκόπου γινομέ-
νου Κρήτης· συγγραφείς παρανικήτα τοῦ πανευφήμου πατρικίου καὶ κνέστορος»
ἐν δὲ τῷ Β « - - - πατρικίου καὶ κοιαίστωρος καὶ πανευφήμου».

1 θεμιτόν Β, θελητόν Α. — 2 ὄσιων Α, ἁγίων Β || τὸ ὑψηλὰς ἐλλείπει τῷ
Β. — 3 λίθης Α || ἢ τῷ μοδίῳ Α. — 4 μοδίῳ - - λυχνίαν] Ματθ. ε', 15. Λουκᾶ ια', 33. —
6 θεόν] ἔλλ. τῷ Α || ἐξανατέλλῃ Β. — 7 πρότερον ἐν τῷ Β θησαυρίζεται.

αὐτοῦ Πατριαρχεῖου νοταρίων τετίμηται τάξει. Τοῦ δὲ προειρη-
μένου τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχου θαυμάζοντος τὸ ἐν πᾶσι
νηφάλεον αὐτοῦ καὶ πρὸς ἅπαντας ἐπεικὲς καὶ χαρίεν, περὶ τὰ
ἔσχατα τῆς αὐτοῦ ζωῆς μετακαλεσάμενος Θεόδωρον τὸν θεοφιλέ-
5 στατον αὐτοῦ οἰκονόμον, θεόντως αὐτῷ προσέταξεν ἐκκλησιαστικὸν
τὸ οἰονοῦν πρᾶγμα μετὰ τελευτὴν αὐτοῦ ἄνευ γνώμης καὶ βουλῆς
τοῦ εὐσεβοῦς τούτου καὶ φιλοθέου ἀνδρὸς μὴ διοικηθῆναι, ἀλλὰ
πάντα μετὰ συναινέσεως αὐτοῦ πράττειν· τοῖς γὰρ μυστικοῖς ὀφθαλ-
μοῖς ὡς πνευματικὸς ἐώρα φανερῶς τὰ τοῦ πνευματικοῦ τούτου
10 κατορθώματα, καὶ νέος ὢν τῇ ἡλικίᾳ παλαιῶ τῷ φρονήματι τοὺς
ἐν παλαιότητι χρόνων ὡς νέους ὑπερένικα, καὶ γέγονε τῶν ἐκκλη-
σιαστικῶν πραγμάτων ὑπέρμαχος, ὕπλοις ἀριστεύων τῆς εὐσεβείας
καὶ τῆς χρηστῆς διοικήσεως ἐγείρων τὰ τρόπαια· καὶ τοῦ οἰκο-
νομοῦντος ἀνδρὸς γέγονεν ἀντιλήπτωρ καὶ βακτηρία ἔμφυχος, ἐν
15 τῇ εὐθείᾳ τῶν πραγμάτων διοικήσει τούτον ὁδηγῶν. Καὶ μοναχὸς
μὲν ἦν ὁ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεοῦ δοῦλος πολλοστός ἐν ἀγαθοῖς,
τοῖς ἱερεῦσιν ὅσια πάντα ἐπιδεικνύμενος, τοῖς πτωχοῖς πλουσίως
διαρκῶν, ὀρφανῶν πατήρ, καταπονουμένων ἐκδικητής, λυπούμενων
χαρμονή, ἀθυμούντων ἀνατολή παραμυθίας, καὶ τοῖς πᾶσι τὰ
20 πάντα ἀποστολικῶς διὰ Θεὸν γέγονε, παρὰ πάντων ἐν πᾶσι
θαυμαζόμενος.

4. Τῆς δὲ ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου ἐν τῇ θεο-
φυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, ὡς κεφαλῇ τοῦ σώματος τυγγανούση
τοῦ παντὸς χριστιανικωτάτου πολιτεύματος, εὐσεβῶς κροτηθείσης
25 ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ τότε ἐν τοῖς ζῶσιν ὄντος ὀρθοδόξου τῶν
χριστιανῶν βασιλέως, τοῦ πατρὸς Ἰουστινιανοῦ, καὶ τὰ τῆς κακο-
δοξίας ζιζάνια τῇ ὀρεπάνῃ τῶν εὐσεβῶν ἐκ ῥιζῶν ἀποτεμονούσης.
καὶ τὸ περὶ δύο φύσεων καὶ θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν ἐπὶ τῆς
ἐνσάρχου οἰκονομίας τοῦ ἐνὸς τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς τριάδος

1 πατριαρχείου A. — 3 ἐπεικὲς A || χαρίεν A, χάριεν B. — 9 πνευματικῶς
A. — 13 ἐγείρων A, ἐγχειρῶν B. — 15 εὐθεία A, θεία B. — 16 ὁ A, ὅτι B ||
πολλοστός A, πιστός B. — 19 παραμυθείας A. — 20 Κορινθ. 1, 9', 22. —
25 ὄντως A.

κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καλῶς ὀρισάσης, καὶ πρὸς θεραπείαν
 τοῖς τὰ ἐναντία τούτων κακοδόξως νοσοῦσιν θεοφιλῶς ἐκφωνήσασης,
 ὡς ἀπανταχοῦ ταῖς ἀγιωτάταις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις τῶν παρὰ
 τῆς εἰρημένης ἀγίας ἔκτης συνόδου θεοπρεπῶς θεσπισθέντων καὶ
 κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων ἐγγράφως παρὰ τοῦ βασι- 5
 λέως ἀποσταλέντων, καὶ πάντων τῶν ἐκεῖσε συναχθέντων ἐπὶ
 τοῦτο, ἱερέων τε καὶ θεοφιλῶν ἀνδρῶν, καὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς
 ἀσπασαμένων τὰ τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων συγγράμματα, καὶ πᾶ-
 σαν φλόγα κακοδόξου διΐψης ἀποσβεσάντων, ὡς ἐκ πηγῆς τῆς
 ὀρθοδοξίας κορεσθέντων αὐτῶν τὰ νάματα, τὸν προκείμενον ἡμῖν 10
 ἄνδρα, τὸν ἀξίον τοῦ Θεοῦ δοῦλον, εἰ καὶ ἐν ἡλικίᾳ νέα ὑπῆρχε,
 μεγάλως διὰ τὴν σεμνότητα τῶν τρόπων ἐπιλεξάμενοι καὶ τούτω
 ἐγχειρίσαντες καὶ ἐμπιστεύσαντες τὰ τῶν εἰρημένων εὐσεβῶν δογ-
 μάτων ἀντίγραφα, ἤγουν τῆς ὀρθῆς αὐτῶν πίστεως τὴν ὁμολογίαν,
 μετὰ καὶ δύο εὐλαβῶν γερόντων τοῦτον πρὸς τὸν αὐτὸν ἀνέπεμψαν 15
 εὐσεβέστατον βασιλέα· τοῦ δὲ αὐτοῦ βασιλέως πρὸς τὴν κρεῖττω
 μετατεθέντος ζωὴν καὶ τὸν φθαρτὸν τοῦτον καταλιπόντος βίον, τὰ
 τῆς βασιλείας διαδέξασθαι σκῆπτρα τὸν αὐτοῦ υἱὸν Ἰουστινιανόν,
 ᾧ τινι καὶ τὰ λεχθέντα τῆς εὐσεβείας ἀπεκόμισεν ἀντίγραφα ὁ εὐ-
 σεβῆς οὗτος καὶ Θεῷ προσωκειωμένος ἀνήρ· καὶ παρὰ τοῦ εἰρη- 20
 μένου ὀρθοδόξου βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τὰς περὶ τῆς ἀποδοχῆς
 εὐσεβεῖς αὐτοῦ δεξάμενος κεραίας, καὶ ταύτας ἐμπιστεύσας τοῖς
 μετ' αὐτοῦ συναπολυθεῖσιν, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὰ
 Ἱεροσόλυμα, ἐξ ὧν καὶ ἀνεπέμφθη.

5. Μένει οὖν ἐν ὕροις τοῦ καλοῦ ὁ πρὸς πᾶσαν ὁδὸν σωτη- 25
 ρίας ἐκτρέχων· τοῦ γὰρ Θεοῦ καὶ δεσπότου περὶ τοῦ ἰδίου
 δούλου κρεῖττόν τι προβλεψαμένου κατὰ πρόφασιν εὐχρηστον,
 τὴν ἀπὸ τῆς τῶν ἐχθρῶν γῆς μετάθεσιν, ὡς ἀπὸ Ἱερικῶ εἰς
 Ἱερουσαλήμ, τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων τούτω συμφερόντως χαρί-

1 ὀρισάσης A. — 2 κακοδόξοις νοσοῦντων B. — 11 νέα] ἑλλ. τῶ A. — 13 ἐγχει-
 ρίσαντες A, ἐγχειρήσαντες B. — 17 καταλιπόντος A. — 18 υἱὸν αὐτοῦ B. —
 20 οὗτος] ἑλλ. τῶ B || πρόσοικειομένος A. — 25 ὁδὸν σωτηρίας] Πρίξ. ις', 17. —
 27 προβλεψαμένου B || εὐχριστον A, εὐχίριστον B.

ζεται· ἐν τῇ καθίσας καὶ δύναμιν χάριτος, ἀποστολικῶς εἶπεῖν, ἐξ
 ὕφους ἐνδιδύσκειται, ὡς μαθητῆς τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων
 τῆς ὕλης οἰκουμένης καὶ μιμητῆς τῶν κατορθωμάτων καὶ τῆς
 θείας αὐτῶν διδασκαλίας. Τῇ γὰρ σαγήνῃ τῶν πρὸς διόρθωσιν
 5 λόγων αὐτοῦ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων πνευματικῶς ἀγρεύσας, τῷ
 Θεῷ λογικὸν προσήγαγεν ὀψώνιον· ἐν ἡσυχίᾳ γὰρ ἐπὶ πλείστους
 χρόνους διάγοντος αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ σχολάζοντος κελλίῳ, οὐκ
 ἐπὶ πολὺ τοῦτον ὁ Θεὸς ἠδύοκῆσεν ἀποκρύπτεσθαι, ἀλλὰ πρὸς
 ψυχικὴν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πλησίον ὠφέλειαν τοῦτον ἐφανέρωσεν, ὅπως
 10 αὐτὸς ὑπὸ ἄλλων ὠφελήθη, ἄλλους ὠφελῶν. Τὰ τῆς αὐτοῦ τοίνυν
 χρηστῆς διαγωγῆς διαγιγνώσκειται τῷ τότε βασιλεῖ κατ' οἰκονομίαν
 τοῦ ἄνω βασιλέως, τοῦ βασιλεύοντος τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων, καὶ
 προχειρίζεται διάκονος, κατὰ βασιλικὴν πρόσταξιν, ἐν τῇ Μεγάλῃ
 τοῦ Θεοῦ Καθολικῆ Ἐκκλησίᾳ, μεγάλως ἐν τῇ ἱερατικῇ τῶν δια-
 15 κόνων διαπρέπων τάξει, ὥστε καὶ πρεσβυτέρους τὸ ἐν νεότητι
 αὐτοῦ ὑπὲρ γέροντας θαυμάζειν φρόνημα· καὶ μετ' ὀλίγον ὁ πολὺς
 ἐν διδασκαλίαις πατήρ γίνεται πατήρ ὀρφανῶν, τὴν τοῦ εὐαγοῦς
 Ὀρφανοτροφείου ἐμπιστευθεὶς φροντίδα, καὶ ὡς εὐγενῆς ταῖς κατὰ
 Θεὸν ἀρεταῖς καὶ φιλόπτωχος πλούσιος καὶ τὴν τῆς εὐσεβοῦς
 20 διακονίας τῶν Εὐγενίου διοικήσιν· καὶ τὸ στενὸν τῶν δύο τούτων
 τόπων ὁ τῆς τριάδος μύστης εἰς πλατύσμον πολλῶν ἀγαθῶν πα-
 ραχρῆμα μετήγαγεν, εὐχαῖς τε καὶ χρηστῇ διοικήσει τὰ κάτω
 κείμενα δεόντως ἀνύψωσε, τοῦ μὲν ἐνὸς εὐαγοῦς τόπου τὸν ὀρ-
 φανισμόν ὀρφανίσας τῇ χρηστῇ καὶ πατρικῇ ἀντιλήψει, τοῦ δὲ
 25 ἐτέρου εὐαγοῦς οἴκου ἐν πλάτει τὴν στένωσιν ἀποδιώξας καὶ τῷ
 ἀδιαλείπτῳ ἐπισιτισμῷ τοὺς πτωχοὺς διαθρέψας, ὡς ἄλλος σώφρων
 Ἰωσήφ, οὐκ ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλ' ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ Θεοῦ τοῖς πένθησιν
 ὡς ἀδελφοὺς καταφανείς. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ὡς ἐκ δυνάμεως εἰς δύνα-
 μιν πορευόμενος καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν μετερχόμενος, ὡς ἐκ Θεοῦ

1 καὶ καθίσας B || Λουκᾶ 17' 49. — 4 σαγήνη - - ἀγρεύσας] Ματθ. 17', 47. — 6 ὀψό-
 νιον A. — 7 σχολάζοντι B. — 8 ἐδύοκῆσεν A. — 10 ὠφελεθῆ A || τὰ τῆς] ταύτης A. —
 11 τότε] ἔλλ. τῷ B. — 18 εὐγενεῖς A. — 22 τε] ἔλλ. τῷ A. — 24 ὀρφανήσας A. —
 28 ἐκ δυν. εἰς δύναμιν] Ψάλμ. πγ', 8. — 29 ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν] Κορινθ. 2, γ', 18.

καλούμενος, αὐτὸς δὲ διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην παραιτούμενος, ὁ πτωχὸς τῷ πνεύματι διὰ τὴν οὐρανῶν βασιλείαν καὶ μὴ θέλων τοῖς ὑψηλοτέροις ἐπιβαίνει, ψηφισθεὶς προσφόρως ὑπὸ ἀξίων ὡς ἄξιος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κρητῶν φιλοχρίστου νήσου.

6. Καὶ ἀποκαθίσταται ἐν τῷ ἐτοιμασθέντι αὐτῷ παρὰ Θεοῦ 5
τῆς ἀρχιεπισκοπῆς θρόνῳ, δεχθεὶς παρὰ τοῦ ἐκεῖσε παντὸς ἱερα-
τικοῦ τάγματος καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ μετὰ χαρᾶς μεγάλης
ὡς ποιμὴν εὐσεβείας, τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτῷ λογικὰ πρόβατα ὡς
ἐν μάνδρᾳ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ κατασφαλιζόμενος καὶ ῥάβδῳ
δυνάμει τῷ ὄπλῳ τοῦ ζωοποιῦ πάθους, σταυρῷ, ἐπιδεξιῶς τοὺς 10
εὐωνύμους καὶ νοητοὺς ἀπελαύνων θήρας, καὶ τῇ σφενδόνῃ τῶν
ἀδιαλείπτων εὐχῶν τούτους σφοδρῶς κατατραυματίζων διὰ τὴν
ἐπιτεθεῖσαν αὐτῷ μεγίστην τῆς ἱερωσύνης ἀρχήν, ὡς γινώσκων
τὸ ἐπικείμενον βᾶρος τοῖς ἐμπιστευομένοις λογικὴν τοῦ Θεοῦ ποι-
μνην. Καὶ λόγον τῷ λαῷ προσεφώνησε, δι' αὐτοῦ φανερώς δει- 15
κνύων τὸ ὡς εἴρηται ἐπικείμενον τοῖς ἱερεῦσι φορτίον· τὸ γὰρ
τῆς πρώην ἡσυχίας ἐνάρετον ἔπειθεν αὐτὸν λυπεῖσθαι, οἷα ζη-
μίαν ὑπομενηκότα, ὡς ἐνοοῦντος αὐτοῦ θησαυρόν, τὸ ἰδιάζειν,
ἀπολωλεμένα· ὁ δὲ διδοὺς λόγον ἐν ἀνοίξει στόματος Θεὸς
Λόγος καὶ διὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ φθιγξάμενος “πλάτυνον τὸ 20
στόμα σου καὶ πληρώσω αὐτό”, αὐτός, ὡς προειδὼς τὴν σοφίαν τῆς
καρδίας μελέτην τοῦ θεσπεσίου τούτου ἀνδρός, μᾶλλον τὸ στόμα
αὐτοῦ πληρώσας συνέσεως, τοῦτο πρὸς δόξαν ἐπλάτυνε τῆς αὐ-
τοῦ μεγαλειότητος. “Ὅθεν καὶ ἐγκωμίων λόγους διαφόρους πρὸς
τὴν πανάμωμον καὶ πάσης κτίσεως ὑπερτέραν, τὴν παρθεῖνον κατὰ 25
φύσιν καὶ ὑπὲρ φύσιν μητέρα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεοῦ ἀλη-
θινοῦ, μετὰ πάσης εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως ἐξέθετο, εἶτα δὲ
καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀποτομὴν Ἰωάννου τοῦ προδρόμου
καὶ βαπτιστοῦ καὶ ἐτέρων ἀγίων καὶ ὁσίων πατέρων.

2 πτωχὸς τῷ πνεύματι] Ματθ. ε', 3. — 3 ὑψηλοτέροις A || ψηφισθεὶς οὖν B. —
5 καὶ] ἑλλ. τῷ B || ἑτοιμασθέντι A. — 9 ῥάβδῳ δυνάμει] Ψαλμ. ρθ', 2. — 11 σφεν-
δόνι A. — 17 πρόην A || λοιπεῖσθαι A || οἷαν B. — 19 ἀπωλελοκένα A || διδ.
λόγ. ἐν ἀνοίξει στόματος] Ἐφεσ. ζ', 19. — 20 Ψαλμ. π', 11. — 21 αὐτῷ A. —
22 ἀνδρὸς τούτου B. — 22, 23 Ψαλμ. πη', 4.

7. Ὡς οὖν ἑαυτὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ἐξ ἔργων ἀγαθῶν ἐργασάμε-
 νος, κατὰ Παῦλον τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ μαθητὴν τοῦ Κυρίου
 καὶ τῶν περάτων διδάσκαλον, τὸν εἰπόντα ναὸν Θεοῦ εἶναι τὸν
 ἄνθρωπον, ναὸν ἐκ νέας εὐπρεπῶς ἀποδομήσει τῆς παναχράντου
 5 καὶ πανομνήτου θεοτόκου Μαρίας, τοῦ ἐμφύχου καὶ ἡγιασμένου
 τοῦ Θεοῦ Λόγου ναοῦ, Βλαχέρνας τὸν τοιοῦτον παρ' αὐτοῦ οἰκο-
 δομηθέντα ναὸν ὀνομάσας, ἱερεῖς λειτουργοὺς ἐκ τοῦ μοναχικοῦ
 σχήματος ἐν αὐτῷ πρὸς ὑμνωδίαν καὶ δοξολογίαν Θεοῦ θεοπρε-
 πῶς ἐγκαταστήσας, εἰς ἀντίδωρον τῶν μεγαλοδωρεῶν καὶ ἀντιλή-
 10 ψεων τῶν εἰς αὐτὸν παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ πύλης προελθόντων κα-
 λῶ δὲ τὸ καλὸν ἐποικοδομῶν καὶ ἀγαθὰ ἐπ' ἀγαθοῖς καθ' ἡμέ-
 ραν τιθέμενος—οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ σχεδὸν ἡμέρα μὴ δικαιοσύνης
 φῶς ἐξ ἔργων ἀνατέλλουσα—, ὡς τὸν πλησίον εὐεργετῶν καὶ Θεῶ
 ἐνθεν ἐγγίζων, τοῖς σωματικοῖς ἅμα καὶ ἐξ ἐνδείας νοσοῦσιν
 15 οἶκον παραμυθίας καὶ ἰατρείας ἐκ νέας ὁ παλαιὸς οὗτος καὶ ἐν
 κατορθώμασι γεγηραχῶς συνεστήσατο, τὸν καλούμενον Ξενῶνα,
 πᾶσαν αὐτάρκειαν χρείας διὰ Χριστὸν ἐξ οἰκείας ἐπιδόσεως παρα-
 σχών, ὡς τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῶ ἐν ἰλαρότητι προσφέρων καὶ ὡς
 τὸ τῆς σοφίας ῥήτων ὁ σοφώτατος οὗτος ἐκμαθῶν καὶ γινώσκων,
 20 τὸ "ἐν ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι"· καὶ
 διακονίαν ὡς πτωχὸς τῷ πνεύματι τοῖς πτωχοῖς διακονῶν κατε-
 σεύασε καὶ ἐν νεπτῆρι βάλλει ὕδωρ, τὴν ἐξ οἰκείων χρημάτων
 ὡς ἐξ ἀγγείων ἐπιχέων τῷ τόπῳ τῆς χρείας αὐτάρκειαν· καὶ
 τὴν ὀρθὴν διεζωσμένος ὡσπερ λέντιον πίστιν, ἐξ ἀμφοτέρων οὐχί
 25 πόδας μόνον ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἀποπλύνας καὶ
 ἐκμάξας ἀπελεύκανε. Πιστὸς οὖν ἱερεὺς ὢν τοῦ μεγάλου ἱερέως
 καὶ τοὺς οὐρανοὺς διεληλυθότος, ὡς ἐν θυσιαστηρίῳ τῇ ἑαυτοῦ
 ψυχῇ δεκτὰ τῷ Θεῶ καθ' ἡμέραν θύων, καὶ τοὺς ἡμελημένους
 ἐπιμελῶς ἀνεκτίσατο ἐκκλησιαστικούς ναοὺς, καὶ ὅσα τούτοις πρὸς

1 τοῦ] ἑλλ. τῷ B || ναὸν τοῦ Θεοῦ] Κορινθ. 1, γ', 16. σ', 16 || ἐξ ἔργων ἀγαθῶν]
 Ἐφεσ. β', 10. Κολοσ. α', 10. Τιμοθ. 1, β', 10. — 6 βλαχέρνας B. — 7 ὀνομά-
 σης A. — 12 δικαιοσύνης φῶς] πρβλ. Σοφ. Σολομ. ε', 6. — 13 τῶν B. — 14 τὸ
 ἐνθεν ἐλλείπει τῷ B. — 17 ἐπιπόσεως A. — 20 Παρασιμ. ιε', 27. — 21 πτωχὸς τῷ πνεύ-
 ματι] Ματθ. ε', 3. — 24 ὀρθὴν A, ὀσφιν B. — 28 ἡμελημένους A. — 29 ἀνεκτίσατο A.

κόσμον ἱερῶν κειμηλίων ἀρμόδιον ὁ παγκόσμιος οὗτος παρασχών, εὐπρεπῶς αὐτοὺς κατεκόσμησεν.

8. Τί δὲ διὰ τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον καὶ φίλον ὁ Θεὸς τοῖς πολέμοις ἐχθροῖς πεποίηκεν; Οἱ γὰρ ἀλιτήριοι Ἀγαρηνοὶ ἐν θαλάσῃ τὸ ὄρημα αὐτῶν θέμενοι, διὰ πλήθους σκαφῶν ἐν τῇ φιλο- 5 χρίστῳ Κρητῶν νήσῳ ἐκμανῶς ἐπέστησαν, ὅπως αὐτοὺς ὡς κατακρίτους ἢ τοῦ Θεοῦ κρίσις διὰ τὰς ἀδίκους αὐτῶν κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐπιβάσεις καὶ ἐν Κρήτῃ καταδικάσῃ· τῷ γὰρ ὀχυρώματι τῷ προσαγορευομένῳ Τοῦ Δριμέως, ἐν ᾧ πρὸς τὸ σῦνηδες ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένου χριστιανικω- 10 τάτου λαοῦ διὰ τὰς ἐχθρικὰς ἐπιβάσεις εἰσῆρχετο, οἱ βάρβαροι πρὸς πολιορκίαν παρακαθίσαντες καὶ πολλὰς μηχανὰς πρὸς παράταξιν πολέμων ἐν αὐτῷ ἐπιδειξάμενοι, τὸ ἄπρακτον ἑαυτοῖς περιποιήσαντο, ζημίαν τὴν ἰδίαν κατάλυσιν ἀντὶ κέρδους τῆς αἰχμαλωσίας οἰκειωσάμενοι, ἐκ βελῶν τῶν εὐχῶν τοῦ πρὸς Θεὸν ὡς 15 τόξον τὸ ὄμμα τείνοντος ἱερέως πολεμηθέντες.

9. Τοιοῦτον τὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον ὁ Θεὸς περίδοξον ἀναδείξας, καὶ λοιμικῆς νόσου τῷ λαῷ τῆς κατ' αὐτὸν νήσου ἐπελθούσης καὶ ἀνομβρίας κατὰ παιδείουσι Θεοῦ ἐπιπεσοῦσης, τὸν μὲν ὑετὸν παρὰ Θεοῦ ἐξηγεῖτο τῇ διψῶσῃ γῆ καταπεμφθῆναι αὐτὸς ἀπαύ- 20 στως καὶ ἀχορέστως, ὡς διψῶν τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, ὄμβρους δακρῶν αὐτῷ προσφέρων καὶ παρ' αὐτοῦ τὰ τῶν αἰτήσεων κομιζόμενος, καὶ ὥσπερ ἐμπλάστρω ταῖς πολλαῖς νηστείαις καὶ ἀνυστάκτοις ἀγρυπνίαις καὶ ἀδιαλείπτοις εὐχαῖς κεχρημένος, τῇ θεηλάτῳ προσέφερε νόσῳ καὶ τὴν ἰατρείαν ἔλαβε παρὰ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν τραυ- 25 ματισθέντος καὶ ἰασαμένου τὰ ἀνίατα πάθη Χριστοῦ τοῦ σωτήρος καὶ λυτρωτοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ὅλοις ὅλος ἦν τὰ πρὸς Θεὸν δι' ἰκεσιῶν μεσιτεύων καὶ ἀβλαβεῖς διαφυλάττων, νουθετῶν ἅπαντας καὶ καθοδηγῶν τῶν μὲν φασύλων ἀπέχεσθαι πράξεων καὶ τοῦ εὖ

2 αὐτοῦς] ἑλλ. τῷ Β. — 4 ἀλιτήριοι ἀγαρινοὶ Α. — 6 ἐκμανῶς Β || κατακρίτοις Α. — 7 τῶν] ἑλλείπει τῷ Β. — 10 ποιμενομένου ΑΒ || χριστιανικότητος Α. — 12 παρακαθίσαντες ΑΒ. — 15 τὸν θεὸν Β. — 17 λοιμικῆς Α. — 20 ἐξαιτήτο Α. — 24 προσευχαῖς Β || θεϊλάτῳ Α.

ποιεῖν ἀντέχεσθαι καὶ τὴν βασιλικὴν τῶν θείων ἐντολῶν π
 εἰσε
 σθαι τρίβον, τὴν εἰσάγουσαν εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλίαν.
 Χρείας δὲ οὕτω καλεσάσης, ὥστε ἀνελιθεῖν αὐτὸν ἐν τῇ ἰ
 κρυ
 λάκτῳ πόλει καὶ βασιλίῳ τῶν πόλεων, πολλοὶ πρὸς αὐτὸν ὑφε
 5 λείας χάριν ἀόκνως παρεγίνοντο, καὶ οἱ μὲν τὸ πρᾶον αὐτο κα
 θορῶντες, τὸ θυμῶδες καὶ ὀργίλον ἐξ ἑαυτῶν ἀποδιώκοντι, ἐν
 γαλήνῃ διετέλουν, ἄλλοι δὲ τῷ ὑετῷ τῆς διδασκαλίας αὐτο τὰς
 καρδίας καταρθευόμενοι δικαιοσύνην ἑκαρποφόρου Θεοῦ· καὶ τρα
 τευόμενοι πρὸς αὐτὸν παραγινόμενοι, καὶ παρ' αὐτοῦ καλῶς ἰδα
 10 σκόμενοι ἀρχεῖσθαι τοῖς ὄψωνίοις αὐτῶν καὶ μὴ διασεῖεν τινα, τὸ
 ἀναδίκητον ἔνθεν προθύμως κατησπάζοντο· καὶ πένητες παρ' αὐτοῦ
 ἐν πλάτει διατρεφόμενοι πλουσίως τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν
 ἀνέπεμπον.

10. Εἶτα λοιπὸν τὸ τέλος τῆς προσκαιροῦ αὐτοῦ ζωῆς ὡς
 15 πρὸς ζωὴν τὴν αἰώνιον παρὰ Θεοῦ καλουμένου, καὶ ἡ ἐντεῦθεν
 μετὰστασις μουσικῶς αὐτῷ ἄνωθεν φανεροῦται, καὶ προλέγει ταύ
 την τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ ἐναρέτοις ἀνδράσιν, ὡς ἐν τῇ μητρο
 πόλει αὐτοῦ ἔτι ζῶν οὐ μὴ παραγένηται· καὶ μετὰ χαρᾶς πάντας
 περιπτουζάμενος καὶ ἐν φιλήματι ἀγίῳ κατασπασάμενος ἀπέλυσεν
 20 ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὴν νῆσον τὴν οὕτω καλουμένην
 Μιτυλήνην καταλαβὼν προσώρμισεν, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ κατὰ
 πρόνοιαν, ἐν τόπῳ λεγομένῳ Ἐρισσῷ, ὡς τὴν ἐκεῖσε κατάπαυσιν
 αἰρετισάμενος. Ὡς οὖν τὴν πίστιν καλῶς τηρήσας καὶ τὸν πνευ
 ματικὸν δρόμον δεόντως ἐκτελέσας ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκεῖσε
 25 κεκοίμηται, τὴν ψυχὴν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος παραθέμενος καὶ
 πρὸς αὐτὸν τὰς ἐντεῦξεις ὑπὲρ ἡμῶν ποιούμενος. Καὶ ἡ κοίτη
 τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ γέγονεν ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας μάρτυρος
 Ἀναστασίας, ἐν ᾧ καὶ ἀπεκδέχεται τὴν τῶν νεκρῶν διὰ σάλπιγγος

2 τῶν] ἑλλ. τῷ Α. — 3 οὕτω Α, αὐτῷ Β. — 6 καθορόντες Α. — 9 παρ'
 αὐτοῦ Α, πρὸς αὐτοῦ Β. — 10 ὄψωνίοις Α || *μυθιστρίβοντι* Α. — 14 τὸ τέλος
 λοιπὸν Β. — 19 φιλήματι ἀγίῳ] Ῥωμ. κς', 16. — 21 *μιτυλήνην κ. προσώρμισεν* Α. —
 22 Ἐρισσῷ = Ἐρεσσῷ. — 23 *ἐρετισάμενος* Α || *τὴν πίστιν κ. τηρήσας καὶ τὸν πν.*
δρόμον δ. ἐκτελέσας] Τιμοθ. 2, ε', 7. — 24 *ἐπιτῷ αὐτῷ* Α. — 28 *διὰ σάλπιγγος*] ἑλλ.
 τῷ Β. — 29 *τῆς δευτέρας*] ἑλλ. τῷ Β.

ἀνάστασιν ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς δευτέρας μετὰ πολλῆς δό-
ξης ἐπιφανείας "τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ", ἐξ οὗ καὶ τὸν μισθὸν τῶν πόνων τῶν ἔρ-
γων αὐτοῦ, ὡς τῆς ὅλης ἡμέρας τὸν καύσωνα βαστάσαντος, λή-
φεται· ἡ δὲ ἐν Χριστῷ κοίμησις αὐτοῦ γέγονε κατὰ τὴν τετάρτην 5
τοῦ ἰουλίου μηνὸς ἰνδικτιῶνος ὀγδόης· τῷ δὲ Θεῷ καὶ πατρὶ, ἅμα
τῷ υἱῷ καὶ Θεῷ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ὁμοουσίῳ πνεύματι, τῇ
μιᾷ τριαδικῇ θεότητι, ἀνθ' ὧν τοὺς ἑαυτῆς δούλους καὶ θεράποντας
ὡς φωστῆρας τῇ δικαιοσύνῃ τοῖς πέρασιν ἐξέλαμψε, δόξα, τιμὴ
καὶ προσκύνησις παρὰ πάντων ἡμῶν ἐποφείλεται εἰς τοὺς αἰῶνας 10
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

2 καὶ ἐπιφανείας B || κρίναι B || Τιμοθ. 2, δ' 1. — 6 ἰνδικτιῶνος A. —
7 καὶ θεῷ] ἑλλ. τῷ B.

Χ.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΣΥΝ ΘΕΩΙ

ΕΠΙ ΤΗΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΝ ΑΝΑΚΟΜΙΔΗΙ ΤΟΥ

ΑΓΙΟΥ ΔΙΘΟΥ,

5 ἐν ᾧ μετὰ τὴν ἀποκαθήλωσιν ἐτέθη παρὰ τοῦ Ἰωσήφ
Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, γεγυνοῦσα ἐν ἔτει κζ'
τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ πορφυρογεννήτου βασιλέως
κῦρι Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ¹.

Στιχηρά· ἦχος πλ. β' πρὸς τὸ «Ὅλην ἀποθέμενοι».

10 Ἄνωθεν κινούμενος * πρὸς πᾶσαν ἔνθεον πράξιιν
βασιλεὺς θεώνυμος * Μανουὴλ προσέθετο, * οἷς εἰργάσατο,
εἰς ἡμῶν εὐκλειαν *, τοῦ πιστοῦ πληρώματος,
καὶ τὸ σήμερον ὀρώμενον *. ἰδοὺ γὰρ πάντιμον
λίθον ἐξ Ἐφῶας ἀνήγαγεν, * ἐν ᾧ Χριστὸν κατέθετο γυμνὸν
15 Ἰωσήφ ῥοαῖς αἵματος * κατερρατισμένον,
καὶ σμύρνη καὶ σινδόνι συλλαβῶν
τάφῳ καινῷ κατεσφράγισεν *, ἐξ οὗ ἐγήγερται.

¹ Ἐκ χειρογράφου τινὸς κώδικος μεμβρανίνου τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει λαύρας Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, γραφέντος περὶ τὸ τέλος τῆς δυσκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος· ὅς ἐστι μήκους 0,146, πλ. 0,125· περιέχονται δ' ἐν τούτῳ τῷ κώδικι κανόνες ἁσματικοὶ τριαδικοὶ τε καὶ ἀναστάσιμοι καὶ κανόνες ἕτεροι πάλιν εἰς τὴν Θεοτόκον ἢ δὲ ἁσματικὴ ἀκολουθία, ἣν ὡδε κατεχώρισα, περιέχεται μεταξύ τοῦ 77-ου καὶ τοῦ 83-ου φύλλου· ὁ δὲ λίθος, εἰς ὃν αὕτη ἀναφέρεται, ἔκειτο ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος [Ἀνωμόμου περιγραφή τῶν Ἁγίων τόπων ἐκδ. ὑπὸ Ἀ. Π.-Κεραμέως. Ἐν Πετροπόλει 1890, σ. 2. Nicetae Choniatae historia. Bonnae 1835, σ. 289. M-me B. de Chitrowo, Itinéraires russes en Orient, I, σ. 137, 162]. Ἡ μετακομιδὴ τοῦ λίθου ἐγένετο μεταξύ τῶν ἐτῶν 1169 καὶ 1170.

Ὅμοιον.

Πλάκας μὲν συνέτριψε * πάλαι Μωσῆς θεογράφους,
Ἰσραὴλ τὴν ἄπιστον * ἐξελέγχων ἄνοιαν * παροιστήσαντος·
Ἰσραὴλ νέου δὲ * βασιλεὺς χριστόκλητος
ὀρθοδόξως προηγούμενος * ἀνάγει πόρρωθεν 5
πλάκα θεοδόχον, εἰς στήριγμα * ψυχῶν καὶ βάσιν ἄσειστον
κράτους πρὸς υἱοὺς διαβαίνοντος· * ὄθεν χαρμοσύνης
προσέλθωμεν δοξάζοντες Θεὸν
τὸν δι' αὐτοῦ τὸ βασίλειον * στέφος μεγαλύνοντα.

Ὅμοιον.

10

Λίθον τὸν ἀκρόγωνον *, τὸν ἀλαξεύτως τμηθέντα,
προσπαγέντα ξύλω δὲ * ἐν τοῖς ἥλοις Κύριον *, λίθος τίμιος
ἐν αὐτῷ κείμενον * ὡς νεκρὸν δεξάμενος,
αἷμα στάζοντα θεόρρυτον, * μητρὸς παρθένου δὲ
μαθητοῦ παρθένου τε δάκρυσι * καταρρανθεῖς, εἰσάγεται 15
σήμερον εἰς πύλιν βασίλειον *, Θεοῦ λαὸς δεῦτε
σὺν φόβῳ προσκυνοῦντες καὶ χαρᾷ
τῷ βασιλεῖ χαριστήριον * μετ' εὐχῶν προσοίσωμεν.

Ο ΚΑΝΩΝ, ΦΕΡΩΝ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ

«Ἐνταφιασμοῦ τὸν λίθον Χριστοῦ σέβω | ὁ Σκυλίτζης». 20

Ῥῶδῃ α'.

Ἦχος δ'. «Ἀνοιξὼ τὸ στόμα μου».

Ἐπλήρωσε σήμερον * ὁ βασιλεὺς τὸ προφήτευμα,
Σιών εἰς θεμέλια * τῆς νέας θέμενος
λίθον ἔντιμον *, ὃν ἐκ πλευρᾶς σταλάξαν 25
αἷμα καθηγίασε * Χριστοῦ θεόρρυτον.
Νεκρὸν ζωοπάροχον * λίθος βαστάσας σεβάσμιος
ἡμῖν ἀποδέδοται * τῇ ἐπινεύσει Χριστοῦ,
τοῦ κινήσαντος * πρὸς τοῦτο τὴν καρδίαν,
οἷα θεοκράτιστον *, τοῦ αὐτοκράτορος. 30
Τὴν πέτραν ἐθήλαζεν * ὁ Ἰσραὴλ ὕδωρ βλόζουσαν,

11 κῶδ. ἀκρόγωνον. — 18 κῶδ. προσοίσωμεν. — 28 κῶδ. ἀποδέδοτε.

ἡμεῖς δὲ δεξάμενοι * ὁ τοῦ Χριστοῦ Ἰσραὴλ
λίθον τίμιον *, ἐν ᾧ θανὼν ἐτέθη,
ψυχῶν ἀρυόμεθα * ῥῶσιν ἀεὶβρυτον.
Ἄδότη τοῦ ἄσματος * ἡ νοητὴ νόμφη σήμερον·
5 " Ἐξέλθετε, ἴδετε * στέφανον νῦν τὸν ἐμόν,
ὃν ἐβράβευσεν * ὁ Μανουὴλ ὁ ἄναξ,
λίθον θεοδόχον μου * μέσον ἐνθέμενος".

Θεοτοκίον.

Φωνὴν σοι προσάδομεν * τοῦ Ἀρχαγγέλου, θεόνομψε·
10 " Χαρὰς χαῖρε πρόξενε * τῷ χριστωνόμῳ λαῶ,
ὄρος ἄτμητον, * λίθος, οὗ ἐτήθη,
ὃς λίθον ἠγίασε * τὸν νῦν προκείμενον".

ᾠδὴ γ'.

«Τοὺς σοὺς ὕμνολόγους, Θεοτόκε *, ἡ ζωσα».

15 Ἰδέτωσαν ἅπαντα τὰ ἔθνη * Χριστοῦ τὴν ἀπόρρητον ἰσχύ·
τεθειωμένην σάρκα γὰρ * λίθος αὐτοῦ δεξάμενος
βρύσις θαυμάτων γέγονε *, χαρίτων θείων πληρούμενος.
Ἀρθήτωσαν πύλαι ἀνακτόρων * ἀνάκλιτον λίθινον Χριστοῦ
χαρμονικῶς δεξάσθωσαν *, ἐν ᾧ ἐπανεπαύσατο,
20 νόμφ σαρκὸς νεκρούμενος, * νεκροῖς ζωὴν προμηθούμενος.
Σταλάξατε, ὄρη, εὐφροσύνην * καὶ λίθων ἡ φύσις σὺν ἡμῖν
ἀγαλλιάσθω σήμερον * λίθος καὶ γὰρ ἠγίασται,
σῶμα Χριστοῦ δεξάμενος, * καὶ νῦν ἐστὶ προσκυνούμενος.
Μελπέτω Δαυὶδ· " Λίθος ἐτέθη * καὶ νῦν εἰς γωνίας κεφαλὴν
25 ὁ θεοδόχος λίθος γὰρ * Θεοῦ τῇ πόλει δέδοται
καὶ ταύτη συνδεθήσεται * ἡ κοσμικὴ τετραμέρεια".

Θεοτοκίον.

Οὐχ εὗρεν ἀρχαίων ἐξ αἰώνων * ἀξίαν σαρκώσεως αὐτοῦ
πλήν σου Θεός, πανάμωμε *, καὶ ἐξ ἀγνῶν αἱμάτων σου
30 τὴν σάρκα συμπηξάμενος * διπλοφυῆς ὠφθη ἄνθρωπος.

5 κῶδ. ἐξέλθεται, ἴδεται. — 16 κῶδ. τεθειωμένην. — 18 ἀνάκλιτον = ἀνάκλιν-
τρον. — 24 Ψαλ. ρι', 22 λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντας, οὗτος ἐγενήθη
εἰς κεφαλὴν γωνίας». — 25 κῶδ. δέδοσε.

Κάθισμα.

Ηχος δ' πρὸς τὸ «Ταχὺ προκατάλαβε».

Προσέλθωμεν βρῦντι
λίθῳ θαυμάτων πηγᾶς·
ἰδοὺ ἐξ Ἑώας γὰρ
ἤχθη πρὸς νέαν Σιῶν
λάμπων τοῖς τεραστίοις
νοητὸς ὡς λυχνίτης,
ἄνακτος ὀρθοδόξου Μανουήλ
θείῳ ζήλῳ, καὶ δόξαν
δῶμεν Κυρίῳ,
χάριν ἀρούμενοι.

ᾠδὴ δ'.

«Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ * ἐπί»:—

- Ἵπνος ἔσχεν ἐπὶ λίθῳ * Ἰακώβ, ἔνθα κλίμακα
μυστικῶς προεῖθε· * καὶ νῦν δ' ἀφυπνώσας φυσίζων
Ἵπνον Χριστὸς ἐπὶ λίθῳ *, τοῦτον ἔδειξε
θεῖαν κλίμακα *, πρὸς οὐρανοὺς ἐπανάγουσαν. 15
- Τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν σου * καὶ πλευρᾶς σου τοῖς αἵμασι
κατερρατισμένος * λίθος ἐπανάγεται σήμερον
πρὸς τὴν σὴν πόλιν, σωτήρ μου *, οὐ προσψάουντας
πέτρα στήριζον * τῶν σῶν ἐντολῶν τοὺς ὑμνοῦντάς σε. 20
- Ὁ τὰς πέτρας ἐν τῷ πάθει * διαρρήξας, ἀθάνατε,
ἀπεσταυρωμένος * ὑπὸ Ἰωσήφ ἀνακέλισαι
λίθῳ, καὶ τοῦτον εἰργάσω * βάθρον ἄρρηκτον
τῶν ἐλπίδων * τοῖς πίστει, Χριστέ, δεομένοις σου. 25
- Νεκρωθεῖς, ζωῆς ταμῖα, * ἐπὶ ξύλου κατέλυσας
ἀρχὰς ἀερίους *, ἀπολελυμένος τῶν ἡλῶν δὲ
λίθῳ ἐτέθης καὶ πύλας, * σῶτερ, ἔθραυσας
τὰς τοῦ Ἄδου καὶ * πάντας σαυτῷ συνανέστησας. 30

8 κῶδ. *λιχνίτης*. — 15/16 Γενέσ. κη', 11, 12. — 16 κῶδ. *προεῖθε* || ἐν τῷ κει-
μένῳ *νῦν δ'*· ἀλλ' ἐν τῇ ᾠδῇ τοῦ κώδικος ὁ καλλιγράφος ἔγραψε *καὶ νῦν δὲ* || κῶδ.
ἀφυπνώσε. — 22 *πέτρα* = *πίστει*. — 23 Ὁ τὰς πέτρας ἐν τῷ πάθει *διαρρήξας*]
Ματθ. κζ', 51 || κῶδ. *πάθει*. — 25 Ματθ. κζ', 60. Μάρκ. ιε, 46.

Θεοτοκίον.

Λύθρφ, κόρη, τῶν αἱμάτων * σοῦ υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν
σάρκα ἐπὶ λίθου * κατηρρυθρωμένην προσβλέψασα
ἔλουες δάκρυσιν τοῦτον *, ὄνπερ σήμερον
5 ἀσπαζόμενοι * ρύπου ψυχῶν καθαιρόμεθα.

Ἦδη ε'.

«Ἐξέστη τὰ σύμπαντα * ἐπὶ τῇ θείᾳ»:—

Ἰδοῦ, ὡς προέγραψε * Δαυίδ, ἐτέθη στέφανος
ἐπὶ κεφαλὴν τοῦ βασιλέως *, λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένος·
10 καὶ γὰρ Νεᾶ Ἰώμῃ τοῦτον ἀποδοῦς
ἀπάντων κεκράτηκεν * ἐκ βουλῆς τε καὶ πράξεως.

Θεῶ συγκροτούμενος * ὁ βασιλεὺς προσήγαγε
βούλευσιν εὐσχήμονα πρὸς ἔργον, * πάνσεπτον λίθον,
ἐφ' οὗ ἠπλώθη Χριστὸς * ἀποσταυρωθεὶς τῷ Ἰωσήφ,
15 ὡς κόσμον ὑπέρτιμον * δοῦς τῇ πόλει καὶ θέμεθλον.

Ὁ πάλαι ἀνάξιον * τῆς κιβωτοῦ ἀψάμενον
θέμενος ὑπόδικον κολάσει * Θεὸς νῦν χεῖρας
ἐκλελυμένας τιθεῖ * τολμήσαντος θραύειν ἐν κρυφῇ
λίθον, ὃν σὺν θαύματι * περιστέλλουσιν Ἄγγελοι.
20 Ναόν σου τοῦ σώματος * ἤδη λυθέντα, Κύριε,
ξύλου Ἰωσήφ καταβιβάσας * ἔθετο λίθῳ,
κατασμυρνίσας πιστῶς *· σὺ δ' αὐτὸν ἠγίασας, Χριστέ,
καὶ τὴν ἐκκλησίαν σου * ἀρραγῶς ὠκοδόμησας.

Θεοτοκίον

25 Χορεύει προπάτωρ σου * Δαυίδ ὀρών ἐκ σπέρματος
αὐτοῦ προελθόντα βασιλέα * σῆς, κόρη, μήτρας,
ὅστις ὡς λέων ὑπνῶν * λίθῳ σαρκικῶς ἀναπεσῶν
θεϊκῶς ἐγγήγερται *, βασιλεύων αἰώνια.

2/4 Πρβλ. C. Tischendorf, Evangelia apocrypha. Lipsiae 1876, σ. 313-314.—
8/9 Ψαλμ. κ', 4 αἰθλας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου». —
9 κῶδ. κεκοσμημένω. — 11 τὸ πράξεως ἐκ διορθώσεως τοῦ καλλιγράφου ἀντὶ τοῦ
πρότερον ἐν τῷ κειμένῳ γραφέντος πρῴσεως. — 25 κῶδ. χωρεύει || ἐκ σπέρματος||
Ἰωάν. ζ', 42.

ᾠδὴ ε΄.

«Ἐβόησε * προτυπῶν τὴν ταφὴν».

Ῥηξάτωσαν * οἱ βουνοὶ εὐφροσύνην, δοξάζοντες
τὸν δεσπότην *, ὅτι λίθων τὴν φύσιν ἠγίασε·
νῦν γὰρ προσκυνεῖται * ὁ νεκρόζων τοῦτον δεξάμενος. 5

Ἰδόντες σου * τὸ σωτήριον λόγῳ κηρύττομεν
τὴν ἰσχύον σου *, ὅτι λίθον ἀφῆ μόνῃ σώματος
πηγὴν ἰαμάτων * ἀειρρώως ἐκβλύζουσιν ἔδειξας.

Συνέδραμον * εὐσεβεῖ Μανουὴλ αὐτοκράτορι
πατριάρχαι, * ἱεράρχαι, λαὸς θεοσύλλεκτος,
θεοδόχον λίθον * σὺν ὠδαῖς, ἐφρυνίσις, εἰσδέξασθαι. 10

Τοῦ πνεύματος * τοῦ ἁγίου τὴν χάριν ἐνοῦσάν σοι
διαγγέλλει * σπαργανῶσάν σε, λίθε, φῶς κύκλωθεν·
Χριστὸς γὰρ τεθεῖς σοι * ἐνταφίσις σπαργάνοις ἐνείληχται.

Θεοτοκίον.

15

Ὅπισω σου * τὰς παρθένους, παρθένε, πορεύεσθαι
Δαυὶδ ἔφη * οὐδεμία καὶ γὰρ ἰσοστάσις,
τῆς δὲ σῆς ἀγνείας * δευτερεύουσαι πᾶσαι παρέπονται.

Κονδάκιον πρὸς τὸ «Τὰ ἄνω ζητῶν».

Ἦγος β΄.

20

Θεὸν ἐν σαρκὶ * ζῶντα θνητὸν δεξάμενος,
ρότῃ δὲ βαφῆς * τοῦ θεωρρῦτου αἵματος,
ὦφθη λίθος ἔντιμος * ἀγιάζων πάντα προσφάοντα·
τοῦτον νῦν ὀρῶντες, πιστοί, * πέτρα τοῦ θεοῦ πόθου
στηριχθῶμεν ψυχάς. 25

ᾠδὴ ζ΄.

«Οὐκ ἐλάτρευαν * τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες».

“Ἵπερύψωσεν * ἐν πέτρᾳ με ὁ Κύριος”,
βοάτω νέα Σιών· * λίθος καὶ γὰρ ἐκλεκτός,
ἐν ᾧ ἀνεπαύσατο *, ἀνακομίζεται 30
αὐτοκράτορος * εὐσεβεστάτου νεύματι
καὶ δοξάζει ταύτην πλέον.

7 κῶδ. Ἰσχυάσου. — 9 κῶδ. αὐτοκράτωρει. — 16 Ψολμ. μδ΄, 15 «ἀπενεχθή-
σονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς». — 18 κῶδ. ἀγνείας.

- Συναγάλλονται * τὰ οὐράνια στρατεύματα
ἐπὶ τῇ νῦν τελετῇ· * πτέρυξι γὰρ νοερῶς
κυκλοῦντα καλύπτουσι * λίθον τὸν τίμιον,
ἀναγόμενον * ἐκ τῆς Ἐφῆς σήμερον
5 πρὸς Σιών τὴν νεωτέραν.
- Ἐπὶ κρίσιν ἀπαγόμενον κατεῖδ' ἐ σε
πρὶν τὸ Διθόστρωτον *· ταθέντα δὲ ἐν σταυρῶ
αἱ πέτραι ὠδύροντο * καταρρηγνόμεναι·
τεθεῖς λίθῳ δέ, * Χριστέ, νεκρὸς ἠδραΐωσας
10 ψυχὰς πάντων πρὸς σὴν πίστιν.
- Βολαῖς λίθων κατηλόησεν ἀλλόφυλον
πρὶν Γολιάθ ὁ Δαυιδ· * ἡμεῖς δὲ κληῖρος ὁ σός,
Χριστέ, ἀσπαζόμενοι * τὸν θεοδόχον σου
λίθον σήμερον * τὴν κεφαλὴν συντρίβομεν
15 Γολιάθ τοῦ νοουμένου.

Θεοτοκίον.

- Ὡς ἐπ' ἄγρωστιν * τὴν μήτραν σου οὐράνιος
ἕτεός, πάναγνε *, καὶ ὡς σταγῶν καταβάς
πυρὶ τῆς θεότητος * ταύτην οὐκ ἔφλεξεν,
20 ἀλλ' ἀνέδειξε * φύσιν ἡμῶν τὴν ἀνικμον
ἐν αὐτῷ ἀνθηροροῦσαν.

Ὡδὴ η'.

«Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ».

- Ὅτε τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν σου
25 τοὺς ἥλους Ἰωσήφ ἀποσπασάμενος
λίθῳ σε κατέθετο *, τότε ἡ ἀπείρανδρος
σὺν μαθητῇ παρθένῳ σου * δάκρυα στάζουσα
σῆς αἵματι πλευρᾶς κατεκίρνα·
τοῦτον ἰδοὺ τούτοις *, ἐν ᾧ σε προσκυνοῦμεν.

7 κῶδ. λιθόστρωτον || Ἰωάν. ιθ', 18.—10 κῶδ. σίν.—17 κῶδ. ἄγρωστιν.—26 κῶδ. ἀπῆρανδρος.—28 κῶδ. πλευραῖς.—29 οὗτος ὁ στίχος ἐστὶ διεφθαρμένος· ὁ κῶδιξ ἔχει ταῦτα· «ὡν ἰδοὺ τοὺς τότε προσκυνοῦντας· - προσκυνοῦμεν»· ἀλλ' ἐν τῇ ᾧ διὰ χειρὸς τοῦ καλλιγράφου γέγραπται τότε· «τούτους ἐν οἷς προσκυνοῦμεν». Διερθεῖται δὲ πιθανῶς ὁ στίχος οὕτως· «τοῦτον [= τὸν λίθον] ἰδοὺ τούτοις [= τοῖς δάκρυσι καὶ τῷ αἵματι], * ἐν ᾧ σε προσκυνοῦμεν».

Στώμεν εὐλαβῶς πίστει καὶ φόβῳ
τὸν λίθον κατασπαζόμενοι τὸν τίμιον,
ὃν ἀνεχομίσατο * ζήλος ὁ θεϊότατος
ὀρθοδοξίας κράτορος * Μανουήλ ἄνακτος·
ἀρρήτων δὲ χαρίτων πλησθέντες 5
δόξαν Χριστῷ δῶμεν * τῷ ἐν αὐτῷ τεθέντι.

Κόσμον ἱερεὺς μὲν ὁ σκιώδης
ἐκ λίθων τῶν τοῦ λόγου ἐπεφέρετο·
νῦν δὲ λίθος τίμιος * Λόγον Θεοῦ σύσσωμον
ἐν ἑαυτῷ δεξάμενος *, νεκρὸν αἰμόρραντον,
Χριστοῦ τοὺς ἱεράρχας σεμνώνει,
τούτῳ ὑπαντῶντας * ὠδαῖς σὺν ἐφρυνίοις. 10

Ἰθλοῦς τῶν αἱρέσεων ἀτόπους,
συγχύσεις, διαιρέσεις ἐπεισάγοντας,
φεύγοντες ἰστάμεθα * ὄρων ἐν μεσότητι,
Θεὸν τὸν ἕνα σέβοντες * ἐν ὑποστάσει
τρισίν, ὁμοφυῆ κατ' οὐσίαν,
ἄναρχον πατέρα *, υἱὸν καὶ θεῖον πνεῦμα. 15

Θεοτοκίον.

Λόγον ὡς ἐν βίβλῳ τῆ γαστρί σου 20
γραφέντα πατρὸς δακτύλῳ, ὑπεράμωμε,
ἄσαρκον συνέλαβες *. τοῦτον ἐξ αἱμάτων δὲ
τῶν σῶν φρικτῶς σαρκώσασα * διπλοῦν προήγαγες·
ᾧ πρέσβευε ἡμᾶς ἐγγραφῆναι
βίβλῳ σωζομένων * τῆς κρίσεως ἐν ᾧρα. 25

Ἰδιή ἡ'.

«Ἄπας γηγενής».

Ἴδε, τοῦ Θεοῦ * λαὸς περιούσιος
ἄδει ἐόρτια * λίθον εἰσδεχόμενος,
ἐν ᾧ ἐτάθη ὁ ζωοπάροχος,
νόμῳ σαρκὸς τὴν νέκρωσιν * καταδεξάμενος, 30

9 κῶδ. σύσσωμον. — 13 κῶδ. αἰτόπους. — 14 κῶδ. καὶ διαιρέσεις.

- καὶ προσάγει * τὸν εὐχαριστήριον
βασιλεῖ τῷ τὴν χάριν βραβεύσαντι.
Τάφῳ σφραγισθεὶς * ἀνέστης, ὀθῶνια
λιπῶν μαρτύρια· * λίθον δὲ ἡγίαςας
5 ἐν τούτῳ τεθεὶς, ἀθάνατε,
χεῖρας πλευρὰς καὶ πόδας σου * φέρων ἐν αἵματι
βεβαμμένα *· τοῦτον ἀσπαζόμενοι
τὸ φρικτὸν σου ὑμνοῦμεν μυστήριον.
Ζόφῳ τῆς σκιᾶς * Μωσῆς καλυπτόμενος
10 εἶδεν ὀπίσθια * Θεοῦ διαβαίνοντος,
ὀπῆ τῆς πέτρας τὸ βλέμμα θέμενος·
ἡμεῖς δὲ φῶς τῆς χάριτος * ἀυχοῦντες βλέπομεν
ἀκαλύπτως * λίθον, ὃν ἡγίασεν
ὕπτιάσας νεκρὸς ὁ ἀθάνατος.
15 Ἦλος Ἰωσήφ * ἐκπάσας ἐν λίθῳ σε,
Χριστέ, ἀνέκλινε· * τοῦτον ἀναγόμενον
τοῦ θεωνόμου Μανουὴλ νεύματι
πρὸς Νέα Ῥώμην βλέποντες *, αἰτοῦμεν, στήριξον
τούτου σκῆπτρον * λίθῳ τῆς ἰσχύος σου,
20 τῶν ἐχθρῶν τὰς ῥομφαίας δὲ σύντριψον.
Θεοδοκίον.
Σὲ τοῦ Δανιὴλ * τὸ ὄρος δοξάζομεν,
ἐξ οὗ ἀλάξευστος * λίθος Χριστὸς τέτμηται,
ὃς θεοδόχον λίθον ἀνέδειξεν
25 ἐν τούτῳ σμυρνεύζόμενος *· ὃν ἀσπαζόμενοι,
ἐξαιτοῦμεν *, Μανουὴλ τὸν ἄνακτα
καὶ Θεοῦ βασιλείας ἀξίωσον.
Ἐξαποστειλάριον πρὸς τὸ Γυναῖκες ἀκουσίθητε.
Ἄνεταιλε χαρμόσυνος
30 ἡμέρα πανηγύρεως
πόλει Θεοῦ Νέα Ῥώμη·
λίθος γὰρ πάντιμος

αὐτῇ εἰσάγεται πόδι,
ἐν ᾧ Χριστὸν Νικόδημος
σὺν Ἰωσήφ κατέθετο,
πᾶσι παρέχοντα
νεκρὸν ἡμαγμένον,
ὃν νῦν πιστῶς προσκυνοῦμεν

5

ΧΙ.

Τοῦ ἀγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν, τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ

Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν

ΣΑΒΑ τοῦ ΝΕΟΥ

τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ ὄρει ἀσκήσαντος.

(Cod. 89 monasterii Βατοπεδίου)¹.

1. Σάβας ὁ θαυμάσιος ὑπόθεσις ἀγώνων τῷ λόγῳ πρόκειται
σήμερον, καὶ καινὸν οὐδὲν οὐδ' ἐξω τοῦ καθ' ἡμᾶς πράγματος, εἰ
λόγων ὑποθέσεις ἐκεῖνος ἡμῖν ἀεὶ προτιθεῖς, ὅσαι τῶν καθ' ἡμᾶς
καὶ ὅσαι τῶν ἐξωθεν—καὶ γὰρ ἐντροφᾶν πως ἐδόκει καὶ καλλω-
5 πίζεσθαι τοῖς ἐμοῖς λόγοις τε καὶ νοήμασι—, λόγων ὑπόθεσιν τὴν

¹ Οὗτος ὁ κώδιξ ἐγράφη περὶ τὸ τέλος τῆς τετάρτης καὶ δεκάτης ἑκατονταετη-
ρίδος· συνίσταται δ' ἐκ φύλλων χάρτου 167 (μήκους 0,17, πλ. 0,12), ὧν τὰ τρία πρῶ-
τιστά ἐστι νεώτατα καὶ τὴν ἀρχὴν ἐμπεριέχει τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Σάβα· ἐγράφη δὲ ταῦτα
ἔτει 1835-φ Ἰακώβος ὁ ἐκ Καρπενησίου, ἀρχιμανδρίτης καὶ σκευοφύλαξ τῆς μονῆς τοῦ
Βατοπεδίου [περὶ οὗ ὄρα τὸ βιβλίον Ἰακώβου Δημοπούλου, Ἡ ἠθικὴ ἐλευθερία τοῦ
ἀνθρώπου ἐν τῷ χριστιανισμῷ τελειομένη. Ἐν Ἀθήναις 1888, σ. 97], ἀντιγραφέ-
μενος αὐτά, ὡς λέγεται, ἐξ ἐτέρου τινὸς κώδικος, ἐμπεριέχοντος ὡσαύτως τὸν βίον
τοῦ ὁσίου Σάβα καὶ ἐν τῇ λαύρα εὑρισκομένου τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου.
Σημειωτέον καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ βατοπεδινὸν ἀντίγραφον, ἐπειδὴ πρὸ χρόνων τινῶν ἐστα-
χώθη καὶ τὰ φύλλα αὐτοῦ βλάβως ὑπὸ τῆς ψαλίδος ἐκόπη τοῦ δέτου, ὑπέστη φθοράς
τινας ἐν λέξεσιν, εἴτ' ἐν τῷ κειμένῳ αὐτῷ εὑρισκομέναις, εἴτ' ἐν ταῖς ῥαῖς· γινώ-
σκονται μὲντοι ἕτερα δύο ἀντίγραφα τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Σάβα, τὸ μὲν εὑρισκόμενον ἐν τῷ
257-φ Μοσχοβιτικῷ κώδικι (φ. 122 κέ), τὸ δὲ ἐν τῷ 582-φ κώδικι τῆς ἐν τῇ πόλει
Βενετίᾳ Μαρκανῆς βιβλιοθήκης [Архим. Владимиръ, Систематическое описаніе

μεγίστην ἑαυτὸν ἡμῖν προβάλλοιτο σήμερον, ὡς ἂν μὴ τῷ βίῳ μόνον παρών, ἀλλὰ καὶ μεταστάς τῶν ἐνθενδε, τῶν καλλίστων αἰτιώτατος καὶ ὀμιλεῖν ἔχοιμεν ἐκ τοῦ ῥάστου καὶ ταῖς ἐκεῖνου πράξεις καὶ λόγοις, ὡς ἔθος, φιλοτιμεῖσθαι καὶ καταρτίζεσθαι. Λόγου μὲν οὖν ῥώμη καὶ ὕψει θεωρίας εἴ γε τεθαρρηκῶς ὅλως 5 αὐτὸς τοῦτον ὑπείσῃεν τὸν ἄθλον, τῶν ἀτοπωτάτων ἂν ἐνομίσθην καὶ οὐδὲ μανίας ἐκτός, οἶμαι, τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν, οὐχ ὡς ὑπὲρ αὐτὸς ἑμαυτοῦ μόνον τὰ μὴ ὄντα δοξάζων· ἀλλ' ὅτι καὶ τούτων, εἰ προσῆν, ἐκ πολλοῦ μοι τοῦ περιόντος καὶ λόγῳ καὶ ἀρετῇ τῶν πολλῶν ὑπερεῖχον, οὐδ' οὕτως ἦν ἂν τι πλεόν ἐντεῦθεν, οὕτω 10 τῆς προκειμένης ὑποθέσεως περιφανῶς κατὰ τῶν τοιούτων ἐχούσης τὸ κράτος, ὡς μὴδ' αὐτὴν ἂν τὴν τοῦ λόγου φύσιν, ὀπόση τίς ἐστι σήμερον ἐν ἀνθρώποις, πᾶσαν εἰς ταῦτ' ἐσυνελθοῦσαν εἶναι πρὸς τὸν παρόντα σκοπόν, οὐδ' ὥστε καὶ παραβάλλεσθαι. Ἐπεὶ δὲ τῆς ἐν ἐκείνῳ θαυσιλῶς χεθείσης χάριτος ἔργον ὡσαύ- 15 τως τό τε ὑπὲρ φύσιν ἐπὶ γῆς ἐκεῖνον καὶ ζῆσαι καὶ πολιτεῦσασθαι καὶ τὸ λόγοις ἂν ὑπερφυῶς ταῦτα δοθῆναι καὶ ἱστορίαις, θαῦμα τοῖς ἐξῆς καὶ κοινὸν ὄφελος, τούτοις δὴ καὶ αὐτὸς πεποιθῶς τὸν ἀγῶνα μετ' ἀγαθῶν τῶν ἐλπίδων ἐνεστησάμην καὶ οὐδ' ἀπὸ γνώμης τῇ φιλοσοφωτάτῃ ψυχῇ καὶ θαυμασιᾷ ἐκείνῃ, 20 ἦτις ἄρα καὶ σύζυγον ἀρετῇ πως ἐτίθει τὸν λόγον καὶ ἀρίστην ἔλεγε ταῦτα καὶ συμφυῆ τινα ξυνωρίδα καὶ ταῦτα διὰ παντὸς αὐτὸς τε πνέων ἦν καὶ ἡμᾶς ἄριστα καὶ μετὰ παντὸς τοῦ προθύμου παιδεύων. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ λόγου καὶ ἀρετῆς διδασκάλιον καινὸν ὁ περιφανῆς βίος ἐκεῖνου, λεγέσθω κατὰ δύναμιν καὶ προ- 25 τιθέσθω τοῖς φιλοκάλοις, οὐχ ὥστε καὶ τὰ κατὰ μέρος ρηθῆναι

рукописей Московской Синодальной Библиотеки, т. I, с. 351. A. Zanetti, Graeca D. Marci bibliotheca codicum manuscriptorum. Venetiis 1740, с. 305], ἐξ ὧν ἐγὼ τὸ Μοσχολιτικὸν μόνον ἀντέβαλον πρὸς τὸ τοῦ Βατοπεδίου, τοῦτο μὲν ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι ἀπλῶς Β ὀνομάσας, ἐκεῖνο δὲ Μ, ὃ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ βίου οὕτως ἀπλῶς ἔχει· «Τοῦ αὐτοῦ βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ νέου, τοῦ ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει τῷ Ἁθῶ». Περὶ δὲ τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου καὶ τῶν ἡγῆ τύποις ἐκδομένων αὐτοῦ συγγραφῶν ἴσα Κ. Krumbacher, Gesch. der byzantinischen Litteratur. München 1897, с. 107 καὶ 782.

καὶ μηδέν τι τῶν ἐκείνου παραλειφθῆναι—ἐργωδέστατον γὰρ τοῦτο
καὶ οὐ πόρρω τῶν ἀδυνάτων, διὰ τὸ μήτε τὸν συνειδῶτα τυγχά-
νειν, μήτε μὴν, εἰ συνήδει τις ὅλως, λόγῳ καὶ ἀκοῇ ῥάστην τὴν τοῦ
παντὸς περίληψιν διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος πεφυκέναι—,
5 ἀλλ' ἐκεῖνα τῷ λόγῳ δώσομεν τέως, ὅσα περ, ἢ λέγοντος ἐκείνου
καὶ πράττοντος, ἢ καὶ τῶν καλῶς εἰδῶτων ἐκεῖνα καλῶς καὶ φι-
λαλήθως λεγόντων, μαθόντες ἡμεῖς ἔχομεν, μᾶλλον δὲ πρὸς
ἅπερ ἂν ἐκεῖνος αὐτὸς ὀδηγοίη καὶ κατευθύνῃ τὸν λόγον καὶ οἷς
ἂν ἡσθεῖη λεγομένοις ὡς μάλιστα.

10 2. Γένους μὲν οὖν καὶ πατρίδος καὶ ἡστινος ἀγωγῆς τε καὶ
πολιτείας ὁ μέγας τὸ ἀπαρχῆς ἔφυ, οὐκ ἀναγκαῖον ἐπὶ τοῦ παρόν-
τος ἐμοὶ τέως ἐδόκει λέγειν, οὐχ ὅτι μὴ καὶ τούτων ἐνδόξως τε
καὶ λαμπρῶς εἶχε καὶ πολλῶ τινι τῷ μέσῳ τῶν πολλῶν ὑπε-
ρεῖχε—τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὴν τοῦ Φιλίππου Θεσσαλονίκην, ὅπως
15 μὲν ἔχει μεγέθους καὶ πολιτείας, ὅπως δὲ λόγοις καὶ σοφίᾳ καὶ
τῷ διὰ πάντων δοκίμῳ τὰς κατ' αὐτὴν ὑπερέχει πάσας, ὡς μὴ
μόνον Θετταλῶν τε καὶ Μακεδόνων καὶ ὧν δηλαδὴ προκαθῆσθαι
λέγεται πόλεων, ἀλλὰ καὶ τῶν μεγίστων αὐτῶν καὶ ὧν πάλαι
πολὺς παρὰ πᾶσι λόγος καὶ τούτων ἐν ἅπασι τοῖς καλοῖς ὑπερ-
20 κεῖσθαι· μετὰ πολλοῦ γε τοῦ περιόντος; τίς δὲ ταῦτ' εἰδῶς μὴ
κάκεῖνο σύνοιδε τούτοις, ὅτι καὶ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τῆς ἐπι-
σήμου μερίδος, διὰ γένους λαμπρότητα καὶ ἀρετῆς περιουσίας,
ἦσαν οἱ τούτου πατέρες;—, ἀλλ' ἵνα μὴ δόξαιμὲν τισιν ὡς περ
φιλοτιμεῖσθαι κάκεῖνα παράγειν εἰς μέσον ἐπίτηδες, ὧν ἐκεῖνος
25 ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ὡς ὀλίγοι τῶν πάντων ὑπεριδεῖν ἐξ
ἀρχῆς ἐδοκίμασεν, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπεστράφθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ
ταῦτα ζητοῦσιν οὐχ οἱ πολλοὶ καὶ τῶν ἔξω μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ
τῶν καθ' ἡμᾶς σοφῶν τε καὶ μεγάλων οἱ πλείστοι, καὶ δεῖ κα-
θάπερ ἔκ τινος ἀσφαλοῦς ἀρχῆς ἐντεῦθεν ὠρμημένον τὸν λόγον
30 ἀπροσκόπως ἐπὶ τὰ πρόσω βαδίζειν, ἀνάγκη καὶ ἡμᾶς τῷ κρατοῦντι
πειθεσθαι νόμῳ καὶ τοῖς ἡγησαμένοις ἔπεσθαι τοῦ λόγου πατρά-
σιν· ὑπερ κάκεῖνος εἴπερ ἄλλο τι διαφερόντως ἐτίμα, τὸ μετριά-

ζειν ἔν γε τοῖς μέσοις πράγμασι καὶ ὁμαλῶς ἔπεσθαι τοῖς προ-
δευκόσι περὶ πλείστου τιθέμενος. Πατρίς μὲν οὖν τῷ μεγάλῳ, κα-
θάπερ ἔφθην εἰπῶν, ἢ θαυμαστὴ καὶ μεγάλη Θεσσαλονίκη, ἣν
ἔγωγε καὶ πολλαχόθεν ἄλλοθεν ἐπαινεῖν ἔχων, καὶ ὅπως εἰς ἓν συ-
ναγαγοῦσα πάντα σχεδὸν ὅσα κοσμεῖν οἶδε πόλιν τούτων ἀφθόνως 5
ὁμοῦ καὶ μεθ' ὑπερβολῆς ἕκαστον ἔχει, ὡς μὴδ' ἐξεῖναι κατα-
μανθάνειν ποτέρῳ τῶν καλῶν ἐκείνη προέχει, τοῦτο μάλιστα
τέως ἔχω θαυμάζειν, ὅτι καὶ λόγου καὶ ἀρετῆς πρὸ τῶν ἄλλων
θαφιλῶς ἔχει· ἃ δὴ καὶ πολιτευομένοις ἀνθρώποις κόσμος οἰκεῖος
καὶ κατὰ φύσιν ὡς μάλιστα, καὶ ὧν ἄνευ οὔτε τὴν ἀρχὴν ἄν 10
ποτε πολιτεία συσταίη, ἣ καὶ συστάσα θηριώδη καὶ ἄλογόν τινα
ζήσεται βίον, λόγου καὶ ἀρετῆς δίχα, καθάπερ ἐν σηκῷ βοσκη-
μάτων τῶν ἀνθρώπων ἀλλήλοις συμμιγνυμένων ἐπ' οὐδενὶ χρησίμῳ,
ὡς μὴδὲ πόλιν ὀνομάζεσθαι κυρίως ἐκείνην, ἣν οὐ καθίστησι
σοφία, κατὰ τὸν τῶν σοφῶν λόγων. Ἡμεῖς δὲ περὶ τῆς φίλης 15
πατρίδος ἐκεῖνο θαρρούντως ἔχομεν λέγειν, ὅτι τοσοῦτον αὐτῇ
περίεστι σοφίας καὶ λόγων, ὡς μὴ μόνον ἑαυτὴν αὐτὴν, ἀλλὰ
καὶ πολλὰς ἐτέρας τῶν πόλεων, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰς μείζους καὶ
περιφανεστέρας ἐντεῦθεν φαιδρύνειν· τὸν δὲ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς
ἀγιότητος πλοῦτον λόγῳ μὲν οὐκ ἔστι διεξιέναι, ἔξεστι δὲ καθά- 20
περ πρὸς εἰκόνας τινὰς ἐμφύχους καὶ σιγῶντα κηρύγματα τοὺς
ἐκεῖθεν ἐκλάμψαντας θαυμαστοὺς ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας ὀρῶντας
θαυμάζειν ἀπὸ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον καὶ τὴν ῥίζαν ἀπὸ τῶν
κλάδων. Καὶ οὕτω λέγω τὸν περιφανῆ ταύτης στρατηγὸν καὶ
παντοδαπὸν πολιοῦχον καὶ ῥύστην, οὗ κλέος εὐρύον ἐς οὐρανὸν 25
ἰκάνει, κατὰ τὸ ἔπος, καὶ οὗ πλήρεις τῶν θαυμάτων ἤπειρός τε
καὶ νῆσοι καὶ τὰ τῆς οἰκουμένης ἔσχατα· δι' ὃν ἐπισημοτέρα
πολλῶ καὶ περιώνυμος χρηματίζει, συνακουομένη τοῖς τούτου κα-
τορθώμασι μετὰ πολλοῦ τοῦ θαύματος καὶ συλλαλουμένη· τὰ γὰρ
τῆς παρουσίας ταυτησὶ κοσμητικῆς ἀταξίας καὶ τῆς συγχύσεως οὐδὲ 30
χρῆ φέρεται ὅπως εἰς μέσον, πόρρω τῶν ἐκείνης ἡθῶν ὄντα καὶ

17 περιέστη B. — 28 Ματθ. β', 38. Λουκᾶ ς', 44. Ῥωμ. ιγ', 17 κέ. —
25/26 Ὅδοσ. τ 108 || εὐρὴν B. — 30 συγχύσεως B.

τῆς ἀρχαίας εὐγενείας τε καὶ τῆς μεγαλοψυχίας καὶ πατρίσματά
 τινὰ καὶ ἀρρωστήματα μάλλον, ἀλλ' οὐ τοῦ διακειμένου τῆς γνώ-
 μης, οὐδὲ σπουδῆς ἔργα καὶ λογισμῶν ἐν τῷ φυσικῷ καθεστῶτι
 καὶ τῇ ἄνωθεν εὐεξία μενόντων· ἢ τάληθέστερον εἰπεῖν, οὐδὲ τῆς
 5 βουλῆς ταῦτα καὶ τῶν ἀρίστων, οὐδέ γε τῆς δευτέρας καὶ μέσης,
 ὡς ἂν εἴποι τις, μοίρας, ἀλλὰ τοῦ πολλοῦ καὶ συρφετώδους ἀνθρώ-
 που, καὶ τούτων οὐχ ἡμεδαπῶν, ἀλλ' ἐπηλύδων τινῶν βαρβάρων
 ἔκ τε τῶν ἡμετέρων ἐσχατιῶν καὶ τῶν κύκλωθεν νήσων ὑπ'
 ἀνάγκης φυγᾶδων αὐτόθι συνελθόντων· ἄνδρας αἱμάτων καὶ δολιό-
 10 τητος Δαυὶδ ἂν εἴπεν ὁ μέγας, οὐς ἀλογία καὶ κακίστη τις πρό-
 ληψίς ἄγει δίκην ἀνδραπόδων τῆδε φερομένους καὶ τῆδε ὑφ' ἐνὸς
 ἢ δυοῖν τινῶν ὀχλοκρατῶν ἢ κυκεώνων, ἢ τυφόνων ἀγρίων, ἢ
 οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἀξίως αὐτοὺς τῆς σφετέρας αὐτῶν ἀβελτηρίας
 προσείπω, ἀναξίους μὲν τῆς κακῶς οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτοὺς ἐνεγ-
 15 κούσης—ἐπὶ γὰρ τοῖς καλλίστοις πάλαι φημιζομένην, ἐπὶ τοῖς
 κακίστοις διαβόητον, οἴμοι, τὴν θαυμαστὴν ταύτην πεποιήκασι
 πόλιν—, κακίστους δὲ καὶ δύσνους παντάπασι τῇ ἐκ Θεοῦ βασι-
 λείᾳ καὶ Θεοῦ μὲν καὶ τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας προφανῶς ἀλιτηρίους
 καὶ ἀποστάτας, μιαροὺς δὲ τινὰς καὶ φθόρους καὶ κοινοὺς ὀλετη-
 20 ρας τοῦ ἀνθρωπείου γένους ὀφθέντας· οἵτινες ἐπὶ κακίστου προ-
 ρήματι ζήλου τυραννίδα σφίσιν αὐτοῖς περιποιησάμενοι κακούργως
 φόνων αἰσχίστων καὶ ἀλλοκότων τινῶν αἱμάτων οὐ Θεσσαλονίκην
 μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν σχεδὸν τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους ἐνέπλησαν,
 ὡς μὴδὲν εἶναι πρὸς ταῦτα μῆτε τὰ Ἰουδαίων πάθη, ἅπερ Ἰω-
 25 σηπος τραγωδεῖ τῶν Ἱεροσολύμων πολιορκουμένων συμβῆναι, μῆτε
 κακῶν αὐτὰ προσειπεῖν Ἰλιάδα, μῆτε δεινὰ Λήμνια, ἃ δὴ καὶ εἰς
 παροιμίαν δι' ὑπερβολὴν ἐνομισθησαν τοῖς ἀρχαίοις. Ἀλλὰ ταῦτα
 μὲν, ὅπερ εἶπον, ἀρρωστήματα κοινὰ διὰ τῆς καθ' ὑπερβολὴν
 χευθείσης κακίας τῷ τάλαιπῶρῳ γένει τῶν ἀνθρώπων ἀθλίως ἐπει-
 30 σχωμάσαντα, ἥτις ἄρα καὶ τὸ ὁμόφυλον ἐλεεινῶς εἰς ἀντίπαλον ἀπορ-
 ρήξασα μοῖραν τοὺς ἀσελγεστάτους καὶ θρασυτάτους τοῖς σωφρο-

9/10 Ψαλμ. ε', 7. — 26 κικῶν Ἰλιάδα] Corpus paroem. II, σ. 34 || δεινὰ Λή-
 μνια] αὐτόθι: σ. 121, 504. — 29 τάλαιπῶρῳ. B. — 30 ἐλεηνῶς B.

κεστάτοις καὶ γενναίοις κατεξάνεστησεν, ὥστε προσκόπτειν, ὃ φη-
σιν ἢ θεία Γραφή, τὸν παῖδα πρὸς τὸν πρεσβύτην καὶ τὸν ἄτι-
μον πρὸς τὸν ἔντιμον, καὶ ἀφαιρεθῆναι οὐκ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ καὶ
Ἰουδαίας ἔθνους ἑνὸς καὶ μέρει βραχεῖ τινι τῆς οἰκουμένης συγ-
κλειομένου, ἀλλ' ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης σχεδὸν ἄρχοντα καὶ 5
ἰσχύοντα καὶ σύμβουλον ἀγαθόν, καὶ συνετὸν ἀκροατὴν καὶ σοφὸν
ἀρχιτέκτονα, ἄρχοντας δὲ νεανίσκους ἀντεισαχθῆναι καὶ κυριεύειν
ἐμπαίκτης, κατὰ τὸν αὐτὸν αὖθις εἰπεῖν Ἡσαΐαν. "Ὅθεν οὐδὲ
χρῆ τὴν ἀρίστην τῶν πόλεων ἀπὸ τῶν ὑστέρων δυστυχημάτων
ὡς ἔτυχεν ἀποδοκιμάζειν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν προτέρων μᾶλλον κατορ- 10
θωμάτων εὐδαιμονίζειν. Καὶ πρόσσεσι τὸ δικαίως· τοὺς μὲν γὰρ
δυσπραγοῦντας ὁπωσδήποτε τῶν ἀνθρώπων οὐχ ὅσον κακίζειν,
ἀλλὰ καὶ προσφιλοτιμεῖσθαι τὸν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἔλεον πάντες
πεφύκαμεν· ἐπαινοῦσι δὲ τὸν σπουδαῖον ἅπαντες μετὰ παντὸς τοῦ
προθύμου, καὶ οὐκ ἔστιν ὅς οὐ μετὰ σπουδῆς ταυτηνὴ χορηγεῖ 15
τὴν συντέλειαν, ἐάν τε καθ' ἑνὸς ἐάν τε κατὰ πόλεως ὅλης ὁ
ἔπαινος ἦ, κἂν ἐπ' ἐσχάτων δυστυχοῦντες ὀφθῶσι καὶ κατὰ πολὺ
τῆς προτέρας ἀρετῆς καὶ τῆς ἀξίας ἑαυτῶν ἐνδεῶς πράττοντες.

3. Καὶ τὰ μὲν τῆς πατρίδος, ὅσον ἐπιμνησθῆναι, τοιαῦτα,
καὶ δικαζέτω τοῖς εἰρημένοις ἢ φιλόσοφος ἀκοῆ φιλαλήθως, εἴτε 20
πρὸς ἀλήθειαν, εἴτε καὶ πρὸς χάριν πως εἰρημένα τυγχάνει· τῆς
δὲ τῶν πατέρων εὐγενείας καὶ ἀρετῆς, ἣν ἐκεῖνοι καὶ συνόντες
ἀλλήλοις καὶ διαστάντες κατ' ἔρωτα θειοτέρας φιλοσοφίας ὑστερον
ἐπεδείξαντο, πολλὰ μὲν καὶ πολλαχόθεν τὰ παραδείγματα (ὧν
πλήρης ἦ τε τῶν Θετταλῶν καὶ τῶν Μακεδόνων γῆ καὶ τὰ ἐπέ- 25
κεινα τούτων, ὅσα δηλαδὴ τῇ φήμῃ κατέλαβον, ἢ πρὸς τὸ θεῖον
ὀσιότης καὶ ἀκριβὴς εὐλάβεια μέχρι δὴ καὶ τῶν λεπτοτάτων, βίου
καθαρότης ἀμιγεστάτη τῆς ἡστινοσοῦν ἀρπαγῆς καὶ πλεονεξίας,
ἔλεος ἐκ ψυχῆς πρὸς τὴν κοινὴν φύσιν, οἰκετῶν ἐπιμέλεια, σώ-
ματος παιδαγωγία καὶ ἡ τούτοις φαιδρὸν ἐπιλάμπουσα σωφροσύνη, 30
τὸ πλείστοις μὲν σπουδαζόμενον, μόνοις δὲ τοῖς ἀρίστοις ὡς πέ-

1 προσκόπτειν M. — 2,8 Ἡσαΐου γ', 1-5.

φοκε κατορθούμενον), τὸ δὲ τούτων ἀπάντων κάλλιστόν τε καὶ
 ὑψηλότατον καὶ ᾧ διαφεράντως ἐκείνοι τῶν ἄλλων ἐκράτουν, ἡ
 τῶν τρόπων ἀπλότης καὶ τὸ πρὸς πάντας ἐπεικῆς τε καὶ μέτριαν,
 ὥστε τοὺς αὐτοὺς καὶ μεγίστους ὁμοῦ καὶ ταπεινοτάτους εἶναι,
 5 τὸ μὲν οἷς εὐγενεῖα τρόπων καὶ τῇ κατὰ κόσμον περιφραεῖα
 καὶ πᾶσιν ὡς εἶπεν τοῖς καλλίστοις τῶν ἄλλων ἐκράτουν, τὸ δ'
 ὅτι καὶ τοιοῦτοί τινες ὄντες, ὡς καὶ φρόνημα μείζον ἐντεῦθεν
 ἔχειν δύνασθαι καὶ τῶν ὁμογενῶν ἑαυτοὺς προέχειν ἡγεῖσθαι· οἱ
 δὲ τῇ τῆς γνώμης ἀπλότητι καὶ τῷ διὰ πάντων κεκαθαρμένῳ
 10 καὶ θεοφιλεῖ τῆς ψυχῆς εἰς τοὺς ἐσχάτους καὶ ὑπευθύνους τῶν
 οἰκετῶν ἑαυτοὺς τελεῖν ἔλεγον, θεοεἰκελοί τινες καὶ Χριστοῦ μι-
 μηταὶ πρὸς ἀκρίβειαν πεφυκότες τοῦ πανταχοῦ τιμηκότες τὸ μέ-
 τριον, οἷς εἶπέ τε καὶ ὑπέδειξε, καὶ Παῦλον καλῶς ἐκμιμούμενοι
 τὸν μέγαν (ὃς οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων τὴν ἀπο-
 15 στολὴν δεξάμενος, ὥστε καὶ σκεῦος ἐκλογῆς πρὸς τοῦ χρηματί-
 ζοντος δεσπότητος κληθῆναι καὶ εἰς οὐρανὸν ἀρπαγῆναι καὶ ἀπορ-
 ρήτων τινῶν ὑπὲρ λόγον ἀξιωθῆναι, ἔσχατον ἑαυτὸν ἀπεκάλει τῶν
 ἀποστόλων καὶ μηδὲ τοῦ προσρήματος γοῦν τῆς ἀποστολῆς ἄξιον),
 ἄξιοι μὲν τῆς πατρὶδος, ὡς τὴν ἀρχαίαν εὐγένειαν τοῦ γνησιωτά-
 20 του χρυσοῦ γένους ἐκείνης, ὃ φιλανθρωπία δηλαδὴ καὶ ἀπλότης
 ἐκόσμηι, κάλλιστα καὶ τοῖς ἐξῆς διασεσωκότες, ἀξιώτατοι δ' ὡς
 μάλιστα διὰ ταῦτα καὶ τοιοῦτου παιδὸς ὄφθῆναι πατέρες, ἵνα
 τοῦτο μισθὸς αὐτοῖς τῆς πρὸς ἀρετὴν γένοιτο σπουδῆς καὶ τῆς
 πολλῆς καλοκάγαθίας καὶ τὸν τῆς δόξης ἀναδῆσαιτο στέφανον τῇ
 25 τοῦ καλοῦ γεννήσει Στεφάνου· οὕτω γὰρ ἐκείνοι φερωνόμως ἢ
 προφητικῶς μᾶλλον εἶπεν ἐκάλουν τὸν παῖδα. Ἔδει δὲ πάντως
 κάκεῖνον ὡς τι θεόδοτον καὶ κοινωφελὲς χρῆμα πρὸς ἀνθρώπους
 ἔρχεσθαι μέλλοντα καταλλήλους ἑαυτῷ τὰς τοῦ γένους ἀρχὰς ἔχειν,
 ἵνα μὴ μόνον ἀπὸ τοῦ καρποῦ τὰ δένδρον, ἀλλὰ καὶ ὁ καρπὸς ἀπὸ
 30 τοῦ δένδρου γνώριμος εἴη· μηδὲ γὰρ ἂν δυνατόν εἶναι ποτε, κατὰ

15 σκεῦος ἐκλογῆς] Πράξ. 9', 15. — 16 Κορινθ. 2, 13', 2-4 || κληθεῖναι, ἀρπα-
 γεῖναι B. — 24 δόξης στέφανον] Πέτρου 1, ε', 4. — 27 κοινωφελὲς B. — 29 Ματθ.
 13', 33. Λουκᾶ ε', 44.

τούς θείους φάναι χρησμούς, συλλέγειν ἐξ ἀκανθῶν σῦκα καὶ ἀπὸ βάτου τρυγᾶν σταφυλήν, ἀλλὰ τὸν ἀγαθὸν δηλαδὴ καρπὸν ἀγαθοῦ δένδρου προκύπτειν καὶ τῇ ῥίζῃ καταλλήλους καὶ πεφυκότας εἶναι τοὺς κλάδους· ὃ δὴ καλῶς ποιοῦν κἀνταῦθα συνέδραμεν, ὡς τὰ ἐξῆς τοῦ λόγου δηλώσει.

5

4. Τοιούτων τοιγαροῦν ὁ καλὸς ἐκφύς Στέφανος, γραμματισταῖς μὲν καὶ παιδευταῖς ἐπὶ πάνυ τοι νεαζούσῃ τῇ ἡλικίᾳ ἐκδίδοται· ὃ δὲ τῷ κατὰ φύσιν δοκίμῳ καὶ σπουδῆν εἰσενεγκῶν ἀρίστην ὡς μάλιστα πάντας ἐν βραχεῖ τοὺς ἡλικίας ἀπαραμίλλως ὑπερβάλετο, τοῖς μὲν ἱεροῖς τε καὶ ἡμετέροις παιδευταῖς καὶ μαθημασι τὸ πλεῖστον ἐνδιατρίβων καὶ τούτοις ἑαυτὸν προτελῶν καὶ τύπος· τινὰς πρόσκιαγραφῶν τῆς εἰς τὸ μέλλον εὐδοκιμήσεως, ὀλίγα δὲ πῖνα τῶν ἐγκυκλίων φιλοσοφῆσας καὶ πρὸς βραχὺ τοῖς ἀρίστοις τῶν ποιητῶν συγγινόμενος· δεῖν γὰρ αὐτῷ καὶ τῶν ἔξω λόγων καλῶς ᾔετο, ὥστε συνεργοὺς ἔχειν καὶ ὑπὴρέτας πρὸς γε τὴν τῶν κρειττόνων ἐξέτασιν καὶ μὴ σκάζειν αὐτῷ τὸν νοῦν ἐν τούτῳ τῷ μέρει καὶ δυσκινήτως ἔχειν πρὸς τὴν καλλίστην ταύτην ὁδοιπορίαν (ὃ καὶ πολλοὺς τῶν σπουδαίων ὡς τὰ πολλὰ πάσχοντας βλέπομεν) τῷ θεωρητικῷ τῆς ψυχῆς, τῆς τῶν Γραφῶν ἐπισκοτούσης ἀγνοίας, ἣν ἀπουσία δηλαδὴ λόγου κατασκευάζει, τὸν ἐν ἡμῖν φυσικὸν λόγον ἀφυπνίζειν ὡσανεὶ πεφυκότος καὶ χειραγωγεῖν πρὸς τὴν τῶν κεχυμένων σαφήνειαν. Ὅθεν ὀλίγα ταῖς περὶ λέξιν καὶ σύνταξιν ἐξετάσεις καὶ τεχνολογίαις προσασχολῶν ἑαυτὸν, ἃ δὴ γραμματικῇ χαρίζεσθαι πέφυκεν, ἀναγνώσει τὸ πᾶν ἐδίδου, τοὺς ἠθικoὺς τε καὶ παραινετικoὺς τῶν λόγων διεξιῶν καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἑαυτῷ θησαυρίζων ὠφέλειαν· ἱστορικῶν δὲ καὶ ποιητῶν ὅσον εἰς γνώμας φέρει καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς ἀνδρίαν ἀλείφει φιλοπόνως ἀναλεξάμενος, τὸ μυθῶδες ἅπαν καὶ περιττὸν ὡς κενὴν φυλαρίαν καὶ λόγον ἀτεχνῶς ὄντα ψυχῆς ἐς κόρακας φιλοτίμως ἀπέρριψεν. Ἐντεῦθεν τοῖς πᾶσιν ἐπέραστος ἦν καὶ τῆς ἐκείνου

10

15

20

25

30

1 ἐξ ἀκανθῶν σῦκα] Ματθ. ζ', 16 «ἀπὸ τριβόλων σῦκα». Λουκᾶ ς', 44. — 2 ἀπὸ βάτου τρυγᾶν σταφυλήν] Λουκᾶ ς', 44. — 9 ἀπαραμίλλως B. — 13 φιλοσοφίας B. — 28 μυθῶδες B.

σπουδῆς καὶ γνώμης ἅπαντες ἤττηντο, ποθεινὸς μὲν διδασκάλοις, ἡλικιωτῶν δὲ καὶ τῶν ἄλλως αὐτῷ κοινωνῶν τῆς παιδεύσεως, τοῖς μὲν ἀπλουτέροις τὸν τρόπον καὶ σώφροσιν ἠδονὴν τις ἄρρητος καὶ παιδαγωγία καὶ πρὸς ἀρετὴν ἐτοιμὴ παράκλησις, τοῖς δὲ 5 γε πονηροτέροις καὶ τὸ ἦθος ὑπόλοις καὶ ἀκολάστοις τὴν δίαιταν φοβερὸς μὲν διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς περιὸν καὶ ἀπρόσιτος, ἐπίχαρις δ' ἄλλως καὶ ποθεινὸς διὰ τὸ μηδὲν πρὸς μηδένα τῶν πάντων σκυθρωπὸν ὑποφαίνειν καὶ ἄφιλον, ἀλλ' ὕλως ἠδονὴν καὶ ἀποστάζειν ἐν ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς καὶ σιωπῶν καὶ φθεγγόμενος· προ- 10 σῆν γὰρ αὐτῷ τῇ κατὰ ψυχὴν ἀνδρία καὶ σώματος ῥώμη, καὶ μελῶν εὐρυθμία, καὶ εἶδους εὐπρέπεια, οἷς καὶ τὸ τοῦ γένους περιφανὲς συνιὸν ἐπίσημον ἐτίθει τὸν νέον οὐ παιδευταῖς μόνον καὶ συγγενέσι καὶ ἡλιξιν, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ πόλει σχεδόν, ἀρχουσί τε καὶ ἀρχομένοις, σοφοῖς τε καὶ ἰδιώταις καὶ ἡλικία πάσῃ 15 καὶ παντὶ τάγματι. Τὸ δὲ τῶν πατέρων περὶ αὐτὸν φίλτρον, εἰ καὶ μὴ τοσοῦτοι τὴν ἀρετὴν ἦσαν, ἦν μὲν ἂν καὶ οὕτω μέγα, οὐχ ὡς παρὰ πατέρων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς περὶ παῖδα θαυμαστὸν οὕτω καὶ πολλῷ τινι τῷ μέσῳ τοὺς κατ' αὐτὸν ὑπερέχοντα· τοιοῦτοι δὲ πεφυκότες, ὡς ἀρετῆς ὑπόδειγμα τῷ φιλτάτῳ καθ' ἑκάστην προ- 20 κείσθαι καὶ ποιοῦντες καὶ λέγοντες, καὶ πατρικῆς εὐχῆς ὅσον οὐκ ἤδη τυγχάνειν ἐλπίζοντες—ὑπέφαινε γὰρ ἐκ προοιμίῶν ὅσον ἂν ὑπερβαλέσθαι τοὺς πατέρας ὁ καλὸς παῖς ἔμελλεν—, ὅσου τοῦ κατὰ ψυχὴν ἐπληροῦντο γάνους καὶ οἴαν καὶ τοῖς ἐκτὸς τὴν περὶ τὸν φίλτατον σπουδὴν καὶ τὴν ἠδονὴν ἐνεδείκνυντο, μᾶλλον δὲ 25 τίνα τὴν εὐχαριστίαν οὐκ ἀπεδίδουν τῷ δεδωκότι Θεῷ καὶ τίνας· οὐκ ἐκ ψυχῆς ὠμολόγουν τὰς χάριτας;

5. Οὕτω μὲν οὖν ἐν ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς καὶ γλώσσαις ὁ Στέφανος ἔκειτο καὶ κοινὸν ἦν ἐφ' ἅπασι τῆς πατρίδος καλλώπι- σμα, ὁ δὲ πατὴρ ἦσκει μὲν αὐτῷ καὶ τὴν ψυχὴν φιλοπόνως καὶ 30 τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν ἔργοις τε καὶ λόγοις αὐτὸν ἐξεπαίδευε, προσεφιλοτιμεῖτο δὲ τι καὶ τοῖς ἐκτὸς καὶ τὴν σωματικὴν αὐτὸν ἀπήτει γυμνασίαν καὶ τοῖς τακτικοῖς προσεδίξειν ἠπειγετο, ἐπειδὴ καὶ τούτου τοῦ τάγματος ὄντες ἐτύγχανον· ἀλλ' ἐκεῖνος τὴν σωματι-

κὴν γυμνασίαν πρὸς ὀλίγον χρησίμην οὖσαν εἰδώς, ὃ φησι Παῦλος ὁ μέγας, τὴν ψυχικὴν μάλλον κατορθοῦν ἔσπευδε, τῶν μὲν παρόντων ὡς μὴ ὄντων ὑπερφρονῶν, τῶν δὲ μελλόντων ὡς μενόντων ἀληθῶς ἀντεχόμενος καὶ "κατὰ σκοπὸν διώκων ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως". "Ὅθεν ἀνέσεις μὲν καὶ τρυφὰς καὶ παιδιὰς ἀτάκτου; 5 καὶ γέλωτας καὶ τὰς τῶν ἡδονῶν ἀνδραποδώδεις, αἷς ὡς τὰ πολλὰ περιπίπτειν τὸ τῆς νεότητος ἀφύλακτον πέφυκε, τοῖς ἀνδραποδωδεστέροις καὶ κτηνώδεσι τὸν λογισμὸν προσήκειν ἐνόμιζεν· ἐγκράτειαν δὲ καὶ τὴν σύζυγον αὐτῇ σωφροσύνην αὐτὸς ἀσπασάμενος ἑαυτῷ προσέχων ἦν ὡς τὰ πολλὰ καὶ τὸν Θεὸν ἐκζητῶν ὁσημέραι μετὰ 10 συντριβῆς καρδίας καὶ πνεύματος ταπεινώσεως.

6. Ὁ τοίνυν ἐπιβλέπων ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ γινώσκων τοὺς ὄντας αὐτοῦ Κύριος, ὁ κατὰ Παῦλον τὸν μέγαν καὶ τοῦτον ἀφορίσας ἐκ κοιλίας μητρὸς καὶ σκεῦος ἐκλογῆς προσιδῶς ἔσεσθαι, καλεῖ καὶ τοῦτον ἀφανῶς ἐπὶ τοὺς πνευματικούς ἀγῶνας, 15 ὁ τὰ ἴδια πρόβρατα καλῶν ἐξ ὀνόματος. Αὐτίκα γοῦν καὶ πατρίδα καὶ γένος καὶ περιφάνειαν καὶ τὸ τῶν γεννητόρων φίλτρον παρ' οὐδὲν θέμενος, μικρόν τι τὸν ἔφηβον ὑπερβάς, ἔξεισι λάθρα καὶ τῆς οἰκίας τῆς πατρικῆς καὶ τῆς πόλεως, οὐδὲν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τὸν Χριστὸν μόνον καὶ τοὺς πρὸς αὐτὸν ὑπερφυεῖς 20 ἔρωτας, δι' ὃν αὐτὸς τε, κατὰ Παῦλον τὸν μέγαν, ἤδη τῷ κόσμῳ νεκρὸς ἦν καὶ κόσμος ἅπας αὐτῷ νεκρόωτο, ὡς μηκέτι μὲν αὐτὸν ζῆν, ζῆν δὲ τὸν Χριστὸν ἐν αὐτῷ, τὸν τῷ ἰδίῳ αἵματι τοῦτον ἐξαγοράσαντα· καὶ τῷ καλέσαντι δεσπότη προθύμῳ ἐπόμενος τὸν ἱερὸν Ἄθω καταλαμβάνει, Ἄθω τὸν χρυσοῦν ὄντως καὶ φίλτατον 25 καὶ πρόξενον ἐμοὶ τῶν καλλίστων εἶπερ τινί, ὅς μοι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἢ πρὸ τῶν ἄλλων καὶ τὸν φωστῆρα καὶ ὁδηγὸν τοῦτον ἐγνώρισεν, εἰ καὶ τὸ μέχρι τέλους ἐκείνῳ συνεῖναι—φεῦ τῆς ζημίας—ὁ φθόνος ἀφείλετο. Εἴσεισι τοίνυν ὁ καλὸς ἀθλητῆς τὸ παγκράτιον τῆς ἀσκήσεως, τὸ σεβάσμιον ὄρος φημί, τὴν πατρίδα 30

1 Τιμοθ. 1, δ', 8. — 4 Φιλιπ. γ', 14. — 10 τὸν θεὸν ἐκζητῶν] Ψαλμ. γ', 2. νε', 2. — 14 Γαλάτ. α', 15 «ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρὸς μου» || σκεῦος ἐκλογῆς] Πράξ. θ', 15. — 16 Ἰωάν. ι', 8 «καὶ τὰ ἴδια πρόβρατα καλεῖ ἐξ ὀνόματος». — 21/23 Γαλάτ. β', 20.

τῶν μοναζόντων, τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλήμ, τὴν τῶν πρωτοτόκων
τῶν ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς σεπτὴν ὄντως μητρόπολιν, μετὰ το-
σαύτης μέντοι τῆς προθυμίας καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς τε καὶ
χάριτος, ὡς αὐτὸς ὕστερον ἔλεγε, μεθ' ὅσης οὐδὲ Μωσῆς ὁ μέ-
5 γας πάλαι τὸ Σίναιον· εἰ γὰρ καὶ τοῦ πυρὸς ἐκεῖνος καὶ τῆς νε-
φέλης εἴσω κεχώρηκεν, ἀστραπῶν καὶ βροντῶν καὶ γνόφου καὶ
θυέλλης ἐκδειματούντων τοὺς ἄλλους καὶ φοβεράν ἐργαζομένων τὴν
ἔρασιν—καὶ γὰρ ἦν ὄντως φρίκης μεστὸν τὸ ὀρώμενον, ἄνθρωπος τὸ
πῦρ εἰσιὼν μετὰ τῆς ὕλης ταυτησί καὶ τοῦ κράματος καὶ κοινω-
10 νῶν ἀπορρήτων καὶ συμβόλοις ἱεροῖς τὸ θεῖον ἐνοπτριζόμενος,
ὅθεν ἄρα καὶ τὸ πρόσωπον ἐδοξάσθη, ὡς μηδὲ τοὺς ἐντυγχά-
νοντας ἀτενίζειν αὐτῷ δύνασθαι δίχα τειχίου τινὸς καὶ προβλή-
ματος—, ἀλλ' οὗτος οὐ γνόφω καὶ πυρὶ καὶ ὄρει καπνιζομένῳ καὶ
σαλπίγγων ἤχῳ προσελαύνειν, ἀλλ' αὐτὸν εἰσιέναι τὸν οὐρανὸν
15 ἀτεχνῶς ᾤετο καὶ πανήγυριν Ἀγγέλων ὄραν καὶ πρωτοτόκων οὐρανίων
ὁμήγυριν, Θεὸν ὡς ἐφικτὸν ἀθορύβως ὀρώντων, ἡπίως καὶ προσηνῶς,
ὡς αὐτὸς οἶδε τοῖς τῇ καρδίᾳ καθαροῖς ὀπτανόμενον· οὐ δὴ καὶ αὐτὸς
τυγχάνειν ἐσύτερον ἔμελλεν, ὡς τὰ ἐξῆς τοῦ λόγου δηλώσει μοι.

7. Καὶ ὄρα μοι τῆς μεγάλης ψυχῆς ἐκείνης ἐκ πρώτης, ὃ
20 φρασιν, ἀφετηρίας τὸ γενναῖόν τε καὶ φιλόσοφον· οὐ γὰρ ἀπλῶς
τὸν ἱερὸν εἰσελθὼν τουτονὶ χῶρον καὶ τῆς ἔξω καὶ φαινομένης
μετασχῶν χάριτος, ἧ καὶ τοῖς θαυμαστοῖς αὐτοῦ πολίταις βραχύ
τι προσδιαλεχθεῖς καὶ συμμίξας, ὥσπερ οἱ πόλεις καὶ τόπους
κατ' ἡπειρόν τε καὶ θάλασσαν ἱστοροῦντες, ἧ καὶ μελωδῶν τινῶν
25 καὶ κιθαρῳδῶν, ὡς ἔτυχε, πρὸς ἡδονὴν καὶ τέρψιν ἀκούοντες,
ὑποστροφῆς ἔπειτ' ἐμνήσθη, τοῦτ' αὐτὸ νομίσας μόνον ἀρκεῖν,
ὃ δὴ καὶ πολλοὺς ὡς τὰ πολλὰ πάσχοντας βλέπομεν, ἧ παρέ-
μεινε μὲν, οὐ καρτερικῶς δέ, ἧ καρτερικῶς μὲν καὶ μετὰ τῆς
προσηκούσης ἀνδρίας, οὐ μέχρι τέλους δέ, ἧ καὶ τοῦτο μὲν,
30 ἀσκόπως δέ καὶ ἀβασανίστως καὶ ἀναξίως ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς προ-

1/2 Ἐβρ. γ', 23. — 5/6 Ἐξῶδ. ε', 16. — 11 Ἐξῶδ. λδ', 30-35. — 13 Ἐξῶδ.
ε', 18. κ', 18. — 16 ὁμήγυριν B. — 17 τοῖς τῇ καρδίᾳ καθαροῖς] Ματθ. ε', 8.—
19/20 ἐκ πρώτης ἀφετηρίας] Corpus paroem. II, σ. 61, ἀριθ. 56.

κειμένης φιλοσοφίας καὶ αὐτοῦ δὲ φημι τοῦ καλέσαντος, ἀλλὰ πάντα συνετῶς καὶ βεβουλευμένως καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος αὐτῷ σχήματος καὶ ὡς ἂν τινες, οἶμαι, τῶν παλαιῶν ὀλίγοι, οὗς καθάπερ στήλας τινὰς καὶ παραδείγματα πολιτείας ἀρίστης ἱστορίας πατέρων καὶ βίβλοι φέρουσιν· ἄριστα γὰρ παρ' ἑαυτῷ διελὼν τε 5 καὶ λογισάμενος ὁ σοφώτατος, ὅτι τὸ μὲν ἀνυπότακτον ἀπαίδευτὸν τε καὶ ἀταπεινώτον καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ἀνάληψιν μαθημάτων ὥσπερ ἀποπεφυκὸς καὶ ἀνάρμοστον, τὸ δὲ πρὸς ὑπακοήν τε καὶ ταπεινώσιν ἔτοιμον τοῦτο καὶ πρὸς πᾶσαν μὲν τὴν ἡντινοῦν παιδείαν, μάλιστα δὲ πρὸς τὴν θαυμαστὴν ταύτην φιλοσοφίαν, συνα- 10 δὸν τε καὶ κατάλληλον, τῶν μὲν χρονίων ἐθῶν καὶ προλήψεων καὶ τοῦ οἴεσθαι τι γινώσκειν ἐντεῦθεν ἐκρίζουμένων, ὥσπερ τινὸς ἀκανθώδους ὕλης καὶ μοχθηρᾶς, ἣ δὴ θηρῶν ὀλεθρίων εἴτουν ἀκαθάρτων παθῶν ἐστὶ καὶ νομῆ καὶ κατοικητήριον, τοῦ δὲ καλοῦ σπόρου καὶ ζιζανίων ἀμιγροῦς αὐτίκα μετὰ τῶν προσηκόντων τῆς ἀρετῆς 15 ἰδρώτων ἄριστα καταβαλλομένου καὶ τὰ τῶν ἀρετῶν κατὰ καιρὸν ἀναδιδόντος ποικίλα βλαστήματα, μέχρις ἂν τὴν τῶν ἑκατὸν τελειοτάτην ἀποτελέσῃ φοράν, κατὰ τὸν δεσποτικὸν λόγον· ταῦτ' ἐκεῖνος ἀξίως ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ καλέσαντος λογισάμενος, καὶ ὥσπερ ἀπὸ γραμμῆς τὸ τῆς ψυχῆς παραδεικνύς διακριτικὸν καὶ τὴν εἰς 20 τὸ μέλλον τελείωσιν, διέρχεται μὲν τὸ τῶν ἱερῶν φιλοσόφων ἐκεῖνο σεμνὸν σύστημα μετὰ τῆς προσηκούσης σπουδῆς καὶ τοῦ σχήματος, ἕκαστον τῶν μυσταγωγῶν ἀνερευῶν φιλοπόνως καὶ τὸ τῆς πολιτείας εἶδος ἐκάστου, τό τε ἦθος αὐτό φημι καὶ τὸν λόγον κατὰ τὸ δυνατόν ἀνιχνεύων, καὶ τὴν ἐκ πάντων ἑαυτῷ θησαυρίζων 25 ὠφέλειαν· τὸν δὲ πάντων γενναϊότατόν τε καὶ περὶ τοὺς ἀσκητικούς ἀγῶνας ἀνένδοτον καὶ γηραιὸν μὲν τὸν χρόνον, πρεσβύτατον δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ διὰ τοῦτο καὶ πλείστου παρὰ πολλοῖς ἠξιωμένον ὀνόματος ἐκλεξάμενος ὕστερον, αὐτοῦ που περὶ τὰ μέσα τοῦ θεοῦ ὄρους, ἴνα καὶ δὴ καὶ τὸ Κοινὸν Ἀρχεῖον τοῦ τῶν μο- 30

13 ἀκανθώδους B || θηρίων B. — 14 τοῦ δὲ καλοῦ σπόρου καὶ ζιζανίων ἀμιγροῦς] Ματθ. ιγ', 24 κέ. — 17 ἑκατόν] Ματθ. ιγ', 8, 23. — 20 ἀπὸ γραμμῆς] Corpus paroen. II, σ. 145. — 21 τελίωσιν B. — 30 Κοινὸν Ἀρχεῖον=αἱ Καρυαί.

ναζόντων προκαθημένου σεμνῶς ἰδρυται, τὴν ἀσκητικὴν οἰκίαν πηξά-
 μενον, καθηγητήν ἑαυτοῦ καὶ παντοδαπὸν ἡγεμόνα καὶ μετὰ Θεὸν
 κυβερνήτην καὶ δεσπότην προβάλλεται καὶ τὸν πρῶτον τῆς μο-
 ναδικῆς, εἴτουν ἀγγελικῆς, πολιτείας ἄθλον μάλα περιχαρῶς τε
 5 καὶ γενναίως ὁ γενναῖος εἰσέρχεται Στέφανος· καὶ κείρεται μὲν
 ὑπὸ τοῦ παιδοτρίβου τὰς τρίχας, ὅσα καὶ μοναχοῖς νόμος, ὁ πά-
 λαι πᾶν τὸ περιττὸν καὶ φιλότιμον ἀπορρίψας καὶ τὴν νεκρὰν
 ὕλην καὶ παχυτέραν καταλιπὼν τοῖς νεκροῖς, τὴν προαίρεσιν, τὴν
 δὲ τοῦ Χριστοῦ σφραγίδα διὰ τῶν ἱερῶν δεξάμενος ἐπικλήσεων,
 10 ἦν οὐκ οἶδ' εἴτε μετανοίας καὶ βίου κρείττονος χρῆ λέγειν ἀρχήν,
 εἴτε τῆς μιᾶς καὶ πρώτης σφραγίδος τοῦ μεγάλου βαπτίσματος ὡς-
 περ ἐγκαίνιον, εἴτε καὶ ἄμφω ταῦτα, τὴν τοῦ πνεύματος πανοπλίαν
 ὁ καὶ πάλαι ταύτην ἐνδὺς φαιδρότερον περιβάλλεται καὶ εἰς Θεοῦ
 παράταξιν ἀριθμεῖται καὶ πρὸς ὕλην τὴν τῶν νοητῶν ἀντικειμένων
 15 δύναμιν ὁ θαυμάσιος παραβάλλεται, Σάββας ὀνομασθεὶς ἀντὶ Στε-
 φάνου, ἵνα καὶ τοῦτο σὺν τῇ κλήσει μετὰ Πέτρου καὶ Παύλου καὶ
 τῶν υἱῶν τῆς βροντῆς ἔχῃ, τῶν ὀνομαστῶν τοῦ Χριστοῦ μαθη-
 τῶν, ὁ κατ' οὐδὲν ὄλως ἐλλείπων τῆς προθυμίας αὐτῶν καὶ τῆς
 πίστεως.

20 8. Οἷαν μὲν οὖν τὴν κατὰ ψυχὴν ὁ γεννάδας ἐπεδείξατο ῥώ-
 μην καὶ τὴν ἐν τοῖς ἀγῶσι τούτοις καρτερίαν τε καὶ τὴν ἔνστασιν,
 μᾶλλον δὲ μεθ' ὕσης τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς εὐκολίας νύκτωρ καὶ
 μεθ' ἡμέραν ἐδέχετο τὰ τοῖς ἄλλοις ἀηδῆ τε καὶ δύσκολα, πίνων
 ὡσεὶ μέλι καὶ γάλα μυκτηρισμόν, κατὰ τὸν εἰπόντα, καὶ ὡς τινα
 25 μυστικὴν ἀμβροσίαν τὴν τῶν ὕβρεων καὶ λοιδοριῶν, ἔστι δ' ὅτε
 καὶ πληγῶν προσιέμενος τράπεζαν—ἦν γὰρ ὁ τούτου μυσταγωγός,
 ὕπερ ἔφθην εἰπών, τραχύς τις καὶ τὸ ἦθος ἀνένδοτος διὰ τε τὸ
 τῆς διαίτης καθ' ὑπερβολὴν σκληρόν τε καὶ ἄφιλον καὶ τὴν φυ-
 σικὴν ἄλλως τῶν στοιχείων κρασίων· ὁ δὲ καὶ ἡμεῖς τὰ μὲν ἰδόν-
 30 τες, τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ἐκεῖνου πεπειραμένων ἀκριβῶς ἐκμαθόντες

3 πρῶτον μὲν B.—10 κρείττονος B.—17 υἱῶν τῆς βροντῆς] Μάρκ. γ', 17 || ἔχοι⁴
 M. — 24 Ἰωβ λδ', 7. — 25 ἀμβροσίαν B.

ἔχομεν—, ταῦτα μὲν οὖν, ἅπερ εἶπον ὡς ἐν βραχεῖ, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα λεγέτωσαν οἱ πείρα μαθόντες, εἴ τινες ἔτι τῶν καθ' ἡλικίαν περίεσιν· οἱ καὶ πολλοὺς τῶν ἀγωνιστῶν πρὸς τὸν ἴσον ζήλον καὶ τὴν ἀνδρίαν καὶ τότε καὶ νῦν ἐξ ἀκοῆς καὶ μόνης τῶν ἐκείνου κατορθωμάτων ἀλείφοντες, μᾶλλον δὲ ὡσπερ ὀρώμενος 5 τότε τὸν ἀγῶνα συνίστη καὶ τοὺς τῆς ὑπακοῆς χορευτάς τε καὶ συνεργάτας ἐφεπομένους εἶχε, πρῶταθλός τις τελῶν ὁ αὐτὸς καὶ τῶν ἀγωνιζομένων ἀλείπτῃς καὶ στεφανίτης καὶ νικητῆς ἀπαράμιλλος· οὕτω δὴ καὶ τοῖς ἐσύστερον ἀκουόμενος τοῦτ' αὐτὸ ποιῶν ἦν, οἷονεῖ τινα μύωπα δεινὸν ἐμβάλλων ταῖς τῶν ὑπηκόων ψυ- 10 χαῖς καὶ διερεθίζων θερμότερα πρὸς τὴν μίμησιν, εἰ καὶ περὶ παραλύδιον ἄρμα πάντες οἱ πρὸς ἐκεῖνον καὶ τὸν ἐκείνου δρόμον βλέποντες ἔδραμον· μόνος γὰρ ἐν ὑπακοῇ καὶ ταπεινώσει τῶν Σάβας ὁ θαυμάσιος ξένον τι καὶ θεσπέσιον ἔλαμψε, τοσοῦτον τοὺς περὶ ταῦτα λαμπροὺς ὑπερσχών, ὅσον τοὺς ἐν νυκτὶ φαινομένους 15 ἀστέρας ὁ τῆς ἡμέρας οὗτος ἐργάτης, ὁ μέγας ἥλιος, καὶ τοῦτο παρὰ πᾶσι τοῖς πολίταις τῆς ἱερᾶς συνοικίας ἐκείνης ἐλέγετό τε καὶ ἐπιστεύετο.

9. Ἐγὼ δὲ τοῦ τόσοσιν τῶν ἄλλων διαφερόντως ἔχω θαυμάσας, ἀνδρῶν ἱερώτατε καὶ σοφώτατε, ὅτι πατρικῆς ἄρτι προελ- 20 θῶν οἰκίας, ἀγωγῆς τε καὶ διαίτης, ἧς ἀν εὐγενῶν φίλτατοι παῖδες μετὰσχοιεν, κἀντεῦθεν οὐ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἀγύμναστον ἔχων καθάπαξ πρὸς γε τὴν τοσαύτην δυσπάθειαν, οὐ μόνον ὀμαλῶς τε καὶ ἡπίως τὸ τῆς ὑπερβαλλούσης ἐγκρατείας σκληρόν τε καὶ ἄφιλον ἔφερες, λιμῶ τε καὶ δίψει καὶ παννύχοις 25 προσταλαιπωρῶν ἀγρυπνίαις καὶ στάσεσι καὶ μηδὲν μηδοπωσιούν ὑπὸ γε τοῦ ἀήθους καὶ τῆς ὑπερβολῆς θορυβούμενος, ἀλλ' ὅτι καὶ προσονειδιζόμενος ὀσημέραι καὶ πλειέστην ὀσην τὴν χλεῦγν καὶ τὴν λοιδορίαν μετὰ συγνῶν τῶν μαστίγων δεχόμενος, οὐχ ὅσον ἀνδρικότατα μόνον καὶ ὑπὲρ τοὺς πῶποτε γενναίους ἀγωνι- 30 στὰς ἔφερες, ἀλλ', εἰ μὴ καὶ καθ' ἐκάστην ταῦτα παρῆν καὶ μετὰ προσθήκης τῆς μείζονος, οὐδόλως ἀνεκτῶς ἔφερες, χαίρων ἐν τοῖς

12 παρὰ λυδίων ἄρμα] Corpus paroem. II, σ. 88, 514.

παθήμασί σου, κατὰ Παῦλον φάναι τὸν μέγαν, καὶ ἀνταναπληρῶν ἐν τῇ σαρκὶ τὰ τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐκμιμήματα, τοῦ πρώτου τὴν ὑπακοήν, οἷς ἐνήργησεν, ἐκπαιδεύσαντος καὶ δοξασθέντος, οἷς πέπονθε, δι' αὐτῆς καὶ τοὺς κοινωνοὺς τῶν ἰδίων παθῶν
5 συνδοξάσαντος. Ὅθεν οὐ μόνον ἀηδὲς τι καὶ σκυθρωπὸν πρὸς γε τὴν πατρικὴν ὄψιν εἶδες οὐδοτιοῦν, ἀλλὰ καὶ κατησπάζου νοητῶς τὸ καθ' ὥραν καὶ οἶονεὶ προσεφύου τοῖς σαυτοῦ μέλεσι, μόνον εἰδῶς καὶ πατέρα καὶ σωτῆρα μετὰ Θεὸν ἄριστον, φιλῶν μὲν ὑπὲρ τοὺς γεγεννηκότας ὄν καὶ σπουδῇ πάσῃ προφανῶς ἐκείνων προ-
10 κέχρικας, εὐλαβοῦμενος δ' ἴσα καὶ τῷ δεδημιουργηκότι καὶ σεσωκότι Θεῷ καὶ ὡς ἐκμαγεῖον καὶ εἰκόνα τινὰ τοῦτον ἐν τῇ ψυχῇ περιφέρειν ἐκείνου καὶ ταῖς αὐταῖς τιμαῖς δι' ἐκείνον καὶ τοῦτον φιλοτιμούμενος, ἐπεὶ καὶ αὐτὸν κατ' ἐκείνον δημιουργὸν ἐν σεαυτῷ τῆς ἀρίστης καὶ θειοτέρας ἐγίνωσκας πλάσεως καὶ σωτῆρα μετὰ τὸν μόνον
15 σωτῆρα, μᾶλλον δὲ τῆς ἀληθινῆς ἐκείνης καὶ πρώτης σωτηρίας μυσταγωγὸν καὶ τελειωτὴν ἄριστον.

10. Ἐντεῦθεν ἐπίσημος ἐν ἅπασιν ἦν ὁ ἀνὴρ, κἀν ταῖς ἀπάντων γλώσσαις μεθ' ἡδονῆς καὶ θαύματος ἔκειτο καὶ μέγα ἐκάστοις ἦν τὸ τῆς ἐκείνου γλώττης ἀπολαύειν καὶ θέας, οὐ τοῖς
20 ἐκ ταύτου γυμνασίου μόνον καὶ ἡλιξίν—ὁ γὰρ κάκις ἀπολούμενος φθόνος ἀπῆν—, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς πρεσβυτέροις κατ' ἀρετὴν τε καὶ χρόνον καὶ τῶν ἄλλων προέχουσιν, ὅσοι δηλαδὴ τῆς ἐν τῷ κοινῷ διαίτης καὶ ὁμιλίας ἑαυτοὺς ἀποστήσαντες τὸν πάντη μοναδικὸν καὶ ἤρεμον εἶλοντο βίον, ἑαυτοῖς καὶ τῷ Θεῷ κα-
25 ταμόνας διὰ παντὸς συγγενόμενοι· ἐξέπληττε γὰρ αὐτοὺς τὸ πολὺ ἐν νεότητι τοῦ σοφοῦ φρόνημα, τὸ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς καρτερίας ἀνένδοτον, τῆς σωφροσύνης ἢ καθαρότης μέχρι καὶ φθέγματος καὶ ὀφθαλμῶν καὶ βαδίσματος, καὶ πρὸ πάντων τὸ τῆς γνώμης εὐγενὲς καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐλευθέριον καὶ πρὸς πάντας
30 ὑποβεβηκὸς ματὰ τῆς τῶν ἡθῶν ἀπορρήτου γλυκύτητος, οὐ φυσικῶν μᾶλλον, ὡς ἂν τις ὑπέλαβεν, ὅσον ἐξ ὑπακοῆς ἄκρας καπορθωθέντων, ὡς οἱ πράξει καὶ λόγῳ φιλοσοφήσαντες ταῦτα κα-

1 Κολοσ. α', 24. — 25 συγγινόμενοι M. — 27 σωφροσύνης B.

λῶς ἐκπαιδεύουσι. Ταπεινοφροσύνην μὲν γὰρ τὴν ὑψηλὴν ὑπακοῆς
 ἐκφύεσθαι λέγουσιν, ἐκ δὲ ταύτης διάκρισιν, τὸν λύχρον καὶ ὀδη-
 γὸν τῆς ψυχῆς, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ δημαγωγὸν τοῦ καλλίστου
 παντός· τοῦ δὲ διακριτικοῦ τῆς ψυχῆς ὡσπερὶ τινος ὀφθαλμοῦ
 λημῶντος τῶν ἐμπαθῶν ἀπαλλαγέντος ῥευμάτων, ὡστ' ἂν ἐπα- 5
 νελθεῖν πρὸς τὴν κατὰ φύσιν ὀξυδορκίαν ἄριστα καὶ μετὰ τοῦ
 γιγνομένου παντός, οὐκέτι μὲν ἀπατηλὸν εἶδωλον οὐδέν, οὐδὲ φά-
 σμα τι τερατώδες, ἄλλο μὲν πρὸς ἀλήθειαν ὄν, ἄλλο δὲ εἶναι ὑπο-
 κρινόμενον, οὐδέ τι πρόσκομμα καὶ λίθος, τὰ τῆς εὐθυτάτης ὁδοῦ
 κωλύματα, τῶν ἱερῶν ἀδύτων ταύτην ἀπείργει τῆς ἀπαθείας καὶ τοῦ 10
 Θεοῦ· ἀλλ' ἐπεὶ πάντα εὐθέα ἐστὶ τοῖς τὸν νοῦν ἔχουσιν ἐρω-
 μένον καὶ ὀρθὰ τοῖς εὐρίσκουσι χάριν, ἧ φησι Σολομῶν ὁ σοφός,
 ἀπταιστως καὶ ὁμαλῶς πάντοι βαδίζει πρὸς αὐτὴν τὴν ἔνωσιν
 τοῦ Θεοῦ, πᾶν εἴ τι τερπνόν τε καὶ χάριεν τῆς κατὰ πράξιν καὶ
 θεωρίαν ἀρετῆς συνοδεῦον καὶ συνεπόμενον ἔχουσα, ὥστε μετὰ 15
 τῆς τῶν ἔνδον ἡρεμίας τε καὶ γαλήνης καὶ τὴν ἔξω καὶ φαινομέ-
 νην κατάστασιν εὐφροσύνης καὶ γλυκυθυμίας ἀπάσης εἶναι μεστήν.
 Ὁ τοίνυν τὴν ῥίζαν τῶν χαρισμάτων τούτων μετὰ τῶν προση-
 κόντων ἰδρώτων κάλλιστα καὶ ὡς ὀλίγοι τῶν πάντων καταβαλό-
 μενος καὶ θαυμαστός ἐν ὑπηκόοις τοῖς τ' ἐοῦσι τοῖς τ' ἐσσομένοις 20
 πρὸ τ' ἐοῦσιν ἀναφανείς, πῶς οὐκ ἔμελλε καὶ τοὺς ἐκεῖθεν ἐκδι-
 δομένους ὀρέπεσθαι μετ' εὐφροσύνης καρπούς, μᾶλλον δὲ καὶ κοι-
 νὸν ἡδυσμα προκεῖσθαι τοῖς εἰθισμένοις τὰ τοιαῦτα τρυφᾶν; ὁ δὲ
 καὶ κατὰ λόγον ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀπήντα, καθάπερ ἦδη
 φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν. Ἄλλ' ἐπεὶ "τὸν κοπιῶντα γεωργόν", 25
 κατὰ Παῦλον τὸν μέγαν, "δεῖ πρὸ τῶν ἄλλων μετέχειν καὶ τῶν
 καρπῶν", παρηυδοκίμει κἀνταῦθα τοὺς ἄλλους ὁ μυσταγωγὸς τῷ
 περὶ αὐτὸν φίλτρῳ τε καὶ τῷ θαύματι, καὶ ὅλως ἐξηρητημένον αὐτὸν
 εἶχεν ὁ μαθητῆς καὶ κατεστρατηγημένον ταῖς ἑαυτοῦ χάρισι τὸν
 ὀξύτατον πρὸ τούτου καὶ τοῖς πᾶσι τὸ παράπαν ἀήτητον· ὁ γὰρ 30
 μὴδὲ τὸν ὑπηρετοῦντα καὶ θεραπεύοντα τὰς ἐκ τοῦ γήρωος ἀνάγκας
 μὴδέπω πρότερον ἐξισχύσας διὰ τραχύτητα κατασχεῖν οὐδ'

ἐπ' ὀλίγον παρ' ἑαυτῶ, οὗτος ὠρᾶτο θαυμασίως ἀπὸ τοῦ τῆς ψυχῆς
διακειμένου θεραπεύων τὸν μαθητὴν, μᾶλλον δ' οὐκέτι προσεῖχεν,
ὡς νέω καὶ τοῦτ' αὐτὸ φοιτητῆ, ἀλλὰ καὶ προετίθει πολλῶ τινι
τῶ μέσῳ κατὰ ψυχὴν ἑαυτοῦ καὶ μετὰ πλείστης ὕψους αὐτῶ προ-
5 σεῖχε τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς αἰδοῦς.

11. Οὐδὲν δὲ οἶον καὶ τινος τῶν ἐνταῦθαπραχθέντων, ἐνόσ
ἦ δυοῖν, ἐπιμνησθῆναι, δεῖγμα τῆς τε περὶ τὰ καλὰ σπουδῆς τοῦ
ἄνδρος καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἐλαβείας τοῦ γηραιοῦ· ὡς γὰρ ὁ μὲν
“ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ” τὸ καθ' ἡμέραν διατιθέμενος καὶ “ἀπὸ
10 δόξης εἰς δόξαν” προβαίνων τοῦ περὶ αὐτὸν θαύματος τοὺς τε μα-
κρὰν καὶ τοὺς ἐγγύς μεθ' ὕψους τῆς ἡδονῆς ἐπλήρου, ὡς καὶ τὰ
πάντων κάλλιστα τοὺς πάντας περὶ αὐτοῦ ψηφίζεσθαι, ὁ δὲ μυ-
σταγωγὸς καὶ πολλῶ πλέον ἐδίδου τούτοις, ὅσῳ καὶ πολλῶ πλέον
ἐκεῖνος τοῦ κατ' αὐτὸν ἐπληροῦτο θαύματος καὶ τὰ τοῖς ἄλλοις
15 ἀπόρρητα κάλλιστα τούτῳ συνήδει, πρὸς τὴν τῆς μεγάλης ἱερω-
σύνης περιωπὴν βουλεύεται προβιβάσαι τὸν ἄνδρα καὶ τὸν λόχον
εὐαγγελικῶς ἐπιθεῖναι τῇ λυχνίᾳ, ὡς μηκέτι τὸ τοσοῦτον τῶν ἀρε-
τῶν φῶς καὶ τὸν θησαυρὸν τῆς σοφίας διὰ μετριοφροσύνης ὑπερβολὴν
ὑπὸ τὸν μῦθον κρύπτεσθαι. Καὶ ὁ μὲν εἰς ἔργον ἄγειν ἠπέιγετο τὰ
20 βεβουλευμένα καὶ τοὺς χρῖσοντας ἐκάλει, καὶ ἡ κυρία παρῆν καὶ
τὰ πρὸς δεξιῶσιν ἠτοιμάσαστο τῶν συνειλεγμένων, καὶ τῶν πρὸς
τὴν χειροτονίαν ἐπιτηδεῖων οὐκ ἦν ὅλως ὕπερ ἀπῆν· τῶ δὲ
πολλοῦ τινος ἔδει τὴν φιλίην καὶ σύνοικον ἀπώσασθαι μετριότητα
καὶ τὸ τὴν ἐσχάτην ἀπολιπεῖν τάξιν, ἧς τοσοῦτον καθ' ὑπερβολὴν
25 ἀντεχόμενος ἦν, ὡς οὐδὲ τῆς ὑψηλοτάτης οἱ τῶν πρωτείων ἄγαν
ἐρῶντες καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ τούτων ἂν ἐκπεσεῖν τὰ πάντων αἴσχι-
στα καὶ ποιῶντες καὶ πάσχοντες· διὰ τοῦτο καὶ ἄκαμπτος ἦν
καὶ τὸ παράπαν ἀνένδοτος, τοσοῦτου μεγέθους πράγματος ἀνάξιον
ἀποκαλῶν ἑαυτὸν ὁ τφόντι τοῦ πράγματος ἀξιώτατος· οἶμαι γάρ,
30 ὡς εἶπερ ἔδει τὸ θειότατον τοῦτο δῶρον ἐπὶ κοινῇ σωτηρίᾳ τοῦ

7 ἐπιμνησθῆναι B. — 9 Ψαλμ. πγ', 6. — 10 Κορινθ. 2, γ', 18. — 15 κάλ-
λιστα M, μάλιστα B. — 17 εὐαγγελικῶς] Ματθ. ε', 15. Μάρκ. δ', 21. Λουκᾶ η', 16.
ιζ', 33. — 19 κρύπταισθαι B.

τῶν ἀνθρώπων γένους εἰς γῆν κατιὸν ὑπερφυῶς ἀνθρώποις δοθῆ-
ναι διὰ φιλανθρωπίας τοῦ σεσωκότος ὑπερβολὴν μηδένα προκε-
κρίσθαι πρὸς ταύτην τὴν τελετὴν τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ἢ πρῶτον μετὰ
τοὺς πρῶτως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Λόγου μυσταγωγηθέντας ἐπὶ τοῦτο
καλεῖσθαι, ἢ μετ' ὀλίγων πάνυ τινῶν. Τοσοῦτον ἦν ἐκεῖνω τὸ τῆς 5
διὰ πάντων καθαρότητος καὶ τοῦ ἀγιασμοῦ περιόν! Ἄλλ' ἐκεῖνος
οὐ τοῖς πέλας, ἀλλὰ τῇ ἐντολῇ παραμετρῶν ἑαυτὸν καὶ οὕτω καὶ
πρᾶξι καὶ λόγον ταλαντεύων καὶ βασανίζων ὅσημέραι τὸ κατορ-
θούμενον, οὐ μᾶλλον ἐνόμιζεν εὐπορεῖν διὰ τὸ κτηθέν, ὅσον ἐλ-
λείπειν πρὸς τὸ προκείμενον. Καὶ ὄρα τὴν ἀπλουστάτην καὶ φι- 10
λόσοφον ὄντως ψυχὴν, ὅπως ἀστείως τὸ πρᾶγμα μεταχειρίζει·
τὸ μὲν γὰρ ἐκφυγεῖν τὸ τῆς διδομένης τιμῆς μέγεθος ἄριστον
εἶναι διὰ ταπεινοφροσύνης μέγεθος δοκιμάζων, ἀντειπεῖν δὲ τῷ
κατὰ πνεῦμα γεννησαμένῳ καὶ μέχρι παραφθέματός τινος ἢ καὶ
σχήματος προφανῶς ἀποδοκιμάζων, κατ' αὐτὸν τὸν τῆς ἱερουργίας 15
καιρὸν, ἡνίκα δὴ καὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦτον ὑπάγειν ὁ τελεστής
τοῦ πνεύματος ἐμελλε, μηδενός τινος συνειδότης, σιγῇ κλέπτει
τὴν ἀναχώρησιν καὶ ἦν αὐτοῦ που παρά τινα τῶν ἀνυπόπτων
καὶ τόπων καὶ προσώπων κατακρυπτόμενος, ἕως ἐκεῖνοι πολλὰ
περὶ τὴν τούτου καμόντες ζήτησιν, ἐπείπερ ἔγνωσαν ἀνηνύτοις 20
ἐπιχειροῦντες καὶ τὸν ἄληπτον δεσμεῖν δοκιμάζοντες, τοῦ μὲν
καὶ ἄκοντες ἀπέστησαν σὺν λύπῃ καὶ θαύματι, τὸν δὲ σὺν αὐτῷ
παρεσκευασμένον, ὡς ἔθος, τῷ τοῦ πρεσβυτέρου τετελειωκότες
βαθμῷ, ἵνα μὴ κενὰ πάντη τὰ τῆς σπουδῆς ἢ καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς 25
έορτῆς ἐκεῖνης πρὸς γε τὸ σκυθρωπὸν διόλου καταλήξῃ καὶ ἄχαρι
(ὅ δηλαδὴ κάκεινω πρὸ τῆς φυγῆς κατὰ τὸ δυνατὸν ἐσπουδάζετο),
πρὸς ἑαυτοὺς καὶ τὰς οἰκίας ἕκαστος ἐπανήρχοντο, κοινὸν ὡσπερ
ἐφόδιον ἐπιφερόμενοι πάντες τὸν περὶ τοῦ ἀνδρός λόγον καὶ μετ' ὅτι
πολλῆς τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ θαύματος τοῖς ἐντυγχάνουσι διηγούμενοι.
Ὁ δὲ θαυμαστός ἐκεῖνος πρεσβύτερος δυσχεραίνοντι μὲν καὶ παιδιανο- 30
μένῳ τὸ παράπαν ἐψέκει καὶ τὴν ἀποτυχίαν οὐκ ἀνεκτῶς ἔφερεν· ὅθεν
καὶ πρὸς ἀγανάκτησιν καὶ λοιδορίας τοῦ μὴ παρόντος ἐκφερόμε-

8 οὕτως πρᾶξι B.

νος ἦν καὶ μυρίαν ἐκείνῳ τὴν μέμψιν ἐπέφερον. Ἐπεὶ δὲ μετὰ
μικρὸν προσιώντα τὸν φίλτατον ἴδοι, προσκαλινδούμενόν τε τοῖς
ἐκείνου ποσίν, ὡς ἔθας, καὶ τὴν συγγνώμην μεθ' ὄσης τῆς ὑπο-
στολῆς καὶ τῆς μετριότητος ἐξαιτούμενον, τὴν παλινῳδίαν εὐθύς
5 ἄδων ἦν καὶ μυρίαν ἡσυχῇ κατ' ἐκείνου τὴν εὐφημίαν ἐπάδων,
καὶ τῆς μὲν εὐπαιδίας ἑαυτὸν μακαρίζων ὡς μάλιστα, τῆς δὲ
μεγαλοφυχίας ἐκείνον καὶ τῆς ἐν βραχεὶ πρὸς τοσαύτην ἀρετὴν
ἐπιδόσεως ἐκπληττόμενος. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτω, δεῖγμα τῆς περὶ
τὸ θεῖον εὐλαβείας καὶ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης ὃν
10 ἀκριβέστατον.

12. Τῆς δὲ γε πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ἄλλα τε πλεῖστα
λόγου καὶ μνήμης ἄξια καὶ τὸ νυνὶ ῥηθησόμενον. Ἐπέμπετο πολ-
λάκις τῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ περιτροπῆς ὁ Σάβας παρὰ τοῦ ἐπιστάτου
πρὸς τοὺς τῶν ἐκεῖ φροντιστηρίων καθηγεμόνας, εἰς πορισμὸν
15 δηλαδὴ τῶν ἀναγκαίων ὑπερ καὶ πᾶσι μὲν αὐτόθι τοῖς ἡσυχά-
ζουσιν ἔθος, προῖκα παρὰ τῶν εὐπορωτέρων τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγ-
καῖα λαμβάνουσιν, ἀπερισπάστως προσεδρεύειν τῇ τοῦ θεοῦ λα-
τρεία, ἡσυχία δηλαδὴ καὶ τῇ συζύγῳ θεωρίᾳ καὶ προσευχῇ, τῷ
δὲ τῶν ἄλλων καὶ μᾶλλον, ἐπεὶ καὶ τῇ τοῦ πρεσβυτέρου τετιμη-
20 μένος ἄξια καὶ ψυχικῶν ἀρρωστημάτων ἰατρὸς καὶ διαίτητής ὢν
ἐτύγχανεν. Ἀπῆει τοιγαροῦν εἰς τι φρονιστήριον ὁ καλὸς μα-
θητῆς τὴν συνήθη λειτουργίαν ἐπιτελέσων, πολλῶ τινι τῷ μέσῳ
διέχον τῆς κατοικίας αὐτῶν πρὸς γὰρ ταῖς εἰσόδοις τοῦ ὄρου
δεύτερον ὄραται κείμενον παρ' αἰγιαλοῖς, ὡς καὶ τὰς εἰσόδους αὐτὰς
25 καὶ τὸ τοῦ φρουρίου τεῖχος τοῖς κύμασι περικλύζεσθαι βορέου
προσιόντος αὐτοῖς. Εἶχε δὲ ἄρα πατρικῇ προστάξει συνοδίτην καὶ
τὸν συμφοιτητὴν κατὰ σκοπὸν μέντοι τῆς λειτουργίας προβάσσης
αὐτοῖς, ἐπεὶ τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν δαφιλῶς ἔχοντες ἐμέμνητο
καὶ ὑποστροφῆς, ἠγεῖτο μὲν ὁ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα γενναιότατος
30 Σάβας, ὡσπερ τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὕτω καὶ τῆς ὁδοῦ, ἀχθο-
φοροῦντες ὑποζυγίων δίκην διὰ Χριστόν, ὡσπερ δὴ τοῖς ἐκεῖ νό-
μοις, τὸ τοῦ σώματος χαλινοῦν αἵρουμένοις δυσήνιον καὶ προσέτι
τὸν κάκιστ' ἀπολούμενον τύφον κατασπᾶν, ὁ δὲ φίλος καὶ συνα-

γωνιστής, καίτοι γε τοῦ φόρτου πάνυ πρὸς τὸν θαυμάσιον Σάβαν ἐνδεῶς ἔχων, τῆς ὁδοιπορίας πλεῖστον ἀπελιμπάνετο· ὁ δὲ προσεκαρτέρει μὲν καὶ σύντονον ἐπέιχε τοῦ δρόμου, παρυπεκράτει τε τῆς ἰσχύος ἐκὼν καὶ συνεχῶς ἑαυτὸν ἴστη τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω φορᾶς, ἔργοις τε καὶ λόγοις, ὡς εἶχεν, αὐτὸν ἀνακτώμενος. Ἐπει 5 δὲ τοῦτον ἠττώμενον ἑώρα τοῦ φόρτου καὶ μὴδὲ σχολῆ γούν καὶ βιάδην, ὃ λέγεται, βαδίζειν δυνάμενον, πείθει τὸν ἄνδρα καὶ τὸν ἐπικείμενον ἐκείνῳ φόρτον αὐτῷ προσεπιδοῦναι. “Καὶ γάρ”, φησὶν, “ὄρας, ὅπως εὐσθενῶς ἔχει μοι τὰ τοῦ σώματος καὶ ἰσχύω καὶ πρὸς τὰ τούτων ἔτι μείζονα παραβάλλεσθαι”. Λαβὼν οὖν σὺν τῇ 10 πῆρᾳ καὶ τὸν προσεπικείμενον ἐκείνῳ φόρτον καὶ τοῖς σφετέροις νώτοις τὸ πᾶν ἐπιθείς, πτηνός τις ὠρᾶτο τοῖς τῆς ἀγάπης πτεροῖς κουφιζόμενος, ὡς μὴδὲ ἄνετον ὄντα κατ’ ἴχνος ἐξισχύειν ἔπεσθαι τὸν συμφοιτητὴν, ἀλλὰ πολλῶ τινι τῷ μέσῳ καὶ αὐθις καθυστερεῖν. Ὁ δὲ καλὸς ὁδοιπόρος οὐ μᾶλλον τοῦ 15 κάτω καὶ πατουμένου δρόμου, ὅσον τῆς ὑψηλοτάτης ἀγάπης καὶ τοῦ Εὐαγγελίου Χριστοῦ καὶ αὐθις προσκαρτερῶν ἦν, ἦθους γλυκύτητι καὶ μετριότητι λόγων καὶ παντὶ τῷ τῆς ψυχῆς ὠρμηκότητην ψυχὴν ἐκείνου παραμυθούμενος· εἶτα καὶ εἶ τι τὸ λυποῦν αὐτὸν καὶ προσιστάμενον εἶη διεπυθάνετο, καὶ ὄς “Τὸ τῶν ἐνδυ 20 μάτων ἄχθος μοι” ἔφη “διενοχλοῦν ἐμποδῶν πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν καθίσταται, καὶ μάλιστα τῶν χιτῶνων ὁ δεύτερος, παχύτητος ἱκανῶς ἔχων, ὡς οἶσθα, καὶ βάρους”.—“Ἄλλ’ ἀπόβαλε τοῦτον”, ὁ σοφὸς ἔφη, “βέλτιστε, καὶ ῥᾶον ἂν ἐπ’ ὤμων φέρων ὁδοιπορήσῃς, ἢ νῦν καθάπερ τινὰ πέδην αὐτὸν περικείμενος”. Τὸ δὲ 25 παραγωγὴ τις ἦν καὶ ἀπάτη μᾶλλον, ἰν’ οὕτως οἰκονομικῶς ἀφελέσθαι καὶ τὸν χιτῶνα δυνηθεῖη καὶ τοῦ ἐκεῖθεν ἄχθους ἀπαλλάξαι τὸν ἀδελφόν· ὃ δὴ καὶ κατὰ σκοπὸν ἀπήντα καὶ τοῦ κατὰ γνώμην οὔμενον τὸ παράπαν ἡμάρτανεν· ἐπεὶ γὰρ κἀκείνῳ καλῶς ἔχειν ἐδόκει τὰ τῆς ὑποθήκης τοῦ φίλου καὶ ὁ χιτῶν ἀπετίθετο, 30 ἀρπάζει καὶ τοῦτον ὁ βιαστής καὶ πλεονέκτης τῆς βασιλείας τῶν

31 βιαστής] Ματθ. ια', 12.

οὐρανῶν, καὶ τοῖς ὅμοις τῷ λοιπῷ φόρτῳ προσεπιθείς, τῆς ὁδοι-
πορίας αὐθις ἤγειτο μετὰ τοῦ Ἰσου τόνου καὶ τῆς ἐνστάσεως. Εἶεν.

13. Ἔτος μὲν οὖν ἑβδομὸν που, φασίν, ἐν ταύτῃ τῇ θαυ-
μασίᾳ ὑποταγῇ τῷ ἀθλητῇ διήνυστο τοῦ Χριστοῦ, καὶ πλήρης ἦν
5 αὐτῷ τῶν ἀγωγίμων τῆς ἀρετῆς ἢ φορτίς, καὶ πολλῶ τινι τῷ
μέσῳ τοὺς συναγωνιστάς τε καὶ συνεμπόρους ὑπερεῖχε τῆς καλῆς
ταυτησὶ πραγματείας, οὐ τοὺς κατ' αὐτὸν τῷ χρόνῳ φημί μόνον,
ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ, καθάπερ ἤδη φθάσας ὁ λόγος ἐδή-
λωσεν· ἐκάλει δὲ ἄρα πρὸς ἀγῶνας ὑψηλοτέρους αὐτὸν ἢ χάρις
10 καὶ τὰ μεγάλα πείθουσα τρέχειν Ὀλύμπια, ἐπειδὴ καλῶς ἦν ἀλει-
ψάμενος ἤδη καὶ ὅσα νόμος τοῖς τῶν τοιούτων ἀγωνισταῖς. Καὶ
ὅρα, πῶς καὶ τοῦτο θαυμασίως ἐνεργεῖται παρὰ τοῦ τάναντία διὰ
τῶν ἐναντίων οἰκονομοῦντος, ἵνα καὶ μᾶλλον θαυμασιώτερα φαί-
νοιτο. Εἶχε μὲν τὰ σκῆπτρα τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς Ἀνδρό-
15 νικος ὁ πάνυ, τῶν Παλαιολόγων ὁ δεύτερος δηλαδὴ, οἱ δ' ἐπὶ κακῇ
μοίρᾳ πρὸς συμμαχίαν Ῥωμαίοις ἐκ Σικελίας ἰόντες Ἴταλοι τὰς
συνθήκας ψευδάμενοι, Θράκην μὲν δίκην πρηστήρων ἀνηλεῶς δια-
φθείρουσι· πρῶτον, χώρας καὶ πόλεις Ἑλλάς τὰς μὲν καὶ πρὶν ἐπι-
βῆναι κενὰς οἰκητόρων τῇ σφῶν αὐτῶν προσδοκίᾳ καὶ τῷ δέσει
20 δεικνύντες, τὰς δὲ πεδίον ἀφανισμοῦ καὶ πόλεις αἱμάτων ἢ πολυ-
άνδρια μᾶλλον ἀντὶ πόλεων ἐργαζόμενοι τῷ μηδ' ὄντινοῦν ἕλως ἐν
μηδενὶ σχεῖν τὸν ἔλεον, ἀλλὰ πᾶσαν ἀπλῶς καὶ τύχην καὶ ἡλι-
κίαν ὑπάγειν τῷ ξίφει, καὶ μηδὲ τῶν δυστυχῶν φεΐδεσθαι νηπίων,
ἀλλὰ καὶ ταῦτα καινότεροις ἐπιτρέπουν θανάτοις, ξίφει καὶ πυρὶ
25 δυστυχῶς μεριζόμενα· μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τοὺς πάλαι καὶ νῦν κοι-
νοὺς ὀλετήρας τῆς οἰκουμένης Ἀχαιμενίδας φημί προσλαβόμενοι
τοὺς κάκιστ' ἀπολουμένους, κἀντεῦθεν τὸ θράσος καὶ τὴν μανίαν
ἐπηυξήκοτες, κατατρέχειν αὐτίκα καὶ Μακεδόνων ἠπείγοντο καὶ
Θετταλίαν αὐτὴν ἐπὶ νοῦν ἔχοντες ἤδη· ὁ δὲ κρατῶν καὶ περὶ
30 πᾶσι μὲν ὡς εἰκὸς δείσας, τὸ δὲ πλεῖστον Ἄθω τὸν θαυμαστὸν
ἐπὶ νοῦν ἔχων καὶ τὸ σφύζεσθαι τὸν χορὸν τῶν ἀγίων ἐκεῖνων περὶ

9 ἐπιλωτέροισ B. — 20 πεδίον ἀφανισμοῦ] Ἰωήλ β', 3. γ', 19 || πόλεις αἱμά-
των] Ναὺμ γ', 1. Ἰεζεκιήλ κδ', 6.

πλείστου τιθέμενος, οὕτω γὰρ αὐτῷ σώζεσθαι καὶ τὴν βασιλείαν καὶ
 μὴ παντάπασιν ἂν ἀποβαλεῖν καὶ αὐτὰς ᾤετο τὰς χρηστοτέρας ἐλπί-
 δας, ἐπεὶ μὴ στρατῶ καὶ ὄπλοις εἶχεν ἀμύνειν, τὸν δεύτερον, ὃ φασί,
 πλοῦν ἔρχεσθαι δεῖν ἔγνω. Καὶ γράμματα τῆς αὐτοῦ χειρὸς αὐ-
 τικά πρὸς ἐκείνους ἐφοίτα, τοὺς μὲν καθ' ἡσυχίας ἔρωτα πανταχῆ 5
 τοῦ ὄρους διεσπαρμένους μοναδικούς τε καὶ σύνδυο, καὶ αὐτὰ δὲ
 φημι τὰ τῶν φροντιστηρίων ἀτειχίστα, ἢ καὶ ἄλλως εὐάλωτα, διὰ
 σαθρότητα περιβόλων καὶ σπάνιν τῶν ἐνοικούντων πρὸς τὰ τῶν
 ὄχρωματῶν δυσάλωτότερα μετοικίζεσθαι κατοχυρούμενα καὶ αὐδὶς
 ὀπίσθη δύναμις πρὸς τὸ ἀσφαλέστερον, μεταβαίνειν δὲ καὶ πρὸς 10
 τὰς ἐγγυτέρω πόλεις τοὺς βουλομένους, ἀποκρύπτοντας ἑαυτοὺς “μι-
 κρὸν ὅσον ὅσον”, κατὰ τὸν μέγαν εἶπεῖν Ἡσαΐαν, “ἕως ἂν παρέλθῃ
 ἡ ὀργὴ Κυρίου”. Ταῦτα μαθόντες οἱ τῆς μεγάλης καὶ θεοφιλοῦς
 φατρίας ἐκείνης, οἱ μὲν τὴν ἐξ ἀρχῆς ἔνστασιν μέχρι τέλους τηρεῖν
 ἐγνωκότες καὶ προδοσίαν ἑαυτῶν ὡσπερ κατεγνωκότες, εἰ πρὸς 15
 ταῦτα μεταβουλεύσαιντο, “ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου
 καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω”; μετὰ τοῦ προφήτου πρὸς
 τὸν Θεὸν ἕκαστος ἔλεγον ὕθην οὐδὲ τὴν ἱερὰν συνοικίαν, οὐδὲ
 τὴν ἀσκητικὴν καλύβην εἰσίν, οἳ καταλιπεῖν ἐδοκίμαζον, τὸ μέ-
 νοντες θνήσκειν τοῦ σώζεσθαι φεύγοντες μᾶλλον ἐλόμενοι· οἱ δὲ 20
 τῷ κελεύοντι νόμῳ πειθόμενοι, διωκομένους ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν
 ἑτέραν φεύγειν, καὶ Παῦλον ἐκμιμούμενοι τὸν μέγαν, ὃς, καίτοι
 γε καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκων καὶ “τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων ἀναλῦσαι
 καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι”, νῦν μὲν κοφίνῳ χαλασθεὶς ἐκ τοῦ τείχους
 τὰς τοῦ Δαμασκηῶν ἐθνάρχου χεῖρας λάθρα διαδιδράσκει, νῦν 25
 δὲ Ῥωμαίους ἐπικαλεῖται καὶ καίσαρα φωνῶντα τὸν Ἰουδαίων δῆ-
 μον ἐκφεύγων, πόλεις καὶ νήσους καὶ τὰ ἐν αὐταῖς κατελάμβανον
 ὄρη, ὅσα δηλαδὴ πρὸς ἡσυχίαν ἐν αὐτοῖς ἐπιτήδεια. Θρηῆνος
 μέντοι καὶ ἀθυμία τὸ πᾶν εἶχε καὶ θορύβου μεστὸν ἦν ἐκεῖνο

3 δεύτερον πλοῦν] Corpus pargem. II, σ. 24. — 12 Ἡσαΐου κς', 20. — 16/17
 Ψαλμ. ρλγ', 7. — 21 Ματθ. ι', 23 «ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύ-
 γετε εἰς τὴν ἄλλην». — 23 καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκων] Κορινθ. ιε', 31 || τὴν ἐπιθυμίαν
 κέ] Φίλιπ. α', 23. — 24/25 Κορινθ. 2, ια', 32, 33. — 26 Πράξ. κη', 19 κέ.

τὸ ἱερόν σύστημα, τὴν ἀπ' ἀλλήλων διάζευξιν οὐκ ἀνεκτῶς φέρειν δυνάμενοι.

14. Τότε δὴ καὶ ὁ τοῦ θαυμαστοῦ Σάβα μυσταγωγὸς εἰς τὴν τῶν τὴν φυγὴν ἐλομένων, καὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἅμα τισὶ τῶν
5 συνασκητῶν καὶ αὐτὸς εἰς μετοικίαν ἀπολεξάμενος, παρά τινι τῶν αὐτόθι σεμνείων, ὀνόματι τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου τετιμημένῳ, σὺν αὐτοῖς κατάγεται· οὕτω γὰρ ἤπειγε τὸ τε μακρὸν γῆρας καὶ τὸ ἐπίνοσον αὐτῷ καὶ παρακεκινδυνευμένον ἐξ ὑπερβαλλούσης κακοπαθείας καταστῆναι τὸ σῶμα, κάντεῦθεν μηδαμῶς πρὸς ἰσχύος
10 ἔχειν μακροτέραις ὁδοιπορίαις καὶ τοῖς τραχυτέροις καὶ δυσχειμερίοις τῶν ὁρῶν κατὰ τοὺς λοιποὺς παραβάλλεσθαι. Σάβας δ' ὁ καλὸς τὸ μὲν νῦν ἔχον αὐτόθι κατελιμπάνετο, ὡς ἂν τὰ τῆς οἰκίας εὖ διαθέμενος δῆθεν, ἔπειτα τὰς βίβλους μεθ' ἑαυτοῦ λαβῶν, ἔλθοι πρὸς τὸν πατέρα, κατ' οἰκονομίαν πάντως ἀπόρρητον
15 καὶ τοῦτο τοῦ θείου, ὡς γε τὰ ἐξῆς τοῦ λόγου δηλώσει. Λογισμοῖς δ' ἐναντίοις προσπαλαίων ἦν καὶ τὴν ψυχὴν ἐπὶ πολὺ μεριζόμενος· ὅτε μὲν γὰρ πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸ πνευματικὸν φίλτρον καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἐντολάς ἴδοι, τὴν ἀποδημίαν ἠγάπα καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο μόνον εἶχεν ἐπιστροφῶς· ἐπειδὴν δὲ πάλιν ἐπὶ
20 νοῦν τὴν πατρίδα λάβοι, συνήθων τε καὶ ἡλίκων ἑταιρίαν καὶ προσπάθειαν συγγενῶν καὶ πρὸ τούτων τὸ πατρικὸν φίλτρον, ἀκμάζον ἔτι καὶ τῷ χρόνῳ μηδὲν ἀπαμβλυθέν, ἀνεπιστρόφως ἐκείνων εἶχε καὶ τὴν ἐκεῖσε φέρουσαν ὄλω ποδὶ φεύγειν ἠγάπα, πρὸς λόγον ψυχῆς ἀτεχνῶς φέρουσαν. Τίς γὰρ ἂν ἐξείπη λόγος τὰ τῶν
25 πατέρων τοῦ σοφοῦ πάθη καὶ ὄσης τραγωδίας τὰ κατ' αὐτοὺς διὰ τοῦτον αὐτὸν καὶ τὸ περὶ αὐτὸν φίλτρον ἐπεγένετο; ἐπεὶ γὰρ τὸ πατρικὸν ὁ γενναῖος φίλτρον καὶ τὰς ἐκεῖθεν δυσεκλύτους πέδας δι' ὑποφίας ποιούμενος λαθραίως, ὅπερ ἔφην, ἀπέδρα, μηδένα τῶν ἀπορρήτων κοινωνῶν ἔχων, μηδενὶ τὸ παράπαν
30 τῆς ἐκεῖθεν ἀναχωρήσεως δεδωκῶς αἰσθησιν, αὐτῷ μὲν ὁ ὁρῶς κατὰ σκοπὸν ἠγύετο καὶ οὐδὲν ἐμποδῶν ἦν μετὰ Θεοῦ βουλευομένῳ καὶ τῷ ἐκεῖθεν φωτὶ καταυγαζομένῳ, τὸ ἡγεμονικὸν

6 σεμνίων Β.

καὶ ἀπροσκόπως τὴν πορείαν ἀνύοντι· τοῖς δὲ γεγενηκόσι σκότους
καὶ ἀθυμίας ἦν τὰ πάντα μεστὰ, καὶ θρήνων τὸ παράπαν οὔμε-
νουν ἔληγον· ἀπηνήνατο γὰρ αὐτοῖς ἡ ψυχὴ παρακληθῆναι, Δαυὶδ
ἂν εἶπεν ὁ μέγας, οὐχ ὅτι μὴ τὸν συλλυπούμενον ἔσχον, ἀλλ'
ὅτι μάλα πολλοὺς τοὺς συμπάσχοντας ἔσχον καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ 5
θαυμαστοῦ παιδὸς συνεργαζομένους θρήνον· κοινὸν γὰρ ἦν τοῦτο
πάθος τοῖς Θεσσαλονικεῦσι τὸ τηνικαῦτα, ἐπειδὴ καὶ κοινῆς εὐ-
φροσύνης καὶ χάριτος ἀφηροῦντο τῇ ἐκεῖνου ζημίᾳ. Ἀνηρευῶντο
γούν ἱερὰ τεμένη καὶ μουσεῖα καὶ φροντιστήρια, ἀσκητῶν τε
καταγωγὰ καὶ σοφῶν ἀνδρῶν κατοικίαι καὶ οἷς ἐκεῖνος ἑαυτὸν 10
διὰ βίου ἐμέριζεν· ἐπεὶ δ' ὁ ζητούμενος ἦν οὐδαμοῦ, τὸν περιώ-
νουμον Ἄθω κατὰ νοῦν ὁ πατὴρ εἶχε καὶ τοὺς θερμούς τοῦ φιλι-
τάτου περὶ αὐτὸν ἔρωτας. "Οθεν καὶ τὴν ὑποστροφὴν ἀπογνοὺς
καθάπαξ, τοῦ μὲν περιάγειν καὶ ζητεῖν ἐκεῖνον ἐπαύσατο, τοῦ δὲ
πόθου καὶ τοῦ σφοδροῦ περὶ ἐκεῖνον ἔρωτος αὐτός τε καὶ ἡ φιλι- 15
τάτη μήτηρ οὐδαμῶς ἐπαύσαντο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀκμάζοντα
τοῦτον εἶχον, ὑπὲρ ἔφθην εἰπών, καὶ τῷ χρόνῳ μηδαμῶς μαραι-
νόμενον, ὕψω καὶ κατὰ Θεὸν εὐδοκιμοῦντα καὶ ταῖς ἀρεταῖς προ-
κόπτοντα, κάντεῦθεν ἐπὶ μέγα δόξης ἰόντα τὸν υἱὸν ἡ φήμη κα-
τήγγελλεν· ἃ δὴ καὶ τὸν θαυμαστὸν Σάββαν οὔμενον τὸ παράπαν 20
ἐλάνθανεν. "Οθεν καὶ μεστός ἦν ὑποψίας καὶ πρὸς ἀμυχανίαν,
ὑπὲρ ἔφθην, ἐξήγετο καὶ τὸν μόνον ἐν ἀπόροις εὐμήχανον ἐπε-
καλεῖτο δεσπότην καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐξητεῖτο βοήθειαν, ὥστ' ἂν
αὐτῷ τελειωθῆναι τὸν πρὸς ἐκεῖνον δρόμον καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς
ἐνστασιν, καὶ μὴ προσφάσει πατρικῆς ἐντολῆς ἐκπεσεῖν ἐντολῆς 25
δεσπότη καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς πρὸς ἐκεῖνον συνθήκας καὶ τὸ θερμὸν
ψυχρανθῆναι τοῦ ἔρωτος. Ὁ δὲ ταχὺς τῶν καλῶν αὐτοῦ δεομένων
ἐπίκουρος καὶ ποιῶν τὸ τῶν φοβουμένων αὐτὸν θέλημα, ἐπεὶ καὶ
τὰ ἐν ἀπορρήτοις ἦδει τῆς ἐκεῖνου καρδίας καὶ ὕπη τελευτῆσει
τὰ κατ' αὐτόν, εἴ γε τῆς ἐκ πάντων ἐλευθερίας λαβέσθαι μόνον 30
ἐκείνῳ προσγένοιτο, δίδωσι τὴν τῶν ἀπορουμένων αὐτίκα λύσιν
ῥᾶστα καὶ ὁμαλῶς καὶ σὺν οὐδενὶ τῷ κωλύοντι· φήμη καὶ γὰρ

1 πορείαν B. — 3 Ψαλμ. σς', 3. — 27/28 Ψαλμ. ρδ', 19.

ἀθρόον ἐπεισελθοῦσα τοὺς χάριστ' ἀπολουμένους Ἀχαιμενίδας ἤδη
 προσελαύνειν διήγγελλε. Μακεδονίαν γὰρ ἀπνευστί καταδραμόντες
 καὶ λείαν Μυσῶν, ὃ δὴ λέγεται, τὰ ἐν αὐτῇ ποιησάμενοι, καὶ τὰ
 περὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἤδη δηρῶντες ἦσαν καὶ χαλεπῶς τοὺς μὲν
 5 ἀναιρουῦντες, τοὺς δ' ἐξανδραποδίζοντες· ἡ δὲ φήμη, καίτοι πι-
 κρῶς οὕτω καὶ ἀπευκτῶς πρὸς ἅπαντας ἔχουσα, πρὸς γε τὸν
 καλὸν Σάβαν εὐμενὲς ἔβλεπε τρόπον ἕτερον, τῆς ἀπορίας αὐτίκα
 καὶ τῶν λογισμῶν αὐτὸν λύσασα· τῆς γὰρ φερούσης εἰς Θεσσα-
 λονίκην, μᾶλλον δὲ καὶ πάσης κλεισθείσης σχεδὸν διεξόδου, καὶ
 10 οὗτος τῆς ἐκ τοῦ πατρὸς ἐπιτεθείσης ἀνάγκης κατὰ πᾶσαν ἀνάγ-
 κην εὐθύς ἐλύετο καὶ παντὸς ἦν ἐλεύθερος τοῦ προσισταμένου,
 δοξάζων τὸν διὰ τῶν δηλητηρίων πανσόφως, ὡς ἂν τις εἴποι, τὰ
 σωτήρια κατασκευάζοντα φάρμακα.

15 15. Τοῖς δὲ ἐξῆς ὁ μὲν λόγος προσβαίνειν ὀκνεῖ, τοῦ κατ'
 ἀξίαν πολλῶ τινι τῷ μέσῳ λειπόμενος, μᾶλλον δὲ—τί λέγω;—το-
 σοῦτο τὰ ῥηθισόμενα πάντα λόγον ἢ τὸ πεφυκὸς εἰπεῖν αὐτὸ
 μᾶλλον τοῦ λόγου πολλῶ τῷ περιόντι θυμαστικῶς ὑπερέχει, ὅσα
 γε τῶν ἤδη ῥηθέντων κατόπιν ἐλθῶν ὁ ἡμέτερος φαίνεται λόγος·
 εἰ δὲ τοῦτο τοῖς πᾶσι δῆλον, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ, περὶ ἐκείνου τί
 20 φήσομεν; ὁ δὲ γε πόθος πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἔνστασιν ἐποτρύνει,
 καὶ τῶν ὑπὲρ δύναμιν βιαστής ὢν. Ἐγὼ δ', εἰ μὲν καὶ ἄμφω
 ταῦτ' ἐνεστησάμην καὶ πάντ' ἐφεξῆς ἐρεῖν τὰ ἐκείνου καὶ τὸ
 πρὸς ἀξίαν ἐρεῖν, οὐ μᾶλλον ἂν ἡσχυνόμην τὸ τοῦ προσήκοντος
 ὑστερῆσαι, ὅσον τὸ μὴ προσηκόντως ἐξ ἀρχῆς αὐτὸς ἐμαυτοῦ βε-
 25 βουλεῦσθαι καὶ τῆς ἐν χεροῖν ταυτησὶ πραγματείας οὐδ' ἐγγύς,
 ὡσπερ ἢ ἐμαυτὸν αὐτὸς ἢ τὸ τῆς ὑποθέσεως ἀγνοῶν μέγεθος· νῦν
 δὲ θατέρου κατὰ σκοπὸν ὄντος καὶ πρὸς τοῦτο μόνον ἐξ ἀρχῆς ὀρώ-
 ντος τοῦ λόγου, πῶς ἂν ἀπλῶς τὰ κατὰ τὸν μέγαν ἐγνωσμένα
 διέλθοι; Εἰ μὲν ἔστιν οὗ καὶ τὸ ἕτερον ἔποιτο, τοῦ λόγου τὸ
 30 δῶρον ἂν εἶη καὶ τῆς τούτου δηλαδὴ προστασίας, ὑπὲρ οὗ καὶ
 ὁ λόγος· εἰ δὲ καὶ τοῦτο γε μὴ παρείη τὸ πρὸς ἀξίαν, ὃ πᾶσα

3 λείαν B || λείαν Μυσῶν] Corpus paroem. II, c. 38, 538, 763. — 5 ἀναι-
 ροῦντες B.

παθεῖν ἀνάγκη, οὐδέν φασι πρὸς τὸν λόγον, τοῦτο μόνον, ὅπερ ἔφθην εἰπῶν, ἐνστησάμενον ἄνωθεν, τὸ τὰ κατ' ἐκεῖνον εἰπεῖν, ὅπως ἂν ἔχοι δυνάμειος, μᾶλλον δὲ τῶν ἐκείνου τὰ πρὸς γινῶσιν ἀνθρώποις ἰόντα, οὐδὲ γὰρ οἶόν τε τὰ πάντα.

16. Ὁ μέγας τοίνυν, ὡς ἔφην, οὕτω τῆς εἰς τὴν πατρίδα 5
φερούσης καὶ τῶν ἐκεῖθεν προσδοκωμένων δυσκόλων ἀπαλλαγείς,
καὶ ὡσπερ αὐτὸς ἑαυτοῦ γεγονῶς ἐξόλου ὁ μόνω δηλαδὴ ζῶν
ἑαυτῷ διόλου καὶ τῷ Θεῷ, δι' ὃν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι νεκρὸς
ἦν, δέλτους μὲν ἐκείνας καὶ τὴν λοιπὴν ἅπασαν ἀσχολίαν, ἣ
προσέκειτο, πατρικαῖς πειθόμενος ἐντολαῖς αὐτοῦ που παρὰ τῆ 10
μεγάλῃ τοῦ Βατοπεδίου καταλιμπάνει λαύρα· τῶν γὰρ σεμνῶν
αὐτῆς οἰκητόρων καὶ ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος πρεσβύτης ἐτύγχανεν
ῶν, ὅπ' ἐκείνην τε καὶ ἄμφω τελούντες ἦσαν, εἰ καὶ ὁ τοῦ ζῆν
καταμόνας ἔρως καὶ ἡ φίλη τῶν ἀσκήτικωτέρων ἀγωγὴ πόνων
ἀναχωρεῖν τούτους ἔπειθε τοῦ κοινοῦ συλλόγου καὶ τῆς ἐν τῷ 15
μέσῳ διαίτης, ἐχούσης τί που καὶ ἀνειμένον καὶ χάριεν· αὐτὸς δὲ
πρὸς Θεὸν ὀλοσχερῶς καταφεύγει καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπικουρίαν καὶ
τὴν τοῦ πρακτέου κρίσιν θερμῶς ἐξαιτεῖται. Εὐχῇ τοιγαροῦν ἐπι-
πωννότερα δοὺς ἑαυτὸν καὶ πατρικῶν οἰκτιρμῶν καὶ σπλάγγνων τὸν
πατέρα τῶν ὄρφανῶν ἀναμνήσας, εὐχάς τε τὰς πατρικὰς προβαλ- 20
λόμενος εἰς πρεσβείαν καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν μόνον ἀτενῶς βλέπων,
πατρικῆς πάσης διὰ τοῦτο καὶ πάλαι καὶ νῦν ὑπερφρονήσας ἐπικου-
ρίας, ταῦτα τοίνυν καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα μετὰ θερμῶν ἐπειπῶν δα-
κρύων ἤσθετό τινος ἔνδοθεν προΐούσης χαρμονῆς καὶ φωτισμοῦ θειο-
τέρου· καὶ ὡσπερ εἰς τινος συνεπτυγμένον τε καὶ δξύτατον ὑποφω- 25
νοῦντος ἐκ τῆς καρδίας, “ Εἰ τὸν πολῦτιμον ἐκεῖνον ἐμπορευσα-
σθαι μαργαρίτην ἐθέλοις, εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐλθεῖν σε κελεύω”.
Καὶ τῷ κελεύοντι πειθόμενος αὐτίκα—οὐδὲ γὰρ ὅστις ἐκεῖνος ἦν
ἠμφισβήτει—, τῷ πελάγει τῆς ἐκείνου χρηστότητος καὶ τοῖς ἀφά-
τοις οἰκτιρμοῖς μάλα θαρρήσας, τοῦ τῆς θαλάσσης ἐπιβαίνει πε- 30
λάγους, καὶ Δῆμνον μὲν τὴν γείτονα παραλλάττει πρῶτον, ἔπειτα

Λέσβον ὄρα καὶ μετ' ἐκείνην τὴν Χίον· ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν Ἀσίαν ἐπὶ
νοῦν εἶχεν — εἶλκε γὰρ αὐτὸν ὁ περὶ τὸν ἐπιστήθιον περιφανῆς
πόλιος—, ἐπιβραίνει τῆς ἐπιφανοῦς πάλαι δι' ἐκεῖνον Ἐφέσου, μι-
κρὸν ἐν αὐτῇ προσδιατρέψας, ὡσπερ δὴ κὰν ταῖς ἄλλαις μετὰ
5 τῆς προσηκούσης φιλησύχου φιλοσοφίας, καὶ τὰ λείψανα μόνα τῆς
παλαιᾶς κατιδὼν εὐδαιμονίας, ὅσα τε περὶ τὸν ἱερὸν ἐκείνον νεῶν
φημι τοῦ ἡγαπημένου καὶ ὅσα κατὰ τὴν πόλιν ἔνδον καὶ πέριξ
θαύματος ὁμοῦ καὶ πένθους ἀφορμὴν μόνην τοῖς ὄρωσι κατα-
λειφθέντα.

10 17. Μετὰ δὲ τοῦτο Πάτμον διαβᾶς καὶ τινας, τὰς μεταξὺ,
νήσους εἰς τὴν μεγάλην καταίρει Κύπρον· καὶ τῆς νεῶς ἀποβάς,
ἐν χρωῖ τε τῆς νήσου γενόμενος καὶ τῶν ἄλλων ἑαυτὸν ἀπορρή-
ξας, ἐπεὶ πράγμασιν ἐγχειρεῖν ἔμελλε καινοτάτοις καὶ ὑπὲρ φύσιν
ἀνθρωπίαν, ὡς ὁ λόγος αὐτίκα δηλώσει, τὰς χεῖρας σὺν τῇ ψυχῇ
15 πρὸς τὸν Θεὸν ἄρας, τὴν μηδέποτε διαστᾶσαν ἐκείνου, τετρωμένην
δὲ μᾶλλον κατάκρας τῷ πρὸς αὐτὸν ἔρωτι καὶ ὡσπερ ἐξεστηκυῖαν
αὐτὴν ἑαυτῆς ἤδη καὶ τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς πράγμασιν, εὐχὴν τε
τῷ προκειμένῳ σκοπῷ καὶ τοῖς πράγμασι κατάλληλον σὺν κατα-
νόξει πολλῇ καὶ δάκρυσιν ἀναφέρει· καὶ τὰ τοῦ σώματος ἀποδὺς
20 εὐθύς ἅπαντα περιβλήματα, μέχρι δὴ καὶ τοῦ τὴν σάρκα περι-
καλύπτοντος αὐτὴν φημι χιτωνίσκου, ὁ καὶ πρὸ τούτων τὸν πα-
λαιὸν ἀποθέμενος ἀνθρωπον καὶ μηδὲν ἐν ἑαυτῷ φέρων τῆς κάτω
καὶ νεκρᾶς ὕλης, ἀλλὰ τις σχεδὸν ἄσαρκός τε καὶ ἄυλος ὢν, καὶ
πρὸ γε τῆς λύσεως οὕτως ἑαυτὸν ἐπιρρίπτει τῇ νήσῳ — θαῦμα
25 φοβερόν ὄντως καὶ πᾶσαν ἐκπλήξαν ψυχὴν ὀρώμενόν τε καὶ ἀκουό-
μενον—, τὸ τοῦ Ἰωβ ἐκεῖνο πολλῷ φιλοσοφώτερον λέγων καὶ ὑψη-
λότερον, “γυμνὸς αὐτὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, γυμνὸς
καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ. Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς
αἰῶνας”. Περιῆει τοιγαροῦν τὰς αὐτόθι πόλεις καὶ χώρας γυμνὸς
30 κεφαλὴν τε καὶ πόδας σὺν τῷ παντὶ σώματι, ἄπολις, ἄστεγος,
ἄγνωστος τοῖς πᾶσι τὸ παράπαν καὶ ἀνομιλήτος, ξένος οὐ πατρί-

2 ἐπιστήθιον = Ἰωάννην τὸν εὐαγγελιστήν. — 22 Ἐφες. δ', 22 ἀποθέσθαι ὁμᾶς - - τὸν παλαιὸν ἀνθρωπον» κέ. — 27/29 Ἰωβ α', 21.

δος μόνον καὶ φίλων καὶ τῆς ἐνός τινος γούν τῶν συνήθων ἤστι-
νοσοῦν ὀμιλίας, τοῦτο δὴ τὸ βαρύτατον, ἀλλὰ καὶ τροφῆς τῆς
πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίας καὶ παντός οὔτινοσοῦν ἀνθρωπίνου πράγ-
ματος. Τίς γὰρ ἂν καὶ πότε τροφήν ὀρέξαι κατὰ νοῦν ἔσχε; καὶ εἰ
τὸν πάντων εἴποις φιλανθρωπότατον, ἀνθρώπῳ μὴτ' αὐτῷ προσαι- 5
τοῦντι, μὴ φθέγματι τὸ παράπαν, μὴ νεύματι, μήτε τὸν ὑπὲρ
αὐτοῦ δεησόμενον ἔχοντι καὶ μηδενί τινι τόπῳ πρὸς βραχὺ γούν
ἑαυτὸν περιγράφοντι, ἀλλὰ νῦν μὲν ἐν ἐρήμοις καὶ ὄρεσι καὶ ἄντροις
καὶ θηρῶν καταδύσεσιν ἐπὶ πολὺ καταμόνας τῇ τοῦ Θεοῦ θεω-
ρίᾳ σχολάζοντι, ποτὲ δ' αὖτις πόλεσι καὶ χώραις καὶ δήμοις καὶ 10
συλλόγοις κοινοῖς καὶ πανηγύρεσι καὶ ἀγοραῖς ἄλλοτε ἄλλαις ἑαυ-
τὸν διδόντι, ὡς πλήθει μὲν ἀνθρώπων τὸ καθ' ἑκάστην ἔστιν
ὅτε δοκεῖν παραβάλλεσθαι, τὸ παράπαν δ' ὡς ἀληθῶς τῶν ἀν-
θρώπων ἀπερρωγένοι οὐ τῷ φρονήματι μόνον καὶ τῷ τῆς ψυχῆς
ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀφεστηκότι, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆδε κάκεισε, 15
καθάπερ ἔφη, περιπολοῦντα μετὰ τῆς ἄκρας ἐκείνης σιωπῆς καὶ
τοῦ σχήματος ἄγνωστον εἶναι τοῖς πᾶσι σχεδόν, καθάπερ νῦν ἄρτι
πρῶτον ὀρώμενον. Πῶς οὖν, ὕπερ εἶπον, τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγ-
καιοτάτων αὐτῷ μετέχειν ἐξῆν, οὕτω πάντων ἀφεστηκότι καθάπαξ
ἐν παντί πράγματι; οὐσί γὰρ δήπου τούτοις ἄνθρωποι πάντες πρὸς 20
οἴκτον ἐπικλώμενοι βλέπομεν, ἢ τῷ δι' ἑαυτοῦ δεομένῳ κατὰ τὴν
ἐντολὴν διδόντες—“τῷ γὰρ αἰτοῦντί σε διδοῦ” φησίν—, ἢ τῷ
δι' ἐτέρου, μὴ δυναμένῳ δι' ἑαυτοῦ πάντως διὰ τινα προσπεσοῦ-
σαν νόσον ἢ αἰσχύνην ἢ συμφορᾶς μέγεθος· ὕπερ, εἰ καὶ ταύ-
τὸν εἶναι δοκεῖ τῷ προτέρῳ, πρὸς γε τὴν ἐντολὴν ἀντεξεταζόμε- 25
νον, ἀλλ' ἔχει τι πάντως καὶ ὑψηλότερον, τὸ μὴ παρεῖναι λέγω
τὸν πάσχοντα φθέγματι τε καὶ σχήματι καὶ τῷ τῆς ψυχῆς πα-
θαινομένῳ παντί τὸν ἔλεον δυνάμενον ἐκκαλέσασθαι· τὸ δὲ γε δι-
δόναι παρά τινος μηδοπωστιοῦν ἐξαιτούμενον, τοῦτο καὶ ὑπὲρ τὴν
ἐντολὴν μὲν ἤδη καὶ διὰ τοῦτο· καὶ μέγα καὶ πολλοῦ τινος ἄξιον. 30
Εἰ μέντοι κάκεινο προσθεῖης, τὸ μηδὲ συνήθη τινα καὶ γνωστὸν
εἶναι τὸν τὴν ἔνδειαν ἀποκρύπτοντα, τοῦτο μικροῦ καὶ ἄπορον

ἔγωγ' ἂν φαίην, καὶ τοὺς ἐπὶ φιλανθρωπία σπουδαιοτάτους διαδι-
 δράσκειν δυνάμενον, εἰ μήπου τινὰ λέγοις Ἀβραάμ τὸν μέγαν ἐν
 πατριάρχαις καὶ Ἰωβ τὸν τούτου ἀπόγονον· ὧν τὸν μὲν ἐπὶ τῆς
 τριόδου καθήμενον οὐδ' εἰσισοῦν τῶν παριόντων ἐλάνθανε, τῷ δὲ
 5 γενναίῳ Ἰωβ ἔχέοντο μὲν αἱ ὁδοὶ βουτύρω, κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον
 εἶπεῖν, τὰ δὲ ὄρη τῷ γάλακτι καὶ ἡ θύρα παντὶ τῷ βουλομένῳ
 ἀνέωκτο, κατ' ἐξουσίαν τὰ πρὸς χρεῖαν λαμβάνοντι. Τούτων γε
 μὴν μὴ παρόντων—οὐδὲ γὰρ πολλάκις οὐ φύσις, οὐ χρόνος, ταῦτα
 φέρειν οἶδε τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου τὰ θάύματα—πᾶσαν εἶναι ἀνάγ-
 10 κην λιμῷ φθαρῆναι τὸν ὑστερούμενον, εἰ μὴ Θεὸς ἀφανῶς ὀρέξοι
 χεῖρα, ὁ τούτην ἀνοίγων καὶ ἐμπιπλῶν πᾶν ζῶον εὐδοκίας, ὁ δι-
 ὀνὸς τοῖς κτήνεσι τροφήν καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων, τοῖς
 ἐπικαλουμένοις αὐτόν· ὁ δὴ καὶ τῷ τοῦ Χριστοῦ ἀθλητῆ τῷδε
 συνέβαινε, σιωπήν, ἥπερ ἔφη, ἀσχοῦντι καὶ τὸν μωρὸν ὑποκρινο-
 15 μένῳ καὶ παντὸς ἀφεστηκότι, καὶ ἀνθρώπου καὶ πράγματος· πα-
 ρεμυθεῖτο δὲ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως ποτὲ μὲν ταῖς αὐτομάτως
 ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόμεναις βοτάναις, ὕπνῆϊκα δηλαδὴ τῶν ἀνθρώ-
 πων ἀναχωρῶν καθ' ἑαυτὸν ἐν ταῖς ἐρήμοις διέτριβε, καὶ τοῦτο
 πεφεισμένως, διὰ τριῶν ἡμερῶν που καὶ τεττάρων ταυτηνὶ τὴν
 20 τράπεζαν προσιέμενος, ποτὲ δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ τινῶν αὐτῷ παραρ-
 ριπτουμένοις, προνοία δηλονότι τοῦ κρείττονος, ὅτε τοῖς ἀνθρώποις
 ἑαυτὸν ἀνεμίγνυ, πύλεις καὶ χώρας μετὰ σκοποῦ διῶν τοῦ προ-
 κειμένου καὶ νήψεως. Ἔστι δ' ὅτε καὶ πᾶσαν ἄσιτος εἶλκε τὴν
 ἐβδομάδα, νεκρὸν ἑαυτὸν καὶ τοῦ κόσμου τὸ παράπαν ἐξεστηκότα
 25 δεικνὺς καὶ τροφῆ καὶ στρωμνῆ καὶ οἰκίσει καὶ ὀμιλίᾳ καὶ ἤθει
 καὶ σχήματι. Καὶ πῶς γὰρ οὐχ ὑπερφυᾶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν
 τουτονὶ πάντα καὶ λόγου παντὸς ἔξω καὶ παραδείγματος καὶ οὐδὲ
 λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις οὔμενον ὑποπίπτειν δυνάμενα; μᾶλλον δὲ
 καὶ τοὺς ὑπερφυεῖς ἐκείνους ἐγὼ καὶ ἰσοθέους ἀνασκοπῶν ἄνδρας,
 30 Ἥλιαν φημὶ τὸν θεσβίτην καὶ τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην καὶ τοὺς

5/6 Ἰωβ κθ', 6. λα', 32. — 10 φθαρεῖναι B. — 11 Ψαλμ. ρμδ', 16 «ἀνοίγει·
 σὺ τὰς χεῖράς σου καὶ ἐμπιπλῆς πᾶν ζῶον εὐδοκίας». — 12, 13 Ψαλμ. ρμς', 9. —
 25 στρωμνῆ B.

μετὰ τὴν χάριν καλῶς τὰ ἐκείνων ζηλώσαντας, οὓς ἔδει παρα-
 δείγματά τινα καὶ εἰκόνας τῶν μεγίστων προκεῖσθαι τῷ βίῳ,
 πολλῶ τινι τῷ μέσῳ τοῖς πόνοις εὐρίσκω τὸν ἄνδρα προέχοντα·
 οἱ μὲν γὰρ τούτων τῷ ἔρημικῷ τε καὶ ἀτρόφῳ πρὸς ἐκείνον παρα-
 βαλλόμενοι, ταῖς λοιπαῖς τῶν ἀγῶνων ἰδέαις, πολλαῖς οὐσαις ὁμοῦ 5
 καὶ μεγάλαις, ἐλλείποντες φαίνονται· οἱ δὲ τὸ ἴσον ἐν τούτοις
 ἔχοντες, ἐν τοῖς προρρηθεῖσαν ὑστέρησαν, ἢ τῷ τοῦ δρόμου τόνῳ,
 ἢ τῇ τοῦ χρόνου παρατάσει, ἢ τῷ διὰ πάντων ἀκροτάτῳ περι-
 φανῶς ἠττηθέντες τῆς καινῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνης ἐνστάσεως. Ποῦ
 γὰρ τοὺς τῆς ἀκροτάτης ἐκείνης ἀσιτίας τε καὶ γυμνώσεως καμάτους, 10
 καὶ πρὸς βραχὺ διανέπαυε, μὴ καλύβην ἔχων, μὴ στρωμνῆς εἶδος τι
 καὶ ὀπωσοῦν, μήτε μὴν ὑπὸ δένδρον που καὶ φυτὸν ἢ προθύροις
 οἴκων τινῶν καὶ προτεμενίσμασιν ἑαυτὸν ὑποβάλλειν, ἃ περὶ τῶν
 μεγάλων ἐκείνων ἀγωνιστῶν ἱστορίαι καὶ βίβλοι φέρουσι; πῶς τῶν
 ὑετῶν τὸ ῥαχθαῖον τοὺς τε χειμερινούς νιφετούς καὶ τὸ δριμύ καὶ 15
 σφοδρὸν τῶν πνευμάτων προσβάλλοντα γυμνῆ φύσις ἀνθρωπείας
 σαρκὸς ὑπὲρ φύσιν ὑπέφερε, λεπτὸν οὕτω καὶ ἀραιὸν προβαλλο-
 μένη τὸ δέρμα καὶ διὰ τοῦτο καὶ μέχρις ὀστέων καὶ μυελῶν τοῦ
 πάθους τὴν αἴσθησιν ὑξότατα παραπέμπουσα; πῶς τὴν μὲν τῶν
 ἔξω πῆξιν καὶ νέκρωσιν σαρκῶν φημι καὶ νεύρων καὶ τῶν ἄρθρων 20
 αὐτῶν, τὸν δὲ πρὸς τὰ ἔσω τοῦ αἵματος ὠθισμὸν καὶ τοῦ ἐμφύ-
 του θερμοῦ τὴν κατὰ βάρους συνοχὴν ἔφερε, τὴν ἐναντίαν ταύτην
 φημι βάσανον, ἀφόρητον ἐπάγουσαν τὴν ὀδύνην καὶ οἰκτίστου θα-
 νάτου πικρὰν οὖσαν ἄγγελον; "Ὅταν δὲ καὶ τοὺς ἐν θέρει τοῦ
 ἡλίου καυτῆρας ἐνθυμηθῶ, πυρὸς οὐδὲν ἦττον ἐν ἐκείνοις τοῖς 25
 μέρεσι πᾶν τὸ προστυχὸν καταφλέγοντας, ὡς τῶν πεπειραμένων
 ἔστιν ἀκούειν, ξένον τι χρῆμα καὶ διανοίας καὶ φύσεως ἀνθρω-
 πείας ἔξω τὰ κατ' ἐκείνον βλέπω, ἢ τοῦτ' ἂν εἶη μάλιστα τὸ
 παρ' ἡμῖν θαυμαζόμενον, ὅτι τὴν κοινὴν καὶ οὗτος ἡμῖν κληρω-
 σάμενος φύσιν καὶ μηδὲν κατ' αὐτὸ τοῦτο τῶν πολλῶν διαφέρων, 30
 πρὸς τὰς αὐλοὺς ἀμιλληθῆναι φύσεις ὑπερφυῶς ἔσχε μετὰ τῆς
 ὕλης, θέατρον γενόμενος τῷ κόσμῳ καὶ Ἄγγελοις καὶ ἀνθρώποις,

1 χάριν=Ἰησοῦν· πρβλ. Πέτρου 1, α', 13.—11 στρομνῆς B. — 32/1 Κορινθ. 1, δ', 9.

κατὰ Παῦλον φάναί τὸν μέγαν, μᾶλλον δὲ τοῖς μὲν Ἄγγελοις θαῦμα
καὶ χαρᾶς ἀρρήτου τινὸς ὑπόθεσις, τὸν καινὸν ἄνθρωπον ὀρώσει, τὸν
κτισθέντα κατὰ Θεόν, καὶ τὴν ὑπερφυᾶ τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου
ἀλλοίωσιν, ἣν αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενῆς δι' ἑαυτοῦ σαρκω-
5 θεὶς ὑπὲρ λόγον ἐνήργησε, τῇ δὲ κοινῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει.
ὅσοι δηλαδὴ μὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας
ἐκόντες ἔμυσαν, δόξα κοινὴ καὶ καυχήσεως ὑπέρλαμπρος στέ-
φανος καὶ τῆς ἀρχαίας αἰσχύνης κατάλυσις, ζήλου τε κέντρον
τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ὑψίστατον, πλείστους μὲν παρακνίζον καὶ
10 διεγεῖρον εἰς αὐτὸ τοῦτο θερμότερα, ὀλίγους δὲ πάνυ τοὺς ἐπο-
μένους ἔχον, καὶ τούτους ἀμυδρῶς πως καὶ πολλῶ τῷ μεταξὺ τοῦ
παντὸς ἀποπίπτοντας, θέος γε μὴν οὔτι φορητὸν καὶ κατάπληξις
τῷ τῆς κακίας ἀρχηγῶ καὶ πάσῃ τῇ σκοτεινῇ περὶ αὐτὸν φάλαγγι
τὸν σκελισθέντα πρότερον ὑπ' αὐτῶν καὶ δι' ἀπάτης αἰχμάλωτον
15 γεγονότα καὶ ἄδοξον ἄνθρωπον τσσαύτην ὀρώσει περιβεβλημένην
τὴν δόξαν καὶ οὔτω τὴν ἀνδρίαν τῆς ψυχῆς ἀνυπέρβλητον, ὡς μὴ
μόνον κατ' αὐτῶν ἐκείνων καὶ τῶν παρὰ φύσιν παθῶν εἰληφέναι
τὸ κράτος, ὥστε "πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ
πᾶσαν τὴν τοῦ ἐχθροῦ δύναμιν", ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτοῦ φύσεως οὔτω
20 κρατεῖν ὑπὲρ φύσιν, ὡς μηδὲ ταῖς ἀνάγκαις αὐτῆς ὑποκύπτειν
ἐθέλειν, ὡσπερ τινὰ βασιλέα καὶ θεὸν χειροτονηθέντα δυνάμει
τοῦ αὐτὸν ἐνδυσσαμένου δεσπότηου καὶ τῆς ἑαυτοῦ μεταδόντος δόξης
τε καὶ θεώσεως. "Ὅθεν καὶ πολὺς τὴν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς μανίαν
ἦν ὁ ληστής καὶ σφοδρὰν αὐτῷ τὴν τῶν ἔξωθεν πειρασμῶν τρι-
25 κυμίαν ἐπήγειρεν, εἰδῶς μὲν ὡς ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖ δορκάς, ὃ λέγε-
ται, πρὸς λέοντα μάχης ἀπτόμενος καὶ κατ' αὐτὸς αὐτοῦ κινῶν τὸν
ἀνάγυρον, τὸ ἑαυτοῦ δὲ ποιῶν ὅμως καὶ τὸ κακὸς φαίνεσθαι τέως
ὑπὲρ ἐστὶ φιλοτιμούμενος πάντοτε. Ἄλλ' ἐπὶ τὴν νύσσαν ἐπανα-
γέσθω πάλιν ὁ λόγος.

30 18. Οὔτω τοιγαροῦν καὶ τὸν ἔσχατον ἐκδύς, ὑπερ ἔφην, ὁ
γενναῖος χιτῶνα, πόλεις τε πάσας καὶ χώρας τὰς τῶν Κυπρίων

2 καινὸν ἄνθρωπον κέ] Ἐφεσ. δ', 24. — 18 Λουκᾶ ε', 19. — 24 λιστίς B. —
26 κινῶν τὸν ἀνάγυρον] Corpus paroesm. II, σ. 479, 758.

διερχόμενος ἦν, ῥάκει τινὶ φαυλοτάτῳ τὰ πρὸς σκέπην ἀναγκαιότερα τοῦ σώματος μέλη περικαλύπτων καὶ μωρίαν δῆθεν ὑποκρινόμενος ὁ τῆς ἀληθινῆς σοφίας εἴπερ τις ἔμπλεως, “ ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν ” ἐν αἰσθήσει καρδίας μετὰ Παύλου τοῦ μεγάλου καὶ αὐτὸς λέγων καὶ ὡς “ ἄχρι τῆς ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν 5 καὶ γυμνητεύομεν καὶ ἀστατοῦμεν, ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου καὶ περιψῆμα πάντων γινόμενοι”. Οὐ μὴν οὕτω τοῖς πᾶσιν ἀπλῶς αὐτὸ τοῦτο μωρὸς ἐδόκει τις καὶ μαινόμενος· ἀλλ’ εἰσὶ μὲν οἱ καὶ ταῦθ’ οὕτω πρὸς ἀλήθειαν ἔχειν ἐνόμιζον, τῷ φαινομένῳ τούτῳ δὴ προσέχοντες μόνῳ καὶ καθάπερ τινὶ λίθῳ καὶ σκανδάλου πέτρα 10 προσκόπτοντες, τοῖς δέ γε συνιέναι δυναμένοις καὶ δοκιμάζειν καλῶς ἐκ τῶν φαινομένων τὰ μὴ βλεπόμενα, δῆλος ἦν αὐτόθεν, ὅπως τὸ φρονοῦν ἐρωμένον εἶχε, κρύπτων ἐν ὀστρακίνῳ σκεύει τὸν θησαυρὸν τὸν τοῦ πνεύματος· οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἀπερισκέπτως οὕτω τὸν μωρὸν ὁ σοφὸς κατὰ τινὰς ὑπεκρίνετο, οἵτινες ἑαυτοὺς οὐκ 15 οἶδ’ ὅπως λαθόντες ἠπάτησαν, οὐχὶ μωρίαν ὑποκρινέτες, ἀλλ’ αὐτὸ τοῦτο μωροὶ γεγονότες ῥήμασί τε καὶ πράγμασι καὶ ἀντὶ τοῦ τοῖς Δαίμοσιν ἐμπαίξουσιν καὶ τῷ κόσμῳ, κατὰ γε τοὺς εἰπόντας πατέρας, εἰς ἐμπαιγμὸν καὶ χλεύην ἑαυτῶν καταλήξαντες· τὸ γὰρ ἄλογον τῆς ψυχῆς οὕτω καλῶς ὑποτάξαι δυναθέντες τῷ 20 λόγῳ, μὴδὲ τὰς ἡνίας ὀλοσχερῶς δεδωκότες τῷ κρείττονι, ἐπεὶ πρὸ καιροῦ τῆς βαλβίδος ἐξέδραμον, τοῖς πάθεσιν εὐχερῶς ἑαυτοὺς κατεκρήμνισαν, ἐκεῖνα λέγοντες ἀσέμνως καὶ πρᾶττοντες, ὅσα τοὺς μαινομένους εἰκός. Ἄλλ’ οὐχ ὁ μέγας ταυτὶ Σάββας, ἀλλὰ τὸ νοσοῦν τῆς ψυχῆς ἄριστα δι’ ἐγκρατείας καὶ ταπεινοφροσύνης θε- 25 ραπεύσας τὸ πρότερον, ὡς μηδοπωστιοῦν ὑπὸ γε τῶν αἰσθήσεων συμποδίζεσθαι τὸν καινὸν τοῦτον ἔπειτα δρόμον καὶ τὸν ἀγῶνα τεθάρρηκεν, οἷονεὶ τινὰ χαλινὸν ἐπιθεῖς τῇ γλώττῃ καὶ οὕτω τὴν σιωπὴν, οὐ τὸ τῶν ἀπαδόντων οἴμαί τι λέγειν, διευλαβούμενος— ποῦ γὰρ ἐν ἐκείνῳ ταῦτα, πρυτανεῖον ἐργασασμένῳ πάλαι Θεοῦ 30

3/7 Κορινθ. 1, δ', 11, 12. — 8 *μενόμενος* B. — 9 *τοῦτο* B. — 10 σκανδάλου πέτρα] Ῥωμ. θ', 33. — 13 ἐν ὀστρακίνῳ σκεύει κέ] Κορινθ. 2, δ', 7. — 21 *δεδοκότες τῷ κρείττονι* B.

τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ἐκείνου διὰ παντὸς καὶ μελετῶντι καὶ λέγοντι; —, ἀλλ' ὡς ἂν τὸν τῆς ἐγκειμένης τοῦ πνεύματος σοφίας θησαυρὸν ἀποκρύπτειν ὡς μάλιστα ἔχη καὶ μὴ τοῦ δένδρου προχείρως ἀπὸ τοῦ καρποῦ φαινομένου ῥᾶστα τοῦ σκοποῦ διαμάρτη καὶ τῆς καλῆς
5 ὑποκρίσεως. Ἦπιός γε μὴν ὅλος ὢν αὐτίς καὶ προσηνής, σχήματί τε καὶ βλέμματι, σύννους τε καὶ πρὸς αὐτὸς ἑαυτὸν πάντοτε βλέπων καὶ τοῖς κρείττοσι τὸ νοερὸν ἀδιαλείπτως προσασχολῶν, ὡς καὶ τῷ πλήθει πυκνῶς συναναστρεφόμενος “κατὰ μόνας εἰμί ἐγώ, ἕως ἂν παρέλθω” μετὰ τοῦ Δαυὶδ λέγειν δύνασθαι· ἄλλως
10 τε δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀσιτίας συντετηκὸς ἔχων τὸ σῶμα καὶ λεπτόν τι πνέον καὶ ἀδρανές—οὐδὲ γὰρ καὶ ταῦτα κρύπτειν ἠδύνατο—, τοῖς συνετωτέροις ὑποπτος ἦν, ὅπερ εἶπον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τιμῆς ἄξιος. Καιρὸς δ' ἂν εἴη λοιπὸν καὶ τινων ἐπιμνησθῆναι τῶν κατὰ μέρος καὶ δεῖξαι καὶ τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ τοῦ
15 ἀνδρὸς εὐδοκίμησιν.

19. Διήρχετό ποτέ τινα τῶν Κυπρίων πόλιν ὁ μέγας ἐν τῷδε τῷ σχήματι· κατὰ δὲ μέσον τὴν λεωφόρον βαδίζοντι, γυνή τις ἐπιβάλλει τὸν ὀφθαλμόν, ὑπερφύου τινὸς ὑπερκύψασα, καὶ τίνι τῶν λογισμῶν οὐκ οἶδα χρωμένη, “ὦ τοῦ κάλλους τῶν σαρκῶν τοῦ
20 ἀνθρώπου τοῦδε” μετὰ θαύματος ἐξεβόησεν· ἔτι γὰρ ἐν ἀρχαῖς ἦν αὐτῷ τὰ τοῦ παρόντος ἀγῶνος καὶ οὐπω ταῖς ἀμέσοις προσβολαῖς τοῦ ἀέρος, οὐδὲ ταῖς ἡλιακαῖς τε καὶ χειμερίοις βολαῖς ὡς εἰκὸς μεμελάνωτο· καὶ ἡ τοῦ σώματος δὲ κρᾶσις τὸ πυρῶδες ἔχουσα κατὰ φύσιν, λευκὴν ἄκρως ἐδείκνυ καὶ στίλβουσιν τὴν τῆς
25 σαρκὸς ἐπιφάνειαν. Ὁ δὲ σοφὸς ὁμοῦ μὲν τὸν τῷ λείψ τῆς ἠδονῆς ἐγκρυπτόμενον ὄφιν ἐλέγχων, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸ γύναιον σωφρονίζον, μὴ τὰ τοιαῦτα θαυμάζειν, μηδὲ κάλλει σαρκὸς καὶ ὀφθαλμῶν ἀπατᾶσθαι φαντασίᾳ, ἄλλως τε δὲ καὶ τὸ μὴ προσκόμματος ἀφορμὴν διδόναι καὶ ὅπως οὖν τοῖς ἀπλουστέροις περὶ πλείστου
30 ποιούμενος, πρᾶγμα ποιεῖ τῆς διανοίας αὐτοῦ μόνῃς καὶ τῆς σπουδῆς ὄντως ἄξιον· περιβλεψάμενος γὰρ ὧδε κάκεῖσε, δεξαμένην

4 τοῦ δένδρου πρ. ἀπὸ τοῦ καρποῦ φαινομένου] Ματθ. ιβ', 33. Λουκᾶ ς', 44. — 8/9 Ψαλμ. ρμ', 10. — 10 ἔχον BM.

τινα βλέπει βορβόρου καὶ σκωλήκων μεστήν, καὶ δραμῶν ὄλον
 ἑαυτόν, ὡς εἶχε, μέσον τοῦ βορβόρου καὶ τῆς σαπρίας ἐκείνης
 καθήσι· καὶ ὁ μὲν οὕτω καθήστο, καθάπερ ἐπὶ λουτροῦ τινος ἢ
 λειμώνων εὐανθῶν καὶ ῥοδωνιᾶς εὐώδους καὶ μαλακῆς, ἐν μέσῳ
 τῆς ἀπλέτου δυσωδίας ἐκείνης, ἄχρις οὗ, τῆς ἐσπέρας καταλα- 5
 βούσης, μόλις αὐτόθεν ἐξῆλθε μεμελανωμένος ὄλος καὶ ῥύπου καὶ
 δυσωδίας μεστός, ὡς μὴ μόνον μηκέτι τοῖς ἀσθενεστέροις τὸν
 νοῦν πρόσκομμα τὴν αὐτοῦ γενέσθαι γύμνωσιν — “ἵνατί γάρ”, φησὶ
 Παῦλος ὁ μέγας, “ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδή-
 σεως”; —, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐχέφροσι καὶ σπουδαιότεροις ὠφελείας 10
 οὔτι μικρᾶς ὑπόθεσιν εἶναι τὸ κατ’ αὐτόν, ἄριστα παιδευομένοις
 ἐντεῦθεν, ὅπως καὶ σώματος κάλλους ὡς μηδὲν ὄντος ὑπερφρονεῖν
 δεῖ καὶ σωφροσύνην ἀσχεῖν ὡς μάλιστα τραχυτέραις τισὶν ἀγωγαῖς
 τοῦ λείου κατεξανισταμένους τῆς ἡδονῆς· ὁ δὲ καὶ παραυτίκα
 συμβαῖνον ὠρᾶτο, καὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς καλῆς ἐπινοίας οὔμε- 15
 νουν ἐκείνος τὸ παράπαν ἡμάρτανεν· οἱ μὲν γὰρ τῶν ὀρώντων
 ἐξεπλήττοντο τὴν ἀνδρίαν καὶ τῆς θαυμαστῆς προαιρέσεως οὐδ’
 ὅσον εἶπεῖν αὐτόν ἀπεθαύμαζον· οἱ δὲ καὶ θερμὰ τοῖς ῥηθεῖσι
 προσετίθουν ἀπὸ ψυχῆς δάκρυα, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἢ τοῦ δρά-
 ματος αἰτία γυνή, τῆς προπετείας ἑαυτὴν καταμεμορφωμένη καὶ 20
 ὀφθαλμῶν ἀκρασίαν καὶ γλώττης ὄλισθον δάκρυσι καλοῖς καὶ ῥή-
 μασι μετανοίας ἐξιωμένη καὶ τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐγγυωμένη ἀσφά-
 λειαν. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον καὶ οὕτω κάλλιστον δεῖγμα τῆς
 περὶ τὰ καλὰ σπουδῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὅπως οὐκ ἀπρόσκοπα μό-
 νον, ἀλλὰ καὶ ὠφελείας ἀφορμὴν ἔσπευδεν εἶπερ οἷόν τε τοῖς 25
 πᾶσιν εἶναι τὰ κατ’ αὐτόν· δεῖ δὲ καὶ τῆς τῶν Δαιμόνων ἐπιμνη-
 σθῆναι πρὸς αὐτόν μάχης καὶ δεῖξαι κἀντεῦθεν στεφανίτην τὸν
 ἀθλητὴν, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ ῥηθὲν ἤδη τῆς κατὰ τοῦ ἀνδρὸς μα-
 νίας οἰοεῖ τις προάγων ἦν, ἔνεδρον κατὰ τῆς ἀλήπτου ψυχῆς
 ἐκείνου συσχευασάντων τὸ λεῖον τῆς ἡδονῆς. Ἄλλ’ ἐπεὶ τὸ τῆς 30
 ἀλωπεκῆς ἀπεδοκιμάσθη καὶ οὐκ ἔλαθον εἰπόντες ἐν ἑαυτοῖς “τῷ

ψεύδει σκεπασθησώμεθα καὶ τὸν δίκαιον ἐνεδρεύσωμεν—“φῶς γὰρ
δικαίους διὰ παντός”, καὶ “τοῦ σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
αὐτοῦ”—, τὴν λεοντὴν ἤδη περιβάλλονται καὶ τὸν θυμὸν ὕλον φα-
νερώς ὀπλίζουσι κατ’ αὐτοῦ, τῆς ἀτιμασθείσης ἡδονῆς ὡσπερ ἐκδι-
5 κητήν, καὶ ὅπως, ἔτοιμος ὁ λόγος δηλοῦν.

20. Ἰταλὸς τις τῶν ἐπὶ γένει καὶ πλούτῳ μέγα φυσῶντων,
μέγιστά τε δυνάμενος παρὰ τῇ σφετέρᾳ πατρίδι καὶ τῆς κατὰ
φύσιν τοῦ γένους ὑπεροψίας αὐτὰ δὴ ταῦτα προσθήκην πεποιημέ-
νος, τῷ μεγάλῳ κατὰ μέσσην ἐντυχάνει τὴν πόλιν οὕτω συμβάν,
10 ἀγερώχῳ τινὶ καὶ γαύρῳ ἐφεζόμενος ἴππῳ μεθ’ ὅσης τῆς δορυ-
φορίας καὶ τῶν ἔξω φασμάτων, καὶ τὸ τοῦ σχήματος ὑποπτέυσας
ἐκείνου καινὸν καὶ παρηλλαγμένον, μᾶλλον δ’ εἰς τοῦτ’ αὐτὸ συ-
νελαθεὶς ὑπὸ τῆς τοῦ Δαίμονος κακουργίας, τίς οὗτος ἂν εἶη διε-
πυθάνετο τῶν ἐφεπομένων· τῶν δὲ τοῦτον μὲν τὸ σύνολον ἀγνοεῖν
15 εἰρηκότων, ὑποπτέειν δ’ ὁμοῦ αὐτὸν ὕσον ἀπὸ τοῦ φαινομένου
κατάσκοπον τῆς πατρίδος ἐξ ἀλλοδαπῆς τινος ἦκειν καὶ πρὸς ἐξα-
πάτην τῶν πολιτῶν τὸ σχῆμα καὶ ταύτην τὴν ὑπόκρισιν ἐνδε-
δεῖχθαι, κατασχεθῆναι τοῦτον αὐτίκα κελεύει καὶ βλοσυρὸν ἐνιδῶν
αὐτῷ μετὰ τῆς φίλης ἰταμότητος καὶ ὑπεροψίας, ὅστις ἂν εἶη καὶ
20 ὕθεν λέγειν ἠρώτα· ὁ δὲ τῶν μὲν ἐκείνου λόγων οὐδὲ βραχύν
τινα ποιούμενος λόγον, οὐδὲ γὰρ πρὸς αὐτὸν ἦσαν, τοῦ δὲ κενοῦ
τύφου καὶ τῆς ὑπεροψίας ἀναστέλλων ἐκείνον, ἐπεὶ λέγειν οὐκ
εἶχε, πράττειν δὲ εἶχεν, οἷς εἶχε, τὴν ὄφρὸν καταστρέφει· τὸν
γὰρ ἐν τῇ χειρὶ κάλαμον ἠρέμα προτείνας, τοῦτον γὰρ εἰώθει
25 βαστάζειν, ἄπτεται τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ πύλου καὶ εἰς γῆν αὐτὸν
καταβάλλει, συνετῶς ἄγαν ὁμοῦ καὶ ἀστείως ὁ σοφὸς τὸν ἀλαζόνα
διὰ τούτου διδάσκων, ὡς καὶ αὐτὰ δὴ τὰ ὑπερκείμενα καὶ πρῶ-
τιστα τῆς φαινομένης περὶ αὐτὸν κενῆς δόξης καὶ φαντασίας,
σποδοῦ τε καὶ κόνεως οὐδὲν διαφέρει, καὶ ὕσον οὐκ ἤδη τοῦτ’ αὐτὸ
30 γῆ πατουμένη καὶ σποδὸς ἔσται, μετὰ τσσαύτης γε μὴν τῆς ὀξύ-

1 τῷ ψεύδει σκεπασθησώμεθα] Ἡσαΐου κη', 15 || σκεπασθησώμεθα B || τὸν δίκαιον ἐνεδρεύσωμεν] Σοφ. Σολομ. β', 12 || φῶς γὰρ δικαίους διὰ παντός] Παροιμ. ιγ' 9. —
• 2 τοῦ σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ κέ] Ἐκκλησ. β', 14.

τητος καὶ τῆς εὐκολίας, ὅσῳ καὶ κάλαμος τὸ ἀσθενές καὶ εὐρίπισ-
στον τοῦτο μετὰ πολλῆς αὐτὰ καθαιρεῖ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς
ῥαστώνης, καὶ ταῦτα τοσοῦτων πανταχόθεν δορυφορούντων καὶ
ὤσανεὶ μένουσιν αὐτοῖς προσεχόντων. Ἄλλ' ἐκεῖνῳ πολλοῦ τινος
ἔδει τῶν τοιούτων αἰσθῆσθαι καὶ ἦθος ἀνδρὸς καὶ ψυχῆς εὐγέ- 5
νειαν κεκρημμένην ἀπὸ τῶν φαινομένων τεκμήρασθαι· ὅθεν καὶ
ὑβριν αὐτὸ τοῦτο μόνον καὶ αὐθάδειαν ἐκάλει τὸ πράγμα, καὶ τὸν
θυμὸν ἀνυπόστατος ἦν καὶ μαινομένῳ τὸ παράπαν ἐφκει, μᾶλλον
μὲν οὖν καὶ μανίας τῆς ἐσχάτης ἔργα διαπραττόμενος ἦν. Κελεύει
τοιγαροῦν τοῖς περὶ αὐτὸν δορυφόροις ῥάβδοις αὐτὸν ἀνηλεῶς κα- 10
τακόπτειν· οἱ δὲ θάττον ἢ λόγος κατὰ γῆς τείναντες, τοσαύτας
αὐτῷ τὰς πληγὰς ἐπιφέρουσιν, ὅσας οὔτ' ἀνθρωπος ἐπαγαγεῖν ἂν
ἀνθρώπῳ προήχθη, μὴ θηρίου τινὰ γνώμην τὸ παράπαν ἀναλαβῶν,
οὔτε μὴν ἀνθρώπου φύσις ὑπενεγκεῖν ἂν ἠδυνήθη, μὴ τῆς ἄνωθεν
συμμαχούσης ἐπικουρίας. Καὶ τὰ μὲν ὅσα συνετρίβετο, σάρκες 15
δ' εἰς ἀέρα διερριπτοῦντο κατακοπτόμεναι, καὶ γῆ τοῖς καταρρέου-
σιν αἵμασιν ἐφοινίσσετο· τοὺς δὲ θηριώδεις ἐκείνους ἔλεος οὔμενον
ἐπεισῆει τῆς κοινῆς φύσεως· καὶ ὁ μὲν ἀθλητῆς ἔφερεν, οὐδὲ
στεναγμὸν γοῦν προῖέμενος, οἱ τύπτοντες δὲ τούναντίον ἠτόνον
καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐνέπιπτον. Μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτο τῆς τοῦ 20
ἀνδρὸς καρτερίας δεῖγμα καὶ οὐδαμῶς ἐνδέον τοῦ κατ' αὐτὸν πρά-
γματος· ὁ δὲ τούτου μάλιστ' ἐγὼ θαυμάσας ἔχω, ἐξὸν αὐτῷ λα-
λήσαντι μόνον ἀπλῶς τὸν κίνδυνον διαδράναι (τοῦτο γὰρ μόνον
ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς ὁ μισρὸς ἐκεῖνος ἀπήτει, ὥστ' ἂν μὴ παντάπα-
σί, ὡς ὤετο, περιφρονηθῆναι), ὅδε τῆς ἐξ ἀρχῆς ἐνστάσεως καὶ 25
τῶν πρὸς Θεὸν συνθηκῶν οὐ ζωὴν, οὐ θάνατον, οὐκ ἐλευθερίαν,
οὔτ' ἄλλο τι τῶν πάντων οὐδαμῶς προετίμα, ἀλλὰ Μακκαβαῖος
ἀντικρυς τὴν ἔστασιν ἦν, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ἐκείνους πολλῶ τῷ
μέσῳ· τοῖς μὲν γὰρ νόμων ἀνάγκη καὶ θεσμὰ θεῖα τὴν ἔστασιν
ἐνειργάζετο, ὁ δὲ ταύταις οὐχ ὑπέκειτο ταῖς ἀνάγκαις· καὶ τοῖς 30
μὲν, τοῖς τοῦ βασιλέως πειθομένοις τότε προστάγμασι, πᾶσα πα-
ρανομεῖν ἦν ἀνάγκη, πλημμυλοῦσι περὶ τὰ προστάγματα τοῦ τῶν

6 κεκρημμένην B.

οὐρανῶν βασιλέως· ὁ δὲ μηδὲ τούτοις ὑπεύθυνος ὢν, μηδὲ ταυ-
τηνὶ τὴν συντέλειαν μηδαμῶς ὑφείλων, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος
οὐδὲ τὸν αὐτὸς ἑαυτοῦ κἄν πρὸς βραχὺ παρέθραυσε νόμον. Ὅτου
φῆς χάριν· ἵνα μὴ δυοῖν θάτερον, ἢ τὰ πρότερα τοῖς δευτέροις,
5 ἢ τὰ δεύτερα τοῖς προτέροις, αὐτοῖς ἐξ ἀντιστρόφου φανεῖη φαυ-
λίζων καὶ δίκην ἀσασίας, ἢ μᾶλλον ἀνοίας, αὐτὸς ἑαυτῷ λαγ-
χάνοι, νῦν μὲν ἐκεῖνα, νῦν δὲ ταῦτα προτιμῶν καὶ ταῖς ἐναντίας
ἐξ ἴσου τιθέμενος δόξαις, ὡς ἀμφίβολός τις εἶναι πανταχοῦ τῷ
φέροντι διδοῦς ἑαυτὸν ῥᾶστα καὶ μετὰ παντός τοῦ προθύμου, ἄλ-
10 λως τε δὲ καὶ τὸ προτιθέναι τὸ πρὸς ὦραν ἢ δὲ τοῦ καλοῦ τε
καὶ ὠφελίμου, κἄν ἐπικίνδυνον ἦ, δειλίαν ψυχῆς καὶ ὁδὸν τινα
τῆς τῶν μερίστων καὶ αὐτῶν φημι τῶν περὶ Θεοῦ προδοσίας
ἀσφαλέστατα λογιζόμενος ὁ γεννάδας· διὰ τοῦτο καὶ ἄκαμπτος καὶ
ἀνένδοτος ἦν τὸ παράπαν, ὡς ἄψυχός τις ἀνδριάς μᾶλλον ἢ ἄν-
15 θρωπος τὴν κόλασιν φέρων. Καὶ μικροῦ ἂν καὶ διεχρήσαντο τοῦ-
τον, εἰ μὴ τοῦ καθ' ἡμᾶς τινος κόμματος τὴν τῶν κακοδόξων
μυσαχθέντες μανίαν, ἄλλος ἀλλαχόθεν συναθροισθέντες καὶ ὡσπερ
εἷς γεγονότες τῷ ζήλω, τοὺς μὲν καὶ μὴ βουλομένους τῆς ἀνο-
σίας ἐκεῖνης σφαγῆς ἐκώλυσαν, πολλὰ πρότερον τῆς αὐτῶν κατε-
20 πόντες ἀνοίας, ὅτι δὴ ξένον τινα καὶ ἀλήτην καὶ τὰς αἰσθήσεις
οὕτω κατάκρας πεπηρωμένον ἄνθρωπον παρὰ πᾶσαν ἀποκτενοῦσι
δίκην, μηδ' αὐτὸ τοῦτο δυνάμενοι συνιδεῖν, ὅτι περ οὐδὲ πεφυκός
λέγειν ἀπὸ γε τοῦ νῦν ἔξεστι, τῆς ζωτικῆς αὐτὸν ἤδη δυνάμει
τῷ τῶν πληγῶν ὑπερβάλλοντι καταλιμπανούσης· τὸν δὲ τοῦ Χρι-
25 στοῦ ἀθλητὴν ὡς ἄψυχόν τινα βαστάσαντες φόρτον, τὸ μὴ παν-
τάπασι νεκρὸν εἶναι μόνῃ τῇ ἀναπνοῇ πιστευόμενον, καὶ παρὰ τοὺς
ἑαυτῶν ἀγαγόντες οἴκους, τοῦ αἵματός τε τὰς πληγὰς φιλανθρώπως
ἀπέπλυναν καὶ νοσοκομοῦντες ἐφ' ἱκαναῖς ταῖς ἡμέραις ἦσαν, μᾶλ-
λον δὲ τὸ μὲν φιλόθεον ἐκεῖνοι τοῦ τρόπου καὶ τὴν ἐπὶ τὰ κάλ-
30 λιστα σπουδὴν διὰ τούτων αὐτῶν ἐνεδειξάντο, Θεὸς δὲ τοῦ ἀθλη-
τοῦ ἄνωθεν οὐκ ἡμέλει, ἀλλ' ἀπέστειλε τὸν Λόγον αὐτοῦ καὶ ἰά-
σατο αὐτὸν καὶ τὰς ἀνειμένας χεῖρας καὶ τὰ παρειμένα συνέσφιγξε

γόνατα, καὶ γέγονεν ἴαμα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐπιμέλεια.

21. Ὅθεν καὶ ὡς ἐξ ὕπνου τινὸς ἀναστάς σταθερὸς ὄλος καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ ἄτρεπτος, “ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην, ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ” πρὸς τὸν Θεὸν μεθ’ ἡδονῆς 5 ἔψαλλεν· “ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ’ ἐμοῦ εἶ, Κύριε”. Καὶ ταῦτα λέγων τοῦ προτέρου δρόμου καὶ τοῦ σχήματος αὐθις ἐξείχετο, νῦν μὲν εἰς τὰς ἐρήμους ἀναχωρῶν καὶ καθ’ ἑαυτὸν τῷ Θεῷ συγγινόμενος ὁ πάντοτε καθ’ ἑαυτὸν ὢν, καὶ τοῦ Θεοῦ μηδ’ ὀπωσοῦν ἀφιστά- 10 μενος, νῦν δὲ χώρας ἐκείνας καὶ πόλεις τῆς νήσου περιπολῶν, ἥπερ ἔφην, καὶ μωρίαν δῆθεν ὑποκρινόμενος, μωρίαν πολὺ τὸ συνετὸν καὶ φιλόσοφον ὑποικουροῦν ἔχουσαν· οὐ γὰρ ὑβριστικόν τι καὶ ἄτακτον προσηνέχθη τινὶ πώποτε, οὐδὲ βλάβης εἶδος τι καὶ ὀπωσοῦν, ὥσπερ τισὶν ἔθος, τὸ παράπαν ἐπήνεγκεν, ἀλλ’ ἦν ὄλος 15 εὐταξίας καὶ εἰρήνης μεστός καὶ πᾶσι μετὰ τῆς φίλης σιωπῆς καὶ τῆς ἐπιπρεπούσης συννοίας καὶ ἰλαρότητος προσφερόμενος. Ἄλλ’ οὐ καὶ τῷ φθόνῳ ταῦθ’ ὄλωσ ἦν ἀνεκτά, οὐδ’ ἡρεμεῖν ὁ ἐξ ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος ἔγνω, οὐδ’ ἔληγεν ἔριδος οὔμενον· διὰ τοῦτο καὶ τῆς πρώτης ἀποκρουσθεῖς πείρας, τοῖς αὐτοῖς καὶ αὐθις προσ- 20 βάλλει μετὰ μείζονος πολλῶ τῆς παρασκευῆς καὶ τοῦ σχήματος· οὐ γὰρ ἓνα που καὶ δευτέρον αὐθις κινεῖ, καθάπερ τὸν χάριστον Ἰταλὸν πρότερον, ἀλλὰ πάντοθεν αὐτῷ τὰ τοῦ πειρασμοῦ περιίστησι δίκτυα· τὸ γὰρ ἄλογον ὑπελθῶν πλῆθος, ἕτοιμον πάνυ πρὸς 25 γε τὰ τοιαῦτα πεφυκὸς καὶ ὀξύρροπον, ἅτε καὶ οἰκοθεν ἔχων πανταχοῦ τὸ ἄστατόν τε καὶ ἀσυλλόγιστον, πολλὴν αὐτῷ τὴν τρικυμίαν καὶ τὸν σάλον ἐπήγειρε, καὶ οὐκ ἦν, ὡς εἶπεῖν, τοῦ πλήθους οὐδεὶς, οὐκ ἀνὴρ, οὐ γυνή, οὐ παιδίον, οὐκ ἔφηβος, ὅστις οὐ μετὰ πολλῆς τῆς ἀναισχυντίας καὶ τῆς ὕβρεως αὐτῷ προσεφέρετο, λίθοις βάλλοντες, κόνει καὶ κόπρῳ τὴν τιμίαν—φεῦ—καὶ 30 τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῖς χαριεστάτην κεφαλὴν τολμηρῶς καταπάττοντες καὶ τὰ τούτων ἔτι χεῖρω βλασφημοῦντες εἰς αὐτόν· “Ὁ λῆρος,

4/5 Ψαλμ. ρη', 14. — 6/7 Ψαλμ. κβ', 4. — 25 ὀξύρροπον BM.

*

ὁ πλάνος, ὁ μωρός, ὁ τὰς φρένας παράκοπος, ὁ κάκιστος ἡμῖν οἰωνός, ἡ κοινὴ τῆς πόλεως λύμη τυπτέσθω, λιθολευστείσθω, τῶν ὀρίων ἡμῶν ὅτι τάχος ἀπεληλάσθω που, εἰς ὄρη καὶ ἐρημίας καὶ βέραθρα"! Ὁ δὲ σοφὸς ἐν ἅπασι σοφὸς ἦν καὶ τοῦ
5 προσήκοντος οὐδαμοῦ διημάρτανε· τῷ γὰρ κινοῦντι κακῶς οὐ τοῖς ἀπλῶς κινουμένοις ὀργάνοις τὴν τῶν πειρασμῶν καλῶς ἐπιγράφων αἰτίαν κατ' ἐκείνου μὲν καὶ μόνου σφοδρὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἐκίνει θυμούμενον καὶ προσευχῆς βέλεσιν οἰονεῖ τισι πρηστῆρσι κατὰ κεφαλῆς τὸν ὀράκοντα τὸν σκολιὸν ἔβαλλε, τοῖς ἀνθρώποις δὲ καὶ
10 λῖαν ἐπιεικῶς προσεφέρετο, νικῶν ἀποστολικῶς ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν, οὐκ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενος, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πατρικῶς τῆς νηπιότητος καὶ τῆς ἀφελείας αὐτοῦς οἰκτεῖρων καὶ τὸ αἰοῖδιμον ἐκεῖνο χριστομιμητῶς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποψιδυρίζων ὁ συμπαθέστατος, "Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιῶσι". Τί γὰρ ἂν ὤφθη ποτὲ τῆς μακαρίας ἐκείνης ψυχῆς συμπαθέστερον; τί δὲ μᾶλλον ἴσον ἐκείνης, ὅσα ἐμὲ εἰδέναι τὸν ἐκείνου πεπειραμένον ἐν τούτοις μάλιστα, ὥστε με καὶ τοῦτο θαρρούντως ἂν ἔχειν εἰπεῖν, ὅτι τὴν συμπάθειαν αὐτὴν, ἣτις ἐστίν, εἴπερ ἐνδουσαμένην σῶμα καθάπερ τινὰ
20 ψυχὴν, ἔπειτ' ἐξῆν ἀνθρώποις ἐμφανισθῆναι καὶ τοῦτο τὸ πεφυκὸς ἐδίδου, μὴ ἂν ὑπὲρ τὸν ἄνδρα τοῦτον φρονῆσαι, μηδὲ σχεῖν ἐξελέγξαι ποτὲ καὶ ὀτιοῦν ὑφεικότα τοῦ καθ' αὐτὴν πράγματος; Τοσοῦτον ἦν σοι τὸ πρὸς πάντας ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀφραστήκος, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω θεῖόν τι χρῆμα καὶ μοναδικὸν ὅσον
25 εἰς καθαρότητα ψυχῆς ἐν μέσοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ τούτῳ δὴ τῷ πλημμυλοῦντι τῆς ὕλης ἐφάνης!

22. Οὕτω περιφανῶς διὰ τῶν ἀριστερῶν ὁ ἐχθρὸς ἠττηθεὶς αὐτίκα προσβάλλει τοῖς δεξιοῖς, ὡπερ αὐτῷ νόμος, τὸν καιρὸν ἀρπάσας, ὡς ὤετο, ἵνα καὶ τι χρήσιμον δόξειε λέγειν καὶ σύμβουλος ἀγαθὸς νομισθεῖη, πονηρότατος ὢν ἐπίβουλος. Τῶν ἔξω τοιγαροῦν ἀμελήσας πάντων αὐτὸς ἑαυτῷ τὴν μάχην ἐπιτρέπει διὰ τῶν λογισμῶν, "Ἴνα τί" λέγων "οὕτω σαυτὸν κατακόπτεις ἐπ'

14 Πρίξ. ζ', 60. — 15 Λουκᾶ κγ', 34. — 23 ἀφραστήκος B. — 26 ἐφάνης B.

οὐδενὶ χρησίμῳ καὶ τῇ μὲν συζύγῳ σαρκὶ θάνατον οὕτω βίαιον καθ' ἑκάστην ἐπάγειν φιλονεικεῖς, καὶ ταῦτα μὴδ' ἠγντινοῦν εἰς τοῦτο δεξάμενος ἐντολήν, συγκατασπᾶν δὲ καὶ τὴν ψυχὴν διὰ τούτων αὐτῶν εἰς τὸν τῆς ὑπερῳφίας ἐπιτηδεύεις κρημνόν, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμ- 5 μένα πηδᾶν ἀναγκάζων καὶ τὴν μὲν συνήθη καὶ φίλην ἀποδοκιμάζων τῶν πατέρων ὁδόν, ξένην δὲ τινα καὶ ἀτριβῆ τέμνων αὐτὸς ἑαυτῷ, ἦν ἓνα που καὶ δεῦτερον μόγις εὐρίσκομεν ὠδευκότας καὶ πρὸς κατάλυμα καταλελυκότας χρηστόν; ἦ τὰς τῶν Δαιμόνων ἀγνοεῖς ἐνέδρας καὶ ὅπως ἐκεῖνοι προφάσει τῆς ἐπὶ τὰ μεῖζω σπουδῆς πολλοὺς τῶν μὴ νηφόντων κατέστρεψαν, τῷ βόθρῳ τῆς 10 ὑπερφηφάνιας ἐναπορρίψαντες; ποικίλος γάρ τις ἐστὶν ὁ τοῦ κοινοῦ καθ' ἡμῶν ἐχθροῦ πόλεμος, καὶ οὐκ οὐκ ἴσχυσε πολλοῖς τοῖς μηχανήμασιν ἐλεῖν διὰ τῶν ἀριστερῶν, τούτους αὐτοὺς τοῖς δεξιούσις δελεάσας ὑφ' ἑαυτὸν μετὰ πολλῆς ἔθετο τῆς ῥαστώνης. Εἴ τι γοῦν ἐμοὶ πείθιοι, δεῦρο τῶν ἀνονήτων τουτωνὶ κινδύνων ἀφέ- 15 μενος, πρὸς τὸν σὸν ὅτι τάχιστα πορεύου καθηγητήν, καὶ τῆς προτέρας αὐθις ἐχόμενος ὑπακοῆς, μετὰ παντὸς τοῦ περὶ ταῦτα κόσμου καὶ νόμου τὸν Θεὸν ἀκινδύνως εὐρήσεις, ταῖς πατρικαῖς εὐχαῖς στηριζόμενος, καὶ οὐδὲν ἐμποδῶν ἔσται σοι δήπου τὰ τῆς πατρίδος, πάλαι τούτων ἡμεληκότι καὶ πρὸς Θεὸν καὶ τὸν παι- 20 δευτὴν μόνον ὄλω θυμῷ βλέποντι". Πατρίδος δ' εἰσηγούμενος περιφρόνησιν ὁ πανοῦργος, ὡς πάλαι δῆθεν γεγεννημένην, ἔρωτα πατρίδος αὐτῷ τούτῳ λανθανόντως ὑποσπεῖρειν ἐμηχανᾶτο καὶ προσέτι φιλάτων ποθεινὴν ὄψιν καὶ συνήθων ὁμιλίαν ἐπέραστον· οὕτω μέντοι τομῶς καὶ ὡς εἰπεῖν ἐν παρόδῳ παρερρίπτει ταῦτα 25 καὶ συνεχάλυπτε, τοῖς λοιποῖς ἀναμιγνύς λογισμοῖς, ὡς δοκεῖν τὴν ἐντεῦθεν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ κίνησιν οὐ φυσικῆς ἔργον εἶναι σχέσεως, μᾶλλον ἀναζωπυρουμένης τῇ μνήμῃ διὰ τῆς ἐναντίας ὑποβολῆς, ἀλλ' ἔρωτά τινα πνευματικόν, πρὸς τὴν φίλην ὑπακοὴν ὠδοῦντα, καὶ τὴν πρὸς τὸν σεμνὸν Ἀβραάμ ἐκεῖνον φιλοστοργίαν 30 καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐκεῖνω παρ' αὐτοῦ ἐπιμέλειαν πολλοῦ τινος τιμωμένην τῷ ταῦτα τετιμηκότι Θεῷ. Τούτοις ὁ πονηρὸς ἐπίβου-

4 ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα] Corpus paroem. II, σ. 224.

ὁ πλάνος, ὁ μωρός, ὁ τὰς φρένας παράκοπος, ὁ κάκιστος ἡμῖν οἰωνός, ἡ κοινή τῆς πόλεως λύμη τυπτέσθω, λιθολευστείσθω, τῶν ὀρίων ἡμῶν ὅτι τάχος ἀπεληλάσθω που, εἰς ὄρη καὶ ἐρημίας καὶ βάραθρα”! Ὁ δὲ σοφός ἐν ἅπασι σοφός ἦν καὶ τοῦ
 5 προσήκοντος οὐδαμοῦ διημάρτανε· τῷ γὰρ κινοῦντι κακῶς οὐ τοῖς ἀπλῶς κινουμένοις ὀργάνοις τὴν τῶν πειρασμῶν καλῶς ἐπιγράφων αἰτίαν κατ’ ἐκείνου μὲν καὶ μόνου σφοδρὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἐκίνει θυμούμενον καὶ προσευχῆς βέλεσιν οἰονεῖ τισι πρηστῆρσι κατὰ κεφαλῆς τὸν δράκοντα τὸν σχολιδὸν ἐβαλλε, τοῖς ἀνθρώποις δὲ καὶ
 10 λῖαν ἐπιεικῶς προσεφέρετο, νικῶν ἀποστολικῶς ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν, οὐκ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενος, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πατρικῶς τῆς νηπιότητος καὶ τῆς ἀφελείας αὐτοῦς οἰκτείρων καὶ τὸ αἰοίδιμον ἐκεῖνο χριστομιμητῶς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποψιθυρίζων ὁ συμπαθέστατος, “Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιῶσι”. Τί γὰρ ἂν ὄφθη ποτὲ τῆς μακαρίας ἐκείνης ψυχῆς συμπαθέστερον; τί δὲ μᾶλλον ἴσον ἐκείνης, ὅσα ἐμὲ εἰδέναι τὸν ἐκείνου πεπειραμένον ἐν τούτοις μάλιστα, ὥστε με καὶ τοῦτο θαρρούντως ἂν ἔχειν εἰπεῖν, ὅτι τὴν συμπάθειαν αὐτὴν, ἣτις ἐστίν, εἴπερ ἐνδουσαμένην σῶμα καθάπερ τινὰ
 20 ψυχὴν, ἔπειτ’ ἐξῆν ἀνθρώποις ἐμφανισθῆναι καὶ τοῦτο τὸ πεφυκὸς ἐδίδου, μὴ ἂν ὑπὲρ τὸν ἄνδρα τοῦτον φρονῆσαι, μηδὲ σχεῖν ἐξελέγξαι ποτὲ καὶ ὀτιοῦν ὑφεικότα τοῦ καθ’ αὐτὴν πράγματος; Τοσοῦτον ἦν σοι τὸ πρὸς πάντας ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀφραστήκος, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω θεῖόν τι χρῆμα καὶ μοναδικὸν ὅσον
 25 εἰς καθαρότητα ψυχῆς ἐν μέσοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ τούτῳ δὴ τῷ πλημμυλοῦντι τῆς ὕλης ἐφάνης!

22. Οὕτω περιφανῶς διὰ τῶν ἀριστερῶν ὁ ἐχθρὸς ἠττηθεὶς αὐτίκα προσβάλλει τοῖς δεξιοῖς, ὡσπερ αὐτῷ νόμος, τὸν καιρὸν ἀρπάσας, ὡς ὤφετο, ἵνα καὶ τι χρήσιμον δόξειε λέγειν καὶ σύμβουλος ἀγαθὸς νομισθεῖη, πονηρότατος ὢν ἐπίβουλος. Τῶν ἔξω
 30 τοιγαροῦν ἀμελήσας πάντων αὐτὸς ἑαυτῷ τὴν μάχην ἐπιτρέπει διὰ τῶν λογισμῶν, “Ἴνα τί” λέγων “οὕτω σαυτὸν κατακόπτεις ἐπ’

14 Πρῆξ. ζ', 60. — 15 Λουκᾶ κγ', 34. — 23 ἀφραστήκος B. — 26 ἐφάνης B.

οὐδενὶ χρησίμῳ καὶ τῇ μὲν συζύγῳ σαρκὶ θάνατον οὕτω βίαιον καθ' ἐκάστην ἐπάγειν φιλονεικεῖς, καὶ ταῦτα μηδ' ἠντινοῦν εἰς τοῦτο δεξάμενος ἐντολήν, συγκατασπᾶν δὲ καὶ τὴν ψυχὴν διὰ τούτων αὐτῶν εἰς τὸν τῆς ὑπερῳφίας ἐπιτηδεύεις κρημνόν, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν ἀναγκάζων καὶ τὴν μὲν συνήθη καὶ φίλην ἀποδοκιμάζων τῶν πατέρων ὁδόν, ξένην δὲ τινα καὶ ἀτριβῆ τέμνων αὐτὸς ἑαυτῷ, ἦν ἓνα που καὶ δεύτερον μόγις εὐρίσκομεν ὠδευκότας καὶ πρὸς κατάλυμα καταλελυκότας χρηστόν; ἦ τὰς τῶν Δαιμόνων ἀγνοεῖς ἐνέδρας καὶ ὅπως ἐκεῖνοι προφάσει τῆς ἐπὶ τὰ μείζω σπουδῆς πολλοὺς τῶν μὴ νηφόντων κατέστρεψαν, τῷ βόθρῳ τῆς ὑπερηφανίας ἐναπορρίψαντες; ποικίλος γάρ τις ἐστὶν ὁ τοῦ κοινοῦ καθ' ἡμῶν ἐχθροῦ πόλεμος, καὶ οὗς οὐκ ἴσχυσε πολλοῖς τοῖς μηχανήμασιν ἐλεῖν διὰ τῶν ἀριστερῶν, τούτους αὐτοὺς τοῖς δεξιοῖς δελεάσας ὑφ' ἑαυτὸν μετὰ πολλῆς ἔθιτο τῆς ῥαστώνης. Εἴ τι γοῦν ἐμοὶ πείθιοι, δεῦρο τῶν ἀνονήτων τουτωνὶ κινδύνων ἀφέμενος, πρὸς τὸν σὸν ὅτι τάχιστα πορεύου καθηγητήν, καὶ τῆς προτέρας αὔθις ἐχόμενος ὑπακοῆς, μετὰ παντὸς τοῦ περὶ ταῦτα κόσμου καὶ νόμου τὸν Θεὸν ἀκινδύνως εὐρήσεις, ταῖς πατρικαῖς εὐχαῖς στηριζόμενος, καὶ οὐδὲν ἐμποδῶν ἔσται σοι δήπου τὰ τῆς πατρίδος, πάλαι τούτων ἡμεληκότι καὶ πρὸς Θεὸν καὶ τὸν παι-
 δευτὴν μόνον ὄλω θυμῷ βλέποντι". Πατρίδος δ' εἰσηγούμενος περιφρόνησιν ὁ πανοῦργος, ὡς πάλαι δῆθεν γεγεννημένην, ἔρωτα πατρίδος αὐτῷ τούτῳ λανθανόντως ὑποσπεῖρειν ἐμηχανᾶτο καὶ προσέτι φιλιτάτων ποθεινὴν ὄψιν καὶ συνήθων ὁμιλίαν ἐπέραστον· οὕτω μέντοι τομῶς καὶ ὡς εἶπεῖν ἐν παρόδῳ παρερρίπτει ταῦτα
 καὶ συνεκάλυπτε, τοῖς λοιποῖς ἀναμιγνὺς λογισμοῖς, ὡς δοκεῖν τὴν ἐντεῦθεν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ κίνησιν οὐ φυσικῆς ἔργον εἶναι σχέσεως, μᾶλλον ἀναζωπυρουμένης τῇ μνήμῃ διὰ τῆς ἐναντίας ὑποβολῆς, ἀλλ' ἔρωτά τινα πνευματικόν, πρὸς τὴν φίλην ὑπακοὴν ὠδοῦντα, καὶ τὴν πρὸς τὸν σεμνὸν Ἀβραάμ ἐκεῖνον φιλοστοργίαν
 καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐκείνῳ παρ' αὐτοῦ ἐπιμέλειαν πολλοῦ τινος τιμωμένην τῷ ταῦτα τετιμηκότι Θεῷ. Τούτοις ὁ πονηρὸς ἐπίβου-

4 ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα] Corpus paroem. II, σ. 224.

λος μάλλον ἢ σύμβουλος ἄλλον μὲν ἴσως ἂν τινα παρέσυρε τῶν πάντα ῥαδίῳν χάκεινον ἡγνοηκότων, ὁ δὲ τοῦ κεκρυμμένου ὀηλητηρίου αὐτίκα λαβῶν αἰσθήσιν, καὶ εἰ μέλιτι συνεκέκρατο, τὸ τοῦ μεγάλου Δαυιδ ἐκεῖνο πρὸς τὸν σχολιὸν μετὰ τοῦ προσήκοντος

5 αὐτῷ φρονήματος ἀπεκρίνατο· «Τί», φησίν, «ἐμοὶ καὶ σοί. ῥυπαρὲς κύον; τί μοι τὸν πατέρα καὶ πευδευτὴν οἶονεῖ τινα Πάτροκλον προβαλλόμενος πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ τὴν πατρίδα παλινδρομῆσαι παρασκευάζεις καὶ φεύσασθαι μὲν τὰς θαυμαστάς ἐκεῖνας πρὸς τὸν δεσπότην συνθήκας, παραβάτην δ' ἐμαυτὸν ἀναδειξαι

10 τῶν θείων θεσμῶν, ἃ πάλαι καλῶς καὶ μετὰ τοῦ προθύμου παντὸς καταλέλυκα, ταῦτ' οἰκοδομῶν πάλιν ὡσπερ ἐκ μεταμελείας τινός; τί δὲ καὶ τὴν ἐμὴν σωτηρίαν προβαλλόμενος ὀηθεν, τὴν ὄντως σωτηρίαν ἀφελέσθαι μου σπεύδεις διὰ τῶν δεξιῶν, ὑπερηφανίαν μοι προφέρων καὶ τὸ καινὸν τῆς πρὸς Θεὸν ὁδοιπορίας

15 καὶ τὴν συνήθη τῶν πατέρων ὁδὸν καὶ ἅττα τοιάδε; τίς ἄνευ πόνων καὶ αὐτῶν τῶν μεγίστων φημί κατώρθωσέ τι τῶν ἀγαθῶν; τίς καθευδῶν καὶ τρυφῶν ἔστησε τὸ κατὰ σοῦ τρόπιον, ἢ τίνα τῶν τὴν πρὸς Θεὸν φέρουσαν ὀδευόντων ἀπείραστον ἀφῆκας αὐτός; Ἐμοὶ μὲν, ὡς καὶ αὐτός μαρτυρεῖς, πάλαι καὶ πατρὶς

20 καὶ οἰκεῖοι καὶ πᾶν εἴ τι τοιοῦτον ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος καταπεφρόνηται, καὶ λόγος τῶν τοιούτων οὐδεὶς, ἀποθανεῖν ἐγνωκότι τῷ κόσμῳ καὶ ζῆσαι τὴν ἐν Χριστῷ κεκρυμμένην ζωὴν, "ὄι' ὄν ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται", κατὰ Παῦλον φάναι τὸν μέγαν, "κάγω τῷ κόσμῳ". Ἴνα δέ τι καὶ σαφέστερον μάθοις, ὥστε μὴ πλανᾶ-

25 σθαι καὶ πρὸς τὸ μέλλον, μάτην περὶ ἐμοῦ τὰ μὴ ὄντα ὀσᾶζων, πρόσεχε τὸν νοῦν, ἵνα πύθῃ ὄρκιά μοι καὶ συνθήκαι πρὸς τὸν Θεόν, εἰ οὕτω χρὴ λέγειν, ὡσπερ ἐξ ἄλλης ἀρχῆς γίνονται σήμερον, τοῦ μή ποτ' ἂν με τὴν ἐπίγειον ἐκείνην ἰδεῖν πατρίδα μέγρι καὶ τοῦ τελευταίου τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ὄρου, κἂν αὐτός

30 πάντα δονήσης, κἂν οὐρανῷ γῆν συνάψῃς, κἂν πᾶσαν μετέλθῃς ἐπίνοιαν διὰ τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, ὡσπερ σοι νόμος. Περὶ γοῦν τῆς πατρίδος, ὀπερ ἔφηγν, καὶ τῶν οἰκείων αὐτόθεν κατὰ-

4;5 Βασιλ. 1, 17, 43.—9 ἀποθεῖται Β. 22 κεκρ. ζωὴν] Κολοσ. γ', 3.—23 Γαλάτ. ε', 11.

βαλε· οὐδὲ γὰρ ἔστι σοι μερίς, οὐδὲ κληρος, φησίν, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ· ἐγὼ δὲ τὴν ὁδὸν μου δραμοῦμαι, πεποιθῶς ἐπὶ τὸν πάντα φέροντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως, ὅτι ἡρετισάμην αὐτήν. καὶ ὅσα ἠϋξάμην, ἀποδώσω προφητικῶς εἰς σωτηρίαν μου τῷ Κυρίῳ, οὐ τὴν ἀρχέτυπον τῶν σοφῶν ἀτιμάζων ὁδόν, ὡς αὐτὸς 5 ἄρα κακῶς ὑπέληφας, ἀλλὰ καὶ παντὶ σθένει ταύτην μεταδιώκων καὶ τῶν ταύτην ἀπλανῶς ὠδευκότων, μὴ πόρρω θέειν εὐχόμενος. Ἄλλ' ἐπεὶ τὸ πολλὰς εἶναι παρὰ τῆ τῶν οὐρανῶν βασιλεία μονὰς καὶ τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας εἰς διαφόρους τινάς, τὰς αὐτόθι φερούσας, ἠγάγκασε τέμνεσθαι, τὸν μὲν ταύτην, τὸν δ' 10 ἐκείνην ἀνάγκη μετιέναι πάντως, τὸν δὲ τὰς πλείους, τὸν δὲ τὰς πάσας, εἶπερ οἶόν τε, ὅπως ἂν ἔχοι προθυμίας καὶ σπουδῆς ἕκαστος οἶμαι, "διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας", κατὰ Παῦλον φάναι τὸν μέγαν, "διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, κατὰ σκοπὸν διώκοντες ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως", 15 οὐκ ἀνθρώπους πείθοντες, ἀλλὰ τὸν Θεόν (οἱ μὲν γὰρ εἰς ὄψιν, κατὰ τὸ εἰρημένον, αὐτὸς δὲ εἰς καρδίαν ὄρα), ὅστις ἐλέγξει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ ἀποκαλύψει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρασίας, ὅτε ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὅς κἀνταῦθα συντρίψει σε τά- 20 χιον ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν καὶ καταβαλεῖ, πᾶν σκῶλον ἐκ μέσου τιθεὶς καὶ κατευθύνων ἡμῖν τὰ πρὸς αὐτὸν διαβήματα ὃ καὶ δούς ἡμῖν δηλαδὴ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὕφρων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν ὑπὸ σὲ πονηρὰν δύναμιν». Ταῦτα πρὸς τὸν κρυπτὸν πολέμιον ὑπειπὼν καὶ οἶονεὶ τις ἄριστος ἀθλητῆς ἀφ' 25 ὕψους καταβαλὼν τὸν ἀντίπαλον, εἶτα καὶ τὸ τῆς νίκης ὡσπερ ἐπιδεικνύμενος σύμβολον, ἧ καὶ τοῖς ἔργοις τὰ ῥηθέντα πιστού-

1 Πράξ. η', 21. — 3 πάντα - δυνάμεως] Ἑβρ. α', 3 || ἡρετισάμην B || ὅτι ἡρετισάμην αὐτήν] Ψαλμ. ρλα', 14. — 4 προφητικῶς] Ἰωνᾶ β', 10. — 8,9 Ἰωάν. ιδ', 2.—13/14 Κορινθ. 2. ς', 8.—15 Φιλιπ. γ', 14.—18 τὰ κρυπτὰ - καρδιῶν] Κοριν. 1. δ', 5. — 19 ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς] Πέτρου 1, β', 12 || ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρασίας κέ] Ῥωμ. β', 5. — 20/21 συντρίψει σε τ. ὑπὸ τοὺς πόδας] Ῥωμ. ις', 20.—22 κατευθύνων - διαβήματα] Ψαλμ. λς', 23. ριη', 133. Παροιμ. κ', 24. — 23/24 Λευκᾶ ι', 19.—25 ἐπειπὼν B.

μενος, “ ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν ” ὄλῳ ποδὶ τρέχων ὑπεψιδύριζε, καὶ “ τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψεις καὶ στενοχωρία, ἢ λιμός, ἢ διωγμός, ἢ μάχαιρα ”; μᾶλλον μὲν οὖν καὶ “ πέπεισμαι ”, κατὰ τὸν ἀπόστολον, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ μου, ὡς “ οὐκ Ἄγγελοι, οὐκ Ἀρχάγγελοι, οὐ θρόνοι, οὐκ ἔξουσίαι, οὐκ ἐνεστώτα, οὐ μέλλοντα, οὐχ ὕψος, οὐ βάθος, οὔτε τις ἐτέρα κτίσις δυνήσεται με χωρίσαι τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ μου ”. Ταῦτα λέγων καὶ πάσχων ὁ γεννάδας ὄλῳ θυμῷ καὶ ὡσπερ ἐξεστηκότα τινὰ καὶ τῷ πυρὶ τῆς πρὸς Χριστὸν ἀγάπης μετεσκευασμένον ὄλον ἑαυτὸν τοῖς πονηροῖς δεικνύς Δαίμοσι, φοβερώτερος ἔτι πολλῷ καὶ ἀπρόσιτος αὐτοῖς ἦν ὄθεν καὶ τὰς διὰ τῶν λογισμῶν ἐνέδρας ἐκεῖνοι καθάπαξ ἀπέπαντο, πρὸς ἄνδρα μάλα τέλειον ἐγνωκότες ἔχειν, παίδων μορμολυκείοις οὔμενον πεφυκότα σαλεύεσθαι. Ἄρ’ οὖν οὕτω τὰ κατὰ τὸν μέγαν ἦδη πολλάκις πείρα μαθόντες καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν πολέμου τὸ παράπαν ἀπέσχοντο; καὶ πῶς ἂν ὅ γε κακὸς ἄλλο τι καὶ οὐκ αὐτὸ τοῦτο μόνον ἂν εἶη κακός; ὄθεν καὶ πρὸς τὰ πρότερα πάλιν ὡσπερ ἔκ τινος μεταμελείας ἐπάνεισι, κύκλον τινὰ τρέχων ἀδιεξίτητον καὶ τοῦ μὲν κακουργεῖν οὐδύλως παυόμενος, τοῦ δὲ γέλῳτα ὄφλειν ἀνηνύτοις ἐπιχειρῶν, οὐδένα λόγον ποιούμενος.

23. Τὰ δὲ τοῦ πειρασμοῦ οἶα; Ἀλλόμενος ἀνά τὴν νῆσον ὁ μέγας μετὰ τῆς φίλης οὕτως ἰσιωπῆς καὶ τῆς μετριότητος, συναγωγῇ τινι προσβάλλει τῶν Ἰταλῶν, Ἰταλῶν οὐ τὸ γένος μόνον καὶ τὴν φωνήν, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ Θεοῦ δόξαν αὐτὴν ἀντικρυς φροντιστηρίου σχῆμα προβαλλομένων καὶ μετιόντων δῆθεν τὰ μὲναρχῶν. Εἴσεισι τοιγαροῦν τὸ τῶν ὑποκριτῶν ἐκεῖνο συνέδριον ὁ τῆς διακρίσεως λύχνος, τίνα τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν ἄσκησιν οἱ προσεδρεύοντες αὐτόθι μετίασιν ἐξ ὀλίγων τινῶν ἰδεῖν ἐφιέμενος, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἔλεγεν ὕστερον. Ἐπεὶ γοῦν ἐσιτωμένους αὐτοὺς εὔροι — ἦν γὰρ ὁ τοῦ ἀρίστου καιρὸς —, ὑπεισέρχεται τὸν οἶκον ἡρέμα, τὸν τὴν τράπεζαν ἔχοντα, καὶ κύκλῳ ταύτην περιελθὼν

1 Κορινθ. 1, δ', 10. — 2/3 Ῥωμ. γ', 35. — 4/8 Ῥωμ. γ', 38, 39. — 5 οὐ θρόνοι, οὐκ ἐξουσίαι] Κολοσ. α', 16. — 21 ἀλώμενος B. — 26 εἴσεισι B.

μετά γε τῆς αὐτῷ προσηκούσης εὐλαβείας τε καὶ τοῦ σχήματος, πρὸς ὑποστροφὴν αὖθις ἔβλεψεν· ἀλλ' οἱ τὰ μοναχῶν ἐκεῖνοι καθάπερ ἐν σκηνῇ καὶ δράματι παίζοντες, βία παρ' ἑαυτοῖς κατασχόντες, τραπέζης μὲν καὶ ἀλῶν οὔμενον οὐδὲ βραχὺ γοῦν τῷ ἐνδεεῖ καὶ ξένῳ κεκοινωνήκασιν, οὐδ' αὐτῷ γοῦν τούτῳ πρὸς φι- 5 λανθρωπίαν ὑποκινισθέντες τῷ τραπέζης αὐτοὶ κατ' ἐκείνην ἀπολαύειν τὴν ὥραν· ὁ δὲ καὶ τοὺς ἄγαν ἀπηγεῖς τε καὶ θηριώδεις φυσικῶς πως μεταβάλλειν οἶδε πρὸς ἔλεον, τῆς τὸ θυμικὸν ὑποκινούσης ἀλλοιουμένης δυνάμεως, διὰ τῆς προσγινομένης ἐκ τῆς τροφῆς ἀναπληρώσεως τοῦ ἐνδέοντος, ἀλλ' οὐδὲ σκέπης καὶ ρα- 10 κίων τινῶν τῷ διὰ Χριστὸν ἀλήτη καὶ γυμνητεύοντι· πρόφασιν δὲ μᾶλλον τὴν ἄκραν ἐκείνου σιωπὴν καὶ τὸ καθάπαξ ἀνομίλητον εὐρηκότες, ὡς ὄντο, καὶ κλοπὴν καὶ περιεργίαν οἱ πονηροὶ τοῦ ἀπλουστάτου καταψευσάμενοι, τσαύταις αὐτὸν κατακόπτουσι ταῖς πληγαῖς καὶ οὕτω καθ' ὑπερβολὴν ἀπανθρώποις, ὡς ὑπερβαλέ- 15 σθαι μὲν κατ' αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ προλαβόντος μανίαν ὁμόφρονος αὐτοῖς Ἰταλοῦ, διασπαράξαι δὲ τὰ μέλη καὶ τὰς σάρκας, ἐπ' ἐδάφους κειμένου τοῦ ἀθλητοῦ, καταβάψαι δὲ τοῦτο καὶ ταῖς ἐκεῖθεν προϊούσαις τῶν αἱμάτων ῥοαῖς· οὐ γὰρ ἐνὶ γέ τινι καὶ δευτέρῳ τὰς κατ' ἐκείνου πληγὰς ἐπιτετραφότες ἔπειτ' ἀπέστησαν, ἀλλ' εἰ μὴ 20 πάντες ἔξ ὑπαλλαγῆς ἐκεῖνον μετέλθοιεν οὔμενον ὅλως ἀπέστησαν· ἐπεὶ δὲ καὶ πάλαι κατεσκληκὸς καὶ λεπτὰ πνέον ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀσιτίας ἤδη καὶ νεκρὸν ἐδόκει τὸ τῆς ἀδαμαντίνης ψυχῆς σῶμα, καθάπερ τι τῶν ἀκαθάρτων θηησιμαίων οἱ ὄντως αἰμοχαρεῖς καὶ ἀκάθαρτοι κύνες ἔξω θυρῶν ἀνηλεῶς κατὰ γῆς ῥίπτουσιν. Ἐκειτο μὲν οὖν 25 οὕτω γυμνὸς ἐπ' ἐδάφους ὁ ἀγωνιστής, πνέων τὰ λοῖθια, τὸ μὴ παντάπασιν εἶναι νεκρὸς τῷ καταρρέοντι κρουνῷ τῶν ἐκ τῶν πληγῶν αἱμάτων πιστούμενος· ὁ δὲ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ ποιησόμενος καὶ τὴν μὲν γύμνωσιν σκεπάσων, θεραπεύσων δὲ καὶ τὰς πληγὰς ὀψοσῶν, ἦν οὐδαμοῦ. Ὡ τῶν κρινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων! 30 ὦ τῆς γενναίας καὶ καρτερικωτάτης ἐκείνης ψυχῆς, ἥτις καθ' ἡμέραν ὑπεραθλοῦσα πολυτρόπως τῆς ἀγάπης Χριστοῦ πρὸς τοὺς

παντοδαπούς τούτους θανάτους ἀνδρείοτατα παρετάττετο ! Καί
μηδείς ἐριστικῶς πῶς ἐπιλαμβανέσθω τοῦ λόγου· τί γάρ λέγων
ἐχρήν πρὸς τοσοῦτους αὐτομολεῖν κινδύνους, καὶ τοῦ χάριν ἀσπα-
στός ὁ θάνατος ἦν ἐκείνῳ, μηδενὸς ὄντος τοῦ ταῦτ' ἀπαιτοῦντος
5 πρὸς βίαν, ἧ καὶ πρὸς ἄρνησιν συνωδοῦντος τῆς πίστεως; ὑπὲρ
γάρ τούτων, φησί, ἴσμεν ἀποστόλους τε καὶ μάρτυρας ἄριστα
διηγωνισμένους καὶ μέχρις αἵματος ἀνδρικῶς πρὸς τὴν ἁμαρ-
τίαν τὸ θυμούμενον τῆς ψυχῆς ἀντιστήσαντας, κἀντεῦθεν μιμη-
τάς ἑαυτοῦς καθόσον οἶόν τε τοῦ δεσποτικοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ
10 θανάτου καλῶς ἀναδείξαντας. Πρῶτον μὲν γάρ ἐκεῖνο τοὺς περὶ
τούτων ἀμιφιβάλλοντας ἄξιον εἰδέναι νομίζω, ὃ καὶ φθάσας ἤδη
πολλάκις ὁ λόγος ἔδειξεν, ὡς ἐξεστηκῶς τις ἐκεῖνος ὧν ἑαυτοῦ
καὶ ὄλος ἠλλοιωμένος τῷ ὑπερφυεῖ πρὸς Χριστὸν ἔρωτι, καὶ ζῆν
οὐκέτι νομίζω αὐτὸς ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ αὐτὸν ἀγαπήσαντι, Παῦλος
15 φησί, ὁ μέγας, καὶ ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτοῦ παραδόντι· μαρτυρικοῦ τε
καὶ ἀποστολικοῦ ζήλου πνέων καὶ μηδὲν τὸ καθάπαξ ἐλλείπων τοῦ
περὶ ταῦτα νόμου καὶ τῆς σπουδῆς, ἐδίψα μὲν καὶ τὴν αὐτὸς
ἑαυτοῦ δι' αἵματος καὶ μαρτυρίου τῷ δεδωκότι προσέσθαι ψυχὴν,
καθάπερ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐν ἀπορρήτοις ἐμοὶ δεδήλωκεν ὕστερον·
20 τὸν γάρ πρὸς τοὺς μάρτυρας θαυμαστὸν αὐτοῦ πόθον ὑπερφυῶς
μοι θαυμάζοντι, τὴν δεξιᾶν ἐκεῖνος ὑποκοιλιάνας, " Πίστευσόν μοι,
βέλτιστε ", μετὰ τινος ἠδονῆς ἔλεγεν ἀπορρήτου, " ὡς, εἰ καὶ το-
σοῦτον ἔστι μοι τὸ τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ σῶμα συνδέειν αἷμα, πό-
θος μέ τις ἄρρητος ἔχει μαρτυρικῶς ἂν ὑπὲρ τῆς ἀγάπης καὶ
25 τοῦτο τοῦ κοινοῦ δεσπότου κενῶσαι· ὅθεν καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο
μόνον, ἄτε καὶ μόνον ὑπολειφθέν, ἐκ πολλοῦ τὴν ἔφεσιν ἔχων,
οὕτω, καθάπερ ὄρῳ με, μανικόν τινα τρέφω τὸν πρὸς τοὺς αὐ-
τοῦ μάρτυρας ἔρωτα ". Οὕτω μὲν οὖν ἐδίψα καὶ πρότερον, ὅπερ
ἔφη, ὁ μέγας τοῦ μαρτυρικοῦ τε καὶ δεσποτικοῦ ποτηρίου, καὶ
30 ὄλος πρὸς αὐτὸ βλέπων ἦν, τὸ διὰ Χριστὸν φημι πρὸς Χριστὸν
ἀναλῦσαι καὶ σὺν αὐτῷ διὰ παντός εἶναι· ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὴ κατὰ
σκοπὸν ὁ καιρὸς ἐδίδου, τοῦ σκοποῦ τέως ἐκεῖνος, ὅσον τὸ κατ' αὐτόν,

12 ἐξεστικός B. — 13 ζεῖν B. — 14/15 Γαλιτ. β', 20.

οὐκ ἀφίστατο, οὐ τὸ βιαίως ἀποθανεῖν ἀσυλλογίστως, ὡς ἂν εἰκάσαι τις, αἰρούμενος, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ πρὸς τὸν καθημερινὸν ἀγωνιζόμενος τύραννον, πάσαις ἐπινοίαις ἀφανῶς τε καὶ φανερώς ἐπεμβαίνοντα, “πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις”, ἃ δὴ καὶ τὸν χάριστον 5
 ζῆλον καθ’ ὑπερβολὴν τοῖς ἀοράτοις ἐχθροῖς τούτοις ἀνῆπτε καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου φόνον ὀξύτατα καθ’ ἑκάστην ἠρέδιζε καὶ κοινωνὸν αὐτὸν ἐδείκνυ τῶν τοῦ δεσπότητος παθῶν ἀκριβέστατον. Κακεῖνό γε μὴν τοῖς εἰρημένοις ἀναγκαῖον προσθεῖναι, τοῦ μὴ συμποδίξεσθαι τινὰς τῷ φαινομένῳ προσέχοντας ἀπλῶς τοῦ ἀνδρὸς 10
 καὶ τούτῳ μόνῳ καθάπερ ἀρχετύπῳ τινὶ πολιτείας ἀρίστης χρωμένοις τῆς ἐν βλάβει σοφίας ἐκείνου καὶ ἀρετῆς πολλῶ τῷ μέσῳ καθ’ ὑπερβολὴν ἀποδεῖν.

24. Εἴρηται μὲν οὖν ἡμῖν κἄν τοῖς φθάσασιν, ὡς οὐκ ἀπλῶς οὐδ’ ἀπροπαρασκευάστως οὕτως! τὸ δῶμα τουτὶ καὶ τὴν τῆς μωρίας 15
 ὑπόκρισιν ὁ μέγας ὑπεισελεθεῖν ἔγνω, ἀλλὰ πᾶν μέλος καὶ πᾶσαν αἴσθησιν καλῶς παιδαγωγήσας τὸ πρότερον, ὡς μηδαμῶς ἐπανίστασθαι τὸ χεῖρον τῷ κρείττονι, μετὰ τῆς προσήκουσας ἀσφαλείας οὕτω πρὸς τὸν ἐμπαιγμὸν τουτονὶ τοῦ σοφιστοῦ τῆς κακίας ἐξέδραμε, πρόφασιν μὲν ἔχων τὴν πρώτην τε καὶ μεγίστην, καθάπερ 20
 ὁ λόγος ἤδη πολλὰκις ἐδήλωσε, τὸ τῆς πρὸς Χριστὸν ἀγάπης καινὸν τε καὶ ἄρρητον καὶ τὸ διψᾶν καθ’ ὑπερβολὴν τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ γλυκὺν θάνατον. Ἐβούλετο μέντοι κακεῖνο, καθάπερ αὐτὸς ἐκεῖνος ἡμᾶς ἐδίδασκεν ὕστερον, τὸ διὰ πάσης πολιτειῶν ἂν ἰδέας ἐλθεῖν καὶ 25
 μηδὲν τι τῶν ὄλων παραλιπεῖν, ὅσον τὸ κατ’ αὐτόν, ἀνάσκητόν τε καὶ ἀβασάνιστον· ὃ δὴ καὶ κατὰ σκοπὸν ἐκείνῳ μετὰ παντὸς τοῦ γιγνομένου διήνυσται, ὡς καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ λόγου δηλώσει μοι. Τὴν δὲ γε σιωπὴν τῶν ἄλλων ἐν τούτοις προυτίθει μάλιστα, μηδὲν τι λέγων ὄλως εἶναι τὴν ὑπόκρισιν ταυτηνὶ τῆς μωρίας, 30
 κἄν πᾶσάν τις τὴν ἀρετὴν εἰς ἄκρον μετέλθῃ, διότι τῆς ἐξ αὐτῆς ἀσφαλείας, ἀλλ’ αὐτὸ τοῦτο παίγνιον ἂν εἴη καὶ μωρία σαφῆς, εἰς ἐμπαιγμὸν ἔστιν ὅτε τελευτῶσα τοῦ ταύτη χρωμένου, κατὰ

4/5 Ἐφεσ. ς', 12. — 16 ὑπεισελεθεῖν B. — 18 κρείττονι B. — 29 ταυτινὶ B.

τοὺς καλῶς ταῦτ' εἰπόντας πάλαι πατέρας· “νήψεως γάρ”, φασὶν ἐκεῖνοι, “πολλῆς χρεῖα τοῖς ταύτην ἐσπουδακόσι τὴν ὁδὸν μετιέναι, μήπως ἐμπαίξειν τοῖς ἐχθροῖς ἐπιχειρήσαντες δῆθεν, εἰς ἐμπαίγμῳ νῆπειτα καὶ χλεύην ἑαυτῶν καταλήξωσι”. “νήφειν δ' ἀκριβῶς”, ὁ σοφὸς ἔλεγεν αὐτοῖς, “οὐκ ἂν ποτε προσγένοιτο σιωπῆς δίχα τῷ μετιόντι ταυτηνὶ τὴν ὁδόν. Ἐμοὶ γοῦν, εἴ τί που”, φησίν, “ἐξεγένετο τῶν καλῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ μακρᾷ περιόδῳ κατωρθωκένας, βραβεύοντος δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ, τῆς καλλίστης σιωπῆς ἦν ἔργον· ὅθεν οὐδ' ἀπέστην αὐτῆς τὸ παράπαν εἰκοστὸν οἶμαί
 5 που χρόνον καὶ πρὸς, ἕως οὗ πρὸς τὸν φίλτατον αὐτοῖς ἐπανήλθον Ἄθω, τὴν πατρίδα τῶν μοναχῶν· οὗτος γὰρ τὸν τῆς γλώττης δεσμὸν ἔλυσε, κατὰ τὰ πρὸς Θεὸν ὑπεσχημένα μοι πάλαι, τῶν μακρῶν περιόδων τε καὶ πόνων ἡμᾶς ἀναπαύσας”. Καὶ ταῦτα μὲν ἡ καλὴ πρὸς ἡμᾶς ἔλεγε γλώττα, τὰ προσκόμματα τῆς πρὸς
 15 Θεὸν φερούσης ἐκ μέσου τιθεῖσα καὶ τὴν διὰ πάσης ἀγωγῆς λείαν καὶ βασιλικὴν, ὡσπερ ἔθος, ὑποδεικνύουσα· διόπερ καὶ ἡμεῖς ἐπεξελθεῖν ἔγνωμέν πως τῷ μέρει τῶδε τοῦ λόγου, οὐχ ἵνα τῆς τοῦ ἀνδρὸς ὑπεραπολογησώμεθα δοξῆς—πῶς γὰρ τοῦ δοξασθέντος ὑπερφυῶς ἄνωθεν, ὡς αὐτίκα μάλα φανεῖται, καὶ διὰ τοῦτο τῆς
 20 παρὰ τῶν ἀνθρώπων μηδαμῶς δεομένου, κἂν εἰς ταῦτο πᾶσα συνέλθῃ;—, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτ' αὐτὸ νόμον ἠγούμενοί τινες πολιτείας, ὡς ἔφην, ἀρίστης τὸ φαινόμενον τῆς προσποιήτου ταύτης μωρίας περὶ τὰ καίρια συμποδίζοιντο, τὴν κεκρυμμένην τοῦ ἀνδρὸς ἀγνοοῦντες σοφίαν. Ἄλλ' ἐπανιτέον μοι πρὸς τὸν αὐτὸν πάλιν.

25 25. Ἐκαιτο μὲν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος τραυματίας, ὕπερ ἔφην, καὶ κατάρρυτος ὄλος τοῖς αἵμασι, παρὰ τοσοῦτον, ὡς εἰπεῖν, ἀνώδυνος, παρ' ὅσον καὶ τὴν αἴσθησιν ἤδη τῆς ὑδύνης ἀφήρητο· καὶ νεκρὸς ἦν δίχα τοῦ βραχύ τι καὶ ἀθηνέστατον ἀναπνεῖν, τῆς οἰασοῦν ἐπικουρίας καὶ ἐπισκέψεως ἔρημος. Ὁ δὲ Θεὸς ἄνωθεν οὐκ
 30 ἡμέλει τοῦ ἀθλητοῦ, ἀλλὰ καὶ σιωπῶντος ἀκούει καὶ “πάρειμι” λέγει· πρὸ τοῦ ἐκεῖνον λαλῆσαι, τοσοῦτο μεγαλοπρεπῶς μέντοι καὶ

7 κατορθωκένας B. — 16 βασιλικὴν B. — 30 σιωπῶντος ἀκούει] Μακ. 4, 1, 18 || πάρειμι] Ἡσαίου νη', 9.

θεοπρεπῶς, ὡς μᾶλλον μὲν τῆς ταχυτήτος τὸ ἐπίδοξον εἶναι θαυ-
 μάζειν, μᾶλλον δὲ τοῦ ἐπίδοξου τὴν ταχυτήτα, ἢ καὶ δι' ἀλλή-
 λων ἀμφοτέρα. Καὶ ὁ τρόπος οἷος; Φῶς ῥυὲν οὐρανόθεν ἀθρόον—
 “ὦ τῆς ἀρρήτου καὶ ξένης λαμπρότητός” φησι “καὶ τῆς γλυκύτητος
 τοῦ φωτός ἐκείνου” —πρῶτα μὲν τὸν ἡγεμόνα νοῦν ἀρρήτως κα- 5
 ταφωτίζει τε καὶ γλυκαίνει, ἔπειτα καὶ τοῦ σώματος πᾶσαν αἴσθη-
 σιν καὶ πᾶν μέλος ὑγιῶσαν καθάπαξ, ὡς μηδὲ πληγῆς ἴχνος ὡς
 εἰπεῖν ἐναφεῖναι, δύναμιν τε πολλῶ τῆς προτέρας ἰσχυροτέραν καὶ
 οἷον ἀκμάζουσαν ἐμβαλόν, ὡς ἐκ νεκρῶν ἀνίστησι ζῶντα, τοσοῦτο
 καινότερόν τε καὶ ἰσχυρότερον, ὅσῳ καὶ τῆς μελλούσης κληρονο- 10
 μίας καὶ χάριτος ἤδη τοὺς ἀρραβῶνας ἤρξατο δέχεσθαι διὰ τῆς
 ὑπερφουῶς αἴγλης ἐκείνης. “Ὅθεν καὶ λήγει μὲν αὐτῷ τὰ τῶν
 πειρασμῶν ἤδη, τὰ δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ἐκείνης ζάλης, μᾶλλον
 δὲ τὰ τῆς δαιμονικῆς ἐπηρείας, τῆς ὑποκινούσης ἐκείνην, εἰς γα-
 λήνην ἀκριβῆ μεταβάλλει καὶ πάντα πρὸς τὸ χρηστότερον ἀμείβει 15
 Θεός “ὁ πάντα ποιῶν καὶ μετασκευάζων” μόνῳ τῷ βούλεσθαι, κα-
 θάπερ ἀρχὴν τινα τῶν ἐφεξῆς ταύτην προθεῖς ἠγεῖσθαι μὲν γὰρ
 τῶν χαρισμάτων τοὺς πόνους φασὶν οἱ περὶ ταῦτα σοφοί, ἔπεσθαι
 δὲ καὶ τοῖς πειρασμοῖς τὰς τοῦ πνεύματος παρακλήσεις, ἵνα κατ’
 ἐκείνους αὐτοὺς εἴποιμεν· ὁ δὲ κατὰ τῶδε τῷ ἀθλητῇ κάλλιστα καὶ 20
 μετὰ τῆς γιγνομένης ἀκολουθίας συνέβη· ἔξεισι μὲν γὰρ αὐτὸς
 μετὰ τῆς ἴσης προθυμίας, τοῦ συνήθους δρόμου καὶ αὐθις ἐχό-
 μενος, τὸ δὲ πλῆθος τοῦ πονηροῦ πάντως ὑποχωρήσαντος, με-
 ταβαλόντες ὁμοῦ πάντες ἀθρόως οὐκέτι μὲν ὑβριστικῶς, οὐδ’
 ἀναισχύντως, καθάπερ τὸ πρότερον, μετὰ τῆς προσηκούσης δὲ 25
 μᾶλλον αἰδοῦς καὶ τῆς εὐλαβείας τούτῳ προσήεσαν, ὥσπερ ἄρτι
 τότε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῖς ἐκ τῆς προτέρας ἀνοιγέντων τυφλώ-
 σεως. Πρόσεισι τοίνυν αὐτῷ τις τῶν εὐλαβείας καὶ χρηστότητος
 μεταποιουμένων, ἰκετεύων μεθ’ ὅσης ἂν εἴποι τις τῆς περιπαθείας
 καὶ τῶν δακρῶν παύσασθαι τε μικρὸν τῆς μακρᾶς ἐκείνης περιόδου 30
 καὶ πλάνης, ἐπιβαλεῖν δὲ καὶ τὴν παρατυχοῦσαν τῷ σαρκίῳ σκέπην

12 λήγη B. — 16 Ἀμῶς ε', 8. — 21 ἀκολουθείας B. — 23 τῶν πονηρῶν
 πάντος B.

πρός γε τοὺς ὑπερβάλλοντας πόνους καὶ τὴν χρονίαν κάκωσιν ἤδη τὸ
 παράπαν ἀπαγορεύσαντι· καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἐπὶ τὸν ἴδιον
 οἶκον, καθάπερ ἡ Σωμανῆτις πάλαι τὸν Ἐλισσαῖον, ἐκάλει, “Ἔστι
 μοι” λέγων, “ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, καὶ παράδεισος εὐθαλής τε
 5 καὶ κατάρρυτος ὕδασι, ἱκανὸς μεταδιδόναι πάσης ἡσυχίας τῷ
 χρήζοντι, καὶ καταγωγὴ τοιῷδε κατάλληλος ἀσκητῆ. Μὴ τοίνυν
 ἀπαξιώσης σου τὸν ἰκέτην μὴ, πρὸς τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ὑπερφυῶν
 τουτωνὶ πόνων, πρὸς αὐτῆς τῆς ὑψηλοτάτης ἀγάπης, δι’ ἣν, ὡς
 ὀρῶμεν, ὕλος ἐκστάς τοῦ κόσμου, μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος
 10 Χριστῷ τῷ ἀγαπήσαντί σε συνέστης”. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις πα-
 ραπλήσια λέγων καὶ τοῖς δάκρυσι προστιθείς, πείθει τὸν μέγαν ταύ-
 την παρ’ αὐτοῦ δεῖξασθαι τὴν ξενίαν, μᾶλλον δὲ ταύτην αὐτῷ κα-
 ταθέσθαι τὴν χάριν καὶ τὴν τιμὴν ἐκεῖνον, ἧς οὐδὲν τῶν ἐν ἀν-
 θρώποις κερδαλεώτερόν τε καὶ τιμιώτερον τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν.
 15 Εἴσειςι τοίνυν ὁ μέγας τὴν φιλόξενον ἐκείνην καταγωγὴν, περιβα-
 λόμενος ἅμα καὶ ῥάκος τρίχινον, εὐτελές τε καὶ πενιχρότατον, τῆς
 μὲν ἄλλης ἀγωγῆς τε καὶ περιόδου μικρὸν ὑπαλλάξας καὶ καθυ-
 φεῖς, τῆς δὲ φίλης σιωπῆς οὐδὲν ἤττον καὶ αὐθις ἐχόμενος. Οὐ
 μὴν οὐδ’ ἀπρόιτος τὸ παράπαν ἔκρινεν εἶναι καὶ προσηλωμένος
 20 ὡσανεὶ τῇ οἰκίᾳ· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐκείνη παρεῖχε, τὴν εὐγνώμονα
 ψυχὴν θεραπεύων καὶ τὸ θερμὸν τῆς πίστεως ἀμειβόμενος, τὸ
 δὲ γε πλέον ἀναχωρήσει καὶ τοῖς ἐρημικωτέροις τῶν τόπων αὐθις
 ἐδίδου, τά τε μέγιστ’ αὐτὸς ἑαυτῷ χαριζόμενος μάλιστα ἐντεῦθεν τῷ
 μάλιστα τῶν παιδικῶν ἀπολαύειν καὶ τὸ μὴ συνήθης ἂν τοῖς ἀν-
 25 θρώποις γενέσθαι περὶ πλείστου ποιούμενος, εἰ καὶ λαθεῖν εἰς
 τέλος ἀμήχανον ἦν, ὡς αὐτίκα δὴ καὶ ῥηθήσεται.

26. Καταχθέντι γάρ ποτε τῷ μεγάλῳ συνήθως παρ’ ἐκείνη
 δηλαδὴ τῇ ξενίᾳ, προσπίπτει τοῖς ὠραίοις ποσὶν ὁ θεοφιλῆς
 πρόξενος, δάκρυσιν αὐτοῦ καταβρέχων καὶ τὴν αὐτοῦ κλῆσιν
 30 ἣτις ποτὲ εἶη παρ’ αὐτοῦ τούτου μαθεῖν ἐκζητῶν· ὁ δὲ τὴν ἀρε-
 τὴν αἰδεσθεῖς τοῦ ἀνδρὸς μάλιστα καὶ θειοτέρας τινὸς οἰκονομίας

3 Βασιλ. 4, δ', 8 κέ. — 15/16 περιβαλλόμενος Β. — 22 ἀναχωρήσει Β.

λεληθότως εἰς τοῦτ' αὐτὸ συνωθούσης καὶ ταύτην αὐτῷ προσα-
πονέμει τὴν χάριν, χάριν, ἧς οὐκ ἂν ποτέ τις παρ' ἐκείνου τυχεῖν
ἤλπισε, καὶ τὰ χεῖλη διάρας "Σάβας ἔστι μοι τοῦνομα", ζησίην, "ὦ
φίλος", ἠρέμα. Καὶ ὁ μὲν τοῦτ' αὐτὸ μόνον εἰπὼν καὶ τὸν πό-
θον ἐν βραχεῖ τοῦ ἀνδρὸς ἀφροσιωσάμενος, ἐν τοῖς προτέροις καὶ 5
πάλιν ἦν, σιωπὴν ἀκροτάτην, οἶαν ἐν ἅπασι, τὸ παράπαν ἀσκῶν· ὁ
δὲ οὐκ εἶχεν ὅ τι καὶ γένοιτο· θαυμαστῆ τινι κάτοχος ὢν ἡδονῆ
ἔχαιρεν ἐσκήρτα τῆς εὐτυχίας· ἑαυτὸν αὐτός, οὐχ ὅσον ἂν εἴποι
τις, ἐμακάριζεν, ὅτι τε λόγον ἀκούσαι τοῦ μεμυκότος ἱεροῦ στό-
ματος ἐκείνου καὶ ὅτι λόγον οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸν εὐκταϊστάτον 10
τε καὶ χαριέστατον καὶ οὐπερ ἀκοῦσαι μετὰ πολλοῦ μὲν ἠύξαστό
τις ἂν τοῦ προθύμου, ἐπιτυχεῖν γε μὴν καὶ τοῦ κατ' εὐχὴν ῥα-
δίως οὐκ ἂν ἤλπισεν. "Οὐθεν καὶ τὴν ἡδονὴν μηδ' αὐτῷ παρ'
ἐαυτῷ κατέχειν οἷός τε ὢν, ὕπερ ἐπὶ τῶν μεγάλων εἰώθαμεν πά-
σχειν πραγμάτων, ἐξ ἀπροσδοκίτου συναντώντων ἡμῖν, κῆρυξ τοῖς 15
ὁμοφύλοις καὶ γείτοσι καὶ πάσῃ τῇ νήσῳ διὰ τούτων αὐτῶν ἐν
βραχεῖ τοῦ πράγματος γίνεται· κἀντεῦθεν ὡςπερ ἰσχὺν ἢ φήμη
λαβοῦσα—φιλοῦσι γὰρ οἱ περὶ τι τῶν ὄντων ἐρωτικῶς διακαίμε-
νοι—τούτου περιχαρῶς καὶ μόνῃ τῇ κλήσει προστίθεται. Ἐπὶ μέγα
δόξης ἦγε καθ' ἐκάστην τὸν μέγαν καὶ Σάβας ἦν παρὰ πᾶσι τὸ νύ- 20
κτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν μεθ' ὕσης τῆς ἡδονῆς λαλούμενόν τε καὶ θαυ-
μαζόμενον, ἐξ ἀντιρρόπου παρασκευῆς ὡςπερ πρὸς τὰς πρότερον
κατ' αὐτοῦ δυσφημίας ἴστασθαι σπεύδουσι καὶ καλῶ τὸ κακὸν μα-
λα καλῶς θεραπεύουσι. Συνέρρειον οὖν ἡλικία πᾶσα καὶ γένος,
ὡςπερ ἐπὶ κοινῷ τινι καὶ πανδήμῳ κηρύγματι, μηδενὸς ὄντος τοῦ 25
συνελαύνοντος, οἱ μὲν, ἵνα τῆς χειρὸς καὶ τῆς εὐλογίας ἐκείνου,
ἢ τῶν ἰχνῶν τυχὸν καὶ τοῦ ῥάκουσ ἐφάψωνται, οἱ δ' ὅπως καὶ
μόνης τῆς ἀπαντῆς καὶ τῆς θεᾶς ἐκ μέρους μετάσχωσιν, ὡς τι
καὶ τούτων ἐχόντων ὄφελος. "Ἰδοῦ", λέγοντες πρὸς ἀλλήλους
μετὰ πολλῆς τῆς περιχαρείας τε καὶ τοῦ θαύματος, "ὁ μέγας 30
ἐν ἀσκηταῖς Σάβας, ὁ τῶν πάλαι θαυμαζομένων ἀγίων ὁμότροπος,
ἢ τῆς ψυχῆς ἄρρητος εὐφροσύνη, τῶν ἀσθενούντων ὁ ταχύτατος

1 συνωθούσης B. — 1/2 προσαποπέμοι B. — 30 περιχαρείας B.

- ιατρός, ἡ ποικίλη τῶν λυπουμένων παράκλησις, τὸ κοινὸν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὄφελος, ὕπερ ἡμῖν ἀπροσδοκῆτως ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο”, ὡσπερ ἄρτι τότε πρῶτον ὀρώντες, ἡ καὶ ὡς ἐπὶ τινῶν ἀπολωλότων εὐρέσει μεγίστων μεγίστην καὶ τὴν ἑορτὴν ἄγοντες.
- 5 Καὶ μέντοι καὶ τοὺς καρποὺς καταλλήλως ἐτρέγων τῇ πίστει, καὶ τὰ τῆς σπουδῆς οὐκ εἰς κενὸν αὐτοῖς κατεβάλλετο· τὰ δὲ ἦν ἀπαλλαγὴ νοσημάτων καὶ πειρασμῶν παντοδαπῶν λύτρωσις, οὐκ ἐκ τῆς ἀφῆς καὶ τῆς θεᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ μόνῃς τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος. Οὐδὲ οἱ τοῦ γένους ἐξάρχοντες τοῦδε, ἡ καὶ
- 10 ἄλλως ἐπὶ πλοῦτῳ καὶ δόξῃ γνώριμοι, ἡ τοῦ περὶ αὐτὸν θαύματος ἀμαθεῖς ἦσαν, ἡ καὶ γνόντες περὶ ἐλαχίστου τινὸς τὸ κατ’ ἐκεῖνον ἐτίθεντο· ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς ὀξύτατα διαβάσης τῆς φήμης, σπουδῆ πάσῃ παρῆσαν, γόνυ κλίνοντες, ποδῶν ἀπτώμενοι· χεῖρας ἐκεῖνου καταφιλοῦντες καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπικουρίαν μετὰ
- 15 θερμῆς ἐξαιτούμενοι πίστεως· οἱ καὶ χρήματα μετὰ πολλῆς τῆς ἀφθονίας προσάγοντες λαμβάνειν αὐτὸν ἤξιουν καὶ χρῆσθαι πρὸς ὅ τι καὶ βούλοιο· ὁ δὲ καὶ τὸ προσσχεῖν ὕλως ἀπηξίου τοῖς δώροις, οὐδὲν τι πλέον ἐκείνοις διδούς τῶν κατὰ γῆς πατουμένων ψηφίδων τε καὶ κόνεως· ὁ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς θαυμάζειν ἐποίει
- 20 τὸν ἄνδρα καὶ τὸ μέγεθος τοῦ φρονήματος καθ’ ὑπερβολὴν καταπλήττεσθαι, ὅποσον εὐγενεῖα ψυχῆς τῶν ἄλλων ὑπέρχεται κατὰ νοῦν στρέφοντας ὁ τὰ παρ’ ἐκείνοις ἔστιν ὅτε καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς προτιμώμενα τοσοῦτον ἀτιμάζων, ὡς μηδὲ προκειμένοις ἐθέλειν προσέχειν, μηδὲ ψιλῆς τῆς θεᾶς γοῦν ἀξιοῦν.
- 25 27. Ἐκ δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων τοσοῦτον τὸ περὶ αὐτὸν φίλτρον συνέστη τὸ τηλικαῦτα Κυπρίοις, καὶ οὕτως ἐπὶ μέγα προῆλθε λαμπρότητος, ὡς μὴ τὰ προρρηθέντα μόνον μεθ’ ὅσης τῆς ἰδούνης πάσχειν περὶ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ σανίσι· καὶ πίναξι τισιν ἐγχαράττοντας αὐτοῦ τὴν εἰκόνα λαμπάσι κατ’ οἴκους τιμᾶν καὶ
- 30 μύροις καὶ θυμιάμασι καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς εὐσεβεῖς ψυχαὶ τὸ θεῖον καὶ τοὺς ἐκεῖνου θεραπευτὰς θεραπεύουσιν· οἱ δὲ καὶ τῶν τραχίλων ἐκείνην ἐγκόλπιον ἐξαρτήσαντες, ὡς τινα θώρακα πο-

5 μέντι B. — 13 πάση M, πίστι B. — 17 προσχεῖν B M. — 28 πίναξιτιαν B.

λεμικὸν καὶ φυλακτήριον ἀσφαλές, πανταχοῦ μετὰ πολλῆς τῆς πί-
 στεως περιέφερον καὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἐλπίδος οὔμενον διη-
 μάρτανον, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὑπὲρ τὰς ἐλπίδας ἢ χάρις παντο-
 दाπῶς ἐκεῖθεν αὐτοῖς ἐξεπέμπετο, καθάπερ ἦδη φιδάσας ὁ λόγος
 ἐδήλωσεν. Ἦν δὲ καὶ τὴν ἔντευξιν ἰλαρώτατος καὶ τὴν ὄψιν 5
 ἠδιστός τε καὶ χαριέστατος· οὐ γὰρ ὡς βαθεῖαν ἀσκῶν σιωπὴν
 καὶ νηστεία συζῶν ἀκροτάτη, καὶ τὴν ὄλην δίαιταν ἀμείλιχτός τις
 τὸ παράπαν καὶ ἄφιλος ὢν, καὶ τοῖς ἔξω τοιοῦτός τις ὀρᾶσθαι
 κατηναγκάζετο, ἀλλὰ φυλακὴν τῶν ἔνδον ποιούμενος, οἶαν οὐκ ἄν
 τίς ποτε τῶν ἄκρως ἐρημικῶν καὶ μεμονωμένων τῶ φαινομένῳ, 10
 κοινωνικός τε καὶ εὐπρόσιτος ἦν καὶ ὅλως ἠδονὴ τις ψυχῆς καὶ
 θυμηδία τοῦ προσώπου καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων ἀπέσταζεν,
 ὥστε συμβαίνειν κἀντεῦθεν τὸ πρὸς αὐτὸν φίλτρον ἐπιιδόναι καὶ
 τοὺς πάντας ἀρρήτοις τισὶν ἡμέροις ἀγάπης θαυμαστῶς αὐτὸν
 ἔχειν ἀναδυσάμενον. Ταῦτα καὶ Βυζαντίους κατασχόντα τῇ φήμῃ 15
 τὸν Ἑλλησποντον ὀξύτατα διαβαίνει, καὶ τὸ Αἰγαῖον διαβαλόντα
 μέχρις ἡμῶν ἔρχεται, καὶ πλήρης Θεσσαλονίκῃ τε καὶ Ἄθως
 τοῦ κατ' αὐτὸν θαύματος· καὶ ὃν ἀναχώρησις καὶ φυγὴ καὶ πρὸ
 τούτων τε καὶ σὺν τούτοις ἔρωτες θεῖοι τῶν ὀρίων ἡμῶν ἐκβα-
 λόντες ἀπέκρυψαν, τοῦτον μετ' ἀξιολόγου τινός τῆς παρασκευῆς 20
 οὐχ ὡς ἀνθρωπῶν, ἀλλ' ὡς ὑπεράνθρωπῶν τι καὶ καινότερον χρῆμα
 καὶ μακρὰν ὄντα Θεὸς ἀναγορεύει μέσον ἡμῶν ἀθρόον καὶ στε-
 φανίτην λαμπρὸν ἀναδείκνυσι· “τοὺς δοξάζοντας γὰρ με”, φησί,
 “δοξάσω καὶ οἱ ἐξουθενοῦντές με ἀτιμασθήσονται”. Ἄλλ' ἐκεῖνος,
 πάλαι τοῖς παροῦσιν ἀπογενόμενος πᾶσι καὶ πρὸς μόνον βλέπων 25
 τὰ μέλλοντα, καὶ θεόδοτον οὔσαν τὴν δόξαν αὐτὴν πάσαις ἐπι-
 νοίαις εὐφυῶς ἀπεστρέφετο, καὶ ὅπως, ὁ λόγος ἦδη δηλοῦν ἔτοιμος.

28. Δάκκον γὰρ τινα βορβόρου καὶ δυσωδίας μεστὸν ἐπιτη-
 ρήσας αὐτοῦ που, μεθ' ὧν ἐνεδέδυτο ῥακίων, πάντων ὀρώντων,
 ἑαυτὸν αὐθις ἀθρόον ἐκεῖσε καθῆσι, τὸν ἐκφρονα καὶ μωρὸν ἐπί- 30
 τηδες προσποιούμενος, καὶ οὕτω δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καθῆστο,
 τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς δυσώδους ἐκείνης ὑγρότητος καρτερικῶς ἀνε-

11 ὁλος B. — 28/24 Βασιλ. 1, β', 30.

χόμενος. Καὶ τὸν μὲν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ οὐδενὶ τῶν πάντων προσείχε, δάκρυσιν ἀστακτὶ τὸ πρόσωπον καταβρέχων καὶ τοῦ λανθάνειν χάριν τῇ περικεφαλαίᾳ συγκαλυπτόμενος· ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς πάντας ἐξηγεῖτο τὸ δράμα, θᾶττον ἢ λόγος ἢ πόλις ἐκεῖνη
5 πᾶσα κατὰ θεῶν ἐκείνου συνέτρεχον, καὶ δάκρυα πάντων ἀπέρρει· σχεδὸν καὶ οἰμωγῇ συμμιγῆς τις ἀνδρῶν ἅμα καὶ γυναικῶν καὶ παιδῶν ἤκούετο, τῶν μὲν ἐκπληττομένων καὶ "Τί γένοιτο; τί πάθοι"; λεγόντων, "τίς ἢ αἰφνίδιος αὕτη μεταβολὴ τοῦ σοφοῦ, τοῦ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἱατροῦ, τοῦ πάσης ἀγιωσύνης πε-
10 πληρωμένου καὶ χάριτος"; τῶν δὲ γε σοφωτέρων καὶ τι βαθύτερον συνοραῖν δυναμένων αὐτόθεν συνιέντων τοῦ μυστηρίου καὶ τὸ τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπερβάλλον μεθ' ὕψους τῆς ἡδονῆς ἐπαινούντων καὶ τῆς ἐκπλήξεως. Καὶ οἱ μὲν αὐτόθι πάντες ἦσαν σχεδόν, τὸ τοῦ δράματος τέλος ἰδεῖν ἐκδεχόμενοι· ἐπεὶ δὲ καὶ
15 τῷ μεγάλῳ τὰ τῆς ὑποκρίσεως πάντα κατὰ σκοπὸν εἶχε, καὶ τὰ τῆς ἡμέρας τὸ κατὰ φύσιν τέλος παρεῖχεν, ἕξεις τοῦ βορβόρου· θαῦμα φρικτὸν καὶ ὑπερφυστατον τοῖς ὀρθῶσιν ἅμα καὶ τοῖς ἀκούουσιν· οὐ γὰρ ὡς ἐκ βορβόρου καὶ σαπρίας δύσοδμόν τινα τὴν ἀποφορὰν εἶχε καὶ ἀποτρόπαιον, ἀλλ' οὐδὲ ὑγρότητός τι μετεῖχε
20 τὸ παράπαν καὶ τέλματος, ἀλλ' ὡσεὶ στρωμνῆς τινος ἢ καθαρᾶς τε καὶ μαλακῆς πῶας καὶ παραδείσων ἐξαναστάς καθαρώτατος ἦν ὄλος καὶ ἄθικτος, οὐδὲ νοτίδος γούν τινος — ὦ τοῦ θαύματος —, οὐδὲ τοῦ ῥάκου ἀψαμένης αὐτοῦ, ὥστε γενέσθαι τὴν περὶ τὸ φυγεῖν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν ἐπίνοιαν δόξης αὐτῷ περιουσίαν.
25 πολλαπλασίως τὴν προλαβοῦσαν προέχουσαν· τὸ γὰρ σημεῖον οὐ τοὺς ἰδόντας μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἀκοὴν ἀπλῶς καταπλήξαν, οὐκέτι καθ' ἓνα καὶ σύνδουο, καθάπερ τὸ πρότερον, ἀλλὰ τὸ γένος ὅλον ἐκεῖνο κατὰ πλήθη καὶ τάγματα τῷ μεγάλῳ προσῆγεν· οἱ δὲ καὶ τοῖς ποσὶν ἐκείνου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς ἀρρήτου προσέπιπτον, ἴχνη καταφιλοῦντες, τὴν ὑπ' αὐτοῦ πατουμένην κόνιν ὡς ἱερὸν τι χρῆμα τῇ κεφαλῇ καὶ τοῖς πρῶσώποις ἑαυτῶν ἐπιπάττοντες· εἶτα καὶ θερμῶς ἐλιπάρουν δάκρυσι τὴν ἰκετείαν συμ-

10 σοφωτέρων B.

πλέκοντες, ἐνδοῦναι λοιπὸν τῆς κατ' αὐτὸν ἑαυτοῦ μάχης καὶ τῆς ἐνστάσεως, "ἐπειδὴ καὶ Θεὸς ἄνωθεν", φασίν, "ὡς ἔστιν ὄραν ἐκ τοῦδε τοῦ θαύματος, ἕξαισίως τοῖς ἡμετέροις λόγοις ἐπιψηφίζεται καὶ τῶν μακρῶν ἐκείνων πόνων μικρὸν πρὸς γε τὸ παρὸν τέως ἀνεῖναι σε βούλεται". Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι, τῷ δὲ μεγάλῳ τὸ 5 παράπαν οὐκ ἦν ἀνεκτά, οὐδὲ τὰς ἰσοθέους ταύτας ἡγάπα τιμάς· οὐδὲ γὰρ εἶναι πρὸς αὐτοῦ ταῦτα καὶ τῆς χριστομιμήτου πτωχείας ἐκείνου καὶ ταπεινώσεως, ἧ καὶ ὄλος ἐξ ὄλου προσετετέχκει καὶ ὡσανεὶ συμπεφυκώς τις καὶ σύμπνους ἦν καὶ οὐδὲ ζῆν ὄλος ἠγεῖτο, μὴ ταύτῃ συζῶν· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὑπεραποθανεῖν ἂν 10 ἔσχε τοῦ μετρίου πολλάκις, ὡς ὑπὲρ αὐτῆς γε τῆς τοῦ Χριστοῦ δόξης, εἴ πού τις ἦν ὁ πρὸς βίαν ἐκεῖθεν αὐτὸν ἀποσπῶν. "Ὄθεν καὶ δρασμὸν αὐτίκα βουλευέται, καὶ τοὺς ἐκεῖ πάντας λαθῶν σπουδῆ κλέπτει τὴν ἀναχώρησιν καὶ τῆς πρὸς τὴν θεῖαν φεροῦσης Σιών ὄλος κατὰ τοὺς πάλαι πρὸς αὐτὸν χρησμοὺς γίνεται. 15

29. Κυπρίοις μὲν οὖν, ἐπειδὴ τὰ κατὰ τὴν νῆσον ἅπαντα διερευνωμένοις, κρημνοὺς φημι καὶ ὄρη καὶ ἐρημίας καὶ σπήλαια, ὁ ποθοῦμενος ἦν οὐδαμοῦ, μέγα τὸ τρηναῦτα πένθος ἐπῆλθε καὶ βαρέως τὴν συμφορὰν ἔφερον (συμφορὰν γὰρ οὐ φορητὴν τὴν ἐκείνου ζημίαν ἐνόμιζεν ἕκαστος), καὶ θεομηνίας τινὸς ὑπώπτεον 20 ἀρχὴν εἶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ προφῆται κακῶν καινοτέρων σφίσι αὐτοῖς ἐγίνοντο, τοιοῦτου προβόλου περὶ αὐτῶν καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀγρόπνου φύλακος· ὁ δὲ τῆς πάλαι ποθομένης ἀψάμενος οὐκ ἀμογητὶ μὲν οὐδ' ἄνευ τῶν κατὰ θάλατταν πειρασμῶν καὶ κινδύνων, πλήν ἐπιβαίνει τῆς πάλαι καὶ νῦν θαυ- 25 μαστῆς Ἱερουσαλήμ, τοῦ πόθου τὸ σκληρὸν τῶν πόνων ἐξευμαρίζοντος. Καὶ πρῶτα μὲν τῷ τῆς Ζωῆς πρόσεισι Τάφῳ, τὰ πρεσβεῖα κατὰ λόγον διδούς τοῖς τῆ δόξῃ τῶν ἄλλων προέχουσι, καὶ γόνου κλίνας καὶ τῆ γῆ προσερείσας τὸ μέτωπον, ὡσπερ ἄρτι νεκρωθέντι καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῷ τῆς ζωῆς δεσπότη χειμένῳ 30 τοιαῦτα μετὰ θερμῶν τῶν δακρῶν ἐφθέγγετο· "Τοῦτό σοι, δέ-

7 χριστομιμήτου M. — 9 συμπεφυκός B. — 17 διερευνωμένοις B. — 20 ὑπόπτεον B.

στοτα, τῆς περὶ τοὺς ἀχαρίστους ἡμᾶς οἰκονομίας τὸ ὑπὲρ φύσιν
καὶ πάντα λόγον μυστήριον· οὗτος ὁ καινὸς καὶ ἀνεξιχνίαστος
πλοῦτος τῆς ἀγαθότητος· τούτοις ἀμείβῃ τὴν κακῶς ἀποστᾶσάν σου
τῶν ἀνθρώπων φύσιν· λόγῃ καὶ σταυρὸς καὶ τάφος καὶ θάνατος
5 τοῦ τῆς ζωῆς καὶ θανάτου δεσπότητος λύτρα τῷ δραπέτῃ δούλῳ
καὶ μυρίων ὑπευθύνῳ διὰ ταῦτα θανάτων τε καὶ κολάσεων. Ἄλλὰ
τίς ὁ λόγος, τί τὸ ξένον, τί τὸ καινὸν καὶ ἄρρητον τοῦτο μυστή-
ριον, δέσποτα; τί τὸ φίλτρον, τίς ὁ ἀκάθεκτος περὶ τοὺς ἀχαρί-
στους ἡμᾶς ἔρωσ καὶ μανικώτατος; ποῖα γλῶσσα λαλήσει, ποῖος
10 δὲ νοῦς προσβαλεῖ καὶ ὀπωσοῦν τοῖς ὑπερφυέσι τούτοις σου θαύ-
μασιν; ἐξέστη οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ γῆ καὶ τὰ ὑπὸ γῆν ἐσα-
λεύθη πάντα, τὸ παράδοξον ἐννοοῦντα τοῦ θαύματος· οὐ δύναμαι
κατέχειν τὴν ἄρρητον φλόγα τοῦ πόθου μου· ἐνθους ὑπὸ τῆς ἡδο-
νῆς καὶ αὐτὸς ὄλος γίνομαι, μικροῦ καὶ ὡς αἱ περὶ Μαρίαν σὲ
15 τὸν ἀναστάντα τοῖς μαθηταῖς τε καὶ φίλοις εὐαγγελίζομαι". Τού-
τοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἐκθειάσας ὁ μέγας, καὶ προσευχαριστήσας
ὑπὲρ οὗ τῶν ἐκ μακροῦ ποθουμένων· τούτων ἠξίωτο, κρουνοῖς
ἀφθονωτάτοις δακρῶν τὸ ὑποκείμενον ἅπαν ἀνευδότης κατέβρεχε,
πυκνῶς τῇ κεφαλῇ κόπτων τὸ ἔδαφος, τὴν γῆν ἐκείνην καταφι-
20 λῶν, τοὺς παρακειμένους τε λίθους καὶ ὄλον τὸ περὶ τὸν Δεσπο-
τικὸν Τάφον σεπτὸν οἰκοδόμημα· εἶτα καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν σε-
πτῶν ἐκείνων τόπων, τοὺς τὰ δεσποτικὰ δεξαμένους ἵχνη σὺν τῇ
πανάγνῳ μητρὶ καὶ τοῖς μαθηταῖς, τοὺς καὶ τῶν ἄλλων μυστη-
ρίων τε καὶ θαυμάτων ἀξιωθέντας ὑποδέξασθαι τὴν ἐνέργειαν,
25 μετὰ τοῦ Ἰσοῦ ζήλου καὶ τῆς ἀπορρήτου χαρᾶς ἐκείνης διέρχεται,
τὴν κόνιν πανταχοῦ καὶ τοὺς λίθους ὡσανεὶ τοὺς τοῦ δεσπότητος
πόδας αὐτοὺς ἔρωτι ψυχῆς ἀκατασχέτῳ περιπτυσσόμενος· ἐμπύ-
ρευμα γὰρ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ἀγάπης ἅπαν τὸ προστυχὸν ἐποιεῖτο,
κατὰ τοὺς μανικωτάτους τῶν ἐραστῶν, οἱ τῇ τῶν φιλάτων ἀπο-
30 τυχία τοῖς ἐκείνων περιβλήμασιν, ἢ καὶ οἰστισινοῦν ἔργοις, μετὰ
τῆς ἴσης σπουδῆς ἐνασχολεῖσθαι πεφύκασι, τὸ σχετικὸν πεφυκὸς
ἐκ τούτου μᾶλλον ἀνάπτοντες.

31 πεφυκᾶς Β.

30. Τούτῳ τῷ μακαρίῳ πάθει τηνικαῦτα οὗτος κατασχεθεὶς, ὁ μηδὲν ἤττον ἐξ ἱκανοῦ τούτῳ κάτοχος, πρὸς τὸν ἐπίσημον ἔξει-
 σιν Ἰορδάνην, δι' οὗ τῶν ὑδάτων ἢ φύσις ἀγιασθεῖσα πάλαι τὴν
 ἐμὴν παλιγγενεσίαν τῷ δεσποτικῷ λουτρῷ καινῶς καὶ ὑπὲρ φύσιν
 ἐνήργησε· καὶ τὸν τόπον ἀνερευνήσας αὐτὸν ἐκεῖνον, ἵνα δὴ καὶ 5
 τὸν δεσπότην καταδεδουκότα φασὶ τὸ βάπτισμα δέξασθαι, λούται
 καὶ οὗτος αὐτόθι τὸ σῶμα μεθ' ὄσης τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς πίστεως·
 εἶτα καὶ τὴν ἀνὰ τὸν Ἰορδάνην ἄπασαν διεληθὼν ἔρημον, καθ' ἱστο-
 ρίαν τῶν πάλαι ποθουμένων (φροντιστήρια δὲ ταῦτ' ἦν ἱερά καὶ
 ἀσκητῶν καταγωγαὶ καὶ ἄντρα καὶ σπήλαια, τὰ τοὺς ἐν ἀσκήσει 10
 λάμπαντας θαυμαστοὺς πάλαι πατέρας εἰς παροικίαν δεξάμενα), καὶ
 τὴν ψυχὴν κἀντεῦθεν οὐκ ὀλίγον ἡσθεῖς (τῷ γὰρ ὁμοίῳ, φασί,
 φίλον τὸ ὅμοιον), εἰς τὴν φίλην ὑποστρέφει πάλιν Σιών, καὶ τὰ
 κατὰ τὸ Σινάιον ὡσαύτως ἱστορῆσαι βουλόμενος. Ἐνθα δὴ καὶ
 γενόμενος νεύει τινὶ τῶν εὐλαβῶν τε καὶ φιλοθέων (οὐ γὰρ εἶχε 15
 χρῆσθαι τῇ γλώττῃ) ταυτηνὶ τὴν χάριν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ Θεῷ
 καταθέσθαι, μισθώσασθαι δηλαδὴ τῶν ὑποζυγίων ἕν, δι' οὗ καὶ
 αὐτῷ τὴν μέχρι Σινάιου διελεθεῖν ἂν ἐξέσται σὺν γε τοῖς ἄλλοις
 καὶ μὴ τοῦ ποθουμένου διαμαρτεῖν· ὁ δὲ γνώμης ἐλευθερίᾳ χρώ-
 μενος καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἣ προσῆκε, τιμῶν, τὴν τε κά- 20
 μηλον εὐθύς ἐχμισθοῦται καὶ προσέτι τῶν ἐφοδίων πλείστων τε
 καὶ παντοδαπῶν ἐπιδαφιλεύεται. Εἶτα καὶ τὸν μέγαν ἐπικαθε-
 σθῆναι παρασκευάσας, χαίροντα χαίρων ἐκπέμπει τὸν τῆς καμήλου
 δεσπότην (Ἰσμαηλίτης δ' ἐκεῖνος ἦν) ὄπαδὸν ἐγχειρίσας αὐτῷ καὶ
 θεραπευτήν· ἀλλ' ὁ Σάβας εὐθύς ἀποβαίνει τοῦ κτήνους, μικρὸν 25
 δηλαδὴ τῆς Ἱερουσαλήμ προελθὼν, καὶ οὕτω πεζοπορῶν ὄλην
 τὴν ὁδὸν ἐξανύει δι' ὄλων ἡμερῶν εἴκοσι, τὸν εἰς ὑπηρεσίαν ἑαυτοῦ
 ἀποδόμενον Ἰσμαηλίτην ἐκεῖνον—ὦ ψυχῆς φιλανθρώπου!—πέισας
 αὐτὸς μᾶλλον διὰ πάσης ἐκείνης τῆς μακρᾶς ὁδοιπορίας τῇ κα-
 μήλῳ ἐπικαθέζεσθαι· “οὐδὲ γὰρ ἔφερόν” φησιν “ὄλωσ ἐμαυτὸν 30
 μὲν ἐπαναπαύεσθαι τῇ τοῦ κτήνους ὑπηρεσίᾳ, τὴν δὲ ψυχὴν ἐκεί-

3 φήσις B. — 12/13 Corpus paroem. II, σ. 559 «ὅμοιος ὁμοίῳ». 561 «ὅμοιον ὁμοίῳ δεῖ πλησιάζειν». — 28 ὦ M, ἐκ B.

νην οὕτω κακοπαθοῦσαν ὄραν τῇ μακροτάτῃ πεζοπορίᾳ· ἐδόκει
 μοι καὶ γὰρ ἄντικρυς τοῦτο τῶν πλεονεξιῶν ἡ μεγίστη". Οὐ μὴν
 ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφοδίων ὡσαύτως ἐκείνῳ παραχωρήσας, ταῖς παρευ-
 ρισκομέναις καθ' ὁδὸν αὐτὸς ἐχρήτο βοτάναις μετ' ὀλίγου τινὸς
 5 ὕδατος· ταύτῃ γὰρ αὐτὸς τῇ τραπέζῃ καὶ μόνῃ δεῖν ἔγνω κατὰ
 τὴν ὁδὸν πᾶσαν μέχρι δὴ καὶ αὐτοῦ φημι τοῦ Σιναιίου θαυμα-
 στῶς χρήσασθαι. Ὁ δὴ καὶ κατὰ σκοπὸν ἐκείνῳ θαυμαστῶς ἀπέ-
 βαινε· τί γὰρ τῶν μεγίστων τε καὶ ὑπερφυῶν οὐ πεφυκός, ὕπερ
 ἦν ἐκείνῳ καὶ κατὰ γνώμην; τί δὲ τῶν πρὸς βουλής τε καὶ γνώ-
 10 μης οὐκ εὐθὺς ἔργον ἦν μετὰ πολλοῦ γε τοῦ περιόντος, ὡς καὶ
 ἄπορον ἐντεῦθεν τοῖς ἀκούουσιν εἶναι, πότερον μᾶλλον τουτωνί
 πρότερον δεῖ θαυμάζειν, τὸ βουλόμενον τῆς ψυχῆς καὶ ὡσανεὶ
 πεφυκός ἐπὶ τούτοις, ἢ τὴν ἐν τοῖς ἔργοις ὀξύτητα καὶ ἀνδρείαν,
 μηδὲν τὸ παράπαν τοῦ τῆς γνώμης ὠρμηκότες καθυστεροῦσαν,
 15 ὡς ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον εἶναι κατὰ τὸν λόγον, προσεῖναί γε μὴν
 αὐτοῖς τούτοις καὶ τρίτον, τὸ τῶν πραγμάτων ὑπερφυῆς καὶ παντὸς
 ἐπέκεινα λόγου; Ὁ μὲν οὖν οὕτως ἀθλητικῶς καὶ τουτονὶ τὸν
 ἀγῶνα διήκει, κατ' οὐδὲν ἀπάθοντα τῶν παρωχηκότεων· ὁ δὲ βάρ-
 βαρος ἐκείνος πολὺς ἦν τοῦ μεγάλου δεόμενος τοῦ τε κτήνους ἐπι-
 20 βαινεῖν, εἰς τοῦτ' αὐτὸ δεδομένου, καὶ αὐτῷ δὲ τούτῳ σὺν γε τῷ
 κτήνῃ καὶ πᾶσι τοῖς πρὸς χρείαν κατ' ἐξουσίαν οἷα δὴ καὶ δε-
 σπότης τούτων κεχρησθαι· ἀλλ' ἐπεὶ πολλὰ λέγων ἐπὶ πολλαῖς
 ταῖς ἡμέραις οὐδ' ἐπὶ βραχὺ πείθειν εἶχε, θεὸν αὐτὸν ἐκ πολλοῦ
 τοῦ περιόντος ἐκπληττόμενος ἔλεγε καὶ οὐκ ἄνθρωπον, μᾶλλον δ'
 25 οὐκ ἔλεγε μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις πολλῶ μᾶλλον ἐδείκνυ,
 πρὸς τοῖς ποσὶ κυλιόμενος καὶ τὰ ἴχνη τούτου καταφιλῶν μετὰ
 πολλῆς τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ θαύματος· ἦν γὰρ εἰ καὶ τὸ γένος,
 ὡς ἔοικε, Βάρβαρος, ἀλλ' οὐκ ἀκριβῶς βάρβαρος, ἀλλὰ καὶ γνώμης
 εὖ ἔχων καὶ συνέσεως οὐ πάμπαν ἀμέτοχος, ψυχῆς τε δυναμένης
 30 καλοῦ σπέρματος δέξασθαι. Διὰ τοῦτο καὶ πλείστην ὡς ἐν βραχεῖ
 τὴν ἡδονὴν ἐκεῖθεν ἐκαρποῦτο καὶ τὴν ὠφέλειαν, τό τε πρὸς τοὺς
 πνευματικὸς πόνους καρτερικὸν ἐκείνου καταπληττόμενος καὶ τὸ

καινόν τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἡμερότητος· ὕπερ καὶ μόνῃς τῆς
 θεᾶς εὐθὺς ἐχειροῦτο τὸν ἐντυχάνοντα, καὶ αὐτόλιθός τις ἦν καὶ
 τὴν γνώμην θηριώδης τε καὶ ἀνήμερος, ὡς μηδὲ τῶν Σειρήνων
 εἶναι τι πρὸς τοῦτο, εἴ γε καὶ μῦθος οὐκ ἦν τὸ περὶ ἐκείνων
 ἀδόκμενον. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν ὁδὸν ἀνύσαντες ἦσαν ἤδη καὶ τοῦ κατὰ 5
 σκοπὸν οὐκ ἐξέπιπτον, ὁ μὲν Ἰσμαηλίτης ὑπέστρεφεν αὐθις ἠδονῆ
 τε καὶ λύπη σύμμικτος, τὸ μὲν ὅτι τοιούτων αὐτόπτης γενέσθαι
 παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἠξίωτο, μείζον εὐρηκῶς κατὰ πολὺ τοῦ ἔργου
 τὸ πάρεργον· λύπη γε μὴν οὗτοι μετρία κάτοχος ἦν καὶ ὀριμείαις
 ταῖς τοῦ χωρισμοῦ τοῦ πατρὸς ὀδύνας ἐβάλλετο, καὶ πᾶσι δῆλος 10
 ἦν οὐκ ἀνεκτῶς τὴν ἐκείνου φέρων διάστασιν.

31. Ὁ δὲ μέγας, ἐπειδὴ τὸ πάλα· θρυλλούμενον κατέλαβε
 Σίναιον—ὧ τῆς ἐνούσης εὐλαβείας ἐκείνῳ καὶ μετριότητος—μετὰ
 πόνους τοσοῦτους καὶ κατορθώματα τὴν τῶν εἰσαγομένων αὐθις
 αἰρεῖται τάξιν καὶ τὸν μαθητιῶντα καὶ στοιχειούμενον ὑποκρίνεται 15
 ὁ τὰ τῆς μεγάλης ἤδη σοφίας φιλοσοφίας ἐξαίρετα. Τοῖς γοῦν
 αὐτόθι πατράσιν ἑαυτὸν εἰς ὑποταγὴν δοῦς ἐπὶ δυσὶν ὕλοις ἔτεσι,
 καταπλήττει μὲν αὐτούς τε καὶ πάντας τῷ τῆς ἀρετῆς ἐν ἅπασιν
 ἄκρῳ καὶ πολλοὺς εἰς ἀνδρείαν ἀλείφει τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγ-
 ματι, ἐκλεξάμενος δὲ φιλοπόνως καὶ αὐτός, καθάπερ τις φιλεργὸς 20
 μέλισσα, τῶν ἐνταῦθα πᾶν εἴ τι κάλλιστόν τε καὶ χρησιμώτατον
 εἰς Ἱερουσαλήμ ὑποστρέφει πάλιν, τὴν τῶν Χριστοῦ μυστηρίων
 μητέρα· καὶ τὴν μὲν προσκύνησιν ἐκείνοις ἀποδοῦς μετὰ πόθου,
 ὡς ἐφοδῖον δέ τι καὶ σύνθημα τὸν ἐντεῦθεν ἀγιασμόν καὶ τὴν
 εὐφροσύνην αὐτὸς ἀντιλαβὼν αὐθις εἰς τὸ τῆς ἀγγελικῆς ἡσυχίας 25
 καὶ παντελοῦς ἀναχωρήσεως ἕξεισι στάδιον· τὰ γὰρ περὶ τὸν Ἰορ-
 δάνην αὐθις περιελθὼν ἀσκητήρια, σπηλαίῳ τινὶ τῶν αὐτόθι περι-
 γράφει τὸ σῶμα καὶ ἦν ἐξ ἐκείνου τὸ παράπαν ἀπρότοτος, Θεῷ
 μόνῳ διὰ προσευχῆς ἀδιαλείπτου καὶ θεωρίας προσκείμενος καὶ
 ταῖς ἀύλοις καὶ θειοτέrais ἀναβάσει τοῦ νοῦ πρὸς τὸ συγγενὲς 30
 θεῖον καθ' ἐκάστην ἀνατεινόμενος καὶ πρὸς τὴν ὑπὲρ νοῦν ἐπει-

2 αὐτόλιθος MB. — 8 εὐρηκῶς B. — 9 οὔτι B. — 16 φιλοσοφίας B. —
 27/28 περιγράφη B. — 31 ἐπιγόμενος B.

γόμενος ἔνωσιν ἤδη, κατὰ τοὺς θεοφόρους, ἦν δὴ καὶ θεωρίαν
 ἄμεσον καὶ ἄγνωστον γινῶσιν οἱ αὐτοὶ φασιν, ὡς ὑπὲρ πᾶσαν
 φύσιν καὶ κίνησιν νοερὰν οὔσαν καὶ πάσης θεωρίας ἀνάπαυσιν,
 5 ἀγνώστως τε καὶ ἀρρήτως τῷ τῶν ἐφετῶν ἀκροτάτῳ συνάπτου-
 σαν. Ἄλλ' ἵνα μικρὸν ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀγάγωμεν, τὸν τοῦ Θεοῦ
 φόβον, γέννημα πεφυκότα τῆς ἀσφαλοῦς πίστεως, ἀρχὴν τινα καὶ
 θεμέλιόν φασιν εἶναι πάσης τῆς σωματικῆς τε καὶ ψυχικῆς ἀρε-
 τῆς· πίστεως γὰρ ἀσφαλοῦς ἠγησαμένης, τῆς ὅτι καὶ Θεός ἐστι
 τοῦ παντός καὶ τῶν πρὸς ἀξίαν ἐκάστῳ μισθαποδότης τε καὶ
 10 δίκαιτητής, ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ, ἡ πάσης
 ἀρετῆς ἀρχή, κατὰ τὴν θείαν Γραφήν, τὸ προοίμιον τῆς ἐργασίας
 τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν—“ἀρχὴ γάρ” φησι “σοφίας φόβος Κυ-
 ρίου”—καὶ οὗ φόβος ἐντολῶν τήρησις· οὗτος δὲ παιδαγωγὸς ὡσπερ
 ἄριστος μετὰ χειρᾶς λαβῶν ὡσανεὶ τὴν ψυχὴν, πρῶτα μὲν τὴν
 15 τῆς ἁμαρτίας κατὰ πράξιν ἐνέργειαν ἴστησιν· ἔπειτα, τρόπους ἐπι-
 ζητούση μάλα προθύμως, δι' ὧν αὐτῇ τὸν τε προκατασχόντα τῶν
 ἁμαρτημάτων ἀποθέσθαι ῥᾶστα φόρτον ἐξέσται καὶ Θεῷ πρὸς γε
 τὸ μέλλον ἂν εὐδρομηται, τὴν τῶν θείων ἐντολῶν ἐργασίαν ὁ τοῦ
 Θεοῦ φόβος εὐκαίρως εὐθὺς ἐπεισάγει· ἥς δὴ μετὰ τοῦ περὶ ταῦτα
 20 νόμου σπουδῆ καὶ νήψει κατορθωθείσης, ὥστ' ἂν ἀπολεπτυνθῆναι
 μὲν τὸ τῆς σαρκὸς παχύτερον καὶ γεῶδες, τὸ δὲ τῆς ψυχῆς πα-
 θητικόν τε καὶ ἄλογον κάλλιστα καὶ σὺν λόγῳ παντὶ καθυποκύψαι
 τῷ λόγῳ, τῆς καρδίας ἢ καθαρότης εὐχερῶς περιγίνεσθαι πέ-
 φυκεν· ἦν δὴ καὶ λογισμῶν εἰρήνην καὶ μακαρίαν ἀπλότητα,
 25 ἀπάθειάν τε καὶ τελειότητα καὶ τέλος ἀγάπης οἱ ταῦτα πα-
 θόντες τε καὶ φιλοσοφῆσαντες θεοφόροι φασί· τοῖς δ' οὕτω μὲν
 ἡσυχῶσι πᾶσαν εὐσεβείας ὁδόν, τὸ δὲ κατ' εἰκόνα τετηρηκόσιν,
 ἧ προσῆκεν, ἀλώβητον, κἀντεῦθεν εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν ὡς δυ-
 νατὸν ἀνιοῦσι διὰ τῆς καθαρότητος, ὡς οἰκείοις ὁ Θεός φησιν ἤδη
 30 προσομιλεῖ, Θεός, εἰ μὴ τολμηρὸν εἰπεῖν, θεοῖς ἐνούμενός τε καὶ
 γνωριζόμενος· “μακάριοι γάρ”, φησὶν ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος, “οἱ καθα-

12 Παροιμ. α', 7. — 17 ἁμαρτιμύτων Β. — 26 φιλοσοφίσαντες Β. — 31
 Μτθ. ε', 8.

ροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται” οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον, ὡς ἂν οἰηθεῖη τις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι, κατὰ τοὺς ταῦτα παθόντας τε καὶ διδάξαντας θεολόγους, ὧν ἱεραὶ βίβλοι πλήρεις καὶ διηγήματα.

32. Τούτων εἰς ὧν καὶ ὁ νῦν εἰς ὑπόθεσιν τῷ λόγῳ προ- 5
 κείμενος, ὡς ὁ λόγος αὐτίκα δηλώσει σαφέστερον, ἐπεὶ τῶν ἀν-
 θρώπων ἀπερρωγῶς ἤδη καθάπαξ ὁ μηδὲν ἤττον καὶ πρότερον
 αὐτῶν ἀποστάς, τοῦ τελειοτάτου τυγχάνειν ἔμελλε καὶ τοῦτο δη-
 λαδῆ τῷ κοινῷ τοῦ γένους ἡμῶν ἐχθρῷ πολλαχόθεν δῆλον ἐγί-
 νετο, ἐξ ὧν τε φθάσας ἤδη κατώρθωσε καὶ ὧν ἐφαίνετο τό γε 10
 νῦν ἔχον κατορθῶν ὁ γεννάδας ὑπερφυστάτα, ὀξύτατον ὡς μά-
 λιστα καὶ σφοδρὸν ἐγείρει τὸν ἐκείνου καθ’ ἑαυτοῦ πόλεμον· ὁ δὲ
 πόλεμος οἷος; Δράκοντά τινα μεγέθει μέγιστον καὶ ἰδεῖν φοβερῶ-
 τατον ὁ νοητὸς ὑπείσέρχεται δράκων, καὶ τούτῳ καθάπερ ὀργάνῳ
 τινὶ καὶ κατὰ τοῦ μεγάλου μάχης χρησάμενος, τὸ σπήλαιον ἄωρί 15
 τε νυχτὸς εἰσεῖσι καὶ τῆς πάλης εὐθύς ἄπτεται, οὐ προσποιήσει
 τινὶ κρύπτων τὸν δόλον καὶ φενακισμῶ καὶ χλεύῃ τοῦτον ὑπο-
 ποιούμενος, καθὰ φημι καὶ τὴν γυναῖκα τὸ πρότερον· τίνα γὰρ
 καὶ ἀπατᾶν ὁ σχολιὸς ἔμελλεν; ἢ πῶς ἂν καὶ προσβαλεῖν ὅλως
 εἶχεν ἐκείνῳ τῷ νῷ καὶ τοῖς λογισμοῖς, πάλαι τούτων ἀπεληλα- 20
 μένος, ὡσπερ ἀπὸ καμίνου πυρὸς ἐμπίδες τινὲς καὶ μυῖαι καὶ
 ὄσα τῶν ζωῶν ἐποχοῦμενα καθορᾶται τούτῳ δὴ τῷ περὶ ἡμᾶς
 ἀέρι διὰ λεπτότητα; Ἄλλ’ ἐπεὶ πρὸς ἄνδρα τέλειον ἔχων ἐγνώ-
 κει, μάλα καλῶς ἐφθασκότα τὸ “μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώ-
 ματος τοῦ Χριστοῦ” καὶ τὴν μὲν πανοπλίαν ἀποστολικῶς ἐνδεδου- 25
 μένον τοῦ πνεύματος, ὡστ’ ἂν ἀσφαλῶς δύνασθαι στήναι πρὸς τὰς
 μεθοδείας τοῦ Διαβόλου καὶ πρὸς γε ἔτι ταῖς ὑπ’ ἐκείνον ἀρχαῖς
 καὶ ταῖς ἐξουσίαις πάσαις μόνος αὐτὸς ἀνδρικῶς ἀντεπεξίεναι πρὸς
 πόλεμον, τὴν δὲ γε σωματικὴν ἔξιν ἄλλως κατειργασμένον, τοῖς
 μακροῖς πόνοις ἀπειρηκυῖαν καὶ τῷ πάμπαν ἀτρόφῳ σχεδὸν καὶ 30
 ἀναίμονι, τούτῳ δὴ καὶ αὐτὸς ἀναξίως — πῶς ἂν εἴποι τις; —

24/25 Ἐφεσ. δ', 18. — 25 πανοπλίαν - ἐξουσία:ς] Ἐφεσ. ς', 11, 12. — 27 με-
 θοδείας B.

ἑαυτοῦ καὶ δυσκλεῶς ὑπ' ἀμηχανίας ἐσχάτης ὁ κακομήχανος ἐπι-
τίθεται, καθάπερ ἐπὶ στρατοπέδου καὶ παρατάξεώς τινος οἱ μὴ
δυναμένοι κατὰ μέτωπον ἀντιστῆναι ταῖς φάλαγγι κἀντεῦθεν τὸ
πεπονηγὸς τῶν ταγμάτων ἐπιτηροῦντες προσβάλλουσιν, ἢ καὶ τοῖς
5 οὐραγοῖς τοῦ παντός ἀναχωροῦντες μικρὸν ὕστερον δολερῶς ἐπι-
τίθενται, μᾶλλον δ', ἔν' οἰκειότερον εἶπω, καθάπερ αἱ μυῖαι τῶν
ὕγαινότων ἀποπηδῶσαι μελῶν ὑπ' ἀδυναμίας τοῖς τραύμασιν
ἐπιτίθενται. Εἴσειςι τοίνυν, ὅπερ ἔφη, ὁ αἰσθητὸς ἐκεῖνος ὄφρις
τὸ σπῆλαιον, τὸν νοητὸν ἔχων ὑποκινουῦντα καὶ πρὸς τὸ ἐκεῖνω
10 βουλούμενον ἄγοντα· καὶ πρῶτα μὲν ψόφοις τε καὶ συριγμοῖς καὶ
πατάγοις τισὶν ἀσυνήθεσι δονεῖν ἐδόκει τὸ σπῆλαιον καὶ φοβερὸς
τις ἐφάνταζεν εἶναι καὶ τὸ μέγεθος ἀπαράμιλλος, παίδων ἀνόητων
μορμουλοκεῖοις ὁ ἀνόητος τὸν λέοντα δεδιττόμενος. Ἐπεὶ δ' ὁ σο-
φώτατος οὐ μᾶλλον τῷ φαινομένῳ προσέχων, τῷ κρυπτομένῳ διὰ
15 τῆς ἱεραῆς προσευχῆς συνεπλέκετο καὶ ὄλος ἀτρέμας εἰστήκει, ὄλη
καὶ ψυχῇ καὶ σώματι πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτεινόμενος, ἐκμανεῖς ἐκεῖ-
νος ὁ μιαρὸς — ὦ κριμάτων ἐξαισίῳν Θεοῦ, οἷς ἐκεῖνος ἰθύνει
σοφῶς τὰ ἡμέτερα, παραδιδούς εἰς χεῖρας ἀνόμων ἔστιν ὅτε καὶ
δίκαιον, ἵνα μᾶλλον δοκιμασθεῖς ἐπὶ τέλει τῶν ἀθλῶν λαμπρότερον
20 ἀνακηρυχθῆ καὶ τοῖς ἄλλοις τύπος ὑπομονῆς γένηται —, παῖει
τοῦτον τῷ κέρκῳ κατὰ τῶν νώτων, συμπλέξας αὐτὴν ἑαυτῇ πάν-
τοθεν ἀσφαλῶς πρότερον καὶ οὕτως ἀντὶ κορύνης τινὸς σιδηρᾶς
ἰσχυρώτατα κατ' ἐκείνου χρησάμενος· ὡς δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐκεῖνος
τῆς πρὸς Θεὸν εὐχῆς ἐνεδίδου καὶ τῆς ἐνστάσεως, οὐδ' ἐπιστρε-
25 φῶς τὸ παράπαν εἶχεν ἐκείνου, τὸ προφητικὸν ἐκεῖνό που πάντως
ὑπάδων, "ἐν τῷ ἐγγίξειν ἐπ' ἐμέ κακοῦντας τοῦ φαγεῖν τὰς σάρ-
κας μου, ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ
ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ", παῖει πάλιν ἐκεῖνος δὶς τε καὶ τρίς
ἰσχυρότερον καὶ εἰς γῆν εὐθύς καταβάλλει τὸν ἀθλητὴν, μᾶλλον
30 δὲ τὸ μὲν σῶμα καταπεσὸν κατὰ φύσιν ὡς εἶπειν ἔκειτο, ὁ δὲ
νοῦς ὑπερφυῶς ἀνίπτατο μάλιστα, ταῖς φυσικαῖς ἀνάγκαις καμπτό-

18 Ἰὼβ ις', 11 «παρέδωκε γάρ με ὁ κύριος εἰς χεῖρας ἀδίκων». — 26 ἐγκύζειν
B || Ψάλμ. κς', 2. — 26/28 Ψάλμ. λς', 14.

μενος ἥκιστα. Διὸ καὶ τοῦ κατὰ γνώμην καθάπαξ ἀπογνοῦς ὁ πολέμιος (ἐβούλετο γὰρ διὰ τούτων ἐκβαλεῖν ἂν ἐκεῖνον τοῦ σπηλοίου καὶ τῷ καλῷ τῆς ἡσυχίας ἐγκοπὴν τινα δοῦναι διὰ τῆς μεταβάσεως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάθει δειλίας περιβαλεῖν τὸν ἄληπτόν τε καὶ ἀπαθέστατον) καὶ κατὰ γῆς ἐρριμμένῳ ταῖς πλη- 5
γαῖς ἐπεμβαίνει σφοδρότερον, ὁ συντριῖσθαι τέως αὐτῷ καὶ πονήρως κατὰ γε τὸ δυνατόν διαθεῖναι τὸ σῶμα βουλόμενος, ἐπειδὴ τῆς ζωῆς ἀφελέσθαι, καίτοι γε σφόδρα βουλόμενος, ἥκιστα κύριος ἦν ὁ μὴδὲ κατὰ χοίρων αὐτὸ τοῦτο δυνάμενος, καθάπερ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἠκούσαμεν· ἀλλ' ἀντίστησι καὶ οὗτος ἐκείνῳ κατὰ 10
καιρὸν τὸ πρὸς Θεοῦ δεδομένον φυσικὸν ὄπλον, φημί τὸν θυμόν, κατ' αὐτοῦ δηλονότι μόνου τοῦ ὄψεως, καὶ βάλλει καιρίαν, τὸ φοβερὸν τοῦ Κυρίου κατ' ἐκείνου δηλαδὴ βαλὼν ὄνομα, καὶ δειλὸν αὐτίκα δραπέτην τὸν πρὸ μικροῦ θρασύτατον διώκτην ἐργάζεται, "Ἰνα τί" λέγων, "ὣ νοητὲ δράκων καὶ τῷ ἡμετέρῳ γένει διὰ 15
τὴν ἄνωθεν βασκανίαν πολέμιε" (δοκεῖ γὰρ κἀνταῦθα τῶν ἐκοίνου λόγων ἐπιμνησθῆναι, ἵνα καὶ μᾶλλον τὸν ἡμέτερον λόγον καθαρὰ σώσωμεν), "Ἰνα τί", φησίν, "οὕτως ἀνενδότης ἐχθραίνεις τοῦ κοινοῦ δεσπότης τῷ πλάσματι πάντα καταπιεῖν ὕφ' ἐν κεχη- 20
νώς, εἴπερ οἶδόν τε, καὶ λήθης βυθοῖς παραπέμψαι τὴν κτίσιν
ἅπασαν; τίς λόγος σοι πρὸς ἐμὲ τὸν Χριστοῦ δοῦλον, οὐδὲν κοινὸν κεκτῆσθαι πρὸς σὲ τὸ παράπαν βουλόμενον; μᾶλλον δὲ τί σοι καὶ τῷ κοινῷ τῶν χριστιανῶν γένει, οὗς αὐτὸς ὁ κοινὸς δεσπότης τῆς σῆς τυραννίδος ἐλευθερώσας, καθάπερ τινὶ βασιλικῇ σφραγίδι τῷ ἰδίῳ ἐσημειώσατο αἵματι; οὐκ οἶσθα, πονηρὲ δοῦλε καὶ ἀποστάτα, 25
τὴν τῆς σῆς τυραννίδος κατάλυσιν; οὐ σταυρὸς καὶ λόγχη καὶ πάθος τοῦ ἀπαθοῦς ἐθελούσιον τὴν μὲν σὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κράτος συνέτριψεν, ἡμῖν δὲ τὸ πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν σὴν πονηρὰν δύναμιν εὐκλεῶς ἐχαρίσατο; πῶς ταῖς δεσποτικαῖς ἐκείναις ἀποφάσεσιν ἀπιστῶν τοῖς μὴ δεδομένοις 30
ἐπιχειρεῖς καὶ χεῖρα θεομάχον καθ' ἡμῶν αἶρεις καὶ τοῖς βασιλι-

9 Ματθ. η', 28-33. Μαρκ. ε', 1-14. Λουκᾶ η', 26-34. — 22 κεκτεῖσθαι B. — 25 πονηρὲ δοῦλε] Μάτθ. ιη', 32. — 28/29 Λουκᾶ ι', 19.

κοῖς τολμηρῶς ἀνταίρεις προστάγμασιν; Ἄλλ' ἐγὼ πάλαι, καλῶς
ἴσθι πιστεύσας, καὶ μόνοις δὴ τούτοις, ὡς ἔχεις ὄραν, παντὶ τῷ
θυμῷ καὶ ζῶν καὶ πολιτευόμενος ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσχον αἰ-
σθητῶς τε καὶ νοητῶς ἐπιβήσομαι καὶ καταπατήσω σε τὸν ἀρχέ-
5 κακὸν δράκοντα ἐν ὀνόματι κυρίου Σαβαὼθ παρατάξεως Ἰσραήλ".
Οὕτω τὸν λόγον ἔφθη συμπεράνας ὁ μέγας καὶ ὁ φαινόμενος
δράκων σὺν τῷ κινουῦντι κρυπτῶς ἀφανεῖς ἦσαν, ὡς ὑπὸ κεραυνοῦ
φοβεροῦ τινος ἐλαυνόμενοι· καὶ ἦν ὄντως μέγα τι καὶ θεσπέσιον
τὸ ὀρώμενον, ἄνθρωπος κατὰ γῆς ἐρριμμένος, οὐ γυμνός μόνον
10 καὶ ἄοπλος, ἀλλὰ καὶ νεκρὸς ἤδη τῷ πλείστῳ μέρει τοῦ σώμα-
τος, ἐπὶ δαίς τισι βραχυτάτων ῥημάτων αἴσχιστα δραπετεύειν ποιῶν
τὸν ἐξαλείφειν ἀυχοῦντα τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν. Διὰ τοι
τοῦτο καὶ καινῶν τινων καὶ θεοπρεπῶν ἄνωθεν ἀξιούται τῶν στε-
φάνων ὁ νικητὴς καὶ οἶων οὕτω τὸ πρότερον, μᾶλλον δ' αὐτὴν
15 τὴν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως θέωσιν εἰς ἀμοιβὴν ἤδη λαμβάνει,
τὸ προοίμιον, κατὰ τοὺς θεοφόρους εἰπεῖν, τῆς μελλούσης κληρονο-
μίας, τὸ καινὸν τοῦ καινοῦ τῆς δεσποτικῆς οἰκονομίας μυστηρίου
μυστήριον καὶ συμπέρασμα· ὃ δὴ καὶ οὐρανῶν βασιλεία καὶ υἱο-
θεσία καὶ τὰ τοιαῦτα τῇ Γραφῇ προσηγόρευται, οὐ καμάτων ἀντί-
20 δοσις ὄν, κατ' αὐτοὺς τούτους αὐθις, ἀλλὰ τῆς τοῦ δεσπότου φιλο-
τιμίας καὶ χάριτος ἔνδειξις.

33. Ἄλλὰ προσεκτέον τῷ λόγῳ, παρακαλῶ, δεσποτικῶν ἐπει-
γομένῳ μυστηρίων ἐφάπτεσθαι· κίνδυνος δὲ τὸ παράπαν οὐδεὶς,
οὐδέ τις ἂν ὑποψία διαμαρτεῖν ἡμᾶς τοῦ προσήκοντος, αὐτοῦ τοῦ
25 ταῦτ' ἰδόντος τε καὶ παθόντος ἀρρήτως ἀκροατὰς ἐπιστήμονας γε-
νομένους καὶ τῷ στερρῷ καὶ εἰλικρινεστάτῳ τῆς ἐν καρδίᾳ πίστεως
κατὰ τινὰ λόγον ταῦτα καὶ αὐτοὺς πεπονθότας, ὡς ἂν εἴποι τις,
κάντεῦθεν δυναμένους τὰ καινὰ ταῦτα ῥᾶστα τοῖς παλαιοῖς συμ-
βιβάζειν καὶ τὰ τοῖς κοινοῖς ἡμῶν πατράσι καὶ νομοθέταις περὶ
30 τούτων αὐτῶν διωμιλημένα διδόναι τῷ λόγῳ κατὰ καιρὸν εἰς κοι-
νὸν ὄφελος, εἰ καὶ μὴ πείρα τινὲ καὶ αὐτοὶ τῶν λεγομένων ἐν

8/5 ἐπὶ ἀσπίδα - δράκοντα] Ψαλμ. ι', 18. — 5 ἐν ὀνόματι - Ἰσραήλ] Βασιλ. 1, ιζ', 45. — 9 ἐρριμμένος B. — 19/20 ἀντιδωσις B.

γνώσει γεγόναμεν, μηδὲ τὸ μακάριον ἐκεῖνο καὶ ἄφραστον πάθος
 σύν γε τοῖς μακαρίοις ἐκείνοις διὰ ψυχῆς ἀκαθαρσίαν παθεῖν
 ἤξιώθημεν. Εἰ δέ που θηρίον, κατὰ τὸν εἰπόντα, φιλόνοικόν τε
 καὶ ἄπιστον, πόρρω που στήτω, ἢ λιθοβοληθήσεται τῇ σφενδόνη
 τῶν τῆς ἀληθείας ἐλέγχων βαλλόμενον. Ἦν μὲν οὖπω περὶ δευ- 5
 τέρων ἢ νῦν, οἶμαι, τὴν φυλακὴν· ὁ δὲ τοῦ σκότους φίλος ἐκεῖ-
 νος, ἥπερ ἔφην, ὑπὸ νόκτα φανείς, ὑπὸ ταύτην δὴ καὶ ἀπώλετο
 τῇ δυνάμει καὶ τῷ ῥήματι τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ γενναῖος ἀγωνιστῆς
 ἔκειτο κατὰ γῆς, τὸ μὲν σύμμαχον ὑποζύγιον, τὸ σῶμα φημί, πε-
 πληγὸς ἔχων καὶ μὴ δυνάμενον ἀναστῆναι (δειγμα τοῦτο τῆς 10
 ἐσχάτης μανίας καὶ ἀνανδρίας ὁμοῦ τοῦ δραπετεύσαντος ἀντιπάλου),
 τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ συνάμα τῷ νῶ τεταμένους ἔχων ὡς εἰς τὸν
 οὐρανόν, ὁρᾷ τὸν μὲν οὐρανὸν αὐτὸν (ἐδόκει γὰρ ὑπαιθρος ὁ τόπος
 εἶναι λοιπόν) αἴφνης διανοιχθέντα, φωτὸς δὲ χύσιν ἄρρητον, προ-
 βεβλημένον τὴν τε λαμπρότητα καὶ τὸ μέγεθος, κατιοῦσαν ἐκεῖ- 15
 θεν ἀθρόον. Καὶ καταλάμπεται μὲν ἅπαν εὐθύς τὸ δωμάτιον,
 προκαταυγασθεὶς δ' αὐτῷ τούτῳ καὶ ὁ μέγας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ
 προτελεσθεὶς ὡσανεὶ διὰ τῶν δευτέρων τὰ μέγιστα τε καὶ πρῶ-
 τιστα (ἀγγελικὰς εἴποιεν ἂν ἐκεῖνα δυνάμεις οἱ θεολόγοι τοῦ πνεύ-
 ματος, τὰς εἰς ταῦτα τοὺς ἀξίους ἱεραρχούσας τε καὶ φωταγω- 20
 γούσας δι' αὐτῶν), τοῦ μεγάλου καὶ πρώτου φωτός, τοῦ φω-
 τίζοντος πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ὑπερφυῶς
 μετὰ Πέτρου καὶ τῶν υἱῶν τῆς βροντῆς τῶν συναναβάντων πάλαι
 Χριστῷ τὸ θαβώριον κοινωνὸς γίνεται· πλὴν ὕσον, οὐ τῷ στερρῷ
 καὶ ὑπερφυεῖ τῆς ἐκεῖθεν ἐξαλλομένης λαμπρότητος, ἐπὶ πρόσωπον 25
 κατ' ἐκείνους εἰς γῆν πίπτει. Κατακείμενος δὲ μᾶλλον καὶ τὴν φυσικὴν
 πᾶσαν τῶν αἰσθήσεων σχεδὸν ἀφρηνημένος ἐνέργειαν, τῷ κάλλει
 καὶ τῇ δόξῃ καὶ ἡδονῇ τῆς ἀρρήτως ἐκφανθείσης θεότητος ὅλος
 ἀλλοιοῦται καὶ μεταπλάττεται τὴν θαυμαστὴν τῆς δεξιᾶς τοῦ ὕψιστου

21/22 Ἰωάν. α', 9 «ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμε-
 νον εἰς τὸν κόσμον». — 23 υἱῶν τῆς βροντῆς] Μαρκ. γ' 17. — 23/24 Ματθ. ιζ', 1-8.
 Μαρκ. θ', 2-8. Λουκᾶ θ', 28-36. Πρβλ. Βασιλείου Καισαρείας ὁμιλίαν εἰς τὸν μδ' ψαλ-
 μόν [Migne τ. 29, σ. 400] «εἶδον δὲ αὐτοῦ τὸ κάλλος Πέτρος καὶ οἱ υἱοὶ τῆς βροντῆς
 ἐν τῷ ὄρει ὑπερλάμπον τὴν τοῦ ἡλίου λαμπρότητα»

ἀλλοίωσιν, ἰδεῖν σὺν τοῖς Ἀγγέλοις ἀξιωθείς ἐν σαρκί—ὦ τοῦ
καινοῦ μυστηρίου καὶ θαύματος!—“ ἃ ὀφθαλμοὶ οὐκ οἶδε καὶ οὐς οὐκ
ἔγκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ”· ὁ δηλαδὴ περὶ τῶν
τοῦ Λόγου μαθητῶν ἐκείνων ὁ Δαμασκηνὸς θεολόγος ἐδίδασκε· μάλ-
5 λον δὲ χάκεινοι κατὰ γῆς ἐπιπτον, εἴτε τῷ τοῦ μεγάλου φωτὸς
ὑπερβάλλοντι, εἴτε τῇ προσβολῇ τῆς μαρτυρούσης ἐκπλαγέντες πα-
τρικῆς φωνῆς ἄνωθεν, εἴτε καὶ ἀμφοτέροις τούτοις, ὡς ἂν, τῆς
φυσικῆς πάσης ἀποπαυθείσης αἰσθήσεως πρότερον, ἐν πνεύματι
δυναθῶσιν ἰδεῖν τὰ ὑπὲρ πάντα νοῦν τε καὶ αἴσθησιν. Διὸ καὶ
10 “ διαγρηγορήσαντες ”, ὡς φησὶν ὁ εὐαγγελιστής, μετὰ τὸν κάρων ἐκεῖ-
νον δηλαδὴ καὶ τὴν τῶν αἰσθήσεων νέκρωσιν (ἦσαν γὰρ φησὶν
“ ὕπνῳ βαρούμενοι ”), “ εἶδον ὑπερφυῶς τὴν ἐκείνου δόξαν ”, τὴν ὑπὲρ
πᾶσαν ἀνθρωπίνην κατάληψιν, τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῖς ἐν πνεύματι
μετασκευασθέντων πρὸς τὸ θεϊότερον· “ Θεὸν γάρ ”, φησὶν ὁ αὐτὸς
15 θεολόγος, “ οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε ”, καὶ ὁ δὲ ἐώρακεν, ἐν πνεύματι
τοῦτο τεθέαται. Διαγρηγορήσας καὶ οὗτος τοιγαροῦν—δεῖ γὰρ
αὐθις τὸν λόγον ἀναλαβεῖν—εἶδεν ὑπερφυῶς ἀπὸ μέρους, κατὰ
τὸν μέγαν εἰπεῖν Ἀθανάσιον, τὸ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος μυστήριον
εἶδε τὸν γλυκύτερον Ἰησοῦν ἀρρήτῳ τινὶ κάλλει καὶ γλυκυτάτῳ
20 φωτὶ τῆς φυσικῆς τῆς θεότητος δόξης ἐκ τοῦ ἐκ Μαρίας ἁγίου
σώματος, κατὰ τὸν αὐτὸν θεολόγον, ἐκλάμποντα· εἶδε τοῖς ὑπερ-
φυέσιν ἐκείνοις ὀφθαλμοῖς οὐς ἐν τοῖς ἀξίοις ἢ δημιουργὸς μετα-
σκευάζει τοῦ πνεύματος δύναμις, πρὸς μετοχὴν δηλαδὴ τῆς ὁρα-
τῆς τοῦ λόγου θεοφανείας, τὰ φυσικοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ καρδίαις
25 ἀνθρώπων ἄβρατά τε καὶ ἄθικτα οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον, ἀλλὰ
κάνταῦθα τούτοις ὀρώμενα, κατὰ τὸν μέγαν τῶν μεγίστων φημὶ
μυστηρίων αὐτόπτην τε καὶ μυσταγωγὸν Διονύσιον· “ ὅταν γὰρ
ἄφθαρτοι καὶ ἀθάνατοι ”, φησὶν οὗτος, “ γενώμεθα καὶ τῆς χρι-
στοειδοῦς καὶ μακαριωτάτης ἐφικώμεθα λήξεως, πάντοτε σὺν
30 Κυρίῳ, κατὰ τὸ λόγιον, ἐσόμεθα, τῆς ὁρατῆς αὐτοῦ θεοφανείας
ἐν πανάγνοις θεωρίαις ἀποπληρούμενοι, φανοτάταις μαρμαρυγαῖς
ἡμᾶς περιαιυαζόμενης, ὡς τοὺς μαθητάς ἐν ἐκείνῃ τῇ θειοτάτῃ

μεταμορφώσαι". Οὕτως ὁ μέγας Στέφανος ἐν μέσῳ φωνῶντι τῷ συνεδρίῳ τῶν Ἰουδαίων ἰστάμενος, εἰς οὐρανὸν ἀτενίσας, εἶδε τὸν Κύριον· οὕτω τῷ σκεύει τῆς ἐκλογῆς ἐν ὄρει φανείς ὁ Χριστὸς ἀστραπήμορφος, κατὰ τὸν θεοφόρον φάναι Δαμασκηνόν, τὸ ὄμμα μὲν σκοτίζει τῆς σαρκός, διὰ τὸ ἀτέλεστον, τὴν δὲ ψυχὴν συνε- 5
 τίζει πρὸς θεοσέβειαν· οὕτως Ἀντώνιος ὁμοῦ καὶ Μακάριος καὶ εἴ τις τοῦ κατ' ἐκείνους κόμματος ἕτερος, κατὰ τοὺς θείους χρη-
 σμούς, καθαρθέντες εἶδον τὸν Κύριον· "μακάριοι γάρ" φησιν "οἱ
 καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται", οὐκ αὐτὴν δη-
 λαδῆ τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν, ἣτις ποτέ ἐστι (Θεὸν γὰρ οὕτως οὐ- 10
 ἴδεις ἐώρακε πώποτε· "οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ", φησὶν, "ἄνθρωπος τὸ
 πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται"), ἀλλὰ τὴν φυσικὴν ἐκείνου δόξαν
 τε καὶ θεότητα, τὴν τρυφὴν τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων τε καὶ δυ-
 νάμεων, τὴν μέλλουσαν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν, ἣς τὰ προοίμια, κατὰ
 τὸν μέγαν εἰπεῖν Βασίλειον, οἱ συνανελθόντες Χριστῷ τὸ Θαβώριον 15
 ἰδεῖν ἤξιώθησαν καὶ εἴ τις κατ' ἐκείνους τῆς τοιαύτης θεοπτίας
 ἤξιωμένος, καθάπερ ἦδη φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε.

34. Τούτων ὁ θεοσέσιος Σάβας τοῖς μὲν ἀμιλληθεῖς, τῶν
 δὲ μικρὸν ἀπολειφθεῖς, ἔστι δὲ οὗς καὶ ὑπερβαλὼν, καὶ τῆς με-
 γάλῃς ἐκείνης χάριτος καὶ θεοφανείας μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος 20
 κοινωνῶς ἐχρημάτισε. Τοῦτο κάμοι βουληθεῖς ὁ μέγας παραδεῖξαι
 ποτε τὸ μυστήριον, καὶ ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος μετὰ Πέτρου καὶ τῶν
 υἱῶν τῆς βροντῆς τοῦτο πάσχειν ἠξιώται, ἐπεὶ τὰ τῆς δεσποτι-
 κῆς μεταμορφώσεως πανδημεὶ πανηγυρίζοντες ἤμεν—ἦν γὰρ ἡμέρα,
 καθ' ἣν τῷ δεσπότηι τελεῖσθαι τὰ τοῦ μυστηρίου νομίζεται—, ἐν 25
 μέσῳ τῶν ἀδόντων τὰ τῆς ἐορτῆς ἐστῶτί μοι συνιστάμενος, τὰ
 χεῖλη μοι τοῖς ὤσιν ἐμβαλὼν, ὥστε δὴ καὶ προσάψασθαι, "Εἰς
 τοῦτο τὸ μυστήριον ἐν ἀπορρήτοις" εἶπεν, "ὧ βέλτιστε, φθάσαι δεῖ
 τὸν πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν ἐπειγόμενον τελειότητα". Ἐγὼ δὲ πρὸς
 τὸν λόγον ἐκπλαγεῖς στρέψω τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀθρόον πρὸς τὴν 30

1/2 Πρῆξ. ζ', 55. — 8/9 Ματθ. ε', 8. — 11/12 Ἐξῶδ. λγ', 20. — 14/16 Βα-
 σιλείου ὁμιλία εἰς τὸν μδ' ψαλμὸν [Migne τ. 29, σ. 400] «τὰ προοίμια τῆς ἐνδόξου
 αὐτοῦ παρουσίας ὀφθαλμοῖς λαβεῖν κατηξιώθησαν».

ἱερὰν ὄψιν ἐκείνην, ὥστ' ἂν ἐρέσθαι τι περὶ τούτου σαφέστερον,
 καὶ τῶν αὐτῶν μὲν αὖθις ῥημάτων σχεδὸν ἤκουσα, τὴν δ' ὄψιν οὕτω
 δεδοξασμένην εἶδον καὶ χαρᾶς ὑπερβαλλούσης καὶ λαμπρότητος
 ἔμπλεων, ὡς ἄρτι τότε τῆς δεσποτικῆς μετασχοῦσαν ἐκείνης θεο-
 5 πτίας τε καὶ μεταμορφώσεως· ὃ δὴ καὶ πρὸς ἀλήθειαν ὄν, ἐμοὶ
 βλεπόμενον τέως οὐ καθωρᾶτο, καὶ ἀκούμενον ἐνθεῖναι τὴν ἑαυ-
 τοῦ σύνεσιν ἀκριβῶς οὐκ ἠβούλετο διὰ τὸ ἀνάξιον· ἐκρατοῦντό μου
 γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, τοῦ μὴ ἐπιγῶναι αὐτόν, ὡς οἱ
 περὶ τὸν Κλεώπαν πάλαι τὸν Κύριον, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς μετὰ
 10 τὴν ἐσπέραν, τὴν τοῦ νοητοῦ φημι τούτου φωστήρος ἐκδημίαν,
 ταῦτά τοῖς εἰρημένοις τοῦ Λόγου μαθηταῖς ὀδυνηρῶς λέγειν ἔμελλ-
 λον· “Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει
 ἡμῖν ἐν τῇ τῆς ζωῆς ταύτης ὁδῷ καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰ
 τοῖς πολλοῖς συγκεκαλυμμένα μυστήρια; ἀλλ' Ἰωάννη πάντως
 15 ἀποκαλυφθῆναι τὸ μυστήριον ἔδει, τῷ γνησιωτάτῳ τῶν μαθητῶν,
 ἐν τοῖς πειρασμοῖς τῷ διδασκάλῳ συνδιαμεμενηκότι καὶ ταύτην δε-
 ξασμένῳ τῆς προσεδρείας ἀμοιβῆν τὴν ὑπέριμον· ὅς καὶ τὰ σκιω-
 δῶς ἡμῖν ὀραθέντα τότε κατὰ μέρος ἐκφαίνων νῦν, τοῦτο πρὸς
 δόξαν ἡμῖν καταλείπει τέως, τὸ λόγοις ἔχειν προτιθέναι ταῦτα καὶ
 20 τοῖς ἑξῆς, εἰς δόξαν τοῦ δοξάσαντος ἐκείνον ὑπερφυῶς καὶ κοινὸν
 ὄφελος”. Εἶεν.

35. Ἐν τῷ μεγάλῳ καθεξῆς πέπρακται, τοῦ μὲν ἀμη-
 χάνου κάλλους τῆς μακαρίας ἐκείνης θεότητος καὶ τῆς ἐκεῖθεν
 ἐκπηδῶσης ἀρρήτως αἴγλης ἀφράστως παρ' ὄλην ἐκείνην τὴν
 25 νύκτα κατατροφῶν ἴστατο· ἐπεὶ δὲ τῆς νυκτὸς ἀπιούσης καὶ τὰ
 τῆς ὑπερφυοῦς θεοπτίας ἀφίπτατο καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν κατὰ
 φύσιν ἕξιν ἀπὸ τῆς ὑπὲρ φύσιν ἐκστάσεως ἐπανάηρχετο, οἱ μὲν
 περιπεύροντες τῆς ἐν Θαβωρίῳ πάλαι θεοφανείας λυόμενοι μη-
 δενὶ τὸ ὄραμα φράζειν δεσποτικῶς τοῦ συνόντος δεσπότου προστάσ-
 30 σοντος ἤκουον, ἕως οὗ “ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου” ἐκ νεκρῶν ἀνα-
 στῆ· ὃ δὲ σιωπὴν ἐκ μακροῦ τάξας τοῖς χεῖλεσιν οὐδὲ θεατὸς
 εἶναι μετὰ τὴν φρικτὴν ἐκείνην θεωρίαν τινὶ τῶν πάντων ἐβού-

8 τοῦ μὴ ἐπιγῶναι αὐτόν] Λουκᾶ κδ', 16. — 9 Λουκᾶ κδ', 18.

λετο, οὐδὲ τοῦ ὄψατος προϊόντα τις αὐτὸν ἐξ ἐκείνου τὸ σύνολον
ἐθεάσατο, ἀλλ' ἦν ὅλος ἡλλοιωμένος καὶ τὴν μακαρίαν ἐξεστηκῶς
ἔκστασιν, τὸ φανὲν ἐκεῖνο τοῦ δεσποτικοῦ προσώπου κάλλος διὰ
παντὸς τῷ νῶ φανταζόμενος καὶ κρουνηδὸν ἀενάως προχέων τὰ
τῆς ἀρρήτου χαρᾶς δακρυα. Ἄλλ' οὐκ ἦν κρυβῆναι τὸν τοσοῦτον 5
τῆς ἀρετῆς πυρσόν, οὐδὲ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην καθάπαξ διαλα-
θεῖν εὐωδίαν τῶν μεγάλων χαρισμάτων τοῦ πνεύματος, ὅτι μῆδὲ
τὸν ἐν κόλποις ἀρώματα φέροντα διαλαθεῖν οἶόν τε, κἄν αὐτὸς
τοῦτο βούληται, φυσικῶς τῆς ἐκεῖθεν προΐουσης εὐωδίας μὴ δυ-
ναμένης κατέχεσθαι, ἀλλὰ τὸν μὲν παρ' ἡμῶν εἰσπνεύμενον τοῦ- 10
τον ἀναχρωνούσης ἀέρα, δι' αὐτοῦ δὲ πάλιν ταῖς τῶν ἐντυγχανόν-
των αἰσθήσεσι προσβαλλούσης ὑψύτατα· διὸ καὶ παμπληθεὶ πρὸς
τοῦτον ἀπανταχόθεν συνέρρεον οἱ τε περὶ τὸν Ἰορδάνην ἀσχοῦμε-
νοι μοναχοὶ καὶ Παλαιστίνη πᾶσα καὶ τῆς τῶν Σύρων γλώττης
ὅσοι δηλαδὴ τὰ Χριστιανῶν ἀκριβῶς ἦσαν πρεσβεύοντες· ἀλλ' ἐκεῖ- 15
νος τοῖς πᾶσι τὸ παράπαν ἀνομίλητος ὢν, ὅπερ ἔφη, ἐπὶ πολὺ
δὲ καὶ ἀθέατος, οὐκ ἐν τούτῳ τὸ πῦρ τῆς καλῆς ἐπιθυμίας ἐκεί-
νων κατέσβεσε· μᾶλλον μὲν οὖν κἀντεῦθεν ἢ τοῦ ἔρωτος φλόξ
ἐκείνοις ἀνῆπτο καὶ πολλῶ σπουδαιότερον ἐκεῖσε πάντες συνέτρε-
χον, ὥστε τὴν μακαρίαν ἐκείνην ὄψιν ἰδεῖν τέως, ἧς οὐδὲν ἦδιον, 20
οὐδ' εἰς ὠφελείας λόγον ἀνυσιμώτερον. Καὶ μέντοι καὶ πείθουσιν
αὐθις τὴν μακαρίαν ψυχὴν, τὸν τερπνὸν τῆς ταπεινώσεως καὶ
τῆς ἀγάπης ὄντως παράδεισον. Πάντας μὲν οὖν τὸ τῆς ἀγγελικῆς
ἐκείνης πολιτείας ὑπερέχον ὑπερβαλλόντως ἐξέπληττε, καὶ οὐκ ἦν
ὅστις ἐκείνον ἰδὼν καὶ τινα τῶν κατ' αὐτὸν ἐκμαθῶν, ὃς οὐ 25
μεγίστην ἐντεῦθεν ἐκαρπούτο τὴν ὄνησιν, τοῖς γε μὴν λεπτοτέροις
τὴν γνῶσιν καὶ ἀσκήσει παντοδαπῆς ἀρετῆς κεκοσμηκόσι τὸ φρό-
νημα καὶ διὰ νεύματος ὁμιλῶν ἦν ἔστιν ὅτε καὶ πρὸς τὰς πεύ-
σεις ἐκείνων ἀποκρινόμενος· οἱ δὲ καὶ τοῦ τῆς σοφίας ἐκείνου
βάθους τῆς τε θεωρίας συνιέντες ἐντεῦθεν καὶ τῆς καθαρότητος 30
ἔσθι δύναμις ἠδονῆς τε καὶ θαύματος ἐπληροῦντο καὶ πατέρα καὶ
διδάσκαλον τοῦτον ἐκάλουν, οὐδὲν τῶν θαυμαστῶν ἐκείνων πατέ-
ρων, Ἀντωνίου τέ φημι καὶ Σάβα καὶ τῶν κατ' αὐτούς, τὸ πα-

ράπαν ἐνδέοντα· ὁ δὲ τῷ περιόντι τῆς ταπεινοφροσύνης πᾶσι
 νῦν ὑποπίπτων, χεῖράς τε καὶ πόδας ἐκείνων ἦν καταφιλῶν μεθ'
 ὅσης οὐκ ἂν τις εἶπε τῆς περιχαρείας καὶ τῆς ἀπλότητος (ὁ δὲ
 καὶ μᾶλλον τὰς ἐκείνων ὑπερφυῶς ἐχειροῦτο γνώμας), καὶ πάντες
 5 τῆς ἐκείνου ψυχῆς καὶ τῆς ἀρετῆς ὡςπερ ἐξήρτηντο καὶ οὐδ' ἀπο-
 στῆναι τὸ παράπαν ἠδύναντο.

36. Τρίτον μὲν οὖν ἔτος ἦνυστο τῷ μεγάλῳ τουτὶ παροι-
 κοῦντι τὸ σπήλαιον καὶ πολὺς ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος, ὕπερ ἔφην,
 ἦν πανταχοῦ, καὶ πλήρεις τοῦ κατ' αὐτὸν ἦσαν θαύματος ἀπαν-
 10 τες· ἐκείνῳ δὲ ταῦτ' οὐκ ἦν ἀνεκτὰ τὸ παράπαν, οὐδὲ τὴν παρὰ
 πάντων εὐφημίαν καὶ δόξαν ὁσημέραι προστιθεμένην εὐχερῶς
 ἔφερεν· ἄλλως τε καὶ τὸ πάντῃ μεμονωμένον τε καὶ φιλήσυχον
 ὡς τὰ πολλὰ καθορῶν ἑαυτῷ ἐγκοπτόμενον, τοῦ σπηλαίου
 καὶ τῆς γῆς ἐκείνης, πάντας τοὺς αὐτόθι λαθῶν, εὐθέως ἀφίστα-
 15 ται· καὶ τὸν Ἰορδάνην τάχιστα διαβάς τὴν ἐνδοτάτῳ καὶ πᾶσιν
 ἄβατον ἔρημον εἴσεισιν, ἵνα δὴ καὶ τὴν θαυμαστὴν Αἰγυπτίαν
 ἐκείνην ὑπερφυῶς ἀσκουμένην ἐντετυχηκέαι τῷ μεγάλῳ φασὶ Ζω-
 σιμᾶ. Ἐκεῖσε τοιγαροῦν καὶ αὐτός, κατὰ ζήλῳν που πάντως ἐκεί-
 νης, καὶ τὸν ἔσχατον ἀποδὺς χιτῶνα, μεθ' ὅσης τῆς ἡδονῆς ἀπει-
 20 σιν· οὐδὲ γὰρ ἠρεμεῖν ὅλως εἶχε, τῷ γλυκυτάτῳ βέλει τοῦ δε-
 σπότητος τρωθεῖς, ἀλλὰ τὸν φανέντα καθάπαξ δεσπότην ἀρρήτῳ
 ψυχῆς ἔρωτι φανταζόμενος καὶ τοῦ γλυκυτάτου φωτὸς ἐκείνου μηδὲ
 βραχὺ γοῦν ἀπολειφθῆναι βουλόμενος, "Ποῦ μένεις καὶ ποῦ κοι-
 τάζῃ", πρὸς αὐτὸν ἐρωτικῶς ἔλεγε· "δεῖξόν μοι τὴν δόξαν σου, γνω-
 25 στῶς ἴδω σε· ἀπόδος μοι τὸ τῆς εἰκόνος κάλλος καὶ τὸ μέγα τῆς
 υἰοθεσίας καὶ τῆς σῆς βασιλείας ἀξίωμα, οὗ με καὶ κοινωνὸν ἦδη
 γενέσθαι φιλανθρώπως ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης ὑπὲρ πάντα λόγον
 ἡξίωσας". Ταῦτα πρὸς τὸν δεσπότην ἡσυχῆ λέγων, τὸ μέγα τῆς
 ἐρήμου πλάτος ἐκεῖνο διήκει, πέλαγος ἀπλετον οἶονεῖ τι καὶ τοῖς
 30 ὀφθαλμοῖς οὐχ ὀρίζον, γυμνὸς κεφαλὴν τε καὶ πόδας σὺν ὅλῳ
 τῷ σώματι βραχύτατόν τι ῥάκος περιεζωσμένος μόνον διὰ τὸ εὐ-
 σχημον, ὡςπερ δὴ καὶ τὸ πρότερον· ἄτροφος τὸ παράπαν καὶ

3 περιχαρείας B. — 12 μεμονομένον. — 17 ἐντυχηκέαι B. — 25 κάλος B.

ἀποτός, πλὴν εἰ μὴ βοτάναις ἀγρίαις ἐντόχοι που καὶ σταγόσιν ὀλί-
γαις τισὶν ὕδατος, καὶ τοῦτο διὰ συχνῶν ἡμερῶν, ἐπεὶ καὶ ταῦτα
σπανίως ταῖς ξηροτάταις ἐκείναις ἐρήμοις παραφύεσθαι πέφυκε,
δέαμα φρικτὸν ὄντως καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν φημι τῶν Ἀγγέλων
ἄγον εἰς ἔκπληξιν. Οὕτω τοιγαροῦν ταῖς ἐρήμοις ἐκείναις ἐμφιλο- 5
χωροῦντι τῷ μεγάλῳ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀγωνιστῆ, σκληρο-
τάτοις τισὶ καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἀνύδροις συμβαίνει ποτὲ χωρίοις
περιπεσεῖν, οὕτως ἀκριβῶς ἀνίκμοις τε καὶ ξηροῖς, ὡς ἐφ' ὕλαις
ἡμέραις πεντήκοντα μὴ βοτάνῃ τινὶ τὸ παράπαν, μὴ ψεκάδι καὶ
δρόσῳ τῇ ἐκ νεφῶν, μὴ νοτίδι κάτωθεν ὀπωσοῦν ἀναδιδομένη πε- 10
ριτυχεῖν· ὕδεν καὶ τῆς φυσικῆς αὐτὸν κατ' ὀλίγον ἀπολιπούσης
ὕγρότητος, συναπέληγεν ἦδη κατὰ μικρὸν καὶ τὰ τῆς ζωῆς, καὶ
βραχὺ τι νεκροῦ διαφέρων κατὰ γῆς ἔρριπτο, λεπτά τινα πνέων
καὶ τὸν Ἄγγελον, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἔφασκεν ὕστερον, φανταζό-
μενος, ὅσον οὐκ ἦδη, παραληψόμενον τὴν ψυχὴν. Οὕτω τοίνυν 15
αὐτόθι κειμένῳ καὶ τὰς μὲν ἐλπίδας πάσας ἀπειπόντι τῆς κάτω
ζωῆς, ἄνω δὲ μόνον βλέποντι καὶ τὸν Ἄγγελον παραδοκοῦντι, κα-
θάπερ ἔφθην εἰπών, ἰδοὺ καὶ ὁ προσδοκώμενος Ἄγγελος λαμπρὸς
λαμπρῶς ἄγαν ἐφίσταται, καταπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, οὐ μὴν
ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν ἐκείνου λαβεῖν, καθάπερ ἐκεῖνος ὑπέλαβεν, 20
ἀλλ' ὥστε καὶ σθένος ἐνθεῖναι μᾶλλον, ἀναψυχῆς ἀπειρηκότη τε μετα-
δοῦναι καὶ πρὸς γε τὸ βέλτιον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα μετασκευάσαι
κάλλιστα καὶ μετὰ τοῦ γιγνομένου παντός· ἄρρητος γάρ τις εὐω-
δία σὺν ἐκείνῳ κατιοῦσα καὶ δρόσος ἅμα καὶ φῶς ἀνέψυχέ τε κατὰ
γῆς ἔρριμμένον τὸν ἀθλητὴν καὶ τὸ πᾶν ἐκεῖνο χωρίον ἀθρόως εἰς 25
ἑαυτὰ μετεσκεύασεν. Εἶτα καὶ τῆς τοῦ κειμένου δεξιᾶς λαβόμενος
ὁ φανείς ἀνίστησί τε καὶ πρὸς ὑγείαν ἀποκαθίστησιν ἰλαρῶς καὶ
φιλίως, ὡς ἂν τις τῶν πάλαι κοινωνῶν καὶ συνήθων, αὐτῷ τὰ
βέλτιστα προσλαλεῖ, “Ἀνδρίζου” λέγων, “ὦ φίλος, καὶ ἴσχυε,
καὶ μηδεὶς τὸ παράπαν προσέστω σοι φόβος· σύμμαχός σοι καὶ 30
γὰρ ἄμαχος αὐτὸς ἐγὼ παρέσομαι πανταχοῦ, τοῦτό μοι προστα-

11 κατολίγον B. — 12 μικρὸν B. — 18 προσδοκώμενος B. — 25 ἐρριμέ-
νον B.

χθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ". Οὕτω τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως ἐξαγγελίας ἔφθη τελείως ὁ φανείς, καὶ φῶς αὐτίκα, πολλῶ τοῦ προτέρου θειότερόν τε καὶ λαμπρότερον ἐπιστάν, αὐτὸν ἐκεῖνον ἐν ἑαυτῷ παρεδείκνυ τὸν βασιλέα, καθάπερ καὶ πρότερον ἤδη φθάσας ὁ λόγος δεδήλωκεν. Καὶ ἡ ἐκεῖθεν ἄρρητος αἴγλη προβαλοῦσα καὶ θυμηδία, ἡ ὑπὲρ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀκόρεστος ἔφεις, τὸ ἀκρότατον ὄντως τῶν ὀρεκτῶν, εὐθύς ἐκείνῳ τὰ πάντα γίνεται καὶ τροφή καὶ ῥῶσις, ἀπαλλαγὴ τε τοῦ λυποῦντος παντοία καὶ πολλαπλασίῳν τις τοῦ ἐνδόντος ἀναπλήρωσις· συναλλοιούσθαι γάρ πως

15 καὶ συμπάσχειν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ σύμφυτον σῶμα τὸ μακάριον τουτὶ πάθος οἱ ταῦτα παθόντες καὶ διδάξαντες θεοφόροι φασίν. "Ἡ ψυχὴ γοῦν", φησὶν ὁ θεόληπτος Μάξιμος, "γίνεται θεὸς τῇ μεθέξει τῆς θεϊκῆς χάριτος, συνθεωθέντος αὐτῇ καὶ τοῦ σώματος, κατὰ τὴν ἀναλογοῦσαν αὐτῷ μέδεξιν τῆς θεώσεως".

15 37. Οὕτω μὲν οὖν ὁ τῆς ὑψηλοτάτης ἐκείνης θεωρίας μύστης καὶ μυσταγωγὸς Ἄγγελος τὸν μέγαν ἐνισχύσας αὐτῆς θεωρόν, τῷ μεγάλῳ τούτῳ συναπέπτυ θεάματι· ὁ δ' ἰσάγγελος οὗτος ἀγωνιστὴς τῷ μὲν σώματι τὴν βαθυτάτην καὶ ἀνικμον ἔρημον ἐκείνην αὐτὸς διήει, χαρᾶς ὄλος πεπληρωμένος καὶ ἀφάτου τινὸς

20 ἡδονῆς, τῷ δὲ νῶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐκεῖ κάλλη διόλου περιπολῶν ἦν, αὐτόθι τὸ πολίτευμα καὶ αὐτὸς κατὰ Παῦλον ἐναργῶς ἔχων ἤδη τὸν μέγαν, τὸν εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀνελθόντα καὶ ῥημάτων ἀρρήτων ἀνθρωπίναις δηλαδὴ γλώσσαις ἀκούσαντα. Τούτῳ καὶ τῆς ὑπερφουοῦς ἀρπαγῆς νοερῶς καὶ τῶν μυστηρίων κοινωνή-

25 σας ὁ μέγας, ἃ μὲν αὐτόθι κατὰ μέρος ἴδοι τε καὶ ἀκούσοι, τὰ μὲν πλείω καὶ ὡς ἄφθεγχτα τὸ παράπαν καὶ ἀκοῆς ἀνθρωπίνης ἐπέκεινα, κατ' αὐτὸν δὴ τοῦτον κάκεῖνος σιγῇ τετίμηκεν· ἃ δὲ τοῖς αὐτὸς αὐτοῦ φίλοις καὶ μύσταις παρέδειξε μυστικώτερον, ταῦτα δὴ καὶ αὐτὸς, καθόσον οἶόν τε, συνελὼν δώσω τῷ λόγῳ, αὐτὸν

30 προστησάμενος τοῦ λόγου τὸν ἐκείνου Θεόν, μηδὲν τι τῆς ἀληθείας ὑφεῖναι, μηδὲ τὴν ὑψηλοτάτην τοῦ ἀνδρὸς ἐκοντὶ φιλοσοφίαν ὑβρίσαι, εἰ καὶ φειδοῖ τῶν ἀσθενεστέρων ἔστιν οὗ τὸν λεπτότερον

21 πολίτευμα] Φιλιπ. γ'. 20. — 22/23 Κορινθ. 2 ιβ', 2-4.

λόγον συστέλλομεν, μέτρα τιθέντες εὐλόγως λόγοις τε καὶ καιροῖς, κατὰ τὸν σοφὸν δηλαδὴ Σολομῶντα, καιρὸν ὀρίζοντα παντὶ πράγματι, καὶ οὐδ' ἄπο γνώμης ἐκείνῳ τὸ "πᾶν μέτρον ἄριστον", ἄριστα καὶ ὡς ὀλίγοι τῶν πάντων φιλοσοφήσαντι. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον αὖθις ἴωμεν.

5

38. Ἐνιαιτῶν μὲν κύκλος ὕλων τριῶν ἐμέτρει τῷ ἀθλητῇ, τὴν ἐν ταῖς ξηροτάταις ταύταις ἐρήμοις περίοδον πρὸς τε χειμῶνα καὶ καύσωνα γενναίως ἀνθισταμένῳ τῷ ἀσάρκῳ τε καὶ ἀτρόφῳ πρὸς γε τὰς ἀύλους ὑπὲρ πάντα λόγον ἀμιλλωμένῳ δυνάμεις καὶ τὰς τοῦ πνεύματος ἐλλάμψεις ἐξ ἐφαμίλλου ταύταις δεχομένῳ, 10 καθὰ δὴ καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε· μᾶλλον μὲν οὖν κάκεινας αὐτὰς ὑπερφυῶς καταπλήξας, οἷς μετὰ τῆς ὕλης ὡς αὐλός τις ἔσχεν ὑπὲρ ὕλην φρονῆσαι, φοβερὸς τε διὰ ταῦτα πολλῶ τινι τῷ περιόντι καὶ θηρίοις ὀφθεῖς καὶ τοῖς Δαίμοσι, τὴν ἐξωτέραν ἔρημον αὖθις τὴν πρὸς Ἰορδάνην καταλαμβάνει, συμπαθὲς τι καὶ 15 προσηνέστερον οἶον εἰς διατριβὴν ἀνθρώπων τε καὶ λοιπῶν ζώων βλέπουσαν· ἐπεὶ καὶ βοτάνας ἔστι συλλέγειν αὐτόθι καὶ ὕδατι που κεχρησθαι πρὸς παραμυθίαν τοῦ δίψους. Ἄλλ' ὁ πειραστής, τὴν φύσιν αὐλὸς ὢν, τοῦ πειράζειν ἔληγεν οὔμενον, οὐδὲ κάματός τις ἀντιβαίνειν αὐτῷ τὸ παράπαν ἠδύνατο, καίτοι γε πολλάκις 20 ἀννηνύτοις ἐπιχειρῶν, ὅπερ ἔφθην εἰπῶν, ἔγνω καὶ καθ' ἑαυτοῦ συσχευάζων τὸν πόλεμον· ἀλλ' ὁ φθόνος αὐτὸν ἠρεμεῖν οὐκ εἶα καὶ ταῦτα πάσχοντα. Τῆς γοῦν δι' αὐτὸς αὐτοῦ μάχης πρὸς τὸν μέγαν ἀφήμενος—ταύτην γὰρ ἀφεστηκόσι καθάπαξ τῶν ἀνθρώπων ἐπανιστᾶν τοῖς ἀγωνισταῖς πέφυκε—, τὴν διὰ τῶν ἀνθρώπων 25 αὖθις ἐγείρει φιλοτιμώτερον, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον αὐτὸν ἔβλεπε πλησιάζοντα καὶ τὴν εἰς τὴν οἰκουμένην ἐπιδημίαν αὐτοῦ πονηρὸς ὢν ὑπώπτευε φῶς ἐσομένην τοῖς ἐν σκότει καὶ ὀδηγὸν πλανωμένοις καὶ ψυχᾷς ἀληθῆ σωτηρίαν ἐκζητεῖν ἐλομέναις τὸν Κύριον· ὃ δὴ καὶ τοῖς ἔργοις ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς 30 δεσπότης ἐσύτερον ἡμῖν καθυπέδειξεν, αὐταῖς ἐπιβουλαῖς καὶ βασκανίᾳ τῇ καθ' ἡμῶν ἀφανισμῷ τὸν ἀποστάτην δούς, καθάπερ

2 Ἐκκλ. γ', 1. — 24 αφεστικῶσι B. — 29 πλανομένοις B.

τινά χαλκὸν ἰῶ τῷ ἰδίῳ συμφθειρόμενον αἴσχιστα· τὸ δ' οὖν παρὸν τοῦ πολέμου τέως ὕλαις χερσὶν ἤπτετο.

39. Ἄραβας αὐτῷ τοίνυν ἀνά τὴν ἔρημον, οὕτως ὡς εἶχε σχήματος ἄλλομένῳ, δύο τινὰς ἐπανίστησιν· οἱ καὶ περιτυχόντες
 5 αὐτῷ καὶ καινὴν πάντη καὶ ἄτοπον αὐτοῦ κατειπόντες πρόφασιν, ὡς εἶη χρημάτων δηλαδὴ φύλαξ πάλαι τεθησαυρισμένων αὐτόθι χριστιανοῖς, οἱ καὶ τῆς γῆς φασὶ ταύτης δεσπόζοντες ἐτύγχανον πρότερον, καὶ δεῖ τούτων αὐτοῖς ἐκστῆναι τὸν τόπον καθυποδεί-
 ξαντα (τοῦ πονηροῦ δ' ἀτεχνῶς ὑποθήκη τοῦτο, τοῦ τὸν πόλεμον
 10 συσκευάζοντος) τσαούταις αὐτὸν σιγῶντα ταῖς πληγαῖς κατακόπτουσι καὶ οὕτω βαρυτάταις (ἀνῆπτε γὰρ αὐτοῖς ὁ Σατὰν τὸν βαρβαρικὸν θυμὸν, τῆς Χαλδαϊκῆς ἐκείνης καμίνου πολλαπλασίονα), ὡς καὶ αὐτοὺς ἐκείνους, τὸ ζῆν ἐκείνῳ καθάπαξ ἀπαγορεύσαντας. ὡς νεκρὸν αὐτοῦ που κατὰ βύθρου τινὸς ἀπολιπεῖν αὐτόθι βου-
 15 λεύεσθαι· ἔπειτα δείσαντες, μήπου τοῦ πτώματος ἀνασφήλας (ὑπῆν γὰρ αὐτῷ ζωτικὴ τις ἔτι μικρὰ δύναμις) καὶ τῷ σατράπῃ τοῦ ἔθνους δῆλος γενόμενος κινδύνου πρόξενος αὐτοῖς γένοιτο (φίλον γὰρ εἶναι πρὸς γε τὸ ἡμέτερον γένος διὰ πολλὰς τινὰς τὰς αἰτίας, τοῖς ἀρχηγοῖς ἐκείνων ἄνωθεν ὡσπερ νενόμιστο), τοῦτο τὰ πο-
 20 νηροῦ δείσαντες ὄργανα κακῶ τὸ κακὸν ἐπεχείρουν ἰᾶσθαι κακιστά τε καὶ ἀτοπώτατα· ἀποκτεῖναι γὰρ ἐπ' οὐδεμιᾶ τὸ παράπαν προφάσει ψηφίζονται τὸν ἀνεύθυνον, ὡς ἂν τοῦ προρρηθέντος ἐκεῖνοι δέους σφᾶς αὐτοὺς ἀπαλλάξαιαν. Κἂν εἰς ἔργον ἐξέβη τὸ κάκιστον βούλευμα, μὴ τοῦ Θεοῦ κεκωλυότος εὐθύς, τοῦ δι' ἐκεῖ-
 25 νου τὴν σωτηρίαν πόρρωθεν ἡμῖν φιλανθρωπότατα καταρτίζοντος· ὡς γὰρ τῶν δημίων ἐκείνων ἄτερος ἡρκῶς ἦν ἄνω τὸ ξίφος, ὥστ' ἂν ἀφελέσθαι τὸν ψυχορραγοῦντα τῆς κεφαλῆς — ὦ δίκης ἐξαισίων ἔργα Θεοῦ! —, ξηρά τε καὶ ἄπρακτος εὐθύς ἦν ἡ χεὶρ αὐτῷ ξίφει, κατὰ μέσον ἠωρημένη τὸν ἀέρα καὶ δίκας εἰσπραττο-
 30 μένη τοῦ παραλόγου τολμήματος. Τοῦτο τὸν μὲν ἕτερον δέους ἐμπλήσαν ὄλω ποδὶ φεύγειν ἔπειθε, τούτῳ δὲ καὶ μόνῳ τὴν σωτη-

4 ἄλωμένῳ B. — 14 αὐτίκα B, αὐτίκα M. ὄθι

ρίαν πιστεύσαντα· τὸν δὲ γε πληγέντα νοῦς εἰσῆλθεν εὐθύς, πολὺν τε τὸν μετάρμελον εἶχε καὶ θερμὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπέσταζε δάκρυα, τὴν ἀθρόαν συμφορὰν ἐκείνην ἀποδυρόμενον. Τί οὖν ἢ φιλανθρωποτάτη ψυχὴ καὶ τῶντι χριστομίμητος τὴν συμπάθειαν; Ἐπεὶ τοῦ γενομένου συνῆκε, κατοικτεῖρει τῆς συμφορᾶς τὸν ἑαυτοῦ δῆμιον, καὶ πρὸς οὐρανὸν ἀπιδῶν, μικρὸν τε τὰς χεῖρας πρὸς Θεὸν ἀνατείνας οἶον, οὐ γὰρ κατὰ φύσιν ἐκτείνειν εἶχε ταῖς πληγαῖς ἐκείναις κατειργασμένας, ἐνεργόν, ὡς τὸ πρότερον, αὐθις τῷ πεπληγῶτι τὸ μέλος ἀποκαθίστησι. Καὶ ὁ μὲν ὀξυτέραν τοῦ πάθους εὐρηκῶς παρ' ἐλπίδα τὴν θεραπείαν, ἀπιῶν εὐθύς ὄχρητο, τῷ κειμένῳ δ' αὐθις ἐπιστάς ὁ γλυκὺς ἐκεῖνος ἐπίκουρος, ὁ λαμπρὸς Ἄγγελός φημι τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς τούτου δεξιᾶς λαβόμενος ἰλαρῶς ἀνίστησί τε καὶ τῆς συνήθους ἐμπύπλησι χάριτος καὶ πάντα παρῆν εὐθύς ὁμοῦ τὰ χρηστά, σώματος ῥῶσις, εὐφροσύνη ψυχῆς, φωτισμὸς ἀμφοτέρων καὶ πρὸς τὸ μέλλον εὐδρομία κοινή.

40. Ὁ μὲν οὖν φανείς, ὧν ἔδει κοινωνήσας ἐκείνῳ καλῶς, πρὸς ἑαυτὸν ἐπανήρχετο πάλιν, κατὰ θεῖους δηλονότι θεσμούς· ὁ δὲ τῶν αὐτῶ συνήθων αὐθις ἐχόμενος ἐνιαυτὸν μὲν ἕνα καὶ κατὰ ταύτην δὴ τὴν ἔρημον ὁμοίως φιλοσοφεῖ· εἶτα τὸν Ἰορδάνην αὐθις καταλαβὼν τὸ τοῦ φίλου καὶ ὁμωνύμου πατρὸς Σάββα φημι τοῦ πάνυ φροντιστήριον εἴσειςιν, ᾧ δὴ καὶ περιγράψας ἡδέως— πῶς ἂν εἴποις;— αὐτὸς ἑαυτὸν τὸ παράπαν ἀπρότιος ἦν, ἑαυτῷ δηλαδὴ προσλαλῶν μόνῳ καὶ τῷ Θεῷ καὶ οἶονεῖ τις ἄριστος ἔμπορος τῷ διὰ μακρῶν ἀγώνων προσγενομένῳ πλούτῳ μετὰ πλείστης ὕσης τῆς ἡδονῆς τε καὶ τῆς ἀδείας ἐπεντροφῶν. Ἡμέραι παρῆλθον οὐχὶ συχνὰ καὶ τοῖς αὐτόθι φροντιστηρίοις γνωσθέν, ὡς ὁ μέγας ἐπανήκει Σάββας τῆς μακρᾶς ἐκείνης ἀναχωρήσεως, μοναχῶν ὄλους χοροὺς ἐκάλει κατὰ θέαν ἐκείνου· οὐχ ἢ τοῦ Ἰορδάνου δὲ μόνον περίχωρος, ἀλλὰ καὶ Παλαιστίνῃ πᾶσα πρὸς αὐτὸν ἐξεχεῖτο, τῆς φήμης ὀξυτάτῳ πτερῷ πάντας ἐπ' αὐτὸν καλούσης οὐδὲν ἦττον ἢ τὴν Ἰουδαίων φατρίαν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην αὐτὸν καὶ τὸν Βαπτιστὴν πρότερον· ἡδονὴ γὰρ οὐχ οἷα καὶ ῥηθῆναι ῥαδίᾳ

2 μετάρμελλον B. — 20 ὁμονύμου B.

καταΐχεν αὐτούς σὺν πολλῶ τινι θαύματι, οὐ μόνον ὅτι τὸν ἴσα
καὶ κεφαλῆ, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ αὐτήν, εἰ οὕτω χρῆ λέγειν, τι
μώμενον αὐτοῖς τὴν ψυχὴν ὄραν εἶχον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν μετὰ
πόθου τινὸς ἀρρήτου πλεῖστον ἀναζητούμενον ἤδη χρόνον ἀθρόον
5 ὄραν εἶχον ὀλβιὸν τινα καὶ θεοφορούμενον ὕλον καὶ τφόντι τρισμέγι-
στον ἀπολαβόντες αὐτόν· τοῦτο γὰρ κακ μόνης τῆς ὄψεως αὐτοῖς
ἐδηλοῦτο τρανότατα, χάριτός τινος ἀρρήτου καὶ λαμπρότητος θα-
φιλέστατα κατακεχυμένης αὐτῆς, ὡς εἶναι τοῖς προσιοῦσιν ἐκεῖνον
χαρὰν ὁμοῦ καὶ κατάπληξιν, ὥσπερ δι' ὄργανου τινὸς τοῦ συζύγου
10 σαρκίου καὶ τῆς ἐκτὸς προχεομένης τε καὶ ὀρωμένης τῆς χάριτος
καὶ μάλιστα τοῖς τῶν ἄλλων πνευματικωτέροις καὶ ὑψηλοῖς, διὰ
τὴν ἔξιν τοῦ καλοῦ δηλαδὴ γεγυμνασμένα κεκτημένοις τὰ αἰσθη-
τήρια πρὸς γε τὴν τοῦ καλοῦ διάκρισιν καὶ τοῦ χείρονος, κατὰ
τὸν θεῖον ἀπόστολον· οἱ δὲ καὶ τοῖς ἐκτὸς κήρυκες λαμπροὶ τοῦ
15 κατ' αὐτόν ἦσαν πράγματος, καὶ θαῦμα τὰς ἀπάντων ἐπλήρου
ψυχάς, καὶ πρὸς τοῦτον ὄλω θυμῶ καθ' ἐκάστην συνέρρεον. Οὐδὲ
τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔθνος ἔξω τοῦ κατ' αὐτόν ἦσαν λόγου καὶ
θαύματος· ἀλλὰ καὶ τούτοις, καίτοι γε τοιοῦταις οὔσι, πολὺς ὁ
περὶ τοῦ ἀνδρὸς λόγος ἦν καὶ σὺν αἰδοῖ τινι τούτῳ προσεῖχον καὶ
20 τοῖς ὑπὲρ ἐκεῖνου λεγομένοις μεθ' ἡδονῆς προσετίθεντο. Ὁ μὲν
οὖν ἐν ἐκείνοις ἦν, ἡσυχία δηλαδὴ καὶ ταῖς ὑπερφυεσί θεωρίαις
πρὸς Θεὸν καθ' ἐκάστην ἀνατεινόμενος καὶ ἀκορέστως τοῦ κάλλους
ἐκεῖνου κατατροφῶν· ἀλλ' ἄθρει μοι πάλην ἐτέραν ἀγωνιστοῦ· ἦκει
καὶ γὰρ ὁ λόγος ἤδη πρὸς αὐτὸ τῶν παλαισμάτων φημί τοῦ ἀνδρὸς
25 τὸ κεφάλαιον.

41. Ἐπειδὴ πᾶσαν ὁ πονηρὸς ἐπενεγκῶν πείραν καὶ πάντα
κάλων κινήσας, ὃ λέγεται, καθ' ὕδατων ἐδόκει γράφειν, ἢ ξαί-
νειν νεφέλας, ἢ τοξεύειν τὸν οὐρανόν, ταῦτα δὴ τὰ ἐπὶ τῶν ἀδυ-
νάτων λεγόμενα, τοῦ μὲν ἀγῶνος ἀναχωρεῖν τούτου, καίτοι γε πά-

12/14 Ἐβρ. ε', 14. — 26/27 πάντα κἀλων κινήσας] Corpus paroem. II, σ. 104,
287, 600. — 27 καθ' ὕδατων γράφειν] Corpus paroem. II, 59. Gaisford, Paroe-
miographi, σ. 69. — 28 ξαίνειν νεφέλας] Gaisford, σ. 83, 209. Corpus, II, σ. 27,
41, 542 || τοξεύειν τὸν οὐρανόν] Gaisford, σ. 291.

λαι προσῆκον ὄν, οὐκ ἠδύνατο.—πῶς γάρ, εἰς οὐρανὸν ὑπερφυῶς
 μετὰ τῆς ὕλης ἀνιόντα βλέπων ἐκεῖνον, ὅθεν αὐτὸς αὔλος ὦν ἀθλίως
 ἐκπέπτωκεν;—, ἐπὶ δὲ τὸν ἔσχατον ἄθλον τουτονὶ καταφεύγει,
 τὴν ἐσχάτην, ὃ φασιν, ἄγκυραν· τὴν γὰρ ὑπ' αὐτὸν συναγαγὼν
 πονηρὰν δύναμιν καὶ τὰς φάλαγγας στοιχηθὼν ἀντιτάξας ὡς ἐν πο- 5
 λέμῳ καὶ παρατάξει τινί, στρατηγὸς ὦν αὐτὸς καὶ τῶν ταγμάτων
 ἄρχων καὶ πρῶταθλος, αὐτὸς ἐκεῖνος ἀμέσως δι' ἑαυτοῦ τὸν πό-
 λεμον ὑπείσέρχεται. Καὶ πρῶτα μὲν ἀλαλαγμῷ καὶ θορύβῳ καὶ
 πατάγοις τισὶ κατασειεῖν ἐδόκουν τὸ σπήλαιον, ἀναιδέστερον ἐμ-
 βοῶντες καὶ μωρίαν τινὰ τὴν ἀπειλὴν καὶ τὴν ὕβριν τοῦ ἀλήπτου 10
 καὶ ἀπαθοῦς καταχέοντες· εἶτα κάκεῖνα προσετίθουν θρασύτερον,
 "Ἴνα τί κατακαίεις ἡμᾶς"; λέγοντες, "Ἴνα τί κατὰ πάσης τῆς
 ζωῆς καὶ τῆς πράξεως ἡμῶν ὀλοσχερῶς ἵστασαι, τὸ παράπαν
 ἡδικοκῶτων οὐδέν; οὐ δυνάμεθά σου φέρειν τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν
 καθ' ἡμῶν ἀκάματον ταύτην σπουδὴν· οὐ στέγομέν σου τὴν ἀκοήν 15
 ὅλως, καὶ πρὸς αὐτὸ δὲ τοῦνομα δυσχεραίνομεν. Ἡ γοῦν τοῦ
 καθ' ἡμῶν ἀποστάς τούτου πολέμου καὶ τῆς ἔχθρας σαυτῷ τε καὶ
 ἡμῖν ἀναπνεῦσαι δίδου μικρόν, ἢ πρὸς τὸν σὸν ἐραστὴν ὅτι τά-
 χος ἀπόδραθι, τὰ ἡμέτερα ταῦτα καταλιπὼν ὃ γὰρ πρὸς ἐκεῖνον
 ἐνωτικὸς ἔρως ἡμῖν ἀποτείχιζει τὸν κατὰ σοῦ πόλεμον. Ἐλοῦ 20
 τοίνυν ὀπότερον βούλει τῶν εἰρημένων· εἰ δ' οὖν ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ
 ἀνήσομεν, οὐδ' ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο, πάντα ποιοῦντες μέχρις ἂν
 τῆς προσκαίρου σε ταύτης ζωῆς καὶ ἄκοντα τέως ἐξώσωμεν". Ὁ
 δὲ μέγας ἀναισθητῶν ἦν ὡσανεὶ πρὸς ταῦτα καὶ κοιμωμένῳ τὸ
 παράπαν προσεικῶς· πάλαι γὰρ ἐν ἔθει τούτων γενόμενος καὶ 25
 τὰς ἐκείνων προσβολὰς ἡσυχῶς πρὸς ἑαυτὸν εἶχε μόνον καὶ τὸν
 Θεὸν μετὰ γε τῆς φίλης ἐκείνης γαλήνης καὶ καταστάσεως, ψελλί-
 σματα παιδῶν τοὺς θορύβους καὶ τὸν πλατὺν ἐκείνων λῆτρον ἠγούμε-
 νος. Καὶ οἱ μὲν αὖθις ἀλαλαγμῷ καὶ τραχυτάταις τισὶ καὶ ἠγριωμέ-
 ναις βοαῖς "Οὐκ ἀκούεις ἡμῶν"; ἔλεγον· "οὐκ ἀποκρίνη τὸ πα- 30
 ράπαν οὐδέν; περιφρονεῖς καὶ τῆς σπουδῆς ἡμῶν καὶ τῶν παύ-
 σεων"; Ὁ δὲ πρὸς μὲν ἐκείνους αὖθις οὐδέν, πρὸς δὲ Θεὸν

ἐκεῖνα τὰ προφητικά προσφόρως ὑπέψαλλον· “Οἱ ζητοῦντες τὰ
κακά μοι ἐλάλησαν ματαιότητας καὶ δολιότητας ὄλην τὴν ἡμέραν
ἐμελέτησαν· ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ
ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ· καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων
5 καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἐλεγμούς, ὅτι ἐπὶ σοί, Κύ-
ριε, ἤλπισα”. Οἱ δ’ ὡσπερ μανίας μᾶλλον πλησθέντες ἐντεῦθεν
καὶ θράσους καὶ μηδὲ κατέχειν ἑαυτοὺς ἔτι δυνάμενοι κατὰ τοῦ
μεγάλου χωροῦσι τρόπῳ τοιῶδε· πάντοθεν ἑαυτοὺς συναγαγόντες καὶ
ὡσπερ εἰς τῷ συνασπισμῷ γενόμενοι σὺν ἀλαλαγμῷ μεγίστῳ χερσὶ
10 φρονώσας—ὦ Θεοῦ κριμάτων!—αὐτὸν ἀρπάζουσι καὶ τῷ παρακει-
μένῳ κρημνῷ κατὰ κεφαλῆς φέροντες ἀκοντίζουσιν. Ὁ μὲν οὖν κρη-
μνὸς οὕτω βαθύτατος ἦν καὶ μόνον ἰδεῖν φοβερώτατος, ὡς μηδ’ ἂν ἐν
τοῖς ζῶσιν εἶναι ποτε δύνασθαι τὸ καταπεσὸν ἅπαξ αὐτόθι, κἂν
ἄνθρωπος, κἂν κτήνος, κἂν ὀτιοῦν· ἀλλὰ “τοῖς Ἀγγέλοις αὐ-
15 τοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε” νοητῶς οἶμαί
που καὶ ὁ θαυμαστός ἐνταῦθα Σάβας κατὰ καιρὸν ἤκουεν. Οὐκ
ἤκουε δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγμασιν αὐτοῖς ὄραν εἶχε καὶ πάσχειν
ὑπερφυῶς τὸ μέγα τεράστιον· οὐ γὰρ κατὰ κεφαλῆς, ὡσπερ δὴ
καὶ τοῖς ἀλάστορσιν ἐκεῖνοις ἦν πρὸς βουλής, ἀλλ’ ὀρθίος ὅλος
20 καὶ κακῶν ἀπαθῆς—ὦ τῆς πάντα φερούσης τοῦ Χριστοῦ δυνά-
μεως!—κατ’ ἐκείνου τοῦ βαθυτάτου χάσματος ἴσταται· κάκειθεν
τὸ κατὰ τῶν πολεμίων περιφανῶς ἐκεῖνος μᾶλλον ἀνίστησι τρώ-
πειον, χάσματι καὶ βυθοῖς ἀπωλείας ἐκεῖνους αὐτοὺς παραδοῦς,
ὡς μηδὲ προσβάλλειν εἰσέτι τολμᾶν, εἰ καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο λό-
25 γοῖς οἰκονομίας ὑψηλοτέροις ταυτὶ συγκεχώρητο, ἀλλ’ εἶναι τοῦτο
πέρας τῶν πειρασμῶν καὶ τελείαν ὄντως κατάλουσιν· τὸ δ’ ὅπως,
ὁ λόγος ἤδη δηλοῦν ἔτοιμος.

42. Κάτεισι μὲν ὁ μέγας τὸν βαθύτατον, ὡς ἔφην, κρημνόν,
ὕπ’ ἐκείνου τοῦ φρουροῦντος Ἀγγέλου χερσὶ πάντως ἀύλοις ἀσφα-
30 λέστατα διαβασταζόμενος, καὶ τοὺς μὲν πόδας ἐρείσας κατὰ τῆς
γῆς, εἰς οὐρανὸν δὲ καὶ χεῖρας ἔχων καὶ ὀφθαλμοὺς—ὦ τῶν
φρικτῶν τουτωνὶ τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων!—ἐφ’ ὅλας ἡμέρας αὐτόθι:

1/6 Ψαλμ. λζ’, 13-16. — 14/15 Ψαλμ. ε’, 11-12.

τεσσαράκοντα ἴσταται, μὴ τροφῆς, μὴ ποτοῦ τὸ παράπαν ἀψάμενος, ἄκαμπτος, ἀκλινῆς ὄλος καὶ ἄυπνος, ἀνδριάς ἐξ ἀψύχου τινὸς ὡσπερεὶ κατασκευασθεὶς ὕλης, ἣ φύσιν εἶπεν ἂν τις μᾶλλον αὐτὸν ἄυλον, ἐπ' ἐκπλήξει φανεῖσαν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως, εἰ μήπου Μωσέα 5 τις λέγοι τὸν μέγαν ὑπηρέτην τῶν Θεοῦ μυστηρίων, ὑπερφυῶς εἰσελθόντα τότε τὸν γνόφον καὶ τὰς τοῦ νόμου πλάκας δεξάμενον· ᾧ καὶ διπλοῦ τοῦ ῥηθέντος ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν μετὰ διπλῆς τῆς προσεδρείας, καθάπερ ἴσμεν, ἐδέησεν, ἐπ' ἀνακαινισμῶ τῶν ἱερῶν ἐκείνων γραμμάτων, ἃ δηλαδὴ τῶν νομοθετουμένων ἀκρασία συνέτριψεν, ἣ εἶ τινα κατ' ἐκεῖνον — οὐκ οἶδα — Θεοῦ 10 μυστηρίων αὐτόπτην καὶ ὑπουργὸν ὑπερφυῶς χρηματίσαντα. Ἄλλὰ τί ταῦτα, καίπερ ὄντα τοιαῦτα, πρὸς τὴν ὑπερφυῶ τοῦ ἀνδρὸς ἀρπαγὴν τε καὶ θεωρίαν, ἣ μετάστασιν ἐν σαρκί, ἣ οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ταύτην καὶ φῶ, πᾶσαν ἀκοὴν καὶ λόγον ὑπερφυῶς ὑπερβαίνουσαν; ἔτι λάκκους ὑδάτων τινὰς ἢ καὶ χειμάρρους ἐκλείποντας 15 ἄντλειν δοκιμάζομεν, τὸ μέγα τῆς θαλάττης ἀφέντες πέλαγος· ἔτι τὰς καθ' ὑδάτων ἐμφάσεις τε καὶ σκιὰς τοῦ θαυμαστοῦ περισκοποῦμεν ἡλίου, τῆς φυσικῆς ἀκτίνος καὶ τῆς λαμπρότητος πόρρω κείμενοι· οἶμαι γάρ, εἴ πού τις φύσιν ἀνθρωπείαν ἐπὶ τῆς γῆς ἔδει φανῆναι, πᾶσαν μὲν ἀρετῆς εἰς ἄκρον ἐν ἑαυτῇ συναγαγοῦσαν 20 ἰδέαν, ὅση τε τῆς θεωρίας καὶ ὅση τῆς πράξεως, πᾶσαν δὲ χάριτος θεϊκῆς αἴγλην ὑπερφυῶς ἐν σαρκί δεξασθαι δυναμένην, οἷονεὶ τις φάσαι παντοδαπὴν εἰκόνα καλοῦ, δεῖγμα μὲν τῆς τοῦ δεσπότητος φιλοτιμίας, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τι τῶν πάντων, ἐκπληξιν δὲ τῶν ἀύλων περὶ αὐτὸν φύσεων, οἷς μετὰ τῆς ὕλης τῶν αὐτῶν 25 ἐκείνοις ὑπερφυῶν ἠξιώθη, τῆς δὲ κοινῆς τῶν ἀνθρώπων οὐσίας οἷονεὶ τι κοινὸν ἀρχέτυπον καὶ παράδειγμα πᾶσι μὲν ὑπερφυῶς θαυμαζόμενον τε καὶ ποθοῦμενον, πᾶσι δ' ὡσαύτως ἀνεφικτόν τε καὶ ἄληπτον, ὡσπερ εἰς ἐκπληξιν ἢ καὶ τινων ἀφορμὴν ἀγώνων τισὶ προτεθὲν μόνον, οὐκ εἰς ἀκριβῆ μίμησιν τοῦτο τὴν ἐν σαρκί 30 τοῦ ἀνδρὸς ὑπὲρ φύσιν εἶναι ζῶην καὶ τὸ καινὸν ἐκεῖνο πολίτευμα· ἃ δὴ καὶ κατὰ δύναμιν τῷ λόγῳ προσθήσω, τοῦτο καθά-

παῖ, ὕπερ ἔφθην εἰπών, ἐνστησάμενος, τὸν μὲν ἔφορον τοῦ λό-
γου τε καὶ τῆς ἀληθείας ἐν ἅπασι προϊστάμενος, μικρὰ δὲ τῶν
ἀπιστούντων φροντίζων, ὡς μικρὰ περὶ τούτου φρονούντων καὶ τὸ
παράπαν ἀνάξια. Τρεῖς μὲν οὖν ἰσάριθμοι παρῆλθον ἡμέραι
5 καὶ νύκτες κατ' ἐκείνου τοῦ βόθρου προσευχομένῳ δηλαδὴ τῷ
μεγάλῳ καὶ τὰς χεῖρας ἀκλινῶς τεταμένας εἰς οὐρανὸν ἔχοντι·
εἶτα φησὶν· "Ἐδόκουν ἀρπαγεῖς ἐκεῖθεν ἀρρήτως ὑπεράνω γενέ-
σθαι τῶν οὐρανῶν· φωτὸς μὲν οὖν χύσις (ἀλλὰ πῶς ἂν τις εἴποι
τὴν ἄρρητον αἴγλην ἐκείνου καὶ τὴν θαψίλειαν, οἴονε! τι πέλαγος
10 ἄπειρον τοῦ ὑπερουρανοῦ πλάτους κατακεχυμένου παντός;) ὡσα-
νεὶ πλημμυρεῖν ἐδόκει καὶ πάντα κατακλύσειν τε καὶ καταλαμ-
πρύνειν τῷ μεγέθει τῆς ὑπερφυοῦς ἀστραπῆς· τὸν δὲ γλυκύτατον
Ἰησοῦν—ὦ τῆς ἀφάτου θυμηδίας καὶ δόξης ἐκείνης!—ὑπερκαθή-
μενον τοῦ πλάτους τούτου δὴ τοῦ φωτὸς ὑπερφυῶς" φησὶν "εἶχον
15 ὄραν. Χίλια μὲν οὖν χιλιάδες καὶ μυρία μυριάδες ταγμάτων ἀγγελικ-
ῶν κύκλωθεν ἐστηκυῖαι, κατὰ τὸν μέγαν εἰπεῖν Δανιήλ, ἐλειτούρ-
γουν αὐτῷ· φωτὸς δὲ πηγὴ τις ἀκένωτος αὐτῆς ποταμηδὸν ἐκεῖ-
θεν προχεομένη, πολλαπλασίως ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ φῶς ὑπερβαί-
νουσα, τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, καίτοι γε φῶς καὶ αὐτὰς ὀρω-
20 μένας, λαμπρότερον ἐφάνετο καταστράπτουσα· ἐμοὶ δὲ" φησὶ "κόρος
οὐκ ἦν, τὸν γλυκύτατον οὐκ οἶδ' ὅπως Ἰησοῦν θεωμένῳ καὶ τὴν
ἐκεῖθεν ἐξαλλομένην τοῦ φωτὸς ἄρρητον δύναμιν καὶ λαμπρότητα·
ὄλος γὰρ ἦν γλυκασμός, κατὰ τὸ εἰρημένον, ὄλος ἐπιθυμία καὶ
ἔφεις, κάλλος ἀπόρρητον, ἀθανασία τε καὶ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη
25 τις ἀνεκλάλητος. "Ὅθεν καὶ κόρου παντὸς ἐκεῖθεν ἀπεληλαμένου,
μᾶλλον δ' ἐπιθυμίας προστιθεμένης καὶ πρὸς τὸ ἄναντες ἀνατει-
νούσης, κατὰ τὸν εἰπόντα, διόλου, τῆς ἀρρήτου θυμηδίας καὶ τῆς
δόξης πῶς ἂν ἐκὼν ποτ' ἀπέστην ἐκείνης, καὶ εἰ πρὸς ἄπειρον
αἰῶνά τινα παρατείνεσθαί μοι τὰ τῆς ἀποκαλύψεως εἶχε, μὴ τοί
30 γε τὸν βραχὺν τοῦτον τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν, ὃν καὶ σωματι-
καῖς τισιν ἐργασίαις προσασχολουμένους τινὰς τῶν πατέρων ἐν
ἀσιτίᾳ καὶ στάσει παντελεῖ διανύσαντας ἴσμεν, ἐν τῷ κατὰ φύσιν ὑπέρ

8 χύσις M, χίρις B. — 16 Δανιήλ ζ', 10. — 24 κάλος B.

φύσιν κατωρθωκότας τὰ πέρα τῆς κοινῆς φύσεως; Ταῦτα”, φησὶν ὁ
μέγας, “έώρων”. Ἄλλ’ ἐν τούτοις γε ὄντι στυλος ὁράται φωτός
(έδόκει γάρ αὐθις ἐπὶ γῆς εἶναι μετὰ τοῦ σώματος), οἶονεί τις
ἀπορροή καὶ ἀκτίς τοῦ θείου φωτός ἐκείνου κατιῶν ἐπ’ αὐτόν·
συγκατῆει δὲ ἄρα καὶ Ἄγγελος τούτῳ δὴ τῷ φωτὶ συνετιζων 5
ἐκείνον τὴν ὕρασιν, καθάπερ ἐν τῷ Δανιήλ περὶ τοῦ θείου Γα-
βριήλ ἔγνωμεν· ὅς καὶ συστάς αὐτῷ, φωτός ἤδη πεπληρωμένῳ καὶ
τῆς ἀγγελικῆς λαμπρότητος οὐδὲν ἀποδέοντι—ὦ τῆς μεγάλης σου
περὶ τὸν ἄνθρωπον, Χριστέ, δόξης καὶ χάριτος!—, “Ἐμεγαλύνθη
σου, βέλτιστε Σάβα”, φησί, “τὸ ὄνομα παρ’ ἡμῖν καὶ οὐδὲ βου- 10
λομένῳ μοι λέγειν ἀκριβῶς ἔξεστιν ὅσῃν αἱ ἄνω καὶ περὶ Θεὸν
τάξεις ἐπὶ τῇ περὶ σέ δόξῃ καὶ λαμπρότητι καρποῦνται τὴν εὐ-
φροσύνην· αἵτινες ἐφ’ ἐνὸς ἀμαρτωλοῦ δηλαδὴ μετανοία καὶ μόνῃ
κοινήν τινα τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν εὐορτήν, καθάπερ ἤκουσας, ἄγου-
σιν. Ἐπεὶ τοιγαροῦν ἐπαναπέπαυται καὶ σοὶ τὸ πνεῦμα τὸ τοῦ Θεοῦ, 15
καθάπερ ἐν ἀποστόλοις φημί καὶ προφήταις καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι
δηλαδὴ κατ’ ἐκείνους τῷ πνεύματι (οὐ γὰρ ἔδωκας, κατὰ τὸ γε-
γραμμένον, ὕπνον τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐδὲ τοῖς κροτάφοις ἀνά-
παυσιν, ἕως ἂν εὐρύης σεαυτὸν αὐτὸς δηλονότι τόπον καὶ σκῆνωμα
τοῦ Θεοῦ, ἕως οὗ τῇ εἰκόνι καλῶς ἀποδοῦς τὸ κατ’ εἰκόνα τὸ 20
ἀρχαῖον ἀπολάβῃς κάλλος ἐκείθεν καὶ τὸ ἀξίωμα· καὶ πρότερον
μὲν ἔχεις ἀπολαβῶν ἤδη τοῦτο καὶ τὸν κοινὸν κατ’ ἐκείνους φημί
τοὺς τῶν αὐτῶν ἡξιωμένους ἰδεῖν ὑπερφυῶς ἡξιώτης δεσπότην,
καὶ νῦν δ’ αὐθις λαμπρότερόν τε καὶ ὑψηλότερον ἐκεῖνο προσκτη-
σάμενος ἔχεις καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς μεγάλης ταύτης ἀστραπῆς 25
καὶ τῆς θεοφανείας ἐναργέστερον νῦν ἀπολαύεις, καθ’ ὅσον οἶόν τε
χάριτι καθορῶν ὑπερφυῶς τὸν τῇ φύσει καθάπαξ ἀόρατον· οἱ γὰρ
τὸ ἀρχαῖον ἀξιοθέντες ἀπολαβεῖν κατὰ σέ φημι κάλλος καὶ τὸ
ἀξίωμα, ἐν αὐτῷ δὴ τούτῳ χάριτι καθορῶσι τὸν Κύριον), ἔξεστι·
καὶ σοὶ τοιγαροῦν ἀπὸ γε τοῦ νῦν, ὦ βέλτιστε, τὸ ἀπόδημον ἐκεῖνο 30
κάλλος αὐθις εἰσοικισαμένῳ καλῶς καὶ τὴν θαυμαστὴν υἰοθεσίαν

ἀπολαβόντι μετὰ γε τοῦ βελτίστου παντός, ἐν αὐτοῖς δὴ τούτοις ἀπροσκόπως τὸν τῆς δικαιοσύνης ὄραν ἤλιον, υἷδς καθάπερ πατρὶ προσλαλῶν ἤδη μετὰ παρρησίας καὶ τῶν κατὰ γνώμην οὐμενουν ἀποτυγχάνων οὐδέποτε· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ μεγίστῃ πρὸς Θεοῦ
5 δόξῃ ταύτῃ καὶ τῇ τιμῇ καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων σὺν ἀπορρήτῳ τινὶ τῷ φίλτρῳ προσέφεται, καὶ τοῖς Δαίμοσι δ' αὖθις ἐξ ἐφαιμίλλου φοβερὸς ἔσῃ καὶ τὸ παράπαν ἀπρόψαστος, εἴπερ τις τῶν ἀπάντων ποτέ· τούτων καὶ γὰρ πάντων αὐτάγγελος ἐγὼ σοι καθίσταμαι νῦν, ὡς ὄραξ, παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλως οὐκ ἔστιν. Ἐπὶ
10 πᾶσι δὲ τούτοις κάκεινό σε βούλεται δι' ἐμοῦ μαθεῖν ὁ Θεός, ὡς αὐτὸ τοῦτ' ἔστιν ἐκεῖνο τὸ σοὶ σήμερον ὑπερφυῶς ἀποκαλυπτόμενον, τὸ καὶ πάλαι δηλονότι ῥηθὲν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις αὐτῷ, τὸ “μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄφονται”· ὅπερ ἐστὶν ἡ μέλλουσα τῶν δικαίων ἀπόλαυσις ἐναργῶς, ἡ περιώ-
15 νυμος αὐτῇ φημι βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἧς δηλονότι τῶν προοιμίων κἀντεῦθεν ἀξιούσθαι πεφύκασιν οἱ διὰ καθαρότητος περιουσίαν τὸ τῆς υἰοθεσίας καλῶς ἐφθακότες ἀξίωμα”. Ὁ μὲν οὖν Ἄγγελος ταῦτα τὸν ὄρωντα συνετίζων ἦν καὶ τὰ τούτοις φησὶ παραπλήσια· ὁ δὲ μέγας, ἐπεὶ καὶ σύνεσις αὐτῷ πρὸς τοῦ μυσταγωγούντος ἐδόθη τῶν ὑπὲρ φύσιν καὶ οὖς, κατὰ τὸν εἰπόντα
20 προφήτην, ὥστε ἀκούειν, καὶ πρὸς τούτοις καὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ βλέπειν “ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε πάντως καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν”—ὁ περὶ τῶν μαθητῶν τῶν πάλαι συνελθόντων Χριστῷ τὸ
25 Θαβῶριον ὁ θεοφόρος Δαμασκηνὸς φθάσας ἤδη πεφιλοσόφηκε, παρὰ τοῦ ἀποστόλου σαφῶς ἐκδεξάμενος— Ἰστατο τῆς θεωρίας ἐκείνης ἀκορέστως κατατροφῶν καὶ τοῖς ὑπερφυσίαις ὑπερφυῶς ὅλος ἐνδιατρίβων ἐφ' ὕλαις, ὅπερ ἔφην, ταῖς τεσσαράκοντα· “ὐπὸ γὰρ τοῦ κατελθόντος”, φησὶν, “ἐκεῖθεν φωτὸς ἐπ' ἐμέ, ὃ τινι καὶ
30 τὸν μυσταγωγὸν θεῖον ἐκεῖνον Ἄγγελον ἔφην συγκατελθεῖν, ὅλος

2 δικαιοσύνης ὁ ἤλιον] Ματθ. δ', 2. — 13 Ματθ. ε', 8. — 17 υἰοθεσίας] Ῥωμ. η', 15, 28. ὕ'. 4. Γαλάτ. δ', 5. Ἐφeso. α', 5. — 20 Βαρούχ β', 31. — 22/24 Κορινθ. 1, β', 9.

περιλαμφθείς, ὡς μηδὲ σῶμα περιβεβλήσθαι δοκεῖν, ἢ περιβεβλήσθαι μὲν, λεπτότατον δ' ὄλον καὶ ἀερίον πως καὶ φωτεινόν, ὡς μηδὲν τι παρεμποδίζειν τῇ φυσικῇ τοῦ νοῦ καθαρότητι δύνασθαι, μᾶλλον δὲ καὶ ἄμφω ταῦτα πρὸς ἓν ὑπερφυῶς ἤδη μετεσκευάσθαι δοκεῖν, κατὰ τὸν εἰπόντα, τῇ τοῦ κατακρατήσαντος ἀμφοτέρων ἀγαθοῦ πνεύματος χάριτι· καὶ αὐτὸς ἑμαυτὸν ἀκριβέστατα κατανοεῖν εἶχον, οὐκ οἶδ' ὅπως, τὸ φυσικὸν αὐτό φημι κάλλος τοῦ νοῦ τε καὶ τῆς ψυχῆς, μηδὲ λόγοις ἐρμηνεύεσθαι δυνατόν ὄν".

43. Ταῦτα καὶ πάσχειν ὑπερφυῶς ἔσχες, κατὰ θεϊαν καὶ ὑψηλοτέραν ἔκστασιν τῶν κατὰ φύσιν τοῦ νοῦ κινήματων, ἀνθρωπε τοῦ Θεοῦ, καὶ κατέχειν παρὰ σαυτῷ τοῖς πᾶσι τὸ παράπαν ἀνέκφορα, μυστήρια, τό γε νῦν ἔχον, εἰδῶς, τὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀποκάλυψιν ἐκδεχόμενα· οὐ μὴν ἔμελλες εἰς τέλος παρὰ σαυτῷ ταῦτα καθέξειν ἀπόρητα· οὐδὲ γὰρ εἶναι τοῦτο τῆς θείας ἔργον χρηστότητας, ἣτις ἄρα σε καὶ τὰς ἐρήμους ἀπολιπόντα παλινδρομεῖν αὐθις πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν οἰκουμένην ἐκέλευεν ἐπὶ σωτηρίᾳ πολλῶν· ὁ δὲ καὶ μετὰ μικρὸν ὁ λόγος δηλώσει μοι. Μᾶλλον δ' ἵνα περὶ τούτου διελόντες τι φιλοσοφήσωμεν ἀκριβέστερον, ὥσπερ ἢ Καινῇ Διαθήκῃ, τοῦτο δὴ φημι τὸ κατὰ Χριστὸν Εὐαγγέλιον, μυστήριον τῆς Παλαιᾶς ὄν ἐκείνης (τύπος γὰρ τύπου καὶ σκια πᾶς ὁ ἐν γράμμασι νόμος, κατὰ Παῦλον φάναι τὸν μέγαν καὶ αὐτὸν δέ φημι τὸν ὑπηρέτην καὶ μυσταγωγὸν ἐκείνου Μωσῆν), ὥσπερ οὖν τοῦτο μυστήριον ὄν ἐκείνης ἀποκαλύπτεσθαι μὲν ἡμῖν ἐναργῶς ὕστερον ἔμελλε διὰ σπλάγγνα ἐλέους Θεοῦ πατρός, τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ φιλανθρώπως ἐξαποστείλοντος, "γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἡμεῖς ἀπολάβωμεν", ἀπεκαλύπτετο δὲ καὶ τισιν ἐκείνων καθ' ὅσον οἶδόν τε σαφέστερον, προφήταις δὴ φημι τούτοις καὶ νομοθέταις καὶ τοῖς πρὸ νόμου πατράσιν (οὐδὲ γὰρ τοῖς γράμμασι μόνον καὶ ταῖς σκιάς κατὰ γε τοὺς πολλοὺς κάκεῖνοι προσεῖχον, ἀλλὰ καὶ τισιν ὑψηλο-

21/23 Ῥωμ. ε', 15. Κολοσ. β', 17. Ἐβρ. η', 5. ε', 1. — 26 γεννώμενον Β.— 27 Γαλάτ. δ', 4, 5.

τέροις αὐτοὺς ἢ χάρις ἐδεξιοῦτο φθάνουσα, τὰ μὲν ἐκείνους τιμῶσα καὶ πολλῶ τινι τῶν ἄλλων ὑπεριθεῖσα, διὰ δὲ πόρρωθεν τὴν ἑαυτῆς δόξαν καὶ τὴν κοινὴν τοῦ πράγματος σωτηρίαν μεγαλοπρεπῶς προαγγέλλουσα, καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἂν εἴποι τις 5 ἐν ὀλίγῳ, τῆς ἐν ἐκείνοις τῶν ἀπορρήτων ἀποκαλύψεως), οὕτω δὴ καὶ τὰ τῆς μελλούσης, εἴτε παλιγγενεσίας χρηὴ λέγειν, εἴτε παρουσίας δευτέρας καὶ παντελοῦς ἀποκαταστάσεως, ἃ δὴ καὶ βασιλείαν οὐρανῶν καὶ κοινωνίαν Ἀγγέλων, ἰσοθειάν τε καὶ Χριστοῦ συγληρονομίαν καὶ ἀδελφότητα τὸ σεπτὸν φησὶν Εὐαγγέλιον, μυστήρια μὲν εἰσι τοῦ κατὰ Χριστὸν αὐθις Εὐαγγελίου τε καὶ τῆς 10 χάριτος ἐν ἀποκρύφοις λαλούμενα ("σοφίαν γάρ" φησὶ "λαλοῦμεν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην" ἐν τοῖς τελείοις· καὶ ὁ ταῦτα παθῶν τε καὶ μαθῶν, ὁ πολὺς ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, "μεταληψόμεθα", φησί, "τοῦ πάσχα νῦν μὲν τυπικῶς ἔτι, καὶ εἰ τοῦ παλαιοῦ γυμνότερον· τὸ γὰρ νομικόν" φησὶ "πάσχα τολμῶ καὶ λέγω 15 τύπου τύπος ἦν ἀμυδρότερος, μικρὸν δὲ ὕστερον τελεώτερον καὶ καθαρώτερον"). μυστήρια δὲ πᾶσιν ἡμῖν ὄντα τοῖς τελείοις κἀνταῦθα πρεπόντως κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν τε καὶ λόγον ἀποκαλύπτεται, τὰ μὲν ἐκείνους τιμῶντος καὶ τῶν πολλῶν προτιθέντος τοῦ χρηματίζοντος, τὰ δὲ καὶ πείρα διὰ τούτων αὐτῶν αὐθις 20 βεβαιούντος τὰ ἐλπίζόμενα, μήπου τὸν λογισμὸν ὀκλάσαιμεν, ἐλπίσι μόναις προσηλωμένοι καὶ γράμμασι, πολὺ μὲν τὸ ἀξιοπίστον ἔχειν δυναμένοις κακῆς μόνης φημί τῆς ἐπαγγελίας τοῦ προθεσπίσαντος, ἀχωρήτοις δὲ πεφυκόσιν ἄλλως ἀκοαῖς τε καὶ διανοαῖς 25 ἀνθρώπων (οὔτε γὰρ ὀφθαλμὸς φησὶν εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρωπίνην ἀνέβη), ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπερφυῶς ταῦτα πασχόντων αὐτῶν ἐκείνων κατὰ δύναμιν γεγονότες αὐτήκοι. Διὰ τοῦτο τοίνυν τοῖς περὶ Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἐν Θαβωρίῳ πρὸ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ πάθους τὴν τῆς θεότητος ἑαυτοῦ δόξαν ὁ Χριστὸς παραδείκνυσι, τὰ προοίμια τῆς μελλούσης τῶν οὐρανῶν βασιλείας, κατὰ τοὺς εἰπόντας θεολόγους, αὐτοῖς χαριζόμενος καὶ 30 διὰ τούτου πληροζορῶν καὶ στηρίζων αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς πρὸς

11/12 Κορινθ. 1, β', 7. — 25/26 Κορινθ. 1, β', 9.

τὰ μετὰ μικρὸν ἐπερχόμενα· καὶ τῷ πρωτομάρτυρι δὲ Στεφάνῳ δι'
αὐτὸ τοῦτο τὸ μυστήριον ἐκεῖνο τῆς χάριτος οὐκ ἐν ἐρημίᾳ τινὶ καὶ
ἀναχωρήσει, ἀλλ' ἐν μέσῳ δηλαδὴ τῷ συνεδρίῳ τῶν θεομάχων
ἀποκαλύπτεται, ἔν' ὃ βλασφημούμενος παρ' αὐτῶν Ἰησοῦς, οἷα δὴ
5 ψιλὸς ἄνθρωπος, υἱὸς ἀνακηρυχθῆ τοῦ Θεοῦ, τῷ πατρὶ συνδοξα-
ζόμενος, ὡς ὁμότιμος. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Παῦλῳ τῷ τῆς
ἐκλογῆς σκεύει καὶ τοῖς λοιποῖς θεοφόροις, καίτοι γε μυστήριον
ὄν καὶ τὴν τοῦ μέλλοντος, ὅπερ ἔφη, ἀποκάλυψιν ἐκδεχόμενον,
κάνταῦθα συμφερόντως δι' ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας ἀποκαλύπτεται,
ἀλλὰ τοῖς μὲν δι' αὐτοὺς μόνους ἐκείνους, εἴτε τιμωμένους, εἴτε 10
κουφιζομένους τοῦ βάρους τῶν πειρασμῶν, εἴτε δὴ καὶ ἀμψότερα,
τοῖς δὲ καὶ δι' αὐτὰ ταῦτα καὶ προσέτι τὸν στηριγμὸν τῶν ἀμφι-
βαλλόντων καὶ τὸν τῶν ἀπιστούντων λαμπρὸν ἔλεγχον· μεθ' ὧν
καὶ αὐτὸς ἀξιώτατος ἂν εἴη, ὃ θαυμάσιε, τάττεσθαι, Πέτρος
ἡμῖν ἀναφανείς ἄλλος καὶ μαθητῆς ἐπιστήθιος, ἧ καὶ κατὰ τὸν 15
ὁμώνυμον Στέφανον φιλανθρώπως παρὰ τῆς χάριτος ἐκπεμφθεὶς
εἰς μέσους τοὺς τε πιστεύοντας ἡμᾶς καὶ τοὺς ἀμφιβόλως περὶ
τὸ μέγα τοῦτο διακειμένους μυστήριον—τὸ γὰρ δύσφημον σιωπή-
σομαι—, ὡς ἂν καὶ τὰ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἄριστα τοῖς παρὰ
σαυτοῦ βεβαιώσῃς καὶ κήρυξ τοῖς τε νῦν οὔσι τοῖς τ' ἐσομένοις 20
ὀφθειῆς ἀπαραλόγιστος, εἰς αὐτὸ τοῦτο πάντων νῦν κατὰ σὲ τῶν
μυστηρίων τούτων ἀξιουμένων ἀπολεχθεὶς, ὡς ἐγὼ φημι, ἃ τε καὶ
τούτων καθ' ὅσον οἷόν τε ταῦτ' ἰδεῖν τε καὶ παθεῖν ἀξιωθεὶς
ἐναργέστερον. Καὶ μάρτυρες τῶν παρ' ἐμοῦ λεγομένων ἄλλα τε
25 πλεῖστα καὶ ἡ φοβερὰ περὶ τούτων αὐτῶν ὀπτασία, προσευχο-
μένῳ τῷ μεγάλῳ φανεῖσα καὶ φοβερὰν τινα κατὰ τῶν ὑπαιτίων
οὐρανόθεν κατιοῦσαν ὑποδείξασα τὴν ἀπόφασιν· ὃ δὴ καὶ κατὰ
καιρὸν ἐν τοῖς ἐξῆς μοι ῥηθήσεται. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ἡμᾶς
μετὰ πολυετῆ τινα τὸν χρόνον ἐκ τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀγω-
γῆς ὑποστρέφας ἐκεῖνης κατὰ θεῖαν, ὅπερ ἔφη, τὴν ἀποκάλυψιν 30
Ἰωάννης τις ἄλλος ὁ Ζαχαρίου, ἧ καὶ Ἀντώνιος ὕστερον ὁ μετὰ
χρόνον ἀναδὺς εἰκοσαετῆ τοῦ ὑπὸ γῆν ἐκείνου σπηλαιῶ

1/6 Πράξ. ζ', 55, 56.

μένος ὅλος τε καὶ θεοφορούμενος, αὐτός τε πρὸς ἡμᾶς ἐξειπεῖν
ὑπὸ τῆς χάριτος προεστράφη· κατὰ καιρὸν, ταῦτα δὴ τὰ τοῖς ἄλ-
λοις ἀπόρρητα, καὶ ἡμᾶς αὖθις εἰς αὐτὸ τοῦτο τῷ πνεύματι πα-
ρῶν κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην δῆπου κεκίνησας. Ἄλλὰ τί πάθω,
5 τοσοῦτον ὑπ' ἀνάγκης ἐνταῦθα συναλαθεῖς καὶ πράγμασιν ἐγγει-
ρήσας, πάντα καὶ λόγον καὶ νοῦν ὑπερβαίνουσι; σοῦ γὰρ καὶ μό-
νου τὴν φωνὴν ἔδει παρῆναι καὶ πρὸς ταυτηνὴ τὴν διήγησιν,
ἐπεὶ καὶ μόνος ἀληθῶς ἀξιώτατος σὺ καὶ πάσχων ἀξίως τὰ τοι-
αῦτα καὶ λέγειν πεφυκὼς ἀξιώτερον, μᾶλλον δὲ καὶ ταῦτα σὰ καὶ
10 τῆς σῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον ψυχῆς τε καὶ γλώττης, εἰ καὶ τὴν χεῖρα
μόνην εἰς ὑπουργίαν κατὰ χρέος ἡμεῖς ἀπεδώκαμεν· ὄθεν καὶ τῇ
σῇ δυνάμει μάλα τεθαρρηκώς, τῶν αὐτῶν αὖθις καὶ λόγων καὶ διη-
γήσεων ἄπτομαι.

44. Ἄ μὲν οὖν εἰπεῖν ἔδει τῆς τῶν ἱερῶν τουτωνῶν μυστηρίων
15 ἀποκαλύψεως καὶ συγγραφῆς πέρι, καὶ ὅτου χάριν ἐκεῖνόν τε πρὸς
τὴν ἔκφασιν τοῦ Θεοῦ πνεῦμα καὶ ἡμᾶς αὐτὸς οὗτος κατὰ καιρὸν
αὖθις κεκίνηκεν, ἱκανῶς εἰρησθῆναι μοι δοκῶ καὶ τῆς ἐκεῖνου γνώμης
οὐ πόρρω, ταῦτόν δὲ πάντως εἰπεῖν καὶ τῶν περὶ ταῦτα νόμων τε
καὶ κανόνων τοῦ πνεύματος· τῆς δὲ τῶν εἰρημένων ἀκολουθίας αὖθις
20 ἐχώμεθα. Τῶν τεσσαράκοντα συντελεσθεισῶν ἡμερῶν ἤδη, καθ' ἃς
ὑπὲρ φύσιν ἐνδιατρίβειν ἐκεῖνη τῇ θεοφανείᾳ τὸν ἐπὶ γῆς Ἄγγε-
λον τοῦ Θεοῦ τοῦτον ἠκούσαμεν, ἀδελφοί τινες τῶν πρὸς αὐτὸν
συνήθως φοιτῶντων, κατὰ πρόσταξιν οἶμαι καὶ τοῦτο Θεοῦ,
πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ παραγίνονται· οἱ καὶ τὸ καινὸν ἐκεῖνο κατι-
25 θόντες τεράστιον, κατὰ μὲν τοῦ βαθυτάτου κρημνοῦ τὸν μέγαν,
ὑπερ ἔφην, ἐστῶτα, ἐξεστηκότα δὲ τὸ παράπαν καὶ χεῖρας καὶ
ὀφθαλμούς ἀκλινῶς εἰς οὐρανοὺς ἔχοντα, ὡς μὴ μᾶλλον ἄνθρω-
πον εἶναι δοκεῖν τὸ φαινόμενον ἢ στήλην ἀνδρὸς ἐξ ἀψύχου τινὸς
μορφωθείσαν ὕλης, κακεῖνο εἶναι ὑποκρινόμενον, σπουδῇ κατελ-
30 θόντες (εἶχε γὰρ ἐκ θατέρου μέρους ὁ κρημνός τι καὶ βάσιμον),
τὸ μὲν ὄθεν ταῦτα καὶ πῶς καὶ πόσον ἄρα χρόνον αὐτῷ τὰ τῆς
αὐτόθι διατριβῆς ἔχει συμβαλεῖν οὐκ εἶχον· ἔκστασιν δὲ τινα θειο-
τέραν καὶ ὑπασίαν ἀπὸ γε τῶν φαινομένων εἶναι τὸ πρᾶγμα τέως

μη ἀγνοήσαντες (οὐδὲ γὰρ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὑπερφυᾶ πολιετίαν οὐδὲ
 πρότερον ἀγνοοῦντες ἐτύγχανον) προσλαλοῦσί τε τούτῳ καὶ τὴν
 θεϊαν ἐκείνην θεωρίαν εὐθύς διακόπτουσι, τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ
 σαρκίου ταιλαιπωρίαν πάντως οἰκτείραντες καὶ τὴν κατὰ φύσιν,
 ὡς οἶόν τε, προσενεγκεῖν ἐκείνῳ βοήθειαν μηχανώμενοι. Κατελ- 5
 θόντα τοίνυν ἐκεῖθεν καὶ τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰς αἰσθήσεις κατὰ
 φύσιν αὐθις, ὡς ἐδόκει, γενόμενον ἀναλαβόντες εἰς τὸ σπήλαιον
 φέρουσι. Πυθάνεσθαι μὲν οὖν ἐκείνου καὶ προσλαλεῖν τι καὶ ἀκούειν
 περὶ τῶν ὀραθέντων, καίτοι γε σφόδρα βουλόμενοι, τὸ παράπαν
 οὐκ εἶχον (τὸ γὰρ τῆς πάλαι συνοίκου σιωπῆς πάλαι καὶ οὗτοι 10
 καλῶς ἤδεσαν), τροφῆς δὲ τινος μεταλαβεῖν τέως καὶ μικρὸν ἀνα-
 κτήσασθαι τὸ σῶμα προσκείμενοι περιπαθῶς ἤπειγον. Ἄλλ' ἐκεῖ-
 νος ἐκπληκτος ὢν καὶ ἠλλοιωμένος ὅλος, καὶ τῶν ὀραθέντων ἀπο-
 στῆναι τὸ παράπαν δυνάμενος οὔμενον, ἀναισθητῶς εἶχε τῶν
 λαλουμένων καὶ οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν ὅλως ἠδύνατο· οὐ δὲ 15
 κάκεῖνοι συνιέντες, ἐπεὶπερ ἀνηγούτοις τὸ παράπαν ἐπιχειρεῖν ἔγνω-
 σαν, πρὸς ἑαυτοὺς ἀπιόντες ὤχοντο, φόβου καὶ θαύματος τὰς
 ψυχὰς ἐμπλεω. Ὁ δ' αὐθις τοῖς ὑπερφυῶς ὀραθεῖσιν ἐκείνοις ἀνα-
 προσπάστως, ὑπερ ἔφην, προσκείμενος καὶ τὴν καρδίαν τετρωμένος
 τῷ γλυκυτάτῳ τοῦ Χριστοῦ ἔρωτι, τὰ μυστικά τῆς νόμφης ἐκεῖνα 20
 πρὸς τὸν ἔραστήν καὶ νομφίον τῶν καθαρωτάτων ψυχῶν μετ' ἠδο-
 νῆς ἀπορρήτου τινὸς βοᾶν ἤρξατο· "Ὅσμη μύρων σου ὑπὲρ πάντα
 τὰ ἀρώματα· ὀπίσω σου εἰς ὄσμη μύρου σου δραμοῦμαι· ἀγαλ-
 λιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐπὶ σοί· ἰδοὺ εἰ καλὸς ὁ ἀδελφιδός
 μου καὶ γε ὠραῖος· ὁ καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου· 25
 τάξατε ἐπ' ἐμέ ἀγάπην· ἐπίθετέ με ἐν μύροις· στοιβάσατέ με ἐν
 μήλοις, ὅτι τετρωμένος ἀγάπης ἐγώ· δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου καὶ
 ἀκούτισόν μου τὴν φωνήν σου, ὅτι ἡ φωνή σου ἠδεῖα καὶ ἡ ὄψις
 σου ὠραία· ἐκαρδίωσας ἡμᾶς, ἐκαρδίωσας· μέλι καὶ γάλα ὑπὸ

3 θεϊαν ἐκείνην] οὕτως ἐν τῷ M, ἀλλ' ἐν τῷ B γέγραπται: τὸ ὑπερφυᾶ. — 22/23
 Ἄσμα α', 3, 4. — 24 Ἄσμα α', 14. — 25/27 Ἄσμα β', 3-5. — 26 σιγί-
 σατε B. — 27/29 δεῖξον - ὠραία] Ἄσμα γ', 14. — 29 ἐκαρδίωσας - λιβάνου]
 Ἄσμα δ', 9, 11.

*

τὴν γλῶσσαν σου καὶ ὄσμη ἱματίων σου ὡς ὄσμη Διβάνου· τί ἀδελφιδός μου, ὅτι οὕτως ὤρκισας; τί ἀδελφιδός μου λευκός καὶ πυρρός, ἐκλελοχισμένος ἀπὸ μυριάδων; σιαγόνες αὐτοῦ ὡς φιάλαι τῶν ἀρωμάτων· χεῖλη αὐτοῦ κρῖνα στάζοντα σμύρναν πλήρη· φά-
 5 ρυγῆ αὐτοῦ γλυκασμός καὶ ὄλος ἐπιθυμία· ὦ, τί κραταιὰ ὡς θά-
 νατος ἢ ἀγάπη σου· περίπτερα αὐτῆς ὡς περίπτερα πυρός φλόγες αὐτῆς· ὕδωρ πολὺ καὶ ποταμοὶ ὑδάτων οὐ δυνήσονται σβέσαι μοι τὴν ἀγάπην σου, καὶ δώσω πάντα τὸν βίον μου ἐν τῇ ἀγάπῃ σου”.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ λέγων ἐξ ἐκείνου καὶ πάσχων ἦν ὁ
 10 θαυμάσιος, καὶ οὐδ’ ἀποστῆναι τὸ παράπαν ἠδύνατο· ἐπελάθειτο γὰρ οὐ τὸ φαγεῖν μόνον τὸν ἄρτον, κατὰ τὸν μέγαν Δαυὶδ (σύμ-
 βολον, ὡς αὐτός φησιν, ἐναργές τοῦ κατὰ Θεὸν πένθους καὶ τῆς μεταμελείας), ἀλλὰ καὶ αὐτῆς, ὡς εἶπεῖν, καθάπαξ τῆς φύσεως τῆς θείας ἀγάπης ὑπερφυῶς ὑπερβάλλοντι.

15 45. Ἐνιαυτὸν γοῦν ὄλον, καθάπερ αὐτὸς ἐκείνος πρὸς τινὰς τῶν ἑαυτοῦ φοιτητῶν καὶ φίλων ἔλεγεν ὕστερον, ἐφ’ ἐνὸς πλευροῦ διήγυσε κατακείμενος· εἶτ’ ἐκεῖθεν ἐξαναστάς—ὦ τῶν καινῶν του-
 τῶν! καὶ ὑπὲρ φύσιν πραγμάτων! — ἐπὶ τινος καθέδρας ἐνιαυτὸν αὐθις ὄλον κεκάθικε, μηδὲν ἄμειψας ἐφ’ ὄλοις τοῖς δυσι τοῦ-
 20 τοις ἐνιαυτοῖς τὸ σχῆμα τῆς καθέδρας τε καὶ τῆς κατακλίσεως, μὴ πρὸς εὐχὴν ἀναστάς, μὴ γόνυ κλίνας, μὴ τὴν τάξιν ἑκατέραν ἀμείψας ὄλως ἐφ’ ὄλοις τοῖς δυσὶν ἔτεσιν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀνακεί-
 μενος ὄλος ἦν, ὕπερ ἔφηγ. ἐφ’ ἐνὸς καὶ τοῦτο πλευροῦ, τὸ δ’ αὐθις τῇ καθέδρᾳ προσηλωμένος ὡσαύτως, καθάπερ ἔκ τινος ὕλης
 25 ἀψύχου πεπονημένος ἄνθρωπος· οὐδὲ γὰρ ἡ σωματικὴ τοῦτον ἐκεῖθεν ἀνίστη χρεῖα, εἰ μὴ που τὸ τῆς κενώσεως τῶν περιττω-
 μάτων εἴποι τις ἀπαραίτητον, βραδέως που κατεπεῖγον καὶ τοῦτο διὰ τὸ τῆς ἀσιτίας ὑπερφυῶς ὑπεράνθρωπον· ἄρτω καὶ γὰρ βραχυ-
 τάτω τινὶ καὶ ἀπεσκληρότι καὶ ὕδατι παραπλησίως ὁ γεννάδας
 30 χρώμενος ἦν, καὶ τοῦτο διὰ μακροῦ καὶ ὅσον ἀποζῆν μόνον, τοῦ συνδέσμου συντηρουμένου τῆς φύσεως· ἃ δὴ καὶ πρὸς τινος ὑπη-

2/5 τί ἀδελφιδός - ἐπιθυμία] Ἰ. Ἄσμα ε', 9, 10, 13, 16. - 5/8 Ἰ. Ἄσμα η', 6, 7.—
 11 Ψάλμ. ρα', 5.

ρετείτο τῶν μοναχῶν, ὡς μὴ διακόπτειν αὐτῷ τὸν θαυμαστὸν
 ἐκεῖνον ἀγῶνα τὴν ἀνάγκην ταύτην τῆς φύσεως. Καὶ μηδεὶς ἀπι-
 στείτω τοῖς λεγομένοις, τῇ φύσει ταῦτα παραμετρῶν· οὐδὲ γὰρ
 ἡμεῖς φυσικῆς ἀκολουθίας ταῦτ' εἶναι ποτ' ἂν εἴποιμεν, οὐ τὰ
 πρῶτον εἰρημένα ταυτὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ τούτων πάντα 5
 σχεδόν, τὸ τῆς ἀκροτάτης νηστείας ἀγγελικόν, τὸ ἐν τῇ μακρᾷ
 καὶ χρονίᾳ γυμνώσει καθάπερ ἄσαρκόν τε καὶ ἄυλον, πρὸς τε
 θερείους φλόγας καὶ χειμερίουσ πάγους παραβαλλόμενον, τὴν ἐν
 ταῖς ἀβάτοις καὶ ξηραῖς ἐκείναις ἐρήμοις ἐπὶ μακρὸν ὑπεράνθρωπον
 διαίταν· ἃ πῶς ἂν εἴποι τις ἀνθρωπεῖαν ὑπενεγκεῖν φύσιν δύνα- 10
 σθαι, μὴ τῶν φυσικῶν ἔξω φρενῶν αὐτὸς ἐκεῖνος γενόμενος; Ἄλλ'
 ἐκεῖνο περὶ τούτων καὶ τῶν τοιούτων θαρρούντως δῆπουθεν λέγο-
 μεν, ὅτι περὶ ἢ δαφιλῶσ ἐν ἐκείνῳ χεθεῖσα χάρις τοῦ θείου πνεύ-
 ματος, ὥσπερ ὄραν τε καὶ ἀκούειν ἐκείνῳ τὰ τῆς ἀνθρωπείας
 ἐπέκεινα φύσεως μετὰ Παύλου τε καὶ Στεφάνου καὶ τοῦ λοιποῦ 15
 τῶν ἀγίων χοροῦ δέδωκε, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ταῦτα τὰ τῆς
 φυσικῆς ἀκολουθίας, ὅσα περὶ τὴν σωματικὴν δηλαδὴ τράπεζαν
 στάσιν τε καὶ καθέδραν φημί καὶ κατάκλισιν, οὐ κατὰ φύσιν,
 ἀλλ' ὑπὲρ λόγον φυσικὸν ὡσαύτως ἐνεργεῖν πάντα δέδωκε, κατὰ
 τοὺς ἐκεῖνα καὶ παθόντας καὶ λόγοις φιλοσοφήσαντας ὑψηλότατα· 20
 ὅπου καὶ γὰρ ὁ ὑπὲρ φύσιν ἐνδημήσει Θεός, αὐτοὶ φασιν οὗτοι,
 πάντα ἐξῆς ὑπὲρ φύσιν αὐτόθι γίνεται. Θεῖαν τοιγαροῦν ταῦτά
 φαμεν, οὐκ ἀνθρωπίνην, ἐνέργειαν, ὑπερφυῶσ ἐν τοῖς ἀξίοις κατὰ
 καιροὺς ἐνεργήσασαν καὶ τῆς ἰδέας τοῦ θαυματουργικοῦ χαρίσμα-
 τος τὰ κρείττονά τε καὶ ὑψηλότερα· ὡς γὰρ τὸ ξηρὰν ἀνορθῶσαι 25
 χεῖρα καὶ πεπηρωμένον ὀφθαλμόν, ἧ καὶ σῶμα παρειμένον ὄλον
 πρὸς ὑγείαν ἀθρόον ἐπαναγαγεῖν εὐχῆ καὶ ψιλῶ μόνῳ προσρήματι,
 ἔτι τε θῆρας ἀγρίου ἡμερῶσαι καὶ νεκροὺς ἀναστῆσαι, θείας
 εἶναι φαμεν χάριτος θαύματα, τὸν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως λόγον
 ὑπερφυῶσ ὑπερβαίνοντα, οὕτω δὴ καὶ τὸ τῷ αἵματι καὶ τροφῇ 30
 συνίστασθαι πεφυκὸς σῶμα δίχα τῆς ἐκ τούτων φυσικῆς ἀναπλη-
 ρώσεως ἐπὶ πάντοι μακρὸν συντηρῆσαι, μὴ διαλυθὲν ἀναγκαίως
 εἰς τὰ ἐξ ὧν συνεπάγη στοιχεῖα, καὶ τὸ ἐκ μελῶν καὶ μορίων

συγκείμενον αὐθις· ἃ δὴ νεύρων καὶ ἀρμονιῶν σύνδεσμοι συνέ-
χοντα καὶ συγκολλῶντα πρὸς ἑνὸς κατασκευὴν σώματος μεταβα-
τικὸν κατὰ φύσιν ἐργάζεται, τῇ καθέδρᾳ καὶ στάσει καὶ ταῖς πυ-
κναῖς ἐφ' ἐκάτερα μετακλίσει τὸ εὐπετές καὶ ἄλυτον οἶονε! χα-
5 ριζόμενα. Τοῦτο δὴ κατασχεθὲν ὑπερφυῶς τὸ παράπαν ἀκίνητον
ἐφ' οὕτω μακρὸν μὴ διαφθαρῆναι χρόνον τῆς αὐτῆς εἶναι φασὶ
θαυματουργικῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως, καὶ τοσοῦτω μείζω καὶ
ὑψηλότερα, ὅσω καὶ τὸ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως καὶ τῶν παθῶν ἄρξαι
τινά, τοῦ φύσιν ὑποτάξαι θηρίου ἢ καὶ πάσχοντα πρὸς ὑγίαν ἀνα-
10 καλέσασθαι σώματα πολλῶ δυσχερέστερον καὶ κατὰ τοῦτο δὴ καὶ
θαυμασιώτερον, κατὰ τὸν μέγαν εἰπεῖν Ἀθανάσιον καὶ τὸν τῆς
οἰκουμένης περιφανῆ διδάσκαλον αὐθις, Ἰωάννην φημι τὸν τὴν
γλῶτταν χρυσοῦν, ἵνα μὴ τοὺς πλείονας λέγοιμεν "τὰ μὲν γὰρ
καὶ ἱατρικῇ καὶ ἀνθρωπίνῃ μηχανῇ ἐπιτηδεύματα πολλάκις ἐνήρ-
15 γησαν", ὁ πολὺς φησιν ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος· τὸ δὲ ψυχὴν εἰς
τὸ κατὰ φύσιν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν ἀποκαταστήσαι καὶ τοσοῦτον
ἀπειλικρῖνημένην αὐτὴν καὶ καθαρὰν ἀπεργάσασθαι, ὡς καὶ τὰς
θείας ἀκτίνας ὑπερφυῶς αὐτὴν ἐν ἑαυτῇ δύνασθαι δέχεσθαι, κἀν-
τεῦθεν καὶ τὸ σῶμα συνδιατιθέμενον ταύτῃ φυσικῶν ἀναγκῶν ὑπερ-
20 φυῶς ἔξω καθίστασθαι, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ πάντων θαυμάτων θειό-
τατόν τε καὶ ὑψηλότερον, καθὸ καὶ ὁ ταῦτα παθῶν τε καὶ μα-
θῶν Σύρος ἐκεῖνός φημι τὴν ἡσυχίαν τε καὶ τὴν θεωρίαν ὁ πε-
ριβόητος "κρεῖττόν σοι", φησί, "τὸ πεπτωκός σου τῆς ψυχῆς ἢ μυ-
ρίους ἀναστήσαι νεκρούς· κρεῖττόν σοι τὸ πεπονηκός καὶ νοσοῦν αὐτῆς
25 ἰάσασθαι, ἢ τοὺς ἀσθενοῦντας τὰ σώματα". Οὕτω μὲν οὖν ἔχω
περὶ τῶν ὑπὲρ λόγον τοῦ ἀνδρὸς τούτου κατορθωμάτων, τῶν τε
ῤῥηθησομένων καὶ ὅσα δηλαδὴ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, καὶ οὗτος
ὁ τοῦ κατ' αὐτὰ μυστηρίου λόγος, ὡς ὁ τῶν ταῦτα παθόντων τε
καὶ διδασκάντων πατέρων λόγος· οὐ γὰρ καινά τινα ταῦτα καὶ πρῶ-
30 τως ἄρτι τὴν τοῦ Χριστοῦ νύμφην, τὴν ἐκκλησίαν, σεμνύοντα,
διωμιλημένα μὲν οὖν ἐκ μακροῦ καὶ συνήθη καὶ πολλοῖς ἐκεῖνων
σπουδασθέντα τε καὶ κατορθωθέντα, εἰ καὶ τὰ κατὰ μέρος ὁ μέ-
γας οὗτος σὺν ὀλίγοις τισίν, ὅσα γε ἡμᾶς εἰδέναί, συνειληφῶς

ὑπὲρ φύσιν ἐν ἀρετῆς χρῆμα παντοδαπὸν τε καὶ θεοείκελον ἠκρι-
βώσατο. Εἰ δέ που καὶ τοῖς περὶ τῶν θεοφόρων ἐκείνων λόγοις,
ῶν ζηλωτῆς οὗτος ἐφάμιλλος, διαπιστεῖν τινες βούλοιντο, πρὸς τὸν
λόγον οὐδέν φασιν· οὐδὲ γὰρ πρὸς ἐκείνους ἡμῖν ὁ λόγος, ἔξω
τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐστάναι συνεδρίου προφανῶς σπεύδοντας, καὶ διὰ 5
τοῦτο καὶ ταυτὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐξαίρετα τοῖς τῆς ἀπιστίας
λογισμοῖς καθαιρεῖν, ὅσον τὸ καθ' αὐτούς, δοκιμάζοντας. Ἐπὶ δὲ
τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

46. Τρεῖς μὲν οὖν ἐνιαυτοὺς ὅλους κἀν τούτῳ δὴ τῷ σπηλαίῳ
τὴν ἀγγελικὴν ταύτην καὶ ὑπερφουεστάτην μειῶν πολιτείαν ὁ ἐν- 10
σαρκος διήνυσεν Ἄγγελος, ὅλος ἐξεστηκῶς τῶν παρόντων, ἡλλοιω-
μένος ὅλος καὶ ἔνθεος, θαῦμα καὶ αὐταῖς ταῖς ἀύλοις φημί καὶ
περὶ Θεὸν φύσει· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς λαβὼν κατὰ νοῦν, καὶ ὡς
τοῦ χωρητοῦ κατὰ χάριν ἀνθρώπῳ παντὸς ἐν μεδέξει γέγονε καὶ
πλήρης αὐτῷ, καθόσον οἶόν τε, τῶν ἀγωγίμων τῆς ἀρετῆς ἢ φορ- 15
τίς—τὸ γὰρ ἐπέκεινά φασι Γαδεῖρων οὐ περατόν—, θεοπέσιόν τι
καὶ θεομίμητον ὄντως καὶ διανοεῖται καὶ καταπράττεται· εἰ μὲν
τινι καὶ ἄλλῳ τῶν εἰς ταύτην ἐφθακότων τῆς ἀρετῆς τὴν περιω-
πὴν ὡσαύτως κατορθωθῆν, ἦκιστα λέγειν ἔχω· ὅτι δὲ καὶ μόνον
ἰκανώτατον τοῦτο τὴν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς ἀρετῆς ἀνάβασιν 20
ὡς εἶπεῖν τοῦ ἀνδρὸς ὑποδειξαι καὶ θεοείκελον ἀτεχνῶς τοῖς τε
νῦν οὔσι καὶ τοῖς ἐξῆς ἐσομένοις, καὶ μάλιστα λέγειν ἔχω. Εἰδὼς
γὰρ τὸ τῆς ταπεινοφροσύνης θειότατον χρῆμα καὶ πάσῃ μὲν τῇ
κατὰ Θεὸν ἀπλῶς ἀγωγῇ χρῆμά τι τῶν ἀναγκαιοτάτων εἴπερ τι
τῶν πάντων, ὡσπερ ἐν οἰκοδομῇ πηλὸν τῶν ἡμετέρων τις ἔφη 25
σοφῶν ξύμπασαν τὴν τῶν ἀρετῶν ὕλην, καθάπερ τινὰς λίθους
ἐλάττονάς τε καὶ μεῖζους, πρὸς ἑαυτὴν συγκολλῶσαν καὶ συναρμό-
ζουσαν, εἰς ἀπαρτισμὸν τοῦ τῆς ψυχῆς οἴκου, τοῖς γε μὴν εἰς τὴν
περιωπὴν ἐκείνην τῆς κατὰ Θεὸν τελειότητος ἐφθακόσι καὶ πάνυ
τοι χρησίμην, καθ' ὑπερβολὴν ἀναγκαίαν, ὡς αὐξητικὴν τε τῶν 30
θησαυρῶν καὶ τῶν τούτοις ἐφεδρευόντων ληστῶν τε καὶ θηρίων
ὀραστικὴν ἀναιρέτιν, ὁ καὶ πάλαι διὰ βίου ταύτη συνῶν νῦν ὡς
ἐξ ἄλλης αὐθις ἀρχῆς ἑαυτὸν αὐτὸς ὅλον αὐτῇ δίδωσι, πάντων,

ὡς εἶπεῖν, ἐν γε τῷ παρόντι τῶν ἄλλων ἀφέμενος, μᾶλλον δὲ
 πάντα πιστεύσας ἐκείνην χάκείνην αὖθις ἀναλαβὼν οἴονεῖ τινα θη-
 σαυρόν ἐσφραγισμένον, ἀσφαλῶς ἐν ἑαυτῷ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπάν-
 των σωρείαν ἀτεχνῶς φέροντα. “Ὅθεν καὶ πρὸς αὐτὸν αὐτὸς τὰ
 5 τῶν θείων ἐκείνων χρησμῶν ὑπειπὼν ἄριστα—“ὅταν ποιήσητέ”
 φησι: “τὰ διατεταγμένα ὑμῖν πάντα, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοι
 ἐσμέν· ὁ γὰρ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν· καὶ ἐὰν μὴ στρα-
 φῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασι-
 λείαν τῶν οὐρανῶν”· καὶ πρὸς τούτοις τὸ “χάριτί ἐστε σεσωμένοι,
 10 δικαιούμενοι δωρεὰν τῆ τοῦ Θεοῦ χάριτι· ὡς ῥάκος γάρ” φησιν
 “ἀποκαθημένης ἢ δικαιούσης ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ”—, τοῦ φρον-
 τιστηρίου εὐθύς ἀπάρας ἐκείνου, εἰς τὸ παρὰ τὸν Ἰορδάνην ἄπεισι-
 κοινὸν τῶν ἀσκητῶν καταγώγιον, ὀνόματι τοῦ μεγάλου βαπτιστοῦ
 καὶ Προδρόμου τιμημένον, καὶ τοῦ προεστῶτος μετὰ πλείστης
 15 ὅτι τῆς μετριοφροσύνης ἐδεῖτο τοῖς ὑπ’ αὐτὸν ἀδελφοῖς αὐτὸν τε
 συναριθμῆσαι καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως, ὅσα δὴ καὶ νόμος ἐκείνους,
 ἐν ἅπαντι χρῆσθαι τῷ παρεστηκότι τῆς χρείας· οἱ δὲ τὴν ἐκείνου
 τέως ἰδόντες ἐπιδημίαν ᾤοντο μὲν αὐτὸν πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῶν
 καὶ διδασκαλίαν ὑπὸ Θεοῦ κεινησθαι καὶ ἦκειν ἐναργῶς ἐπ’ αὐτῷ
 20 τούτῳ, ὡς ἂν καὶ μόνον ὄφθεις ὠφελήσειεν οὐ μικρὸν ἐκείνους,
 οἷος ἐκείνος· ὅθεν καὶ τῷ τοῦ πράγματος ἐπωφελεῖ καὶ ἄλλως
 ἀπροσδοκῆτῳ καταπλαγέντες μετὰ περιχαρείας πάντες ὁμοῦ πρὸς
 ἐκείνον οὐχ ὕσης ἂν καὶ ῥηθῆναι ῥαδίως συνήεσαν, ἄλλος ἄλλα-
 χύθεν περικυκλοῦντες, ποδῶν ἀπτώμενοι, χεῖρας καταφιλοῦντες,
 25 τὸ περικείμενον ῥάκος ταῖς ὄψεσιν ἑαυτῶν ὡς τι χρῆμα τῶν ἱερῶν
 παρατρίβοντες· ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν τῆς ἐπιδημίας αἰτίαν ἐμάνθανον,
 ὅτι Σάβας ὁ περιβόητος ἐν ἀσκητικοῖς κατορθώμασιν, ὁ μέγας
 θησαυρὸς τῶν τοῦ πνεύματος χαρισμάτων, οὗ πλήρης τῆς ἀκοῆς
 γῆ τε καὶ θάλασσα, μαθητῆς αὐτῶν εἶναι βούλεται, τὴν τῶν εἰ-
 30 σαγωγικῶν καὶ στοιχειουμένων τάξιν αἰρούμενος, καὶ τοῦτο δὴ πρὸς

5/9 Λουκᾶ εἴ'. 10. Ματθ. ιγ', 3. — 7 ὠφείλομεν B. — 9 χάριτι κέ] Ἐφες.
 β', 5. — 10 δικαιούμενοι - χάριτι:] Ῥωμ. γ', 24. — 10/11 ὡς ῥάκος - Θεοῦ] Ἡσαίου
 εἰδ', 6. — 11 ἐμῶν B.

τοῦ καθηγητοῦ καὶ τῆς ἀδελφότητος πάσης σχήματί τε καὶ νεύ-
 ματι καὶ παντὶ τῷ τῆς ψυχῆς ὠρμηκότι περιπαθῶς ἐξαιτούμενος
 ἦν, πᾶσιν ὑποπίπτων, πάντων προσκαλινδούμενος τοῖς ποσὶ καὶ
 καταφιλῶν μεθ' ὅσης οὐκ ἂν τις εἶπε ῥαδίως τῆς μετριοφροσύνης,
 ἐνεοί τινες ἦσαν καὶ σχεδὸν ἄφωνοι πρὸς ἀλλήλους ὀρῶντες καὶ 5
 τῷ καινῷ τοῦ πράγματος ἐξόχως καταπληττόμενοι. Εἶτα καὶ πρὸς
 ἐκεῖνον "Καὶ πῶς οἶόν τε τοῦτο γενέσθαι, σοφώτατε πατέρων
 καὶ τιμιώτατε", πάντες ἔφασκον, "παρὰ πᾶσαν ὄν ἀκολουθίαν καὶ
 τάξιν; πῶς ὁ τῶν διδασκάλων ἄριστος σύ, ὁ καθάπερ ἄλλος Μω-
 σῆς τὰ γράμματα τῆς πνευματικῆς ταυτησὶ νομοθεσίας οὐκ ἐν 10
 πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας δεξάμενος, οὐ μέλανι γε-
 γραμμέναις, ἀλλὰ χάριτι, μαθητῆς ὀνομασθήσῃ καὶ ὑπηρέτης τῶν
 ἐξυπηρετεῖσθαι καὶ μαθητεῦειν δεομένων τῇ σῇ τελειότητι; Οὐ-
 δαμῶς, ἀλλ' ἡμεῖς μᾶλλον ἐσόμεθά σοι καὶ ὑπηρεταὶ καὶ μαθηταί,
 νόμον ἠγούμενοι θεῖον ἅπαν τὸ παρὰ σοῦ προσταττόμενον" εἰς 15
 αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ πρὸς Θεοῦ κινήθεις πάντως αὐτόκλητος πρὸς
 ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους ἐλήλυθας". Ὡς δ' ἐκεῖνος οὐδὲν μᾶλλον τοῦ
 σκοποῦ καὶ τῆς ἐνστάσεως ἐνεδίδου, παντὶ τρόπῳ πάντων ἑαυτὸν
 ἀποδεικνύς ἔσχατον καὶ αὐτῆς δὴ τῆς μετ' αὐτῶν ὀμιλίας καὶ
 συνοικήσεως, καὶ ὡς οὐδ' ἂν εἶη τι καὶ γένοιτο τοῦ πράγματος 20
 ἀποσταίη, πείθει τοὺς ἄνδρας καὶ ἄκοντας γνώμη τῇ ἐκείνου συν-
 θέσθαι, ὑποταγῆς τῆς πρὸς ἐκεῖνον καὶ τοῦτ' αὐτὸ κρίναντας εἶδος,
 τὸ τοῖς ἐκείνῳ δεδομένοις ἀπεριέργως ἀκολουθεῖν. Δεξάμενοι
 τοῖνον καὶ διακονίαν εὐθύς—καὶ τοῦτο κατὰ γνώμην ἐκείνου πάν-
 τως—τοῦ ναοῦ τὴν ἐπιμέλειαν ἐγχειρίζουσιν. 25

47. Ὅπως μὲν οὖν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀσκητῶν ἐκείνων οἷά
 τις λαμπρὸς ἐξέλαμψεν ἥλιος, πᾶσιν ὑπόδειγμα καὶ τύπος ἐναργῆς
 ἀγαθοῦ παντὸς χρηματίσας, οὐκ ἐν τοῖς πνευματικοῖς φημι μόνον,
 ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀκαμάτῳ σπουδῇ καὶ φι-
 λοκαλίᾳ, καὶ ὡς πάντας ἐξέπληξε, τῷ περὶ πᾶσαν ἀρετὴν καθ' 30
 ὑπερβολὴν ἄκρω σιωπῶσα παραίνεσις φανεῖς ἀληθῶς ἐκείνοις,
 ταῦτα τοῖνον καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα παρεῖς, διὰ τὸ μῆκος τοῦ
 λόγου, πρὸς ἐκεῖνο τέως κατὰ καιρὸν βαδιοῦμαι. Ἐξῆτι ποτὲ τοῦ

φρονιστηρίου ξύλα πρὸς τὴν τῶν ἀναγκαίων ὑπηρεσίαν μετακο-
μίσων ὁ τὴν τῶν ὄνων ὑπηρεσίαν πεπιστευμένος· συνεξήγει δὲ ἄρα
τούτῳ καὶ ὁ θαυμάσιος Σάβας· συνυπηρετήσων τῇ χρείᾳ, εἰθι-
σμένον ὃν αὐτῷ τοῖς ἀδελφοῖς καθόσον οἷόν τε συμπονεῖν καὶ
5 τὴν μετὰ χεῖρας ἐκάστῳ συνδιαφέρειν διακονίαν. Ἐπεὶ τοίνυν γέ-
νοιτο πρὸς τῷ ἔλει, τοὺς μὲν ὄνους εἰς νομὴν ἀφῆκαν αὐτοῦ που,
περὶ συλλογῆς, ὡς εἰκός, αὐτοὶ διασκοπούμενοι ξύλων· λέοντες δὲ
τρεῖς κατὰ ταῦτὸ τοῦ ἔλους ἐκφανέντες ἀδρόον ὡς ἐπὶ δεῖπνον
ἔτοιμον σπουδῇ κατὰ τῶν ὄνων ἐχώρουν. Ὁ μὲν οὖν ἐπιστάτης
10 ἐκείνων πόρρωθεν ἰδὼν ἐπιόντας τοὺς θῆρας φυγῇ μόνῃ τὴν αὐτοῦ
σωτηρίαν πιστεύει, μηδὲ φωνὴν ἀφείς τὸ παράπαν· ὁ δὲ μέγας
τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τοὺς ὄνους ἐπάρας (οὐπω γὰρ ἤσθετο τῆς
τῶν θηρίων ἐφόδου) ὄρᾳ συνεχομένους ἐκείνους καὶ χαλεπῶς πάν-
τοθεν κλονουμένους τοῦ θανάτου τῷ δέει καὶ τὴν αἰτίαν, ἧτις εἶη,
15 συμβαλεῖν μὲν καθαρῶς αὐτόθεν οὐκ ἔχων, ὑποπτεύσας δ' ὅμως
τὸ πρᾶγμα καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς ἔθος, ἔν γε τοῖς
τοιούτοις περιάγων ὧδε κάκεισε, ὄρᾳ καὶ αὐτὸς αἰφνης τοὺς θῆ-
ρας (ἦσαν γὰρ ἤδη καὶ πλησίον ἐκείνων) ἠρασύ τι καὶ λεόντειον
ἐπιόντας τοῖς ὄνοις καὶ διασπαράττειν αὐτοὺς ἤδη μέλλοντας. Καὶ
20 περιαλγῆς γενόμενος τὴν καρδίαν ὑπὲρ τε τῶν ζώων αὐτῶν, καὶ
δὴ καὶ τῶν χρωμένων αὐτοῖς εἰς τὴν τῶν ἀναγκαίων ὑπηρεσίαν,
εὐχῇ μὲν κατὰ τῶν θηρίων οὐ χρῆται, ἀλλ' οὐδ' ἐπιτιμήσει τινί,
καίτοι γε καὶ ἄμφω δυνάμενος ταῦτα μετὰ πολλῆς τῆς περιου-
σίας· οἱ γὰρ ἀπαράγραπτοι πάντῃ τετηρηχότες τῇ εἰκόνι τὸ κατ'
25 εἰκόνα τῆς ἀρχαίας τὸ παράπαν οὐκ ἀποπίπτουσιν εὐγενείας, ἀλλὰ
κρατοῦσι βασιλικῶς μετὰ τῆς κάτω κτίσεως πάσης, κατὰ τὸν πρὸ
τῆς παραβάσεως πρῶτον ἐκείνον ἄνθρωπον, καὶ αὐτῶν δηλαδὴ
τῶν θηρίων. Τοῦτο γοῦν καὶ ὁ μέγας ὢν εἶπερ τις τῶν πάντων
καὶ ἰσχύων ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος, ὡς εἶπον, τά γε τοιαῦτα τὸ
30 μὲν ἐκοντὶ παρατρέχει, τῇ δὲ καλλίστῃ τῶν ἀρετῶν ταπεινοφρο-
σύνη καὶ αὐθις δίδωσι τὰ πρεσβεῖα. Καὶ ὁ τρόπος θαυμάσιος
οἷος! ἐπεὶ γὰρ τοὺς λέοντας, ὃν εἴρηται τρόπον, ἴδοι κατὰ τῶν
ζώων ὀρμῶντας καὶ τι γε ἄλλο ἢ λέοντας αὐτίκα δεικνυσθαι μέλ-

λοντας, διακόψας εκείνος καὶ τῶν θηρίων ἐν χρῶ γενόμενος —
ὦ τῆς θαυμαστῆς σου περὶ τὸν ἄνδρα δυνάμει, δέσποτα! —,
προσκαταβάλλει μὲν ἑαυτὸν τῇ γῆ· κείμενος δὲ πρηνῆς “Τὸν θεὸν
ὑμᾶς ὀρκίζω”, πρὸς τοὺς λέοντας αὐτοὺς μεγάλη φησὶ τῇ φωνῇ,
“τὸν κοινὸν δεσπότην ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν, μηδὲν τι κακὸν ἐπὶ 5
τούτοις ἐργάσασθαι τοῖς ζώοις, ἀλλὰ μηδὲ προσάψασθαι τὸ πα-
ράπαν· παραχωρῆσαι μὲν οὖν αὐτοῖς ἀκίνδον ὡς μάλιστα τὴν
ὑποστροφὴν τὴν πρὸς τοὺς ἰδίους, ἐμὲ δὲ ἀντὶ τούτων ἐτοιμῆν,
ὡς ὄρατε, προκείμενον τράπεζαν τοῖς ὄνουσι διασπαράξαντες, ὄρω
γὰρ ὑμᾶς καὶ τροφῆς δεομένους, τῇ γαστρὶ παραπέμψατε, τοῦ 10
κωλύοντος οὐδαμῇ πεφνηνός”. Οἱ δὲ θῆρες τῆς ὀρμῆς ἑαυτοὺς
ἐπισχόντες ἴσταντο καθαπερεὶ τινες λογικοὶ καὶ συνιέντες τῶν λε-
γομένων· ὅθεν καὶ ὡς ἐπωδὴν τινα θείαν τὰ τοῦ μεγάλου δεξι-
μενοὶ ῥήματα, τὴν μὲν φυσικὴν ἀποτίθενται θηριωδίαν αὐτίκα,
τὰς δὲ κεφαλὰς ὑποκλίναντες ἐκείνῳ (προσκυθεῖν αὐτοὺς εἶκασεν 15
ἂν τις ἐν δουλικῷ καὶ τεταπεινωμένῳ τῷ σχήματι) προβάτων δι-
κην εἰς τὰς ἑαυτῶν ὑπέστρεφον καταδύσεις, οὐ δι’ εὐσέβειαν, ὡς
πάσαι τὸν Δανιήλ, ἀλλὰ διὰ ταπεινοφροσύνης ὑπερβολὴν ὑπερ-
φυῶς αἰδουμένους τὸν ἄνδρα. Οἱ μὲν οὖν κακῶν ἀπαθείς παρα-
δόξως ἀπολαβόντες τοὺς ὄνους (παρῆν γὰρ ἕρδη καὶ ὁ φυγὰς ἀδελ- 20
φὸς ἐκεῖνος, τὸ περὶ ψυχῆς ἀποτιναζόμενος δέος) οἴκαδε χαίροντες
ἐπανήεσαν· τῆς δὲ περὶ τούτου φήμης πανταχόσε διαδοθείσης,
πολὺς ὁ περὶ τοῦ μεγάλου λόγος καὶ πρότερον ὢν πανταχοῦ πολ-
λαπλασίῳ αὐθις ἐξηγεῖτο καὶ θεοφόρος τις καὶ θαυμάτων δημι-
ουργὸς ἐξαισίῳ ὁ ἀνὴρ παρὰ πάντων ἀνεκηρύττετο· οὐδὲ γὰρ 25
νῦν πρῶτον τὸ κατὰ τοὺς λέοντας τούτους θαῦμα τὸν μέγαν ἐνηρ-
γηκεῖν φασίν, ἀλλὰ συνήθης ὡσπερ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἦν καὶ πο-
λυτρόπως αὐτῷ πολλάκις τὰ γε τοιαῦτα πρὸς τῆς ἐνούσης χάριτος
δέδοτο. Καὶ γὰρ καὶ τῷ πέραν ἐκείνῳ τοῦ Ἰορδάνου σπηλαίῳ
μέλλων ἐγκατοικίξασθαι, καθὰ δὴ καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, 30
λέοντα πρότερον ἐκεῖθεν ἐξώσας, μόνῳ δηλαδὴ ῥήματι, τὴν θαυ-
μαστὴν ἐκείνην καὶ ἰσάγγελον πολιτείαν αὐτόθι μετὰ πολλῆς τῆς
ἀδείας ἐφ’ ὄλοις τοῖς τρισὶ διήγυσεν ἔτεσι. Καὶ τῷ μαθητῇ δ’

αὐθις αὐτὸς ἐκεῖνος χρόνοις ὕστερον προσδιαλεγόμενος, χαριέντως οὕτω πως "Ἐμοί" φησι "καὶ διὰ τῆς τῶν θηρίων ὁμιλίας, ὃ φίλος, προσεγένετο πολλάκις μερίστην καρπώσασθαι Θεοῦ χάριτι τὴν ὠφέλειαν· λέουσι γὰρ ἐν ταῖς ἐρήμοις ἐντυγχάνωνν πολλάκις
5 καὶ τούτοις οἷα δὴ καὶ συνήθεισι συναγελαζόμενος (ἐπίτηδες γὰρ αὐτῷ τούτῳ πολλάκις ἐμβαλὼν οἶδας καὶ μέσον ἐκείνων ἑμαυτὸν καθιστάς, ἦσαν γὰρ καὶ σύνδουό που καὶ σύντρεις), ἐπιμελῶς ἀνεσκόπουν ἐκείνους, ὀφθαλμῶν φημι θέσιν καὶ σχήματος μέγεθος καὶ φυσικὴν οἶον ὑπεροψίαν, ἔτι τε σοβαρὰν αὐχένος ἐφ' ἑκάτερα
10 κλίσιν καὶ ἄλμα βασιλικόν τε καὶ γενναῖον, ὥσπερ ἀκούεις, καὶ ἀκωκὰς ὀνύχων, τοῦτο δὴ τὸ τῶν λεόντων ἔσχατόν τε καὶ μέγιστον· ταῦτα δὴ καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα", φησί, "κατανοῶν ἐπιμελῶς, ὕπερ εἶπον (παρεῖχον γὰρ μοι κάκεινοι τὸ εὐπετέες· καὶ ἀπρόσκοπον ἦδη, ὡσανεὶ τινες τῶν πάλαι συνήθων προσηγῶς τε
15 καὶ ἠπίως ἐπὶ πολὺ συνδιάγειν ἐθέλοντες,) θαυμαστὴν τινα τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ἐκαρπούμενη τὴν θεωρίαν εἶπερ ποτὲ καὶ μέγα τι κέντρον τῆς τοῦ Θεοῦ δοξῆς τε καὶ τῆς ἀγάπης ἢ ψυχῆ κάντεῦθεν ἐδέχετο· ὅθεν καὶ τοῦ μεγάλου Δαυὶδ κατὰ καιρὸν ἐμεμνήμην καὶ αὐτὰ δὴ τὰ θηρία συγκαλοῦντος πρὸς ἔπαινον Θεοῦ
20 μετὰ πάσης τῆς κτίσεως, τὸ αἰοίδιμον ἐκεῖνο συνάδων αὐτῷ μεθ' ὅσης τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ θαύματος· ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας".

48. Οὕτω δοξάζειν οἶδε Θεὸς τοὺς αὐτὸν γνησίως δοξάζοντας· οὕτως ὑποτάσσει τὴν κτίσιν τοῖς μικρὰ τινα μέρη ταύτης ἐκουσίως ἑαυτῶν ἀπορρίψασι καὶ δεσπότας καὶ βασιλεῖς καὶ πρὸ τῆς
25 μελλούσης ἐκείνης βασιλείας καὶ ἀποκαταστάσεως ἀναδείκνυσιν· ἀλλ' ἐν τούτοις γε ὄντι τοῖς κατορθώμασι τῷ μεγάλῳ καὶ πάντας μὲν τοὺς ἐγγύς καὶ τοὺς πόρρω δίκην ἡλίου καταφωτίζοντι, πάντων δ' αὐθις καὶ αὐτῶν φημι τῶν ἐσχάτων ἔσχατον ἑαυτὸν ἀποδεικνύντι καὶ πράγματι παντὶ καὶ κινήματι — τί γὰρ δεῖ προσδι-
30 τριβεῖν ἔτι; —, χρησμὸς ἄνωθεν ἐπιφοιτᾷ θεῖος, τὰς αὐτόθι καταλιπόντα καθάπαξ διατριβὰς τῇ τῶν Ῥωμαίων αὐθις ἀρχῇ τε

21, 22 Ψαλμ. γ', 24. — 23 Βασιλ. 1, β', 30 «τοὺς δοξάζοντάς με δοξάζω».

καὶ γῆ μετὰ σπουδῆς ἑαυτὸν ἀποδοῦναι· “εἶναι γὰρ ἐκεῖ πολλούς”,
 ἔλεγεν ὁ φανείς, “τοὺς τῆς σῆς δεομένους βοηθείας καὶ ἐπισκέ-
 φεως· ὅθεν οὐδὲ μέλειν σε τὸ παράπαν οὐδ’ ἀναβάλλεσθαι χρῆ,
 ἀλλὰ κατὰ σκοπὸν ὅτι τάχος ἐκεῖσε χωρεῖν, τοῦτο πρὸς βουλῆς
 ὃν ἄντικρυς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ”. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ φανείς· ὁ δέ, 5
 τὸν χρησμὸν θεῖον εἶναι μὴ ἀγνοήσας, νεύματι τῷ προεστῶτι
 γνωρίζει καὶ πᾶσι δηλαδὴ τοῖς συνοῦσι, καὶ ὡς ἀποδημεῖν αὐτὸν
 πᾶσα δῆπου ἀνάγκη, μηδὲν ὅλως μελήσαντα· οἱ δὲ λύπη μὲν οὐ
 φορητῆ συσχεθέντες ἀθρόον, οἷς τὸν κοινὸν ὁδηγόν τε καὶ φω-
 στήρα καὶ παντοδαπὸν κυβερνήτην ἔμελλον ἀποβάλλειν, προστάγ- 10
 μασι δὲ δεσποτικαῖς ἀντιλέγειν αὐθις οὐχ οἷοί τε ὄντες, ὀδυνηρῶς
 μὲν καὶ μετὰ πλείστων ὕσων τῶν ἐκ ψυχῆς δακρῶν τε καὶ στε-
 ναγμῶν, συγχωροῦσι δ’ οὖν ὁμῶς ἐκείνῳ τὴν ἀναχώρησιν, καὶ
 τινὰς τῶν σὺν αὐτοῖς ἀδελφῶν ἐγχειρίσαντες, τοὺς μέχρις Ἱερο-
 σολύμων αὐτῷ τῆς ὁδοῦ κοινωνήσαντας. Ὁ μὲν οὖν τοῖς συνεχ- 15
 πεμφθεῖσι τούτοις ἡγεμόσι τῆς ὁδοῦ χρώμενος εὐθὺ τῶν Ἱεροσο-
 λύμων ἐχώρει· τῆς δὲ περὶ αὐτοῦ φήμης ὥσπερ ὁσμῆς τινος μύ-
 ρου πανταχόσε διαδοθείσης — ἦν γὰρ τοῖς μὲν καὶ ἀπὸ πείρας
 αὐτῆς, τοῖς δ’ ἀπὸ μόνης τῆς ἀκοῆς ἐπίσημος ὁ γενναῖος —, παμ-
 πληθεὶ πρὸς ἐκεῖνον συνέρρειον, “Σάβας ὁ μέγας ἐπανήκει τῆς 20
 μακρᾶς ἀποδημίας ἐκείνης” πρὸς ἀλλήλους μεθ’ ἡδονῆς λέγοντες·
 κἀντεῦθεν πλήρης ἦν ὁδὸς καὶ πλατεῖα πᾶσα τῶν προσυπαν-
 τώντων, τῶν προπεμπόντων, τῶν παρεπομένων, πάντων τοῖς ἐκεί-
 νου ποσὶ προσπιπτόντων, χεῖρας καὶ πόδας καταφιλοῦντων μεθ’
 ὅσης τῆς αἰδοῦς καὶ τοῦ θαύματος, οὐ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς φημι 25
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔθνους μοίρας τινὸς οὐκ
 ὀλίγης, μᾶλλον δὲ καὶ πάντων, ἐπειδὴ καὶ πάντες τῆς ἀρετῆς αὐ-
 τοῦ φημι καὶ τῆς φήμης περιφανῶς ἤττηντο, καθὰ καὶ φθάσας
 ὁ λόγος ἐδήλωσεν. Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ ἔθνους ἀρχηγὸν
 αὐτόθι τότε παρόντα τοῖς ἄλλοις παραπλησίως ἢ περὶ τούτου 30
 φήμη κατέσχε, καὶ μηδὲν ὅλως μελήσας εἰς ὄψιν τῷ μεγάλῳ καὶ
 οὗτος ἔρχεται καὶ πολὺν αὐτῷ τὴν ἰκετείαν προσάγει λόγου τινὸς

καὶ ὁμιλίας τῆς καλῆς ἐκείνου γλώττης ἀκοῦσαι, χρημάτων ἀφθο-
νίαν εἰς ἀμοιβὴν προτιθεὶς φιλοτίμως καὶ τὴν ἄλλην ὑπακοήν,
ἐφ' οἷς ἂν ὁ μέγας ἐξαιτεῖν δηλαδὴ βουλευθεῖη· ὁ δὲ "Ὁ αὐτός
εἶμι" λέγειν "ὡσανεὶ πανταχοῦ πρὸς πάντας" ἐδόκει "καὶ οὐκ
5 ἠλλοίωμαι". "Ὅθεν καὶ μᾶλλον ἔτι τὸ σταθερὸν τοῦ ἀνδρός καὶ
τὸ τοῦ φρονήματος οἷον ἀδούλωτον ὁ βάρβαρος ἐκτόπως θαυμά-
σας, τὸν μὲν μετὰ μείζονός τινος τῆς αἰδοῦς αὐτῆς ἀφήκε, τὰ
τῆς ἡμετέρας δόξης πολλοῦ τινος ἀξίων ἐξ ἐκείνου, τοῖς δὲ νο-
μοθέταις τε καὶ προστάταις τῆς ἰδίας θρησκείας πολλήν τινα
10 τὴν μέμφιν ἐπέγηε καὶ μικροῦ τινος ἐτίθει λόγου τὰ κατ' ἐκείνους.

49. Σάββας μὲν οὖν ὁ μέγας οὕτω παρὰ πάντων τιμώμενός τε
καὶ προπεμπόμενος, εἰ καὶ λόγον οὐδ' ὄντινοῦν τῶν τοιούτων τὸ
παράπαν αὐτὸς ἐποιεῖτο, τοῖς αὐτόθι· πάλιν ἱεροῖς τόποις καὶ πράγ-
μασιν ὅλον ἑαυτὸν δεδωκώς, μετὰ τοῦ συνήθους ἐκείνου περὶ
15 ταῦτα τόνου καὶ φίλτρου καὶ πάντας τοὺς συνόντας τῷ περὶ ταῦτα
θεοφιλεῖ καὶ ζέοντι τῆς ψυχῆς καταπλήξας—ἐκοινωνοῦν γὰρ αὐτῷ
καὶ τῆς προσκυνήσεως ἀμισθὶ πάντες, τῇ περὶ αὐτὸν αἰδοῖ καὶ τῷ
φίλτρῳ προῖκα τῶν φυλάκων αὐτὸ τοῦτο πᾶσι τὸ τηνικαῦτα δι-
δόντων — τῶν Ἱεροσολύμων ἐξῆγει. Καὶ τοῖς ἀσκουμένοις αὐτόθι
20 συνταξάμενος ἀδελφοῖς, σφόδρα παθαινομένοις τε καὶ δακρύουσιν
ἐπὶ τῇ ἐκείνου στερήσει, ὁ μὲν τὴν ἐπὶ Δαμασκόν τε καὶ τὴν τῆς
Συρίας Ἀντιόχειαν φέρουσαν, ποσὶ τοῖς ἑαυτοῦ χρώμενος, εὐτό-
νος διήει· γυνὴ δέ τις τῶν τῆς ἡμετέρας δόξης τε καὶ θρησκείας,
τῆς φήμης καὶ ταύτην οἶμαι καλούσης, ἐντυγχάνει κατὰ μέσσην
25 αὐτῷ τὴν ὁδόν, νεκρὸν ἐπὶ τῶν ἰδίων, φεῦ, ἀγκαλῶν τὸν ἑαυτῆς
φέρουσα παῖδα· καὶ τοῖς ποσὶν αὐτίκα τοῖς ἐκείνου τὸν ἄψυχον
ἢ δυστυχῆς ἐπιρρίψασα φόρτον, ἴστησι μὲν τῷ ἀγίῳ τὰ τῆς ὁδοι-
πορίας, τῶν δὲ τριχῶν ἑαυτῆς αὐτὴ δραξαμένη καὶ σὺν αὐταῖς
ὑψὶν κατασπαράττουσα καὶ κατακόπτουσα στήθους ὀδυρμῶν τε καὶ
30 δακρύων τὸ πᾶν ἐπλήρου, καὶ φωναῖς τισιν ἀσήμοις, τῷ σφοδρῷ
τῶν ὀλολυγμῶν διακοπτομέναις, τὸν ἄγιον εἰς οἶκτον ἐξεκαλεῖτο,
εἰς οὐρανὸν ἄνω τὸν κωκυτὸν σὺν τοῖς ὀφθαλμοῖς αἵρουσα καὶ
τὸν ἔφορον ὡσανεὶ μαρτυρομένη δεσπότην ἢ μὴν οὐκ ἀποστήσε-

σθαι τούτου καθάπαξ, εἰ μὴ ζῶντα τὸν φίλτατον ἀπολάβῃ. Τί οὖν ἢ συμπαθῆς ἐκείνη ψυχὴ καὶ τῆς ἀγάπης ὅλη πεπληρωμένη; Καίτοι γε τοῖς τοιούτοις ἑαυτὴν οὐ διδοῦσα δι' ἔρωτα μετριοφροσύνης, κάμπτεται τῷ τῆς ἐλεινῆς μητρὸς πάθει, καὶ τοῦ παιδὸς δὲ οὐχ ἦπτον πρὸς αὐταῖς, ὡς εἶπεῖν, ταῖς τοῦ βίου εἰσόδοις ἐλεινῶς ἐξελθόντος τὸν βίον, καὶ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς εἰς οὐρανὸν ἄρας, τῇ δὲ τοῦ κειμένου χειρὶ τὴν ἰδίαν ἐμβαλὼν χεῖρα — ὣ τῆς θαυμαστῆς σου, Χριστὲ βασιλεῦ, χάριτος!—ζῶντα τοῦτον ἀνίστησι παραχρῆμα καὶ τῇ μητρὶ προσμειδιῶντα δίδωσι καὶ σκιρτῶντα, ὡσπερ ἐξ ὕπνου τινὸς ἡδέος μετ' εὐθυμίας εὐχερῶς ἀναστάντα. Ἡ δὲ γυνὴ καὶ θεοφιλῆς, ὡς ἔοικεν, ἢ φιλόπαις οὔσα Σαμαρεῖτις ἄλλη τις ἦν, οὐχὶ τὴν ὑδρίαν, ἀλλὰ τὸν φίλτατον αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα καταλιποῦσα καὶ κῆρυξ τοῖς φυλέταις καὶ γείτοσι τοῦ μεγίστου θαύματος γινομένη καὶ πανοικί πάντας πρὸς ἐκείνον ἐφελχομένη· ὁ δὲ τοῦ γενομένου συνεῖς καὶ τὸ τοῦ πράγματος ἐπίδοξον ὄλω ποδὶ διαφεύγων, τὸν παῖδα καταλιπὼν αὐτοῦ, φεύγων ἦν ἀνά κράτος, μικρὸν τι τῆς εὐθείας, ὡς γε τὸ εἶκός, ἀποκλίνας καὶ οὕτω τοὺς ἐκζητοῦντας διαφυγών. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ μεγάλου τούτου θαύματος τοῦτον, ὡς φασιν, ἔσχε τὸν τρόπον οὔτε γὰρ αὐτόπται τοῦ πράγματος ἡμεῖς αὐτοὶ δήπου—πῶς γάρ; — οἱ τοσοῦτον ἀφροσύνητες, οὔτε τὸν δημιουργὸν τούτου, τὸν θαυμαστὸν δηλαδὴ Σάβαν, μυσταγωγὸν ἔχομεν κἀνταῦθα τοῦ μυστηρίου, ὡσπερ δὴ κἀν τοῖς ἄλλοις· ἀλλ' ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ τιμᾶν εἰδότες ἀρετὴν τε καὶ ἀλήθειαν ἅμα, οἱ μὲν περιούσιος ἔτι τῷ βίῳ, οἱ δὲ καὶ μεταστάντος ἐξεῖπον ἡμῖν, ἀπὸ τοῦ μεγάλου τῶν ἐκεῖθεν φοιτῶντων φιλαρέτων ἀνδρῶν ἀσφαλῶς ἐκμαθόντες· οἱ καὶ δις αὐτὸ τοῦτο, τὴν ἐκ νεκρῶν φημι ἀνάστασιν, ἔλεγον ὡσαύτως ἐνηρηγμέναι τὸν μέγαν. Ἐμοὶ δὲ τῶν πάντων οὐδένας ἔπεισιν ὑπολαμβάνειν ἐνδοιάζειν πρὸς ταῦτα, τῷ παντὶ σώματι προσέχοντας ταύτης τῆς θαυμαστῆς ἱστορίας, καὶ ὕπως κατάλληλα καὶ ταῦτα καὶ ὡσανεὶ πεφυκότα τοῖς τε ῥηθεῖσιν ἤδη καὶ τοῖς ῥηθησομένοις

11/12 Ἰωάν. δ', 7 κέ. — 21 δημιουργόν] οὕτως ἐν τῷ M, μετὰ ἕξιμα τῶν δύο πρώτων συλλαβῶν· ἀλλ' ἐν τῷ B γέγραπται τὸ αὐτουργόν.

ὁμοίως, μᾶλλον δ' ἀκριβῶς γε σκοποῦντι, καὶ τὰ μείζω πολλῶ καὶ
 τελεώτερα λέλεκται· εἰ γὰρ ἡ τῆς ἀγάπης ὁδός, κατὰ Παῦλον
 φάναι τὸν μέγαν, ὁδός ἐστι καθ' ὑπερβολὴν πάντων ἀπαραιμίλλως
 ὑπερκειμένη τῶν τοῦ πνεύματος χαρισμάτων (ὁ Θεὸς γὰρ ἐστι,
 5 κατὰ τὸν ἄριστον ταύτης μυσταγωγόν τε καὶ μύστην, τὸν ἐπιστή-
 θιον φημι θεολόγον), καὶ διὰ τοῦτο νόμος καὶ προφήται τῆς πρώ-
 τῆς ταυτησὶ καὶ μεγίστης τῶν ἐντολῶν ἤρτηνται (θεῖος φησὶ τοῦτο
 χρησμός). Σάβας δ' ἡμῖν ὁ μέγας εἰς ἄκρον αὐτὴν ἔφθη κατωρ-
 θωκῶς εἶπερ τις τῶν πάλαι καὶ νῦν ἐπὶ τούτοις θαυμαζομένων,
 10 καὶ οὐδεὶς οὐμενον ἀντρεῖ τῶν ἐκεῖνον καλῶς εἰδόντων (διόπερ
 ἄρα καὶ τῆς ἀμέσου θεοπτίας ἐκεῖνης σὺν γε τοῖς ἀύλοις μετὰ
 τῆς ὕλης δαψιλῶς εἶπερ τις τῶν γνωστῶν καὶ οἰκειοτάτων Θεῷ
 μετέσχε), πῶς οὐχὶ κακείνων ἀκολούθως μετέσχε τῶν χαρισμάτων,
 εἰ καὶ μεγάλων καὶ θαυμαστῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μεγίστων τούτων
 15 καὶ πρώτων, καθὰ δὴ καὶ δέδεικται, πολλῶ τινι τῷ μέσῳ καθυ-
 στερούντων; Καὶ ταῦτα μὲν οὐχ ἀπλῶς ἴσως οὐδὲ παρέργως.

50. Τὴν δὲ Δαμασκὸν ὁ μέγας καταλαβὼν Σάβας καὶ μετ'
 αὐτὴν Ἀντιόχειάν φημι τὴν μεγάλην, ἔνθα δὴ καὶ σπεύδειν αὐ-
 τὸν ὁ λόγος ἤδη φθάσας ἐδήλωσεν, ἡμέρας μὲν τινας οὐκ ὀλίγας
 20 κὰν ταύταις δὴ ταῖς πόλεσι διατρίβει· ἔπειτα λιμένι τινὶ προσ-
 βαλὼν ἐπίτηδες τῶν αὐτόθι, νηὶ κατὰ γνώμην περιτυγχάνει, τὴν
 εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποπλεῖν ἐνσκευαζομένη. Καὶ ὁ μὲν ἐπι-
 βαίνει ταύτης προθύμως, αὐτὴν ἐκείνην τὴν εἰρημένην κατὰ νοῦν
 ἔχων πόλιν (ὁ δὴ καὶ τῷ τῆς νηὸς ἀρχηγῷ κατὰ γνώμην ἦν,
 25 ὅπερ ἔφην)· ἀλλὰ πνεύματος αὐτοῖς ἐτέρωθεν ἐμβαλόντος ἀθρόου,
 ἐπεὶ μὴ πρὸς ἰσχύος εἶχον ἀντιτείνειν βία τῇ ἐκεῖνου (σκοπὸς
 γὰρ ἦν, ὡς ἔοικε, τῇ προνοίᾳ καὶ τόπων ἐτέρων θεατὴν καὶ ψυ-
 χῶν τῶν ἐν ἐκεῖνοις ἐπίκουρον πρότερον τὸν ὄσιον ἀποφῆναι), τῷ

2/3 Κορινθ. 1, ιγ', 13. — 4/6 Ἰωάν. 1, δ', 8. — 6/7 Ματθ. κβ', 40. — 8/16
 Ἐν τῷ Μ ὁ καλλιγράφος ἔγραψεν ἐν τῇ ψα τὸ σημείωμα τοῦτο, ὅπερ ἦν ὡς φαί-
 νεται, πρότερον καὶ ἐν τῷ Β. «Τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου σχόλιον.† Ὁ πρὸς ταῦτα καὶ
 τὰ τοιαῦτα διστάζων, ὡς ὑπὲρ φύσιν ὄντα, τὰ τούτων ἴσα καὶ μείζονα ἐν τοῖς βίοις
 τῶν παλαιῶν ἀγίων εὐρήσει, ἐξ ὧν τινὰ καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος
 λόγου τεθεῖκαμεν».

φέροντι δόντες καταίρουσιν ἀθρόον εἰς Κρήτην· καὶ οἱ μὲν, αὐτοῦ
που προσορμισθέντες τῇ νήσῳ, πνεύμασι τοῖς πρὸς ἀναγωγὴν ἐπι-
τηδεῖοις τὸν νοῦν, ὡς εἰκός, αὖθις προσεῖχον· ὁ δὲ, τὴν αὐτόθι
καταγωγὴν οὐκ ἄθееι γεγενῆσθαι παρ' ἑαυτῷ κρίνας, τῆς νηὸς
εὐθὺς ἀποβαίνει, καὶ μηδενὶ τῶν πάντων εἰς γνῶσιν καθάπαξ ἐλ- 5
θών, ὡσπερ ἄσαρκός τις καὶ ἄυλος ὢν, ἢ πτηνὸς μᾶλλον καὶ οὐκ
ἄνθρωπος, μηδὲν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ παράπαν, εἰ μὴ τὸ σῶμα,
τῇ φιλιτάτῃ δίδωσιν ἑαυτὸν ἐρημία, ὄρη καὶ φάραγγας καὶ πᾶν
τὸ τῆς νήσου περιπολῶν ἀόικητον ἐφ' ὅλους ἐνιαυτοὺς δύο, βο-
τάναις καὶ ὕδατι μόνοις τὴν τῆς φύσεως ἀνάγκην ὑπὲρ πᾶσαν 10
φυσικὴν ἀνάγκην παραμυθούμενος. Ἐπὶ τοσοῦτό γε μὴν λαμπρό-
τητος καὶ ὕψους ὑπερφυοῦς τὰ κατὰ τὸν μέγαν ἐπήρηθη κἀνταῦθα,
καὶ τοσοῦτο τῆς δυναστείας, ὡς εἰπεῖν, ὑπερέσχε τῆς ὕλης, ἔτι
ταύτῃ σνεξευγμένος, ὡς ἐφ' ὅλοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι τοῦτοις—ὦ τοῦ
καινοῦ καὶ ὑπὲρ πάντα νοῦν ἀνθρώπινον μυστηρίου! -- μὴ καθέδρας, 15
μὴ κατακλίσεως μηδοπωσιουὸν τὸ παράπαν μνησθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰς
τῆς φύσεως αὐτῆς ἀπαραιτήτους ἀνάγκας οὕτωσὶ διαφέρειν· καὶ
τοῦ βραχυτάτου δὲ ὕπνου, εἴ γε καὶ ὕπνον χρὴ καλεῖν οὔπερ
ἐκεῖνος αὐτόθι μετεῖχεν, οὔτω μετεῖχεν, ἐπὶ δένδρου γέ τινας ἢ
καὶ τῆς προστυχούσης πέτρας, ὡς ἔτυχεν, ἑαυτὸν προσερείδων, 20
ὡσπερ οἱ τὸ γῆρας ὑποστηρίζοντες τῇ συμμαχίᾳ τῆς ῥάβδου· φέρειν
δὲ τὴν ἔξω πάσης ἀνθρωπίνης φύσεως ταυτηνὴ βίαν οὐκ ἂν οἶός
τ' ἦν ποτε, μὴ τὴν ὑπερφυᾶ χάριν ἐκείνην ὑπερφυῶς δεδεγμένος
καὶ ταύτῃ σὺν τοῖς Ἀγγέλοις συνών, ὅπερ ἔφη, καὶ τῆς αὐτὸς
αὐτοῦ φύσεως ἐπιλελησμένος τῷ γε πλείονι μέρει, κατὰ τοὺς 25
ἀρχαίους ἐκείνους δῆπου πατέρας, οὓς ἄλλαι τε φέρουσιν ἱστορίαι
καὶ ἡ τὰ τῶν γενναίων Σύρων ἐκείνων θαυμαστῶς ἱστοροῦσα καὶ
“Φιλόθεος” ἐπωνύμως διὰ τοῦτ' αὐτὸ προσαγορευομένη. “Οὐδέ-
ποτε γάρ”, ἔλεγεν ὁ γενναῖος, “πολιτεία τις τῶν ἀρχαίων ἔγγρα-
φός τε καὶ ἄγραφος ἐπῆλθέ μοι κατὰ νοῦν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρό- 30
νοῖς, ἦν οὐκ ἔσπευσα παντὶ τῷ τῆς ψυχῆς αἵρουμένῳ σὺν Θεῷ

28 Φιλόθεος] λέγει περὶ τῆς ὑπὸ Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρρου συγγραφείσης φιλο-
θέου ἱστορίας. — 31 ψυχῆς M, φήσεως B.

παρευδοκιμῆσαι, ἢ τέως ἀμιλληθῆναι, καὶ μὴ δεύτερος τῶν ἄθλων ἐκείνων φανῆναι. Ἐν ταύτῃ γε μὴν τῇ τῶν πολιτειῶν σκληροτάτῃ, τῇ διετεῖ λέγω στάσει, καὶ μέγιστον εἶπερ ποτὲ τὸν πειρασμὸν καὶ τὴν ἀνάγκην ὑποστάς οἶδα· καὶ γὰρ καὶ κίωνων τινῶν
 5 δίκην ἐξογκωθέντες μοι”, φησίν, “ἴσαν οἱ πόδες, καὶ οὐκ οἶδ’ ὅπως καὶ μεταβαίνων ἦν· οὐδὲ γὰρ ὡς οἰκείους εἶχον αὐτοῖς ἔτι χρῆσθαι, καθά γε ἐδόκουν. Ὅμως καὶ ταῦτ’ οὐκ ἐγώ”, φησίν, “ἀλλ’ ἢ τοῦ Θεοῦ δύναμις ὑπὲρ λόγον ἐνήργησεν ἐν ἐμοὶ πάντως τῷ ἀναζίῳ”. Ταῦτα καὶ πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτὸς ἐκείνος περὶ που
 10 τοὺς τῆς ζωῆς ἐπιλόγους ὠφελείας ἔλεγε χάριν καὶ πολλοὺς τινὰς ἔσχε τοὺς τῶν ἐκείνου τὰ πλείω γε συνειδόμενος, εἰ καὶ τῶν ἄλλων ἐκείνος ἀξιώτατος καὶ προύχων εἰς μαρτυρίαν τῶν αὐτὸς αὐτοῦ πολλῶ τινι δηλαδὴ τῷ μέσῳ, ὡς γε ἐγὼ νομίζω, οἶμαι δ’ ὅτι καὶ τῶν εὐ εἰδόντων ἐκείνον ἕκαστος.

15 51. Ἐπὶ τούτοις τοῖς ἄθλοις ὑπερφυῶς τῶν διττῶν ἐνιαυτῶν ὁ γενναῖος διανύσας τὸν κύκλον, μηδενὸς αὖτις τῶν Κρητῶν συνειδόμενος, ἀποβαίνει τῆς Κρήτης καὶ εἰς Εὐριπὸν ὁμοίως καταίρει, καὶ τοῖς ῥηθεῖσιν ἐνιαυτοῖς ἰσαριθμοῖς κἀν τοῖς αὐτόθι διατετριφὼς ὄρεσι καὶ ταῖς ἐρημίαις, μεθ’ ὁμοίας ὅτι μάλιστα τῆς διαίτης—ταῖς γὰρ αὐταῖς κἀνταῦθα δῆπου βοτάναις ὡσαύτως καὶ τῷ
 20 ὕδατι καθάπαξ ἐχρῆτο, καὶ τῶν ἀγρίων δὲ φημι δένδρων, κατὰ τὸν μέγαν Βαπτιστήν, εἶπου τοῖς ἀκροδρόοις ἐντύχοι—, ἄγνωστος διαγεγονῶς τὸ παράπαν καὶ τοῖς αὐτόθι εἰς, τὴν περιφανῆ Πελοπόννησον ἀφικνεῖται· οὐ μὴν κἀνταῦθα τὸ πᾶν, ὡς ἐν τοῖς προρηθεῖσι, δηλαδὴ ταῖς ἐρημίαις ἐδίδου, ἀλλὰ τὸ μὲν πλεόν κἀν ταύτῃ ταύταις, ὡς ἔθος, ἔστι δ’ ὅτε καὶ ταῖς ἐν αὐτῇ πόλεσι καὶ τοῖς τῶν μοναζόντων φροντιστηρίοις καθ’ ἰστορίαν τῶν πάλαι
 25 περὶ αὐτῆς ἀδομένων. Οὐ μὴν ὑπερέβαινε κἀν τούτοις τὸν χρόνον, ἀλλὰ δύο κἀνταῦθα διαγεγονῶς ἔτη μετὰ γε τῶν ὁμοίων
 30 ἰδρώτων Ἀθήνας ὄρᾳ τὰς πάλαι θαυμασθείσας ἐπὶ σοφίᾳ· κἀπειδὴ μὴ καὶ τὰ θρυλλούμενα περὶ τούτων αὐτῶν ὄραν εἶχε, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τὸναντίον ἅπαν ὄραν εἶχε βάρβαρον καὶ λό-

2 φανῆναι ἐκείνων M. — 24 ἀφικνεῖται M, φθάνει B.

γον καὶ τρόπον ἀντὶ τῆς παλαιᾶς εὐδοξίας ἐκείνης καὶ τοῦ χρυσοῦ
τῶν σοφῶν γένους, τάχιστα καὶ πρὸς τὰς ἐξῆς μεταβαίνει πόλεις.
Πάτρας τέ φημι καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν Ἑλλάδα· ἐνιαυτὸς δ' ἄρα
πρὸς τῷ ἡμίσει καὶ τὴν ἐν τούτοις περίοδον αὐτῷ κατεμέτρει. Ἐπει- 5
δὲ τούτων ἱκανῶς εἶχε, τὸ πάλαι ποθούμενον Βυζάντιον ἐπὶ νοῦν
αὐθις εἶχε. Πλοίου τοιγαροῦν ἐπιβάς, ἀνάγεσθαι μέλλοντος ἔργου,
πρῶτα μὲν τῇ νήσῳ Τενέδῳ προσίσχει· εἴτ' ἐκεῖθεν εἰς Χερρόν-
νησον κατηρότων τῶν συμπλωτήρων, τοῦ πλοίου καὶ αὐτὸς εὐθύς
ἀποβαίνει καὶ τῇ χέρσῳ διδῶσιν ἑαυτὸν, τοῖς αὐτὸς αὐτοῦ ποσι-
χρῶμενος, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ πρῶτον. Καὶ Μακεδονίαν μὲν διέρ- 10
χεται πρῶτον, ἔστιν αἷς καὶ τῶν αὐτόθι πόλεων καθ' ἱστορίαν
προβάλλων, ὅσαι δηλαδὴ καὶ ὀνόματός τινος μετέχουσι παρ' ἐνόϊς.
Εἶτα μεταβάς ἐκεῖθεν εἰς Θράκην, τῆς ἡμετέρας ταύτης Ἡρα-
κλείας ἄρτι τότε συνισταμένης καὶ πρὸς ἀνακαινισμόν καὶ συνοι-
κίαν καθισταμένης δευτέραν, Ἀνδρονίκου δηλαδὴ ταῦτα σπουδά- 15
ζοντος, τοῦ κάλλιστα βεβασιλευκότος ἐν τοῖς Παλαιολόγοις, πρό-
θυμος ἐπιβαίνει. Καὶ κύκλῳ περιελθὼν καὶ διελθὼν ἐπεσκεμμένως
αὐτὴν πᾶσαν (εἰσὶ γάρ που καὶ στοαὶ παρ' αὐτῇ καὶ λείψανά τινα
τῶν παλαιῶν οἰκοδομημάτων, καὶ τόποι μάλιστα πρὸς ἠσυχίαν εὖ
ἔχοντες τῷ τε τῶν θορυβούντων ἱκανῶς πάντων ἀπεσχοινίσθαι 20
καὶ τῷ πρὸς ἀέρας χειμῶνός τε καὶ θέρους εὐκράτως πάνυ καὶ
ὀμαλῶς διακείσθαι), τὸ πρὸς τὴν νοτίαν θάλασσαν αὐτῆς ἀπολεξά-
μενος μέρος, κρημνῶδες τε καὶ δύσβατον ὄν ἱκανῶς καὶ παντοδα-
παῖς ἀνεπίβατον ἐπηρείαις, σπηλαίῳ τινὶ κατὰ θάλατταν ὡς εἰπεῖν
ἀπηρωρημένῳ, καὶ πρὸς ἠσυχίαν ἀνδράσις ἀσκηταῖς πάλαι καλῶς 25
ἀποτεταγμένῳ, φέρων ἑαυτὸν μετὰ γε τῆς ἴσης σιωπῆς καὶ τοῦ
σχήματος κατακλείει· ἔνθα δὴ καὶ θυσιαστήριον ἱερὸν ἰδρυθέν,
ἔργον εὐσεβοῦς καὶ φιλοκάλου ψυχῆς, χαρακτῆρα δεσποτικὸν ἐπι-
τινος αὐτόθι στοᾶς ἱερῶς ἐκ δεξιῶν γεγραμμένον φέρει, θεῖον ἄν-
τικρυς χρῆμα καὶ θεανδρικής μορφῆς ὄντως ἐκτύπωμα· ὑπερβαίνει 30
μὲν γὰρ τῷ μεγέθει μικρόν τι τὸ μέσον τοσοῦτον, ὅσον μὴ τῆς
συμμετρίας ἐκβαῖνον καὶ τοῦ κάλλους ὡς εἰκὸς ἀποπίπτειν· τοσαύ-
ταις δὲ φαιδρότησι καὶ καλλοναῖς μᾶλλον ἢ εἴποι τις, ὅσον ἱεραῖς

*

τισι καὶ ἀρρήτοις, ὡς μηδέποτε κόρον λαμβάνειν τὸν ἐνορῶντα, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἡδονῆς τινος ἀπορρήτου πληρούμενον πτεροῦσθαι δοκεῖν ὡσανεὶ τῷ πρὸς τὴν ὕρασιν ἔρωτι καὶ μηδ' εὐχερῶς ἔχειν ἀφίστασθαι. Διὰ τοῦτο καὶ δαφίλου μεταδίδωσι τῆς
5 χάριτος ὁ δι' αὐτοῦ προσκυνούμενος δεσπότης τοῖς μετὰ πίστει εὐλικρινοῦς προσιοῦσι, ψυχὰς ὁμοῦ θεραπεύων καὶ σώματα. Ἐνταῦθα τὸ σῶμα περιγράφας ὁ θεσπέσιος Σάβας ἀγροϊκός τις ἐν ἀγροϊκοῖς καὶ ξένος τῶντι προσκαρτερῶν ἦν ἐπὶ πλείστον.

52. Ἐπεὶ δὲ τῶν τῆς πόλεως τινες, καὶ μάλιστα τῶν ἱερω-
10 σύνης ἀξία καὶ κλήρω τιμημένων, τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην σιωπὴν καὶ τὸ τῆς ἀσκήσεως ἀγγελικὸν αἰδεσθέντες πυκνῶς ἐκείνῳ προσίασι, βρώματά τε κομίζοντες καὶ τοῖς ποσὶν εὐλαβῶς προσπίπτοντες καὶ λόγον ὠφελείας αἰτοῦντες, ἐκεῖνος τὴν ἀνθρωπίνην ἀποποιούμενος δόξαν, τὰ τῆς προτέρας ἐκείνης μωρίας προσποιού-
15 μενος ἦν ὡσαύτως· ὡς δὲ πείθειν ἐγ τούτοις οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐντεῦθεν θαυμάζοντες ἦσαν, τὸ περιὸν ἐκείνῳ τῆς ταπεινοφροσύνης, δι' ἣν δῆπου καὶ τὸν μωρὸν ὑπεκρίνετο, καταλιπὼν τὰ ἐνταῦθα, τὴν ἐκ μακροῦ ζητουμένην, τὴν τῶν πόλεων φημι βασιλεύουσαν, τὴν Κωνσταντίνου, καταλαμβάνει. Καὶ πρῶτον μὲν
20 ἔργον τῶν ἄλλων καὶ σπούδασμα τίθεται, οἷός ἐκεῖνος ἐν τοῖς τοιοῦτοις, θεῖους τε νεῶς ἱστορῆσαι καὶ ἀσκητῶν καταγωγὰς καὶ σεμνὰ φροντιστήρια, καὶ μηδὲν ὅλως τῶν ἐν αὐτῇ θεῶν καταλιπεῖν ἀνεξέταστον, μηδὲ τῆς ἐκεῖθεν αὐτὸς ἀπολειφθῆναι πνευματικῆς θυμηδίας καὶ χάριτος· οὗ δὴ καὶ κατὰ γνώμην αὐτῷ τελεσθέντος,
25 μεγάλας ὁμολογῶν ἦν τῷ Θεῷ κἀντεῦθεν τὰς χάριτας οἷς τε τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν ἐκ μακροῦ ποθουμένην ὄραν ἤδη καὶ μετ' ἐλευθερίας οἰκεῖν εἶχε καὶ οἷς τῶν αὐτῆς ἱερῶν τε καὶ τῶν θαυμάτων κατὰ σκοπὸν ἀφθόνως μετεῖχε καὶ τὰ τῆς καλῆς ἐπιθυμίας διὰ πάντων ὡς εἶπεῖν δεξιὸν αὐτῷ τέλος εἶχεν. Εἶτα καὶ
30 τῷ δεδωκότι χάριτας ὡσανεὶ τῆς εὐεργεσίας ἐπιδιδούς, μᾶλλον δὲ τῶν μειζόνων ἑαυτὸν αὐτὸς ἀξίῳν καὶ τὰ φίλα δηλαδὴ ποιῶν καὶ συνήθη, φροντιστήριόν τι, τῷ τοῦ μάρτυρος Διομήδους ἐπικεκλη-

μένον ὀνόματι, τελευταῖον καταλαμβάνει, καί τινι τῶν ἐν αὐτῷ
 ὄμματιών περιγράφας τὸ σῶμα τῆς φίλης ἦν ἀγωγῆς αὐτόθι καὶ
 τῆς ἡσυχίας ἐχόμενος, ἄγνωστος τὸ παράπαν καὶ ἀνομίλητος, ἤδη
 δὲ καὶ τοῖς πᾶσι σχεδὸν ἀθέατος· ὀφθαλμοὺς γὰρ καὶ πρόσωπα
 συγκεκαλυμμένα τῇ σεπτῇ φέρων ἀκριβῶς περικεφαλαία, εἴ που 5
 καὶ συνέβη τῶν πάντων τινὶ πως ὀφθῆναι, τῷ πλείονι μέρει πάν-
 τως ἀθέατος ἦν, μὴ φωνῆς ἐκεῖθεν τὸ σύνολον προΐουσης, μὴ
 τῆς ὕψεως ὀρωμένης, ὕπερ εἰπὼν ἔφθην· ἔκρινε γὰρ που παρ' ἑαυτῷ
 σοφῶς ὁ σοφὸς ἐκεῖνος τὰ καθάπερ ἐν ἐρημίᾳ τινὶ καὶ μονῶσει
 διενεγκεῖν κἀνταῦθα τὸν βίον καὶ μὴδὲν ἐμποδῶν αὐτῷ δήπου γε 10
 νέσθαι τὰ τῆς πόλεως πράγματα πρὸς γε τὴν ὑψηλοτάτην πολι-
 τείαν ἐκείνην καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἔνστασιν. Εὐλαβεῖτο δὲ καὶ τὴν
 φήμην ἄλλως, πάλαι τὰ κατ' αὐτὸν οὐκ ἐς Βυζαντίου μόνον, ὡς
 ἔφην, ἀλλὰ καὶ μέχρις Ἄθω καὶ Θεσσαλονίκης αὐτῆς μετὰ μεί-
 ζονός τινος τῆς ἀξιώσεως παραπέμφασαν. Καὶ μὴν καὶ τοὺς τῆς 15
 πόλεως δι' ὑποψίας οὔτι μικρὰς εἶχεν αὐθις τοῖς Θεσσαλονι-
 κεῦσι καθ' ἑταιρίαν τε καὶ πραγμάτων κοινωνίαν συνεχῶς εἶπερ
 τισὶ τῶν πάντων συνόντας, μήπου καὶ τινι γνώριμος γεγονὼς λάθῃ·
 οὐδὲ γὰρ τῶν ἀσήμεων ἔκ τε τοῦ γένους καὶ τῆς ἀρετῆς ἦσαν οἱ
 τούτου πατέρες, καθὰ δὴ καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ὥστε 20
 καὶ διαλαθεῖν ἂν τὸ κατ' αὐτοὺς δρᾶμα κἀντεῦθεν αὐτὸς ἑαυτῷ
 διακόψειν τὸ εἰρηνικόν τε καὶ ἡσυχον. Διὰ τοῦτο καὶ τὰς τοῦ σώ-
 ματος ἀισθήσεις ἀσφαλῶς πάντοθεν ἀποκλείσας πᾶσι νεκρὸς ἦν
 καὶ νεκροί, κατὰ τὸ γεγραμμένον, αὐτῷ πάντες ἦσαν ἐξ ἐφαιμί-
 λου, μόνῳ Θεῷ δηλαδὴ σχολάζων ἀνεπιστρόφως καὶ τοῖς ἐκεῖθεν 25
 ἐνδιδομένοις μυστηρίοις καὶ ταῖς ἐλλάμψεσιν.

53. Ἄλλ' οὐκ ἦν τὴν λαμπάδα τῆς τοσαύτης ἀρετῆς διαλα-
 θεῖν τὸ καθάπαξ· “οὐδὲ γὰρ δύναται”, φησὶν ὁ θεῖος χρησμός,
 “πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ
 τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει 30
 πᾶσι” φησὶ “τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ”. Δῆλος τοιγαροῦν καὶ ὁ μέγας
 ἐντεῦθεν γίνεται Σάβας καὶ ὁ τρόπος οἷος. Ἡ περὶ τούτου φήμη

λαμπρῶς ἄπασαν τὴν Κωνσταντίνου περιλαβοῦσα δῆλη καὶ βασι-
λεῖ γίνεται, καὶ πρὸ τούτου τῷ μεγάλῳ τῆς ἐκκλησίας προσέδρω-
σι καὶ μηδὲν ὕλως μελήσαντες εἰς ὄψιν ὁμοῦ καὶ ὁμιλίαν ἐλθεῖν
ἀξιούσιν ἐκείνῳ· ὃ δὲ τὸ παράπαν ἀνένδοτος ἦν. Ἐπεὶ δὲ καὶ
5 ὁὶς καὶ τρεῖς καὶ πολλάκις τοῖς αὐτοῖς ἐγκεχειρηκότες ὡσαύτως
ἀνηγούτοις ὤφθησαν ἐπιχειροῦντες καθάπαξ, τὴν μὲν ἔνστασιν
ἐκείνου καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς ἀπαράμιλλον καὶ αὐτοὶ μετὰ θαύματος
ἐπαινεῖν εἶχον· κἀκεῖνό γε μὴν δι' ὑποψίας οὔτι μικρὰς αὐδῆς
εἶχον, μὴ οὐκ ὀρθῶς ὧν ἐκεῖνος τὴν περὶ Θεοῦ δόξαν καὶ τισιν
10 ἐν ἀπορρήτοις τῆς σφετέρας ὁμιλιῶν γνώμης ἔπειτα λάθη τῷ τῆς
ἐκκλησίας εὐγενεῖ σπόρῳ τὰ νόθα τῶν δογμάτων ἐγκαταμιξίας·
τὸ γὰρ ἀξιόπιστον, αὐτῷ φασί, πάντως τὸ τῆς πολιτείας ὑψηλόν τε
καὶ ἰχρυβωμένον παρέξει καὶ τὸ παρὰ πᾶσιν οὕτωςί τὰ κατ' αὐ-
τὸν βεβοῦσθαι. Ταῦτα πρὸς ἑαυτούς τε καὶ ἀλλήλους εἰπόντες,
15 ἐπεὶ μὴ δι' ἑαυτῶν πείραν ἐκείνου τὸ παράπαν σχεῖν εἶχον (οὐδὲ
γὰρ πείθειν οἷοί τε ἦσαν, ὡς ἔφη), εἰς ἐτέρας ὁδοῦ ἔρχονται πεί-
ραν, καὶ τινὰς ἀπολεξάμενοι τῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς συγκλή-
του, ἀνδρας σοφούς τε καὶ ἐπιστήμονας καὶ δεινοὺς μὲν ἦθος
ἀνδρὸς καταμαθεῖν καὶ τῶν ἀφανῶν ἀπὸ τοῦ φαινομένου κατα-
20 στοχάσασθαι, κρῖναι δὲ ἀρετὴν καὶ τοῦ δοκίμου διακρῖναι τὸ κί-
βδηλον ἀξιολογωτάτους ἀτεχνῶς καὶ δοκίμους, λίθον ἂν τις εἶπεν
εὐστόχως αὐτούς τὴν Λυδίαν, στέλλουσι πρὸς τὸν μέγαν παντὶ
τρόπῳ τὰ κατ' αὐτὸν ἐπισκήψαντας ἐξετάσαι· καὶ τῇ τέχνῃ νῦν
εἶπερ ποτὲ χρήσασθαι. Οἱ καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐλθόντες, αὐτίκα
25 πρῶτα μὲν τὴν πρὸς αὐτούς ὁμιλίαν αὐτὸν ἀπαιτοῦσιν, ἔχειν γάρ
τι κοινολογήσασθαι τῶν σφόδρα κατεπειγόντων, πρὸς αὐτοῦ τοῦ
βασιλέως τε καὶ τοῦ πατριάρχου σταλέντες ἐπ' αὐτῷ τούτῳ· ἐπεὶ
δ' ἐν τούτῳ καίτοι γε πολλάκις εἰπόντες πείθειν οὐκ εἶχον, " Ἄλλ'
ἀμήχανόν " φασιν " ἡμᾶς ἔχει εἰδέναι, πότερον ἡμέτερος, ἢ καὶ
30 τῶν ὑπεναντίων αὐτὸς ὧν τυγχάνεις, εἰ γε μὴ τῇ γλώττῃ σαυτὸν
τε καὶ τὰ κατὰ σὲ ὅπλα θείης, καθ' ὅσον οἷόν τε· τὸ μὲν γὰρ
ἰχρυβωμένον τῆς σῆς ἀσκήσεώς τε καὶ πολιτείας, σχῆμά τε καὶ

ἦθος καὶ τὸ φαινόμενον ἅπαν οὐκ ἔστιν ὅς οὐ θαυμάζει· δεῖ δέ, μᾶλλον δὲ καὶ πᾶσαν εἶναι φαμεν ἀνάγκην καὶ τὴν περὶ Θεοῦ δόξαν, ὅποίαν τινὰ κατὰ ψυχὴν ἔχεις, δῆλῃν τέως ἡμῖν θέσθαι, ὡς ἂν, εἴ γε καὶ κατὰ τοῦτο συνάδων ὀφθείης, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ νόμφην, λέγω δὴ τὴν ἐκκλησίαν, εὐφράνης καὶ τὸν ἄριστον σὺν αὐτῇ βασιλέα, κἀντεῦθεν πατέρα σε πάντες καὶ προσάτην πρὸς τὸν κοινὸν προβαλούμεθα δῆπου δεσπότην καὶ φύλακα ψυχῶν ὁμοῦ καὶ σωματίων· εἰ δ' οὖν ἀλλὰ τῆς κατεχούσης τέως ἀμφιβολίας πάντας ἡμᾶς ἀπαλλάξεις, ὅπως ἂν ἔχοι πείσας ἐφ' ἑνὸς τούτων τῶν λογισμῶν, ὡς ἐπὶ τινος ἀσφαλῶς ἐρεῖσαι καὶ μὴ ταλαντεύεσθαι τῇ καὶ τῇ, καθάπερ ἔν τινι τρικυμίᾳ καὶ σάλῳ”.

54. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα τῶν σοφῶν ἐκείνων ἀνδρῶν εἰρηκότων, ὅρα μοι τὴν θαυμασίαν καὶ τωόντι φιλόσοφον ψυχὴν, ὅπως ἐπιστημονικῶς καὶ ὄντως ἀξίως ἑαυτοῦ τὸ πρᾶγμα μεταχειρίζει· δόξαν καὶ γὰρ αὐτῷ μήτε τοὺς σοφοὺς ἐκείνους, μήτε μὴν σὺν αὐτοῖς τοὺς αὐτοὺς ἀπελσταλκίοντα λυπῆσαι καὶ προσέτι τὴν αὐτὸς αὐτοῦ πολιτείαν καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἔνστασιν ἀπαράτρωτον πάντη τηρῆσαι, τῆς καθέδρας εὐθύς, ὡς εἶχεν, ἐξαναστὰς, πρῶτα μὲν ὅλην ψυχῇ τοὺς ἐκείνων ἐπ' ἐδάφους πεσῶν κατεφίλει· πόδας· εἶτ' ἐκεῖθεν ἐξαναστὰς καὶ χεῖρας καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ πρόσωπα περιπλακεῖς ὁμοίως ἐφίλει· καὶ τῇ σφετέρᾳ κεφαλῇ τὰς ἐκείνων ἐπιτιθεῖς χεῖρας σφραγίζειν ἱερῶς ἐκείνους ἡξίου, τό τε περὶ αὐτοὺς φίλτρον καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς δόξης καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν εὐλάβειαν ἅμα διὰ τῶν εἰρημένων δεικνύων. Ἐἶτα καὶ χάρτην κατὰ γνώμην ἐκείνων αἰτήσας, γραφίδι καὶ γεροῖν ἑαυτοῦ τό τε σεπτὸν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως σύμβολον καὶ τὴν λοιπὴν τῆς ὀρθῆς δόξης ὁμολογίαν ἀσφαλῶς ἐπιστημαίνεται πᾶσαν, προσθεῖς ἐπὶ πᾶσιν, ἢ μὴν καὶ τῷ πατριάρχῃ προσέχειν καὶ τὸ προσῆκον ἐκ ψυχῆς ἀπονέμειν σέβας, ὅσα δὴ καὶ ἀρχιερεῖ τοῦ Θεοῦ γνησίω, καὶ προσέτι τῷ θείῳ βασιλεῖ τὴν ὑφειλομένην προσκύνῃσιν καὶ τιμῇν, ὡς παρὰ τοῦ πάντων δὴλατῆ βασιλέως καὶ χρισθέντι καὶ τὴν ἐκείνου φέρειν ἐπὶ γῆς εἰκόνα πεπιστευμένω.

22 ἱερῶς ἐκείνους· M, μετ' εὐχῶν ὡς εἶθε· B.

Τούτοις ἐκεῖνοι καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ νοῦν ἐπιστατικῶς ἐμβαλόντες, ὡσπερ ἐνεοὶ τινες πρὸς ἀλλήλους ἐώρων· ἐξίστη καὶ γὰρ αὐτοὺς οὐ τὸ τῶν δογμάτων ὑγιές τε καὶ ἄπταιστον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κάλλος αὐτὸ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ διὰ πάντων ἐπιστήμη τῶν γε-
5 γραμμένων. Ὅθεν καὶ πεσόντες ἄνθρωποι πάντες εἰς γῆν προσεκύνου-
νουν, χεῖρας ἐκείνας τὰς ὑπουργοὺς τῶν τοιούτων καταφιλοῦντες, καὶ προσέτι στόμα καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ πᾶν ὡς εἰπεῖν μέλος· εἶτα καὶ ἱερὰν εὐχὴν μετὰ πλείστης ὕψης τῆς ἰκετείας παρὰ τῆς θε-
σπεσίας ἐκείνης ψυχῆς ἤτουν. Καὶ ὅς, τὸ κοινωνικόν τε καὶ γνή-
10 σιον ἐνδεικνύμενος ὁμοίως κἀν τούτῳ, τὰς χεῖρας εὐθὺς εἰς οὐρα-
νὸν ἄρας, θερμῶς ὑπὲρ αὐτῶν ἐδεῖτο τοῦ θεοῦ. Ἀλλὰ προσέχειν ἀναγκαῖον ἐνταῦθα τῷ λόγῳ, καὶ τι τῶν ὑψηλοτέρων καὶ ἀφανῶν ἔχοντι· ὡς γὰρ ὁ μέγας ὑπὲρ αὐτῶν χεῖράς τε καὶ νοῦν εἰς οὐρανὸν δεόμενος ἦρε, Θεὸς ἄνωθεν ἐπισημαίνει κάκεινοις τὴν περὶ τὸν ἑαυ-
15 τοῦ θεράποντα χάριν· δύναμις γὰρ ἐκεῖθεν ἀοράτως ἐπιφοιτήσασα θεία καταφωτίζει τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῖς παραδόξως, ὡστ' ἂν ἐναργῶς τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς αἰσθῆσθαι, παθόντας καλῶς μᾶλλον ἢ ταῖς ἔξωθεν σκιαῖς καὶ τοῖς συμβόλοις στοχασασμένους τὴν περὶ τούτου γνῶσιν· ὅθεν καὶ τὸ δάκρυον ἀστακτὶ τῶν ὀφθαλμῶν
20 ἐκείνοις αἴφνης ἀπέρρει πᾶσιν, ἀρρήτως αὐτίκα τὰς καρδίας ὁμοῦ τῷ περὶ ἐκείνων φίλτρῳ τρωθεῖσι καὶ οὐδὲ κατέχειν ἑαυτοὺς ὅλως ὑφ' ἠδονῆς καὶ θαύματος δυναμένοις· ὅθεν καὶ Θεῷ μεγάλας ἐπὶ τούτοις τὰς χάριτας ἀνομολογοῦντες ἔκπληκτοὶ τινες ἐκεῖθεν ἐξήεσαν καὶ ἠλλοιωμένοι, προσκυνοῦντες μεθ' ὕψης τῆς αἰδοῦς καὶ
25 τῆς εὐλαβείας καὶ ἄγγελον ἐπὶ γῆς καὶ θεοφόρον ἀληθῶς ἀποκαλοῦντες τὸν ἄνδρα· “Καὶ μάρτυρες ἡμεῖς αὐτοὶ τοῦ πράγματος”, ἔλεγον, “ἀπαράγραπτοι, τὰς καρδίας οὕτω καταγλυκανθέντες καὶ οἶονεὶ μεταπλασθέντες πρὸς πᾶν ἀγαθὸν ὑπὸ γε τῆς περὶ αὐτὸν τοῦ πνεύματος χάριτός τε καὶ δόξης”.

30 55. Ταῦτα καὶ βασιλεῖ δῆλα γεγονότα, καὶ δὴ καὶ τῷ μεγάλῳ τῆς ἐκκλησίας προστάτῃ, τὴν μεγάλην ἐκείνην ὡς ἐν βραχεῖ πᾶσαν ἐπλήρου πόλιν, καὶ πάντες σχεδὸν τοῦ κατ' αὐτὸν ἦσαν καὶ λόγου καὶ θαύματος, ἢ λέγοντες ἐκασταχοῦ τὰ περὶ αὐτοῦ, ἢ

καὶ ἀκούοντες ἕκαστος· ἐξ ὧν τί γίνεται; τὸ καὶ πρότερον ἤδη τῷ ἀγίῳ καλῶς ὑποπευθέν, μᾶλλον δὲ καὶ προγνωσθέν ἀκριβῶς διορατικῶ τῆς ψυχῆς ὄμματι, τέλος ἐναργές εἶχε, πᾶσιν ἐναργῶς καθορώμενον· τῆς γὰρ περὶ αὐτοῦ φήμης ἐπὶ πλείστον οὕτως ἐν αἰρομένης καὶ βασιλικῆ, καθά φασι, πῆχει καθ' ἑκάστην ἐπιδιδούσης, 5 ἐπεὶ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος καὶ ἄλλως ἔκ τε τῆς ἄνωθεν ἐταιρίας καὶ συγγενείας ἐκεῖνῳ προσηκόντων οὐκ ὀλίγοι κἀναυθὰ παρήσαν (ὅ δὴ καὶ φιλάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν), οὗτοι τοιγαροῦν τὰ παρ' ἑκάστου περιλαλούμενα καθ' ἕκαστον ἀνιχνεύοντες καὶ ῥινηλατοῦντες, οἷα δὴ καὶ θηρατικοὶ κύνες, ἐπεὶ καὶ εἶδος ἐκεῖνου 10 καὶ σχῆμα, θέσιν τε μελῶν καὶ κρᾶσιν στοιχείων ἀκριβῶς τῶν ταῦτ' εἰδόντων ἐπύθοντο, οὐκ ἐνδοιάσιμοι τὸ παράπαν ἦσαν, οὐδὲ σιγᾶν ἔτι τὰ κατ' ἐκεῖνον ἠνείχοντο· "ἀλλ' αὐτός ἐστιν οὗτος, αὐτὸς ὁ θαυμαστός δηλαδὴ Σάβας καὶ οὐκ ἄλλος", μεθ' ὅσης τῆς ἠδονῆς καὶ τοῦ θαύματος ἔλεγον, "ἡ κοινὴ τῆς πατρίδος ἠδονή, 15 τὸ τοῦ γένους κλέος, ἡ μεγάλη τῶν πατέρων ὑδύνη τε καὶ κατήφεια, περὶ οὗ μεγάλα μὲν εἶχον ἀκούειν, ἀηδῶς δὲ πως καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ζῆν εἶχον, ἐπειδὴ μὴ καὶ προσορᾶν τὸν φίλτατον εἶχον· περὶ οὗ καὶ ἡμῖν, ὡς ἴστε, μεγάλα τινα καὶ ὑπὲρ ἀνθρωπον ἤδη πρότερον ἤκουσται, ὡς ἀσκησὶν τε καὶ πολιτεῖαν καινὴν 20 τινα καὶ ὑπὲρ λόγον ἀκριβῶς μετελθὼν εἶη, ὡς κατὰ τὴν τῶν Κυπρίων νῆσον πολλοὺς τοὺς διὰ Χριστὸν πειρασμοὺς ὑπενέγκοι, εἶτα καὶ μεγάλων ἐπὶ τούτοις χαρισμάτων ἀξιωθεὶς πρὸς Θεοῦ καὶ πνεύματος ἀγίου χρηματίσας κατοικητήριον ὅλος πολλῶν τινων καὶ μεγίστων θαυμάτων αὐτουργὸς γένοιτο· οὐ μόνον γὰρ ἀσθε- 25 νοῦσιν αὐτὸς ἐκεῖνος ἰατρὸς ἀνεφάνη ταχύτατος καὶ τοῖς τὰ σώματά πως πεπηρωμένοις ῥῶσις ἀσφαλῆς καὶ ἀνόρθωσις, ἀλλὰ καὶ νεκροῦς—ὦ τοῦ θαύματος!—ἀφῆ μόνῃ χειρὸς ἐξάνεστησεν· ὅθεν καὶ περιβόητος οὐκ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Παλαιστίνῃ μόνῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ φημι τῇ τῶν Σύρων γῆ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ὡς οὐδεὶς 30 οὐδαμοῦ τῶν πάντων ὁ θαυμάσιος κεχρημάτικε". Τούτων παρ' ἐκεῖνων οὕτως ἐλεγόμενων καὶ τῆς περὶ αὐτοῦ δόξης τὰς ἀπάντων

κατεχούσης ἤδη ψυχάς τε καὶ γλώσσας καὶ μεΐζον ἢ κατ' ἀνθρω-
 πον ὡς εἰκὸς τῷ μεΐζον ἢ κατ' ἀνθρώπου ἀληθῶς πολιτευσαμένῳ
 προσέχειν ἀναπειθούσης, κἀντεῦθεν ἴσα καὶ ποταμοῖς ὅσημέραι
 παντός γένους καὶ σχήματος καὶ ἀξίας πρὸς αὐτὸν συρρεόντων,
 5 ἐκεῖνος οὐκ ἀνεκτῶς ἔχων πρὸς ταῦτα, τὸ ταπεινὸν μὲν οὖν καὶ
 ἀνακεχωρητὸς καὶ οἷον ἀνώουμον πανταχοῦ περὶ πλείστου τιθέ-
 μενος, ὡσανεὶ τις ὑπόπτερος ὀξύτατα τούτων ἀποδράς πάντων καὶ
 μηδὲ τῆς ἀναχωρήσεως δεδωκῶς ὅπως οὖν αἴσθησιν, τὸν φίλτατον
 αὐτῆς Ἄθω καταλαμβάνει καὶ τῇ πνευματικῶς καὶ γεννησάσῃ
 10 καὶ θρεψαμένη καλῶς φέρων ἑαυτὸν δίδωσι. Ποδῶ μὲν οὖν ἐν-
 ταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος ἐφ' ἰκανὸν ἐνδιατρίψαι τῷ διηγήματι
 καὶ τὰ τῆς πρὸς τὸν μέγαν οἰκειώσεως ἡμῖν καὶ συμπνοίας τῆν
 ἀρχήν, ὅπως ἔσχε, τίνα τε τῆς ἐκεῖνου θαυμαστῆς ὀμιλίας καὶ
 συμβιώσεως ἀπανάμεθα διελθεῖν καὶ τῆς ἐκφρασεως ἐν ἐκείνῳ
 15 καὶ αὐτῆς κατατροφῆσαι χάριτος, ἡθῶν τε καὶ λόγων κατὰ δύνα-
 μιν τῶν ἐκεῖνου μνησθῆναι, ἐπειδὴ καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἐμοὶ
 τούτων προσῆκεν, ὅσῳ καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων αὐτόπτης τουτων
 καὶ αὐτήκοος γέγονα· ἀνθέλκει δὲ με τὸ τοῦ λόγου μήκος ἐκεῖθεν,
 ἅμα μὲν τὴν ἀμετρίαν ἐκκλίνον, ἅμα δὲ καὶ τῷ καιρῷ καὶ ταῖς
 20 ἐπικειμέναις ἡμῖν ἀσχολίαις περικοπτόμενον, ὅθεν καὶ μέσσην
 ἀνάγκη βαδίζειν, τὴν ἐφ' ἑκάτερα καθόσον οἷόν τε παρατροπὴν
 ἀποκλίναντα· εἰ δὲ που καὶ βιαζοίμεθα τῷ πόθῳ συναυνοόμενοι,
 συγγνώμη τῷ πάθει φασί, πάντων ὄντι δικαιοτάτῳ καὶ ὁ πάσχειν
 ἀνάγκη τοῖς νοῦν ἔχουσιν.

25 56. Εἶχε μὲν οὖν ἀπολαβὸν φίλος Ἄθως τὸν ἐκ πολλοῦ
 φιλούμενον θαυμαστὸν Σάβαν, ἄριστα καὶ μετὰ παντός τοῦ βελτί-
 στου διηγουκότα τὴν καλὴν ἐμπορείαν καὶ σὺν μεγίστῳ τῆς ἀρετῆς
 πλούτῳ καὶ τοῖς ἀγωγίμοις τῶν τοῦ πνεύματος χαρισμάτων καλῶς
 ὑποστρέψαντα, καὶ χαίροντες ἐπ' ἀλλήλοις μάλα λαμπρῶς ᾔσαν καὶ
 30 περιφανῆ τινα καὶ θεσπεσίαν τὴν ἑορτὴν ἄγοντες, ὃ μὲν ὅτι τὴν
 ποθουμένην ὀμήγουριν τῶν πατέρων ἀθροῦσαν ὄραν κατ' εὐχὴν εἶχεν,
 οἱ δ' ὅτι τὸν φίλτατον αὐτῆς ἀπολαβόντες εἶχον πολλαπλασίονά

5 ἀνεκτὸς B. — 23 δικαιοτάτῳ B. — 27 ἐμπορείαν B.

τινα τοῦ προτέρου καὶ μέγιστον ὄντως, οὐδ' ἐπ' ὀλίγον τῶν ἐλπί-
δων ψευθεύοντες, οὐδ' ὑπὸ τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης ἀπατηθέντες,
καίτοι γε ψευδομένης ὡς τὰ πολλά, σύμφωνα μὲν οὖν τοῖς ἀκου-
σθεῖσιν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος εὐρηκότες τὰ πράγματα· ὅθεν
καὶ χάριτας ἐπὶ τούτοις ὁμολογοῦντες ἦσαν τῷ εὐεργέτῃ καὶ δι' 5
ἀμφοτέρων περιφανῶς ὁ Θεὸς ἐδοξάζετο. Σάββας μὲν οὖν ὁ μέγας,
ἔτι τὴν φίλην ἀσκήν σιωπῆν, ἐπεὶ τὸ ἱερὸν ὄρος διέλθοι, κατὰ
θέαν τε καὶ προσκύνησιν δηλαδὴ τῶν ἐν αὐτοῖς ἱερῶν, τῇ θαυ-
μαστῇ τοῦ Βατοπεδίου λαύρα φέρων ἑαυτὸν ὡσανεὶ τι χρέος
ἔσχατον ἀποδίδωσιν, ἐπεὶ καὶ ταύτῃ σὺν γε τῷ καθηγητῇ καὶ 10
πρότερον αὐτοῦς ὑποκεισθαι ψιθασας ὁ λόγος ἐδήλωσεν. Ἄλλ' ὁ
μὲν τῆς φυγῆς ὑποστρέψας ἐκείνης μακαρίως αὐτόθι καταλείπει τὸν
βίον, ἐν βαθεῖ γῆρα τὴν σύζυγον ἀρετὴν ἔχων μέχρι τέλους ἀκ-
μάζουσιν· ὁ δὲ μαθητὴς ἐκείνου καὶ πατὴρ τῷ περιόντι τῆς ἀρε-
τῆς ὑστερον, ὁ μέγας ἐν πατράσι Σάββας φημί, καίτοι γε τοιοῦτος 15
ὢν, ὑπερβολῇ μετριοφροσύνης τὴν ὑποταγὴν αἰρεῖται κἀνταῦθα καὶ
πολύς ἦν τῶν ἐν αὐτῇ πατέρων στήματι τε καὶ νεύματι καὶ παντὶ
τῷ τῆς ψυχῆς αἰρουμένῳ θεόμενος ἐπ' αὐτῷ τούτῳ δεχθῆναι.
Καὶ τοῦ ποθομένου τυχόν, τηνικαῦτα καὶ τὴν γλώτταν τῶν χρο-
νίων ἐκείνων δεσμῶν λύει, καὶ λόγον ἀγαθὸν εὐκαίρως ἐρεύγεται, 20
καὶ πλατύνει τὸ στόμα καὶ πληροῖ τούτο πάσης ἐπιστήμης τε
καὶ σοφίας ὁ δαψιλῶς ἐναποκείμενος τῇ τούτου καρδίᾳ τοῦ πνεύ-
ματος θησαυρός, θησαυρὸς ἔμψυχος "ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τί-
μιον" πολὺ, κατὰ τὸν σοφὸν εἰπεῖν Σολομῶντα, κῆπος κεκλεισμένος,
πηγὴ ἐσφραγισμένη, κατὰ καιρὸν εἰς μετάληψιν ἀνοιχθέντα καὶ 25
λιμὴν ἀναψύξεώς τε καὶ σωτηρίας παντοδαπῆς, κατὰ τὸν αὐτὸν
αὐθις εἰπεῖν, τοῖς μετασχοῦσι γινόμενα. Ἄλλὰ μήπω τοῦτο, ἀλλ'
ὅτι τοῖς αὐτόθι πατράσιν ἐναρίθμιος, ὅπερ εἶπον, γινόμενος, τοῖς
τῆς ἐκκλησίας ἐγκαταλέγεται τέως καὶ τοῦ χοροῦ τῶν ἱερῶς τὰ
θεῖα συναδόντων εἰς γίνεται. Ἄλλὰ τίς ἂν ἀξίως τὴν αὐτόθι συν- 30
διαγωγὴν καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ ἀνδρὸς διηγῆσαιτο, τύπον ἀντι-
χρυσ οὔσαν καὶ κανόνα μοναδικῷ βίου τὸν ὄντως εὐθύτατον;

9 λίβρα Β. — 23 Παροιμ. η', 19. — 26 σωτηρίας] Παροιμ. β', 7.

πρῶτα μὲν γὰρ ἐκ βαλβίδος ἑαυτόν, ὅ φασι, συναγαγὼν καὶ συ-
 στείλας πάντοθεν, τῷ φροντιστηρίῳ περιγράφει καθάπαξ, μηδ'
 αὐτῆς γούν τῆς κοινῆς πύλης προελθὼν τὸ παράπαν, εἰ μὴ που
 κατ' ἐπιταγὴν τοῦ προεστῶτος καὶ κοινὴν τῶν ἀδελφῶν πρόσοδον.
 5 ἦν παρ' ἐκείνοις κατὰ καιρὸν ἐκτελεῖν ἔθος, ἢ κοινοῖς ὕμνοις τε
 καὶ δεήσεσιν εὐμενιζομένοις τὸ θεῖον, ἢ καὶ τὰ τῆς γῆς ὠραῖα
 τῶν κύκλωθεν ἐκκαρπουμένοις ἀγρῶν εἰς τὴν δι' ἔτους ἀπαραίτη-
 τον χρεῖαν τοῦ σώματος. Ἐπειτα τοῖς τρισὶ τούτοις τὴν αὐτόθι
 καταμερίζει διατριβὴν ὁ σοφὸς σοφώτατα τψόντι καὶ κάλλιστα,
 10 τῇ τοῦ ναοῦ φημι θαυμαστῇ προσεδρεία, τῇ κοινῇ τῶν ἀδελφῶν
 τραπέζῃ τε καὶ διαίτῃ καὶ τῇ τῶν ἀσθενούντων ἐπισκέψει τε
 καὶ νοσοκομίᾳ· καὶ τούτοις προσεῖχεν οὐχ ὡς ἂν τις τῶν ἄλλων
 ποτὲ μὲν σπουδάζων, ποτὲ δ' αὖθις τῆς ὀρμῆς ὑφίεις τι καὶ
 πρὸς ὀλίγον, ἀλλ' οὕτω ταῦθ' ὁμοῦ πάντα διήκει νηφόντως καὶ
 15 μετὰ τῆς ἴσης σπουδῆς ἕκαστον, ὡς οὐδεὶς ποτε τούτων ἔν οὐδ'
 ἐγγύς, ἀλλὰ τοῖς πᾶσι τύπος ἦν ἐν ἅπασι τούτοις καὶ ὑπόδειγμα
 κάλλιστον, μάλιστα μὲν τοῖς αὐτόθι σπουδαίοις θαυμαζόμενόν τε καὶ
 ζητούμενον, ἤκιστα δέ γε τῶν πάντων ἐνὶ πρὸς ἀκρίβειαν κατορ-
 θούμενον· τῷ γὰρ τῆς ἱερᾶς κώδωνος ἤχῳ τὸν νεῶν εἰσιῶν ἐκεῖνος
 20 πρό γε πάντων τῶν ἄλλων ἔσχατος ἐκεῖθεν αὖθις ἐξῆκει μετὰ
 τοσαύτης γε μὴν τῆς σπουδῆς καὶ τῆς νήψεως παρειστήκει, ὡς
 Ἀγγέλοις δηλονότι συνῶν καὶ καθαρῶς αὐτῷ φημι τῷ Θεῷ πα-
 ριστάμενος· οὐχ ὁμιλήσαντά τις αὐτὸν τὸ σύνολον εἶδε, τῶν ἱερῶν
 ἀδομένων ὕμνων, οὐκ ὀκλάσαντα πρὸς τὴν πάννουχον στάσιν, οὐχ
 25 ὕπνω κατενεχθέντα ποτέ, οὐκ ὀκνηρίᾳ τινὶ τῆς εὐχῆς καὶ τῶν ὕμνων
 παυσάμενον· ποῦ γὰρ ἐν ἐκείνῳ χώρᾳ τῶν τοιούτων ἀνθρωπίνων
 ὀλισθημάτων, ὑπὲρ ἀνθρωπον πάλαι γεγονότι καὶ αὐτῶν τῶν φυ-
 σικῶν ἀναγκῶν ἰσχυρῶς ἐκ περιουσίας κεκρατηχότι; οὐδὲ γὰρ
 ἐξελθὼν ὤφθη ποτέ, φυσικῇ τινὶ τέως ὡς ἀνθρωπος ἀνάγκη συ-
 30 νελαθεῖς, οὐδὲ κατὰ τὰς χειμερίουσ φημι νύκτας, μεγίστας τοῦ
 παντὸς πεφυκυίας, ὡς ἴσμεν, ἐνιαυτοῦ, πρὶν ἢ τὰ τῆς σεπτῆς
 ὕμνωδίας πέρας τὸ σύνηθες λάβῃ· ἀλλ' ἴστατο καθάπερ τις ἀκά-

4 τῶν ἀδελφῶν M, τῆς ἀδελφότητος B.

μας καὶ ἀπαθέστατος, συναφθαρτισθέντος οἷον αὐτῷ καὶ τοῦ σώματος ἤδη, κατὰ γε τοὺς φιλοσοφήσαντας ταῦτα θεοφόρους εἰπεῖν, τῇ θαυμασίᾳ ψυχῇ. Τὸ δὲ μεῖζον ἐκείνου τε καὶ θαυμασιώτατον, ὅτι τοσοῦτον ἠκριβωμένος ἐν ἅπασιν ἦν, μέχρι δηλαδὴ καὶ τῶν λεπτοτάτων μετὰ πολλῆς τινος τῆς ῥαστώνης ταῦτα μετῆει, 5 ὡς μηδὲ σπουδάζειν δοκεῖν πως τισίν, ἀλλ' ὥσανε! φυσικοῖς μᾶλλον κατὰ πᾶσαν ἐξουσίαν κεχρησθαι τουτοισὶ τοῖς πλεονεκτήμασιν, ἐπεὶ καὶ μικρὰ πρὸς ἐκεῖνον τά γε τοιαῦτ' ἀληθῶς ἦν, πάλαι τὴν ψυχὴν τέμενος εἰργασμένον Θεοῦ καὶ κρειττόνως ἢ κατ' ἀνθρώπων ἀεὶ ταῖς ἐκείνου θεωρίαις συνόντα καὶ ταῖς ἐλλάμψεσιν. 10 Ὅθεν, εἴ πού τι τῶν τοιούτων παρ' οὐτινοσοῦν ὄλως θαυμαζόμενον, πρῶτα μὲν τῇ τοῦ σώματος ἐκεῖνα ῥώμῃ καὶ τῷ χρονίῳ ἔθει ἔσπευδεν ἐπιγράφειν, τῷ τε μὴ προσασχολεῖσθαί τισιν ἐτέροις, ὡσπερ δὴ καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ἀδελφῶν, κἀντεῦθεν ὡς εἰκὸς πᾶσαν ἔχειν ἀνάγκην ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς ἐν τούτοις ἑαυτὸν 15 αὐτὸς καὶ βιάζεσθαι. Εἶτα καὶ τι τῶν συνήθων τοῖς ἄλλοις, ὡς καὶ αὐτὸς ταῖς αὐταῖς δῆθεν ὑποκείμενος ἀνάγκαις τῇ πολιτείᾳ παρέμισγεν, ἐκὼν ἐνδιδοὺς τι τῆς ἀκριβείας, ὡς ἂν, τὴν τῶν πολλῶν αἴσθησιν κλέπτων, μὴ περιβλεπτός τις ἐντεῦθεν, μηδ' ὑπὲρ τοὺς ἄλλους νομίζοιτο. Καὶ συνέβαινε μὲν ἔστιν οὗ κατὰ τὸν 20 ἐκείνου σκοπὸν, τοὺς πολλοὺς τῆς οἰκονομίας λανθανούσης τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τοῖς γε σπουδασταῖς ἐκείνου καὶ νήφουσι κἀντεῦθεν ἐθαυμάζετο μάλιστα καὶ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς τε καὶ ὁμιλίας ἐξηρητημένους εἶχε καὶ μονοноῦ τοῦτον πνέοντας.

57. Ἐνταῦθα καὶ ἡμεῖς ἄρτι τῶν κοσμικῶν ἀπαλλαγέντες θορόβων καὶ τῆς ἐκεῖ τῶν συνήθων ὁμιλίας τε καὶ περιφορᾶς, ἐπεὶ τὸν περιώνυμον Ἄθωνα καταλαβόντες τὴν τὸν θαυμαστὸν τοῦτον ἐν ἑαυτῇ κρύπτουσαν οὐκ ἀθεεὶ πάντως εἰς κατοικίαν εἰλόμεθα λάυραν, τῷ μεγάλῳ παρὰ πᾶσαν δηλαδὴ προσδοκίαν περιτυγχάνομεν 30 θησαυρῷ, μᾶλλον δ' ἐκείνῳ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, καθάπερ ἰατρῷ τινι καὶ παιδαγωγῷ σοφωτάτῳ, φιλανθρώπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἐγχειρίζει, ὁ τῆς κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας ὑπὲρ ἡμᾶς αὐτοὺς πολλῶν τινι τῷ μέσῳ καθ' ὑπερβολὴν ἐφιέμενος· ὃς ἐκ πρώτης ἰδῶν

ἡμᾶς οὐχ ἀπλῶς εἶδεν, ἀλλ' οἶονεῖ τις φιλόστοργος πατήρ ὅλας
 τῆς ἀγάπης ἡμῖν τὰς ἀγκάλας εὐθέως ἀνοίγει, κἀντεῦθεν ἡμεν
 ἀλλήλοις ὁμόψυχοί τε καὶ συμφρεῖς, εἰ μὴ μέγα ἔμοι τοῦτο λέ-
 γειν· ἦν μὲν γὰρ καὶ πᾶσιν ἀπλῶς κοινή τις τὰ κατὰ τὸν μέγαν τοῦ-
 5 τὸν παιδαγωγία πρὸς ἀρετὴν καὶ λιμὴν οἶον παντοδαπῆς ἀναψύξεως
 καὶ φθεγγομένη καὶ σιωπῶσα παραίνεσις, ὁ δέ γε περὶ αὐτὸν φίλος
 χορός, οἱ καὶ τῆς ἐκείνου θαψιλῶς ὕσαι ὄραι μετέχοντες γλώτ-
 τῆς καὶ τῶν τοῖς ἄλλοις ἀπορρήτων αὐτῷ κοινωνούντες, ἡ καθ'
 ἡμᾶς ἦν ἑταιρία δῆπου τοῖς ἐγγύς τε καὶ τοῖς μακρὰν σὺν μεγίστω
 10 τινὶ τῷ μακαρισμῷ περιλαλουμένη· ἥς ἔγωγε τηνικαῦτα παρ'
 ἐκείνῳ τὰ πρῶτα φέρων, ὅσον εἰς ἀγάπης τε καὶ τιμῆς φέρεῖ
 λόγον, ὡς καὶ τοὺς ἄλλους χορευτὰς σχεδὸν ὑπ' ἐμοῦ πάντα
 αὐτῷ συστῆναι, τῶν ὄντως πρωτείων (οὐκ ἔχω λέγειν πότερον
 ἐκὼν εἶτε καὶ ἄκων) ἐτέροις ἐξέστην — φεῦ τῆς ζῆμίας —, καὶ
 15 γεγόναμεν ἔν γε τῷ τοῦ καιροῦ παραστάντι, κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν
 οἶμαι λόγον, "οἱ πρῶτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι"· ὁ δὲ μοι
 καὶ τὸν λογισμὸν οὐ μικρῶς ὑποθράττει, μὴ καὶ τῶν μελλόντων
 εἶη προοίμια ταῦτα καὶ τῶν πολλῶν τε καὶ κλητῶν ἐκλεκτῶν
 ἐπ' ἐσχάτων ὀφθεῖν· ὅθεν καὶ κατηγορῶ μὲν ἑαυτοῦ, πάσχω
 20 δέ τι καὶ πρὸς τὴν θεοσπεσίαν ἐκείνην καὶ ἀληπιον ὄντως ψυχῆν,
 ἵνα τὸ πάθος τέως ἐξαγορεύσω, εἰ καὶ τολμηρὸς πως ὁ λόγος.
 "Ὅτου χάριν, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ψυχῆν οὕτω μικράν τε καὶ
 ἀσθενῆ καὶ ῥάβδον μᾶλλον αὐτὴν τοῦ στηρίζοντός φημι δεομένην
 λόγου, ἀλλ' οὐχ ὄπλα φέρειν καὶ προπολεμεῖν ἐτέρων εἰδούϊαν,
 25 πρὸς τὴν ποικίλην ταυτηνὶ τοῦ πολέμου δυναστείαν ἐξαγαγεῖν
 ἠβουλήθης, εἴπερ ποτὲ νῦν αὐξήθεισαν, ὡς καὶ τοὺς ἀνδρειστά-
 τους αὐτοὺς καὶ γενναϊότητι ψυχῆς ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἰσχύον-
 τας ταυτηνὶ διαφέρειν τὴν μάχην καθάπαξ ἀπαγορεύειν; Ἄλλὰ
 τοῦτο μὲν αὐτὸς ἂν εἰδείης· οὐ γὰρ ἔγωγέ τι περὶ τούτων ἀσα-
 30 λῶς ἔχω λέγειν· ἐκεῖνό γε μὴν ἀσφαλῶς ἔχω λέγειν, ὡς οὐ παν-
 τάπασιν ἡμᾶς περιόψῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν σὴν ἐπικουρίαν καὶ τὴν
 λύσιν ὅτι τάχος αὔθις παρέξεις. Τοῦτό με καὶ λογίζεσθαι πείθει

16 Ματθ. θ', 30. κ', 16. Μάρκ. ε', 31. — 18 Ματθ. κ', 16. κβ', 14.

καὶ λέγειν, ἢ τε πρὸς Θεὸν ἐκ περιουσίας σὴ παρρησία καὶ τὸ
περὶ ἡμᾶς ἀπὸ ψυχῆς διακείμενον, ὃ καὶ μᾶλλον αὖξιν εἰκός, αὐ-
τόθι σοι γενομένῳ, καθάπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τινων
ἤδη συμβόλων ὡσπερ ἐπαγγειλάμενος ἔχεις. Ἀλλὰ τὸ μὲν καθ'
ἡμᾶς, ὅποι τῷ Θεῷ φίλον, ἀγέσθω ταῖς ἐκείνου προσβείαις, τῶν 5
δὲ προκειμένων τέως ὁ λόγος αὐθις ἐχέσθω

58. Οὕτω, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, τοῖς ἄδουσι τὰ θεῖα συ-
νεστώς τε καὶ συνάδων ὁ μέγας, ἀναγινώσκων τε τοῖς ἄλλοις πα-
ραραπλησίως, ὡς ἔθος, καὶ τοῦτο μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμε-
λείας τε καὶ τῆς ἐπιστήμης, ὡς μὴδὲν ἤττον κἂν τούτοις τύπον 10
τοῖς συνοῦσιν εἶναι τὸν κατ' ἐκεῖνον, καινόν τι καὶ θαύματος ἄξιον
ἐφαίνετο τοῖς συνισταμένοις· ποτὲ μὲν γὰρ ἠδονῆς τινος καὶ θυ-
μηδίας ἀφράτου τὸ θεῖον ἐκείνου πρόσωπον ὄλον ὠρᾶτο πεπληρω-
μένον—οἷος ἐπὶ πλεῖστον ἐκεῖνος—, ποτὲ δ' αὐθις συννοίας ἦν
ὄλος μεστός καὶ τινος ἐκπλήξεως· ὡς ἐδόκει, καὶ θάμβους, ἔστι 15
δ' ὅτε καὶ τῇ περικεφαλαίᾳ τὰ πρόσωπα καθάπαξ κεκαλυμμένα,
ὡς μὴ τὸ σύνολον ὑφθῆναί τι, παρὰ πάντα δηλαδὴ τὸν καιρὸν
τῆς δοξολογίας. Ἡμῖν μὲν οὖν, τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἤδη πεπειρα-
μένοις, θεωριῶν ἐδόκει τὸ πρᾶγμα διαφορά· τῆς γὰρ ψυχῆς, ὡς
εἰκός, τοῖς θεωρήμασι συνδιατιθεμένης ἐκείνοις, πᾶσαν εἶναι δὴ- 20
που ἀνάγκην καὶ τὸν κατ' αἰσθησιν ὀρώμενον τοῦτο ταύτῃ συναλ-
λοιῶσθαι, ὅθεν οὐδὲ πυθέσθαι τι περὶ τούτων ἐποίει. Τοῦ δὲ
χοροῦ τῆς περὶ αὐτόν τις ἐταιρίας, ὁ καὶ μαθητεύσας ὕστερον καὶ
μέχρι τέλους ἐκείνῳ δηλαδὴ παρακολουθήσας, ὁμοῦ μὲν τῷ περὶ
τὸν μέγαν ἠττώμενος φίλτρῳ, ὁμοῦ δὲ καὶ τῇ παρρησίᾳ τῇ ἐν- 25
τεῦθεν τὴν ἀπλότητα τῆς ψυχῆς καλῶς παραμίξας, αὐτῷ προσελ-
θὼν ἐκείνῳ διδαχθῆναι περιπαθῶς τὸν μυστικὸν τῶν φαινομένων
ἐζήτει λόγον· ὃ δὲ πρῶτα μὲν ἀποπέμπεσθαι τοῦτον καὶ τῇ πεύ-
σαι μέμψιν οὔτι μικρὰν ἐπάγειν ἐδόκει, καὶ “Τίνος χάριν” λέγων,
“ὦ φίλος, μὴ σαυτῷ μᾶλλον προσέχειν καὶ τὰς αἰσθήσεις ὄλο- 30
σχερῶς καὶ τὸν νοῦν αὐτὸν ἔνδον, καθόσον οἶόν τε, συνάγων τὰ κατὰ
σαυτὸν ἀνασκοπεῖν ἐπιστημόνως καὶ δικάζειν ἐθέλεις, ἀλλὰ τούτων
ἀφόμενος τὸ παράπαν, καὶ ταῦθ' οὕτως ἀναγκαιοτάτων ἡμῖν πεφυ-

κότων, οὐδὲ τὰς ἑτέρων ἀφυλάκτως ὄψεις περιεργάζῃ; Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ἦν ἐπιστύψας καὶ προσέγειν αὐτὸν ἑαυτῷ πείσας, πατρι-
 κῶς αὖθις καὶ γνησίως αὐτὸν προσκαλεῖται καὶ τὴν λύσιν δίδωσιν
 εὐθέως τοῖς ἀμφισβητουμένοις. “Ὅπηνίκα με περιχαρῆ καὶ εὐθυ-
 5 μόν τινα”, φησί, “βλέπεις, ἀνθηρόν τε καὶ γεγανωμένον τὸ πρό-
 σωπον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς γλυκύτητος καὶ θυμηδίας ἔμπλεως
 ὕλως, ἐκεῖνο δὴπου μαθῶν ἀκριβῶς ἔχε, ὡς αὐτὸς ὁ γλυκύτατος
 Ἰησοῦς, ὁ κοινὸς ὀηλαδὴ δεσπότης, ὑπερβολῇ φιλανθρωπίας ἀρ-
 ρήτως καὶ ὑπερφυῶς ἐμφανίζεται μοι, καὶ τῇ ξένη λαμπρότητι
 10 τοῦ θεοῦ καὶ ὑπερφώτου φωτὸς ἐκείνου τῆς καρδίας μου κατα-
 στραπτομένης, θυμηδίας τε καὶ χαρισμάτων ἑξαισίων οἶων ἐντὸς
 ἀποπληρουμένης, καὶ τὸ φαινόμενον καὶ σωματικόν, ὡς ὄρας,
 ἀλλοιοῦται, τοῖς νοεροῖς πῶς συνδιατιθέμενον καὶ συμπάσχον· ἦνίκα
 δὲ τοῦναντίον αὖθις σκυθρωπὸν μέ τινα καὶ συννοίας καὶ θάμβους
 15 μεστὸν βλέπεις, τὴν ἀνθρωπίνην με ταλαιπωρίαν καὶ τὴν συντρι-
 βὴν ἴσθι πενθοῦντα, πῶς τῆς ὑπερφυοῦς ἐκείνου φημὶ δόξης τε
 καὶ τοῦ κάλλους δυσκλεῶς ἄγαν ἀποπεσόντες τῇ τῶν παθῶν ἀδο-
 ξία καὶ ταῖς προσύλοις ταυταισί συγκатаσύρονται φαντασίαις, ἀντι-
 τοῦ συνεῖναι Θεῷ καὶ τῆς ἐκεῖθεν γλυκύτητος καὶ τοῦ φωτὸς ἀρ-
 20 ρήτως μετέχειν, τῷ πονηρῷ τῆς ἀμαρτίας συμπεριφερόμενοι σκό-
 τει καὶ τοῖς νοητοῖς ὄφρασι συνόντες καὶ τοῖς σκορπίοις, τοῖς ἰοβό-
 λοις φημὶ Δαίμοσι, τὸ ψυχοφθόρον ἐκεῖνο δηλητήριον τοῖς ἑαυτῶν
 φίλοις καθ' ὄραν κινῶσι. Τῇ γοῦν θεωρίᾳ μοι ταύτη τοῦ νοῦ
 προσασχολουμένου καὶ συμπάσχοντος ἐπὶ πολὺ τῷ τῆς κοινῆς
 25 ἡμῶν φύσεως πλημμελοῦντι, συμπάσχει, καθάπερ ὄρας, καὶ συμ-
 μεταβάλλει μοι καὶ τὰ ἔξω καὶ πρὸς πένθος ἔστιν ὅτε καὶ θρή-
 νους ἀποβαίνει μοι τὰ τῆς θεωρίας, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς ὄψεις
 τηνικαῦτα περικαλύπτω, τὴν τῶν συνιόντων, καθόσον οἶδόν τε, σο-
 φιζόμενος γινώσκω”. Τοῦ δὲ φοιτητοῦ καὶ φίλου τούτοις, ὡς εἰκός,
 30 ἐκπλαγέντος, εἶτα καὶ εἰ ταύταις διόλου συμπαραμένει ταῖς θεω-
 ρίαις αὐτὸν ἐπανερομένου, “Οὐ πάντοτε τοῦτο”, φησίν, “ὦ φιλό-
 της· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἑμαυτοῦ γε τοῖς τοιοῦτοις προστρέχω· πῶς
 γάρ, ἀνάξιον αὐτὸς ἑμαυτὸν κρίνων; ἐφίσταται μὴν ἀθρόα μοι, τοῦ

Θεοῦ βουλομένου, μηδὲν τὸ παράπαν εἰδότε, μηδὲ περιεργαζομένῳ τὰ γε τοιαῦτα”.

59. Ἐν δὲ τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ὁσημέραι λάμποντα τὸν γενναῖον καὶ τὰ μὲν πλείω καὶ ὑψηλότερα κατὰ τὸ δυνατόν ἀποκρύπτοντα, τῷ δὲ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ταπεινώσεως ἄκρῳ τοῖς 5 πᾶσιν οὐδὲν ἤττον γνωριζόμενον αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν πρώτων τιμῶν παρά πάντων σχεδὸν ἀξιούμενον, πάσαις ταῖς ψήφοις βουλευόνταί μάλα καλῶς οἱ χρόνῳ καὶ ἀρετῇ προβεβηκότες τῶν ἄλλων τῇ τῆς ἱερωσύνης ἀξία τοῦτον τιμῆσαι, μᾶλλον δ’ εἰπεῖν οἰκειότερον τῷ τῶν ταγμάτων ἀγιωτάτῳ καὶ πρώτῳ τὴν 10 προσήκουσαν ἀπονεῖμαι χώραν, καὶ τιμῆσαι μὲν διὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρὸς τὰ τιμῆς ὄντως ἀπάσης ἀξία, τιμῆσαι δ’ οὐχ ἤττον ἑαυτοὺς διὰ τῆς καλῆς ἐκείνης ψήφου καὶ τῆς χειροτονίας, καὶ μὴν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ὠφέλειαν κοινήν τε καὶ ἄφθονον οὐ τοῖς συνοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς μακρὰν ἀφεστηκόσι προθεῖναι. Καὶ 15 πολλὰ τοῦτον ἀξιούσι δι’ ἐμοῦ καταδέξασθαι τὴν χειροτονίαν· ἐπεὶ δὲ πείθειν τὸ παράπαν οὐκ εἶχομεν τὸν γενναῖον, ἔτι προσκειμένῳ μοι τῇ προκλήσει καὶ παντὶ τρόπῳ τὴν ἐκείνου γνώμην βιαζομένῳ (παρεῖχε γάρ μοι τὸ φίλτρον τό γε θαρρεῖν ἱκανῶς τὰ τοιαῦτα), “Τί μοι”, φησίν, “ὦ φίλων ἄριστε, τὰ μελετώμενα 20 τοῖς πατράσιν ἐν ἀπορρήτοις ἐξείπειν νῦν αὐτὸς ἐκβιάζῃ; σοὶ μὲν γὰρ εὐπετέες τι καὶ ῥᾶστον εἶναι δοκεῖ πως τὸ πρᾶγμα, τῷ φαινομένῳ δηλαδὴ τῆς προκλήσεως προσέχοντι μόνῳ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πείθειν ἐπιχειρεῖς με παντὶ σθένει· ἀλλ’ εἴ τί γε τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς κατὰ βᾶθος οἰκονομίας ἐκείνων ἔγωγε συνιέναι καλῶς ἔχω, 25 πνευματικὴν οἰκονομίαν ἀνθρώπων καὶ λαοῦ προστασίαν καὶ τὰ γε τοιαῦτα βουλευόνταί μου τῇ ψυχῇ καθάπερ φορτίον καὶ πέδην οἷονεὶ δυσέκλυτον ἐπιθεῖναι, καὶ διὰ τοῦτο καθάπερ ὑποβιάθραν τινὰ καὶ θεμέλιον τῶν μελλόντων περιθεῖναι μοι σπεύδουσι ταυτηνὴ τὴν χειροτονίαν. Ἐμοὶ δὲ πῶς οἶόν τε τῶν οἰκειοτάτων ἀφεμένῳ 30 κατὰ γνώμην τοῖς τοιούτοις ὡσπερ ἐκ μεταμελείας αὐτῶν προσέχειν, πάλαι τῆς πρὸς αὐτὰ μελέτης καὶ συνηθείας ἀπερρωγότη; ἢ

3 λάμποντα M, θάλλοντα B.

οὐχ ὄραξ, οἷαν τὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν ἔχουσι καὶ τὴν ἀγωνίαν
οἱ γε τοῖς τοιοῦτοις προσδεδεμένοι; καὶ δεῖ προσηλωσθαι πάντως
διὰ βίου ταύτῃ τῇ ἀσχολίᾳ τὸν ἐν χερσὶν ἀφέμενον πάντων.
Ἔμοιγ' οὖν οὐδὲ μία τέως, ὦ φίλος, σχολή", φησί, "τούτοις
5 διδόναι". Καὶ τὴν αἰοῖδιμον ἐκείνην ὁ σοφὸς εὐθύς εἰκόνα τούτοις
ἐπῆγε· "Τὰ τοῦ ὄρυμνός", φησί, "ζύλα βουλήν ὡσανεὶ τινα καὶ
σκέψιν πρὸς ἀλλήλα περὶ τῆς ἑαυτῶν προστασίας καὶ τῆς ἀρχῆς
ἐποιοῦντο· ταύτην γε μὴν, ὡς εἶκος ἐν τοῖς τοιοῦτοις, ἄλλων ἄλλοις
διδόντων, ἔσχατον ἐφ' ἐνὶ συμφωνήσαντα πάντα τῇ ἀμπέλῳ τῆς
10 ἡγεμονίας ταυτησί παρεχώρουν. Πάντων τοιγαροῦν ὁμοῦ πρὸς
ταῦτα παρακαλούντων, Ἄλλ' οὐκ ἐγὼ φησὶν αὕτη τῶν ὁμογενῶν
ἀρχεῖν οὐδαμῶς ἀξιῶσω, τὴν εὐφροσύνην ὡσπερ ἀπαξιῶσασα καὶ
τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν δόξαν τοῦ γνησίου καρποῦ μου. Ταῦτα
καὶ τῆς συκῆς καὶ τῶν λοιπῶν καρποφόρων ζύλων ὁμοίως προ-
15 βαλλομένων καὶ τὴν ἀρχὴν παραιτησαμένων ὡσαύτως, ἐπὶ τὴν
ράμνον μεταφέρουσιν ὑπ' ἀνάγκης τὴν ψῆφον, ἥτις καὶ δέχεται.
φησί, τὴν προστασίαν αὐτίκα, καρποῦ τὸ παράπαν ἄμοιρος οὖσα
κάντευθεν ταῖς ἐκτὸς ἀσχολίαις τὰ μεθ' ἑαυτὴν ἐπιτρέπειν εὐχε-
ρῶς ἔχουσα. Καὶ οὐ τοῦτο δῆπου φαμέν", φησὶν, "ὦ φιλότης, ὅτι τὸ
20 ἀρχεῖν ἀνθρώπων ἀκαρπίας ἐστὶν ἀπλῶς σύμβολον οὐδ' αὐτὸ τοῦτο,
τὴν τῶν ὁμογενῶν προστασίαν, διὰ τῶν εἰρημένων ἀπαγορεύομεν,
καὶ ταῦτα περὶ τῆς πνευματικῆς ταύτης καὶ ὑψηλοτάτης ὄντως
τοῦ λόγου, ὑπὲρ ἧς πολὺς ὁ λόγος ὄντως τῷ τοῦ Θεοῦ Λόγῳ,
τῷ πρώτῳ ποιμένι δηλαδὴ καὶ ἀρχιερεῖ, τῷ τὴν ἰδίαν ψυχὴν
25 ὑπερφυῶς ὑπὲρ τῶν λογικῶν δεδωκότι προβάτων· μέγα γὰρ ὄντως
τοῦτο καὶ θείας ἢ τέως ἀγγελικῆς ἰσχύος δεόμενον· καὶ τίς ἐστι,
κατὰ γε τὸν θεσποτικὸν λόγον, ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος,
ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι
τοῖς ἀδελφοῖς τε καὶ ὁμοδόουλοις ἐν καιρῷ τοῦ λόγου τὸ σιτομέ-
30 τριον; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος. ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐ-
ρήσει ποιῶντα οὕτως· ὅς τὸ στόμα δηλαδὴ τῆς διανοίας ἀνοίξας
τὴν τοῦ πνεύματος χάριν θαψιλῶς εἴλκυσε, ὠδίνησέ τε, προσφι-

τινῶς εἰπεῖν, καὶ ἔτεκε πνεῦμα σωτηρίας ἐπὶ τῆς γῆς, ὡσανεὶ στόμα γενόμενος θεῖον, ἐξ ἀναξίου, κατὰ τοὺς ἐκεῖνου χρησμούς, θαυμασίως ἐξάγων ἄξιον τοῖς δὲ λοιποῖς ἡμῖν ἀρκετόν”, φησί, “ τὴν χθαμαλὴν τε καὶ ἀσφαλεστέραν τέως ὀδεύουσιν ἑαυτοῖς προσέχειν ὀπόση δύναμις, τὰς ἑαυτῶν ἐνδιδόντας ἡνίας ἐτέροις, κατὰ τὸν εἰπόντα σοφόν, καὶ ἀκινδύνως ἐπομένους τοῖς γε πνευματικῶς ἡγουμένοις καὶ ἄρχουσι”.

60. Ταῦτ' ἔλεγεν ὁ θαυμαστός τῆς σοφίας οἶκος, ὁ τῆς ὕψηλης ταπεινοφροσύνης ἀκρότατος ὕρος, ὁ τῆς ἀπορρήτου θεοφανείας ἐκείνης αὐτόπτης ὑπερφυέστατος καὶ ταῖς ἐκεῖθεν πηγαζούσαις ἐλλάμψεσιν ἀρρήτως καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα διὰ παντὸς φωτιζόμενος, ὁμοῦ μὲν ἑαυτῷ τὴν φίλην ἠσυχίαν καὶ τὸ πρὸς θεωρίαν συντηρῶν ἀκλινὲς καθάπαξ καὶ ἀπερίσπαστον, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἔργῳ παιδεύων, ὅπως δεῖ ταῦτα φιλοσοφεῖν καὶ μεθ' ἧς τινος ἄρα προσιέναι τῆς παρασκευῆς καὶ τῆς εὐλαβείας τῶ τῶν ταγμάτων ἀγιωτάτῳ, ὀπηνίκα δὴ καὶ προσίεμεν. “Ὅθεν οἱ μὲν πρὸς ταῦτα τὸν μέγαν παρακαλοῦντες ἐξ ἐκεῖνου τὸ παράπαν ἀπέστημεν, οὐ μᾶλλον τοῖς ῥηθεῖσι πεισθέντες, ἢ τὸ τῆς ἀρετῆς ὑπερβάλλον ἐκεῖνου θαυμάσαντες κἀνευθῆεν καταπλαγέντες τὸν ἄνδρα καὶ ὡς ὑπεράνθρωπον οἱ γε πλείους, ἐκεῖνῳ προσέχοντες· ὁ δὲ τῶν συνήθων ἦν καὶ αὐτῶν ἐχόμενος, τύπος μὲν ἀγαθοῦ παντὸς τοῖς συνοῦσι, καθάπερ ἔφθην εἰπῶν, ἐν παντὶ καιρῷ τε καὶ πράγματι, τῷ δὲ τῆς ταπεινοφροσύνης καθ' ὑπερβολὴν ἄκρῳ καθ' ὑπερβολὴν ὁμοῦ πάντας χειρούμενος· δηλώσει γε μὴν καὶ τὸ νῦν ῥηθησόμενον. Ἐβουλήθη ποτὲ τῆς ἐν τῇ κοινῇ τῶν ἀδελφῶν ἐστιάσει προεδρίας ἀξιῶσαι τὸν μέγαν ὁ τῆς μονῆς ἀφηγούμενος καὶ τοῖς τῶν ἄλλων προκαθημένοις πρεσβυτέροις καὶ τὴν ἀξίαν προέχουσιν ἐναρτίμιον θέσθαι τὸν πάντων ἐπὶ πᾶσιν ὡς ἀληθῶς ἀξιώτατον. Ἐπεὶ τοιγαροῦν ὁ τῆς ἐστιάσεως ἐνεστήκει καιρὸς καὶ πρὸς ταῖς εἰσόδους ἦσαν αὐταῖς, δηλοῖ τὸν σκοπὸν ἐκεῖνῳ, τῶν τῆς τραπέζης διακόνων ἐνὶ τῶν λόγων ἀγγέλῳ δηλαδὴ χρώμενος καὶ ἀξίων μεθ' ὕσης τῆς εὐλαβείας μηδαμῶς ἀπαξιῶσαι τὴν πρόκλησιν· ὁ

1 Ἡσαίου κς', 18. — 2 Ἱερειοῦ ε', 19.

*

δὲ πολὺς ἦν ὑποπίπτων καὶ τὴν διδομένην τιμὴν τε καὶ προεδρίαν, ὡς ἀνάξιος ὄψιν, ἀποποιούμενος· “ἄλλως τε καὶ τῇ συνθήσει καθέδρα”, φησὶν, “οἰκείως πως ἔχων καὶ κάλλιστα προσαναπαυόμενος οὐκ ἀνεκτῶς φέρω τὴν ἐντεῦθεν μετάβασιν”. Ἄλλ' ὅ

5 προεστῶς πρόφασιν εἰδὼς ταῦτα καὶ λόγους ἄλλως τὸ μέτριον αὐτῷ συσκιάζοντας, τοῖς αὐτοῖς πάλιν ἐχρήματο καὶ λόγοις καὶ ἀξιώμασι μετὰ θερμότερου τοῦ πνεύματος, “Ἄνελθε” λέγων, “ὦ πάτερ, πρὸς τῆς θείας ἀγάπης αὐτῆς καὶ τῆς ἐνούσης σου τῇ καθαρωτάτῃ ψυχῇ διακρίσεως, ἐπεὶ καὶ σοὶ μᾶλλον ἢ καθέδρα

10 προσήκει τῶν πρεσβυτέρων καὶ τὸ τῆς προεδρίας ἀξίωμα, τὴν ἱερωσύνην αὐτὴν ἐν τοῖς τρόποις καὶ πρό γε τῆς χειροτονίας ἀκριβῶς ἔχοντι καὶ πάντων ἡμῶν ἀπαραμίλλως ἐν ἅπασιν τοῖς βελτίστοις προέχοντι· οὐ γὰρ τῶν ἀξιωματῶν ἀπλῶς, ἀλλὰ τῶν κατορθωμάτων καὶ τῆς κατ' ἀρετὴν ἀξίας ἢ ἀληθῆς ὄντως προτι-

15 μησης”. Ὁ δὲ καὶ μᾶλλον εἶχετο τοῦ μετρίου καὶ τῆς φιλῆς οὔμενον οὐδενὶ τῶν πάντων ἐξίστατο ταπεινώσεως, πάντα ποιῶν καὶ λέγων, ὅσα γε τὸν ταῦτα φιλοσοφοῦντα λέγειν τε καὶ πράττειν εἰκός, καὶ τὴν ὑπὲρ τούτου συγγνώμην περιπαθῶς ἐξαιτούμενος.

Ἐπεὶ δὲ τοῖς αὐτοῖς αὐθις καὶ πολλάκις ἐκεῖνος κατὰ ταῦτ' ἑαυτὸν πρὸς

20 τὸν Σάβαν χρώμενος οὐδὲν μᾶλλον ἀνύων ἦν, οὐδὲ τὴν ἐκεῖνου τὸ παράπαν μετατιθεὶς ἔνστασιν, τοῦ μὲν καὶ ἄκων ἐξ ἀνάγκης ἀφίσταται, λύπη γε μὴν οὐτι μετρία κάτοχος ἦν καὶ ἀχθομένῳ τὸ παράπαν ἐφίκει καὶ πρὸς τὴν τοῦ σκοποῦ διαμαρτίαν ἀσχαλλοῦντι. Τούτων ὁ προρρηθὲς τοῦ μεγάλου μαθητῆς καὶ φίλος αἰσθόμενος (παρίστατο γὰρ ὑπηρετῶν ἔτι τῷ κοινῷ πατρὶ, μήπω καταλεγείς ἐν τοῖς ἐκεῖνου μαθηταῖς, εἰ καὶ τῇ διαθέσει καὶ τοῖς κατὰ δύναμιν ἔργοις ἦν ἀληθῶς ὅλος ἐξηρητημένος ἐκεῖνου καὶ τὰ ἐκεῖνου πνέων ὑπὲρ τούτου ὡς εἰπεῖν τὸν ἀέρα, τὸν τὴν ζωτικὴν

25 συνέχοντα δύναμιν), τὸν καιρὸν τοιγαροῦν ἀρπάσας ἐκεῖνος (ἐπεθύμει γὰρ, ὡς αὐτὸς οὗτος ἔλεγεν ὕστερον, καὶ τὴν καρτερίαν ἔργοις αὐτοῖς τοῦ μεγάλου μαθεῖν καὶ οἷος ἐκεῖνος φανεῖται πρὸς τὰς ἔξωθεν ἐπαγομένης ἐπιτιμήσεις τε καὶ τὰ σκώμματα), πολὺς

8'9 καὶ τῆς ἐνούσης - διακρίσεως] ἐλλείπει ταῦτα τῷ M.

ἦν τοῦ προεστῶτος δεόμενος οἰκονομικῶς ἐπιτιμῆσαι τῷ θείῳ Σάββα
καὶ σκώμμασί τισι καὶ ὑβρεσιν ἐπὶ πάντων βαλεῖν ἐκεῖνον, ὡς ἀλα-
ζόνα δῆθεν καὶ ὑπερήφανον καὶ μὴ τὴν ὀφειλομένην ὑπακοήν, κατὰ
τοὺς πατέρας εἰπεῖν, ἀνυπόκριτον εὐθύς ἐνδειξάμενον, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ
μᾶλλον ἐσπουδακότα περιποιήσασθα· θέλημα· “Εἰ γὰρ καὶ τολμη- 5
ρόν”, φησί, “τὸ δρᾶμα διὰ τὸ περιόν τῷ μεγάλῳ τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ
παρὰ πάντων συγκεχωρηκός ἐν πᾶσι τοῖς αὐτῆς εἶδεσιν, ἀλλ’ οὐ
ψεκτὸν οὐδ’ ἀπόβλητον οἶμα· Θεῷ διὰ τὴν κοινήν τῆς σῆς ποι-
μνης ὠφέλειαν”. Τούτοις ὁ τῆς λαύρας πεισθεὶς προεστῶς, τοῦ
Θεοῦ πάντως ἀφανῶς τοῦτον ὑποκινήσαντος, ἵνα κἀντεῦθεν ὁ μέ- 10
γας ἀναλάμψη μᾶλλον ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλη καὶ πυρσοῦ δίκην πρὸς
τὸν τῆς ἀπαθείας ἐλύση λιμένα τοὺς τῆ θαλάσση τῶν παθῶν
καὶ ταῖς τρικυμίαις παλαίοντας, ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς ἐστιάσεως τέλος
εἶχε καὶ τοῦ τὴν τράπεζαν ἔχοντος οἴκου κοινῇ πάντες ἐξήεσαν,
τὸν σύλλογον ἔτι παρακατέχων ὁ προεστῶς, σκώμμασι συχοῖς καὶ 15
λοιδοριῶν φορυτῶ, μετ’ ὀργῆς καὶ πικρίας δῆθεν, ἐπὶ πάντων
ἤρξατο βάλλειν τὸν ἅγιον, ἀλαζόνα τινὰ καὶ ὑποκριτὴν ἀποκαλῶν
ἐκεῖνον, παρακοῆς τε καὶ ὑπερηφανίας ὑπόσπονδον ἀντικρυς καὶ
νενοθευμένως καὶ κατ’ ἐνδειξίν μόνην, πρὸς ἐξαπάτην δηλαδὴ τῶν
ὀρώντων, οὐ πρὸς ἀλήθειαν, τὸ προσωπεῖον τοῦτο τῆς ἀρετῆς καὶ 20
τῆς ταπεινώσεως περικειμένον, καὶ ἄττα τοιάδε. Ἄλλ’ ὁ μὲν Σά-
ββας τὴν κεφαλὴν τι μικρὸν ὑποκλίνας αὐτίκα καὶ τὰς ὄψεις τῆ
γῆ προσερείσας, ἀτρέμας τις καὶ συντεταμένος ὡς ἐν ἀκρόασει
καὶ τελετῇ μυστηρίων εἰστήκει, συγκροτῶν, ὡς ἂν εἶπέ τις, ἑαυ-
τὸν πάντοθεν· καὶ χάρις δέ τις ἐξ ἀφανοῦς προῖούσα τοῖς ἐκεί- 25
νου προσώποις θαυμασίως ἐπέλαμπε, καὶ μεστὸς ἦν ὄλως ἀπορ-
ρήτου θυμηδίας καὶ φαιδρότητος· ταῦτα γὰρ τῷ προρρηθέντι μα-
θητῇ καθωρᾶτο, τῷ συσκευάσαντι τὰ τοῦ δράματος, περιεργότερον
ἐκεῖνῳ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπιβάλλοντι. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς ὑποκρίσεως
ἱκανῶς εἶχε τῷ προεστῶτι καὶ τῶν κατὰ τοῦ μεγάλου λοιδοριῶν 30
τε καὶ ὑβρεων ἔληγεν, ἡρέμα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκεῖνος ἐπάρας καὶ
σεμνῶς μάλα τὰ χεῖλη διάρας, ἐκεῖνα πρὸς αὐτὸν θαυμαστῶς διε-
ξῆμει, τὰ καὶ νοῦν καὶ λόγον ὑπερφυῶς καταπλήττοντα· πρὸς γὰρ

τὸ λάθρα συσκευαζόμενον διορατικῶ τῆς ψυχῆς ὄμματι κατιδών.
 πρὸς ἐκεῖνο δὴ καὶ τὰς ἀποκρίσεις, οὐ πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς
 ὑποκρίσεως, πάντως πεποιήτο, "Σὶ μὲν" λέγων, "ὦ θεσπεσία
 καὶ φιλότατη μοι κεφαλή, κατ' ἐμοῦ ταῦτα διεξιῶν ἀηδίαν τινά
 5 καὶ λύπην ἐπιφέρειν ὑπολαμβάνεις μου τῆ ψυχῇ, καὶ οἶει με δι'
 αὐτὸ τοῦτο καὶ δυσχερές τι καὶ μικρόψυχον ἴσως τῷ λογισμῷ
 τέως πρὸς τὴν ἱεράν σου βλέψαι ψυχῇ· ἀλλ' ἔγωγε τὸν ἐμὸν
 πατέρα τε καὶ δεσπότην ἐκεῖνο δῆπου γνησίως ἀντιβόλῳ γινώσκειν
 (μάρτυς δ' ἔστω τῶν λεγομένων ὁ καὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς καὶ τῶν
 10 ἀπορρήτων τῆς συνειδήσεως ἔφορος), ὡς ἀπερίτρεπτά μοι καὶ πε-
 πηγότα καὶ τὸ παράπαν ἀκλόνητα τὰ τῆς πρὸς σέ στοργῆς τε
 καὶ πίστεως· ὅσῳ καὶ γὰρ τὸν φαινόμενον τουτονὶ χόλον καὶ τὴν
 ἀγανάκτησιν, ὡς αὐτὸς ἂν εἶδείης, κινεῖς κατ' ἐμοῦ καὶ σκώμμασι
 πλύνεις καὶ λοιδορίαις καὶ δυσχεραίνοντι δοκεῖς εἰοικέναι καὶ ἀχθῶ-
 15 μένῳ τὰ μέγιστα, τοσοῦτο τὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστεως οὐκ
 οἶδ' ὅπως ἀναζῆ καὶ αὔξει μοι τῆς πρὸς σέ καὶ σικριτώντά σε
 μᾶλλον ὡσανεὶ καὶ συναγαλλόμενον δοκῶ περιφέρειν ἐν τῷ πλάτει
 τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ μυστικῶς τε καὶ ἀρρήτως τὰ ἤδιστα με
 περιπτυσσόμενον. Μὴ γοῦν νομίσης ὅλως, ὡς ταῖς ὕβρεσί με ταύταις
 20 καὶ τοῖς ὀνειδισμοῖς τοῦ καθήκοντος παρατρέψεις καὶ τῆς ἐξ ἀρ-
 χῆς πρὸς τὸ σὺν φίλτρον ἐνστάσεως· ἀλλ' οὐδ' εἰ πολλαπλασίονά
 τινα τῶν εἰρημένων ἐπενέγκοις, τὴν δοκοῦσαν ταύτην ὕβριν καὶ
 τὸν ἐπὶ πάντων μυκτηρισμὸν καὶ τὸν θρίαμβον, ἧ καὶ πληγῆς
 ἐπιτεθῆναί μοι καὶ τοῦ φροντιστηρίου καὶ τῶν συνασκητῶν ἀπε-
 25 λαθῆναι μακρὰν που προσταξείας· ἐμπύρευμα μὲν οὖν τῶν πρὸς
 τὴν θεόληπτόν σου ψυχῇν θείων ἐρώτων μέγιστόν μοι ταυτὶ πα-
 ραδόξως γενήσεται καὶ λαμπρὰν τινα τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης
 ἀνάψει καὶ τὸν πυρσὸν περιφανῆ τε καὶ διαέριον. Ἐμβαλε γοῦν
 τῷ πυρὶ τῆς ἀγάπης τὴν τῶν σκωμμάτων καὶ τῶν ὕβρεων ταύ-
 30 τὴν ὕλην, ὦ θεσπεσία μοι κεφαλή, ἵνα καὶ μᾶλλον ἀκάματον αὐ-
 τὴν ἐργάσῃ καὶ πολλαπλασίως ἐξαπτομένην ὀσημέραι καὶ ζῶσαν
 καὶ μηδέποτε λήγουσαν, καὶ χάρις εἴη τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος ἐν τοῖς
 ἡγιασμένοις σου χεῖλεσι, τοιούτων μοι παρ' ἐλπίδας ὀφθέντος προ-

ξένου τῶν ἀγαθῶν, ἃ τοῖς τοῦ κόσμου δηλαδὴ τούτοις συναριθ-
 μεῖσθαι τὸ παράπαν οὐ πέφυκεν, ἀλλ' ἀγήρω καὶ ἀθάνατα μένει,
 κρείττω τῆς τῶν παρόντων καὶ τροπῆς καὶ τῆς λύσεως". Καὶ ὁ
 μὲν ταῦτα λέγων, ὡσπερ οὐκ ἀρκοῦντος τοῦ λόγου, καταλλήλως
 ἐκεῖνῳ προσετίθει καὶ πράγματα, τοῖς τοῦ ποιμένος ποσὶ τὴν κε- 5
 φαλὴν ἐπιρρίπτων καὶ τούτους ἀχορέστως κατασπαζόμενος, μάλ-
 λον δὲ καὶ παντὶ τῷ σώματι τούτων ὀλοψύχως, οἷος ἐκεῖνος ἐν
 τοῖς τοιούτοις, προκαλινδούμενος. Οἱ μὲν οὖν μοναχοὶ πάντες μι-
 κροῦ τοῖς ἀκουσθεῖσι καὶ ἐπεπήγεσαν καὶ φρίκης καὶ ἀγωνίας
 ἦσαν μεστοί, παραδόξως ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει πνεῦμα θεῖον ὀρών- 10
 τες ὑπερφυῶς ἐνεργοῦν τε καὶ λαλοῦν τὰ παράδοξα· ὅθεν καὶ τὸν
 μὲν τῆς καινῆς ἀπαθείας καὶ τῆς τοῦ πνεύματος δαψιλοῦς ἐνοι-
 κήσεως ἐμακάριζον, κατὰ δὲ τοῦ προσεστῶτος καὶ δυσχεραίνειν καὶ
 γογγύζειν πρὸς ἀλλήλους οὗτι μικρῶς ἐψέκασαν, τοιαῦτα πρὸς τὴν
 ἀπαθῆ καὶ ἄληπτον ἐκείνην ψυχὴν ἀνηλεῶς ἐξυβρίσαντος· ἦν οὐχ 15
 ὅπως ὑβρίζειν, ἀλλὰ καὶ μυρίοις τισὶν ἀναθεῖν τοῖς τῆς εὐφημίας
 προσῆκε στεφάνοις, πάντων ἀπαραμίλλως ὑπερκειμένην καὶ διδά-
 σκαλον καὶ φωστῆρα φανεῖσαν, ζωῆς λόγον ἐν μέσοις αὐτοῖς ἐπέ-
 χοντα, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· τὸ γὰρ τοι ὄραμα καὶ τὴν τοῦ
 ποιμένου κατασκευὴν ἀγνοοῦντες ἐκεῖνοι τὸ παράπαν ἐτύγχανον. Οἱ 20
 δὲ γε τῶν πρωτείων ἀμφισβητοῦντες ἀλλήλοις, βασκαίνοντές τε
 τοῖς εὐδοκίμοις τῆς προεδρίας καὶ μνησικακοῦντες ὑπὲρ τούτων
 αὐτῶν ἔστιν ὅτε τοῖς τε πκῆσιον καὶ τοῖς προσεστῶσιν αὐτοῖς ἀκα-
 τάλλακτα, τύφου καὶ τοῖς κάκιστ' ἀπολουμένοις φιλοδοξίας ὑπερβο-
 λῆ—πῶς ἂν εἶποις;—καλῶς συσταλέντες ἐβελτιώθησαν. Ὁ δὲ προσε- 25
 στῶς ἰδίᾳ τὸν μέγαν ἀπολαβὴν (ἐξεπέπληκτο γὰρ τὴν ψυχὴν τοῖς
 γενομένοις καὶ τὰς φρένας ὅλως ἠλλοίωτο), συγγνώμην μὲν αἰτεῖ
 πρῶτα τῆς τόλμης καὶ τῆς οἴονε! κατ' ἐκείνου πείρας τε καὶ τοῦ
 ὀράματος· εἶτα καὶ προσπεσῶν μεγάλας ὑπὲρ ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς
 ποιμνης τῷ μεγάλῳ καθωμολόγει τὰς χάριτας, "Εὐχαριστῶ σοι" 30
 λέγων, "ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ὅτι τοσοῦτον ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς
 ὀκνοδόμησας, ὅτι τὰ τέκνα σου ταῦτα τῷ περιόντι τῆς ὑπερβαλ-

6 κατασπαζόμενος B, κατασπάζων M. — 19 Φίλιπ. β', 16 «λόγον ζωῆς ἐπέχοντες».

λούσης ἀρετῆς καὶ τῆς ἀπαθείας πολυτρόπως ἐπαιδαγωγώγησας καὶ
 ὠφέλησας. Νῦν ἀληθῶς ἔγνω, ὅτι πνεῦμα θεῖον ἐν σοὶ σοφίας
 ἀπάσης καὶ τελειότητος καὶ πολλῶ τινι τῷ μέσῳ τοὺς κατὰ τὴν
 5 γενεάν ταύτην ἐπ' ἀρετῇ προκόπτοντας ὑπερβάς τοῖς ἀρχαίοις
 ἐκείνοις ὀνομαστοῖς πατράσιν ὁμότιμος γέγονας". Εἶτα καὶ θερ-
 μὴν αὐτῷ σὺν εὐλαβείᾳ πολλῇ καὶ ταπεινώσει προσαγαγὼν αὐτῷ
 τὴν δέησιν, βιάζεται μᾶλλον ἢ πείθει τὸν μέγαν τὴν τῆς καθέδρας
 προτίμησιν δέξασθαι· ἐφ' ᾧ καὶ πάντες ἠσθέντες ἅμα προεστώ-
 μετὰ πολλοῦ τοῦ θαύματος τὸν σύλλογον ἐκείνον διέλυσαν. Με-
 10 γάλα μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς πολιτεία καὶ τοῖς προ-
 λαβοῦσι κατορθώμασι· μάλα συμβαίνοντα, πολλῶ δ' εἰς ὠφελείας
 τε καὶ θαύματος λόγον μείζω τὰ ἐξῆς ῥηθησόμενα, μᾶλλον δὲ
 τῶν λεγθέντων ἤδη καρποὶ τὰ προκείμενα καὶ τῶν καλλίστων ἐκεί-
 νων τῆς ἀπαθείας ἰδρώτων ἀμοιβαί· ταῦτα πρὸς τὸ παρόν φημι
 15 τοῦτο τέως καὶ ἔπαθλα. Λεγέσθω κάκεινα τοιγαροῦν καὶ τοῖς φι-
 λαρέτοις, καθ' ὅσον ἡμῖν ἐφικτόν, εἰς πνευματικὴν τινα προσιθέ-
 σθω τράπεζαν.

61. Ἐν τῇ κοινῇ τραπέζῃ ποτὲ συνεστιωμένων, ὡς ἔθος, τῶν
 τῆς λαύρας ταυτησὶ μοναχῶν καὶ τοῦ μεγάλου συνόντος δηλαδὴ
 20 τούτοις καὶ κοινωνοῦντος τῆς ἐστιάσεως, ὁμιλία τις παρὰ τὸ θέον
 μεταξὺ τούτων κεκίνητο· ἐκ δὲ ταύτης καὶ θόρυβος ἤδη κατὰ μι-
 κρὸν ἤρρετο, σύγχυσιν ἐμποιῶν τῷ τε τὴν ἀνάγνωσιν, ὡς ἔθος
 αὐτοῖς, ποιουμένῳ καὶ τοῖς ἀχρωμένοις αὐτοῖς. Ἐπεὶ γοῦν οὐκ
 ἐνεδίδουσι οἱ τῆς ἀταξίας καὶ τῆς συγχύσεως αἴτιοι, καίτοι γε τῶν
 25 ἐφροσώτων ἐπικειμένων καὶ τοῦ τῆς σιωπῆς ἐξάρχου σὺν ἱεραῖς
 τισιν ἐπικλήρεσιν, ὥσπερ ἔθος ἐκείνοις, προβαλλομένου συνεχῶς
 τὸ κηρύκειον (περιμάχητον γάρ τι χρῆμα καὶ πολλοῦ τινοσ τοῖς
 φιλοσόφοις ἐκείνοις τιμώμενον ἢ ἐπὶ τῆς τραπέζης εὐκαιροσ σιωπῆ·
 πατέρων ἱερῶν ἱεροῦσ τηροῦσι θεσμούς· οἱ δὴ καὶ πνευματικὰς
 30 διδασκαλίας καὶ πράξεις ἐθέσπισαν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀναγινώ-
 σκεσθαι φιλαρέτων ἀνδρῶν, εὐχὴν τε μουσικὴν τοῦσ ἐστιωμένους
 Θεῷ προσάγειν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ὑπὲρ αὐτῆσ τῆσ τροφῆσ αὐτῷ

27 κριτικὸσ Β.

γνησίως εὐχαριστεῖν)· τοῦ γοῦν θορύβου καὶ τῆς συγχύσεως ἐκεί-
 νης ἤδη καὶ αὐτὸς ἄνωθεν αἰσθόμενος ὁ ποιμὴν, δυσχεραίνει μὲν
 τὰ πρῶτα καὶ ἄχθεται — πῶς ἂν εἴποις; — καθ' ἑαυτόν· ἔπειτα
 καὶ τὸ πρόσωπον αὐτὸ καὶ τὴν φωνὴν πικρίας ἐμπλήσας, χαλε-
 πῶς ὁμοῦ πᾶσιν ἄνωθεν ἐπεξήει καὶ μυρίοις τοῖς σκώμμασιν 5
 ἔβαλλε τοὺς ἀτάκτους, τοὺς ἀναιδεῖς, τοὺς φλυάρους, τοὺς ἀφοβίαν
 ἐσχάτην νοσοῦντας Θεοῦ, οἵτινες ὑπ' ἄκρας ἀναισθησίας ἀλόγου
 τροφῆς μετέχουσιν ἴσα δὴ καὶ κτήνσει· “τράπεζα γάρ”, φησί,
 “κατὰ τοὺς θεοφόρους εἰπεῖν πατέρας, μὴ ἔχουσα λόγον Θεοῦ,
 φάτνης ἀλόγων ἀπέοικεν οὐδαμῶς· μᾶλλον δὲ καὶ λόγου δοκοῦντες 10
 μετέχειν” ἔλεγε “ὄθιθεν ὑμεῖς, θηριώδη καὶ βαρβαρικὴν τινα ποιεί-
 σθε τὴν δίαιταν, ἀτάξια καὶ μέθη καὶ ταραχῆ καὶ θορύβῳ δι-
 δόντες τὸ πᾶν”. Ταῦτα καὶ τὰ τούτων ὑβριστικώτερά τε καὶ ἀτι-
 μότερα σφόδρα μετ' ὀργῆς αὐτοῖς ἐμβοῶν (ἦν γὰρ καὶ τὸ ἦθος
 ὀξύτατος ἄλλως καὶ δεινὸς ὁ ποιμὴν), ἴστησι μὲν τὸν ἀναγινώ- 15
 σκοντα, παύει δὲ καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας τῷ δέει συνάμα τοῖς
 ἐστιωμένοις αὐτοῖς, καὶ ἦν οὕτως ἐπὶ πολὺ σφοδροτέρῳ καὶ ἀκ-
 μαίῳ τῷ θυμῷ χρώμενος καὶ μυρίαὶ ταῖς ὑβρεσι πλύνων τοὺς
 ἐκεῖ πάντας ὁμοῦ, μέχρι δὴ καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ ἀρίστου φημί συμ-
 πληρώσεως, μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐστίασιν αὐτὴν καὶ τὴν τρά- 20
 πεζαν· ἐπεὶ τὴν εὐχαριστήριον συνήθως πρὸς Θεὸν ὑπειπόντες
 εὐχὴν πρὸς τὰς θύρας ἐώρων ἤδη καὶ τὴν ἐξέλευσιν, πολὺς κατ'
 ἐκείνων καὶ αὐθις ἦν ῥέων καὶ ἀκρατῶς ἐκείνοις κερνῶν τὸν τῆς
 δικαίας ὀργῆς καὶ τῆς ὑβρεως ἄκρατον, ἕως ἀπ' ἀλλήλων διαλυ-
 θέντες ἐπ' οἴκου βαδίζοντες ἦσαν ἕκαστος, οἱ μὲν καὶ πράως τὴν 25
 ἀγανάκτησιν φέροντες τοῦ πατρὸς καὶ ὡς καλῶς καὶ σὺν δίκῃ γε-
 γεννημένην προσέχοντες, “Ἡ παιδεία Κυρίου” λέγοντες “ἀνοίγει
 μου τὰ ὦτα” καὶ τὸ “Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου” καὶ “οὗ
 φόβος, ἐντολῶν τήρησις”· οἱ δὲ γε πλείους, οὐ τῶν τῆς κάτω
 μόνον φημί μοίρας καὶ τῶν πολλῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἡλικία 30
 προεχόντων καὶ τάξει, καὶ ἀμετρίαν τοῦ πράγματος κατεγίνωσκον καὶ
 μέμφιν οὗτι μικρὰν ἐπέγγον τῷ προσεστώτι, ὡς ἰταμῶς καὶ ἀκαί-

27 Ἡσίοῦ ν', 5. — 28 Ψάλλ. ρ', 10. Παροιμ. α', 7.

ρωσ δῆθεν κατὰ πάντων ὁμοῦ τῶν ὑπερκόων τῷ θυμῷ χρησαμένῳ
καὶ μηδεμίαν μηδαμῶς λαβόντι φειδῶ, μήτε τῆς ἐκείνων τιμῆς
μήτε τῆς ἑαυτοῦ δόξης, ἀλλ' οὕτω τῆς σφετέρως ἐξενεχθέντι πολὺ
καταστάσεως, ὡς τὴν τῆς ὀργῆς ὄλην ἀνηλεῶς κατὰ τῆς πάντων
5 καρδίας ὠδηῖσαι μάχαιραν. Τούτων καὶ τῶν τοιούτων παρὰ πολλῶν
λεγομένων αὐτήκοος γεγονῶς ὁ πολλάκις μοι ῥηθεὶς ἤδη μαθητῆς
τοῦ θεοῦ δηλαδὴ Σάβα (παρῆν γὰρ τὸ τηρικαῦτα καὶ αὐτὸς τῷ συλ-
λόγῳ), καθ' ἑαυτὸν ἀμφισβητῶν ἦν καὶ τοῖς ἐναντίοις λογισμοῖς
τούτοις κατ' ἴσον ἐκκείμενος· ὕθεν καὶ μὴ δυνάμενος ἀφ' ἑαυτοῦ
10 συνιδεῖν, ὅποτέρῳ τούτων χρῆ τὴν νικῶσαν διδόναι, πρὸς τὸν μέ-
γαν ἔγνω δεῖν ἀναφέρειν τὴν ψῆφον, πνεῦμα βουλής καὶ συνέσεως
ἔχοντα θεῖον, κἀντεῦθεν εἰδῶτα, κατὰ τὸν σοφὸν Δανιήλ, ἀνακα-
λύπτειν κεκρυμμένα καὶ λύειν αἰνίγματα καὶ μετὰ Θεοῦ κρῖμα δι-
καιοῦ κρίνειν. Ἄνευσι τοιγαροῦν μετὰ θερμῆς τῆς πίστεως πρὸς
15 τὸν διορατικώτατον ὀφθαλμὸν ἐκείνον καὶ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν
ἔφεσιν τῆς ψυχῆς ἀπαγγέλλει, καὶ δεῖται μάλα θερμῶς, τῶν ἐκεί-
νου ποδῶν ἐπ' ἐδάφους προκείμενος, μαθεῖν παρὰ τῆς ἐκείνου
γλώττης ὅποσάν τινα τὴν ψῆφον ἐκφέρει κατὰ τῶν ἐπὶ τραπέζης
πραχθέντων καὶ λαληθέντων, μᾶλλον δὲ "Τίνας αὐτός", φησὶν.
20 "εἶχεσ τότε τοὺς λογισμοὺς, εἰ καὶ τολμηρὸς ὄλωσ ὁ λόγος ἐμοί.
καὶ πῶς ἄρα πρὸς τὰ λεγόμενα παρὰ τοῦ προεστῶτος διέκεισιν
τὴν ψυχὴν, διψητικῶς ἄγαν ἔχω μαθεῖν ἦν γὰρ ἐξήνεγκε δῆλον
κρίσιν ἢ σὴ σοφωτάτη καὶ θεία ψυχὴ, ταύτην ἔγωγε θεῖαν ἀντι-
κρυσ εἶναι νομίζων, ταύτη καὶ προστεθήσομαι συνάμα γε τῷ τῆς
25 ψυχῆς ὠρμηκότητι παντί, καὶ οὐκέτι τοῖς ἀγνοοῦσι τᾶλθηθὲς τῆδε
κἀκεῖσε συμπεριφερόμενος μάτην ἔσομαι καὶ πλανώμενος. Μὴ οὖν
ἀποπέμψης σου, δέομαι, τὸν οἰκέτην κενόν". Τούτοις ὁ συμπαθέ-
στατος τὴν ψυχὴν ἐκείνος ἐπικαμφθεὶς, «Ἐπεὶ σε, φίλος, ὀρῶ»,
φησὶν, «ὄλω θυμῷ πρὸς τὴν τῶν κεκρυμμένων ἐπαιγόμενον γινῶ-
30 σιν καὶ τοῦ πράγματος οὐκ ἀποστησόμενον, οὐδ' ἂν εἶ τι καὶ γέ-

11 πνεῦμα βουλής καὶ συνέσεως] Ἡσαίου ια', 2. — 13 ἀνακαλύπτειν κεκρυμμένα] Δανιήλ β', 28, 29 || λύειν αἰνίγματα] Σοφίας Σολ. η', 8 || μετὰ Θεοῦ κρ. δ. κρίνειν] Ζαχαρ. ζ', 9. — 22 διψητικῶς B, ἐρωτικῶς M.

νοίτο, εἴ μοι πιστεύειν ἐθέλοις, ἐθέλεις δὲ πάντως, οἶδα, τὴν τε
 παροῦσαν σπουδὴν καὶ τὸν περὶ ἐμέ σου τῆς ψυχῆς ἔρωτα καὶ
 τὴν πίστιν καλῶς ἐπιστάμενος, ἰδοὺ σοι μυστήρια λέγω Θεοῦ ὡς
 "ἐν προσώπῳ Χριστοῦ", κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον φάναί, μηδὲν
 τῆς ἀληθείας προτιθεῖς μηδὲ ποσοισιῶν. Πάσης τοιγαροῦν ἀπεληλα- 5
 μένης ἀμφιβολίας ἐκ τῆς ψυχῆς, ἄκουε νουνεχῶς· ἐκεῖνό γε μὴν
 ἔστω μετὰ τινος ἀσφαλείας προδιωρισμένον ἡμῖν, τὸ πρὸς μη-
 δένα σε τῶν πάντων ἐξενεχεῖν ἂν ποτε ταῦτα παρὰ πᾶσάν μου
 τὴν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ διατριβήν. Τῆς ὁμιλίας ἐκείνης καὶ τοῦ
 θορύβου παρ' ὧν τινων οὐκ οἶδα κινηθέντων ἐν τῷ τοῦ ἀρίστου 10
 καιρῷ, ἐπεὶ σκόπτειν καὶ ταῖς ὕβρεσι πλύνειν ἄνωθεν ἤρξατο τοὺς
 ἀδελφούς· ὁ πατήρ (οἶσθα δὲ καὶ αὐτός, ἐφ' ὅσον τὰ τῆς ἀγανα-
 κτίσεως καὶ τῆς ὀργῆς ἐκείνῳ προῖλθε· καὶ γὰρ καὶ ἡ συνήθης
 ἀνάγκωσις ἐντεῦθεν ἐπαύθη καὶ συστολή τις καὶ φρίκη πᾶσιν
 ἐπέπληθε σχεδόν, καὶ φόβου καὶ ἀγωνίας ἀπλῶς ἐγεγόνει τὰ πάντα 15
 μεστά), πρὸς τὸν ποιμένα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπάρας αὐτός, θέαμα
 ξένον ὀρώ, θαύματος ὁμοῦ καὶ χαρᾶς οὐχ ὕψης καὶ ῥηθῆναι ῥα-
 δίας ἀληθῶς ἄξιον· φωτὸς γὰρ Ἄγγελοι δύο κατὰ ταῦτό τῆς κα-
 θέδρας αὐτῆς τοῦ ποιμένου ἐδόκουν μοι προελθεῖν· καὶ τὸ μὲν
 εἶδος αὐτὸ τοῦ προσώπου καὶ τὴν ἀναβολὴν φῶς ἐξαστράπτου 20
 ἦσαν, αὐτόχρομα μαρμαρυγᾶς ἀφιέντες ὑπὲρ τὸν ἥλιον, ὡς καὶ
 τὸν οἶκον εὐθύς ἐκεῖνον πάντα καταυγαθῆναι τῇ παρουσίᾳ τῆς
 ἐκεῖθεν ἐκδιδομένης χάριτος καὶ τῆς ἀστραπῆς, χαρίεντες ἄμφω
 καὶ καθ' ὑπερβολὴν ὠραῖοι τὴν ὄψιν, ἠδὲ τι καὶ προσηγές βλέ-
 ποντες καὶ ὄλως εὐφροσύνην τινα καὶ θυμηδίαν ἀποστάζοντες ἄρ- 25
 ρητον. Ἐδόκουν δὲ λοιπὸν καὶ πρὸς δεξιῶσιν τινα καὶ φιλοφρο-
 σύνην τῶν ἐστιωμένων εὖ μάλα παρεσκευάσθαι, καὶ διανομῆς ἦδη
 τῶν ἐν χερσὶν ἦπτοντο· τῶν γὰρ φωτεινῶν τούτων Ἄγγέλων ἄτε-
 ρος μὲν φιάλας ἐν χερσὶν ἔχων ἐφαίνετό μοι καὶ κανά τινα χρο-
 σῶ τῷ καθαρωτάτῳ πάντα κατεσκευασμένα λαμπρῶς· ἐντὶν δὲ 30
 τοῖς καλλίστοις ἄρα καὶ βασιλικοῖς τούτοις σκεύεσι πᾶν εἴ τι τῶν
 ἡμεδαπῶν τε καὶ ξένων ὀπωρῶν ἐξείρετόν τε καὶ ἡδιστόν, Ἰνδικά

4 Κορινθ. 2, β', 10.

τε πέμματα καὶ Ἰταλικά, ὅσα γε τῶν ἀπλῶν καὶ ὅσα τῶν συν-
 θέτων τὰ τιμιώτατα, πλείστον μὲν ἔχοντα τὸ ἡδύ, πολλῶ δὲ πε-
 ριττόν τε καὶ ἄφθονον τὸ ἐκ τῶν ἀρωμάτων εὐωδές τε καὶ τερ-
 πνόν, ρόδα τε καὶ ἴα καὶ εἴ τι τῶν ἀνθέων εὐωδέστατόν τε καὶ
 5 χαριέστατον, καὶ πρὸς τούτοις ὅσα τῶν ὀσφραντῶν ἄλλως εὐωδι-
 τε καὶ ξενίζοντα, θυμιαμάτων τε συνθέτων πολυειδῆς τις ἐσμός,
 καὶ ἀπλῶς ὅ τι περ τῶν καλλίστων καὶ ξένων εἰς τε γεῦσιν καὶ
 ὀσφρησιν· καὶ μύρα δὲ τὰ ἐκ ρόδων ταῖς χρυσαῖς ἐκείναις φιάλαις
 προσῆν, ἡδίστην καὶ τερπνὴν ἄγαν τὴν ὁσμὴν ἀποπνέοντα. Θα-
 10 τέρω δὲ τῶν Ἀγγέλων ἔργον ἐπιμελές ἦν ἡ τῶν εἰρημένων ἀγα-
 θῶν πρὸς τοὺς ἐπὶ τραπέζης καθημένους θαψιλεστάτη διανομή·
 οἳ δὲ ἄρα πάντες οὐχ ὁμοίως μετεῖχον τοῦ γέρωσ ἐκείνων τῶν
 δωρεῶν, ἀλλ' οἳ μὲν καὶ θαψιλῶς καὶ πάντων ὁμοῦ, οἳ δὲ τὸ
 παράπαν οὐδοτιοῦν, ὅσοι δηλαδὴ τῆς τιμῆς ἐκείνης καὶ τῆς θείας
 15 εὐφροσύνης ἀνάξιοι· τὸ δὲ καινὸν ἐπὶ τούτοις καὶ τῆς δικαιοδοσίας
 ἐκείνης καὶ θείας χάριτος ὄντως ἄξιον, οἳ μὲν ὄξεῖς τῆς βασιλικῆς
 ἐκείνης φιλοφροσύνης καὶ τῶν δώρων διάκονοι· πάσας ὁμοῦ τὰς
 τραπέζας ἐξ ἴσου διήεσαν, φιλανθρωπότατα τοῖς ἐστιωμένοις ὁμοῦ
 πᾶσιν ἀφθόνοισ ἐπιπέμποντες ἄνωθεν τὰς τιμὰς· αἳ δὲ τοὺς ἀξίους
 20 ἑαυτῶν — πῶς ἂν εἴποις; — ἀξίως γνωρίζουσαι, καθάπερ ἡλιακαὶ
 τινες ἀκτῖνες τοὺς ἐρρωμένους καὶ ἐνεργοὺς ὀφθαλμούς, ἐκείνοις
 δὴ καὶ πλουσίως ἐπέρρεον, πρόσωπά τε καὶ κόλπους ἐκείνων πλη-
 ροῦσαι· καὶ τῆς ἀφάτου τρυφῆς καὶ τῆς εὐωδίας ἐκείνης μεστός
 ὄλους ἐμφαίνουσαι. Οἳ τὰ σκώμματα καὶ τὴν δικαίαν ὀργὴν τοῦ
 25 πατρὸς μακροθύμως δηλαδὴ φέροντες ἦσαν οὗτοι· καὶ μεθ' ἡσυ-
 χίας καὶ ταπεινοφροσύνης εὐνοϊκῶς τὸν ἔλεγχον φέροντες, οἷς καὶ
 συνήδεσθαί πως τῆς εὐκληρίας καὶ τῶν θείων γερῶν ἡ ἀσώματος
 ἐκείνη φύσις ἐδόκει, ἥτις, κατὰ τοὺς θείους φάναι χρησμούς, χα-
 ρὰν ἄγει τὴν μεγίστην ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μεταμελο-
 30 μένω καὶ πρὸς τὸ καλὸν ἐπιστρέφοντι. Τούτοις καὶ χάριέν τι καὶ
 ἰλαρὸν ἐπιβλέποντες ἐδόκουν τι καὶ προσλαλεῖν καὶ μυστικῶς τοῖς
 ὡσὲν ὑποψιθυρίζειν, ἧρῖστα τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς ἐκείνοις — ὦ τῆς

χάριτος — ἐπικλίνοντες· εἶχασε δ' ἄν τις ἐκεῖνο τὸ μυστικὸν μετ'
 εὐφροσύνης ὑποψιθυρίζειν αὐθις αὐτούς, ὃ καὶ τοῖς ποιμέσιν ἐπὶ
 τῇ κοινῇ σωτηρίᾳ καὶ δόξῃ τῶν ἀνθρώπων οἱ αὐτοὶ μετὰ τῆς
 αὐτῆς ἡδονῆς εὐηγγελίζοντο πρότερον, τὸ "Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ
 καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία", ἢ καὶ τὸ "Εὖ δοῦλε 5
 ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω".
 Εἰ δὲ καὶ τὸ μυστικώτερον ἐκεῖνο κἀνταῦθά τις ἂν ἐκδέξασθαι
 θέλοι, τὸ δοθῆναι φημί θυμιάματα ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων καὶ
 στολὴν ἐκάστῳ λευκὴν, ὥστε μικρὸν αὐτούς ἀναμείναι τοὺς ἑαυτῶν
 ἀδελφούς καὶ συνδούλους, ὡς ὁ τῆς βροντῆς υἱὸς ἐκδιδάσκει διὰ 10
 τῶν ἀπορρήτων ἀποκαλύψων, οὐκ ἔξω τοῦ σκοποῦ πάντῃ βαλεῖν
 ἂν οἶμαι τὸν λόγον ἐκεῖνον. "Οἱ μὲν οὖν", ὁ μέγας ἔλεγεν αὐθις
 τῆς θεωρίας ταύτης ἐπόπτῃς, "ὅσῳ τῆς ἱεῤῥας ἐκείνης τῶν Ἀγ-
 γέλων αἰγλήσῃ μετεῖχον καὶ τοῖς ἐπιρραινόμενοις ἄνωθεν μύροις
 ἐλούοντο, λαμπρότεροι τὰς ὄψεις καὶ ἰλαροὶ τινες ἐφαίνοντο καὶ 15
 θειοειδεῖς κἀντεῦθεν πρὸς ἑαυτοὺς μᾶλλον εἴλκον τὰ δῶρα καὶ ὄλη
 ψυχῇ καὶ χειρὶ τοῖς κόλποις ἐκεῖνα καθυπεδέχοντο· παντὶ γάρ,
 φησὶν ἡ δεσποτικὴ φωνή, τῷ ἔχοντι δοθήσεται καὶ περισσευθή-
 σεται· οἱ δὲ γογγυστικῶς τε καὶ σκληρῶς πρὸς τὰς πατρικὰς ἐπι-
 τιμήσεις καὶ τὴν παιδείαν ἐκείνην τὴν ἔνδικον διακαίμενοι καὶ ταῖς 20
 ψυχαῖς ἤδη πρὸς ἄμυναν βλέποντες, χόλου τε καὶ μῆνιδος ὄντες
 μεστοί, τῆς θείας ἐκείνης δόξης καὶ τῆς λαμπρότητος ἐκόντες,
 φεῦ, ἑαυτοὺς ἀπεστέρησαν· ὄθεν καὶ τῶν κοινῶς ἐπιπεμπομένων
 θείων ἐκείνων δώρων, εἴ που συνέβη τι τοῖς τοιούτοις ἐπιπεσεῖν,
 οἷδε χερσὶν ὄλαις τὰς τιμὰς ἀπωθοῦντο καὶ μετ' ὀργῆς κατὰ τῶν 25
 θείων Ἀγγέλων ἀπέρριπτον· οἱ δὲ λύπης ἐπὶ τούτοις πληρούμενοι
 καὶ δικαίας ἀγανακτήσεως οὐδὲ προσέχειν ἐκείνοις ἔτι τὸ παράπαν
 ἤξιουν, οὐδὲ μεταδιδόναι τῶν ἐν χερσίν· ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ ἔχον-
 τος, ὁ θεὸς φησὶν αὐθις χρησμός, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθθήσεται
 ἀπ' αὐτοῦ (οὐ γὰρ ἠθέλησεν εὐλογία) καὶ μακρυνθήσεται ἀπ' αὐ- 30
 τοῦ. Τῶν γοῦν φωτεινῶν Ἀγγέλων, ἥπερ ἔφη, ἀποστρεφομένων

2 ὑποψιθυρίζειν B. — 4/5 Λουκᾶ β', 14. — 6 Ματθ. κε', 21. — 8/10 Ἀποκάλ.
 ς', 9-11. — 18 Ματθ. κε', 29. — 29 Ματθ. ιγ', 12. Μάρκου δ', 25.

αὐτοῦς, ἢ τάληθές εἶπεῖν μᾶλλον τὰς ὕψεις ἐκεῖνοι τὰς ἑαυτῶν
ἐκοντί μύοντες, ὡς μὴ δυνηθῆναι διαβλέψαι πρὸς τὰς τῆς ἀληθείας
αὐγὰς, τῶν ἐναντίων εὐθύς ἐφαίνοντο, πάντων ἐξ ἐναντίου πλη-
ρούμενοι, σκότους φημι καὶ πικρίας καὶ πάσης ἀηδίας τε καὶ ὀδυ-
5 νης ψυχῆς. Οἱ μὲν οὖν λαμπροὶ τοῦ Θεοῦ Ἄγγελοι τὸν οἶκον.
ὡς ἔφθην εἰπών, διερχόμενοι πάντα, τὴν τε πληθὺν τῶν πατέρων
καὶ αὐτὰς δέ φημι τὰς τραπέζας τῶν ἐν χειρὶν ἐκείνων ἀγαθῶν
ἀπεπλήρουν· ἐγὼ δὲ ταῦτα βλέπων, ὦ φίλος, καὶ τινος ἀρρήτου
πληρούμενος ἠδονῆς, τὰ τε πρόσωπα καὶ τὰς χεῖρας καὶ αὐτοῦς
10 δέ φημι τοὺς κόλπους ἀπλήστως προτέεινον εἰς μετάληψιν ἐκείνων
τῶν ἀγαθῶν—τί γὰρ; εἰ μὴ τις αὐτόλιθος εἶην ἢ καὶ πολέμιος
αὐτῶ ἑαυτῶ —, ὣν δὴ καὶ δαψιλῶς ἄγαν κάμοι παρεῖχον οἱ φι-
λάνθρωποι τῶν φιλανθρώπων γερῶν ἐκείνων διανομαῖς. Ὅθεν μηδὲ
παύσασθαι τὸν πατέρα τῶν σκωμμάτων καὶ τῆς παιδείας εὐχόμεν
15 ὄηπου κατ' ἑμαυτόν, ὥστε μηδὲ τοὺς Ἄγγελους παύσασθαι τῆς
διανομῆς· ὅσῳ καὶ γὰρ ἐκείνῳ τὰ τῆς ἀναγκατῆσεως καὶ τῆς λοι-
δορίας ἐδόκει προβάλειν, τοσοῦτω καὶ μειζόνων καὶ δαψιλεστερῶν
μετείχομεν τῶν γερῶν καὶ τὸ φῶς ἐπετείνετο μᾶλλον καὶ λαμ-
πρότητος καὶ ὀξείας ἀφάτου τὰ ἐκεῖ πάντα πλήρη μοι κατεφαί-
20 νετο. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς τραπέζης ἐξαναστάντες κοινήν τὴν εὐχα-
ριστήριον ἀπεδίδουν εὐχὴν, ἅμα καὶ τὴν τῆς δεσποίνης καὶ Θεο-
μήτορος, κατὰ θεσμούς δηλαδὴ θεῖους, ἱερουργοῦντες ἀνάμνησιν καὶ
τῆς ἱερᾶς δωρεᾶς ἐκείνης καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ μετέχοντες, καὶ οἱ θεῖοι
παρῆσαν αὐθις καὶ σεπτοὶ λειτουργοί, αὐτοῦ που παρὰ τὴν τοῦ
25 ποιμένου τράπεζαν αἰδοῦτινι καὶ σεβάσματι συμπαρεστῶτες ἡμῖν
ἅμα καὶ συνευχόμενοι, τό τε σέβας ἀποδιδόντες ἀξίως τῆ τοῦ κοι-
νοῦ φημι δεσπότην μητρὶ καὶ τὸ κοινωνικὸν ὄμοῦ καὶ φιλάνθρωπον
κάντεῦθεν ἐπιδεικνύμενοι καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώποις εἰρήνην αὐθις
καὶ συμφωνίαν τῆς ἀγγελικῆς φύσεως, ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος σαρ-
30 κωθεῖς ὑπὲρ λόγον ἐνήργησεν, εἰρηνοποιήσας, ὃ φησαν ὁ θεὸς
ἀπόστολος, τὰ ἐν οὐρανῶ καὶ τὰ ἐπὶ γῆς καὶ καταλύσας τὴν ἔχ-
θραν ἐν τῷ σταυρῶ καὶ μίαν ἐκκλησίαν ἀμφότερα ἐργασάμενος·

11 αἰτολίθος BM. — 30/32 Κολοσ. α', 20. Ἐφεσ. β', 14-15.

επει δὲ καὶ τούτων ἄλλῃς ἡμῖν εἶχεν ἤδη καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖθεν
ἔξοδον ἦμεν, ἠγγεῖτο μὲν ὁ ποιμὴν, εἶποντο δὲ ἄρα καὶ οἱ λαμ-
προὶ τοῦ φωτὸς Ἄγγελοι, φέροντες ἐν χεροῖν ἔτι τὰ δῶρα, καθὰ
δὴ καὶ τὸ πρότερον, καὶ τὸ τῆς καλῆς ἐκείνης διανομῆς, ὡς ἐδύ-
κουν, ἐκδεχόμενοι σύνθημα. Τοῦ γοῦν πατρὸς ἀρξάμενου πάλιν 5
τοῖς προτέροις, ὡς οἶδας, ἐπεξίεναι καὶ κατὰ πάντων ἀγανακτεῖν
καὶ τὴν ἀταξίαν διελέγειν κατὰ μέσῃν τὴν τράπεζαν, ἔργου καὶ
αὔθις οἱ τοῦ Θεοῦ λειτουργοὶ εἶχοντο καὶ τὴν καλὴν ἐκείνην δια-
κονίαν ἐπλήρουν, κυκλόθεν τοῖς ἀδελφοῖς παρισταμένοις μεθ' ἡδο-
νῆς ὅτι πλείστης τὰ γέρα, καθὰ δὴ καὶ τὸ πρότερον, διανέμοντες 10
οὐ μὴν οὐδ' ἐξιόντος ἐκεῖθεν τοῦ ποιμένου οἱ τοῦ φωτὸς Ἄγγελοι
τὸ παράπαν ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ συνεξήεσαν ἅμα· καὶ σπάντι
πρὸς τῷ συνήθει τόπω, ὥστε καὶ τὴν ἐξ ἔθους τοῖς ἀδελφοῖς
ἐλόγιαν καὶ συγγνώμην διδόναι, καὶ αὐτοὶ δήπου συνέστησαν ἔγ-
γιστα. Ἐμοὶ δ' αὔθις ὁρῶντι καὶ ταῦτα δὴ πρὸς τοῖς εἰρημένοις 15
ἐφαίνετο· τῶν ἐξιόντων τοῖς μὲν εὐνοϊκῶς καὶ μετ' εὐλαβείας καὶ
ταπεινοφροσύνης τὸ γόνυ κλίνουνσι καὶ τὴν συγγνώμην αἰτουμένοις
πρὸς τοῦ πατρὸς ἡδὺ τι καὶ χάριεν οἱ θεῶι προσβλέποντες Ἄγγ-
γελοι προθύμως τε μετεδίδουν τῶν δώρων καὶ μετὰ τινος ἡδίστου
καὶ σεμνοῦ μειδιάματος μυστικῶς αὔθις ὑπεψιθύριζον, ἐμβάλλοντες 20
ἅμα καὶ ταῖς χερσὶν ἐκείνων χρυσίον τι θαυμαστόν, πολλῶ τοῦ
συνήθους τούτου καινότερον, ὃ δὴ καὶ τῶν ἑαυτῶν οἱ διδόντες
ἐκφέρειν κόλπων ἐφαίνοντο· τοῖς γε μὴν ἀχαρίστοις καὶ γογγυ-
σταῖς καὶ κατὰ τοῦ πατρὸς φερομένοις, κἀντεῦθεν μετ' ὀδύνης καὶ
ὑποκρίσεως δῆθεν τὸ γόνυ κλίνουνσιν, οὐδὲ προσέχειν ὕλως ἠΐσιν, 25
ἀλλ' ἀπέστρεφον ἐκείνων καὶ χεῖρας καὶ πρόσωπα, κἀντεῦθεν
ἐκεῖνοι κενοὶ πάντων καθάπαξ ἀπήεσαν. Τούτων οὕτω, φησί,
“γενομένων, ἐπεὶ καὶ οἱ μοναχοὶ σὺν τῷ προεστῶτι πάντες πρὸς
τοὺς ἑαυτῶν οἰκίστους ἀπήεσαν ἕκαστος, καὶ οἱ μεγάλοι τοῦ θαύ-
ματος αὐτουργοὶ ἐξ ὀφθαλμῶν μου γεγονάσιν Ἄγγελοι”. Τοιαῦτα 30
μὲν δὴ τὰ τῆς θαυμαστῆς θεωρίας ἐκείνης· τοιούτοις δὲ καὶ τὸν
μέγαν ἢ χάρις ἐδεξιοῦτο καὶ οὕτω κεκαθαρμένην ἔσχε τὴν ψυχὴν
καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς μηδὲν ἐκεῖνον ἔτι τῷ δεσμῷ τῆς σαρκὸς

συνόντα τῆς ἀγγελικῆς καθυστερεῖν ὁμιλίας καὶ καθαρότητος· καὶ
καινὸν οὐδὲν Ἀγγέλοις οὕτω συνεῖναι καὶ ὁμιλεῖν τὸν τῆς μεγάλης
ἐκείνης καὶ πρώτης τοῦ Θεοῦ θεωρίας σὺν τοῖς Ἀγγέλοις κοι-
νωνὸν χρηματίζοντα, καθὰ δὴ καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε. Κι-
5 ταπλαγεῖς δὲ καὶ ὁ φίλος μαθητῆς τοῖς παρὰ δόξαν ἀκουσθεῖσι
τούτοις (οὐπω γὰρ ἀκριβῶς ἤδει τὸν μέγαν), ἐντεῦθεν ὄλος ἐκείνῳ
προστίθεται καὶ δεσμοῖς ἀρρήκτοις συνδεῖται φιλίας καὶ οἰκειώσεως,
μᾶλλον δέ, φίλος τὸ πρότερον ὢν, καὶ υἱὸς ἐξ ἐκείνου καὶ μα-
θητῆς γίνεται· ὅς δὴ καὶ μέχρι τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας καὶ
10 ἀναλύσεως ἐκείνῳ συνών, καὶ ταῖς σωματικαῖς ἐξυπηρητησάμενος
χρείαις κάλλιστα καὶ μετὰ τοῦ προθύμου παντός καὶ μηδὲ τῶν
ἐκείνου μηδὲν καθ' ὅσον οἶόν τε παραλιπὼν ἀνεξέταστον, τὰ πλείω
τῶν εἰρημένων ἡμῖν φιλαλήθως παρέθετο, καθὰ δὴ καὶ φθάσαν-
τες εἴπομεν.

15 62. Ἄλλ' ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων ὄντων ἡμῖν (θεῖ γὰρ
πάντως ἐπιτεμεῖν) καὶ τοῦ μὲν θεοῦ Σάββα δίκην φωστῆρος ταῖς
ὕψηλοτάταις τῶν ἀρετῶν ἐξαστράπτοντος, εἰ καὶ τὰ πλείω τοῦς
πλείους ἢ καὶ πάντας σχεδὸν διελάνθανεν (οὐδὲ γὰρ οὐδενὶ τῶν
πάντων, οἶμαι, τὰ τοιαῦτα συσκιάζειν ὀλοσχερῶς), ὡς τῷ μεγάλῳ
20 τούτῳ δι' ἄκραν ταπεινοφροσύνην κατώρθωτο, τῆς δὲ λαύρας ἐκεί-
νης ὑπ' αὐτοῦ στηριζομένης τε καὶ χειραγωγουμένης καλῶς πρὸς
τὰ κρεῖττονα (καὶ γὰρ τοῖς πᾶσιν ὁδηγὸς ἄριστος ἦν καὶ σιωπῶν
καὶ φθεγγόμενος, ἄρχουσί τε καὶ ἀρχομένοις, σοφοῖς τε καὶ ἰδιώ-
ταις, ἀσθενέσι καὶ ὑγιέσιν, ἦν ἂν εἴποις ὑγείαν τε καὶ νόσον,
25 νέοις καὶ γεγηρακόσι τοῖς τῆς ἀκριβείας ἅμα καὶ τῆς ἀπλότητος·
ὅθεν ἄρα καὶ τῷ θεῷ ὄρει παντὶ διὰ θαύματος ὅτι πλείστου τὰ
κατ' αὐτὸν ἤγετο καὶ διδάσκαλος πᾶσι σχεδὸν ἦν ὀρώμενός τε
καὶ ἀκουόμενος), βάσκανον ὀφθαλμὸν ὁ κοινὸς ἄνωθεν τῶν ἀγα-
θῶν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων βάσκανος καὶ φθορεὺς ἡμῖν ἐπι-
30 βάλλει, τὸν φωστῆρα τοῦτον καὶ ὁδηγὸν οἰονεῖ τινα λίθον ἐκλεκτὸν
ἐντιμον τῶν θεμελίων ἐξελὼν τῆς πνευματικῆς Ἱερουσαλήμ ἐκεί-
νης, τοῦ ἱεροῦ φημι Ἄθω· ὅθεν ἄρα καὶ τὰ τοῦ σεισμοῦ καὶ

30/31 λίθον ἐκλεκτὸν ἐντιμον κέ] Ἰσαίου κη'. 16.

τῆς θραύσεως ἐκείνης ἀρξάμενα οὐπω καὶ νῦν εἰσέτι λήγει, ἀλλὰ καὶ προκόπτει μᾶλλον ἐπὶ τὸ χειρόν, βαρβαρικάς ὀρμαῖς αὐξανόμενα. Τῆς γὰρ κοσμικῆς ἐκείνης ἀταξίας, φεῦ, καὶ συγχύσεως κάκιστα προκοπούσης, καὶ πάσης τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς χρήμασι 5 τε καὶ σώμασιν, ἵνα μὴ καὶ ψυχαῖς αὐταῖς εἶπω, φθειρομένης ὁμοῦ καὶ εἰς τὸ μηδὲν ἤδη χωρούσης, διὰ τὴν καθ' ὑπερβολὴν πλημμυρήσασαν τοῦ γένους ἡμῶν ἀμαρτίαν, βουλὴν οἱ τοῦ θεοῦ ὄρους σὺν τῷ κοινῷ δηλαδὴ βουλευόνται προεστῶτι, συνετὴν ὁμοῦ καὶ γενναίαν καὶ τῷ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἀξιώματι μάλα πρὸς τρόπου· τοὺς γὰρ προὔχοντας ἀρετῇ τε καὶ ἀξιώματι τῶν ἱερῶν ἐκ 10 λεξάμενοι φροντιστηρίων ἐκείνων, καὶ μάλιστα τοὺς τῆς μεγάλης λαύρας Ἀθανασίου φημί τοῦ πάνυ, ἅτε δὴ καὶ πολλῶ τινι τῷ μέσῳ καὶ λόγῳ καὶ ἀρετῇ καὶ φιλανθρωπίᾳ καὶ τῷ διὰ πάντων δοκίμῳ τῶν ἄλλων ὑπερκειμένης, σὺν τῷ κοινῷ καθηγεμόνι τοῦ ὄρους ἐκπέμπουσιν εἰς πρεσβείαν τοῖς βασιλεῦσιν, εἰρήνην τὴν 15 καλλίστην ἀξιοῦντες τῆς κάκιστ' ἀπολουμένης στάσεως ἀνθελέσθαι καὶ τὰ κατ' ἀλλήλων ξίφη καταθεμένους τοῦ μὲν συγγενοῦς αἵματος καὶ τῆς κοινῆς τοῦ γένους ἀπωλείας λαβεῖν οἶκτον, κατὰ δὲ τῶν κοινῶν ἐχθρῶν κοινῇ πάντας αὐτὰ τε καὶ τὸν θυμὸν παραιτῆσαι· οὕτω γὰρ τό τε θεῖον ἐνεργὸν καὶ τὰς ἑαυτῶν εὐχὰς συν- 20 εργοὺς ἔχειν· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ πάντως πᾶν τούναντίον. Οὕτω τῶν πατέρων καλῶς καὶ καιρίως βουλευομένων, ἐν τοῖς πρώτοις τῶν πρέσβων καὶ ὁ μέγας ἐχειροτονεῖτο δηλαδὴ Σάβας, καὶ πολὺς ἦν ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος, τοῦ τε κοινοῦ προεστῶτος καὶ πάντων ὁμοῦ τὰ ἴσα ψηφισομένων· τῷ δὲ καινῇ τις ὕχλησις ἐδόκει ταῦτα καὶ 25 ἀσχολία, πάλαι τῶν τοιούτων ἀφεμένῳ καθάπαξ καὶ Θεῷ μόνῳ καὶ ταῖς ἐκείνου θεωρίαις ἀνεκδότως σχολάζοντι· ἄλλως τε καὶ τῶν μελλόντων ἐναργῶς ἐκεῖνος ἤδη προβλέπων οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς ὑπὲρ τούτων ἀξιοῦσιν ὅλως ἡΐου· ὁθεν καὶ πολ- λάκις τοῦ προεστῶτος τῆς λαύρας καὶ τῶν ἀδελφῶν εἰς ταῦτό 30 συνελθλυθότων, καὶ πολλὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀξιούντων, ἄκαμπτος ἦν τὸ παράπαν. Ἐπεὶ δ' ὁ τῆς πρεσβείας ἕξαρχος, ὁ προρρηθεῖς

25 κενή B.

v.

21

φημι κοινὸς τοῦ ὅρου προστάτης, τῆς περὶ τὸν θεῖον Σάββα
 σπουδῆς οὐκ ἔφθει, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἀψασθαί ποτε διατεινόμενος τῆς
 προκειμένης πρεσβείας, οὐδὲ τὸ πρυμνήσιον λῦσαι δυστυχῶν οὕτως
 ἐκ πρώτης, ὅ φασι, τῆς ἀφειρητίας (τούτω γὰρ ἄντικρυς ὁ ἱερός
 5 ἐκεῖνος πρεσβύτης τὴν στέρησιν ὤετο καλῶς τοῦ θαυμαστοῦ Σάββα
 καὶ τὸ μὴ συνέμπορον ἔχειν αὐτὸν δηλαδὴ καὶ τὴν σὺν αὐτῷ
 χάριν), πείθουσι, μᾶλλον δὲ βιάζονται καὶ ἄκοντα συνελθόντες
 αὐθις ἅμα τὸν μέγαν· ἔχει γὰρ φασί τι καὶ βίας τὸ φίλτρον. ¹⁸
 δὲ πείθεται μὲν καὶ συντίθεται βιασθεῖς, ὅπερ εἶπον, τῇ κοινῇ
 10 τῶν πατέρων ψήφῳ, προλέγει δὲ μάλα προφητικῶς καὶ πεπαρ-
 ρησιασμένως εἰς ἀκοὰς πάντων τὸ μέλλον, "Ἐγὼ μὲν", εἰπὼν,
 "Ὅ σεβάσμιοι καὶ φίλοι πατέρες, ἄπειμι, κατὰ τὰ κεκελευσμένα, ἐπεὶ
 ταῦθ' οὕτως ὑμῖν ἔδοξε καὶ μεταθέσθαι τὴν γνώμην οὐκ ἔνι· ἐκεῖνο
 δὲ βούλομαι πάντας ὑμᾶς εἰδέναι, ὡς ἀπελευσόμεθα μὲν ἐκεῖσε
 15 καὶ πολλὰ περὶ τῆς σπουδαζομένης κοινῆς ὠφελείας καὶ εἰρήνης
 ἐροῦμεν, ἀνύσομεν δ' οὐδὲν οὐδοτιοῦν τὸ παράπαν· ἐροῦσι γὰρ καὶ
 ἡμῖν ἄντικρυς· Ἰστε τὸ πάλα· ῥηθὲν ὑπὸ τινων πρὸς τὸν μέγαν
 Ἱερεμίαν· μὴ προφητεύσης, φησίν, ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου· εἰ δὲ
 μὴ γε, ἀποθανῆ, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ προφανῶς ἔβυσαν τὰ ὄψα, κατὰ
 20 τὸ γεγραμμένον, τοῦ μὴ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου· ἐγὼ δ' αὐτὸς
 ἄπειμι τὴν πρὸς θάλατταν μᾶλλον καὶ πάντως ἀποθανοῦμαι,
 ἐπειδὴ ταῦτα δοκεῖ καὶ κεκράτηκεν ἢ περὶ ἡμῶν, ὡς ὄρω, ψή-
 φος". Οἱ μὲν οὖν πατέρες ἐθαύμαζον ἀκούοντες ταῦτα καὶ δια-
 ποροῦντες ἦσαν ἐπὶ τοῖς λαληθεῖσιν· ἢ δὲ γε περὶ τὸ πρᾶγμα
 25 σπουδῆ, καὶ μάλισθ' ὅτι πείσαντες ἤδη τὸν μέγαν εἶχον, λύειν
 αὐθις ἐδόκει τὴν ἀπορίαν ἐκείνοις, οὐ κατὰ πρόγνωσιν, ἀλλ' ἀπλῶς
 οὕτως εἰρησθαι ταυτὶ νομίσασαι τῷ δικαίῳ. "Ὅτι δὲ τοῦ μέλλοντος
 ἀψευδῆς ἦν προφητεία τὰ τότε ῥηθέντα καὶ οὐδέτερον ἐκείνων
 διέπεσε τὸ παράπαν, τὸ τέλος ἐναργῶς ἔδειξε τῶν πραγμάτων·
 30 οὔτε γὰρ πρεσβεύσαντες ἦνυσάν τι καὶ ὀπωσοῦν τῶν σπουδαζομέ-
 νων, καὶ ὁ ταῦτα δὲ προειπὼν μετ' ἐνιαυτὸν ἔβδομον οἶμαί που
 τὴν ποιουμένην εἰρήνην ἰδὼν τῆς τε βασιλείας καὶ τῆς ἱεραῆς ἐκ-

18 Ἱερεμίου 12', 21. — 29 τὸ παράπαν διέπεσε M. — 31 ἔβδομον=1342-1349.

κλησίας καὶ τὰς φιλότατας καταλλαγάς, ὑπὲρ ὧν καὶ πολλάκις ἤρ-
 ξατο καὶ τοῖς φίλοις ἐν μυστηρίῳ προεῖπεν αὐθις, αὐτόθι μεταλ-
 λάττει μακαρίως τὸν βίον· ἀλλὰ μήπω τοῦτο τέως, ἀλλ' ἐπὶ τὴν
 ἀκολουθίαν αὐθις ἰτέον τοῦ λόγου.

62. Τρίτη μὲν ἦν ἐπὶ εἰκάδι· τῷ Δύστρω (ἔκτος ἦν οὗτος 5
 μῆν, ἀφ' οὗ τὰ τῆς κοσμικῆς φημι στάσεως ἤρξατο καὶ τῆς ζά-
 λης), οἱ δ' ἱεροὶ πατέρες οὗτοι καὶ πρέσβεις, τὸν μέγαν ἔχοντες
 ὀηλαδὴ μὲθ' ἑαυτῶν Σάβαν, λύσαντες ἐκ τοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς Με-
 γίστης Λαύρας ἐπινείου, τὴν ἐς Βυζάντιον μετὰ θαυμαστῆς τινος
 τῆς πομπῆς καὶ τῶν εὐχῶν ἀποπλέοντες ἦσαν. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ 10
 πλοῦ τε καὶ τῆς θαλάττης καλῶς αὐτοῖς εἶχε, τῶν πνευμάτων
 ἐφεπομένων καὶ μετὰ θαυμαστῆς τινος τῆς γαλήνης ὡσπερ δορυ-
 φορούντων, τάχιστα τε ὁμοῦ καὶ ἤδιστα τούτους παραπεμπόντων·
 τὸ γὰρ Αἰγαῖον ἅμα ταῖς μεταξὺ παραλλάξαντες νήσοις, Ἑλλή-
 σποντόν τε καὶ τὴν ὑπερκειμένην ἀναπλεύσαντες ὀξύτατα Προ- 15
 ποντιῶδα, τριταῖοι καταίρουσιν εἰς τοὺς τῆς Κωνσταντινίου λιμένας.
 Οὐκ ἔμελλον δὲ ἄρα τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ἐλπίδων ἐπιτεύξεσθαι
 διὰ πάντων· οὐ γὰρ πάντα, φησί, Θεὸς πᾶσι δέδωκε· μᾶλλον δὲ
 τοῦτο μὲν οὐκ ἂν ἔγωγε φαίην, ἀλλ' ὅτι τὰ μὲν οὐκ ἐφ' ἡμῖν,
 ἐκεῖνου πάντα καλῶς καὶ κατὰ φύσιν ἑαυτοῦ δεδωκότος· βούλεται 20
 γὰρ ἀναμφιβόλως, δημιουργός τε καὶ παντοδύναμος ὧν, χαλινοῖς
 τισι· προνοίας ἀρρήκτοις τὰ κτίσματα πρὸς γε τὸ ἀπαθὲς καὶ ἀδιά-
 λυτον συνέχειν καθάπαξ, ἐπεὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν αὐτοὶ πρὸς τὸ συμφέρον
 ἑαυτῶν οὐκ ἠβουλήθημεν ἐπιδοῦναι, φάσκει προαιρέσει τὰ βλαβερὰ
 προκρίναντες τῶν καλλίστων, καὶ κάλλιστα τῇ δοθείσῃ τιμῇ χρη- 25
 σάμενοι τοῦ αὐτεξουσίου καὶ τῶν ἐκ Θεοῦ πάντων ἀτυχεῖς κατέ-
 στημεν δῆπου, καὶ μάλα εἰκότως καὶ καταλλήλως τοῖς ἐκεῖθεν
 χρησιμοῖς· “τῷ γὰρ ἔχοντι παντί”, φησί, “δοθήσεται καὶ περισσευ-
 θήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται·
 ἀπ' αὐτοῦ”. Ἐντεῦθεν τοῖς πατράσιν (ἔδει γὰρ τὰ τῆς προρρήσεως 30
 μὴ διαμαρτεῖν τῷ μεγάλῳ) τὰ τῆς πρεσβείας ἦν ἄπρακτα τὸ
 παράπαν· εἰς οὐρανὸν γὰρ ἀτεχνῶς ἐδόκουν τοξεύειν, ἢ τὸ ἐξ

5 *δίστρω* B. — 28 *Ματθ. κς'*, 29. — 32 *Corpus paroem.* II, σ. 27, 114.

ἄμμου πλέκειν σχοινίον, τούτοις ἐπιχειροῦντες. Ἄλλὰ τὰ μὲν ὑπὲρ
 αὐτῶν τὸ τηρικαῦτα πραχθέντα καὶ λαληθέντα καὶ τὰ τῆς μεγάλης
 ὑποθέσεως ταύτης, μᾶλλον δὲ τῆς κοσμικῆς εἰπεῖν ἀταξίας καὶ τῆς
 φθορᾶς, ὅπως ἔσχε, λέγειν ἑτέροις παραχωρήσω, πραγματείας ἐτέ-
 5 ρας ὄντα καὶ πολλῶ μακροτέρας ἢ κατὰ τὴν παρούσαν ὁρμὴν τοῦ
 λόγου· ἐροῦσί γε μὴν οὐκ ὀλίγοι πάντως, οἷς ἔργον ἐξετάζειν τε
 καὶ συγγράφασθαι τὰ τοιαῦτα, εἰ καὶ τὸ τῆς ἀκριβείας μὴ δια-
 μαρτεῖν ἐπὶ πᾶσιν ὡς ἀληθῶς ἔργον· ἐκεῖνο δ' ἐπὶ τοῦ παρόντος
 ὡς ἀναγκαῖον εἰπὼν αὐτὸς τέως ἐπὶ τὸν μέγαν αὖθις τρέψω τὸν
 10 λόγον. Ἐπεὶ γὰρ τοὺς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὁμοιοῦσας καὶ τῆς εἰρήνης
 λόγους καὶ τὴν πρεσβείαν ἀποδοκιμασθέντα καθάπαξ οἱ τοῦ ὄρου
 εἶδον πατέρες, οὐκ ἔστησαν μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ γράμμασιν
 αὖθις ἐν ἐπιτόμῳ τοὺς ὑπὲρ τούτων αὐτῶν ἐγχαράξαντες λόγους.
 ἐν οἷς καὶ τὴν ἐσῦστερον ἀποκατάστασιν καὶ τὴν νῦν ὀρωμένην
 15 τῆς βασιλείας ὁμοφροσύνην διορατικῶ τῆς ψυχῆς ὄμματι μετὰ πολ-
 λῆς τῆς ἀκριβείας κατὰ μέρος προεῖπον, ἐγχειρίζουσι καὶ ταῦτα
 τῇ βασιλίδι· τῆς δὲ τῇ συγκλήτῳ κοινωσαμένης, ὡς ἔθος, ἐπεὶ
 καὶ ταῦτα λῆρος ἐδόκει καὶ πλάνη σαφῆς τῶν θεοφορουμένων
 ἐκείνων, οἱ μὲν καὶ τὸν κονιορτὸν ἐκτινάξαντες τῶν ποδῶν καὶ τὴν
 20 οἰκείαν εἰρήνην ἐπανακάμψασαν πρὸς αὐτούς, κατὰ τὴν δεσποτικὴν
 ἐντολήν τε καὶ πρόρρησιν, αὖθις λαβόντες καθ' ἑαυτούς, ὥσπερ
 δὴ καὶ τὸ πρότερον ἦσαν τὸ κοινὸν τῆς οἰκουμένης ναύαγιον καὶ
 τὴν πανολεθρίαν μετὰ πολλῶν ἀποδυρόμενοι τῶν θαλάσσιων· ὁ δὲ
 θαυμασίος Σάβας, πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστραφεὶς καὶ τοὺς φίλους καὶ
 25 τῆς ἑαυτοῦ προρρήσεως ἀναμνήσας ἡμέρα, τὰ τοῦ μεγάλου Παύ-
 λου καὶ αὐτὸς ἄντικρυς ἐπὶ ταῖς αὐταῖς μᾶλλον δὲ καὶ χεῖροσιν
 ἀποτυχίαις πρὸς αὐτούς διεξήκει. Εἶτ' ἐφεξῆς προσετίθει καὶ ταῦτα.
 "Ἄλλ' ἡμεῖς" λέγων, "ὦ φίλοι πατέρες, τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς
 καλῆς προθυμίας μηδαμῶς τὸ παράπαν ἐνδῶμεν· τοῦτο γὰρ εἶναι
 30 πρὸς τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. Ἰδοὺ", φησί, "τῶν ἀγώνων ὁ
 μέγιστος οὗτος· ἀγωνίζεται γὰρ κατὰ τῆς εἰρήνης ἢ στάσις, κατὰ
 τῆς ἀρετῆς ἢ κακίας, κατὰ τῆς ἐντολῆς ἢ παραβάσεως αὖθις καὶ

4 ἐτέροις M, ἄλλοις B. — 20/21 Ματθ. ι', 13.

πρὸς Χριστὸν ἄντικρυς ὁ Βελίαρ, ὃς καὶ πολλοὺς ἤδη συμποδίζει, καθάπερ ὀρώμεν, ἐπειδὴ καὶ σκότος ὦν φῶς ὑποκρίνεται, κατὰ τὸν μέγαν καὶ αὐθις εἰπεῖν Παῦλον. Ἄλλ' ἡμεῖς, ὕπερ εἶπον — οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν—, γενώμεθα τῆς κρείττονος μοίρας· καὶ ἐπεὶ τὸν ὑπὲρ ὁμοιοῦσας κοινωφελῆ καὶ σωτήριον ἐφάβ- 5 λισαν οὗτοι λόγον, μηδ' οὕτως ἡμῖν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης καὶ τῆς κατὰ δύναμιν συμμαχίας ἀμελητέον, ἀλλ' ἐν ἡσυχίᾳ ταῖς εὐχαῖς καὶ τοῖς δάκρυσιν ὑπὲρ τούτων αὐθις αὐτῶν καὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας χρηστέον. Πρὸς μὲν τοὺς ἀνθρώπους τὴν εὐκαιρον ἐλώμεθα σιωπὴν ἤδη, ἐπειδὴ καιρὸς λόγου καὶ καιρὸς σιωπῆς, ὡσπερ ἄρα 10 καὶ παντὸς ἄλλου πράγματος, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα· τῷ δὲ τῆς δίκης ἐφόρῳ δεσπότη μηδέποτε παυσώμεθα τοῖς ἀλαλήτοις ἐντυγχάνοντες στεναγμοῖς τῆς καρδίας, ἐπεὶ καὶ σιωπῶντων οἶδεν ἀκούειν· μηδὲ κοπιᾶσωμεν, προφητικῶς εἰπεῖν, αὐτῷ κατακολουθούντες, ἕως οὗ εὐρομεν τόπον τῷ Κυρίῳ, τὸ καθαρὸν φημι καὶ 15 ἀστασίαστον τῆς εἰρήνης, ᾧ δηλονότι Θεὸς ἐνοικεῖ, ἡ ὄντως εἰρήνη". Ταῦτα πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ κατ' ἰδίαν ὁ μέγας εἰπὼν Σάβας, καὶ πρὸς τὰς κοινωφελεῖς εὐχὰς καὶ τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας ὡσπερ πτερώσας, ὑπόδειγμα διδῶσιν ἑαυτὸν ὁ σοφὸς κἀν τοῖς ἔργοις· οἰκίσκῳ γάρ τινι περιγράψας τὸ σῶμα τῇ συνήθει χρώμενος 20 ἦν ἀγωγῇ καὶ φιλοσοφίᾳ, τοῦ μὲν σώματος ὀλίγα τινὰ καὶ ὅσον μὴ λυθῆναι τὸν τῆς φύσεως δεσμὸν καθάπαξ φροντίζων, πρὸς αὐτὸς ἑαυτὸν δὲ καὶ τὸν Θεὸν διὰ παντὸς βλέπων καὶ ταῖς ἐκεῖθεν ἐλλάμψεσιν ἀνεπιστρόφως σχολάζων, στεναγμοῖς τε καὶ δακρύων πηγαῖς ἀκενώτοις νῦν μὲν τὴν ὡσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ ζάλην καὶ τὸν κατ' 25 ἀλλήλων ὄλεθρον καὶ τὴν μανίαν ὕδρῳμενος τῶν ἀνθρώπων καὶ ὕπως ὑπὸ τῶν παιδῶν ἢ ταλαίπωρος ἐκουσίως παρατραπεῖσα φύσις τῆς μὲν οἰκείας εὐγενείας ἐξέστη, "παρασυνεβλήθη δὲ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις", κατὰ τὴν προφητείαν, μᾶλλον δὲ καὶ κτή- 30 νους καὶ θηρίου παντὸς ἀτοπιωτέρα κατέστη, μηδὲ ἑαυτῆς γοῦν

1/3 Κορινθ. 2, ια', 14. — 4 Κορινθ. 2, β', 11. — 11 Ἐκκλ. γ', 1, 7. — 14 Ἱερεμ. ιζ', 16 «οὐκ ἐκοπίασα κατακολουθῶν ὀπίσω σου». — 15 Ψαλμ. ρλα', 5 «ἕως οὗ εὐρω τόπον τῷ κυρίῳ». — 28 οἰκίαις B. — 29 Ψαλμ. μη', 21.

αὐτῆς φειδομένη, νῦν δὲ τὸν φιλόανθρωπον εἰς οἶκτον αὐτῆς ἐπι-
καλούμενος δεσπότην. Ὅθεν οὐδὲ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς ἐνστάσεως
ταύτης τὸ παράπαν ἀπέστη, πρὶν ἢ τὰ τῆς εἰρήνης εὐαγγέλια καὶ
τῆς βασιλικῆς συμφωνίας δι' ἀποκαλύψεως ἐκεῖθεν δεδεχθαι· ὃ δὲ
5 καὶ τοῖς φίλοις συνασκηταῖς, οὐ τοῖς ἐγγύς φημι μόνον, ἀλλὰ καὶ
τοῖς μακράν, ἐν μυστηρίῳ προεῖπεν, ἐνιαυτὸν ὀλόκληρον, οἶμαι,
καὶ πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς προγνώσεως ταύτης προλαβούσης.

63. Ἐνιαυτούς μὲν οὖν ὅλους ἔξ ἐν τῇ φιλησυχῳ ταύτῃ μω-
νώσει καὶ ἀγωγῇ διατετριφώς, ἐν ἀδιαλείπτῳ δὲ πένθει, καθά-
10 περ ἔφην, ὁ μέγας ἀπρόιτος ἦν ἐκείνου τοῦ δωματίου καθάπαξ·
ὠμίλει γε μὴν τῶν προσιόντων ἐνίοις, τὰ τε τῶν πρὸς σωτηρίαν
ὑποτιθέμενος θαυμασιῶς καὶ πρὸς τὰς ὑπὲρ τῆς κοινῆς εἰρήνης
εὐχὰς πάσῃ σπουδῇ παροτρύνων τοὺς πάντας· μάλιστα δὲ τοῖς
πειρασμοῖς περιπεπτωκόσι ποικίλοις καὶ δυσχεροῦς καὶ ἀνωμάλου
15 πειραθεῖσι τῆς τύχης, οἷα τὰ τοῦ καιροῦ καὶ τῆς ἐμφυλίου μά-
χης ἐκείνης, λιμὴν ἀναψύξεως ἦν εὐχαῖς τε καὶ λόγοις· ὅθεν καὶ
πολὺς ἦν ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος ἀνά πᾶσαν τὴν πόλιν, εἰ καὶ τὰ
τῆς κοινῆς ἐκείνης στάσεως καὶ τῆς κατ' ἀλλήλων φημι τῶν ἀνθρώ-
πων μανίας ὡσπερὶ τι ζοφερὸν νέφος ἐπεσκότει· τέως τῷ φωτὶ τοῦ
20 λαμπροῦ τούτου φωστῆρος. Τῆς δὲ περὶ αὐτοῦ φήμης πανταχοῦ
διουούσης, καὶ τῶν ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐκ τῆς
αὐτῆς πατρίδος πρὸς ἐκεῖνον φοιτῶντων, συνηρέχθη τι καὶ τοιοῦ-
τον, δεῖγμα τῆς ἐνοικουούσης τῷ ἀνδρὶ χάριτος καὶ τῆς προφητείας.
Τῶν Θεσσαλονικέων ποτέ τινες ἐπιδεδημηχότες τῇ Κωνσταντίνου
25 καὶ πρὸς τὸν θαυμαστὸν ἀπήεσαν Σάβαν τῆς συνήθους ἀπολαύ-
σοντες ὁμοῦ παραινέσεως καὶ τῆς ὁμιλίας· τούτους ὑπτίαις, ὃ φασί,
δεξάμενος ταῖς χερσὶν ὁ μέγας καὶ ἠδέως αὐτοῖς εἰς τὴν καρδίαν —
τὸ τῆς θείας Γραφῆς φάναι—λαλήσας, ἔπειτα καὶ περὶ τῶν ἐν
Θεσσαλονικῇ γενομένων ἐμφυλίων τὸ τηρικαῦτα πολέμων τε καὶ
30 φόνων αὐτοὺς ἀνηρώτα. Δεῖ δὲ μᾶλλον ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀγα-
γεῖν, ἐν οὗτω καὶ σαφέστερον εἶη τὸ θαῦμα. Ἐν τῇ κατὰ τὸ
ἱερὸν ὄρος σεπτῇ τοῦ Βατοπεδίου λαύρα, καθάπερ ἔφθην εἰπών,

13 *πειροτέρων* B. — 20 *φίμης* B. — 22 *ἐκείνων* B. — 28 Γενέσ. ν', 21.

ἀσκουμένου τοῦ θείου Σάβα, τῶν Θεσσαλονικέων τινές, τῆς φή-
μης ἐκείνους πάντως καλούσης, εἰς προσκύνησιν ἐκείνου καὶ ὁμι-
λίαν ἐφοίτων· καὶ μέντοι καὶ προσιόντες καὶ πολλῆς ἐκεῖθεν
ἐντυγχάνοντες τῆς ὠφελείας καὶ τῆς εὐφροσύνης ὑπέστρεφον, οὐ-
μενουν ἑαυτοὺς μεμφόμενοι τοῦ καμάτου καὶ τῆς ὁδοιπορίας, ἀλ- 5
λά καὶ τῶν ἐλπίδων καὶ τῆς φήμης αὐτῆς ἐπέκεινα πολλῶν
τῶν πραγμάτων εὐρηκότες τὴν πεῖραν. Ἐν δὲ τούτοις καὶ τις
ποτὲ τῶν ἐπὶ δόξῃ τῆς ἐκεῖ πολιτείας σεμνυνομένων τὸν ἱερὸν
καταλαβὼν Ἄθω καὶ τῆς λαύρας ἐκείνης μεθ' ὅσης τῆς σπουδῆς
ἐπιβαίνει, τὸν μέγαν καὶ αὐτὸς δῆθεν ἰδεῖν ἐφιέμενος Σάβαν· ὁ 10
δὲ ἄρα τοιαύτης ἀπολαῦσαι χάριτος οὐμενουν ὕλως ἄξιος ὢν,
διὰ τὴν ὑποικουροῦσαν τῇ ψυχῇ φαυλότητα καὶ θηριωδίαν, ὡσπερ
δὴ καὶ προῖων ὁ λόγος δηλώσει, κωλύεται προφανῶς ὑπὸ τῆς
ἐνοικούσης χάριτος τῷ μεγάλῳ, ὡς ἂν μὴ εὐκαταφρόνητον, οἶμαι,
καὶ καταγέλαστον εἶη τοῖς ἀνοήτοις τὸ θεῖον, παντὸς τοῦ βουλο- 15
μένου καὶ αὐτῶν φημι τῶν πονηροτάτων κατὰ πολλὴν γινόμενον
ἐξουσίαν· “μὴ δῶτε γάρ”, φησὶν ἡ θεία Γραφή, “τὸ ἅγιον τοῖς
κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοί-
ρων”. Ἐπιβαίνει δ' ὁμως, ὡς εἶπον, ὁ Ἀνδρέας καὶ ταύτης τῆς
λαύρας—τοῦτο γὰρ αὐτῷ κλησὶς—καὶ τῆς συνήθους ἐκείνοισ ἀπο- 20
λάσας τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης, ἔπειτα καὶ τὸν μέγαν ἰδεῖν ἤξιον,
ἐπὶ τούτῳ γὰρ ὡς μάλιστα ἦκειν· τῷ δὲ πητρὶ μηνυθείσης παρὰ
τῶν μοναχῶν, ὡς ἔθος, τῆς ἐκείνου ἐπιδημίας, ἔπειτα καὶ τῆς
θέας αὐτοῦ καὶ τῶν εὐχῶν αἰτουμένων ἀξιῶσαι κάκεινον, ἐπεὶ τὰ
κατ' αὐτὸν ἤδη τρανῶς ὑπὸ τοῦ θείου δηλαδὴ πνεύματος μυη- 25
θεὶς ἦν ὁ μέγας, τὴν ὁμιλίαν εὐθὺς ἐκ πρώτης παρηγεῖτο· οἱ δὲ
τὸν μὲν σκοπὸν ἐκείνου τὸ σύνολον ἀγνοοῦντες, ταπεινοφροσύνης
δὲ χάριν ἄλλως καὶ ἡσυχίας τὴν παραίτησιν οἰηθέντες, ὡς ἔθος,
αὐτὸν πεποιῆσθαι, προσέκειντο καὶ αὐθις, πολλῆ πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ
τούτου χρώμενοι τῇ δεήσει. Ὡς δὲ πολλὰ καμόντες ἐπὶ πολλαῖς 30
ταῖς ἐφεξῆς ἡμέραις οὐδὲν εἶχον ἀνύειν—οὐ γὰρ ἐνεδίδου τὸ πα-

1 Θεσσαλονικαίων B. — 7 εὐρικότες τ. πῆραν - - καίτοις B. — 17 Μαθ. 5',
6 || γραφῆ B, φωνή M. — 20 ἐκείνοισ=τοῖς Βατοπεδινοῖς. -- 26 ὁμιλίαν B.

ράπαν ἐκεῖνος —, πρόσεισι τῷ προεστῶτι τῆς λαύρας ὑπὲρ τούτου
πολλὰ δεόμενος ὁ Ἀνδρέας, μὴ ἂν ἀποστῆναι καθάπαξ ἰσχυρίζο-
μενος τῆς ἱερᾶς ἐκείνης φατρίας, εἰ μὴ κατὰ γνώμην ἐπιτύχαι
δηλαδὴ τοῦ μεγάλου, δι' ὃν ἄρα καὶ τὴν μακρὰν ὁδοιπορίαν ὑπέ-
5 στη προθύμως. Τούτοις καὶ τοῖς ὁμοίοις ὑπελθὼν ἐκεῖνος τὸν
προεστῶτα—εἶχε γὰρ καὶ τινὰς αὐτόθεν τῶν φίλων εἰς αὐτὸ τοῦτο
σπουδάζοντας καὶ συναιρομένους—, πείθει κάκεινον, τὸν τὴν οἰκο-
νομίαν τῆς λαύρας ἐπιτετραμμένον τῆς μείξω καὶ τινὰς τῶν εὐλα-
βεία καὶ γήρᾳ τετιμημένων παραλαβόντα, προσελθεῖν τῷ θαυμαστῷ
10 Σάββα καὶ τὴν ὑπὲρ ἐκείνου θέσθαι πρεσβείαν. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τι-
νες ἦσαν δεόμενοι καὶ μακρὸν ὁμοῦ καὶ ποικίλον τὸν ὑπὲρ ἐκει-
νου ποιούμενοι λόγον, ὡς εἶη τε φίλος κοινὸς τῆς ἡμετέρας λέ-
γοντες λαύρας καὶ ὡς εὐγνωμοσύνης καὶ καλοκαγαθίας ἐπιμελοῖτο,
τιμᾶν ἀρετὴν εἰδῶς εἶπερ τις τῶν πάντων· “διό”, φασί, καὶ “τοσαύ-
15 τῆς ὁδοιπορίας οὐκ ὤκνησε πόνον, καὶ μάλιστα σοῦ καὶ τῆς σῆς
ἀρετῆς χάριν· ὅθεν οὐδ' ὅσιον ὄλωσ, οὐδ' ἀρετῇ τοιαύτῃ προσῆκον,
φυγὴν οὕτως εὐγνώμονα καὶ σπουδαίαν κεναις, ὃ λέγεται, χερσὶν
ἀποστρέψαι· εἰκόσ γὰρ καὶ τῷ βάρει τῆς λύπης κατενεχθέντα νόσω
περιπεσεῖν καὶ κινδυνεύειν οὐ μικρῶς ἐν τῇ ξένη καὶ δίκην ἡμᾶς
20 ὄφλειν ἀπανθρωπίας, ὡς ἂν αἰτιωτάτους αὐτῷ γεγονότας τοῦ πά-
θους”. Ταῦτ' ἔλεγον ἐκεῖνοι, τῷ φαινομένῳ προσέχοντες πάντως
κάντεῦθεν, ὡς εἰκόσ, κατὰ λόγον τὸν ἀνθρώπινον, χρώμενοι καὶ
τοῖς λόγοις· ὃ δέ, πνεύματι θείῳ κινούμενος, ὅπερ ἔφην, καὶ τὰ
μέλλοντα συμβόλοις τισὶ καθορῶν ὡς παρόντα καὶ ἦθος ὁμοῦ καὶ
25 φωνῆν καὶ τὴν ὄψιν πρὸς γε τὸ ἐμβριθέστερον διαμείψας, “Ἄλλ'
οὐκ ἐκεῖνος ἂν ἴδοι ποτέ”, φησίν, “ὄλωσ τὴν ἐμὴν ὄψιν, οὗτ'
αὐθις ἐγὼ τὸν ὀφθαλμὸν ἤ τὴν φωνὴν καὶ ὀπωσοῦν ἐκείνῳ πα-
ρέξω, κἄν Ἄγγελος οὐρανόθεν ἐπὶ ταῦτα προτρέπειν με δοῖτ.
Ἄπιθι τοιγαροῦν, ὃ θεσπεσία μοι κεφαλή· ἄπιθί μοι σὺν τοῖς
30 φίλοις πατράσι τάχιστα τῆς μονῆς ἀποπέμφοντες τοῦτον· οὐδὲ γάρ
ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο τῷ τοιούτῳ ποτὲ καθάπαξ ὀφθεῖν”. Ταῦτα
σὺν τοῖς ἀδελφοῖς ὁ προεστὼς παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀκηκόετε.

ἐνεοί τινες ἦσαν, πρὸς ἀλλήλους ἐκπεπληγμένον τι καὶ παρά-
 λογον οἷον ὀρώντες καὶ τὴν ξένην ἀλλοίωσιν τοῦ πράου καὶ γα-
 ληνοῦ καὶ πρὸς πάντας ἡμέρου διὰ θαύματος ἄγοντες τοῦ μεγί-
 στου· ὅθεν καὶ μηκέτι προσθέντες πειράζειν, τοῦ μὲν ἀπέστησαν
 καὶ ἄκοντες, τὸν δὲ λόγοις παραμυθητικοῖς καὶ τοῖς κατ' ἔθος 5
 δεξιωσάμενοι ξενίοις, ἃ δηλαδὴ φέρουσιν ὄραι, δεξιῶς ἐκπέμπουσι
 τοῦ φροντιστηρίου, καθ' ὑπερβολὴν ἀλύοντά τε καὶ παθαινόμενον
 καὶ τὴν αἰτίαν ἐπιζητοῦντα μαθεῖν τῆς πικρᾶς ταύτης ἀποστρο-
 φῆς καὶ αἰσχύνης. Ἄλλὰ τότε μὲν οὐκ ἐξεγένετό οἱ μαθεῖν, καί-
 τοι γε περὶ πλείστου τὴν ἔρευναν ποιουμένων· χρόνοις δ' ὕστερον 10
 εὐκαίρως ὁ μέγας αὐτῷ καὶ ταύτην γνωρίζει· τὸ δ' ὅπως, ὁ λό-
 γος ἤδη δηλώσει.

64. Τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων, ὡς ἀκριβῶς ἴσασι πάντες,
 δεινῶς τὸ τηλικαῦτα νοσοῦντων καὶ φθειρομένων, καὶ στάσεων παν-
 ταχοῦ καὶ πολέμων ἐμφυλίων κατὰ πόλεις ἐγειρομένων καὶ χώ- 15
 ρας, καὶ τὰ τῆς μεγάλης ἐνόσει Θεσσαλονίκης, καὶ τσοῦτο πλέον,
 ὅσῳ καὶ πλήθει καὶ πλούτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις πασῶν σχεδὸν ὑπε-
 ρέχειν. Τῶν γοῦν Θεσσαλονικέων, ὡς ὁ λόγος ἤδη φθάσας ἐδή-
 λωσεν, ἐν τῇ Κωνσταντίνου πρὸς τὸν μέγαν ἀφικομένων, ἐπεὶ περὶ
 τῶν ἐν τῇ πατρίδι συμβάντων, ὕπερ εἶπον, ἀτόπων ἐρωτηθέντες, 20
 στάσεις μὲν ἐκείνας καὶ τὸν μυρίον καὶ παράλογον φόνον καὶ
 τὴν φοβερὰν τῶν ἐμφυλίων χύσιν αἱμάτων ἐξεῖπον, ἃ μὴδὲ συγ-
 γραφῇ θέμις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐμοὶ τέως διδόναι, τούτων δ' ἀπάν-
 των ἀρχηγόν τε καὶ δημαγωγόν καὶ κάκιστον ἀθλητὴν τὸν ἤδη ῥη-
 θέντα Ἀνδρέαν, ὁ μέγας οὐδὲ πρότερον ἀνήκοος ὢν τῶν τοιούτων— 25
 πῶς γάρ; — ὢν γῆ τε καὶ θάλαττα πλήρης, “ Ἄπιτε”, φησὶν,
 “ ὦ φίλοι, Θεοῦ τε κυβερνῶντος, εἰς τὴν σφετέραν πατρίδα· τῷ
 δὲ κακίστῳ στρατηγῷ τῶν τοιούτων οὕτως ἐρεῖτε· Τάδε σοι δηλοῖ
 δι' ἡμῶν ὁ μοναχὸς Σάββας, ὁ τῆς τοῦ Βατοπεδίου δηλαδὴ λαύρας.

2 οἷον ὀρώντες M, ἐνορώντες B. — 20 ἐρωτιθέντες B. — 21 τῶν μυρίων
 B. — 23 παρόντως B. — 25 Ἀνδρέαν] λέγει περὶ Ἀνδρέου τοῦ Παλαιολόγου, ὅς
 ἔτει 1346-φ στάσεως ἀρχηγὸς ἐγένετο ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ φόνων αἰτίας. Ἰωάννου
 Καντακουζηνοῦ τ. II, σ. 574-582, τ. III, σ. 104-108.

Μέμνησαι πάντως, Ἀνδρέα, ὅπως πρὸ θεῶν τούτων ἐναιαυτῶν εἰς
τὸν ἱερόν ἐλθὼν Ἄθω, προσκυνήσεως ὄψιν καὶ ἀγιασμοῦ χάριν,
μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἐπεζήτησας ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι καὶ τῆς
ἐμῆς ὁμιλίας, καὶ οὐκ ἐξεγένετό σοι τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας, καίτοι
5 γε πάσῃ μηχανῇ χρηραμένω καὶ πάντα λίθον, ὃ φασιν, ὑπὲρ
τούτου κεκινηκότι ὄψιν καὶ δυσχεραίνων τότε καὶ καθ' ὑπερ-
βολὴν ἀθυμῶν, ὡς γε ἐδόκει, τὴν τῆς ἐμῆς ἀποστροφῆς αἰτίαν
μετὰ πολλῆς τινος τῆς σπουδῆς ἀνηρεύνας καὶ μαθεῖν ἐδίψας,
ὡς ἔλεγες τοῖς συνοῦσι, τί ποτ' ἂν εἴη τὸ αἴτιον τούτου τοῦ
10 μυστηρίου. Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ ἐβούλετό σοι Θεὸς ἀποκαλυ-
φθῆναι τὸ κεκρυμμένον, ἐπεὶ μὴ μεταβολὴν μηδὲ δέξασθαι παι-
δειάν ἐτοίμως εἶχες· ἦ γὰρ ἂν ἀπεκαλύπτετό σοι καὶ τότε παρὰ
τοῦ πάντων διψῶντος τὴν σωτηρίαν. Ἐπεὶ δὲ πᾶσαν ἐκραγῆναι
πεποίηκας τὴν κακίαν καὶ τὸν ὑποικουροῦντα τῆς καρδίας ἰὸν ἐξέ-
15 μεσας ὄλον ἀθρόον, ἄκουε νῦν ἀκριβῶς τῆς ἀποστροφῆς τὴν αἰτίαν
ἐκείνης, ἴν', εἰ μὴ βουληθεῖς ἀπόνασθαι τῶν ἐλέγχων, ἀλλ' ἕτε-
ροι πάντως ἐκ τῶν φαρμάκων ἂν τούτων ὠφεληθεῖεν. Τὰς ἀνθρω-
πίνας ταύτας σάρκας, ἄσπερ αἰμοβόρου δίκην θηρὸς ἐσθίεις, καὶ
τὸ τῶν ὁμοφύλων ἀδελφῶν αἷμα, ὑπερ κυνηδὸν λάψας ἔχεις, ταῦτ'
20 ἔμοι γε καθορᾶν ἐν τῷ στόματί σου τότε παρεῖχες· οὐδὲ γὰρ
ὄψιν καὶ εἰκόνα τινὰ λογικοῦ τὸ παράπαν ἀνθρώπου βλέπειν εἶχον,
θηρίου δὲ μᾶλλον πονηροτάτου καὶ ἀτιθάσου, θανατηφόρον ἰὸν ἀπο-
πέμποντος τῆς γλώττης καὶ τῶν μυκτήρων· καὶ δράκοντα δὲ τινα
μέγιστόν τε καὶ τὴν ὀρμὴν ἀνυπόστατον ἐώρων σε, τὴν ὄσφυν
25 οἴονεἰ τινα δύναμιν καὶ ὄπλον, φεῦ, περιεζωσμένον, κάκεινου φουσ-
σώμενον ὡσπερ τῇ συμμαχίᾳ καὶ τῇ ἰσχύϊ. Ταῦτα τοίνυν ἐμοὶ
δειξάντος ἐν σοὶ τοῦ Θεοῦ τότε, πόρρω σε τῆς ἐμῆς θεᾶς καὶ
τῆς ὁμιλίας ἐποίησάμην, τὴν αἰτίαν μηδεὶς συνειδότης· ἐπεὶ δὲ
τὰ νοητῶς ὀρώμενα τότε νῦν αἰσθητῶς, ὡς μὴ ὄφελος, τοῖς
30 ὀφθαλμοῖς προὔθηκας πάντων, καὶ παρ' ἐμοῦ φανερωῶς σύ τε καὶ
πάντες μανθανέτωσαν ταῦτα καὶ διδασκέσθωσαν, ὡς ἄδης καὶ

5 πάντα λίθον - - κεκινηκότι] Corpus paroem. II, σ. 201. — 11 μεταβολεῖν B.
31 ἄδης καὶ ἀπόλεια] Παροιμ. κζ', 20.

ἀπόλεια φανερά παρὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔστι τις κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ· ὅς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ”.

65. Τὰ μὲν οὖν τῆς κοσμικῆς ἐκείνης ἀταξίας τε καὶ συγ-
χύσεως οὕτως ὑπερβολικῶς ἔσχεν, ὡς μηδὲ δεῖσθαι τὸ παράπαν
προσθήκης, μηδὲ πρὸς παράδειγμά τι προσόμοιον ἀναχθῆναι τῶν 5
παλαιῶν δι’ ὑπερβολὴν δύνασθαι, ὡσπερ οὖν μηδὲ τοῖς ἐξῆς ὅλως,
Χριστὲ βασιλεῦ, παράδειγμα γένοιτο, ἀλλὰ καὶ πρῶτα ταῦτ’ ἔστω
καὶ μόνα, μηδαμῶς ὄντων τῶν ἐπομένων· νῦν δ’ ὡσπερ οὐκ ἀρ-
κούντων ἐκείνων καὶ τὰ πολλῶ χεῖρω παρὰ τῆς εἰς ὕψος ἀρθεί-
σης κοινῆς ἀμαρτίας προστίθεται. Τοῖς γὰρ πολιτικοῖς τῶν ἐκκλη- 10
σιαστικῶν ὑπὸ φθόνου καὶ φιλονεικίας κάκιστα συνδιαιρεθέντων,
τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, κυκεῶν ἀληθῶς ἦν πάντα· τίς γὰρ παι-
δαγωγῆσαι καὶ ρυθμίσαι τοὺς ἄλλους, τῆς ὑφειλούσης ταῦτα κα-
νονίζειν ἐκκλησίας ἀκανονίστως οὕτω μᾶλλον δὲ μοχθηρῶς πάνυ
καὶ φιλονεικῶς διατεθείσης; Ἰστε πάντες καὶ διηγεῖσθε τὸν τῆς 15
ὀρθῆς δόξης πρότερον ἀντίπαλον Ἰταλὸν ἐκεῖνον, ὅς τὴν τοῦ προ-
βάτου δορὰν ἑαυτὸν τὸ πρότερον ἀπατηλῶς ἐπενδύσας καὶ τῆς
ἡμετέρας αὐλῆς, τῆς τοῦ Χριστοῦ φημι ποιίμνης, δῆθεν φιλοτι-
μούμενος εἶναι, λόκος Ἀραβικὸς μάτην χανῶν ὕστερον ἀνεφάνη.
Τῶν γὰρ πραγμάτων ἔτι Ῥωμαῖοις διακειμένων καὶ στάσεως μὲν 20
ἐς κόρακας ἀπεληλαμένης, ὁμοφροσύνης δὲ καὶ εἰρήνης πρῶτανευ-
σύσης καὶ συγκροτούσης ἄριστα πανταχόθεν τὴν ἐκκλησίαν ἅμα
τῇ βασιλείᾳ, καλῶς τε καὶ ἀπταίστως ὁμοῦ τὴν ἐκείνῃ προσή-
κουσαν ἐξήνεγκαν δίκην, αὐταῖς ἅμα ταῖς κατὰ τῆς θεότητος
κατατομαῖς τε καὶ βλασφημίαις οἶονεῖ τινα λοιμὸν ἐξελόντες τοῦ 25
καθ’ ἡμᾶς ἱεροῦ συνεδρίου· ὅς δὴ καὶ τὴν ἀλωπεκῆν εὐθύς, ὡς
μηδὲν ἔτι χρησιμεύουσαν, ἀπορρίψας, ἀνακεκαλυμμένη τῇ κεφαλῇ
τὰ τῆς πατρίου δόξης συμφιλοσοφεῖ τοῖς Λατίνοις, τῶν ἐν ἐκεί-
νοις ἱερέων καὶ διδασκάλων φέρων τὰ πρῶτα. Τοῦτου τὴν μοχθη-

1 καὶ οὐκ ἔστι - - αὐτοῦ] Ἑβρ. δ', 13. — 2 ὅς ἀποδώσει κέ] Ῥωμ. β', 6. —
13 ρυθμίσαι B. — 15/29 λέγει περὶ Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ, ὃν ἀνεθεμάτισε συνοδι-
κῶς ἡ Ἐκκλησία ἔτει 1341-φ. Ὅρα τὸ τῆς καθαρῆσεως ἔγγραφον παρὰ τῷ C. Ti-
schendorf, *Anecdota sacra et profana*. Lipsiae 1855, σ. 44-54. — 21 ἐς κόρακας] *Corpus paroem.* II, σ. 421. — 27 ἀπορρίψας B.

ρίαν καὶ τὸν κίνδυνον διαδεξάμενος ὁ μύστης ἐκείνου—φεῦ μέχρι
πύσου προσήκει κακία—τὴν ἀνύποιστον κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐκει-
νην ἐξῆψε φλόγα, ἧς ἔτι τὰ λείψανα θορυβεῖ, καπνοῦ τινος καὶ
σκοτοδίνης τὰς τινῶν ὄψεις ἀποπληροῦντα· ὁ γὰρ τοι βεβαιωτῆς
5 καὶ προστάτης τοῦ καινοῦ τῆς ἐκκλησίας τούτου προδότου, προ-
φάσει χρησάμενος τῇ κατὰ τινων μαρία καὶ τῷ φθόνῳ—καὶ γὰρ
ἦν ποικίλος τις καὶ δεξιὸς τὰ τοιαῦτα, πρὸς τὸ παραστὰν ἅπαν
τοῦ καιροῦ συνεχῶς κατὰ τὸν χαμαιλέοντα πολλὰς τὰς μορφάς
ἐξαλλάττων—, τὸν μὲν εὐσεβῆ τῆς ἐκκλησίας ἔγγραφον ὄρον, ὃ
10 δὴ καὶ αὐτὸς ἔτι σωφρονῶν ὑπεσημήνατο πρὸ τῶν ἄλλων.
ὥσπερ ἐν μελαγχολία τινὶ καὶ μέθη τολμηρῶς ὁ ἀναίδης δια-
γράφει, τὸ τῆς ὀρθῆς δόξης ἀντεχόμενον ἅπαν συνεσκιασμένως
πως ἀναθεματίσας· ἐν οἷς δήπου καὶ ἑαυτὸν πρὸ τῶν ἄλλων πάν-
των, τὸν καὶ πρὸ τῶν ἄλλων, ὑπερ ἔφην, καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ
15 θεσπίσαντα ταῦτα· τὸ δὲ δυσσεβὲς ἐκεῖνο τῆς ἀντιθέτου μοίρας.
φεῦ, ἀντεισάγει, τὰ μανιώδη καὶ καταγέλαστα λέγων ἐκεῖνα, τὸ
κύριον ἑαυτὸν εἶναι καὶ διαιτητὴν τῶν ἐκκλησίας δογμάτων (ἐπὶ
αὐτῷ γὰρ τούτῳ δὴ καὶ προβεβλημένον ἀντικρυς κεχειροτονῆσθαι)
καὶ τῶν ὄρων ὃν ἂν βούλοιο μετὰ πολλῆς τῆς αὐτοκρατορίας νῦν
20 μὲν ἐγκρίνειν δύνασθαι, νῦν δὲ διαγράφειν, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ ψή-
φων τῆν ἀνωτάτω περὶ Θεοῦ δόξαν στρέφων τε καὶ πεττεύων καὶ
οὐδὲ τὸ τοῦ κυνικοῦ Διογένους τούτοις διδούς, ὡς ἔλεγεν ἐξίσου
τὰ τῶν ὀδῶν εἶναι καὶ μηδὲν διαφέρειν, εἴ τις ἂν ἐντεῦθεν ἐκέϊσε.
ἢ τὸ ἔμπαλιν ἐκεῖθεν ἐνταυθοῖ, πορεύεσθαι βούλοιο· ἦ γὰρ ἂν
25 ταῦτα διδούς οὐδὲ καθάπαξ ἡμᾶς διέγραφεν, ὡς ὤφετο, κακῶς ἐκεῖ-
νος τοῦ καταλόγου. Καὶ ταῦτ' ἐκεῖνον ὑπιῶν ἐδίδασκεν ὁ προδότης
τῆς εὐσεβείας, ὁ τὸν ἡσυχαστὴν καὶ φίλον πρὸς τὸ καθ' ἡμᾶς
φιλόσοφον ἐκ μακροῦ σχηματιζόμενος μετὰ πολλῆς ὑποικουρούσης
βασκανίας, ἄγων καὶ φέρων, φεῦ, πρὸς τὸ βουλούμενον ἅπαν τῆς
30 γνώμης τὸν ἄγειν βρενθυόμενον πάντα. Ἄλλ' οἱ μὲν, κακοὶ κακῶς

1 ὁ μύστης ἐκείνου = ὁ Ἀκίνδονος. — 2 ἀνύποιστον B. — 4 γίγρι B. —
16 ἀντισίγει τὰ μανειώδη B. — 18 προβεβλημένων B. — 19 βούλιται B. —
20 πεδιᾷ B.

τοῖς τῆς ὀρθοδοξίας προβόλοις ὡς ὑπό τινος στερροῦ μηχανήματος τοῦ λόγου τῆς εὐσεβείας συνοδικῶς περιτραπέντες καὶ συντριβέντες, ἀξίως τῆς ἑαυτῶν ἀπερρίφησαν κακοδαιμονίας· ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς ἄνωθεν ἀποκαλύψεως ἔδει καὶ ψήφου, καθάπερ ἔθος τῷ σοφῷ, 5 δηλαδὴ τῆς προνοίας, ἐν ταῖς τῶν ὑποθέσεων ἐπιφανεστέραις τοῖς ἀπλουστέροις καὶ μὴ πρὸς τὸ βάθος ἰέναι δυναμένοις τοῦ λόγου συγκατιούσης, Πέτρου δὲ καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν Ἀλεξάνδρου πάλιν ἐδεῖτο τὸ πρᾶγμα καὶ τοῦ θαυμαστῶς ἐν ἐκείνοις ἐνεργήσαντος πνεύματος, ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ τῆς μανίας ἐπωνύμου ἐκείνου, Σάβας ἡμῖν ὁ μέγας γίγνεται τοῦτο, τοῖς ἄνωθεν χρησιμοῖς καὶ 10 ταῖς ἀποκαλύψεσι κάλλιστά τε καὶ ἰσχυρότατα τὸν ὄρθον τῆς εὐσεβείας στηρίξας λόγον· τὸ δ' ὅπως, ὁ λόγος ἤδη δηλώσει· προσέχειν δὲ ἄξιον καὶ μὴ παρέργως τῶν περὶ τηλικούτων λόγων ἀκούειν.

66. Ἀνηῆπτο μὲν ἐκ τῶν καταλειφθέντων κατεψυγμένων ἐκείνων 15 ἀνδράκων ἢ τῆς κακοδοξίας φλόξ, ταῖς αὖραις τοῦ πονηροῦ ῥιπισθεῖσα —στάσεις ταῦτ' ἦσαν καὶ μάχαι καὶ ἡ κακίστη τοῦ ὁμοφύλου διαίρεσις, ὅπερ εἶπον— τῆς δὲ κακίστ' ἀπολουμένης φιλονεικίας ὡσπερὶ τινος ὕλης λιπαρᾶς ὡσημέραι τῷ δεινῷ προστιθείσης καὶ τῆς μὲν ὄρθης τε καὶ ἀπταίστου μοίρας ἀτρέπτως ἐν τῷ καλῷ 20 βεβηκυίας καὶ αὐξομένης, τῆς δ' ἐναντίας αὐθις κολακείας καὶ πειθοῦς τισι κλέμμασιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ δώροις τοῦ ὑγαινοντος αἰὲ παρασπᾶν καὶ τυραννεῖν ἀναιδῶς ἄγαν φιλονεικούσης (ἦσαν γὰρ καὶ τινες τῶν δοκούντων ἐν τε λόγῳ καὶ σήματι καὶ τοῖς φαινομένοις τούτοις τῶν πολλῶν ὑπερέχειν), "Ἐγώ", φησὶν ὁ κλεινὸς Σάβας, 25 "ἀσχάλλων κατ' ἑμαυτὸν ἦν καὶ τὴν φιλονεικίαν ἔνστασιν ἐκπλητόμενος ἐκείνην, πῶς κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὸ χεῖρον προκόψασα πρὸς κακοδοξίαν ἐξήχθη, ἀπὸ τῆς κατὰ τοῦ πλάσματος μάχης ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ πλάστου—φεῦ τῆς ἀπονοίας—κατενεχθεῖσα καὶ πράγμασιν αὐτοῖς τὸν σοφὸν ἐκείνον τοῦ πνεύματος βεβαιώσασα λόγον. 30 ὅς ἀδύνατον εἶναι φησι τὸν Θεὸν ἀγαπᾶν τὸν μὴ πρότερον τὸν

2 συντριβένταις B. — 9 ἐπωνύμου B. — 10 χρησιμῆς B. — 13 λόγον B. — 15 καταλειφθέντων B.

πλησίον ἡγαπηκότα. Οἱ μὲν οὖν τοῦ θεοῦ πνεύματος” φησί· “λόγοι, κάλλιστα τε καὶ ἀσφαλέστατα τῇ τῶν πατέρων χρησάμενοι γλώττῃ, τὸν τῆς ὀρθῆς δόξης ἐκπαιδεύουσι λόγον· ἄρα δὲ μήτοι περὶ τὴν κρίσιν ἀμαρτάνοντες ἡμεῖς τῶν ὀρθῶν λόγων ἐκείνων

5 ἔξω φερόμεθα τῆς εὐθείας, οἱ δ’ ἀντιπίπτοντες ἡμῖν οὗτοι καταστοχαζόμενοι μᾶλλον τοῦ κεκρυμμένου δυσκόλως οὕτω πρὸς τὴν μετάθεσιν ἔχουσι τὸ παράπαν καὶ ἀνευδότως; ἢ καὶ τις τῶν παρ’ αὐτοῖς σοφῶν ἔκ τινος ἐπιπνοίας θειοτέρας μνηθεῖς, κἀντεῦθεν τουνόσιμον ἔχων, οὕτως ἐνστατικόν τε καὶ ἀνευδοτόν τὸ περὶ

10 αὐτῶν συνέδριον τοῦτο κατασκευάζει; Θεῶ τοιγαροῦν ἐπιτρέψαι δεῖ καὶ ἡμᾶς ταῦτα καὶ τὴν παρ’ ἐκείνου δέξασθαι ψῆφον, ἐμφανεστερόν βεβαιούσαν τὸν λόγον· δώσει δὲ πάντως, ἀγαθὸς ὢν καὶ πᾶσι τὰς αἰτήσεις πρὸς τὸ συμφέρον παρέχων”· τὸ δὲ διανοίας ἦν εὐλαβοῦς ἄρα, σοφίαν καὶ σύνεσιν αἰτούσης τοῖς ἀπτη-

15 ρίκτοις, ἀλλ’ οὐκ ἀμφιβολίας οὐδὲ δισταγμοῦ τινος περὶ τὸν ὀρθὸν λόγον· ὑπερ ἔθος ἐκείνων καὶ αὐτὰ φημι τὰ καλῶς ἐγνωσμένα μετριοφροσύνης ὑπερβολῇ οὐ τῇ θεῖα μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ πλησίον ἐπιτρέπειν ὡς ἐπὶ πολὺ κρίσει. “Νῦν μὲν οὖν”, φησὶν, “ἦν, ἐμοὶ δὲ τῇ εὐχῇ φιλοπονώτερον προσκειμένῳ καὶ τὴν ὑπὲρ τούτου

20 θέσειν ἐκτενεότερον ἐπὶ πολὺ ποιουμένῳ, ὡς καὶ τὸ πλεῖστον αὐτῆς παρελθεῖν ἤδη, ὕπνος μὲν ἐπελθεῖν ἀμυδρῶς ἐδόκει· τὸ δ’ οὐχ ὕπνος ἦν, ἀλλὰ τις ὡσανεὶ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων νάρκη, μέσον ἐγρηγόρσεως καὶ ὕπνου τὸν νοῦν πως ἰστάσα. Ναοῦ δὲ τινος ἔνδον ἐστάναι νομίζων, μεγέθει τε μεγίστου καὶ περι-

25 φανοῦς ἄλλως, ἐώρων καὶ ἰδοῦ χορὸς τις ἀρχιερέων λαμπρᾶς πάντων ἱερατικῶς ἐσταλμένων, τοῦ θεοῦ ἐκείνου θυσιαστηρίου μετὰ τινος ἀξιώματος ὁμοῦ καὶ λαμπρᾶς τῆς πομπῆς ἐξῆγει· τῶν δ’ ἱερῶν ἐκείνων ἐξιόντες προθύρων οὐ τὴν αὐτὴν ἤεσαν πάντες, ἀλλ’ ἅμα τῇ προόδῳ διχῆ καὶ ἀπερ τι ποτάμιον σχιζόμενοι ρεῦμα.

30 οἱ μὲν τὸν δεξιὸν χορὸν ἀνεπλήρουν, ἐξ αὐτῆς φημι τῆς ἱερᾶς παραστάδος στοιχηθὸν πρὸ τῶν θεῶν ἐκτυπωμάτων μεγαλόπρεπῶς συνεστῶτες καὶ μέχρι πολλοῦ τινος ἀλλήλοισ, ὡσπερ ἐν σειρᾷ χρυσῇ, συνηρμοσμένοι τε καὶ συμπροϊόντες· τοὺς δὲ θάτερον αὐθις

εἶχε μέρος ἀπαραλλάκτως ἀλλήλοις συντεταγμένους τε καὶ ὡσπερ
 συμπεφυκότας καὶ τὴν στάσιν κατ' ἐκείνους πληροῦντας. Ἄρρητος
 μὲν οὖν αἰδῶς ἐπεκάθητο πᾶσι καὶ σύννοιι τινὲς ἦσαν καὶ πρὸς
 ἑαυτοὺς βλέποντες· σιγῆς δὲ τινος οὔσης, καθάπερ ἐν τελετῇ μυ-
 στηρίων, καὶ πάντων ἡμῶν αἰδοῖ τε καὶ φόβῳ τοῖς ὀφθαλμοῖς 5
 ἀτενὲς ἐνορώντων ἐκείνοις (συμπαρῆσαν καὶ γὰρ ἡμῖν οὐκ ὀλίγοι),
 ἕτερον αὖθις ὁρῶ μεμονωμένον ἐξιόντα τοῦ θυσιαστηρίου ἐκείνου
 (τὴν τοῦ διακόνου τάξιν ἐφίκει μοι πληροῦν οὗτος), φαιδρὸν τι
 μάλα καὶ αὐτὸς ἀπολάμπων τῇ τε στολῇ καὶ τῇ ὄψει· καὶ διὰ
 πάντων ἄγγελος εἶναι τινων θαυμασῶν προσταγμάτων ἐμφαίνων 10
 ἐφίκει μοι γὰρ καὶ βιβλίον ἐν χεροῖν ἔχειν καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐγ-
 κειμένων ἀνάγνωσιν εὐτρεπῆς εἶναι. Τοὺς γοῦν ἐφ' ἐκάτερα παρι-
 σταμένους ἐκκλίνας οὗτος ἐξ Ἰσοῦ καὶ τὴν προκειμένην διῶν εὐ-
 σχημόνως εὐθεῖαν, ἐπ' ὑκρίβαντος ἄνεισιν αὐτίκα τοῦ ἱεροῦ διὰ
 τῶν βαθμίδων, καὶ πάντων ὡς εἰκὸς ἑαυτοῦ καὶ ὄμμα καὶ νοῦν 15
 ἀναρτήσας, πρὸς ἑαυτὸν τε μικρὸν τι πρότερον οἰονεὶ βλέψας, ὡς
 ἄν, οἶμαι, προσεκτικωτέρους μᾶλλον καὶ νήφοντας ἐργάσεται τοὺς
 ἀκρωμένους, ἔτι τῆς βαθείας ἐκείνης σιγῆς πᾶσιν ἐπιπρεπούσης,
 τὸ μετὰ χεῖρας ἀναπτύσσει βιβλίον". Ἀλλὰ προσέχειν ἀξιώ καὶ
 ὑμᾶς αὐτό· αὐτὰς γὰρ ἐκείνας ἀπαραποιήτως ἐνταῦθα τὰς τοῦ 20
 μεγάλου προθήσομαι ῥήσεις, ὧν αὐτήκοος ἐγενόμην. "Τὸ γοῦν
 ἱερόν", φησὶν, "ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος ἀνοίξας βιβλίον — ὦ τοῦ φρι-
 κωδεστάτου καὶ θεάματος καὶ ἀκούσματος — Ἄκινδύνῳ φησὶ τῷ
 λαλήσαντι βλάσφημα κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, τῷ ἄλλῳ
 Ἰουδα, τῷ προδότῃ τῆς εὐσεβείας, τῷ ἄλλῳ Ἀρείῳ, τῷ σχίσαντι 25
 κατ' ἐκεῖνον τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, τῷ ἀποστάτῃ, τῷ τῆς
 ἀληθείας προδήλως ἐχθρῷ τε καὶ πολεμίῳ, ἀνάθεμα! Τούτοις
 ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος τῶν ἀρχιερέων χορὸς τὴν σιγὴν εὐθύς λύσας
 συνάμα τῷ πλήθει παντὶ μέγα καὶ ἐξαισίον τὰ αὐτὰ ἐπεβόα τῆς
 δὲ συμμιγοῦς ταύτης βοῆς εἰς ὕψος ἐξαιρομένης καὶ τὸ ἀνάθεμα 30
 πολλάκις λεγούσης, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὡσπερ ὑπὸ τινος συνωθούμε-
 νος ἀοράτως ἀνάγκης τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις ἐβόων, εἰς ἑμαυτὸν

17 ἐργάσεται M, ἐργάσατο B.

αὐθις καὶ τὰς αἰσθησεις οἷον ἐπάνειμι, τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο τῆς ἀγγελικῆς ἀποφάσεως ῥῆμα στρέφων ἐπὶ τῆς γλώττης ἔτι, καίτοι γε τῆς θαυμαστῆς θεωρίας ἐκείνης ἐξ ὀφθαλμῶν ἤδη μοι γενοίας". Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ μεγάλου θεωροῦ καὶ μυσταγωγοῦ καὶ μύ-
 5 στού τῶν μεγάλων τούτων δηλαδὴ μυστηρίων. Τίς δ' ἂν ἀμφιβάλλοι τῶν τὰ θεῖα πεπαιδευμένων οὐρανόθεν ταύτην ἐξηγηθῆαι τὴν ψῆφον καὶ βίβλον ἐκείνην εἶναι τῶν πρωτοτόκων, τῶν ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καθ' ἣν τὰ μὲν ὀνόματα τῶν τοῖς ἀποστολικοῖς δόγμασιν ἐπομένων ἐγγράφεται, κατὰ τὴν θεῖαν ἀπο-
 10 φασιν δῆπου—"χαίρετε γάρ", φησίν, "ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς"—, τὰ δὲ τῶν ἀντιπάλων ἐκείνοις ἐξ ἀντιστρόφου διαγραφόμενα μέγαλω τινὶ καὶ φοβερῷ τῷ κηρύγματι παρὰ πάσης ἀποβάλλεται συμφώνως τῆς ἐπουρανίου ἐκκλησίας ἐκείνης; "πολλοὶ γάρ", φησίν, "ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· ἐφάγομεν ἐνώ-
 15 πτόν σου καὶ ἐπίομεν καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας", τουτέστι τῶν δογμάτων ἡμῖν ἐκοινωνήσας καὶ μυστηρίων καὶ πρὸς τούτοις τὸ περὶ πολιτείας ἀπλοῦν ἡμᾶς ἐδίδαξας, ἧ καὶ τοὺς συνόντας αὐθις ἡμεῖς ἐδίδαξαμεν λόγον. "Ἄλλ' ἐρῶ", φησίν, "ἐκεί-
 20 νους, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί".

67. Καὶ τὸ μὲν κατὰ τῶν ὑβριστῶν τῆς θεότητος, πᾶσαν ἐκείνης ἐνέργειάν τε καὶ χάριν καὶ ἔλλαμψιν ἀποβαλλομένων κἀντεῦθεν εἰς κτιστάς τε καὶ ἀκτίστους θεότητας τὴν μίαν φύσιν καὶ δύναμιν καὶ θεότητα κατατεμνόντων, ἐν τούτοις· ἃ δὴ καὶ
 25 πολλοῖς αὐτὸς ἐκεῖνος οἰκεία δηλαδὴ παρέθετο γλώσση στήριγμα καὶ δόξαν ἀληθῶς τῆς τοῦ Χριστοῦ σεπτῆς ἐκκλησίας, πρὸ δὲ πάντων τῷ καὶ πάντων ἀρίστῳ ταύτης ἐκδικητῇ καὶ προμάχῳ βασιλεῖ φημι τῷ σοφῷ καὶ γενναίῳ· ὃς καὶ πρὶν μὲν ἐγχαρτῆς γενέσθαι τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων, ἔτι συνῶν τὰδελφῶν τε καὶ βα-
 30 σιλεῖ καὶ τὸ πλεόν ἢ καὶ τὸ πᾶν τῆς ἀρχῆς ἔχων, ὡσπερ ἴσασι πάντες, ἰσχυρῶς ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς ἔστη δόξης, κάλλιστα σὺν ἐκείνῳ τῇ

7/8 Ἐβρ. ιβ', 23. — 10 Λουκᾶ ι', 20. — 14/15 Λουκᾶ ιγ', 26. — 18 Λουκᾶ ιγ', 27. Ματθ. η', 23. κ', 16. κβ', 14. — 28 βασιλεῖ = Ἰωάννη τῷ Καντακουζηνῷ.

ἀληθείᾳ συστάντες καὶ συνέσεως περιουσίᾳ καὶ λόγου τὸ τῆς κακοδο-
ξίας περιφανῶς ἀπελάσαντες ψεῦδος, κἀντεῦθεν οὐ μικρὸν παρὰ πᾶσιν
ἀράμενοι κλέος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν ἐκείνου τῇ ἀρχῇ
συγκαταλελυκότος αὐτίκα, πολλάκις ἐπὶ τε συνόδων ἱερῶν καὶ συλ-
λόγων τὸν ἦδη μοι ῥηθέντα δεύτερον ἀποστάτην οὕτως ἐξήλεγξεν 5
ὀμαλῶς καὶ ἀπόνως ἄγαν, οἷα τὰ τῆς ἀρίστης τούτου φύσεως καὶ
τῆς τέχνης, ὡς δόξαι μὲν τοῖς τότε παροῦσι καὶ τὴν γλῶτταν αὐ-
τὴν ἐκείνου περιελεῖν τῇ περιουσίᾳ τῆς νίκης, μηδὲν δὲ νομι-
σθῆναι φιλόνοιον ἢ μάχιμον ὕλως πρὸς ἐκείνον εἰπεῖν τι καὶ
βλέψαι, ὃ δὴ τῷ δικανικῷ τοῦ λόγου παρεπόμενον ὡς τι πεφυκός 10
ἴσμεν ὡς τὰ πολλά, ἀλλὰ καὶ ὑπανέχειν ὡσανεὶ τὸν ἀντίπαλον
δοκεῖν καὶ συχνὰ περιτρεπομένῳ καὶ ἰλιγγιῶντι λαβὰς οὐ μικρὰς
διδόναι, οἷονεὶ τινα χεῖρα ὑρέγοντα τὴν ἀνάμνησιν τῶν εἰωθότων
ὑπ' ἐκείνου προτεινεσθαι τοῖς ὑπὲρ τούτων προσδιαλεγομένοις· οὐ
γὰρ ἐβούλετο κατὰ τινα δόξαι συντυχίαν ἢ φυσικόν πως περὶ τὴν 15
διᾱλέξιν ἄμβλωμα κεκρατήκεναι τοῦ ἀντιπάλου, βεβηκότος δὲ μᾶλ-
λον καὶ κατὰ τὴν οἰκείαν ἀκμάζοντος δύναμιν ἐκείνου περιγενέ-
σθαι, ἵνα μὴ τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ τοῦ κατ' ἐκείνον εἴη λόγου μά-
λιστα τὰ τῆς ἥττης. Τοσοῦτο τὸ περιὸν ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας
διαλόγοις βασιλεῖ τῷ σοφῷ τε καὶ πράῳ· μᾶλλον δ' ἡμεῖς οὐκ 20
ἂν ποτε τὸ ὄν εἴπομεν, κοτύλη ποταμὸν ὕλον ἀναμετρεῖν ὡς
ἔτυχε δοκιμάζοντες· ἴτω δ' ὁ βουλόμενος, ὅστις ἂν εἴη, πρὸς αὐ-
τὴν φημι τὴν τοῦ πράγματος πείραν· ἔτοιμος γὰρ ἐκείνος παντὶ
τῷ βουλομένῳ πρὸς τε διδασκαλίαν καὶ διάλογον κεχρῆσθαι δογ-
μάτων, καὶ πάντως οὔμενον νεμεσήσει τοσοῦτον ἡμῖν κατὰ πάρ- 25
οδον περὶ τούτων εἰποῦσιν, ἢ μέμψεται μᾶλλον, ὡς μηδὲν τι
μέγα καὶ τοῖς πράγμασιν ἀποχρώντως εἰπεῖν δυνηθεῖσιν· ὧ δὴ καὶ
αὐτὸς μάλιστα τίθειμαι, τὴν ἦτταν ὁμολογῶν εὐγνωμόνως· οὕτω καὶ
γὰρ μοι προσέσται πως τό γε μὴ καθάπαξ ἥττησθαι. Ἐπεὶ δὲ
καθαρῶς καὶ τοῦ βασιλείου κράτους ἐπέβη καὶ τῆς φίλης εἰρήνης 30
καὶ τῶν καταλλαγῶν, κατὰ τὰ πάλαι συντεθειμένα, πρὸς αὐτόν τε καὶ
τὸν Θεὸν αὐτουργὸς ἐγεγόνει, ταύτην ἀρίστην οἷονεὶ καταβάλλεται
κρηπίδα τοῦ κράτους, εὐχαριστήριον εἶποι τις ἂν τῆς παραδόξου

σωτηρίας καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς, ὧν δι᾿ ἧλθε ποικίλων θανάτων, τὴν
 τῆς ὀρθῆς δόξης ἐπ' ἐκκλησίας ἀνακήρυξίν τε καὶ παρρησίαν εὔρε
 γὰρ καὶ τὴν ἀδελφίην τε καὶ βασιλίδα κάλλιστα κατὰ τῶν αὐτῶν
 τε καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἵσταμένην τε καὶ συναγωνιζομένην καὶ
 5 τοῦ μεταστάντος ἀνδρός τε καὶ βασιλέως οὐδὲν ἔλαττον σπεύδου-
 σαν ἔχειν ἐν τούτοις· ἦτις ἄρα καὶ τὸν κακῶς ὑπερμαχοῦντα
 τῆς ἀντιπάλου μοίρας τοῦ θρόνου καθεῖλε, συνόδῳ καινοκτῆ
 λαδῇ χρησαμένη τῶν ὀρθὰ τὸ τρικαῦτα φρονούντων ἀρχιερέων,
 μικρῶ πρὸ τῆς ἐς Βυζάντιον τοῦ βασιλέως εἰσόδου καὶ τοῖς ἀγω-
 10 νισταῖς τῆς ὀρθοδοξίας κάλλιστα καὶ μετὰ παντός τοῦ γινομένου
 συστάσα, τούτους δὴ λέγω τοὺς καθ' ἡμᾶς σοφούς τε καὶ ναΐ-
 ραίους καὶ μέχρις αἵματος αὐτοῦ ζηλωτάς, εἰ δεῖσαιε, τῶν τοιού-
 των καλῶς ἐνταῦθα καὶ διανοηθεῖσα καὶ πράξασα καὶ τῆς εὐσε-
 βοῦς βασιλείας ἀξίως. Ταῦτα τοίνυν οὕτως εὐρών ὁ σοφὸς βασι-
 15 λεύς, ὑπερ εἶπον ἤδη, κατὰ πρόνοιαν ἐναρξάμενα θειοτέραν καὶ
 θεμελίους ὑποβληθέντας καλοῦς τοῦ παντός, ὡς ἂν μὴ τισιν ἄρα
 καὶ καινοτομεῖν αὐτὸς νομισθεῖη, τοὺς μὲν ἀμυνόμενος, τοῖς δ' αὖ
 χαριζόμενος δῆθεν διὰ τὰ προλαβόντα, τὴν ἑαυτοῦ γνώμην καὶ
 τὴν τέχνην ἐπιδείκνυται μετὰ πολλοῦ γε τοῦ περιόντος, τὰ συν-
 20 τρήματα τῆς τοῦ Χριστοῦ νόμφης, τῆς ἐκκλησίας, εὐτέχνως ἅμα
 καὶ συνετῶς ἀνοικοδομήσας, πανημέριον ἑαυτὸν διδοὺς ταῖς ὑπὲρ
 τούτων ἱεραῖς τῆς ἐκκλησίας συνόδοις, καὶ ῥήτωρ αὐτὸς καὶ πρῶ-
 τος καὶ μόνος ὧν ἀγωνιστῆς τῶν τοιούτων καὶ πολυειδῆ τινα
 διαφέρων τὸν πόλεμον πρὸς τε κακοδοξίαν καὶ τοὺς φιλονεικῶς
 25 ἄλλως καὶ φθονερῶς ἀντιτασσομένους τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, εἰ
 γε καὶ φιλονεικίαν ἐγκλητέον ἐκείνοις, ἀλλὰ μὴ προδήλως ἔχθραν
 καὶ τῆς ὀρθῆς δόξης ἔκπτωσιν. Εἶχε δὲ καὶ τὸν μέγαν ὁ θαι-
 μαστὸς βασιλεὺς εὐχαῖς τε καὶ παραινέσεσιν ὑπαλείφοντα καὶ ταῖς

7 λέγει περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Καλέκ. Ὁρθ. Καντακουζ. τ. II, σ. 602-607, καὶ τ. III, σ. 180. — 27/28 ὁ Καντακουζηνὸς ἐπέλεξε τὸ τοῦ ὁσίου Σάββα ἐγκώμιον οὕτω (τ. II, σ. 209): «Σάββα, ὃς πρὸς τῇ Βιτοπεδίου μονῇ τὸν ἀσκητικὸν ἔγνω ὁρόμον καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ θαυμασίους ἐπέδειξετο ἀγῶνας. Καὶ πάλιν (σ. 213): «Σάββαν δὲ διὰ τὸ ἀρετῆ τῶν ἄλλων (Ἄγιορειτῶν) ὑπερέχειν καὶ γνωριμώτατον τῶν βασιλέως (Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ) φίλων εἶναι» κτλ.— 28 ὑπαλείφοντα M, ἔκοντα B.

προρρηθείσαις ἀποκαλύψειςιν ἐπὶ πᾶσι βεβαιούντα τὸν ὀρθὸν λόγον, ὧς δηλαδὴ καὶ προσκειμένος ἦν καὶ συμπεφυκῶς ὡσπερὶ τὴν ψυχὴν καὶ τῆς ἱερᾶς ἐκείνου ψυχῆς καὶ γλώττης ἐξηρητημένος. Ἄλλ' ὁ μὲν περὶ τούτου λόγος τέως ἀναβεβλήσθω, μείζονος ὦν ἱστορίας, οὐ πρὸς τὴν παροῦσαν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου· τοῦτο δὲ 5 μόνον τελευταῖον εἰπὼν τῷ τέλει τοῦ μεγάλου καὶ αὐτὸς συγκαταπαύσω τὸν λόγον.

68. Εἶχε μὲν τῶν πόλεων βασιλεῖς ἡ Κωνσταντίνου φημί τὸν σοφὸν βασιλέα τῶν τε πραγμάτων βασιλικῶς ἀντεχόμενον ἔρῃ καὶ μετὰ πολλῆς τινος τῆς ὁμοφροσύνης τε καὶ τοῦ φίλτρου τῷ 10 υἱεῖ τε καὶ βασιλεῖ συμβασιλεύοντα καὶ συνόντα, καὶ τᾶλλα δὴ τὰ κατὰ μέρος κατὰ τὴν τῶν θεοφόρων ἐκείνων ἀψευδῆ πρὸς τὴν βασιλίδα πρόρρησιν ἀπαραλείπτως ἐνηργηκότα, ὡς μὴδὲν τὸ παράπαν τῶν λόγων ἐκείνων διαπесеῖν, ἵνα μὴ τοῖς καθ' ἕκαστον αὐτὸς ἐπεξίω· εἶχε δὲ καὶ τὸν θαυμαστόν αὐθις Σάβαν μετὰ τὸ τὴν φυγάδα καὶ 15 ἀπόδημον αὐθις εἰρήνην ἰδεῖν κατιούσαν καὶ τὰς φίλας καταλλαγὰς καὶ τὴν κοινὴν ὁμοφροσύνην τοῦ καταλειφθέντος χριστιανύμου πληρώματος, ὑπὲρ ὧν ἠῤῥατὸ τε πολλάκις καὶ δακρύων ἀφῆκε πηγὰς ἰλαστηρίους πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην, ἐφ' ἱκανὸν ἑορτάζοντα καὶ ψυχῇ καὶ φωνῇ καὶ παντὶ τῷ διακειμένῳ τῆς γνώμης 20 τὸν εὐχαριστήριον ἀξίως ἀποδιδόντα καὶ τῷ σεσωκότι προθύμως τὰ σῶστρα θύοντα. Ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων ἀρκούντως εἶχε, “Δεῦρο”, φησὶν, “ὦ φίλος”, τῷ μαθητῇ καὶ συσκήνῳ, “ἐπεὶ καὶ τὸ παρ' ἡμῶν ὀφειλόμενον κατὰ γε τὴν ἐντολὴν ἀποδεδώκαμεν ἤδη, συναλγήσαντές τε πρότερον ἱκανῶς τοῖς ἀλγοῦσι 25 καὶ τοῖς εὐφραϊνομένοις αὐθις ἐπὶ τῇ κοινῇ συμφωνίᾳ καὶ τῇ τῆς εἰρήνης ἐπανόδῳ τὰ εἰκότα συνευφρανθέντες, — χαίρειν γάρ, φησὶν ὁ κλεινὸς διδάσκαλος Παῦλος, μετὰ χαϊρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων, τὸ αὐτὸ φρονεῖν, μὴδὲν κατ' ἐριθείαν πράσσοντας, ἀλλ' ὅσα πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ πλησίον—, δεῦρο τῆς πολιτείας 30 ἡμῶν καὶ τῆς προσηκούσης ἡμῖν ἀκριβείας τε καὶ καταστάσεως καθ'

17 ὁμοφροσύνην B, συμφωνίαν M. — 27, 29 Ῥωμ. β', 15, 16. Φίλιπ. β', 2, 3. — 29 ἐρίθειαν MB.

ἑαυτοὺς ἐχώμεθα πάλιν· καὶ μέλι γὰρ εὐρών, τῶν σοφῶν φησί τις·
 συμμέτρως φάγε, ἵνα μὴ πλησθῆις ἐμέσσης· ἄλλως τε καὶ τοῦ τῆς
 ζωῆς ἡμῶν τέλους κατὰ πόδας ἰόντος νήφειν εἶναι πᾶσαν ἀνάγκην.
 κατὰ τὰς δεσποτικὰς ὑποθήκας, καὶ τὸν νοῦν αὐτόθι προσέχειν, μί-
 5 που καὶ ἀνέτοιμοι φανείημεν ἐπ' ἐσχάτων". Καὶ ταῦτα μὲν ὁ μέγας.
 τὰ οἰκεῖα καὶ προσήκοντα δήπου καὶ λέγων καὶ πράττων ἑαυτῷ
 πάντως καὶ τὴν τελευταίην ἐγγὺς οὔσαν προανακρουόμενος ἤδη· ἐπεὶ
 δὲ καὶ ποιμένος ἔδει, τῇ λογικῇ δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ ποιμένη, καὶ
 ἢ τῶν ἐκκλησιῶν κεφαλὴ τὸν αὐτῆς προστησόμενον ἀξίως ἐζήτηει.
 10 ψήφους ὁ βασιλεὺς, κατὰ θεῖους δηλαδὴ θεσμούς, ἐκθέσθαι προ-
 τρέπεται τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν. Τῶν γοῦν ἀρχιερέων εἰς
 ταῦτό συνιόντων, πολλοὺς μὲν εἶχον αἱ ψῆφοι καλοὺς τε καὶ ἀγα-
 θοὺς ἄνδρας καὶ προσήκοντας δήπου ταῖς αἰρέσεσι τῶν τηλικούτων
 ἀξιωματίων· ἐπεὶ δὲ συμφωνεῖν οὐκ ἔσχον καθαρῶς ἐφ' ἐνὶ τῷ
 15 τῶν πάντων, ἀλλ' ἐσχίζοντο ταῖς γνώμαις ἐπὶ πολὺ, τῶν μὲν
 τούτῳ, τῶν δ' ἐκείνῳ προστιθεμένων, ὡς ἂν ὑπὲρ τῶν μεγίστων πε-
 φυκότος αὐτοῖς τοῦ ἀγῶνος, καθάπερ ἔθος ἐν τοῖς τοιοῦτοις (μᾶλ-
 λον δὲ καὶ ὑπὲρ τὸ ἔθος ἦν ἢ συμπεσοῦσα τὸ τηνικαῦτα διχόνοια
 καὶ ἀμφιβολία, πολλῶν τινῶν πεφυκότων τῶν εἰς τοῦτ' αὐτὸ συνω-
 20 θούντων αἰτίων), ὁ σοφώτατος βασιλεὺς μετὰ τοὺς πολλοὺς ἐκεί-
 νους διαύλους καὶ τὰς ἐφ' ἑκάτερα τῶν αἰρουμένων τροπὰς τε καὶ
 μετακλίσεις τὸν περὶ τοῦ θεοῦ Σάββα προβάλλεται λόγον καὶ ὅτι
 δεῖ ψηφίζεσθαι καὶ τοῦτον εἰς πατριάρχην. "Ἀμα δὲ τῷ λόγῳ ἐν

1/2 Παροιμ. κε', 16. — 8 ποιμένος ἔδει = μετὰ τὴν ἔτει 1347-φ καθάρσειν τοῦ
 πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Καλέκα. — 16 ἐκείνων Β. — 23 ψηφίζεσθαι καὶ τοῦτον
 εἰς πατριάρχην] περὶ τῶν ὧδε καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Φιλοθέου διηγουμένων περὶ τῆς
 προβολῆς τοῦ ὁσίου Σάββα εἰς πατριάρχην οὐδὲν οὐδαμῶς λέγει ὁ Κωνσταντουζηνὸς ἐν
 ταῖς οἰκειαῖς ἱστορίαις· ἀπλῶς δὲ μόνον ἐσημειώσατο κενὰς τινὰς λέξεις περὶ τῆς γε-
 νομένης τότε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως στάσεώς τε καὶ ἔριδος πρὸ τῆς εἰς
 πατριάρχην προβολῆς τοῦ Ἰσιδώρου (τ. III, σ. 25 - 26)· ἀλλ' ὁ Φιλόθεος καὶ ἐν ἐτέρω
 οἰκειῷ πονήματι, ἐν τῷ τύποις ἤδη ἐκδοθένῳ βίῳ τοῦ πατριάρχου ἀγίου Ἰσιδώρου,
 βεβαίως τὰ περὶ τὸν Σάββαν γενόμενα, γράφων αὐτολεξεῖ ταῦτα· «χρόνου δὲ τινος μεταξὺ
 διαγεγονότος, καὶ τῆς κοινῆς τῶν πιστῶν ἐκκλησίας τὸν κοινὸν προστάτην καὶ τὴν τῶν
 πατέρων ἀρχὴν κατὰ νόμους δηλαδὴ θεοῦ ἐπιζητούσης, οὐ μὴν οὖν ἀλλὰ καὶ βασι-
 λέως αὐτοῦ καὶ σφόδρα βουλομένου καὶ πρὸς τοῦτ' αὐτὸ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν κη-
 θηγεμόνας καὶ τοῦ πράγματος διαγνώμονας ἐπισπεύδοντος, ἐπεὶ πολλοὺς μὲν τινὰς

τούτῳ πάντων συμφωνησάντων ἀδρόον, οὐκ ἀρχιερέων φημί μόνον,
 ἀλλὰ καί τῆς ἐκκλησίας ὁμοῦ πάσης καί τῆς συγκλήτου καί σχεδόν
 ἅμα τῆς πόλεως πάσης, καί μεγάλως ἀνευφημούντων ὑπὲρ τούτου
 τὸν βασιλέα καί τὴν περὶ τούτου προβολὴν θεῖαν ἀντικρυς εἶναι
 λεγόντων, τάττεται τὰ πρῶτα τῶν ψηφισομένων ὁ μέγας· καί 5
 πρῶτα μὲν ὁ πρῶτος τῶν τοῦ βασιλέως υἱῶν, ὁ σοφὸς δηλαδὴ
 τοῦ σοφοῦ, παρ' αὐτοῦ φημι τοῦ πατρὸς καί δεσπότου στέλλεται
 πρὸς τὸν μέγαν, ἐπόμενον ἔχων καί τινα τῶν τῆς ἐκκλησίας προ-
 κρίτων· ὃς δὴ καί φύσει καί πείρα καί μελέτη τῶν καθ' ἡμᾶς
 Γραφῶν, καί πεπαιδευμένη προφορᾷ λόγου καί πᾶσι δηλαδὴ τοῖς 10
 καλλίστοις υἱὸς ὢν τοῦ γεγεννηκότος, εἶτα καί ταῖς ἐκεῖθεν ἐντο-
 λαῖς καί τοῖς νοήμασι σίδηρος καθαπερεὶ τινι βαφῇ στομωθεὶς,
 τί μὲν οὐκ ἔλεγε, τί δ' οὐκ ἐποίει, νῦν μὲν εὐαγγελικοῖς τε καί
 ἀποστολικοῖς ἐπιχειρήμασι, νῦν δὲ ταῖς βασιλικαῖς ἀξιώσεις· καί
 τῇ τῆς ἐκείνου στοργῆς ἀναμνήσει καθάπερ τι χρέος δικαιοτάτον 15
 τε καί ἀπαραίτητον τὴν συγκατάθεσιν ἀπαιτῶν; Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος
 ἐκ πρώτης εὐθύς ἀπαγορεύων τὴν πρόκλησιν ἦν, οὐδ' ἂν εἶ τι
 καί γένοιτο φάσκων αὐτὸς ἐπιχειρῆσαι ποτε τοῖς τοιοῦτοις, πάλαι
 γὰρ ἀρκοῦντως ταυτὶ βεβουλεῦσθαι καί διὰ τοῦτο μεταθήσειν τὴν

καί καλοῦς αἱ τῆς ἐκκλησίας καί τῶν ταύτης προϊσταμένων εἶχον ὡς ἔθος ψῆφοι,
 συμφωνεῖν δὲ καθαρῶς ἐφ' ἐνὶ τῶν πάντων αὐτοὶ τε καί βασιλεὺς ὁ κράτιστος οὐδα-
 μῶς εἶχον, ἐπὶ τὸν θαυμαστὸν ἐκείνον Σάβαν μεταφέρουσιν ὁμοῦ πάντες τὰς ψῆ-
 φους, Σάβαν φημί τὸν ἐμόν, τὸν περιφανῆ καί κάλλιστον πολίτην τῆς ἐρήμου τε καί
 τοῦ Ἄθω, τὸν τῆς πράξεως ὁμοῦ καί τῆς θεωρίας ἀπερίτρεπτον στυλον, τὸν μέγιστον
 ὄντως καί λαμπρὸν οἶκον τῆς ἀνωτάτω καί πρώτης σοφίας· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἀνένδοτος
 ἦν, καί βασιλέως ὁμοῦ καί συγκλήτου καί πρὸ τῶν ἄλλων ἐπ' ἐκείνας τῆς ἐκκλησίας
 προκαλουμένης, ὁ σοφὸς βασιλεὺς μετὰ τὴν πολλὴν πρὸς ἐκείνον πείραν καί τὰς ἐπὶ
 πλείστον θαυμαστάς ἱκεσίας, προσθήσω δ' ὅτι καί τὴν καινὴν ἐκείνην βίαν διὰ τὸν πό-
 θον—ἦρα καί γὰρ καθ' ὑπερβολὴν τῆς πνευματικῆς ἀρχῆς ἐκείνου καί προστασίας—, τὴν
 εἰς τὸ πρᾶγμα συγκατάθεσιν ἀπαγορεύσας ἐκείνου (πῶς γὰρ οὐ; τῆς προνοίας πύρρωθεν
 ἄλλως περὶ τούτων αὐτῶν καί βουλομένης καί προκατασκευαζούσης), ὡς ἔφην, εἰς δευ-
 τέραν ἔρχεται πείρας ὁδόν, καί πείθει, πλείστα τοῦ ἀνδρὸς δεηθείς, ὅψε δὲ ποτε καί
 τούτο καί μόλις ἀναβαλλομένου, κάκεινα δι' ἔρωτα μετριπροσύνης· πείθεται δ' οὐν
 ὅμως ὁ μέγας, τοῦ μὴ δοκεῖν ὡς περ ἐπίτηδες τὸν φίλον ἀεὶ βούλεσθαι λυπεῖν βασιλέα,
 παρὰ Θεοῦ ζητῆσαι τε καί μαθεῖν τὸν τῆς μεγάλης ἄξιον προστασίας· καί μέντοι γε
 καί δεῖται καί τῆς ἀποκαλύψεως αὐτίκα τυγχάνει τοῦ μυστηρίου, τὸν θαυμαστὸν Ἰσι-
 δωρον αὐτὸν ἐκείνον παραδείξαντος» κτλ. — 12 σίδηρος καθ. βαφῇ στομωθεῖς] Σοφοκλ.
 Αἴας, στίχ. 651 «Κάγῳ - - βαφῇ σίδηρος ὡς ἐθελόνθην στόμα πρὸς τῆσδε τῆς γυναικός».

γνώμην οὐχ οἶόν τε—“Μὴ τοίνυν τὸν καιρὸν ἀναλίσκοντες”,
φησίν, “εἰς οὐδὲν θεὸν ἑαυτοῖς τε κάμοι πόνους διακενῆς προξενεῖτε”— τὴν συγκατάθεσιν ὁ τοῦ βασιλέως ἀπαγορεύσας υἱὸς τοῦ
πατρὶ μνηύει τὴν ἤτταν, μείζονος συμμαχίας δεῖσθαι τὸ πρᾶγμα
5 λέγων, ἅτε δὴ καὶ πρὸς ἰσχυρότατον ἀνταγωνιστὴν τοῦ ἀγῶνος
ὄντος. Ὁ δὲ φιλόχριστος βασιλεὺς, τὸν τε χορὸν τῶν ἀρχιερέων
εὐθύς καὶ τὴν σύγκλητον μεθ’ ἑαυτοῦ συμπαραλαβὼν, αὐτὸς ἐκεῖνος
ἄπεισι πρὸς τὸν μέγαν, καὶ λόγους πρὸς ἐκεῖνον εἰπὼν, λόγους
ἀντικρυς θεῖους (καὶ τί γε ἄλλο, ἢ τῆς αὐτοῦ τε διανοίας καὶ τῆς
10 ἀκοῆς ἐκείνης ἀξίους; οὗς καὶ τὸ συγγραφεὴ διδόναι παιδεύμα καὶ
κανόνα τινὰ τοῖς τε ψηφισομένοις ὁμοίως καὶ τοῖς ἐπὶ ταύτην
ἰούσι τὴν προστασίαν εὐχῆς ἔργον ἐμοὶ καὶ ἱστορίας ἰδίας), εἶπ’
ἐφεξῆς καὶ πλείστην ὅσπιν τὴν ἀπὸ ψυχῆς ἰκεσίαν προσῆγεν ὑπὲρ
ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ πληρώματος παντὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλη-
15 σίας, καινὴν τινα καὶ ἀπαράμιλλον ἐπαγγελόμενος τὴν ἑαυτοῦ
πρὸς ἐκεῖνον ὑπακοὴν περὶ πάντα καὶ τὸ ταῖς αὐτοῦ βουλαῖς τε
καὶ νεύσεσιν, ὅσα δὴ καὶ Θεῶ, μετὰ παντὸς ἄγεσθαι τοῦ προ-
θύμου. Τῶν μὲν οὖν μεγάλων ἐκείνων λόγων καὶ τῆς σοφίας ὁ
μέγας θαυμάζειν εἶχεν, οὐδ’ ὅσον ἂν τις καὶ φῆσαι, τὸν βασιλέα.
20 τὴν δὲ γνώμην ἀπαράτρεπτον αὐτίς εἶχεν. Ὅθεν εὐθύς ἐξαναστάς
τοῦ συλλόγου τῆς χειρός τε λαμβάνεται τούτου καὶ μόνος γενό-
μενος ἐκεῖνος πρὸς μόνον, “Ἀδύνατόν μοι”, φησί, “θειότατε δέ-
σποτα, τῇ ψήφῳ ταύτῃ καθυποκούψαι, τοῦ Θεοῦ κατάπαξ μὴ βου-
λομένου· πρὸ γὰρ τριῶν τούτων ἡμερῶν ἀπεκαλύφθη μοι παρὰ
25 τοῦ ἀγαθοῦ ταῦτα”, καὶ τὸν τρόπον εὐθύς τῆς ἀποκαλύψεως.
ὅστις ποτὲ ἦν, διεξῆει. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἄλλως εἰρησθαι τῷ μεγάλῳ
ταῦτα νομίσας, ὡς ἂν ἐκεῖνον παρακρούσασθαι δυνηθείη, “Κά-
μοί”, φησίν, “αὐτῷ πρὸς Θεοῦ δεδήλωται, πάτερ, μὴ ἂν ἄλλον
γενέσθαι πατριάρχην, τό γε νῦν ἔχον, ἀλλ’ ἢ πάντως τὴν σὴν
30 ἀρετὴν, τοῦτο γὰρ ἐκείνῳ πρὸς βουλής ἀντικρυς εἶναι”. Εἶτα καὶ
πολλὰ τούτου δεηθεὶς αὐτίς καὶ πάντα λογισμὸν ὑπὲρ τοῦ πείσαι
κινήσας, ἐπειδὴ παιδόμενον ὅλως οὐκ εἶχε, λύπη βαρεῖα κάτοχος
ἐξανίσταται τῆς καθέδρας. Τούτου τὴν ἀξίωσιν οἱ λογάδες διαδε-

ξάμενοι τῶν συνόντων, ὅσοι τε τῶν ἀρχιερέων καὶ ὅσοι δηλαδὴ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ἄλλως ἀρετῇ τε καὶ ἀξιώμασι προεχόντων, ποίαν ὁδὸν ἢ τίνα τρόπον διαλέξεως οὐ μετήλθον, νῦν μὲν γραφικοῖς ἐπιχειρήμασι, νῦν δὲ σοφῶν τε καὶ σπουδαίων ἀνδρῶν πράξεις τε καὶ λόγοις, καὶ ποτὲ μὲν τῷ παραιναιτικῷ, ποτὲ δ' αὖτις τῷ δικανικῷ χρώμενοι τοῦ λόγου καὶ τούτων ἐνὶ γέ τῳ πείσειν πάντως ἐπιχειροῦντες; Ἄλλ' ὁ μέγας πᾶσιν ὡσαύτως ἀνένδοτός τε καὶ ἀνεπιχείρητος ἦν, οὕτως εὐχερῶς τὸ παρ' ἐκείνων προβαλλόμενον ἅπαν λύων, ὡς μηδὲ σπουδῆς μηδ' ἐπιχειρημάτων δοκεῖν δεῖσθαι πρὸς ταῦτα, τῷ συντετελεσμένῳ καὶ συντετημένῳ δηλαδὴ κατὰ πάντων χρώμενος λόγῳ καὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ καθαρῶς ἐνοιήσαντος τῇ ψυχῇ πνεύματος· οὐ δὴ καὶ τῆς εὐωδίας μάλα θαυμάσιος καὶ τοῖς ἐκτὸς διαδιδόμενης μᾶλλον ἐπεσπᾶτο τοὺς ἐραστὰς ὁ μέγας καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου πόθον σφοδρότερον ἀνεφλέγοντο, καὶ οὐδ' ἀποστῆναι τὸ παράπαν ἠξίουσαν, καίτοι γε πολλὰ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀναχώρησιν λέγοντος αὐτοῦ καὶ ποιούντος. Ὁ δὲ βασιλεὺς, κάτοχος ὢν ὅλος τῷ περὶ αὐτὸν φίλτρῳ, δῆλος ἦν οὐδ' ἀποστῆναι τοῦ πράγματος οὐδὲ τοῦ τόπου τὸ παράπαν βουλόμενος· "Οὐδὲ γὰρ φέρεται", φησί, "τὴν ἀναβολὴν ὁ πόθος. Ἐνταῦθα μὲν οὖν", ἔλεγε, "καὶ παραμενοῦμεν καὶ διανυκτερεύσομεν, καὶ οὐδ' ἀποστησόμεθα τὸ παράπαν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ βασιλέα καὶ βασιλίδας αὐτὰς καὶ κοινῇ πᾶσαν ἐνταῦθα τὴν πόλιν ταυτηνὴ συναιθροῖσομεν, ἕως ἂν τοῦ σπουδαζομένου τυχεῖν ἡμῖν γένηται". Τῆς γοῦν ἡμέρας ἔρδη παριούσης ἐν τούτοις, πείθεται παρὰ τοῦ τῷ μεγάλῳ συνοικοῦντος ὁ βασιλεὺς τῆς ἐνστάσεως ὑφεῖναι τι καὶ δοῦναι καιρὸν ἐκείνῳ πρὸς ἀναψυχὴν τε καὶ διάσκεψιν. Ὅθεν καὶ τοὺς συνόντας λαβῶν πρὸς ἐσπέραν ἀπήει, καὶ τὴν μετ' ἐκείνην διαλιπὼν μόνην—οὐδὲ γὰρ ἠρεμεῖν ὅλως εἶχε—δευτεραῖος ἐφίσταται· πάλιν, τοὺς αὐτοὺς ἢ καὶ πλείονας ἐπομένους ἔχων, καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ὡσαύτως καὶ τὴν μετ' ἐκείνην ὁμοίως, μέχρι δηλαδὴ καὶ τῆς πέμπτης, τοῖς αὐτοῖς τε καὶ πλείοσι χρώμενος λόγοις καὶ πανταχόθεν τὰ τῆς παιδοῦς ἐραυζόμενος φάρμακα.

69. Ἐπεὶ δ' ὁ μὲν χρόνος ἐτρίβετο μάτῃ, ἀνένδοτοι δ' ἦσαν

ἐξίσου καὶ ἄμφω, ὁ μὲν περὶ τὸ πεισθῆναι, ὁ δὲ βασιλεὺς αὐθις
 περὶ τὸ ἀποστῆναι, πρᾶγμα γίνεται τῆς τῶν ἑκατέρων σπουδῆς
 ὄντως ἄξιον· ἀμφοτέρων γὰρ ἔγωγε τὴν τῆς ἀρετῆς ὑπερβολὴν
 καθ' ὑπερβολὴν ἄγαμαι, τοῦ μὲν ὅτι τὴν διδομένην τιμὴν, καίτοι:
 5 γε τσαύτης ἐπιτεθείσης ἀνάγκης, ὥστε μὴδ' ἐξεῖναι λέγειν τε
 καὶ θαυμάζειν ἀξίως, ἡσυχίας ἔρωτι ξένω καὶ τῷ μὴ δύνασθαι
 τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ θεωρίας καὶ τῆς ἐντεῦθεν ὑπερφουῶς καὶ
 ὀπηθῶν ἀποστῆναι γλυκύτητος παντὶ τῷ θυμῷ διαπέφευγε· τοῦ δὲ
 τὴν περὶ τὰ καλὰ σπουδὴν αὐθις, ὅτι τῇ μείζονι τιμῇ καὶ Θεῷ
 10 μᾶλλον ἐγγιζούσῃ τὸν μείζονα τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου τε καὶ τοῦ
 γένους κατὰ πᾶν ἀρετῆς εἶδος καὶ Θεῷ μᾶλλον ἐγγιζοντα — πόρρω
 δ' ἔστω που νέμεις — μετὰ τσαύτης δὴπου τῆς σπουδῆς προσάγων
 ἐφαίνετο, μεθ' ὅσης οὐδ' εἰπεῖν ἔξεστιν, αὐδὲ τις οἶμαι τῶν πάν-
 των ἰστόρησε πώποτε· καὶ τῶν δοκούντων ἐναντίων ἑκάτερον διὰ
 15 τὴν εἰς Θεὸν ὁμοίως ἀγάπην ἑκάτερος εἴλοντο, καὶ γησιώτατα
 πρὸς τὸ καλὸν ἔχοντες ὁμοῦ λαμπρῶς ἀνεφάνησαν, κατ' ἐκεῖνους
 δὴπου τοὺς θεοφόρους, ὧν ἄτερος διώκων ὠφελείας χάριν τὸν
 ἕτερον, “Στῆθί μοι διὰ τὸν Θεόν, πάτερ”, ἔλεγεν· ὁ δ' ἀνά κρά-
 τος φεύγων, ὀριμυτάτῳ τῆς ἡσυχίας ἔρωτι, “Κἀγὼ διὰ τὸν Θεὸν
 20 φεύγω, πάτερ”, ἀνέκραξεν. Ἄλλ' ἐπ' ἐκεῖνο καὶ πάλιν ἴωμεν. Ἐπειδὴ
 τὸ πείθειν ὁ κράτιστος βασιλεὺς συκίνην, ὃ φασιν, ἐπικουρίαν ἐώρα
 καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἐλπίδας ἀπέπατο, τῇ βίᾳ τὸ πᾶν ἐξ ἀνάγκης
 δίδωσι, καὶ κλοπῆς τι παραμιξίας ἱερῶς οὐκ ἐλάχιστον καὶ τὸ
 ὄραμα τοῖς τῆς ἱερωσύνης λειτουργοῖς καὶ χρίσταις τοῦ πνεύματος
 25 κοινωσάμενος, προπέμπει μὲν αὐτοὺς εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ τέμενος, κατ'
 ἐκεῖνό φημι τὸ τὸν ἱερὸν ἔχον Σάβαν ἐν ἑαυτῷ φροντιστήριον,
 τὰ τῆς ἱερᾶς δηλαδὴ μυσταγωγίας καὶ ὅσα τῆς χρίσεως λάθρα
 προεுτρεπίσοντας· ὁ δὲ τοὺς συνόντας αὐθις λαβῶν ἄπεισι πρὸς
 τὸν μέγαν, ὡς χθῆς καὶ πρότριτα δῆθεν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐντευ-
 30 ξόμενος· τοῦ δὲ τοῦ ὀωματίου προελθόντος, ὡς ἔθος, μικρὸν τι
 πρὸς ὑπαντήν, ὁ σοφὸς βασιλεὺς εὐθὺς ἄρχεται τῆς ἐπαινουμένης

21 συκίνην ἐπικουρίαν] Corpus paroem. II, σ. 210 211. — 26 φροντιστήριον=ἰ-
 μονή τῆς Χώρας. Καντακουζηνού τ. II, σ. 213.

κλοπῆς· τῆς γὰρ χειρὸς ἐκείνου λαβόμενος “ Ἴωμεν ” ἔφη “ παρὰ τὸν θεὸν νεών, αὐτόθι· μέχρι καὶ τοῦ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας καιροῦ ” — ἤδη γὰρ καὶ προσελαύνει — “ μικρὸν καθεδούμενοί τε καὶ ὁμιλήσοντες ”. Οὗ γενομένου, ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης 5 τελετῆς ἦν εὐπρεπῆ καὶ τὸ θήραμα τῶν ἀρχύων ἐντός, καὶ οὐδ’ ἂν ἐκφυγεῖν ἐκείνοις τὸ παράπαν ἐδόκει, ἄρχεται μὲν τὰ τῆς μυστικῆς θυσίας, συμπαρίσταται δὲ τῷ κρατοῦντι καὶ ὁ μέγας αὐτοῦ που περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ νεώ· καὶ μετ’ ὀλίγον οἱ πρόκριτοι τῶν ἱερῶν ἐκφανέντες ἀθρόον μυσταγωγῶν τὸν ὄσιον ἀφαρπάξουσι· τῆς 10 χειρὸς, ὥστε καὶ ἄκοντα τῇ θείᾳ τραπέζῃ προσαγαγεῖν καὶ τελειῶσαι τῷ τῆς ἱερωσύνης μεγάλῳ φημί· χρίσματος. Καὶ καινὸν οὐδέν, οὐδ’ ἔξω τῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν, τὸ καινοτομεῖν ἐν ταῖς τοιαύταις ἀνάγκαις, μόνον εἰ τῶν μεγίστων (καὶ ὧν πολλὸς παρὰ τῷ Θεῷ λόγος) ἐντεῦθεν ἐπιτυχεῖν γένοιτο· καὶ τούτου πολλὰ μὲν τοῖς ταῦτα ζητοῦσι καὶ μεγάλα τὰ παραδείγματα, μάλιστα δὲ Δανιὴλ 15 ὁ τῆς ἀρετῆς περιφανέστατος στύλος, ὃν ὁ τῆς Κωνσταντίνου πρόεδρος, Γεννάδιος ὁ μέγας φημί, ἐπεὶ τὴν ἱερωσύνην ἀναβαλλόμενον ἴδοι, καὶ κάτωθεν ἐστῶς ἐκεῖνος χειροτονεῖ τοῦ στύλου ὑπερκαθήμενον, ἀντὶ χειρὸς ἐπενεγκῶν τὴν φωνὴν καὶ χρίσας τῷ πνεύματι· τὸ γὰρ τοῦ θαυμαστοῦ Φαιδίου, ὃς τὸν ἀποστολικὸν 20 ἐκεῖνον ἄνδρα, Γρηγόριον τὸν πᾶν φημί, καὶ ἀπόντα μακρῶ τιμῷ τῷ μέσῳ καθάπερ παρόντα χρίει· τῷ πνεύματι, ὁμοίως καὶ ἀμφοτέρους εἰπὼν τῷ Θεῷ παρεῖναι κατ’ ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ κατ’ ἴσον ὀραῖσθαι παρ’ ἐκείνου τὸν τελοῦντα καὶ τὸν τελούμενον· ταῦτο δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν λόγον καὶ μόνον, οἶμαι, τῶν ἀποστολικῶν ἐκείνων 25 ψυχῶν τὸ μυστήριον, μετὰ Θεοῦ τὰ τοῦ Θεοῦ βουλευομένων τε καὶ πραττόντων ἀντικρυς. Οἱ μὲν οὖν ὑπουργοὶ τῆς ἱερωσύνης, ὅπερ ἔφη, ἤδη λαβόμενοι τοῦ ἀνδρός ἐπέσπευδον καὶ ἄκοντα πρὸς τὸ ἄδυτον· ὁ δὲ τῆς τοῦ κρατοῦντος χειρὸς οἶονεἰ τινος ἐρείσματος ἐκεῖθεν ὀραζόμενος, « Φίλοι », πρὸς ἐκεῖνον ἔλεγεν, « ἐν 30 ἀνάγκαις ἔστωσαν χρήσιμοι. Νῦν βοηθεῖας καιρός· νῦν δεῖ σε πάντως ἐπ’ ἐμοὶ τὰ τῆς ἀληθινῆς φιλίας ἐνδειξασθαι· οἱ μὲν γὰρ ἔλκουσί με καὶ τὰς τῆς ψυχῆς βάσεις οἶονεἰ τινος ἀσφαλοῦς ἐρείσ-

ματος τῆς ἀπραγμοσύνης τε καὶ τῆς ἡσυχίας ἐκπαῖσαι φιλονεικοῦσι· καὶ τῷ ἀστάτῳ τῆς ἐν τῷ μέσῳ περιφορᾶς καὶ συγχύσεως οἴοντες· τινι πελάγει καὶ χάσματι βαθυτάτῳ δεινῶς ἐναπορρῖψαί με σπεύδουσιν· ἀλλὰ σὺ μηδαμῶς τούτοις ἐπευδοκίησας· μὴ, πρὸς τῆς
 5 φιλίας αὐτῆς, δέομαι· οὐ γὰρ ἂν εἶη ποτὲ φίλος ὁ πρὸς γε τὰ τοιαῦτα καθ' ὑπερβολὴν οὕτω συνωθῶν τὸν φιλούμενον. Τὸ μὲν οὖν προστήναί με τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἱερατικῶς, ὡς ὑμεῖς λέγετε, καλόν· καὶ πῶς γὰρ οὐ; ζῆλος γὰρ ἄντικρυς τοῦ δεσπότου τοῖς δυναμένοις, τοῦ πρώτου ποιμένος καὶ ἀρχιερέως ἡμῶν, ὃς
 10 οὐδὲ τῆς ἰδίας ψυχῆς ὑπὲρ ταύτης ἐφείσατο. Ἀλλὰ τὸ μὲν φαινόμενον τούτου δῆλον, ὡς καλὸν καὶ ῥᾶστον δοκεῖ τι καὶ πρόχειρον, τὸ δὲ τῆς πράξεως ἀπόρρητόν τι χρῆμα καὶ δυσχερέστατον—“ πᾶσα γάρ”, φησίν, “ ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν” —, καὶ δέδοικα σφόδρα τὸ τοῦ τέλους ἄδηλον· δέδοικα, μὴ οὐ κατ' ἐλπίδας
 15 ἀπαντήσαν μεταμελείας φανείη μοι πρόξενον, τῆς βαρυτάτης τῶν κολάσεων ἐν τῷ μέλλοντι· καὶ πῶς ὑπόισω τὴν δεινὴν ταύτης πληγὴν, αἰωνίως ἐκεῖ μαστίζουσας; ἄλλως τε καὶ τὴν ψυχὴν ἐπέπερ αὐτὸς ἐμαυτοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς σῆς Θεῷ καθηγίακα, τῶν ἐπὶ γῆς ὀλοσχερῶς ὡς εἰπεῖν πάντων ἀφέμενος, πῶς
 20 οὐχὶ καὶ σὲ τὰ αὐτὰ μοι φρονεῖν ἀνάγκη καὶ τοῦ σκοποῦ μηδὲ ὧς ἀφίστασθαι; Ταῦτα καὶ πάντας μὲν ἐξέπληξε τοὺς παρόντας λεχθέντα καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐκεῖνον ἐθαύμαζον· ὁ δὲ βασιλεὺς ἤτων τῆς τοῦ ἀνδρὸς φιλίας καὶ τῶν λόγων ὅλος γενόμενος, “ Ἐκράτησέ μου τῆς καρδίας αὐτῆς”, πρὸς τοὺς συνόντας ὁρῶν ἔλεγεν.
 25 “ Ὄθεν καὶ μικρὸν ἰδὼν ἐνδοξωκότας ὁ μέγας, πάντας αὐτίκα σὺν τῷ κρατοῦντι καταλιπὼν, ἀπιὼν ὤχετο· ὁ δὲ βασιλεὺς δεισας, μὴ καὶ ζημιωθῆ καθάπαξ τὸν ἄνδρα, φυγῆ δηλαδὴ χρησάμενος, σπουδῆ πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφει, πίστεις ἀσφαλεῖς δούς καὶ τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐλευθερίαν καθυποσχόμενος. Λαβόντες τοιγαροῦν ἐκεῖνον
 30 οἱ τῆς συγκλήτου τῷ βασιλεῖ μετὰ πολλῆς ἄγαν τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς εὐλαβείας προσάγουσιν, οὐκ ἐπεμβαίνοντες ἔτι κατὰ τὸν προλαβόντα καὶ δεσμεῖν τὸν ἄληπτον δοκιμάζοντες, ἐκπληττόμενοι δὲ

13 Ὡλ.μ. μδ', 13.

μᾶλλον τοῦ μεγαλείου τῆς γνώμης καὶ τῆς στερρότητος, καὶ κρεῖττον ἢ κατ' ἀνθρωπον ἐκείνῳ προσέχειν πειθόμενοι· “Μόνος γάρ”, ἔλεγον, “ὁ θαυμαστός Σάβας ἐν τοῖς νῦν οὖσιν ἀνθρώποις τὴν πνευματικὴν σοφίαν καὶ τὴν σύνεσιν ἀπαράμιλλος· μόνος τὸν πρὸς Θεὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἔνστασιν ἀνυπέρβλητος, καὶ τῶν πάντων ὅλως οὐδὲν οὐ- 5 μενοῦν τῆς ἀνδρείας ἐκείνης ψυχῆς περιγενέσθαι δύναται, οὐ μᾶλλον ἢ τῆς φλογός, εἴ τις γυμναῖς ταῖς χερσὶ δρᾶττεσθαι βούλοιοτο καὶ πνεῦμα δεσμεῖν καὶ ἡλιακῶν ἀκτίων ἐν κατοχῇ γενέσθαι”· καὶ ταῦτα λέγοντες ὀηλοὶ προφανῶς ἦσαν ἐκείνου τῆς ἀγάπης ἐξηρητημένοι καὶ μεῖζον ἢ κατὰ πατριάρχην πολλῶ τινι τῷ μέσῳ 10 στέργοντες ὁμοῦ καὶ αἰδούμενοι. Ὁ μέντοι βασιλεὺς τὰς μὲν ἐλπιδὰς ἐκείνας ἀπέβαλεν, ἠττηθεὶς τοῦ ἀνδρὸς καὶ παραχωρήσας ἐκῶν, ἄκοντί γε θυμῷ, τῷ πατρὶ τῆς κοινῆς ταύτης νίκης καὶ ἀναρρήσεως· τῷ δὲ πρὸς ἐκεῖνον φίλτρῳ τε καὶ τῇ πίστει μᾶλλον προσέθηκε, καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς γνώμης ἀνηρητημένος ἦν ὅλος 15 ἐκείνου καὶ οὐδ' ἀποστῆναι τῆς ὁμιλίας ἐβούλετο. Συχνῶς τοιγαροῦν πρὸς ἐκεῖνον φοιτῶν, ἠδέως τε τὴν ἀγγελικὴν ἐκείνην ἀναστροφὴν καὶ τὴν πολιτείαν ἐώρα καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ προΐοντων ἠδύτερον ἤκουε, καὶ “Εὐχου, πάτερ, ἀπὸ ψυχῆς· εὐχου, δεόμεναι”, ἔλεγον, “ὡς ἂν καὶ ἡμεῖς μικρόν τι, καθ' 20 ὅσον οἶόν τε, τὰ τῆς προλαβούσης ἀνωμαλίας ἐξομαλίσαντες καὶ οἰονοεῖ τινα σὺν Θεῷ δόντες ἀρχὴν καὶ τρίβον εὐθεΐαν τοῖς ἐν χεροῖν πράγμασιν, ἔπειτα πάντα καταλιπόντες, ἀθρόοι ὄλοι τῶν πάλαι πρὸς σὲ συντεθειμένων γενώμεθα καὶ τὰς ὁμολογίας ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐνδειξώμεθα· σκύβαλα καὶ γάρ μοι λογισθήσεται τὰ 25 τῆς παρούσης ἀρχῆς τε καὶ περιφορᾶς πάντα, εἰ μόνον συνοικεῖν καὶ συμβιωτεύειν σοι γένοιτο καὶ οὐδὲν γενέσθαι καὶ φοιτητῆ τοῦ τὸν Χριστὸν ὄλον ἐνδεδυμένου κἀκείνῳ ζῶντος μόνον καθάπαξ καὶ πρὸ τῆς λύσεως.

70. Ἄλλὰ γάρ τὸ τὰ ἐκείνου πάντα λέγειν πειρᾶσθαι πρὸς 30 τῷ ἀδυνατῶ, καθάπερ ἔφθην εἰπών, καὶ ἀηδὲς πως διὰ τὴν ἀμε-

22 τρίβον εὐθεΐαν] Ψαλμ. κς', 11. Παροιμ. β', 19. Σοφ. ι', 10. — 27 συμμο-
ρεΐειν B.

τρίαν, κόρον ἐμποιοῦσαν ὡς τὰ πολλὰ τοῖς ἀκούουσιν, εἰ καὶ κό-
ρου παντός ἔξω τὰ κατ' ἐκείνον τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν· ὅθεν καὶ
αὐτὸς ἤδη τῶν κατὰ μέρος ἀφέμενος οὕτωςί πως κεφαλαιώσω τὸν
λόγον. Ἄλλων ἄλλα τῆς ἀρετῆς εἶδη κατωρθωκότων ἢ κατορ-
5 θούντων, ὅσα δηλαδὴ τὸν κατὰ Θεὸν ἀπαρτίζειν ἄνθρωπον πέφυκε,
καὶ τῶν μὲν τούτοις, τῶν δ' ἐκείνοις μᾶλλον προστιθεμένων, ὅπως
ἄν, οἶμαι, γνώμης ἕκαστος ἔχοι καὶ ἤθους, ἀγωγῆς τε καὶ ὀμιλίας
καὶ προσέτι καὶ τρόπου καὶ φύσεως—οὐδὲ γὰρ ταῦτα παντάπασιν
ἀπορρίψομεν—, τοῖς δὲ πᾶσιν οὐδέπω τῶν πάντων οὐδενὸς εἰς ἄκρον
10 ἐπεξιόντος, πλὴν τῶν πάλαι τινῶν ὀλίγων, οἳ καὶ τῆς διὰ πάν-
των εὐαρμοσύνης καὶ ἀκρότητος καθ' ὑπερβολὴν ἐθαυμάσθησαν,
οἷονεἰ τινες εἰκόνες καταλειφθέντες ὑπερφυεῖς τοῖς τὰ τοιαῦτα φι-
λοσοφεῖν ἐλομένοις, πολλῶν τιμῶν μέσῳ τοὺς νῦν ὑπερσχῶν
πάντας ὁ νῦν εὐφημούμενος, ὡς μηδὲ παραβάλλειν ἐξεῖναι, καθά-
15 περ τις ὑπόπτερος καὶ τοῖς πάλαι σπουδαίοις ἀμιλληθεῖς, ἔπειτα
καὶ τὸν χορὸν τουτοῦ τῶν συναγωνιστῶν ὑπερφυῶς διακόψας ὅδε
μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος τοῖς ὀλίγοις ἐκείνοις συνέστη, πρὸς
αὐτὴν τὴν ἀγγελικὴν φύσιν καὶ μόνην τὴν ἄμιλλαν ἔχουσιν, οὐ
μᾶλλον “βραχὺ τι παρ' Ἀγγέλους”, ὃ φησιν ὁ θεὸς Δαυὶδ, ἐλατ-
20 τούμενος σὺν ἐκείνοις διὰ τὸ τῆς σαρκὸς πάχος, ὅσῳ δι' αὐτὸ
τοῦτο καὶ πλεόν τι δοξάζομενος· οἷς ἔσχε μετὰ τῆς ὕλης ὑπερ-
φυῶς τῆς φυσικῆς αὐλίας ἐκείνης κοινωνῆσαι καὶ καθαρότητος καὶ
μηδὲ τὸ παράπαν ἀπολειφθῆναι. Σκοπῶμεν δὲ οὕτω. Τοῦ πρακτι-
κοῦ τῆς ἀρετῆς διχῆ τοῖς ταῦτα φιλοσοφοῦσι διηρημένου καὶ τοῦ
25 μὲν εἰς τὰς σωματικὰς ἀρετὰς ὡσπερ εἰς τινα στοιχειώδη καὶ
εἰσαγωγικὴν ἀπονεμηθέντος μοῖραν (αἷ δὴ καὶ ἀρετῶν ὄργανα
μᾶλλον, οὐκ ἀρεταὶ κυρίως, ἐκείνοις εἴρηγται), θατέρου δ' αὖθις εἰς
τὰς ψυχικὰς (αἷ καὶ κυρίως ἀρεταὶ καὶ πράξεις, ἅτε σὺν ἀλλήλαις
καλῶς ἀρμόζουσαι τὴν ψυχὴν καὶ πρὸς καινὸν ἀποτέλεσμα φέρουσαι),
30 ταπεινοφροσύνην τέ φημι τὴν βελτίστην καὶ τὸ μέγα τῆς ἀγάπης
μυστήριον (ὃ δὴ καὶ ἀπάθειαν φίλον καλεῖν τοῖς τούτων τεχνίταις).

19 Ψαλμ. η', 6 «ἠλάττωσα αὐτὸν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους· οὕτω καὶ τιμῆ ἐστει-
φάνωσας αὐτόν».

καὶ τοῦ θεωρητικοῦ δ' ὡσαύτως εἷς τε τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων,
 ἦν καὶ τινες ἀσχῆσαι τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων ἐνόμισαν, ἀλλ' οὐ
 κατὰ τούτους δὴ τοὺς ἐμούς καὶ τὴν θείαν αὐθις, ἢ δὴ καὶ ἄμε-
 σος θεωρία, μᾶλλον δὲ θεωρίας ἀπάσης ἀνάπαυσις, ἔνωσις τε καὶ
 ἀκρότατον ἐφετὸν τοῖς αὐτοῖς προσηγόρευται· τούτων τοίνυν οὕτως 5
 ἐχόντων, φέρε, τὰ κατὰ τὸν μέγαν τουτονὶ παραθέντες, ὅσον ὑμῖν
 ἐφικτὸν θεωρήσωμεν, ἵνα μὴ πρὸς τοὺς ἀρετὴν ἐσπουδαχότας
 οὐστινασοῦν, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν ἀντικρυς εἶη τὴν ἀρετὴν ἢ παρά-
 θεσις. Ἄλλὰ τὰ μὲν τῆς σωματικῆς ἀρετῆς τοῦ γίγαντος τούτου
 καὶ τῆς ἀσκήσεως τοσοῦτω καὶ τὴν ἐντολὴν ὑπερβαίνει καὶ τὴν 10
 φύσιν κατὰ πολὺ τοῦ πράγματος, ὕψω καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδή-
 λωσεν, ὡς καὶ δεδοικέναι με μᾶλλον, μὴ τὴν ὑπερβολὴν ὁ ταῦτα
 φιλοκρινῶν μέμψαιτο, ἢ καὶ λογισμοῖς τισιν ἀπιστίας περιενεχθεῖη
 διὰ τὸ μέγεθος, γύμνωσιν ἐννοῶν ἐκείνην καὶ τὸ ἄτροφον οἶονεῖ
 καὶ ἀσώματον, τὴν ἄκραν τε σιωπὴν ἐπὶ τοσαύταις ἐνιαυτῶν πε- 15
 ριόδοις καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις ἅπασι καρτερίαν, μαρτυρικῶν ἀγώνων
 τὸ παράπαν οὐδὲν ἀποδέουσαν, ἐκεῖνό γε πλεόν ἔχουσαν πάντως,
 τὴν τοῦ χρόνου παράτασιν ἐπὶ πολὺ μὴ καμφθεῖσαν, ὡς καὶ συνα-
 μιλλᾶσθαι πως δοκεῖν τῇ τῶν κινδύνων ἀκμῇ, τοῦτο δὴ τὸ και-
 νὸν καὶ δυσεῦρετον· τὰ δὲ τῆς θεωρίας τί χρὴ καὶ λέγειν, ὅπου 20
 γε πᾶν ὕψωμα γνώσεως ὑπερβᾶς καὶ τῆς τῶν ὄντων ὑπερκύβας
 θεωρίας, κατὰ τὸν μέγαν Μωσῆν ἐκείνον, πολλῶ μείζονος ἡξιώθη
 τῆς αἴγλης, οὐ τὰς νομικὰς σκιὰς καὶ τοὺς τύπους, ἀλλ' αὐτὴν
 ὑπερφυῶς ἀξιωθεῖς ἰδεῖν μετὰ Πέτρου τε καὶ Παύλου καὶ τῶν
 υἱῶν τῆς βροντῆς τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν; τὸ δὲ φρικωδέ- 25
 στατον, ὅτι καὶ τεσσαράκοντα τὰς ὕλας ἡμέρας ἐκστὰς Ἀγγέλου
 ἔσχε, καθάπερ ἠκούσαμεν, ἤδη διδάσκοντας τὸ μυστήριον. Ἡ
 μέντοι μέση καὶ ψυχικὴ τῶν ἀρετῶν τάξις, ἢ δὴ καὶ κυρίως ἀρετὴ
 τε καὶ πράξις, καθάπερ εἵπομεν, εἴρηται, μάλιστα μὲν ἤδη· καὶ
 ὕπως ὁ μέγας καὶ τὰ κατὰ ταύτην ἐπολιτεύσατο, λέλεκταί πως 30
 ἡμῖν ἐν τοῖς φθάσασιν· οὐδὲ γὰρ ἔστιν, ὅλως οὐκ ἔστι τῶν μυ-

13 φυλοκρινῶν B. — 23 σκιὰς καὶ τύπους] Κόλας. β', 17. Ἐβρ. η', 5. ι, 1. —
 25 υἱῶν τῆς βροντῆς] Μάρκου γ', 17. — 26 ὕλας B, πύσας M. — 28 μέντι B.

στηρίων ἐκείνων ἀξιωθῆναι καὶ τῆς ὑπερφυοῦς χάριτος, μὴ τούτοις προκαθαρθέντα, μηδὲ τὸν ναὸν τοῦ πνεύματος, καθάπερ ἐκείνω δηλαδὴ φίλον, φιλοκαλήσαντα· οὐδὲ γὰρ ἡμῖν τις ἀγγείω σαπρῶ καὶ ὀδωδότη μύρον πιστεῦσαιεν ἂν ποτε.

- 5 71. Πλὴν ἀλλὰ κάκεινα προστιθέσθω, τῶν πολλῶν ὀλίγα καὶ ἀντὶ πολλῶν, ὡς ἐγὼ φημι· τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὸ τῆς μετριότητος ἄκρον ἐκείνου, τὸ καθ' ὑπερβολὴν εἰρηνικὸν καὶ πρᾶον καὶ πρὸς πάντας κοινωνικὸν τε καὶ χάριεν; οὐ καὶ ἡ ἔντευξις ἡδεῖα καὶ ὁ λόγος οἷος ἡμερῶσαι πολεμουμένην ὀτωδῆποτε τρόπῳ ψυχῆν καὶ
- 10 καταστῆσαι πρὸς ἃ δεῖ μετὰ παντὸς τοῦ βελτίονος· τίς οὕτω τῶν πλησίον ἑαυτοῦ πολλῶ τινι τῷ μέσῳ προέθηκεν, ὡς ἐπὶ μὲν τῶν δοκούντων τάξει τινὶ προέχειν ἢ παντελῆ σιγὴν ἀσκεῖν, ἢ νηπιότητά τινα καὶ ἀφέλειαν ὑποκρίνασθαι, ῥήμασί τε καὶ σχήμασι καὶ παντὶ τῷ φαινομένῳ ψελλίζειν ὡσανεὶ δοκῶν ὁ σοφώτατος,
- 15 τοῖς δὲ τῶν πολλῶν καὶ κατωτέρῳ πολιτεία τέ φημι καὶ χρόνῳ καὶ τάγματι τοῖς μὲν ὡς ἀδελφός, τοῖς δ' ὡς υἱὸς ὁ κοινὸς τῶν ἀμφοτέρων πατὴρ θαυμασίως προσφέρεσθαι, πατέρας ἑαυτοῦ καὶ δεσπότης ἀποκαλῶν καὶ πάντων προκαλινδούμενος τοῖς ποσὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιφαινομένης ἡδονῆς τῷ προσώπῳ καὶ τοῦ σεβάσμα-
- 20 τος; ἃ δὴ καὶ τοῖς πολλοῖς ἄλογον ὑποψίαν παρέσχε φυσικῆς μαλακότητος δῆθεν καὶ ἀμαθίας τοῦ τὰ πάντα στεροῦ τε καὶ σφωτάτου, μαλακῶς τῶντι καὶ ἀμαθῶς τῷ κατ' ἐκείνον ἐπιβάλλουσι πράγματι. Καὶ πολλοὺς ἂν ἴδοις μέχρι τοῦ νῦν τὰ αὐτὰ περὶ ἐκείνου ψηφίζομένους, ἀνέμους καὶ καπνὸν ἀντὶ τοῦ φωτὸς τῆς
- 25 ἀληθείας πειρωμένους κατέχειν· τοσοῦτο καὶ γὰρ ἀγνοεῖν ἀπέιχεν ἐκεῖνος τοὺς ταῦτα νομίσαντας, μᾶλλον δὲ τοσοῦτον ἀκριβῶς ἐκείνους ἐγίνωσκεν, ὡς καὶ τῶν ἀφανῶν τῆς καρδίας διορατικῶς ἄπτεσθαι, καὶ λογισμοὺς ἐκείνων ἐπιτηρεῖν, καὶ ὁποῖω τινὶ πάθει τῆς ψυχῆς κατεχόμενος ἦν ἕκαστος, καὶ κατὰ ταῦτα δὴ καὶ ταῖς ὁμιλίαις
- 30 κεχρῆσθαι, τοῖς μὲν αὐτὸ τοῦτο νῆπιός τις καὶ ἀφελῆς, τοῖς δὲ καὶ σιωπῶν παντελῶς καὶ τὸ μηδὲν ὡς εἶπεῖν καθάπαξ φαινόμενος. Ἄλλ' ἔρει καλῶς ἐκεῖνος καὶ τίσιν ἐνδείξασθαι τὴν ὑποι-

2 ναὸν τοῦ πνεύματος] πρὸβλ. Κορινθ. 1, 5'. 19. — 21 στεροτάτου καὶ B.

κουροῦσαν τοῦ πνεύματος ἔδει σοφίαν καὶ τὸν κεκρυμμένον παρ' ἑαυτῷ θησαυρὸν τῆς χάριτος, καὶ τούτοις αὐτοῖς οὐκ ἐξίσου πάντως, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐκάστου μέτρον, καθὼς δηλαδὴ Θεὸς αὐτῷ διὰ τῆς ἐν ἐκείνῳ σοφίας ἐμέρισεν· οἷς δὴ καὶ μιμήσασθαί τινα τούτων ἐπῆλθε καὶ τοῖς ἀπλῶς τε καὶ παρέργως ὑπ' ἐκείνου λεγο- 5 μένοις ἢ πραττομένοις πολλακίς ἐγκαλλωπίσασθαι, ὡς καὶ τούτων ἀρκούντων μόνων εἰς εὐδοξίαν καὶ οἷον ἀμυδρὰν εἰκόνα καλοῦ καὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐνούσης ἐκείνη μεγαλοφυΐας ἔσχατον, ὅ φασιν, ἀπήχημα. Τοῖς δ' ἄλλοις οὕτω σχεδὸν ἀπόρρητα τὰ κατ' ἐκεῖνον ἦν καὶ τῶντι μυστήρια, ὡς μηδὲ δο- 10 κεῖν εἶναί τι τὸ παράπαν ἐν ἐκείνῳ τῶν ἀποκρύφων, μηδὲ τινα πολιτείαν τῶν ὑψηλοτέρων μετέρχεσθαι τὸν σοφώτατον, μηδὲ γὰρ ἐμφαίνειν τοῦτο μὴ στολῆ, μὴ καθέδρα, μὴ στήματι σκίμποδος, μὴ τινι τῶν πάντων ὀπωστιοῦν ὕπου γε καὶ τοῖς ἔξω καὶ προ- 15 χείροις ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀγωνιστὰς ὑπερφυστάτα χρώμενος βραχύ τι παραλλάττειν τῶν ἄλλων ἐδόκει τοῖς πλείοσιν, ἔστι δ' οὐ καὶ τῶν πολλῶν εἰς παρ' οἰστισινοῦν ἐνομιζέτο τῷ κοινωνικῷ τε καὶ φιλαλληλῷ καὶ καθ' ὑπερβολὴν ταπεινόφρονι· καὶ τὸ μεῖζον τῆς ἐν τούτοις φιλοσοφίας καὶ ἀκριβῶς ὑπεράνθρωπον. ὅτι τὰ μέ- 20 γιστα καὶ ὑπερφυστάτα κατορθῶν ἐν πάσῃ πολιτείᾳ καὶ παντὶ πράγματι, πλὴν ὀλίγων, τοὺς πάντας ἐλάνθανε διὰ τὸ φύσιν αὐτῷ καθαπερὲς γρηματίσαι ταῦτα καὶ ῥᾶστα καὶ ὁμαλῶς αἰειδήποτε χρῆσθαι κατὰ ταῦτα, κἀντεῦθεν μηδαμῶς καινοτομῶν μηδὲ ξενίζων νομιζέσθαι· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ λανθάνειν τι τῶν ὑψηλῶν ἐργαζόμενος ἀπεριέργως εἰσάπαν 25 ἐλάνθανεν, ὡς μὴ μόνον τὸν θησαυρὸν ἐν ἀσφαλεῖ κρύπτειν εὐχερῶς δύνασθαι, ἀλλὰ μηδ' αὐτὸ τοῦτο διδόναι τισὶν αἴσθησιν, ὅτι καὶ ὀπωσοῦν ἔστι τι τῶν τιμίων παρ' ἐκείνῳ κρυπτόμενον. Οὕτως εἰς ἄκρον ἐληλάκει ταπεινοφροσύνης τῆς ὑψηλῆς, καὶ οὕτως αὐτῷ τὰ τῆς μοναδικῆς καὶ φιλοσόφου ταύτης πολιτείας ὑπερφυσῶς ἤσκητο. 30

71. Ἀγάπης δὲ περὶ τῆς βασιλείδος τῶν ἀρετῶν τί ἂν τις εἰπῶν

3/4 Κορινθ. 2, 1', 13 αὐμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρον, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὁμῶν.

ἀποχρώντως εἶποι τοῖς πράγμασι; πρὸς μὲν γὰρ τὸν Θεὸν οὕτως ἐρωτικῶς ἔσχεν ὑπὲρ τοὺς πρόποτε, ὡς καὶ μαρτυρικῶν ἁθλῶν κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦσθαι τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν ἐκείνου, καθὰ δὴ καὶ φθάσαντες εἶπομεν· ὥστε καὶ αὐτὸν ἐναργῶς μετὰ Παύλου δύνασθαι λέγειν "καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν"· ὁ δ' οὐδὲ τούτοις ἤρκειτο, ἀλλὰ καὶ τὸ δι' αἵματος ἐξελεθεῖν ἂν τὸν βίον ἐκτόπως πως ἂν εἶποι τις ἐδίψα καὶ τῦχετο. Τῆς δὲ πρὸς τὸν πλησίον παρίτωσαν οἱ καὶ ταύτης ἀπολελευκότες καὶ τὰ κατ' αὐτὸν διηγεῖσθωσαν ἡλίκος μὲν ἦν τοῖς ἀσθενέσιν, ἡλίκος δὲ τοῖς ἄλλως γεγηρακόσι καὶ πεπηρωμένοις τὰ σώματα, ὡς μηδὲ τῆς φιλανθρωποτάτης ἰατρικῆς ἀποσχεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ταύτης δι' ἀγάπης ὑπερβολὴν οὐκ ἐλάχιστον ἐκπονῆσαι μέρος· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα προφάσει χρώμενος ὁ σοφώτατος ἡμέρας ὅλας καὶ νύκτας ἑαυτὸν τοῖς νοσοῦσιν ἐδίδου, λόγοις ἅμα καὶ ἔργοις καὶ τῷ πε-

15 φυκότη παντὶ συνδιαφέρων τὸ πάθος καὶ τοῦ λυποῦντος εὐφυῶς ὑποκλέπτων τὴν αἴσθησιν. "Ὅθεν καὶ ποτε τῶν νοσοῦντων τις, ἐπεὶ δυσχερῶς πάντη καὶ ἀνωμάλως πρὸς τε τροφήν καὶ πόσιν καὶ πᾶν ὀτιοῦν διακειόμενος ἐν ἀντὶ πάντων ἤτησε φάρμακον, τὴν τοῦ μεγάλου προσεδρεῖαν, ἐκεῖνος αὐτίκα τὸ "μηδεῖς τὸ ἑαυτοῦ

20 ζητεῖτω" μετὰ Παύλου δηλαδὴ τοῦ μεγάλου εἰπών, "ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἐτέρου ἕκαστος", πάντων ἀφρέμενος, ὄλφ θυμῷ τοῦ πάσχοντος ὄλος ἐκείνου γίνεται, μηδαμῶς τὸ παράπαν ἀποστάς ἐξ ἐκείνου, μὴ νύκτα, μὴ ἡμέραν, μηδ' αὐτὸ τὸ βραχύτατον ἐφ' ὅλοις οἷμαί που μῆσ' τέσσαρσι θαυμαστῶς ἐξυπηρετούμενος καὶ συμπάσχων.

25 ἄχρις οὗ φημι τὴν ζωὴν ὁ νοσῶν ἐξεμέτρησεν· ἥ γὰρ ἂν οὐδ' ἀπέστη πάντως, εἰ περιῆν, ἄχρις ἂν ἐκεῖνος ἐβούλετο. "Καὶ τί καινόν", ἔλεγε πρὸς ἐμέ, "φίλος; τίς δ' ἐργασία ταύτης ἀμείνων; ἡ ποῖον τῆς εἰς τὸν Θεὸν ἀγάπης τούτου σύμβολον ἐναργέστερον; διὸ καὶ τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον ἐγώ", φησί, "καθ' ὑπερβολὴν

30 θαυμάζω πρεσβύτην, ὅς ἀγαπᾶν ἔλεγεν, εἶπερ ἠδύνατο, καὶ αὐτὸ

5 Κορινθ. 1, ιε', 31. — 7 Τῆς] ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀγάπης. — 20 Κορινθ. 1, ι', 24. — 30 πρεσβύτην] ἐν τῇ ᾧα τοῦ Μ διὰ γραμμάτων ἐρουθρῶν ἀναγιγνώσκεται· τότε τὸ «Σχ(όλι)ον. Τὸν ἀββᾶν Ἀγάθωνα λέγει, τὸν ἐν τῷ Γερωντικῷ».

τὸ οἰκεῖον σῶμα καθάπερ ἱμάτιον ἀποβαλὼν ἀποδοῦσθαι τινὶ τῶν ὑπὸ τῆς ἱεραῆς βεβρωμένων νόσου καὶ τὸ ἐκείνου λαβὼν αὐθις αὐτὸς μετενδύσασθαι· καὶ ταῦτά γε καὶ αὐτός”, φησί, “βουλοίμην ἂν σὺν ἐκείνῳ καὶ εὐχόμεν, εἴπερ οἶόν τε καὶ τὸ πεφυκὸς ἐδίδου καὶ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τοῦτο δὴ τὸ ποθοῦμενον”. Ὅθεν οὕτω τῆς 5 μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς ὀργὴ πᾶσα καὶ μῆνις καὶ θυμὸς ἀπελήλατο, ὡς μηδέποτε τὸ παράπαν ὀφθῆναι καὶ ὀπηροῦν ὀργιζόμενος, εἶγε καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἔτυχεν ὧν ὁ λόγος τῆς πίστεως· “τί γάρ μοι διαφέρει”, φησὶν, “εἰ πετάλοις χρυσοῖς, ἢ καὶ τοῖς ἐκ πηλοῦ τισι προκαλύμμασιν ἐπισκοτεῖ μοί τις τὴν ὀρατικὴν δύναμιν; ὁμοίως γὰρ 10 ἔγωγε τυφλὸς ἔσομαι, κἂν ὅποιασοῦν τύχη τῆς ὕλης ὧν τὸ προκάλυμμα. Διὰ πάντων οὖν”, φησὶν, “ἀπεῖναι δεῖ τῆς ψυχῆς τὴν πικρίαν καὶ τὴν ὀργήν, τὰ δὲ καλὰ καὶ ἄλλως ἐπεκδικεῖν ἔξεστιν”. Οὕτω τοιγαροῦν ὁ μέγας τοῦ πάθους ἀπήλλακτο, ὡς μηδὲ τῆς προσβολῆς αὐτῆς τὸ παράπαν αἰσθάνεσθαι καὶ ἀγνοεῖν μέντοι σχεδὸν καὶ αὐτὸ τὸ πεφυκὸς ἤδη καθάπαξ τοῦ πράγματος· ὁ δὴ καὶ μᾶλλον τῆς ὑψηλοτάτης ἀγάπης πεφυκέναι σύμβολον οἱ τεχνῖται τούτων ἄριστα πεφιλοσοφήασιν. Τοὺς δὲ γε ψυχικῶς ἀρρωστοῦντας 15 τίς ἐκείνου μᾶλλον ἢ σοφώτερον ἐπεσκέψατο, ἢ διαγνοὺς οὕτω φιλοπόνως ἄγαν καὶ τεχνικῶς τὰ φάρμακα συνεκέρασεν, εἶτα καὶ 20 τὴν θεραπείαν ἔργοις τε καὶ λόγοις ἐπήνεγκεν ἄριστα; μᾶλλον δὲ τῶν παρ’ ἄλλοις ἔργων ὁ λόγος ἐκείνου πολλῶ τινι τῷ μέσῳ καθάπαξ ἀνυσιμώτερος, ὡς τὰ μὲν τῶν Σειρήνων λῆρον εἶναι πρὸς ταῦτα παραβαλλόμενα, χρησμοὺς δὲ θεῖους καὶ οἶον ἐπωδᾶς τινὰς 25 ἱεράς ταῦτα δοκεῖν μάλιστα, μηθοπωσοῦν ἐν τῷ τῆς χρείας ἴστα μὲν παντὶ τοῦ σκοποῦ διαπίπτοντα.

71. Ἐπεὶ δὲ λόγων ἐμνήσθη καὶ τῆς ἐπὶ τούτοις τοῦ διδασκάλου περιφανοῦς χάριτος, ἐκεῖνο τοῖς εἰρημένοις ἀναγκαίως προσθήσω. Τοσαύτη τις ἐπήνθει ταῖς ὁμιλίαις ἐκείνου χάρις καὶ δύναμις θαυμαστὴ καὶ ἀπόρρητος, οἶαν ἐπ’ οὐδενὶ τῶν ἐπ’ ἀρετῇ 30 θαυματομένων ἰδεῖν ἡμῖν ἐξεγένετο, καίτοι γε πολλῶν τινῶν καὶ μεγάλων ἀχροαταῖς γενομένοις ὡς μάλιστα· ἀλλὰ τὸ κατ’ ἐκεῖνον ἱερόν τι χρῆμα καὶ θεσπέσιον ἄντικρυς ἦν, μηδενὶ τινι τῶν πάν-

των παραβαλλόμενον, ὡς δοκεῖν αὐτῆς ἄπτεσθαι τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ὠτων ὄλην ὑπερφυῶς ἐξαρτᾶν, καθάπερ τινὸς νέκταρος ἡσυχῆ τοῦ ρεύματος εἰσδυομένου διὰ τῶν ἔξω πρὸς ἐκεῖνα δὴ τὰ βαθυτάτα, ὥστε καὶ πάσχειν μᾶλλον ἀλλ' οὐκ ἀκούειν ἐκεῖνα δοκεῖν
 5 τὸν τοῦ λόγου μετέχοντα· καὶ τὸ μεῖζόν τε καὶ καινότερον, ὅτι τὰ συνήθη καὶ διωμιλημένα τοῖς λόγοις κατὰ καιρὸν αὐτὸς παρεμβάλλων, τούτοις αὐτοῖς τὸν ἀκροατὴν ἐνθουσιᾶν ἐποίει καὶ θαυμαστὴν τινα πάσχειν ἀλλοίωσιν, ὡς ἄρτι πρῶτως καινῶν τινῶν καὶ ἀπορρήτων ἀκούοντα κἀντεῦθεν γνωρίζεσθαι μᾶλλον τὴν πη-
 10 γήν, ἧς ἐκεῖνο τὸ διειδὲς καὶ πότιμον ἐξέβλυζε ρεῖθρον, τοῦ ἀγαθοῦ φημι πνεύματος τὴν ἐνέργειαν.

72. Ἐπεὶ δὲ τὸν δρόμον τελέσας καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν εἶπερ τις ἀγωνισάμενος εἰς οὐρανοὺς ἔβλεπεν ἦδη καὶ τὸν ἀποκείμενον στέφανον, θαυματουργεῖ κἀναυθῖα τῶν προρρηθέντων οὐκ
 15 ἔλαττον· δέκα γὰρ πρότερον ἡμέραις τῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας, τῷ μαθητῇ συνεργῷ χρώμενος, "Δεῦρο", φησὶν, "ὦ φίλος, παρὰ τούσδε τοὺς ἱεροὺς οἴκους ἀπίωμεν προσευξόμενοι· πόρρωθεν γὰρ ἔχω τὴν εὐχὴν ταύτην ἐπαγγειλάμενος. Ἴν' οὖν μὴ καὶ τὸ τῆς ζωῆς ἐπελήθον τέλος τὸν σκοπὸν διακόψῃ, σπουδῆ τὴν ὑφειλὴν ἀποτί-
 20 σωμεν". Τοῦ δ' εὐθύς ἐπομένου, κατὰ τὸ πρόσταγμα, περιήει δυοσὶν ὄλαις ἡμέραις ὁ μέγας προσευχόμενός τε καὶ προσφέρων ἐπὶ πᾶσι Θεῷ τὸν εὐχαριστήριον ἅμα καὶ ἐξιτήριον, προθυόμενός τε καὶ τελεσιουργῶν σὺν ἡθονῆ μεγίστῃ καὶ καρδίας σκιρτήμασι τὸν κοινὸν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τῆς κοινῆς πάντων ἀσφαλείας καὶ σω-
 25 τηρίας ἰκέσιον. Ἐἴτ' ἐκεῖθεν ὑποστρέψας δύο μὲν ἐξῆς ἡσυχάζει κατ' ἑαυτὸν ἡμέρας, τῆ δ' ὑστεραία τὸν συνοικοῦντα καλέσας αὐθις καὶ παρακαθισάμενος τὴν ἐκδημίαν προλέγει σαφέστατα καὶ φέρειν ἀξιοῖ μακροθύμως καὶ μὴ λύπης ἀμετρία δοῦναι τὸν λογισμόν, εἰ καὶ φορτικὸν ἄλλως τῷ φίλῳ τὸ ἐπιὸν καὶ δυσβάστακτον·
 30 εἶναι γὰρ καὶ μετὰ τελευτὴν αὐτὸς τοῖς φιλοῦσι καὶ καλῶς μεμνημένοις καὶ φίλος καὶ πρεσβευτὴς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ἐτοιμότητος· τὰ

δὲ ἐξῆς ἑτέροις μᾶλλον, ἀλλ' οὐκ ἐμοὶ προσῆκεν· οὐδὲ γὰρ φέρω
 τῆς κοινῆς μεμνημένος ζημίας καὶ τῆς συμφορᾶς, ἣν ἡμεῖς οἱ μᾶλ-
 λον εἰδότες καὶ φιλοῦντες ἐκεῖνον ὑπέστημεν. Ἐκεῖτο μὲν ὁ μέγας
 τὰ τελευταῖα πνέων καὶ ὑπὸ τῶν συνήθων Ἀγγέλων μεθ' ἡρόνῃς
 τινος ἀπορρήτου πρὸς τὴν μακαρίαν ζωὴν ἐπειγόμενος, παρίστατο 5
 δ' αὖθις ὁ φίλος καὶ μαθητής, πάντων δ' ἐκχωρησάντων, ῥήματά
 τινα ζητῶν ἐξιτήρια· ὁ δὲ τὰ χεῖλη βραχὺ τι διάρας καὶ περὶ
 ταπεινοφροσύνης μικρὸν ὑποψιθυρίσας καὶ τῆς ἑαυτοῦ τελειότητος
 ἐνὶ λόγῳ παρασχῶν ἐναργὲς σύμβολον, ταῖς χερσὶ τοῦ φιλουμένου
 δεσπότου διὰ τῶν συνόντων φωτεινῶν Ἀγγέλων τὴν τιμίαν καὶ 10
 ἄσπιλον παρακαταθήκην, τὴν ἑαυτοῦ δηλαδὴ ψυχὴν, ὕπερ ἐκεῖνω
 διὰ βίου παντὸς λέγειν σύννηθες, ἠδέως ἄγαν καὶ ἰλαρῶς ἀποδί-
 δωσιν, οὐπω τῆς πρεσβυτικῆς ἐπιβάς ἡλικίας, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος
 πρὸς ἡμᾶς ἔλεγε. Καὶ νῦν σὺ μὲν ἐν οὐρανοῖς συγχορεύεις ἐκεί-
 νοις, τῷ φωτὶ τῆς μακαρίας θεότητος ἀμέσως καταστραπτόμενος, 15
 ἧς τὰς αὐγάς οὐκ ἀμυδρῶς τὸ πρότερον δέδεξο· νεκρὸς δὲ τῷ
 πλείστῳ μέρει καὶ τὸ παράπαν ἀπειρηκῶς ὁ Φιλόθεος, τῆς μεγά-
 λης προστασίας καὶ τῶν ἐλπίδων ἀφαιρεθεὶς καὶ ζωὴν ἀνύων σοῦ
 χάριν ἀηδῆ καὶ κατώδυνον, οὐκ οἶδ' ὅπῃ τελευτήσουσαν μετὰ τὴν
 σὴν ἐκδημίαν καὶ πρὸς Θεὸν φιλάτην ἀνάλυσιν· ὅς καὶ διὰ νυκτε- 20
 ρινῶν εἰσέτι καταρτίζεις ἡμᾶς ὄψεων, πατρικῶς τε καὶ φιλανθρώ-
 πως ἐκάστοτε χειραγωγῶν πρὸς τὰ βέλτιστα.

73. Φέρε δὴ καὶ τὰ μετὰ τὴν ἐκεῖνου πρὸς Θεὸν ἐκδημίαν
 ἐπισκεψάμενοι κἀκεῖνο τοῖς ῥηθεῖσιν ἀναγκαίως συνάψωμεν, οὐ συν-
 ᾄδον ἐκεῖνοις μόνον καὶ ἰσοστάσιον, ἀλλὰ καὶ πιστούμενον—πῶς 25
 ἂν εἴποις;—θαυμασίως ἐκεῖνα καὶ τὴν τινῶν ἐπὶ τούτοις ἀμφιβο-
 λίαν μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος πόρρω ποιούμενον· διόπερ ἄρα
 καὶ τῷ μεγάλῳ θαυμαστῶς εἴργασται, ὡς αὐτίκα δὴ καὶ ῥηθή-
 σεται. Πολὺς μὲν τις καὶ ἄρρητος εἶχέ μοι τὴν ψυχὴν ἔρωσ
 περὶ τὴν συγγραφὴν ταύτης τῆς ἱστορίας, καὶ οὐδ' ἠρεμεῖν εἶχον 30
 τὸν λογισμὸν οὐδ' ἐπὶ μικρὸν, κάτοχος ἤδη γεγεννημένος τῷ καλῷ

1 τὸ προσῆκεν ἐν τῷ M κείται μετὰ τὸ μᾶλλον. — 8 ὑποψιθυρίσας B. —
 16 ἀμυδρῶς B.

τούτῳ πάθει· προσῆν γέ τι καὶ θεοὺς οὐ μικρόν, ὃ δὴ καὶ ἀρχό-
 μενος εἶπον τοῦ λόγου, τό τε μέγεθος ἐννοοῦντι τοῦ πράγματος
 καὶ τὴν ἑμαυτοῦ περὶ λόγους ἰσχὺν τούτῳ παρεξετάζοντι, καὶ μά-
 λιστα τοῖς ἐν μέσῳ θορούβῳις καὶ ταῖς μακραιῖς ταύταις καὶ ἀνευδό-
 5 τοῖς ἀσχολίαις ὕσαι ὦραι κατὰ ταῦτά προσκειμένῳ. Ἐπεὶ δ' ὁ
 περὶ τὸν μέγαν περιφανῆς πόθος ἔσχε τὸ κράτος καὶ οὐκ ἦν ἄν-
 τιλέγειν, τᾶλλα παρ' οὐδὲν θέμενος, ἐπιβάλλῳ τῷ πράγματι, τὰς
 ἐκείνου πρεσβείας τῆς ὑποθέσεως προστησάμενος καὶ τὴν ἐκειθεν
 καθ' ἐκάστην θερμῳς ἐπικεκλημένῳς ἐπικουρίαν, ὥστε καὶ πρὸς
 10 τέλος τὴν ἰστορίαν ἐλθεῖν, μὴ τι τῶν μεταξὺ θορουβούντων δια-
 κοπεῖσαν, καὶ εἰ κατὰ γνώμην τῆς μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς προ-
 βαίνοι, καὶ μὴ τοῦ σκοποῦ διαπίπτομεν ἀμωσγέπως καθυποδεῖξαι.
 Καὶ ταῦτ' ἦν, ὡς εἶπεῖν, αἰεிடῆποτε τὰ προοίμια καὶ ὡσπερεῖ τις
 ἀφετηρία τῶν γραφομένων· ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς συγγραφῆς διὰ λείας
 15 ἡμῖν πάνυ καὶ εὐπόρου τῆς ὁδοῦ καὶ ὡσπερεῖ τινος ἀφανῳς ὑπα-
 γορεύοντος ἐν μεσημβρία τῶν μεγίστων ἐκείνων προτεῖ θορούβῳν,
 ὡς καὶ τοὺς συνόντας ἐξαισιῳς ἐκπλήττειν ταυτηνὴ τὴν καινοτομίαν,
 καὶ τὸ τέλος ἔβλεπεν ἤδη, θαυματουργεῖ τι κἀνταῦθα τῶν συνή-
 θῳν ὁ μέγας, ὁμοῦ μὲν τὸ τῆς ἰστορίας ὕριόν τε καὶ ἀπλανές
 20 διαμαρτυρόμενος πᾶσιν, ὁμοῦ δὲ καὶ ταῖς ἡμετέραις αἰτήσεσι πα-
 τρικῳς τε καὶ φιλανθρώπως συγκατιῳν, οἷος ἐκεῖνος. Ἄλλὰ προσ-
 εκτέον τῷ λόγῳ. Νῦν μὲν ἦν, ὁ δὲ τῶν λόγων μοι τούτων ὑπο-
 γραφεύς, τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατειλεγμένων εἰς καὶ τοῦ τῶν ἀναγνω-
 στῳν προῖστάμενος τάγματος, «Ἐπεῖ», φησί, «τοῦ περὶ τὸ γρά-
 25 φειν πόνου καὶ τῆς σπουδῆς ἑμαυτὸν ἀνεῖς ὑπῳ συνήθῳς ἐδίδου»,
 ὕψις ἐφίσταται μοι τοιάδε. Ἐδόκουν ἐστάναι συνήθῳς», φησίν,
 «ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς μεγάλῳ ναῳ, τῆς μυστικῆς τελουμένης θυσίας,
 συνεστώτων ὡς ἐν ἑορτῆ ὀηλαδῆ καὶ τῶν ἄλλῳν καὶ φαιδρῳς
 πάντων ἡμῳν κοινῆ συναδόντων τὰ θεῖα· ἐδόκει μοι δὲ ἄρα τὸν
 30 κοινόν τῆς ἡμῳν ἐκκλησίας ποιμένα τελούντα τότε τὰ μυστικά
 συνιερουργεῖν τῷ μεγάλῳ ὀηλαδῆ Σάβῳ. Ἐπεὶ δ' ὁ τῶν Εὐαγγε-
 λῳν ἐνειστήκει καιρὸς καὶ πάντες περὶ τὴν θεῖαν ἐκείνην ἀκρόα-
 σιν ὡς εἰκὸς ἦμεν ἀνηρτημένοι, ἦσαν μὲν τῶν ἀδύτων ἐντὸς συν-

εστῶτε καὶ ἄμφω, ὡς γε τὰ τῆς φωνῆς ὑπεδήλου, ἐπεὶ μὴ καὶ
 προσορᾶν αὐτοὺς εἶχον· τοῦ δὲ θαυμαστοῦ Σάββα τῆς ἀναγνώσεως
 ἀρξασμένου, τὰς αὐτὰς ὁ ποιμὴν διαδεχόμενος ῥήσεις, ἀντιφωνῶν
 κατὰ μέρος ἦν καὶ τὸ θεῖον ἐκεῖνο κήρυγμα σαφέστερόν πως τῷ
 διαπλασιασμῷ καὶ ἡμῖν παραπέμπων τοῖς ἔξω. Καὶ ἦσαν οὕτω 5
 καὶ ἄμφω κατακερματίζοντες καὶ κατὰ διαδοχὴν ἀλλήλοις παρα-
 χωροῦντες τοῦ λόγου, τοῦ μὲν ὑπαγορεύοντος, ὕπερ ἔφην, τοῦ δὲ
 προσεστῶτος κατὰ τάξιν ἐφεπομένου καὶ τὴν αὐτὴν ἀπλανῶς ἰόντος
 ἐκεῖνῳ, μέχρι καὶ αὐτοῦ φημι τοῦ τῆς ἀναγνώσεως τέλους. Ἦν
 δὲ ἄρα τὸ παρ' αὐτῶν εὐαγγελιζόμενον τὸ τῷ θεσπεσίῳ δηλαδὴ 10
 Λουκᾶ μόνῳ κατ' ἐξαιρετικὸν εἰρημένον, ὅπως τὰς ἐν γῆ φημι
 διατριβὰς ὡς ἄνθρωπος ὁ κοινὸς ποιούμενος δεσπότης ἔλθοι μὲν
 εἰς τὴν θρεψαμένην Ναζαρέτ, εἰσελθοὶ δὲ καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων
 συναγωγὴν τῆ τοῦ Σαββάτου ἡμέρα· καὶ δοθείσης αὐτῷ τῆς βί-
 βλου τοῦ Ἡσαΐου, ὥστε καὶ ἀναγῶναι, ἐκεῖνοις δῆπου κατ' οἰκείαν 15
 βουλὴν ἐντυχεῖν καὶ διδάξαι τοῖς προρρηθεῖσι περὶ αὐτοῦ τῷ προ-
 φήτῃ· “πνεῦμα Κυρίου”, φησὶν, “ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με·
 εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμ-
 μένους τῆ καρδίᾳ” καὶ τὰ ἑξῆς. Τῆς ἀναγνώσεως δέ, φησὶν ὁ
 βλέπων, «συντελεσθείσης, ἱεράν τινα πρόοδον ἐδόκουν μοι καὶ ἄμφω 20
 ποιῆσθαι, ἐξιόντες δηλαδὴ τῶν ἀδύτων καὶ τοὺς κοινωνοὺς τῶν
 μυστηρίων ἔχοντες ἐπομένους, ὡς ἔθος· ἡμῶν δὲ τῶν ἔξω τοῦ
 θεοῦ βήματος κατὰ χώραν ἐστῶτων, ἐπειδὴ παριόντες ἔγγιστά
 μου γεγονάσιν, ὁ μέγας ἰλαρῶς με προσιδῶν Σάββας, Τὰ παρὰ τοῦ
 τῆς ἐκκλησίας καθηγεμόνος διδόμενά σοι”, φησὶ, “μηδαμῶς ἐνδοι- 25
 ζων γράφε, πάνυ καλῶς ἔχοντα καὶ ἠκριβωμένως· ἐγὼ σοι τού-
 των ἀξιόπιστος μάρτυς· πλὴν ἀλλὰ καὶ παιδός, φησὶν, ἄρρενος
 ἔση πατήρ, ὅσον οὐκ ἔτι κατὰ τὸ ἐφετόν, καὶ τοῦθ' ὡσπερ ἐνε-
 χυρον ἀσφαλές ἔστω σοι τῆς ἀληθείας τῶν λόγων». Ὁ μὲν οὖν
 ταῦτα παραδόξως ἰδὼν καὶ ἀκούσας, μετὰ τρίτην ἐξ ἐκεῖνου ἡμέ- 30
 ραν ἔμφοβος ἅμα καὶ περιχαρῆς κάμοι κοινοῦται τὰ ὀραθέντα,
 τέλος κατ' αὐτὴν ἐπιτιθέντι τῷ λόγῳ, μᾶλλον δὲ τὰς ὑστάτας

12/19 Λουκᾶ δ', 14-19.

στηρίων ἐκείνων ἀξιωθῆναι καὶ τῆς ὑπερφυοῦς χάριτος, μὴ τούτοις προκαθαρθέντα, μηδὲ τὸν ναὸν τοῦ πνεύματος, καθάπερ ἐκείνω δηλαδὴ φίλον, φιλοκαλήσαντα· οὐδὲ γὰρ ἡμῖν τις ἀγγείω σαπρῶ καὶ ὀδωδότη μύρον πιστεύσειεν ἄν ποτε.

- 5 71. Πλὴν ἀλλὰ κάκεῖνα προστιθέσθω, τῶν πολλῶν ὀλίγα καὶ ἀντὶ πολλῶν, ὡς ἐγὼ φημι· τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὸ τῆς μετριότητος ἄκρον ἐκείνου, τὸ καθ' ὑπερβολὴν εἰρηνικὸν καὶ πρᾶον καὶ πρὸς πάντας κοινωνικόν τε καὶ χάριεν; οὐ καὶ ἡ ἔντευξις ἡδεῖα καὶ ὁ λόγος οἷος ἡμερῶσαι πολεμουμένην ὀτωθήποτε τρόπῳ ψυχὴν καὶ
- 10 καταστῆσαι πρὸς ἃ δεῖ μετὰ παντός τοῦ βελτίονος· τίς οὕτω τῶν πλησίον ἑαυτοῦ πολλῶ τινι τῷ μέσῳ προσέθηκεν, ὡς ἐπὶ μὲν τῶν δοκούντων τάξει τινὶ προσέχειν ἢ παντελῆ σιγὴν ἀσχεῖν, ἢ νηπιότητά τινα καὶ ἀφέλειαν ὑποκρίνασθαι, ῥήμασί τε καὶ σχήμασι καὶ παντὶ τῷ φαινομένῳ ψελλίζειν ὡσανεὶ δοκῶν ὁ σοφώτατος,
- 15 τοῖς δὲ τῶν πολλῶν καὶ κατωτέρῳ πολιτεία τέ φημι καὶ χρόνῳ καὶ τάγματι τοῖς μὲν ὡς ἀδελφός, τοῖς δ' ὡς υἱὸς ὁ κοινὸς τῶν ἀμφοτέρων πατὴρ θαυμασίως προσφέρεσθαι, πατέρας ἑαυτοῦ καὶ δεσπότης ἀποκαλῶν καὶ πάντων προκαλινδούμενος τοῖς ποσὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιφαινομένης ἡδονῆς τῷ προσώπῳ καὶ τοῦ σεβάσματος;
- 20 ἃ δὴ καὶ τοῖς πολλοῖς ἄλογον ὑπόψιαν παρέσχε φυσικῆς μαλακότητος δῆθεν καὶ ἀμαθίας τοῦ τὰ πάντα στεροῦ τε καὶ σοφωτάτου, μαλακῶς τφόντι καὶ ἀμαθῶς τῷ κατ' ἐκείνον ἐπιβάλλουσι πράγματι. Καὶ πολλοὺς ἂν ἴδοις μέχρι τοῦ νῦν τὰ αὐτὰ περὶ ἐκείνου ψηφίζομένους, ἀνέμους καὶ καπνὸν ἀντὶ τοῦ φωτός τῆς
- 25 ἀληθείας πειρωμένους κατέχειν· τοσοῦτο καὶ γὰρ ἄγνοεῖν ἀπεῖχεν ἐκείνος τοὺς ταῦτα νομίσαντας, μᾶλλον δὲ τοσοῦτον ἀκριβῶς ἐκείνους ἐγίνωσκεν, ὡς καὶ τῶν ἀφανῶν τῆς καρδίας διορατικῶς ἀπτεσθαι, καὶ λογισμοὺς ἐκείνων ἐπιτηρεῖν, καὶ ὁποῖω τινὶ πάθει τῆς ψυχῆς κατεχόμενος ἦν ἕκαστος, καὶ κατὰ ταῦτα δὴ καὶ ταῖς ὁμιλίαις
- 30 κεχρῆσθαι, τοῖς μὲν αὐτὸ τοῦτο νηπίος τις καὶ ἀφελῆς, τοῖς δὲ καὶ σιωπῶν παντελῶς καὶ τὸ μηδὲν ὡς εἰπεῖν καθάπαξ φαινόμενος. Ἄλλ' ἤρδει καλῶς ἐκείνος καὶ τίσιν ἐνδειξασθαι τὴν ὑποι-

2 ναὸν τοῦ πνεύματος] πρὸβ. Κορινθ. 1, ε', 19. — 21 στεροτάτου καὶ B.

κουρούσαν τοῦ πνεύματος ἔδει σοφίαν καὶ τὸν κεκρυμμένον παρ' ἑαυτῷ θησαυρὸν τῆς χάριτος, καὶ τούτοις αὐτοῖς οὐκ ἐξίσου πάντως, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐκάστου μέτρον, καθὸ δηλαδὴ Θεὸς αὐτῷ διὰ τῆς ἐν ἐκείνῳ σοφίας ἐμέρισεν· οἷς δὴ καὶ μιμήσασθαί τινα τούτων ἐπέπληθε καὶ τοῖς ἀπλῶς τε καὶ παρέργως ὑπ' ἐκείνου λεγο- 5 μένοις ἢ πραττομένοις πολλακίς ἐγκαλλωπίσασθαι, ὡς καὶ τούτων ἀρχούτων μόνων εἰς εὐδοξίαν καὶ οἶον ἀμυδρὰν εἰκόνα καλοῦ καὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐνούσης ἐκείνη μεγαλοφυΐας ἔσχατον, ὃ φασιν, ἀπήχημα. Τοῖς δ' ἄλλοις οὕτω σχεδὸν ἀπόρρητα τὰ κατ' ἐκείνον ἦν καὶ τφόντι μυστήρια, ὡς μηδὲ δο- 10 κεῖν εἶναί τι τὸ παράπαν ἐν ἐκείνῳ τῶν ἀποκρύφων, μηδὲ τινα πολιτεῖαν τῶν ὑψηλοτέρων μετέρχεσθαι τὸν σοφώτατον, μηδὲ γὰρ ἐμφαίνειν τοῦτο μὴ στολῆ, μὴ καθιέδρα, μὴ σχήματι σκίμποδος, μὴ τινι τῶν πάντων ὀπωσιτοῦν· ὅπου γε καὶ τοῖς ἔξω καὶ προ- 15 χείροις ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀγωνιστάς ὑπερφυστάτα χρώμενος βραχύ τι παραλλάττειν τῶν ἄλλων ἐδόκει τοῖς πλείοσιν, ἔστι δ' οὗ καὶ τῶν πολλῶν εἰς παρ' οἰσισινοῦν ἐνομιζέτο τῷ κοινωνικῷ τε καὶ φιλαλληλῷ καὶ καθ' ὑπερβολὴν ταπεινόφρονι· καὶ τὸ μεῖζον τῆς ἐν τούτοις φιλοσοφίας καὶ ἀκριβῶς ὑπεράνθρωπον. ὅτι τὰ μέ- 20 γιστα καὶ ὑπερφυστάτα κατορθῶν ἐν πάσῃ πολιτείᾳ καὶ παντὶ πράγματι, πλην ὀλίγων, τοὺς πάντας ἐλάνθανε διὰ τὸ φύσιν αὐτῷ καθαπερεὶ γρηματίσαι ταῦτα καὶ ῥᾶστα καὶ ὁμαλῶς αἰειδήποτε χρῆσθαι κατὰ ταῦτα, κἀντεῦθεν μηδαμῶς καινοτομῶν μηδὲ ξενίζων νομιζέσθαι· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ λανθάνειν τι τῶν ὑψηλῶν ἐργαζόμενος ἀπεριέργως εἰσάπαν 25 ἐλάνθανεν, ὡς μὴ μόνον τὸν θησαυρὸν ἐν ἀσφαλεῖ κρύπτειν εὐχερῶς ὄνασθαι, ἀλλὰ μηδ' αὐτὸ τοῦτο διδόναι τισὶν αἰσθησιν, ὅτι καὶ ὀπωσοῦν ἔστι τι τῶν τιμίων παρ' ἐκείνῳ κρυπτόμενον. Οὕτως εἰς ἄκρον ἐληλάκει ταπεινοφροσύνης τῆς ὑψηλῆς, καὶ οὕτως αὐτῷ τὰ τῆς μοναδικῆς καὶ φιλοσόφου ταύτης πολιτείας ὑπερφυῶς ἦσκητο. 30

71. Ἀγάπης δὲ περὶ τῆς βασιλείδος τῶν ἀρετῶν τί ἂν τις εἰπῶν

3/4 Κορινθ. 2, 1, 13 «ὁμοίως δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχούμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κλήρου ὃ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρον, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν».

ἀποχρώντως εἶποι τοῖς πράγμασι; πρὸς μὲν γὰρ τὸν Θεὸν οὕτως ἐρωτικῶς ἔσχεν ὑπὲρ τοὺς πώποτε, ὡς καὶ μαρτυρικῶν ἄθλων κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦσθαι τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν ἐκείνου, καθὰ δὴ καὶ φθάσαντες εἶπομεν· ὥστε καὶ αὐτὸν ἐναργῶς μετὰ Παύλου δύνασθαι λέγειν “καθ’ ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν”· ὁ δ’ οὐδὲ τούτοις ἤρκειτο, ἀλλὰ καὶ τὸ δι’ αἵματος ἐξελθεῖν ἂν τὸν βίον ἐκτόπως πως ἂν εἶποι τις ἐδίψα καὶ ἤϋχετο. Τῆς δὲ πρὸς τὸν πλησίον παρίτωσαν οἱ καὶ ταύτης ἀπολελαυκότες καὶ τὰ κατ’ αὐτὸν διηγεῖσθωσαν ἡλίκος μὲν ἦν τοῖς ἀσθενέσιν, ἡλίκος δὲ τοῖς ἄλλως γεγηρακόσι καὶ πεπηρωμένοις τὰ σώματα, ὡς μηδὲ τῆς φιλανθρωποτάτης ἰατρικῆς ἀποσχέσθαι, ἀλλὰ καὶ ταύτης δι’ ἀγάπης ὑπερβολὴν οὐκ ἐλάχιστον ἐκπονήσαι μέρος· ὃ δὴ καὶ μάλιστα προφάσει χρώμενος ὁ σοφώτατος ἡμέρας ὕλας καὶ νύκτας ἑαυτὸν τοῖς νοσοῦσιν ἐδίδου, λόγοις ἅμα καὶ ἔργοις καὶ τῷ πεφυκότι παντὶ συνδιαφέρων τὸ πάθος καὶ τοῦ λυποῦντος εὐφυῶς ὑποκλέπτων τὴν αἴσθησιν. Ὅθεν καὶ ποτε τῶν νοσοῦντων τις, ἐπεὶ δυσχερῶς πάντῃ καὶ ἀνωμάλως πρὸς τε τροφήν καὶ πόσιν καὶ πᾶν ὀτιοῦν διακείμενος ἐν ἀντὶ πάντων ἤτησε φάρμακον, τὴν τοῦ μεγάλου προσεδρεῖαν, ἐκεῖνος αὐτίκα τὸ “μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω” μετὰ Παύλου δηλαδὴ τοῦ μεγάλου εἰπών, “ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἐτέρου ἕκαστος”, πάντων ἀφέμενος, ὄλω θυμῷ τοῦ πάσχοντος ὄλος ἐκείνου γίνεται, μηδαμῶς τὸ παράπαν ἀποστάς ἐξ ἐκείνου, μὴ νύκτα, μὴ ἡμέραν, μηδ’ αὐτὸ τὸ βραχύτατον ἐφ’ ὄλοις οἰμαί που μῆσὶ τέσσαρασι θαυμαστῶς ἐξυπηρετούμενος καὶ συμπάσχων, ἄχρις οὗ φημι τὴν ζωὴν ὁ νοσῶν ἐξεμέτρησεν· ἦ γὰρ ἂν οὐδ’ ἀπέστη πάντως, εἰ περιῖν, ἄχρις ἂν ἐκεῖνος ἐβούλετο. “Καὶ τί καινόν”, ἔλεγε πρὸς ἐμέ, “φίλος; τίς δ’ ἐργασία ταύτης ἀμείνων; ἢ ποῖον τῆς εἰς τὸν Θεὸν ἀγάπης τούτου σύμβολον ἐναργέστερον; διὸ καὶ τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον ἐγώ”, φησί, “καθ’ ὑπερβολὴν θαυμάζω πρεσβύτην, ὅς ἀγαπᾶν ἔλεγεν, εἶπερ ἡδύνατο, καὶ αὐτὸ

5 Κορινθ. 1, ιε', 31. — 7 Τῆς] ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀγάπης. — 20 Κορινθ. 1, ι', 24. — 30 πρεσβύτην] ἐν τῇ ᾧα τοῦ Μ διὰ γραμμάτων ἐρωτηρῶν ἀναγινώσκειται τότε τὸ «Σχ(όλι:)ον. Τὸν ἀρβάν Ἀγάθωνα λέγει, τὸν ἐν τῷ Γερωντικῷ».

τὸ οἰκεῖον σῶμα καθάπερ ἱμάτιον ἀποβαλὼν ἀποδόσθαι τινὶ τῶν
 ὑπὸ τῆς ἱεραῆς βεβρωμένων νόσου καὶ τὸ ἐκείνου λαβῶν αὐτὸς
 αὐτὸς μετενδύσασθαι· καὶ ταῦτά γε καὶ αὐτός”, φησί, “βουλοίμην
 ἂν σὺν ἐκείνῳ καὶ εὐχόμεν, εἴπερ οἶόν τε καὶ τὸ πεφυκὸς ἐδίδου
 καὶ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τοῦτο δὴ τὸ ποθοῦμενον”. Ὅθεν οὕτω τῆς 5
 μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς ὀργὴ πᾶσα καὶ μῆνις καὶ θυμὸς ἀπελή-
 λατο, ὡς μηδέποτε τὸ παράπαν ὀφθῆναι καὶ ὀπηροῦν ὀργιζόμενος,
 εἶγε καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἔτυχεν ὧν ὁ λόγος τῆς πίστεως· “τί γάρ μοι
 διαφέρει”, φησὶν, “εἰ πετάλοις χρυσοῖς, ἢ καὶ τοῖς ἐκ πηλοῦ τισι
 προκαλύμμασιν ἐπισκοτεῖ μοί τις τὴν ὀρατικὴν δύναμιν; ὁμοίως γὰρ 10
 ἔγωγε τυφλὸς ἔσομαι, κἂν ὅποιασοῦν τύχη τῆς ὕλης ὅν τὸ προ-
 κάλυμμα. Διὰ πάντων οὖν”, φησὶν, “ἀπεῖναι δεῖ τῆς ψυχῆς τὴν
 πικρίαν καὶ τὴν ὀργήν, τὰ δὲ καλὰ καὶ ἄλλως ἐπεκδικεῖν ἔξεστιν”.
 Οὕτω τοιγαροῦν ὁ μέγας τοῦ πάθους ἀπήλλακτο, ὡς μηδὲ τῆς
 προσβολῆς αὐτῆς τὸ παράπαν αἰσθάνεσθαι καὶ ἀγνοεῖν μέντοι σχε- 15
 δὸν καὶ αὐτὸ τὸ πεφυκὸς ἤδη καθάπαξ τοῦ πράγματος· ὁ δὴ καὶ
 μᾶλλον τῆς ὑψηλοτάτης ἀγάπης πεφυκέναι σύμβολον οἱ τεχνῖται
 τούτων ἄριστα πεφιλοσοφήκασιν. Τοὺς δὲ γε ψυχικῶς ἄρρωστοῦντας
 τίς ἐκείνου μᾶλλον ἢ σοφώτερον ἐπεσκέψατο, ἢ διαγνοὺς οὕτω
 φιλοπόνως ἄγαν καὶ τεχνικῶς τὰ φάρμακα συνεκέρασεν, εἶτα καὶ 20
 τὴν θεραπείαν ἔργοις τε καὶ λόγοις ἐπήνεγκεν ἄριστα; μᾶλλον δὲ
 τῶν παρ’ ἄλλοις ἔργων ὁ λόγος ἐκείνου πολλῶ τινι τῷ μέσῳ
 καθάπαξ ἀνυσιμώτερος, ὡς τὰ μὲν τῶν Σειρήνων λῆρον εἶναι πρὸς
 ταῦτα παραβαλλόμενα, χρησμοῦς δὲ θεῖους καὶ οἶον ἐπφodάς τινας
 ἱεράς ταῦτα δοκεῖν μάλιστα, μηδοπωσοῦν ἐν τῷ τῆς χρείας ἴστα- 25
 μένῳ παντὶ τοῦ σκοποῦ διαπίπτοντα.

71. Ἐπεὶ δὲ λόγων ἐμνήσθη καὶ τῆς ἐπὶ τούτοις τοῦ διδα-
 σκάλου περιφανοῦς χάριτος, ἐκεῖνο τοῖς εἰρημένοις ἀναγκαίως προσ-
 θήσω. Τοσαύτη τις ἐπήνθει ταῖς ὁμιλίαις ἐκείνου χάρις καὶ δύ-
 ναμις θαυμαστὴ καὶ ἀπόρρητος, οἷαν ἐπ’ οὐδενὶ τῶν ἐπ’ ἀρετῇ 30
 θαυμαζομένων ἰδεῖν ἡμῖν ἐξεγένετο, καίτοι γε πολλῶν τινων καὶ
 μεγάλων ἀχροαταῖς γενομένοις ὡς μάλιστα· ἀλλὰ τὸ κατ’ ἐκεῖνον
 ἱερόν τι χρῆμα καὶ θεσπέσιον ἀντικρυς ἦν, μηδενὶ τινι τῶν πάν-

των παραβαλλόμενον, ὡς δοκεῖν αὐτῆς ἄπτεσθαι τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ὤτων ὅλην ὑπερφυῶς ἐξαρτᾶν, καθάπερ τινὸς νέκταρος ἡσυχῆ τοῦ ρεύματος εἰσδουμένου διὰ τῶν ἔξω πρὸς ἐκεῖνα δὴ τὰ βαϊύτατα, ὥστε καὶ πάσχειν μᾶλλον ἄλλ' οὐκ ἀκούειν ἐκεῖνα δοκεῖν
5 τὸν τοῦ λόγου μετέχοντα· καὶ τὸ μεῖζόν τε καὶ καινότερον, ὅτι τὰ συνήθη καὶ διωμιλημένα τοῖς λόγοις κατὰ καιρὸν αὐτὸς παρεμβάλλων, τούτοις αὐτοῖς τὸν ἀκροατὴν ἐνθουσιᾶν ἐποίει καὶ θαυμαστὴν τινα πάσχειν ἀλλοίωσιν, ὡς ἄρτι· πρῶτως καινῶν τινων καὶ ἀπορρήτων ἀκούοντα κἀντεῦθεν γνωρίζεσθαι μᾶλλον τὴν πη-
10 γήν, ἧς ἐκεῖνο τὸ διειδὼς καὶ πότιμον ἐξέβλυζε ρεῖθρον, τοῦ ἀγαθοῦ φημι πνεύματος τὴν ἐνέργειαν.

72. Ἐπεὶ δὲ τὸν δρόμον τελέσας καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν εἶπερ τις ἀγωνισάμενος εἰς οὐρανοὺς ἔβλεπεν ἤδη καὶ τὸν ἀποκείμενον στέφανον, θαυματουργεῖ κἀνταῦθα τῶν προρρηθέντων οὐκ
15 ἔλαττον· ἑκατὰ γὰρ πρότερον ἡμέραις τῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας, τῷ μαθητῇ συνεργῷ χρώμενος, "Δεῦρο", φησίν, "ὦ φίλος, παρὰ τούσδε τοὺς ἱεροὺς οἴκους ἀπίωμεν προσευζόμενοι· πόρρωθεν γὰρ ἔχω τὴν εὐχὴν ταύτην ἐπαγγειλάμενος. "Ἴν' οὖν μὴ καὶ τὸ τῆς ζωῆς ἐπελθὼν τέλος τὸν σκοπὸν διακόψῃ, σπουδῆ τὴν ὑφειλὴν ἀποτίσωμεν". Τοῦ δ' εὐθύς ἐπομένου, κατὰ τὸ πρόσταγμα, περιτήρει
20 δυσὶν ὕλαις ἡμέραις ὁ μέγας προσευχόμενός τε καὶ προσφέρων ἐπὶ πᾶσι Θεῷ τὸν εὐχαριστήριον ἅμα καὶ ἑξιτήριον, προιθυμένός τε καὶ τελεσιουργῶν σὺν ἡδονῇ μεγίστῃ καὶ καρδίας σκιρτήμασι τὸν κοινὸν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τῆς κοινῆς πάντων ἀσφαλείας καὶ σω-
25 τηρίας ἰκέσιον. Ἐἴτε' ἐκεῖθεν ὑποστρέψας δύο μὲν ἑξῆς ἡσυχάζει καθ' ἑαυτὸν ἡμέρας, τῆ δ' ὑστεραία τὸν συνοικοῦντα καλέσας αὐθις καὶ παρακαθιστάμενος τὴν ἐκδημίαν προλέγει σαφέστατα καὶ φέρειν ἀξιοῖ μακροθύμως καὶ μὴ λύπης ἀμετρία δοῦναι τὸν λογισμὸν, εἰ καὶ φορτικὸν ἄλλως τῷ φίλῳ τὸ ἐπιὸν καὶ δυσβάστακτον·
30 εἶναι γὰρ καὶ μετὰ τελευτὴν αὐτὸς τοῖς φιλοῦσι καὶ καλῶς μεμνημένοις καὶ φίλος καὶ πρεσβευτὴς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ἐτοιμότητος· τὰ

δὲ ἐξῆς ἐτέροις μᾶλλον, ἀλλ' οὐκ ἐμοὶ προσῆκεν· οὐδὲ γὰρ φέρω
τῆς κοινῆς μεμνημένους ζημίας καὶ τῆς συμφορᾶς, ἣν ἡμεῖς οἱ μάλ-
λον εἰδότες καὶ φιλοῦντες ἐκείνον ὑπέστημεν. Ἐκείτο μὲν ὁ μέγας
τὰ τελευταῖα πνέων καὶ ὑπὸ τῶν συνήθων Ἀγγέλων μεθ' ἠρόνης
τινος ἀπορρήτου πρὸς τὴν μακαρίαν ζωὴν ἐπειγόμενος, παρίστατο 5
δ' αὐθις ὁ φίλος καὶ μαθητής, πάντων δ' ἐκχωρησάντων, ῥήματά
τινα ζητῶν ἐξιτήρια· ὁ δὲ τὰ χεῖλη βραχὺ τι διάραι καὶ περὶ
ταπεινοφροσύνης μικρὸν ὑποψιδυρίσας καὶ τῆς ἑαυτοῦ τελειότητος
ἐνὶ λόγῳ παρασχῶν ἐναργῆς σύμβολον, ταῖς χερσὶ τοῦ φιλουμένου
δεσπότου διὰ τῶν συνόντων φωτεινῶν Ἀγγέλων τὴν τιμίαν καὶ 10
ἄσπιλον παρακαταθήκην, τὴν ἑαυτοῦ δηλαδὴ ψυχὴν, ὑπερ ἐκείνῳ
διὰ βίου παντὸς λέγειν σύνηθες, ἠδέως ἄγαν καὶ ἰλαρῶς ἀποδι-
δωσιν, οὐπω τῆς πρεσβυτικῆς ἐπιβᾶς ἡλικίας, ὡς αὐτὸς ἐκείνος
πρὸς ἡμᾶς ἔλεγε. Καὶ νῦν σὺ μὲν ἐν οὐρανοῖς συγχορεύεις ἐκεί-
νοις, τῷ φωτὶ τῆς μακαρίας θεότητος ἀμέσως καταστραπτόμενος, 15
ἧς τὰς αὐγὰς οὐκ ἀμυδρῶς τὸ πρότερον δέδεξο· νεκρὸς δὲ τῷ
πλείστῳ μέρει καὶ τὸ παράπαν ἀπειρηκῶς ὁ Φιλόθεος, τῆς μεγά-
λης προστασίας καὶ τῶν ἐλπίδων ἀφαιρεθεὶς καὶ ζωὴν ἀνύων σοῦ
γάριν ἀηδῆ καὶ κατώδυνον, οὐκ οἶδ' ὅπῃ τελευτήσουσαν μετὰ τὴν
σὴν ἐκδημίαν καὶ πρὸς Θεὸν φιλότατην ἀνάλυσιν· ὅς καὶ διὰ νυκτε- 20
ρινῶν εἰσέτι καταρτίζεις ἡμᾶς ὄψεων, πατρικῶς τε καὶ φιλανθρω-
πως ἐκάστοτε χειραγωγῶν πρὸς τὰ βέλτιστα.

73. Φέρε δὴ καὶ τὰ μετὰ τὴν ἐκείνου πρὸς Θεὸν ἐκδημίαν
ἐπισκεψάμενοι καθεῖνο τοῖς ῥηθεῖσιν ἀναγκαίως συνάψωμεν, οὐ συν-
ᾶδον ἐκείνοις μόνον καὶ ἰσοστάσιον, ἀλλὰ καὶ πιστούμενον—πῶς 25
ἂν εἴποις;—θαυμασιῶς ἐκεῖνα καὶ τὴν τινῶν ἐπὶ τούτοις ἀμφιβο-
λίαν μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος πόρρω ποιούμενον· διόπερ ἄρα
καὶ τῷ μεγάλῳ θαυμαστῶς εἴργασται, ὡς αὐτίκα δὴ καὶ ῥηθῆ-
σεται. Πολὺς μὲν τις καὶ ἄρρητος εἶχέ μου τὴν ψυχὴν ἔρωσ
περὶ τὴν συγγραφὴν ταύτης τῆς ἱστορίας, καὶ οὐδ' ἠρεμεῖν εἶχον 30
τὸν λογισμὸν οὐδ' ἐπὶ μικρὸν, κάτοχος ἦδη γεγενημένος τῷ καλῷ

1 τὸ προσῆκεν ἐν τῷ M κείται μετὰ τὸ μᾶλλον. — 8 ὑποψιδυρίσας B. —
16 ἀμιδρῶς B.

τούτῳ πάθει· προσῆν γέ τι καὶ θεοὺς οὐ μικρόν, ὃ δὴ καὶ ἀρχό-
 μενος εἶπον τοῦ λόγου, τό τε μέγεθος ἐννοοῦντι τοῦ πράγματος
 καὶ τὴν ἑμαυτοῦ περὶ λόγους ἰσχὺν τούτῳ παρεξετάζοντι, καὶ μά-
 λιστα τοῖς ἐν μέσῳ θορύβοις καὶ ταῖς μακραῖς ταύταις καὶ ἀνευδό-
 5 τοις ἀσχολίαις ὕσαι ὥραι κατὰ ταῦτά προσκειμένῳ. Ἐπεὶ δ' ὁ
 περὶ τὸν μέγαν περιφανῆς πόθος ἔσχε τὸ κράτος καὶ οὐκ ἦν ἄν-
 τιλέγειν, τᾶλλα παρ' οὐδὲν θέμενος, ἐπιβάλλω τῷ πράγματι, τὰς
 ἐκείνου πρεσβείας τῆς ὑποθέσεως προσηγάμενος καὶ τὴν ἐκείθεν
 καθ' ἐκάστην θερμῶς ἐπικεκλημένους ἐπικουρίαν, ὥστε καὶ πρὸς
 10 τέλος τὴν ἱστορίαν ἐλθεῖν, μὴ τινη τῶν μεταξὺ θορυβοῦντων δια-
 κοπεῖσαν, καὶ εἰ κατὰ γνώμην τῆς μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς προ-
 βαίνοι, καὶ μὴ τοῦ σκοποῦ διαπίπτομεν ἀμωσγέπως καθυποδεῖξαι.
 Καὶ ταῦτ' ἦν, ὡς εἰπεῖν, αἰετὶδὴποτε τὰ προοίμια καὶ ὡσπερὶ τις
 ἀφετηρία τῶν γραφομένων· ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς συγγραφῆς διὰ λείας
 15 ἡμῖν πάνυ καὶ εὐπόρου τῆς ὁδοῦ καὶ ὡσπερὶ τινος ἀφανῶς ὑπα-
 γορεύοντος ἐν μεσημβρίᾳ τῶν μεγίστων ἐκείνων προῖει θορύβων,
 ὡς καὶ τοὺς συνόντας ἐξαισιῶς ἐκπλήττειν ταυτηνὶ τὴν καινοτομίαν,
 καὶ τὸ τέλος ἔβλεπεν ἤδη, θαυματουργεῖ τι κἀνταῦθα τῶν συνή-
 θων ὁ μέγας, ὁμοῦ μὲν τὸ τῆς ἱστορίας ὄρθον τε καὶ ἀπλανῆς
 20 διαμαρτυρόμενος πᾶσι, ὁμοῦ δὲ καὶ ταῖς ἡμετέραις αἰτήσεσι πα-
 τρικῶς τε καὶ φιλανθρωπῶς συγκατιῶν, οἷος ἐκεῖνος. Ἀλλὰ προσ-
 εκτέον τῷ λόγῳ. Νῦν μὲν ἦν, ὁ δὲ τῶν λόγων μοι τούτων ὑπο-
 γραφεύς, τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατελιγεμένων εἷς καὶ τοῦ τῶν ἀναγνω-
 στῶν προῖστάμενος τάγματος, «Ἐπεὶ», φησί, «τοῦ περὶ τὸ γρά-
 25 φειν πόνου καὶ τῆς σπουδῆς ἑμαυτὸν ἀνεῖς ὑπῆκ συνήθως ἐδίδου,
 ὄψις ἐφίσταται μοι τοιάδε. Ἐδόκουν ἐστάναι συνήθως», φησίν,
 «ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς μεγάλῳ ναῶ, τῆς μυστικῆς τελουμένης θυσίας,
 συνεστώτων ὡς ἐν ἑορτῇ δηλαδὴ καὶ τῶν ἄλλων καὶ φαιδρῶς
 πάντων ἡμῶν κοινῇ συναδόντων τὰ θεῖα· ἐδόκει μοι δὲ ἄρα τὸν
 30 κοινόν τῆς ἡμῶν ἐκκλησίας ποιμένα τελούντα τότε τὰ μυστικά
 συνειρουργεῖν τῷ μεγάλῳ δηλαδὴ Σάββα. Ἐπεὶ δ' ὁ τῶν Εὐαγγε-
 λίων ἐνειστήκει καιρὸς καὶ πάντες περὶ τὴν θεῖαν ἐκείνην ἀκρόα-
 σιν ὡς εἰκὸς ἦμεν ἀνηρτημένοι, ἦσαν μὲν τῶν ἀδύτων ἐντὸς συν-

εστῶτε καὶ ἄμφω, ὡς γε τὰ τῆς φωνῆς ὑπεδότηλου, ἐπεὶ μὴ καὶ
 προσορᾶν αὐτοὺς εἶχον· τοῦ δὲ θαυμαστοῦ Σάβα τῆς ἀναγνώσεως
 ἀρξάμενου, τὰς αὐτὰς ὁ ποιμὴν διαδεχόμενος ῥήσεις, ἀντιφωνῶν
 κατὰ μέρος ἦν καὶ τὸ θεῖον ἐκεῖνο κήρυγμα σαφέστερόν πως τῷ
 διαπλασιασμῷ καὶ ἡμῖν παραπέμπων τοῖς ἔξω. Καὶ ἦσαν οὕτω 5
 καὶ ἄμφω κατακερματίζοντες καὶ κατὰ διαδοχὴν ἀλλήλοις παρα-
 χωροῦντες τοῦ λόγου, τοῦ μὲν ὑπαγορευόντος, ὅπερ ἔφη, τοῦ δὲ
 προσεστῶτος κατὰ τάξιν ἐφεπομένου καὶ τὴν αὐτὴν ἀπλανῶς ἴοντος
 ἐκείνῳ, μέχρι καὶ αὐτοῦ φημι τοῦ τῆς ἀναγνώσεως τέλους. Ἦν
 δὲ ἄρα τὸ παρ' αὐτῶν εὐαγγελιζόμενον τὸ τῷ θεσπεσίῳ δηλαδὴ 10
 Λουκᾶ μόνῳ κατ' ἐξαιρετικὸν εἰρημένον, ὅπως τὰς ἐν γῆ φημι
 διατριβὰς ὡς ἄνθρωπος ὁ κοινὸς ποιούμενος δεσπότης ἔλθοι μὲν
 εἰς τὴν θρησαμένην Ναζαρέτ, εἰσελθοὶ δὲ καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων
 συναγωγὴν τῆ τοῦ Σαββάτου ἡμέρα· καὶ δοθείσης αὐτῷ τῆς βί-
 βλου τοῦ Ἡσαΐου, ὥστε καὶ ἀναγῶναι, ἐκείνοις δὴπου κατ' οἰκίαν 15
 βουλήν ἐντυχεῖν καὶ διδάξαι τοῖς προρρηθεῖσι περὶ αὐτοῦ τῷ προ-
 φητῇ· “πνεῦμα Κυρίου”, φησὶν, “ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με·
 εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμ-
 μένους τῆ καρδίᾳ” καὶ τὰ ἑξῆς. Τῆς ἀναγνώσεως δέ», φησὶν ὁ
 βλέπων, «συντελεσθείσης, ἱεράν τινα πρόσδον ἐδόκουν μοι καὶ ἄμφω 20
 ποιεῖσθαι, ἐξιόντες δηλαδὴ τῶν ἀδύτων καὶ τοὺς κοινωνοὺς τῶν
 μυστηρίων ἔχοντες ἐπομένους, ὡς ἔθος· ἡμῶν δὲ τῶν ἔξω τοῦ
 θεοῦ βήματος κατὰ χώραν ἐστῶτων, ἐπειδὴ παριόντες ἔγγιστά
 μου γεγονάσιν, ὁ μέγας ἰλαρῶς με προσιδὼν Σάβας, Τὰ παρὰ τοῦ
 τῆς ἐκκλησίας καθηγεμόνος διδόμενά σοι”, φησί, “μηδαμῶς ἐνδοιά- 25
 ζων γράφε, πάνυ καλῶς ἔχοντα καὶ ἠκριβωμένως· ἐγὼ σοι τού-
 των ἀξιόπιστος μάρτυς· πλὴν ἀλλὰ καὶ παιδός, φησὶν, ἄρρενος
 ἔση πατήρ, ὅσον οὐκ ἔδην κατὰ τὸ ἐφετόν, καὶ τοῦθ' ὡσπερ ἐνέ-
 χυρον ἀσφαλές ἔστω σοι τῆς ἀληθείας τῶν λόγων». Ὁ μὲν οὖν
 ταῦτα παραδόξως ἰδὼν καὶ ἀκούσας, μετὰ τρίτην ἔξ ἐκείνου ἡμέ- 30
 ραν ἔμφοβος ἅμα καὶ περιχαρῆς κάμοι κοινοῦται τὰ ὁραθέντα,
 τέλος κατ' αὐτὴν ἐπιτιθέντι τῷ λόγῳ, μᾶλλον δὲ τὰς ὑστάτας

αὐτὸς προτιθέντι λέξεις σὺν ἱεραῖς τισιν ἐπικλήσεσιν, ὡς ἔθος, οὐδὲ τούτου πάντως εἰκῆ, κατὰ δὲ τὸν προσήκοντα μάλιστα λόγον προβάντος. Ἐγὼ μὲν οὖν, εἰ καὶ θαύματος πλήρη κατεφαίνετό μοι τὰ ὀραθέντα, ἀλλὰ καὶ τὰς πίστεις ἀπὸ γε τοῦ πράγματος
5 ἐναργεστεράς δεῖ λαβεῖν εἶπον, ἵνα μὴ καὶ δόξαιμὲν τισιν ἀπλῶς ὀνειρόις προσέχειν· ὅθεν καὶ σιωπὴν ἄγειν δεῖν ἔγνω τὸ τηλικαῦτα· ἢ δ' ὁμόζυγος τοῦ τοὺς χρησμοὺς δεξαμένου καὶ κύει τὸ παραυτίκα, καὶ τοῦ νενομισμένου τῆ φύσει παρωχηκότος χρόνου παιδὸς ἄρρενος δεικνύται μήτηρ, ὅς δὴ καὶ Στέφανος τὴν παιδικὴν
10 τοῦ μεγάλου παρ' ἡμῶν προσηγορίαν καλεῖται, καὶ τὴν ἐκείνου προφητείαν ὁμοῦ καὶ τὸ τῆς ὀράσεως τοῦ πατρὸς ἀπλανὲς ὡσπερ τις ἔμψυχος σάλπιγξ τρανότατα διαγγέλλει· ὅθεν καὶ λόγου καὶ μνήμης ἄξιον καὶ ἡμῖν ἐνομίσθη τὸ πρᾶγμα, κατ' οὐδὲν ἀνάξιον ὂν τῶν προειρημένων.

15 74. Ταῦτά σοι, θαυμάσιε, παρ' ἡμῶν ἀπαρχαὶ τῶν φίλων σοι λόγων καὶ συγγραμμάτων, ἃ καὶ μηδὲν ὄντα διὰ τὸ φίλτρον αὐτὸς, οὐχ ὅσον ἂν εἶποι τις, ἀπειθαυμάζεις· σοὶ γὰρ καὶ τῷ σὺ πόθῳ τεθαρρηκῶς τοῖς ὑπὲρ δύναμιν ἐγκεχείρηκα, καὶ νόσω καὶ ἀσχολίαις καὶ τοῖς ἐν τῷ μέσῳ τούτοις θορύβοις πάντοθεν ἐλκό-
20 μενός τε καὶ σπαρattόμενος, τολμηρῶς μὲν, οἶδα, καὶ πολλῷ τῆς ἀξίας ἐλάχιστον, τοῦ δὲ πρὸς δύναμιν οὔμενον ἐνδεέστερον. Καὶ μὴν καὶ τὰ πρὸς τοὺς πατέρας κοινῶς ὑπεσχημένα μοι πάλαι διὰ σοῦ καὶ τῆς σῆς ταύτης εὐφημίας ἱκανῶς ἀποδέδοται· ἤρκεσας καὶ γὰρ ἀντὶ πάντων εἶς προτεθεῖς εἰς ὑπόθεσιν· σὺ δὲ ἡμᾶς ἐποπτεύεις
25 εὐμενῶς ἄνωθεν καὶ διεξάγοις τὸν βίον, κατὰ γε τὰς σὰς ἐξιτηρίου ἐπαγγελίας, πρὸς τὸ φίλον Θεῷ καὶ λυσιτελέστερον, καὶ ποιμαίνεις ἢ συμποιμαίνεις, εἴ γε λυσιτελεῖς καὶ ἀκίνδυνον· εἰ δ' οὖν ἀλλὰ τῶν δεσμῶν καὶ τῆς ταραχώδους λύσαις ταυτησὶ ζωῆς καὶ τῆς ἕξεως, καθὰ δὴ καὶ πρότερον, οὐκ οἶδ' οἷς τισι λόγοις χρησάμενος, ἔδησας,
30 καὶ διὰ τῆς εἰρηνικῆς ἐνταῦθα ζωῆς πρὸς τὴν ἐκεῖ μετενέγκοις εἰρήνην τὴν μόνιμον τε καὶ ἀστασίαστον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, τῆ ἀληθινῆ τῶν σωζομένων εἰρήνῃ τε καὶ χρηστότητι· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ

πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

† Πᾶς ὁ τὸν λόγον τοῦτον ἀναγινώσκων, ἀξιῶ, προσανάγνωθι
καὶ ταῦτα τὰ ἐξῆς φύλλα· πάνυ γάρ εἰσιν ἀναγκαῖα καὶ ὠφέλιμα.

[Ἔπονται τεμάχῃ τρία τῆς φιλοθέου ἱστορίας τοῦ Θεοδοωρήτου, ἕτερα πέντε τοῦ Λαυ-
σαϊκοῦ, ἐν τέμαχος τοῦ Παραδείσου καὶ ἐν αὐθις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τοῦ κα-
θηρικοῦ τῆς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον ἐρμηνείας· πάντα δὲ ταῦτα τὰ τεμάχῃ
σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὸ σχόλιον, ὕπερ ἐσημειώθη ἐν τῇ 288-ῃ σελίδι].

XII.

ΜΗΝΙ ΙΟΥΛΙΩΙ ΙΗ΄.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΤΟΥ ΕΝ ΤΩΙ ΚΑΥΣΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΡΥΘΡΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ.

(Cod. Coislin. 303, f. 182^a-187^b).

1. Βασιλευόντων τῶν ἀσεβεστάτων καὶ παρανόμων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, πολλῇ κατείχετο πλάνη τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· ἄνθρωποι γὰρ ταῖς τούτων ἐπινοίαις ξύλοις προσεκύνουν, καὶ ἔθυσον καὶ τῶν μιαρῶν ἀπεγεύοντο θυσιῶν· ἐμιαίνετο δὲ τὸ
5 καθαρόν τοῦ ἀέρος ἐκ τῆς τῶν βωμῶν κνίσσης καὶ σκότος εἰδωλικῆς πλάνης πολιτεία ἐνομίζετο εἶναι τοῖς ἀνθρώποις· οἱ δὲ μὴ βουλόμενοι τοῦτο ποιεῖν στρέβλαις καὶ βασάνοις αἰκίζόμενοι τῇ τοῦ ξίφους τιμωρίᾳ παρεδίδοντο. Τότε δὴ τότε Ἀθανάσιος ὡσπερ ἐπίγειος φωστήρ φαίδρᾳ τῇ περὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
10 Χριστὸν πίστει ἐξέλαμψεν· ὁ γὰρ τρισμακάριος οὗτος εὐγενῆς τῆς μεγάλης τῶν Ῥωμαίων συγκλήτου ὑπάρχων, τιμώμενος ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν τῇ τοῦ ἐξκουβίτορος καὶ σαρβίβωνος μεγάλῃ ἀξίᾳ ἀνεφέρετο, ἐγγύτατος ὢν καὶ φίλος τοῦ βασιλέως, ἀγαπώμενός τε

Ἐπιγραφή. Ἀνέγνων ἐγὼ ἐν τῷ κώδικι «Ιουλίω ιη΄» οἱ δὲ ἐκδόται τοῦ Catal. cod. hagiogr. bibliothecae Nationalis Parisiensis (σ. 311) ἀνέγνωσαν «Ιουλίω κη΄»· ἀλλ' ἡ ἀκρίβεια τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως κυροῦται ὑπὸ τοῦ Montfaucon [Bibliotheca Coisliniana, σ. 417]· ὅρα δὲ καὶ ὧδε σελ. 367, 27.

1 κωδ. Διοκλητιανοῦ. -- 5 κωδ. κη΄σις. -- 12 κωδ. ἐξκουβίτορος.

ὕπὸ πάσης τῆς συγκλήτου, διὰ τὸ εὐδοκίμως αὐτὸν ἀναστρέφεσθαι ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς, ὡς τάχιστα ἐπιτελεῖν τὸν βασιλεῖα ταῖς αὐτοῦ αἰτήσεις, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἀμφοτεροδέξιον ἐν τε τοῖς πολέμοις καὶ ἐν τῷ παλατίῳ. Ἐῖχεν δὲ ὁμόφρονας καὶ ἀδελφούς τῆ περι τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστει Σέργιον καὶ 5 Βάκχον, τοὺς ἐν τῇ σχολῇ τῶν Γεντικίων ἀναφερομένους, οἵτινες τὸ μαρτύριον τῆς καλῆς ὁμολογίας καὶ αὐτοὶ πληρώσαντες καὶ ἐν τῇ Αὐγούστη Εὐφρατησίῳν ἐπαρχίᾳ τὸν τῆς ἀφθαρσίας ἀναδήσαντο στέφανον.

2. Μαξιμιανὸς οὖν ὁ ἀναιδέστατος τύραννος ἐμμανῆς ὢν περὶ 10 τὰ εἰδῶλα, διατάγματα κατέπεμψε κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν κλείεσθαι τὰς ἐκκλησίας τοῖς χριστιανοῖς, ἀνοίγεσθαι δὲ τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων τοῖς Ἑλλησι μετὰ προθυμίας. Μαξιμιανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς θαρρήσας τῇ παρρησίᾳ καὶ τῇ φιλίᾳ, ἥπερ ἐκέκτητο πρὸς τὸν μακάριον Ἀθανάσιον, εὐσεβεστέρωσ αὐτὸν διακεῖσθαι πρὸς 15 τοὺς μιαρὸς αὐτοῦ θεοῦ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ὑπολαβῶν, ζῶννουσι μὲν αὐτὸν ἑπαρχον πάσης τῆς Αἰγύπτου ἕως τῶν Ἄνω Θηβαίων, ἐκπέμπει δὲ μετὰ πάσης ὑπεροχῆς. Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος προσκαλεσάμενος τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς αὐτοῦ Σέργιον καὶ Βάκχον λέγει αὐτοῖς μετὰ δακρύων. “Προσέ- 20 χετε ἑαυτοῖς, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· ἀπὸ γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας οὐκ ἔτι ὄψεσθε με ἐν σαρκί, ἀλλ’ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ· ἐγὼ γὰρ οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν Κυρίῳ, ὅτι τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀναδήσασθαι μέλλω στέφανον”. Κλίναντες οὖν τὰ γόνατα ὁμοθυμαδὸν καὶ προσευξάμενοι τῷ Κυρίῳ, καὶ 25 ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, κατέπλευσεν ὁ μακάριος Ἀθανάσιος ἐν τῇ Ἀλεξανδρέων πόλει· εἰσελθὼν δὲ πρὸς τὸν ἀγιώτατον ἐπίσκοπον Πέτρον καὶ μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ ἠσπάσατο αὐτόν, ἐμπλήσας πάσας τὰς ἐκκλησίας χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης· ἀναπλεύσας δὲ ἐπ’ Αἴγυπτον τῷ αὐτῷ σχήματι παραπλησίως ἐποίησεν. Καὶ δὴ ψή- 30

4 πολέμοις| οὕτως ἀνέγνων τὴν ἐν τῷ κώδικι γραφὴν πολ.ῆ. — 6 κῶδ. γεντι-
λίων. — 8 κῶδ. αὐγούστω ἀναγνωστέον ἴσως Αὐγουστοεινηρατισίων. — 24, 26 Κλί-
ναντες - - κατέπλευσεν] σημείωσαι τὸ σχῆμα τῆς συντάξεως.

μης τιοαύτης διαδραμούσης περὶ αὐτοῦ εἰς πᾶσαν Αἴγυπτον, φθό-
 νῃ τοῦ μισοκάλου καὶ σκαίου Δαίμονος, ἐνσκήψαντος εἰς τὰς καρ-
 δίας τινῶν κακοθελῶν ἀνθρώπων, οὐ δυναμένων ἄλλως τὰ τῆς
 βασκανίας ἐπίχειρα διαπράξασθαι εἰς αὐτόν, διαβάλλουσι τὸν μα-
 5 κάριον δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὸν βασιλέα Μαξιμιανόν, ὡς χριστιανὸν
 αὐτὸν ὄντα καὶ ὑπέρμαχον τῶν χριστιανῶν.

3. Ὁ οὖν βασιλεὺς δεξάμενος τὴν ἀναφορὰν καὶ ἀναγνούς, καὶ
 ἐκπλαγείς ἐπὶ τῇ τοῦ ἁγίου κατηγορίᾳ, ἔφη πρὸς τοὺς παρεστῶ-
 τας αὐτῷ συγκλητικούς· “Οὐκ οἶμαι ἀληθῆ εἶναι τὰ περὶ Ἄθα-
 10 νασίου λεγόμενα, ἐμοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ἀκηλίδωτον ἔχοντος,
 ἧς οὐκ ἂν κατηξιώθη, εἰ μὴ περὶ τοὺς σεβασμίους θεοὺς σπουδῆ
 τε καὶ εὐνοίᾳ διέκειτο γνησίως”. Καὶ παραχρῆμα μετὰ στρατιω-
 τικῆς χειρὸς ἀναζητηθῆναι τὰ περὶ τοῦ ἁγίου λεχθέντα ἐκέλευ-
 σεν. Αὐτῶν δὲ οὕτω πραττομένων, οὐ πολλῶν ἡμερῶν διαδρα-
 15 μουσῶν καὶ τῆς φήμης περὶ αὐτοῦ πλατυνομένης, γράφει ὁ βασι-
 λεὺς πρὸς τὸν ἀνθύπατον διὰ Μαγιστριανοῦ ἐπιστολήν, περιέχου-
 σαν τὸν τύπον τοῦτον· “Μαξιμιανὸς βασιλεὺς, τροπαιοῦχος αὐτο-
 κράτωρ, τοῖς τὴν Αἴγυπτιακὴν ἀρχὴν διέπουσι χαίρειν. Πάντας
 μὲν ἀνθρώπους, μάλιστα δὲ τοὺς τῆς ἐμῆς βασιλείας ὑπασπιστάς
 20 τε καὶ δορυφόρους, οἱ σεβάσμοι θεοὶ ξένους καὶ ἄλλοτρίους εἶναι
 οὐ βούλονται· διόπερ τὸν μιαρώτατον Ἄθανάσιον ἀγνωμοσύνη οὐ-
 κείᾳ ἐλεγχθέντα, ὡς τῆς τῶν χριστιανῶν ὄντα θρησκείας καὶ ὡς
 ἐπὶ πολὺ τούτου περὶ αὐτοῦ φημιζομένου, κελεύομεν ταῖς τῶν νό-
 μων δικαιοτάταις καὶ αὐστηροτάταις ἐρωτήσεσιν ὑποβαλεῖν· καὶ
 25 εἰ μὲν μεταμεληθῆ, ἐφ' οἷς ἀφρόνως τετόλημκε, συγγνώμης ἀξιού-
 σθω, ἐμοῦ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐμφύτου παρρησίας καὶ ἀγαπήσεως
 νῦν ἢ πρότερον ἀκηλιδώτως ἀντεχομένου· ἀπολύφεται γὰρ τὸν τῆς
 στρατείας καὶ στρατηγικῆς ἀξίας βαθμόν, καὶ τῆς τῶν βασιλικῶν
 30 θείων ἡμῶν καὶ ἀξιωμαθημονεύτων περιβόλων τοῦ παλατίου τιμῆς
 ἀξιωθήσεται· εἰ δὲ ἐπιμένοι ἐν τῇ αὐτῇ ἀφρονεστάτῃ θρησκείᾳ,
 τῇ τοῦ ξίφους ἀκμῇ τὰς πρὸς τὸ ζῆν αὐτοῦ ἐλπίδας ἐκκόψατε.
 Ἔρρωσθε”.

27 κῶδ. ἀκηλιδώτως.

4. Ὁ δὲ ἀνθύπατος δεξάμενος τοῦ βασιλέως τὰ γράμματα καὶ ἐμφανίσας τῷ ἀγίῳ λέγει αὐτῷ· “Τί σοι ἔδοξε, κύριέ μου Ἀθανάσιε, τοσαύτην τιμὴν καὶ παρρησίαν ἔχοντι πρὸς τὸν καλ-
 λίνικον ἡμῶν βασιλέα, ἀποστῆναι ἀπ’ αὐτοῦ καὶ γενέσθαι χριστιανὸν καὶ ἀλλότριον τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας, ἀπολέσαι δὲ καὶ 5
 τὴν τοσαύτην δόξαν καὶ τιμὴν”; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει αὐτῷ· “Ἡ δόξα αὕτη, ἀνθύπατε, πρόσκαιρός ἐστι καὶ παρερχομένη”. Ὁ οὖν ἀνθύπατος αἰσχυρόμενος τὸν μακάριον, καὶ θέλων ἐπιστρέψαι τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· “Δεῦρο, κύριέ μου Ἀθανάσιε· κάτελθε ἐν τῷ Κλύσματι—ἀκούω γὰρ πολ- 10
 λούς χριστιανούς εἶναι ἐκεῖ—καὶ κλείσον τὰς ἐκκλησίας τὰς ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ· καὶ ἐὰν τοῦτο ἀκουστὸν γένηται πρὸς τὸν βασιλέα, πλείονος τιμῆς τῆς προτέρας σε ἀξιώσει”. Ὁ δὲ ἅγιος ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· “Ἐγὼ κατέρχομαι καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν δεσπότην μου Χριστόν, ὅτι ἡ ἐπιθυμία μου πληροῦται”. Καὶ παρ- 15
 αὐτίκα εἶχετο τῆς ὁδοῦ τῆς ἐπὶ τὸ Κλύσμα διὰ τῆς ἐρήμου ὁ μακάριος· προσεγγίσας δὲ τῷ κάστρῳ τοῦ Κλύσματος ὡς ἀπὸ σημείων ὀλίγων, καὶ στάς ἐν τόπῳ τινί, ἐν ᾧ νῦν ἰδρυται ὁ τίμιος τύπος τοῦ Σταυροῦ, προσηύξατο ἔκτενῶς μετὰ δακρῶν, λέγων οὕτως· “Δέσποτα θεὲ παντοκράτορ, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, 20
 ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ὃν τρέμει τὰ σύμπαντα, ὁ τεχνεὺς ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, ὁ διαγαγὼν τὸν λαὸν τῶν Ἑβραίων διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς ταύτης θαλάσσης, ἐλέησον τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν καὶ συγχώρησον τὰ πλημμελήματά μου, καὶ τελείωσόν μου τὸν ὁρόμον ἐν τῷ κάστρῳ 25
 τούτῳ· στήριξον δὲ τὰς ἀγίας σου ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ καὶ ὀρθοδόξῳ πίστει, ὅτι ἠυλόγηταί σου τὸ πανάγιον ὄνομα, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν”. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ Κλύσμα καὶ εὐθέως τὴν γενέθλιον ἑορτὴν ἐπετέλεσε τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ 30
 Χριστοῦ, καὶ ἐν πολλῇ χαρᾷ τὰς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐφαίδρυνε.

20 κωδ. ἀπρόσιτον || φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον] Τιμοθ. 1, ς', 16. — 21 ἐν - - ἀνθρώπων] Ἰωάν. α', 18 || τρέμει τὰ σύμπαντα] Ἰεσὴρ δ', 36.

5. Καὶ φήμης περὶ αὐτοῦ δραμούσης, ὡς ὅτι περὶ ὁ ἔνδοξος Ἀθανάσιος τὰ τῶν χριστιανῶν αὔξει, φοβηθεὶς ὁ ἀνθύπατος παρεγένετο καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Κλύσματι· παραχρῆμα δὲ δημοσίᾳ προέβηκε τὰ διατάγματα τοῦ βασιλέως. Πολλὸς οὖν γέγονε θύρου-
5 βος, μάλιστα τῶν ἐκκλησιῶν κλεισθεισῶν· ὁ δὲ ἀνθύπατος ἤρξατο κολακεῦειν τὸν μακάριον, καὶ λέγει αὐτῷ· “Διατί, κύριέ μου Ἀθανάσιε, εἰς τσαύτην αἰσχύνην καὶ ἐξαγωγὴν ἔδωκας σεαυτὸν”; Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει πρὸς αὐτόν· “Ἦδη σοι εἶπον καὶ πάλιν λέγω, ὅτι ἡ αἰσχύνη αὕτη πρόξενός μοι ζωῆς αἰωνίου γί-
10 νεται. Ποίει οὖν, ὃ θέλεις· ἐγὼ Δαίμοσιν οὐ θύω, οὔτε μὴ προσκυνῶ· διὰ τοῦτο γὰρ πάντα κατέλιπον καὶ πᾶσαν τὴν δόξαν τοῦ ματαίου τούτου βίου, ἵνα Χριστοῦ συγκληρονόμος γένωμαι. Αἶθε δὲ καὶ σὺ ἤκουσάς μου σήμερον, καὶ προσενόησα ἂν σοι ταύτην τὴν αἰώνιον ζωὴν πρὸς τὸν δεσπότην μου καὶ βασιλέα Χριστόν”.
15 Ὁ δὲ ἀνθύπατος λέγει· “Πείσθητί μοι καὶ θύσον τοῖς θεοῖς, περὶ θήνιος γενόμενος τῷ δόγματι τοῦ αὐτοκράτορος ἡμῶν βασιλέως, ἐπεὶ ἀναγκάζεις με, ἥξαντα τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ, ἐπιλαθόμενον πάσης ἐνδόξου σου ὑπεροχῆς, ἄρξασθαι τῶν κατὰ σοῦ τιμωριῶν”. Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος ἔφη πρὸς αὐτόν· “Διαφόρως σοι εἶπον
20 καὶ ὃ ἔχω πάλιν λέγω· ἐγὼ Δαίμοσιν οὐ θύω, οὐδὲ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ Διαβόλῳ προσκυνῶ, οὔτε τοῖς προστάγμασι πείθομαι τοῦ ἀλαζόνος ὑμῶν βασιλέως Μαξιμιανῶ, ἀλλὰ τῷ ἐμῷ βασιλεῖ Χριστῷ θυσίαν αἰνέσεως μετὰ πάσης σπουδῆς ἀναπέμπω καθ’ ἐκάστην ἡμέραν”.
25 6. Τότε ὁ ἀνθύπατος πλησθεὶς θυμοῦ λέγει πρὸς αὐτόν· “Θύσον τὸ λοιπὸν καὶ ἀπαλλάγηθι τῶν μενουσῶν σε βασάνων”. Ὁ δὲ ἅγιος λέγει πρὸς αὐτόν· “Ὁ βούλει, ποίει”. Ὁ δὲ ἀνθύπατος λέγει· “Οὐδὲ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς σου φίλτρον κάμπτει σε”; Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει· “Οὐχί, διότι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν
30 φιλία μέγζων ἐστὶ· λέγει γὰρ ἡ θεία Γραφή· ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης ἰσχύος σου”.

11 κῶδ. κατέλειπον. — 12 Χρ. συγκληρονόμος] Ῥωμ. γ', 17. — 23 θυσίαν αἰνέσεως] Ἑβρ. γ', 15. — 30 31 Δευτερ. τ', 5.

Ὁ οὖν ἀνθύπατος λέγει· “Ποῖον θεὸν ἔχεις ἢ λέγεις”; Τότε ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶπεν· “Τοῦτον τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, τὸν μόνον ὄντα καὶ διαμένοντα εἰς τοὺς αἰῶνας”. Οἱ οὖν δικολόγοι ἐκώλουν αὐτὸν λέγοντες· “Τί ἀντιτάσῃ 5 τῷ ἀνθυπάτῳ”; Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει· “Πρὸς ἃ ἐπερωτᾷ με, ἀποκρίνομαι αὐτῷ· οὐ γὰρ φρονεῖ τὰ τοῦ Θεοῦ, οὔτε δὲ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὰ τῶν Δαιμόνων”. Τότε ὀργισθεὶς ὁ ἀνθύπατος λέγει πρὸς αὐτόν· “Ὅσα ἠθέλησας, ὕβρισας, μὴ ὕβρισθεις παρ’ ἐμοῦ· ἀλλ’ ἀνέχομαί σου, μόνον θῦσον τοῖς ἡμετέροις θεοῖς”. Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει· “Μὴ φρεναπάτα σεαυτὸν· οὐδεὶς γὰρ ἀνθρώπων, λογισμοῦ κύριος ὢν, θύει Δαίμονσιν, οὔτε μὴν προσκυνεῖ, καθὼς σὺ κελεύεις ἐμὲ ποιεῖν· ἐὰν γὰρ 10 μαστιχθῶ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, καύχημά μοι ἐστίν· ἐν τούτῳ γὰρ μακαριῶμαι”. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀνθύπατος· “Ὅρῳ σε 15 ὅτι κατὰ τὴν προσοῦσάν σοι πρῶην τῆς ὑπεροχῆς ἀξίαν καὶ τιμὴν δικαιώματα θέλοντα λέγειν καὶ μὴ βουλόμενον θῦσαι”. Ὁ δὲ ἅγιος Ἀθανάσιος λέγει· “Ἦκουσα τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος τοῦ ἀποστόλου, ὅτι ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ· γέγραπται γάρ· Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν 20 σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω”. Ὁ δὲ ἀνθύπατος λέγει· “Οὐ γέγραπται ἐν τοῖς βίβλοις ὑμῶν Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ”; Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει· “Καλῶς καὶ ὀρθῶς εἶπας ταῦτα” (εἶπεν), “διότι μακροθυμεῖ ἐφ’ ὑμᾶς καὶ ἀνέχεται ὑμῶν”. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀνθύπατος· “Ἔως πότε ἐπιμένεις τῇ ἀπειθείᾳ; ἀνάνηψον ὑψέ ποτε, τρισάθλιε, καὶ θῦσον τοῖς θεοῖς, καὶ ἀπαλλάγηθι τῶν μενουσῶν σε βασάνων”. Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος λέγει· “Οὐ θύω, ἀνθύπατε, διότι τῆς ψυχῆς μου φεῖδομαι· ὅτι δὲ οὐ μόνον οἱ Χριστιανοὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν φεῖδονται, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἀγνοεῖς· πόσοι γὰρ ἐκ τῶν Ἑλλήνων καταφρονήσαντες τῆς ματαίας εἰδωλομανίας ἠξιώθησαν τοῦ αἰωνίου χαρίσματος, οὗ ἐγὼ ἐπιθυμῶ ἀξιωθῆναι καὶ ἐτόίμως ἔχω 30

διὰ τῶν σῶν κολάσεων”. Ὁ ἀνθύπατος λέγει· “Οὐκοῦν ἄνευ βα-
σάνων οὐ θέλεις θῆσαι καὶ ἀπαλλαγῆναι, ἢ σκέψιν ἐπιζητεῖς”;
Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει· “Ἐσκεψάμην διαφόρως καὶ τοῦτο
5 κλησιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ εἰπόντος· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀπο-
κτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φο-
βήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι
ἐν γενένη τοῦ πυρός. Καὶ πάλιν λέγει· Ὁς οὐ λαμβάνει τὸν
σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· διὰ
10 τοῦτο οὔτε σὲ φοβοῦμαι, οὔτε τὰς βασάνους σου”. Ὁ ἀνθύπατος
λέγει· “Οὐκ οἶδας, ὅτι ὁ ἀντιτασσόμενος τοῖς προστάγμασι τῶν
αὐτοκρατόρων μεγάλας τιμωρίας ὑποβληθήσεται”· Ὁ ἅγιος Ἀθα-
νάσιος λέγει· “Τιμωρηθῆσθαι σὺ μετὰ τοῦ βασιλέως σου Μαξιμια-
νοῦ τοῦ ἀλάστορος καὶ τοῦ πατρός σου τοῦ Διαβόλου, ἐχθρὸν τοῦ
15 Θεοῦ καὶ πάσης δικαιοσύνης”.

7. Τότε ὁ ἀνθύπατος φοβηθεὶς, ὅτι ἐβλασφήμησε κατὰ τῶν
θεῶν καὶ τοῦ βασιλέως, ἐκέλευσε ξίφει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τμη-
θῆναι· ὁ δὲ ἅγιος ἀκούσας τὴν ἀπόφασιν παρεκάλεσε τὸν ἀνθύ-
πατον ἐνδούσαι αὐτῷ, ὅπως προσευξῆται. Καὶ στὰς κατὰ ἀνατο-
20 λὰς, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶπεν· “Ἵπομένων ὑπέμεινα τὸν
Κύριον, καὶ προσέσχες μοι καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου. Εὐ-
χαριστῶ σοι, Κύριε ὁ Θεός, ὅτι κατηξιώσάς με εἰς τὸ στάδιον
τοῦτο ὁμολογῆσαι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ἐνώπιον Ἀγγέλων καὶ
ἀνθρώπων. Σὺ οὖν ἁμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ
25 μνησθῆς, ὧν ἐν ἀγνωσίᾳ ἔπραξα, ἀλλὰ συγχώρησόν μοι καὶ ἀνά-
παυσον τὴν ψυχὴν μου μετὰ τῶν ἁγίων, τῶν ἀπ’ αἰῶνος εὐαρε-
στησάντων σοι· σοὶ γὰρ παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου. Ἐλυτρώσω
με, Κύριε ὁ Θεός τῆς ἀληθείας· ὁδὸς εἰρήνην τῷ κόσμῳ καὶ παῦ-
σον τὸν χειμῶνα τὸν κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἁγίων σου, δέ-
30 σποτα Θεὸς παντοκράτορ· σὺ γὰρ εἶπας, Κύριε· Ἐπὶ τῇ πέτρα

5/8 Ματθ. ι', 28. — 8/9 Ματθ. ι', 38. — 20/21 Ψαλμ. λθ', 1. — 23 ὁμολογή-
σαι - - Ἀγγέλων] Ἀποκαλ. γ', 5. — 24 ἁμαρτίας - μνησθῆς] Ψαλμ. κδ', 7. — 27 πα-
ρατίθημι - ἀληθείας] Ψαλμ. λ', 6.

ταύτη τῆς ὁμολογίας οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν καὶ πύλαι
Ἰδοὺ οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Δός, Κύριε, ὑπομονὴν καὶ ἀνδρίαν
τοῖς διὰ τὸ ὄνομά σου διωκομένοις· ἀνάστησον δέ, κύριε Ἰησοῦ
Χριστέ, τὰ σκῆπτρα τῶν χριστιανῶν βασιλέων ἐν τε τῇ Ῥωμαίων
πόλει καὶ Αἰθιοπία, εἰς δόξαν τοῦ σοῦ ὀνόματος· δώρησαι δὲ τὴν
ἀκλινῆ πίστιν καὶ ὀρθόδοξον τῷ τόπῳ τούτῳ ἕως τοῦ αἰῶνος, ἐνοι-
κίσας ἱερούς ἄνδρας ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ, οἵτινες νυκτὸς καὶ ἡμέ-
ρας δοξάσουσι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον. Χάρισαι, κύριε Ἰησοῦ
Χριστέ, ὁ καλέσας με εἰς τὸν κλῆρον τῶν μαρτύρων, παντὶ ἀν-
θρώπῳ ἐπιτελοῦντι εἰς μνήμην τὴν ἡμέραν τῆς τελειώσεώς μου 10
τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν· ἔμπλησον τοὺς οἴκους αὐτῶν
τῆς παρὰ σοῦ εὐλογίας· χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πνευματικῆς τὰς
καρδίαις αὐτῶν πλήρωσον· τοῖς νοσηλευομένοις αὐτῶν ὑγείας ἀξίω-
σον, τοῖς δὲ πλέουσιν, ἢ ὁδοιποροῦσιν, ἢ ἐν ἀνάγκαις καὶ περι-
στάσει περιπέπτουσι καὶ ἐπικαλουμένοις τοῦ σοῦ θεράποντος τὸ 15
ὄνομα, λυτρωτῆς καὶ σκεπαστῆς γενοῦ· σὺ γὰρ εἶπας, Κύριε,
Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν· φιλόανθρωπος γὰρ ὢν φιλόανθρωπία
πάντας ἀνθρώπους ἐλεεῖς τῇ χάριτί σου. Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε
ὁ Θεός, ὁ πληρώσας μου τὸν δρόμον καὶ συγκαταριθμήσας τῷ
χορῷ τῶν ἁγίων μαρτύρων. Εὐλογῶ καὶ ὑπερυψῶ καὶ δοξάζω σέ 20
τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα, πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα,
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν”.

8. Μετὰ δὲ τὸ πληρῶσαι αὐτὸν τὴν εὐχὴν, κατασφραγίσας
ἑαυτὸν, καὶ ὑποστρωθεῖσης σινδόνης ἐπιβάς, θείς τε τὰ γόνυα,
ἀπετημήθη τὴν κεφαλὴν ξίφει, παραδούς τὴν ψυχὴν τοῖς ἁγίοις 25
Ἀγγέλοις. Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Ἀθανά-
σιος μηνὶ Ἰουλίῳ ὀκτωκαιδεκάτῃ, κατὰ δὲ Αἰγυπτίους μηνὶ Ἐπιφί-
κδ', ἐν τῷ Κλύσματι, πρὸς τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσει, βασιλεύοντος
τῆς Ῥωμαίων πολιτείας Μαξιμιανοῦ, κατὰ δὲ ἡμᾶς βασιλεύοντος
τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα 30
καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1/2 Ἐπὶ τῇ πέτρᾳ - - αὐτῆς] Ματθ. ις', 18. — 6/7 κωδ. ἐνοικίσας. — 13 κωδ.
νοσηλευομένοις. — 17 Ματθ. ζ', 7. Λουκᾶ ια', 9. — 20 κωδ. χωρῶ. — 27 κωδ. ἐπιφί.

XIII.

ΙΟΥΛΙΩΙ Α΄.

Βίος καὶ πολιτεία τῶν ὁσίων πατέρων

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ.

(Cod. Coislin. 303, f. 206-217).

1. Δεῦτε, ἀδελφοί, δοξάζωμεν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν
τῇ πολλῇ αὐτοῦ εὐσπλαγγνίᾳ ἐλευθερώσαντα "ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας
τοῦ νόμου" καὶ τῇ ἐνσάρκῳ αὐτοῦ οἰκονομίᾳ ἐπιστρέψαντα ἡμᾶς
εἰς τὸν Παράδεισον, ἀφ' οὗ ἡμᾶς ἐξήγαγον οἱ προπάτορες ἡμῶν,
5 παρακούσαντες τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ, καὶ τῷ ζωοποιῷ αὐτοῦ σταυρῷ
καταλύσαντα "τὸ μεσότοιγον τοῦ φραγμοῦ", ὑπερ ἕξ ἀρχῆς ὁ ἐχθρὸς
ἀπετείχισεν ἔμπροσθεν ἡμῶν, καὶ τῇ εἰς Ἄδου αὐτοῦ καταβάσει
ἐλευθερώσαντα ἡμᾶς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ πονηροῦ, καὶ τῇ
αὐτοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶσει πιστωσάμενον τὴν ἀνάστασιν καὶ τὸν
10 θάνατον πατήσαντα καὶ συναναστήσαντα Ἀδὰμ τὸν πρωτόπλαστον,
καὶ τῇ εἰς οὐρανοὺς αὐτοῦ ἀνόδῳ συνανυψώσαντα ἐν ἑαυτῷ τὴν
ἡμετέραν φύσιν καὶ συγκαθίσαντα ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς, ᾧ παρί-
στανται τὰ ἄπειρα πλήθη τῶν Ἀγγέλων καὶ τὰ Χερουβίμ καὶ τὰ

Ἐπιγραφή. Τὸ σιουλίω λ' προσέθηκεν ἐν τῷ κώδικι χεῖρ ἑτέρα, οὐχ ἡ τοῦ καλλιγράφου. Σημειωτέον, ὅτι τοῦτο τὸ κείμενον οὐχ εὐρέθη τέλειον ἐν τῷ κώδικι· οὐδὲ πάλιν ἕτερον αὐτοῦ ἰσότυπον εὐρέθη μέχρι τοῦδε ἐν ἄλλῳ τινὶ κώδικι· σφίεται μέντοι συριστὶ τέλειος ὁ βίος τῶν ὁσίων Παύλου καὶ Ἰωάννου ἐν τισὶ κώδικι τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, περὶ ὧν ἔρα W. Wright, Catalogue of syriac manuscripts in the British Museum. London 1870-1872, σ. 650, 1087, 1090.

2/3 Γαλάτ. γ', 13. — 6 Ἐφεσ. β', 14 || κωδ. *μεσότηχον*.

Σεραφίμ, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἀσιγήτως δοξολογοῦντα· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πάντων Θεὸς καὶ αὐτῷ πᾶν γόνου κάμπτει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ αὐτῷ ἐξομολογεῖται πᾶσα γλῶσσα. Αὐτὸς τῇ πολλῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ ἀνελθὼν εἰς οὐρανὸν ἐξαπέστειλεν ἡμῖν τὴν χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος, δι' ἧς ἤξιώθημεν "τέκνα Θεοῦ γενέσθαι" καὶ πατέρα καλεῖν τὸν τῶν ὄλων Θεόν· αὐτὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν ἐκ τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων καὶ πρὸς θεογνωσίαν ὠδήγησεν, καὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ τιμίου αὐτοῦ σταυροῦ ἀνεκαλέσατο, στήλας ἡμῖν θεοφεγγεῖς συστησάμενος, ἄνδρας θεοφόρους καὶ δυνατοὺς ἐν Θεῷ, κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα πορευομένους καὶ τῇ ἀρίστη αὐτῶν πολιτείᾳ τὸ σκότος τῆς πλάνης ἀπελαύνοντας καὶ φωτίζοντας ἡμῶν τὰ κατὰ Θεὸν διαβήματα, ὅπως γενόμεθα ἐκ σαρκικῶν πνευματικοὶ καὶ ἐκ χοϊκῶν οὐράνιοι καὶ ἐξ ἀνθρώπων θεοί· ὧν εἷς ὑπῆρχε καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ὁ ἐπίσκοπος, οὗτινος τὸν βίον ἐκθέσθαι ὑμῖν δίκαιον ἐκρίναμεν καὶ τὰς αὐτοῦ ἀρετὰς διηγήσασθαι, πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων· ἔλαμψε γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ αὐτὸς ὡσπερ ἥλιος ἐν κόσμῳ καὶ πολλοὺς ἐφωταγώγησεν.

2. Οὗτος ὁ θεοφόρος ἀνὴρ ὠρμητο μὲν ἐκ τοῦ Πόντου, ἐκ πόλεως Ἀτταλείας λεγομένης· ἐκ παιδικῆς δὲ ἡλικίας τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ προσηλώσας αὐτοῦ τὸν νοῦν καὶ τῇ ἡσυχίᾳ καὶ ἡρεμίᾳ σχολάζων προέκοπτεν ἐν πάσῃ ἀρετῇ· καὶ τοσοῦτον διέλαμψεν ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ Θεὸν πλεονεκτήμασιν, ὥστε αὐτὸν καὶ πρὸς ποιμανσιν λαοῦ κληθῆναι καὶ ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι βία τῆς ἰδίας πόλεως. Πεντεκαίδεκα μόνας ἡμέρας δὲ ποιήσας ἐν τῷ τῆς ἐπισκοπῆς θρόνῳ, ὡς εἶδεν τὴν πολλὴν σύγχυσιν καὶ ταραχὴν τὴν ἐν τῇ πόλει, ἐλυπήθη λίαν. Ἐπίφας οὖν ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐδέετο μετὰ δακρῶν λέγων· "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ μόνος φιλάνθρωπος, ὁ ὑψώθεις ἐπὶ σταυροῦ, ἵνα ἡμᾶς ὑψώσης ἐκ τῶν χαμαιζήλων παιῶν, φώτισον τὴν ἐσκοτισμένην μου ψυχὴν καὶ δεῖξόν μοι σωτηρίας ὁδόν, δι' ἧς τὴν πρὸς σὲ πορείαν ποιήσομαι.

2,4 πᾶν γόνου - - γλῶσσα] Ἡσαίου με', 23, 24. — 6 Ἰωάν. α', 12. — 20 κωδ. Ἀτταλείας. — 31 σωτηρίας ὁδόν] Πράξ. ις', 17.

σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεός μου καὶ σὲ ποθῶ, καὶ σὲ ζητῶν ἐξελήλυθα, ὅπως τύχω τῆς ἐκ δεξιῶν σου στάσεως". Καὶ ταῦτα καὶ τούτων ὅμοια εἰπὼν καὶ προσευξάμενος ἀφύπνωσεν, καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα: "Παῦλε, Παῦλε, εἰ δύνασαι γενέσθαι ὡς ὁ στῦλος τοῦ
 5 πυρός, ὅστις προεπορεύετο τῆς παρεμβολῆς τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, δούλευσον τῇ ἱερωσύνῃ· διὰ γὰρ τῆς ἱερωσύνης ἐξαλείφονται αἱ ἁμαρτίαι τοῦ κόσμου". Τούτων ἀκούσας ἐξάνεστη ἔμφοβος λίαν, καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιθεὶς τὸ ἴδιον ἱμάτιον ἐπὶ τὸν ὦμον ἐξῆλθε λάθρα τῆς πόλεως, καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· "Δεῖ με
 10 ἀπελθεῖν εἰς χώραν μακράν, ἔνθα οὐδεὶς με γινώσκει".

3. Καὶ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ὁδηγούμενος, τῇ συνοδευούσῃ πάντοτε τοῖς αὐτὸν ἀγαπῶσιν, ἦλθεν εἰς Ἔδεσσαν· εἶχε γὰρ τότε ἡ Ἔδεσσα ἐπίσκοπον ἅγιον, καλούμενον Ῥαββουλαῖν. Μὴ ἐπιστάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἐργόχειρόν τι ἐργάσασθαι, ἐργατείας ἔκαμνεν
 15 καὶ ἐμίσθου ἑαυτὸν καθ' ἡμέραν εἰς ἑκατὸν φύλλεις καὶ ἐν κολλύριον ἄρτου· καὶ τὸν μὲν ἄρτον ἤσθιεν, τὸ δὲ κέρμα συνήγεν καὶ κατὰ Παρασκευὴν ἠγόραζεν ἄρτους καὶ ἄλλα τινὰ βρώσιμα, καὶ ἐξήρχετο πρὸς τοὺς μοναχοὺς τοὺς οἰκοῦντας ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ ἐμέριζεν αὐτοῖς καὶ ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· "Ἐξέρ-
 20 χομαι ἰδεῖν τὸν Θεὸν ἐν τοῖς μοναχοῖς τοῖς ἰδιάζουσιν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν· ἐν αὐτοῖς γὰρ κατοικεῖ ὁ Θεός". Κατὰ δὲ Κυριακὴν ἠγόραζεν ὀπώρας καὶ ἀπῆγε εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ διεμέριζε τοῖς νοσοῦσι καὶ τοῖς ξένοις· ἔλεγε γὰρ, ὅτι "Δεῖ με ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ ἐμὲ πλαστοουργήσαντος, καὶ αὐτὸς πρόνοιαν
 25 πολλὴν ποιεῖται τῶν νοσοῦντων καὶ τῶν ξένων". Καὶ οὕτως ἐποίηε διηνεκῶς. Ὁ δὲ φιλάνθρωπος Θεός, ὁ ἀντιλαμβάνόμενος τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν ἐν παντὶ τόπῳ, ἠθέλησε μικρόν τι ἀποκαλύψαι τῶν ἀρετῶν τοῦ δούλου αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Ἐδέσση

2 τούτων] οὕτως ἐν τῷ κώδικι. — 3 κώδ. φωνῆ. — 4 στῦλος τοῦ πυρός] Ἐξὸδ. γ', 21, 22. — 14 κώδ. ἐργατείας. — 16 κώδ. εἶσθιεν. — 28 Ἐδέσση] ὡς λέγει τὸ 207-ον φύλλον τοῦ κώδικος· μεθ' ὃ ὑπάρχει χάσμα· ἀλλὰ τις παλαιὸς τοῦ κώδικος ἀναγνώστης ἐγραψε τὸ «ζή-(εἰ) φύλλον β'», ἐννοῶν τὸ 209-ον, ὅπουθεν τὸ κείμενον ἔρχεται ἀπὸ τῶν λέξεων α - - πληρώσας τὴν δέξιον κτλ.

4. - - - - - πληρώσας τὴν δέησιν· καὶ λέγει τῷ Ἰωάννῃ
 "Τίνος χάριν, ἀδελφέ, ἐβόησας, θεασάμενος τὸν κοινὸν ἐχθρὸν τοῦ
 γένους ἡμῶν, καὶ τίς σε ἤγαγεν ἐνταῦθα; ἐν ἀληθείᾳ μαθητῆς
 ὑπάρχεις τοῦ Χριστοῦ· λέγω δέ σοι, ὅτι, ὀπηνίκα ἡ φωνή σου
 ἤλθεν εἰς τὰ ὦτά μου, εἶδον δύο ἀνδρας λευχειμονοῦντας καὶ σέ 5
 ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, οἵτινές σοι ἔλεγον, Ἐνδυναμοῦ, Ἰωάννη, καὶ
 μὴ φοβοῦ· τῇ γὰρ δυνάμει τοῦ Κυρίου σου πατήσεις ἐπὶ ὄφρων
 καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ νῦν
 δεῦρο, ἀδελφέ, κατατρυφήσωμεν τοῦ Κυρίου καὶ ἀνοίξωμεν τὸ
 στόμα ἡμῶν". Καὶ αὐτῶν εὐχομένων καὶ τὴν εὐχὴν διατεινόντων 10
 ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν, περιεκύκλωσεν αὐτοὺς φαντασία διαφόρων ἐρπετῶν,
 θηρίων, ὄφρων καὶ ἀσπίδων, καὶ σὺν τούτοις πᾶσι λεόντων καὶ
 λεοπάρδων, ὀρμώντων καὶ ἐπιπηδόντων εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν.
 Τότε οἱ δούλοι τοῦ Χριστοῦ προσέσχον εἰς οὐρανόν, τὴν ἐκεῖθεν
 βοήθειαν ἐπικαλούμενοι· καὶ ὑψώσας ὁ θεοφόρος Παῦλος τὴν 15
 φωνὴν αὐτοῦ προσηύξατο λέγων· "Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῶν
 ἁγίων σου προφητῶν καὶ δικαίων ὑπερχσίσας, ὁ καθυποτάξας
 τοῖς ἁγίοις σου ἀποστόλοις πᾶσαν τὴν τῶν Δαιμόνων ἐνεργεῖαν,
 σὺ καὶ νῦν, Κύριε, τὴν φαντασίαν ταύτην κατάργησον καὶ ἀποδίωξον
 ἀφ' ἡμῶν τῶν δούλων σου πᾶσαν ἐπιβουλήν τοῦ ἐχθροῦ". Καὶ 20
 παραυτὰ τὰ μὲν ἐρπετὰ ἐξέλιπον, ἔμειναν δὲ τὰ θηρία ἰστάμενα
 εἰς τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου, ὅπως ἐνεργήσῃ ἐν αὐτοῖς ἡ εὐχὴ
 τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, ὅστις θεασάμενος τὴν ἀνάδειαν αὐτῶν καὶ
 τὴν ἐπιμονὴν ὑψωσεν αὐτοῦ τὸ ὄμμα εἰς οὐρανοὺς καὶ εἶπεν·
 "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὸ τῶν χριστιανῶν καύ- 25
 χημα, σὺ εἶ ὁ περιβαλλόμενος τὸν οὐρανὸν νέφεσι· σὺ εἶ ὁ ἐνδε-
 δομένος φῶς ὡς ἱμάτιον καὶ γυμνὸς παγῆσαι ἐν σταυρῷ καταδε-
 ξάμενος· σὺ καθυπέταξας τῷ προπάτορι Ἀδὰμ πᾶσαν αἰσθητὴν
 φύσιν· σὺ καὶ τανῦν, Κύριε, καθυπόταξον τοῖς δούλοις σου τὰ
 θηρία ταῦτα, ἐάν τε ἀληθῆ σώματά εἰσιν, ἐάν τε φαντασία". 30

5 κωδ. λευχειμονοῦντας. — 7;8 Λουκᾶ ι', 19. — 13 κωδ. ἐπιπιδόντων. — 26
 Ψαλμ. ρμς', 8 «τῷ περιβάλλοντι τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις». — 27 Ψαλμ. ργ', 2 «ἀνα-
 βαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον».

*

Τότε ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· “Οὐκ ἀνέγνωτε τὸ γεγραμμένον, ὅτι Τὸ ἔλεός μου οὐ μὴ ἀποστήσω ἀπὸ σοῦ; Καὶ πάλιν· Παρεμβραλεῖ Ἄγγελος Κυρίου κύκλω τῶν φοβουμένων αὐτὸν καὶ ῥύσεται αὐτούς; Μὴ οὖν τοῦ λοιποῦ φοβηθῆτε τὸν πονηρὸν· ἐγὼ γάρ
5 εἶμι μεθ’ ὑμῶν”. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀφανῆ γεγονάσι τὰ θηρία.

5. Ταῦτα θεασάμενος ὁ θεσπέσιος Παῦλος προσέπεσε τῷ μακαρίτῃ Ἰωάννῃ λέγων· “Εὐχαριστῶ τῷ Κυρίῳ, τῷ καταξιώσαντί με εὐλογηθῆναι παρὰ τοῦ δούλου αὐτοῦ”. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης
10 λέγει αὐτῷ· “Τί ἀγαθὸν ἰδὼν εἰς ἐμέ, ἀδελφέ, λέγεις μοι ταῦτα”; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Παῦλος· “Εἶδον, ὅτι ἔχεις ἐν σπηλαίῳ δώδεκα ἁγίους καὶ τρέφεις αὐτούς ἄρτω καὶ ὕδατι, ὅπως κοινωνὸς αὐτῶν γένη ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτῶν. Ναὶ λέγω σοι, ἀδελφέ, ὅτι κοινωνὸς ὑπάρχεις ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν καὶ τὰ ἔργα σου μείζονα τῶν
15 ἔργων αὐτῶν εἰσι· πολλὰ γὰρ εἶδη ἀρετῶν ἐκτίσω ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ”. Τούτων ἀκούσας ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης λίαν ἐθαύμασε, πῶς ἀποκαλύπτει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὰ μυστήρια τοῖς ἀξίοις· καὶ εἶπεν τῷ θεσπεσίῳ Παύλῳ· “Τίνος χάριν ἐκφαίνεις τὰ κατ’ ἐμέ, ἄνθρωπε; Θέλεις, ἵνα καγὼ τὰ κατὰ σέ ἀναγγείλω; σὺ γάρ
20 ἐπίσκοπος εἶ τῆσδε τῆς πόλεως καὶ ἐν σοὶ πληροῦται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος· Ἔχομεν θησαυρὸν ἐν ὀστρακίνῳ σκεύει· ὅπερ δηλοῖ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν κατοικοῦσαν ἐν τοῖς ἁγίοις”. Λέγει αὐτῷ ὁ Παῦλος· “Τίς ἀνήγγειλέ σοι, ὅτι ἐπίσκοπός εἶμι; οὐκ ἔστι τοῦτο ἀληθές”. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· “Μὴ διὰ τὸ σπεύδειν σε,
25 ἀδελφέ, καλύψαι τὰς σὰς ἀρετὰς ψευδοποιήσης τὴν τοῦ σωτῆρος ῥῆσιν, τὴν λέγουσαν· Οὐδέν ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται”. Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος λέγει τῷ Ἰωάννῃ· “Τίς σοι ἐγνώρισεν, ὅτι ἐπίσκοπός εἶμι”; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ μακάριος Ἰωάννης· “Ὁ γνωρίσας σοι, ὅτι ἔχω
30 δώδεκα ἁγίους εἰς τὸ σπήλαιον, αὐτὸς κάμοι ἐγνώρισεν, ὅτι ἐπί-

2 Βασιλ. 2, ζ', 15. — 3 Ψαλμ. λγ', 8. — 11 Παῦλος] ἐνταῦθα λήγει τὸ 209-ον φύλλον, οὗ τὸ πέρασ συνάπτεται τῷ 208-ῳ φύλλῳ. — 25 κωδ. ψευδοποιήσεις. — 26; 27 Ματθαίου ι', 26.

σκοπος εἶ”. Τούτων ἀκούσας ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐδόξασεν τὸν Θεὸν καὶ ἐμνήσθη τοῦ γεγραμμένου λόγου· “Τὸ μυστήριόν μου ἐμοὶ καὶ τοῖς τοῦ οἴκου μου”. Εὐχαριστήσαντες οὖν καὶ μεγαλύναντες τὸν Θεὸν κατῆλθον ἐκ τοῦ ὄρους, ὄρκοις πιστωσάμενοι ἀλλήλοις μηδενί τι τῶν συμβεβηκότων μεταξὺ αὐτῶν γινώριμον 5 ποιῆσαι, ἄχρις ἂν ἀλλήλων διαζευχθῶσιν, εἴτε διὰ θανάτου, εἴτε διὰ μακρᾶς ξενιτείας. Παρεκάλεσε δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης τὸν Παῦλον συνοικῆσαι αὐτῷ καὶ οὐκ ἐπένευσε, ἀλλ’ εἶπεν αὐτῷ· “Παραχώρησόν μοι ἀπελθεῖν εἰς τὸ ἔργον μου καὶ γενήσομαι σοι ἀγαπητός”. Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· “Πορεύου καὶ ἐργάζου 10 τῇ ἡμέρᾳ, ὡς βούλει, καὶ καθ’ ἑσπέραν ἔρχη καὶ ἀναπαύη ἐν τῷ οἴκῳ μου· εἰ δὲ θέλεις, ἀπερχόμεθα καὶ ἀυλιζόμεθα νυκτὸς πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἢ ἀναπαυόμεθα ὁμοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ”. Ὁ δὲ θεοφόρος Παῦλος εἶθηκεν ἑαυτῷ τοιοῦτον κανόνα, ὅπως ἐν μὲν τῷ χειμῶνι, ὅτε καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ὡς 15 ἐπὶ τὸ πολὺ οὐ πολιτεύεται, ἀνέλθη πρὸς τοὺς ἁγίους εἰς τὸ σπήλαιον κάκεισε παραχειμάζει· ἐν δὲ τῷ θέρει, ὀπηνίκα καὶ τὸ ἔργον κινεῖται, κατέλθη εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐργάσεται. Ἦρσε δὲ τοῦτο καὶ τῷ μακαρίτῃ Ἰωάννῃ, καὶ προελθὼν τῷ ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως Ῥαββουλαῖ παρεκάλει συγχωρῆσαι αὐτῷ εἰς πέρας 20 ἀγαγεῖν τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐκέκτητο.

6. - - - - ὁ δὲ φιλόανθρωπος Θεὸς οὐκ ἐγκατέλιπε τούτους δούλους αὐτοῦ· περὶ γὰρ τὸ μεσονύκτιον νεωτέρα τις κόρη ἤρξατο βοᾶν ἐκ τῶν ἐνδοτέρων μερῶν τῆς σκηνῆς καὶ λέγειν· “Οὐαί μοι, οὐαί μοι! βολίδες πυρὸς ἐξέρχονται ἐκ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ 25 ἐπιπίπτουσι τῷ προσώπῳ μου”. Ἐκ δὲ τῶν κραυγῶν αὐτῆς ἐξυπνοὶ γενόμενοι οἱ γονεῖς αὐτῆς ἠρώτων μαθεῖν τὴν αἰτίαν τῶν τοιούτων κραυγῶν· ἡ δὲ περισσότερον ἔκραζεν λέγουσα· “Πῦρ ἐξέρχεται ἐκ τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ κρούει τὴν ὄψιν μου”. Εἶπεν δὲ αὐτῇ ὁ

2 Τὸ μυστήριον - - οἴκου μου] λόγιον τοῦ Ἰησοῦ, ἀριθ. 87 Ropes, σ. 94-96. — 6 ποιῆσαι] ἀντὶ τούτου ἐν τῷ ἀπογράφῳ μου γέγραπται τὸ νοῆσαι. — 7 κῶδ. ξενιτείας. — 17 κῶδ. ὀπηνίκα. — 18 κῶδ. ἐργάσεται. — 21 μετα τὸ ἐκέκτητο, ἐνθα λήγει τὸ 208-ον φύλλον, ὑπάρχει πάλιν ἐν τῷ κειμένῳ χάσμα. — 22 φύλλον 210-ον τοῦ κώδικος || κῶδ. ἐγκατελείπειν.

θεοφόρος Παῦλος· “Εἰ θέλεις ἐλευθερωθῆναι τοῦ πυρός τούτου, πίστευσον εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἔξεις ζωὴν αἰώνιον”. Δραμοῦσα οὖν ἡ νεάνις ἔλυσε τοὺς ἀγίους ἐκ τῶν δεσμών καὶ εἶπεν· “Ναί, δέσποτα, πιστεῦω εἰς τὸν Θεὸν τὸν λυ-
5 τρούμενόν με ἐκ τῆς ἀνάγκης ταύτης”. Ἐν αὐτῇ οὖν τῇ ὥρᾳ ἀναστάς ὁ μακάριος Παῦλος ἔβαλεν ὕδωρ εἰς γηστέρναν καὶ προσηύξατο λέγων· “Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, ὅπως λύσης τὰ τέκνα τοῦ Ἀδάμ ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐκ τῆς κατάρας τῆς ἐπεληθούσης τῇ γῆ διὰ τῆς τοῦ
10 Ἀδάμ παραβάσεως, δι’ ἧς ὁ Διάβολος ἐφύτευσεν ἐν αὐτῇ ἀκάνθας καὶ ζιζάνια· σὺ τανῦν, Κύριε, δὸς τοῖς δούλοις σου χάριν καὶ δύναμιν γεωργῆσαι αὐτὴν καὶ καθαρίσαι, πρὸς τὸ καρποφορῆσαι καρπὸς πνευματικούς· σὺ, Κύριε, ὁ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθῆναι εὐδοκήσας καὶ ἀγιάσας τὰ ὕδατα, καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα νομοθε-
15 τήσας εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἀγιάσον τὸ ὕδωρ τοῦτο καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ βαπτιζομένους, ὥστε ἀποθέσθαι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἐνδύσασθαι δὲ τὸν καινόν, τὸν ἀνακαινούμενον δι’ ὕδατος καὶ πνεύματος”. Καὶ πληρώσας τὰς συνήθεις εὐχὰς τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἐβάπτισε τὴν κόρην ἐκείνην εἰς τὸ
20 ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος, καὶ παραυτὰ ὑψίανεν ἡ κόρη καὶ οὐδὲν τοῦ λοιποῦ κακὸν ἐθεάσατο· οἱ δὲ γονεῖς αὐτῆς καὶ πάντες οἱ εὐρεθέντες ἐκεῖσε, ἰδόντες τὸ γεγονός θαῦμα, ἐπίστευσαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν, ἔξομολογούμενοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν.
25 7. Μαθῶν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἠγανάκτησε μεγάλως· καὶ πέμψας ἔλαβεν ἐκ τῶν πιστευσάντων ὡς ἑβδομήκοντα ψυχὰς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ πέδας σιδηρᾶς αὐτοῖς ἐπιθέμενος καθ-εἶρξεν αὐτοὺς ἐν φυλακῇ· τοὺς δὲ ἀγίους πάλιν πεδήσας ἰσχυρῶς ἐξήγαγεν ἔξω τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν, εἰς τόπον ἔχοντα φοινίκων
30 πλῆθος, ἀφ’ ὧν καὶ τὴν τροφήν εἶχον οἱ τὸν τόπον οἰκοῦντες

3 κωδ. νεάνις. — 6 γηστέρναν] οὕτως ἐν τῷ κώδικι. — 10 Διάβολος] οὕτως ἀναγνωστότερον ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ τετραδίῳ μου γεγραμμένου Χριστός, ὑπερ ἐκ παραδρομῆς ἴσως οὕτως ἐγράφη, εἰ μὴ τφόνει τοῦτ' αὐτὸ γέγραπται καὶ ἐν τῷ κώδικι. — 17/18 Ἐφεσ. δ', 23, 24.

Ἄραβες. Ἦν δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῶν φοινίκων δένδρον ἐν ὑψηλὸν
πάνυ καὶ ὠραῖον, οὗ ὑποκάτωθεν ἔθεντο τοὺς ἀγίους, βουλόμενοι
σφαγιάσαι αὐτούς. Τότε ὁ μακάριος Ἰωάννης προσεφώνησε τῷ
ἄρχοντι αὐτῶν λέγων· “Προσέγγισον ὧδε, ὅπως ἂν σοι λαλήσω”.
Προσεγγίσαντι δὲ λέγει αὐτῷ· “Τί ἐστὶν ὑμῖν τὸ δένδρον τοῦτο”; 5
Ὁ δὲ λέγει· “Θεὸς ἐστὶν ἀπάσης τῆς παρεμβολῆς ταύτης”. Λέγει
αὐτῷ ὁ μακάριος Ἰωάννης· “Εἰ συνορᾷς οὖν, ἐπισύναξον τοὺς
ἐταίρους σου καὶ ἐπικαλέσασθε τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ ἡμεῖς ἐπικα-
λούμεθα τὸν ἡμέτερον Θεόν, καὶ ὁ νικῶν αὐτός ἐστὶν ἀληθινὸς
Θεὸς καὶ αὐτῷ δεῖ ὑμᾶς ἀκολουθῆσαι”. Καὶ ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ 10
βασιλεὺς· “Πάνυ σοφῶς ἔκρινας”. Τότε ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐκ-
τείνας τὰς χεῖρας προσηύξατο λέγων· “Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ
καρπὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ζωῆς, ὁ τῷ θελήματί σου τρέφων
τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, παρακλήθητι καὶ ἐξαπόστειλον τὴν ὄρ-
γὴν σου ἐπὶ τὸ δένδρον τοῦτο, καὶ ἐκρίζωσον αὐτὸ ἐκ θεμελιῶν, 15
ὅπως μὴ γένηται πλάνης αἴτιον πολλοῖς”. Καὶ παραυτὰ νεύσας
ἄνεμος βίαιος ἐξέσπασε τὸν φοίνικα ἐκεῖνον μετὰ τῶν ῥίζων καὶ
κατέκαυσεν αὐτὸν ὡς πῦρ. Τότε πάντες οἱ εὐρεθέντες ἐκεῖ, θεα-
σάμενοι τὸ γεγονός· θαῦμα, ἐβόησαν λέγοντες· “Ἐπ’ ἀληθείας ὁ
Θεὸς τῶν ἔργων τούτων, αὐτός ἐστὶν ὁ ἀληθὴς Θεός”. Καὶ λέγει 20
ὁ μακάριος Ἰωάννης τῷ βασιλεῖ· “Πιστεύεις ἄρτι, ἢ κατακαίονται
καὶ οἱ λοιποὶ φοίνικες καὶ στερεῖσθε τῆς ἐξ αὐτῶν ζωῆς”; Εἶπεν
δὲ ὁ βασιλεὺς· “Πιστεύω, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀληθὴς ἐστὶ Θεός, καὶ
αὐτὸς ὑμᾶς ἀπέστειλεν ἐλευθερῶσαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκοτασμοῦ τῆς
πλάνης”. Παραυτὰ οὖν ἀναστάντες οἱ ἅγιοι ἔκτισαν κολυμβήθραν 25
καὶ ἠγίασαν αὐτήν, καὶ ἐβάπτισαν τὸν βασιλέα καὶ τοὺς μεριστᾶνας
αὐτοῦ καὶ ἅπαντα τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἔλυ-
σεν ἐκ τῶν δεσμῶν τοὺς πρότερον δεξαμένους τὴν πίστιν· δέδωκε
δὲ τοῖς ἀγίοις σκηνήν, τοῦ ποιῆσαι αὐτήν ἐκκλησίαν τῷ πλήθει
τοῦ λαοῦ. Διέμειναν δὲ πρὸς αὐτοὺς οἱ ἅγιοι χρόνον ἰκανὸν καὶ 30
ἐδίδαξαν αὐτοὺς τὴν πίστιν, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς πρεσβυτέρους καὶ
διακόνους, καὶ οὕτως ἐπορεύθησαν εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Σινᾶ· ἔλυ-

S κωδ. ἐπικαλέσασθαι. — 10 κωδ. ἡμᾶς. — 19 κωδ. ἐπικληθείας.

πήθη δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἐταῖροι αὐτοῦ πάντες ἐπὶ τῷ χωρισμῷ τῶν ἁγίων.

8. Παραγενόμενοι δὲ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος ἀνήλθον εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς ἐφάνη, καὶ διαρκέσαντες ἐκεῖσε πέντε ἡμέρας
 5 καὶ πέντε νύκτας εὐχόμενοι, φωνῆς ἤκουσαν λεγούσης· “Εἰσήκουσεν ὁ Θεὸς τὴν προσευχὴν ὑμῶν καὶ προσεδέξατο τὸν κόπον ὑμῶν”. Παρέμειναν δὲ ἐν τῷ ἁγίῳ τόπῳ ἡμέρας, περιερχόμενοι καὶ ἐπισκεπτόμενοι τοὺς αὐτόθι οἰκοῦντας μοναχοὺς· καὶ μετὰ ταῦτα λέγει ὁ Παῦλος τῷ Ἰωάννῃ· “Ἐπιστρέψωμεν, ἀδελφέ, εἰς
 10 τὴν εὐλογημένην πόλιν· λέγω γάρ σοι, ὅτι ἑπτὰ ὀνόματα τῶν ἀδελφῶν, τῶν ἐν τῷ σπηλαίῳ, πρὸς Κύριον ἐπορεύθησαν· εἶδον γάρ ἐν ὄραματι δώδεκα κλάδη πεφυτευμένα ἐν αὐτῷ τῷ σπηλαίῳ, καὶ ἐλθόντες δύο ἄνδρες λευχίμονες ἀπέκοψαν ἐξ αὐτῶν ἑπτὰ κλάδη, καὶ ἀπελθόντες ἐφύτευσαν αὐτὰ εἰς τὸν Παράδεισον τοῦ
 15 Θεοῦ”. Τότε λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· “Ναί, ἀδελφέ, ἀπέλθωμεν. Δοκῶ, ὅτι ἐμνήσθης τοῦ ἔργου σου καὶ τούτου χάριν σπεύδεις”. Πορευομένων δὲ αὐτῶν κατήνησαν περὶ τὴν ἑσπέραν εἰς ὄρος, οὗ εἰς τὴν κορυφὴν δένδρον ὑπήρχεν ὑψηλὸν καὶ ἐπάνω τοῦ δένδρου ἄνθρωπος· καὶ θεασάμενοι ἐβόησαν· “Εὐλόγησον, πάτερ”. Αὐτοῦ δὲ
 20 μὴ ἀποκριθέντος, ὑπολαβὼν ὁ μακάριος Παῦλος εἶπεν· “Τὸν Χριστόν, ὃν ἀγαπῶσιν οἱ δίκαιοι, εἰ ἄνθρωπος ὑπάρχεις, λάλησον ἡμῖν· εἰ δὲ Δαίμων εἶ, πορεύου ἀπὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν ὡσεὶ χνοῦς ἀπὸ προσώπου ἀνέμου”. Ἀκούσας δὲ ὁ ἄνθρωπος τοῦ δένδρου τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐχάρη μεγάλως καὶ εἶπεν· “Καλῶς ἦλθετε, δούλοι
 25 Χριστοῦ· μὴ φοβηθῆτε· καγὼ ἄνθρωπός εἰμι, μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ”. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ μακάριος Ἰωάννης· “Τίνος χάριν, ὦ πάτερ, ἤρετίσω τὴν πολι[τείαν ταύτην ἔχειν] καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ [δένδρου οἰκεῖν; πόσους δὲ] χρόνους ἔχεις ἐν τῷ [τόπῳ

12 κλάδη πεφυτευμένα] οὕτως ἐν τῷ κώδικι. — 13 κῶδ. λευχίμονες. — 14 κλάδη] οὕτως ἔγραψα, κατὰ τὸ πρότερον παράδειγμα, ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ τετραδίῳ μου κλάδους, ὅπερ οὐ συμφωνεῖ τῷ κατόπι ταῦτα. — 20 Τὸν Χριστόν = Μὴ τὸν Χριστόν ὄρα καὶ σελ. 13, 28. — 22/23 ὡσεὶ χνοῦς - ἀνέμου] Ψ αλμ. ιζ', 43. λδ', 5. — 27 κῶδ. ἰρετίσω. — 27 καὶ ἐνταῦθα καὶ παραιτέρω ἀπεκόπη ἐκ παλαιῦ τεμαχίου τι τοῦ 211-ου φύλλου.

τούτω”; Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δένδρου ἀπεκρίνατο] λέγων· “Πιστεύσατέ μοι, ἀδελφοί, ὅτι ἔχω ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ τριάκοντα εἴ χρόνους, καὶ οὐδεὶς ἔγνω τὰ περὶ ἐμέ, εἰ μὴ δύο ἄνδρες, οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔρχονται φέροντές μοι ἄρτον καὶ ὕδωρ· καὶ γὰρ καγῶ, ὡς ὑμεῖς, διοδεύων τὴν ὁδὸν ἦλθον εἰς τὸν τόπον 5 τοῦτον καὶ εὔρον ἐνθάδε ἀναχωρητὴν μέγαν γέροντα, ὀνόματι Ἀβραάμιον, ἰστάμενον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου τούτου· ὃς ἰδὼν με παρεκάλεσέ με προσμεῖναι αὐτῷ τρεῖς ἡμέρας καὶ διηγεῖτό μοι τοὺς πολέμους, οὓς ὑπέστη ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ παρὰ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, καὶ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ 10 μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας παρέδωκεν τὸ πνεῦμα τῷ Θεῷ· ἐγὼ δὲ καταγαγὼν αὐτὸν ἐκήδευσα καὶ ἔθαψα ἐνθάδε. Θαυμάσας δὲ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ καὶ ποθήσας τὸν πλησιασμόν αὐτοῦ ἀνῆλθον καὶ ἔστην εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἐκδεχόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπίσκοπὴν· παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς καγῶ, 15 ἀδελφοί, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, προσκαρτερήσατέ μοι τρεῖς ἡμέρας, ὅπως ἴδῃτε τὰ θαυμάσια αὐτοῦ· ὁ Θεὸς γὰρ ὁ ἀποστείλας με πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Ἀβραάμιον, αὐτὸς καὶ ὑμᾶς ἀπέστειλεν τανῦν πρὸς με”. Καὶ μετὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας παρέδωκε καὶ αὐτὸς τὸ πνεῦμα τῷ Κυρίῳ, πολλὰ προδιαλεχθεῖ[ς - - - - -], 20 ἀπαγγείλας περὶ π - - - - - “Ὅτε δὲ ἀνεπάη, [ἀνέβησαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου καὶ] εὔρον αὐτὸν ἐνδεδυμένον τρίχινον ἱμάτιον καὶ ἐπιρριπτάριον ὁμοίως τρίχινον· εὔρον δὲ καὶ σφυρίδα, ἔχουσαν ἄρτους ὀλίγους, καὶ φακὴν βρεκτὴν καὶ σκεῦος ὀστράκινον κρεμάμενον, ἔχον ὕδωρ. Καταγαγόντων δὲ αὐτῶν τὸ λείψανον τοῦ 25 ἁγίου πρὸς τὸ κηδεῦσαι, εὐρέθη πλῆθος χριστιανῶν ἐρχόμενον, ἐχόντων ἐν ταῖς χερσὶ λαμπάδας πυρὸς καὶ θυμιατοὺς εὐωδιάζοντας· καὶ ἐπιστάντες τῷ τόπῳ ἠρώτων λέγοντες· “Ποῦ ἐστὶν ὁ ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ; ὄπτασίαν γὰρ ἐωράκαμεν, κελεύουσιν ἡμᾶς ἐξελθεῖν καὶ τιμῆσαι τὸν ἀθλητὴν τοῦ Χριστοῦ”. Τούτων 30 ἀκούσαντες οἱ περὶ τὸν Παῦλον ἔγνωσαν, ὅτι χάριν τοῦ ἀναπεπαυ-

19 κωδ. τὰ νῦν· οὕτω καὶ σελ. 371, 29, 374, 11 καὶ 379, 21. — 23 ἐπιρριπτάριον] ἐν τῇ ᾧ σχόλιον· «μαντίτ(ιν) μικρόν». — 24 κωδ. φακί, ν.

μένου ἁγίου ἡ ὄπτασία γέγονεν· καὶ ἐκδύσαντες τὸν ἅγιον, ἀλείψαντες, πάλιν ἐνέδυσαν αὐτὸν τὸν σάκκον καὶ τὸ ἐπιρριπτάριν, καὶ ἔβησαν αὐτὸν ἐν γλωσσοκόμφῳ καὶ τὰ ὀστά τοῦ πρὸ αὐτοῦ κοιμηθέντος ἐν Χριστῷ ἁγίου Ἀβρααμίου, καὶ παρέδωκαν τοῖς κληρικοῖς, τοῖς παραγενομένοις μετὰ τοῦ πλήθους τῶν χριστιανῶν, καὶ οὕτως ἐπορεύθησαν αὐτοὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ, λαβόντες τὴν σφυρίδα τοῦ ἁγίου καὶ τὸ σκεῦος τοῦ ὕδατος εἰς εὐλογίαν. Πολλὰ δὲ ἰάσεις γέγονασιν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐν τῷ σκεύει δι' εὐχῶν τοῦ θεράποντος τοῦ Χριστοῦ.

- 10 9. Ὁδοιπορήσαντες οὖν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας πέντε ἔφθασαν εἰς τόπον λεγόμενον Λίθος τοῦ Ἰακώβ· ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ συνοδία ἀναχωρητῶν, μεγάλας ἀρετάς ἐχόντων (εἶχον δὲ καὶ ἡγούμενον, πεπληρωμένον χάριτος θείας), οὓς θεασάμενοι οἱ περὶ τὸν Παῦλον προσέπεσον αὐτοῖς εὐχὴν αἰτούμενοι. Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ ἡγούμενος αὐτῶν Στέφανος, ὅστις εὐμενῶς προσδεξάμενος τοὺς μακαρίους Παῦλον καὶ Ἰωάννην εἶπεν αὐτοῖς· “Καλῶς ἤλθετε πατέρες· ἐκ τοῦ ὄρους γὰρ Σινᾶ παραγεγόνατε, τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ”. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ θεσπέσιος Παῦλος· “Πόθεν ἔγνων, πάτερ, ὅτι ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους κατελάβομεν”; Ἀπεκριθὴ ὁ ἡγούμενος· “Πᾶσα ἡ ὁδὸς ὑμῶν ὡς ἐν εἰκόνι καθιστόρηται ἐνώπιόν μου, ἀφ' οὗ ἐξήλθετε ἀπὸ Ἐδέσσης μέχρι τοῦ νῦν”. Φθασάσης δὲ τῆς ὥρας τῆς ἑσπερινῆς λειτουργίας ἀνέστησαν καὶ προσηύξαντο ὁμοθυμαδόν, καὶ οὕτως ἐκάθισαν δειπνήσαι· λαβὼν δὲ ὁ ἡγούμενος τὸν ἄρτον τοῦ δοῦναι ἀνὰ ἐκάστῳ εὐλογίαν, κατὰ τὸ ἔθος, καὶ ἐνατενίσας 25 πᾶσιν ἔβηκε τὸν ἄρτον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θεοφόρου Παύλου, λέγων· “Δέξαι, πάτερ, καὶ μέρισον ἡμῖν· παρὰ σοῦ γὰρ δεῖ ἡμᾶς εὐλογίαν λαβεῖν· ἐπίσκοπος γὰρ ὑπάρχεις”. Τότε ὁ Παῦλος ἐπιλαβόμενος τῶν γονάτων τοῦ ἡγουμένου παρεκάλει λέγων· “Μὴ ἀνακαλύψῃς τὰ κατ' ἐμέ, ἵνα μὴ ἀγῶ τὰ κατὰ σὲ δημοσιεύσω”. 30 Τούτων ἀκούσας ὁ ἡγούμενος ἔδωκεν αὐτὸς τὴν εὐλογίαν· ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λέγει ὁ ἡγούμενος τῷ θεσπεσίῳ Παύλῳ· “Τίνος

2 ἐπιρριπτάριν] οὕτως ἐνταῦθα· ὅρα σ. 377, 23. — 16 κῶδ. *Ιάννην*. — 21 κῶδ. *αἰθέσις*· οὕτω καὶ κατόπιν. — 24 κῶδ. *ἀναικίστω*.

χάριν, ὦ πάτερ, ἀποκρύπτεις τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν σοι, καὶ ἐπίσκοπος ὑπάρχων ποιεῖς σεαυτὸν ὡς ἓνα τῶν κοινῶν ἀνθρώπων”; Ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος· “Τίνος χάριν κατέχεις σὺ γυναῖκα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν ἀπὸ δέκα ἕξ χρόνων”; Οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες ἐταράχθησαν καὶ εἶπον τῷ ἡγουμένῳ· “Τί ἐστὶ τὸ 5 πρᾶγμα τοῦτο, πάτερ”; Ἴδὼν δὲ ὁ ἡγούμενος Στέφανος τὴν τῶν ἀδελφῶν ταραχὴν, ἔστη εἰς τὸ μέσον τῆς συνοδίας ἐκείνης τῆς ἀγίας καὶ εἶπεν· “Ἐνωτίσασθε, ἀδελφοί μου, τοὺς λόγους μου· μαρτυρεῖ μοι γὰρ ὁ κυριεύων πάσης τῆς κτίσεως, ὅτι οὐ ψεύδομαι. Πρὸ δέκα καὶ ἕξ ἐνιαυτῶν ἤμην ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ συνήν- 10 τησέ μοι κόρη ὡς ἐτῶν ἑπτὰ, πλανωμένη καὶ κλαιούσα, ἥτις θεασαμένη με προσέπεσε τοῖς ποσὶ μου λέγουσα· Ἐλέησόν με, δοῦλε τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀντιλαβοῦ τῆς ὀρφανίας μου· οἱ γὰρ γονεῖς μου ἐκοιμήθησαν, καὶ μηδένα προστάτην ἔχουσα ἐξῆλθον πλανω- μένη εἰς ταύτην τὴν ἔρημον. Τούτων ἀκούσας συνεπάθησα αὐτῇ, 15 μήπως καὶ ὑπὸ θηρίων βρωθῆ, καὶ προσλαβόμενος αὐτὴν ἐφύλαξα μέχρι τῆς σήμερον· ἔστι δὲ ὁ ἀββᾶς Ματθίας, ὃν ὑμεῖς δοκεῖτε εὐνοῦχον εἶναι· οὐ διαλανθάνει δὲ ὑμᾶς ἡ ἐνάρετος αὐτῆς πολιτεία καὶ ἄσκησις”. Τότε οἱ ἀδελφοὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ λέγοντες· “Ὅτε μὲν ἡγνοοῦμεν, πάτερ, τὰ κατ’ αὐτὴν, ἀβλαβῶς συμφκοῦμεν 20 αὐτῇ, τανῦν δὲ οὐκ ἔστι τοῦτο δυνατὸν”. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἡγούμενος· “Ἔχω, ἀδελφοί, δεκαῆξ ἐνιαυτοὺς φυλάσσων πάσῃ δυνάμει τὴν ἀμνάδα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔστι τανῦν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος αὐτῆς, καὶ φοβοῦμαι ἕξαι αὐτὴν, μήπως ὁ ἐχθρὸς εὕροι τρόπον τοῦ ἀπολέσαι αὐτήν. Εἰ οὖν ἀναδέχεσθί μοι, ὅτι οὐ κρί- 25 νει με ὁ Χριστὸς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως χάριν αὐτῆς, ἐγὼ ἀπολύω αὐτήν”. Ἴδὼν δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης τὴν ἔνστασιν καὶ τὴν ταραχὴν εἶπεν· “Δεῦτε ἀγρυπνήσωμεν, ἀδελφοί, καὶ δεηθῶμεν τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ γενέσθω”. Αὐτῶν δὲ ἀγρυπνούντων καὶ προσευχομένων, περὶ τὸ μεσονύκτιον παρέδωκεν 30 ἡ κόρη τὸ πνεῦμα αὐτῆς τῷ Κυρίῳ, καὶ θαυμάσαντες ἅπαντες ἐδόξασαν τὸν Θεόν· εἰλίξαντες δὲ αὐτήν, καθὼς ἐστίν, εἰς τὰ

8 κῶδ. ἐνωτίσασθαι. — 17 κῶδ. δοκεῖται. — 25 κῶδ. ἀναδέχεσθαι.

ἰμάτια αὐτῆς, καὶ πληρώσαντες ἐπ' αὐτῇ τὸν συνήθη κανόνα, κατέθεντο πλησίον τοῦ λίθου, ἐφ' οὗ ὁ πατριάρχης Ἰακώβ τὴν κεφαλὴν ἀνέκλινεν, ἀπερχόμενος πρὸς Λάβαν, ὅτε καὶ τὴν κλίμακα ἐθεάσατο.

- 5 10. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελθόντες οἱ μακάριοι Παῦλος καὶ Ἰωάννης ἐπορεύθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ προσκυνήσαντες τοὺς σεβασμίους τόπους ἀπῆλθον εἰς Ἔδεσσαν καὶ εὔρον ἑπτὰ ἀδελφούς τῶν ἁγίων, τῶν ὄντων ἐν τῷ σπηλαίῳ, κοιμηθέντας, καθὼς προεῖπεν ὁ θεσπέσιος Παῦλος. Τότε ὁ Ἰωάννης λέγει τῷ Παύλῳ· “Ἀπὸ
10 τοῦ νῦν οὐ χωρίζομαί σου, ἀδελφέ, ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς. Εἰ μὲν οὖν ἀρέσκει σοι, διαμένομεν ἐν τῷ οἴκῳ μου· εἰ δὲ μή, ἀνέλθωμεν πρὸς τοὺς ἁγίους εἰς τὸ σπήλαιον”. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ θεοφόρος Παῦλος· “Εἰ μὲν ἀναπαῦσαι με βούλει, ἕασόν με ἐν ἡμέρᾳ ἐργάσασθαι συνήθως ἐν τῇ πόλει, καὶ νυκτὸς ἀνερχόμεθα πρὸς τοὺς ἁγίους”. Οὕτως οὖν καὶ ἐποίουν διὰ παντός· ὁ δὲ φιλόανθρωπος Θεός, ὁ πάντοτε θαυματουργῶν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, ὠκονόμησέ τι τοιοῦτον γενέσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις. Πιστός τις ἀνὴρ ὑπῆρχεν ἐν Ἐδέσῃ, περιφανῆς καὶ πρῶτος τῆς πόλεως, οὗ ἡ γυνὴ ἔξ ἐνεργείας τοῦ πονηροῦ περιέπεσεν ἀρρω-
20 στίᾳ δεινοτάτῃ ἐπὶ δεκατρεῖς χρόνους. Τοῦτῳ τῷ πιστῷ ἀνδρὶ ὀπτασία ἐφάνη λέγουσα· “Εἰ θέλεις τὴν γυναῖκά σου ὑγιαῖναι, ἄπελθε τῇ νυκτὶ πρὸ τῆς ὥρας τῆς ψαλμωδίας, καὶ σταθεὶς εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας φώνησον· Παῦλε, Παῦλε. Καὶ τὸν ἐπακούοντά σου λαβὼν ἄπελθε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ πεῖσον αὐτὸν
25 θεῖναι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γυναῖκά σου καὶ ὑγιασθήσεται”. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οἰκονομία ἐποίησε τὸν ἐν ἁγίοις Παῦλον μὴ ἀνελθεῖν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις πρὸς τοὺς ἁγίους, εἰς τὸ σπήλαιον, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μένειν. Ἀναστάς οὖν ὁ ἄνθρωπος, καὶ λαβὼν σὺν αὐτῷ δύο παῖδας, κατῆλθε τῷ μεσονυκτίῳ, καὶ ἐλθὼν
30 εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας ἔστη καὶ ἐφώνησε· “Παῦλε, Παῦλε”. Ἐπήκουσε δὲ αὐτοῦ ὁ θεσπέσιος Παῦλος λέγων· “Τί θέλεις”; Ὁ δὲ φησὶν· “Προσέγγισον ὧδε”. Καὶ ἐλθόντι λέγει αὐτῷ· “Ἀκούω,

2/4 Γενέσ. κη', 18 - 22. κθ', 1 κέ. — 20 κωδ. δεκατρις.

ὅτι ἐργατείας κάμνεις καὶ σπεύδεις πληροφορεῖν τοὺς ἐκμισθουμένους σε· ἔχω δὲ μικρὸν ἔργον ἐν τῷ οἴκῳ μου· ἔλθὼν ἔργασαι αὐτὸ καὶ λάβε τὸν μισθόν”. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· “Ὅταν τὸ φῶς ἀνατείλῃ, πέμπεις καὶ ἔρχομαι”. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος· “Ἄρτι σε θέλω ἔλθειν σὺν ἐμοί”. Καὶ λαβὼν αὐτὸν ἀπῆλθε, 5 καὶ στήσας αὐτὸν πρὸ τῆς κλίνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ εἶπεν· “Ταύτην τὴν οἰκοδομὴν κατέλευσεν ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ δεκατριῶν ἐτῶν, Χριστὸς δὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν διὰ τῶν χειρῶν σου εὐδοκεῖ ἀνεγεῖραι αὐτήν. Ὡς σοφὸς οὖν οἰκοδόμος καὶ γνήσιος δοῦλος Χριστοῦ ἀνοικοδόμησον τὴν πεπτωκυῖαν οἰκίαν τοῦ Κυρίου σου”. Τούτων ἀκούσας ὁ 10 θεοφόρος Παῦλος λέγει· “Εἰ δι’ ἐμοῦ εὐδοκεῖ ὁ δεσπότης μου Χριστὸς ἀναστήσαι τὴν γυναῖκα ταύτην ἀπὸ κλίνης ὀδύνης αὐτῆς, φέρετέ μοι ἔλαιον”. Καὶ λαβὼν τὸ ἔλαιον εἰς τὴν ἑαυτοῦ παλάμην ἤπλωσε τὰς χεῖρας εἰς οὐρανόν καὶ προσηύξατο λέγων· “Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός, ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ὁ ρυόμενος τοὺς ἐπικαλουμένους σε ἐκ πάσης περιστάσεως, ὁ διὰ τὴν ἄφατόν σου πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην σταυρωθῶ προσηλωθῆναι καταδεξάμενος, ὁ τὰς πληγὰς τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ ἐλαίῳ ἀλείψας ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτισματι καὶ ἱασάμενος αὐτὸν ἐκ τῶν φθοροποιῶν τραυμάτων τοῦ ἐχθροῦ, αὐτὸς καὶ νῦν, δέσποτα, ἐπίσκεψαι τὴν γυναῖκα ταύτην, 20 τὴν κειμένην ἐπὶ τῆς κλίνης ταύτης ὡς νεκράν· καὶ σοὶ ἐποφείλεται ἡ δόξα καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ οὐχ ἡμῖν· ἡμεῖς γὰρ μεσίτου τύπον πληροῦμεν. Σὺ ὡς δυνατὸς ἐξαπόστειλον τὴν χάριν σου καὶ ἴασαι τὴν γυναῖκα ταύτην καὶ ἐμὲ ἐλέησον, ὡς μόνος ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος”. Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ θεσπεσίου Παύλου, ὁ 25 Δαίμων, ὁ ἐμφωλεύων ἐν τῇ γυναικί, ἀνέκραξε λέγων· “Τί ἐμοὶ καὶ σοί, δοῦλε τοῦ Θεοῦ; ἤλιθες ἐξαγαγεῖν με ἐκ τοῦ οἴκου μου, ἐν ᾧ κατοικῶ ἀπὸ χρόνου ἰκανοῦ”; Ἀκούσας δὲ ὁ μακάριος τῆς φωνῆς τοῦ Δαίμονος εἶπεν αὐτῷ· “Οὐκ ἐγὼ ἐκφέρω σε, ἀλλ’ ὁ κύριος Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς κελεύει σοὶ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς γυναικὸς 30 ταύτης”. Ἀκούσας δὲ ὁ πονηρὸς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἤρπασε τὴν γυναῖκα ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἔρριψεν αὐτήν ὡς ἀπὸ

τριῶν πήχεων, καὶ ἐάσας αὐτὴν ἔφυγεν, μηδὲν τῶν μελῶν αὐτῆς ἀχρειώσας· ἔκειτο δὲ ὡς νεκρά. Ἀλείψας δὲ αὐτὴν ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐκ τοῦ ἐλαίου, οὗ κατεῖχεν ἐν τῇ παλάμῃ, προσήνεγκεν αὐτῇ βρῶμα φαγεῖν· καὶ ἔφαγεν καὶ ἰάθη ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης, 5 καὶ παραυτὰ ἀπελθοῦσα γέγονε μοναχή· εἶπεν δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τῷ μακαρίῳ Παύλῳ· “Τί κελεύεις μοι, πάτερ, ποιῆσαι τὰ τέκνα αὐτῆς”; Ἀπεκριθὴ αὐτῷ ὁ Παῦλος· “Ἐάν μου τὴν βουλήν δέχῃ, ἄπελθε, σκόρπισον πάντα τὰ ὑπάρχοντά σου τοῖς πτωχοῖς καὶ εἰσάγαγε τὰ τέκνα σου εἰς μοναστήρια, ἕκαστον κατὰ τὸ ἀρμόζον 10 αὐτῷ, καὶ σὺ φρόντισον τῆς ψυχῆς σου, πρὶν ἐλθεῖν σοι τὸν θάνατον”. Ἐδέξατο δὲ ὁ ἀνὴρ μετὰ χαρᾶς τὴν συμβουλήν τοῦ θεσπεσίου Παύλου καὶ ἐποίησε, καθὼς ὑπέθετο αὐτῷ· ἐγένοντο δὲ τέλειοι μοναχοὶ αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ ἀπέλαβον τὸν τῆς νίκης στέφανον παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου Θεοῦ 15 ἡμῶν.

11. Ὁ μακαρίτης Παῦλος ἰδὼν ὅτι ἤρξαντο οἱ τῆς πόλεως γνωρίζειν τὰ κατ’ αὐτόν, καὶ φοβηθεὶς τὸν δαίμονα τῆς ὑπερηφάνιας, ἐξῆλθεν ἀπὸ Ἐδέσσης λάθρα τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰωάννου καὶ ἐπορεύθη εἰς πόλιν λεγομένην Νίσιβιν, ὅπως πληρωθῆ εἰς αὐτὸν ὁ 20 λόγος τοῦ Κυρίου, ὃν εἶπεν· “Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει, ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει”. Διέμεινε δὲ ὁ μακαρίτης Ἰωάννης ζητῶν ἐπὶ ἡμέρας ἱκανάς, καὶ μὴ εὐρών αὐτὸν ἐξῆλθεν εἰς ζήτησιν αὐτοῦ, προθέμενος πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διελθεῖν, ἕως ἂν 25 εὔρη αὐτόν. Φθάσας οὖν τὴν Ἀγίαν Πόλιν καὶ πολλοὺς τόπους περιελθὼν, καὶ ἐπὶ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἡμέρας ὁδοιπορήσας καὶ μηδὲν εὐρών, ὕστερον ἀπῆλθεν εἰς Νίσιβιν καὶ ἐγνώσθη αὐτῷ, ὅτι ἐκεῖσε ὑπάρχει· καὶ μαθὼν ποῦ κάμνει, ἐπορεύθη μετὰ σπουδῆς καὶ εὔρεν αὐτὸν βασιτάζοντα πηλὸν καὶ ἀνερχόμενον εἰς κλί- 30 μακα, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς οὐκ ὑπέμεινε, ἄχρις ἂν κατέλθῃ, ἀλλ’ ἤρξατο κράζειν· “Παῦλε, Παῦλε”. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ θεσπέ-

19 κῶδ. *νίσιβιν*· ὁστὼ καὶ κατόπισιν. — 20/22 Ματθ. γ', 20. — 22 κῶδ. *κλίνει*. — 28 κῶδ. *μετασποιδί*.

σιος Παῦλος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν καὶ γνωρίσας, εἶπεν αὐτῷ· “Ἀνά-
μεινον, ἀδελφέ, ἕως ἂν κατέλθω”. Καὶ ἀνελθὼν καὶ θεὶς τὸν
πηλὸν ἐπὶ τὸν τοῖχον, δι’ ἄλλης ὁδοῦ κατέβη καὶ ἔφυγεν, καὶ οὐ-
δαίς τοῦ λοιποῦ ἔγνω, ποῦ κατέδου· ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης ἀνα-
μείνας αὐτὸν ἐπὶ ἱκανὰς ὥρας, καὶ γνοὺς ὅτι δι’ ἄλλης ἀνεχώρη- 5
σεν, ἐξῆλθεν ἀναζητῶν αὐτὸν εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν, καὶ μὴ εὐ-
ρῶν αὐτὸν εἰσῆλθεν εἰς τὸν ξενῶνα καὶ ἔρριψεν ἑαυτὸν ἐκεῖσε,
μεγάλως ὀδυνώμενος καὶ θρηνηῶν. Ἐν αὐτῇ οὖν τῇ νυκτὶ ἐπιφαί-
νεται αὐτῷ ὁ θεοφόρος Παῦλος καθ’ ὕπνου λέγων· “Ἀδελφέ
Ἰωάννη, μὴ κοπιᾶσθης ἀναζητῶν με· οὐ γὰρ εὐρήσεις με τοῦ 10
λοιποῦ, οὐδ’ οὐ μὴ θεᾶσθαι τὸ πρόσωπόν μου ἔτι ἐν τῷ βίῳ τού-
τῳ· οὐ γὰρ διὰ τὴν σὴν πληροφορίαν θέλω ἀπολέσαι, ὅπερ ζη-
τῶν ἐξῆλθον ἐκ τῆς ἰδίας πατρίδος· ἀλλ’ ἀναστὰς ὑπόστρεψον εἰς
Ἐδεσσαν τὴν εὐλογημένην πόλιν, καὶ ἀνελθὼν παράμεινον τοῖς 15
ἀγίοις ἐν τῷ σπηλαίῳ, κάκει ἔκδεξαι τὴν τοῦ Κυρίου ἐπισκοπὴν·
μετ’ ὀλίγον γὰρ χρόνον ἐξερχόμεθα ἀμφοτέροι τοῦ κατωδύου βίου
τούτου καὶ μέλλομεν ἐνώπιον τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
ἀπολαῦσαι ἀλλήλων εἰς αἰῶνας”. Ταῦτα θεασάμενος ὁ μακάριος
Ἰωάννης ἐχάρη λίαν καὶ παρεκλήθη, καὶ ἀναστὰς ὑπέστρεψε χαί-
ρων εἰς Ἐδεσσαν, καὶ ἀνελθὼν πρὸς τοὺς ἀγίους, εἰς τὸ σπή- 20
λαιον, παρέμεινεν αὐτοῖς τὸν ἐπιλοιπὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ,
σὺν αὐτοῖς δουλεύων σπουδαίως τῷ Χριστῷ. Ἐζῆσε δὲ μετὰ
ταῦτα ἐπὶ μῆνας ἡ’, καὶ οὕτως παρέδωκε τῷ Κυρίῳ τὸ πνεῦμα,
στεφανωθείς τῷ ἀμαράντῳ στεφάνῳ τῆς νίκης. Γένοιτο δὲ δι’
εὐχῶν αὐτῶν καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐλεηθῆναι τὸν κόσμον καὶ 25
βραβευθῆναι εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν ταῖς ἀγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις,
καὶ πληθυνθῆναι ἐν τοῖς μοναστηρίοις τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἄμεμπτον
πολιτείαν, ὅπως ἐπὶ πλεῖον δοξασθῇ τὸ σεβάσμιον καὶ παντοδύ-
ναμον ὄνομα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, δι’ οὗ καὶ μεθ’ οὗ τῷ
πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ 30
ζωοποιῷ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

XIV.

ΜΗΝΙ ΙΟΥΛΙΩΙ Β'.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΩΝΟΣ.

(Cod. 79, s. X, monasterii Βατοπεδίου).

Κύριε, εὐλόγησον.

1. Πάλιν ὦ τῆς δυσσεβοῦς πίστεως! Μετὰ τὸ τελειωθῆναι
τοὺς ἀγίους τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας, Παπίαν, Διόδωρον καὶ Κλαυ-
διανόν, ἐπιβέβηκεν ὁ ἡγεμὼν τῆ πόλει Μαγυδῶ, καὶ καθίσας ἐν
5 τῷ προαστείῳ τοῦ Διὸς ἐπειρᾶτο κάκεισε τοὺς οὐκ ἐπίστολους διὰ τοῦ
κήρυκος προσκαλεῖσθαι· οἱ δὲ, τῆς κηρυκῆς τοῦ βοῶντος ἐπακού-
σαντες, μᾶλλον σπουδαιοτέρως ὑπεχώρησαν ἐκ τῆς πόλεως, πάντα
καταλείψαντες, ὥστε τὴν πόλιν μόνην ὑπολειφθῆναι μετὰ τοῦ μια-
ροῦ ἄρχοντος καὶ τῆς τάξεως αὐτοῦ· ὁ δὲ ἀπέστειλεν σιγγουλα-
10 ρίους καὶ τινὰς ἄλλους κύκλῳ τῆς πόλεως ἀναζητεῖν πανταχοῦ
καὶ κατ' οἶκον, εἴ τινὰς εὐροίεν. Ἦλθον οἱ ἀποσταλέντες καὶ
ἀπήγγειλαν αὐτῷ μηδένα εὐρηχέναι ἐν τῇ πόλει, ἢ ἐν τοῖς ἀγροῖς.

Ἐπιγραφή: κωδ. κώνωνος. — Σημειωτέον ὅδε, ὅτι τὸν ἅγιον τοῦτον μάρτυρα Κό-
νωνα τὸν κηπουρὸν ἐορτάζουσι νῦν οἱ ὀρθόδοξοι τῆ 5-ῃ μαρτίου μηνός· ἀλλ' ἐκ τοῦ
τύπου ἀνεκδότου Συναξαρίου τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ γενομένου κατὰ
πρόσταξιν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου ε' τοῦ Πορφυρογενήτου, μαθηθάνομεν, ὅτι
τὸν ἅγιον ἐκείνον μάρτυρα ἐορτάζει τὸ παλαιὸν ἡ Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησία τῆ
6-ῃ μαρτίου μηνός· ἀντίγραφον δὲ τοῦ αὐτοῦ μαρτυρίου εὐρίσκεται καὶ ἐν τινι κώδικι
τῆς λαύρας τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, καθά φησι Νικόδημος ὁ Νάξιος,
συγγράψας τὸν κηπουρὸν Κώνωνα πρὸς τὸν ἕτερον ἐκ Ῥώμης Κώνωνα, οὗ ἡ μνήμη
τῆ 5-ῃ τελεῖται τοῦ ἰουνίου μηνός. Συναξαριστής, ἐκδ. Θ. Ν. Φιλαδέλφειας, τ. 2, σ. 187.

2 ὦ] κωδ. ὁ. — 4 Μαγυδῶ=Μαγεδῶ || κωδ. καθίσας. — 5 προαστίῳ. — 7 σπου-
δοτέρως:τεχώρισαν. — 14 κατοικονετινισέυροίεν.

2. Καί τις ὀνόματι Ναόδωρος ὁ καὶ Ἀπελλῆς, πατήρ πό-
 λεως, καὶ ἄλλος τις Νεωκόρος ὀνόματι, ἐμμαινόμενος καὶ αὐτὸς
 τῇ ἀσεβείᾳ τῶν εἰδώλων, ἤξιωσαν τὸν ἡγεμόνα δοθῆναι αὐτοῖς
 βοήθειαν, ὥστε ζητῆσαι ἐν οἷς ὑπόπτειον τόποις· καὶ τις βοηθὸς
 ὀνόματι Ὀριγένης, ἐπιβάς καὶ αὐτὸς σὺν τῷ προειρημένῳ Ναο- 5
 δώρῳ μετὰ καὶ εἰρηναρχικῆς τάξεως καὶ ἐτέρων τινῶν, ἤρρον τὸν
 μακάριον Κόνωνα ἐν τόπῳ τινὶ λεγομένῳ Καρμεναῖ, βασιλικὸν
 ἐπαρδεύοντα κῆπον. Καὶ ἐγγίσαντες τῷ τρισμακαρίῳ μάρτυρι ἐχαι-
 ρέτιζον αὐτὸν λέγοντες· “Χαῖρε, Κόνων”! Καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ δοῦ-
 λος, ἡ ἀκέραιος ψυχῇ, ὁ ἄκακος τῇ διανοίᾳ, λέγει πρὸς αὐτούς· 10
 “Χαίρετέ καὶ ὑμεῖς, τέκνα”! Λέγει αὐτῷ ὁ Ὀριγένης· “Παππία,
 καλεῖ σε ὁ ἡγεμὼν”. Ὁ ἅγιος Κόνων λέγει· “Καὶ ἐμοῦ ὁ ἡγε-
 μὼν τί χρεῖαν ἔχει, ξένου ἀνθρώπου καὶ μάλιστα χριστιανοῦ;
 Ἐὰν ζητῇ τοὺς ὁμοίους ἑαυτοῦ, ζητεῖτω, καὶ οὐχὶ ἀνθρωπον γεη-
 πόνον, μοχθοῦντα τὸ καθ’ ἡμέραν”. Καὶ ἐπαπορηθεὶς ὁ παράνομος 15
 Ναόδωρος ἐπὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ ἁγίου Κόνωνος, κελεύει δεθῆναι
 αὐτὸν τῷ ἵππῳ αὐτοῦ καὶ οὕτως ἔλκεσθαι. Καὶ ὁ ἅγιος μάρτυς
 οὐδὲν ἀντεῖπεν τοῖς ἐφέλκουσιν αὐτόν, ἀλλὰ πράως καὶ ἐπειετικῶς
 ἐπηκολούθει τοῖς παρανόμοις.

3. Λέγει ὁ Ναόδωρος τῷ Ὀριγένει· “Ἡ θήρα ἡμῶν οὐ κενὴ 20
 ἐγενήθη· ὁ γὰρ ζητούμενος ἠύρεθη· οὗτος ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν
 πάντων ἀπολογήσασθαι ἔχει”. Καὶ προσαγαγόντων αὐτὸν τῷ ἡγε-
 μόνι, Ναόδωρος λέγει· “Εὐμενεία τῶν θεῶν καὶ προστάγματι τοῦ
 αὐτοκράτορος καὶ τῇ σῇ εὐτυχίᾳ, ἄρχον ἡμῶν ἐπίλεχτε, ἠύρεθη
 ὁ ζητούμενος φίλτατος τοῖς θεοῖς πᾶσιν πειθόμενος, καὶ τοῖς 25
 νόμοις καὶ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ”. Καὶ ὁ ἅγιος Κόνων μεγάλη τῇ

2 κῶδ. ἀλλοστῖς μετὰ τὸ τίς ὑπάρχει χώρος τριῶν ἐξεσμένων γραμμάτων || νεο-
 κόρος || ἐμμαινόμενος. — 4 ἐνοῖσῶπῳπτειον. — 5 ὀν. ὀριγένης. ἐπιβάς. — 6 με-
 τακαὶ || ἠῆρρον ὁ τύπος οὗτος, ὃν ὅδε τηρῶ, ὑπάρχει καὶ κατόπι. — 7 κόνωνα οὕτω
 καὶ ἐξῆς. — 9 χαιρε κόνων. — 10 ἠεκαίρεοσψυχι. — 11 ὀριγένης. παπία. —
 12 οἰγγεμῶν - - κόνων - - οἰγεμῶν. — 14 ζιτεῖ τ. ὁ. ἑαυτοῦ - - οὐχαινον. —
 15 καθημέραν. — 17 τῶπ.π.ω. — 18 οὐδέ. — 19 ἐπιχολούθη. — 20 τῶρι-
 γένη || οὐκενῆ. — 21 ἐγενήθη=ἐγένετο] ἐγεννήθη || ἠυρέθη οὐτοσῶπερ. — 22 ἠγι-
 μῶνι. — 24 ἠμῶν ἐπ. ἠύρεθη.

φωνῆ ἔφη· “Οὐχ ὡς ἐστὶν λέγεις· ἐγὼ γὰρ πείθομαι τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ Χριστῷ”. Ὁριγένης λέγει· “Ἐπίλεκτε τῶν ἡγεμόνων, πολλὰ περιοδεύσαντες κύκλῳ τὰ περὶ τὴν πόλιν οὐδένα εὔρεϊν δεδυνήμεθα, εἰ μὴ τὸν γέροντα τοῦτον ἐν κήπῳ τινί”.

5 4. Ὁ δὲ ἡγεμὼν λέγει τῷ μάρτυρι· “Εἰπέ μοι, ἄνθρωπε, πόθεν εἶ; ἢ ποίου γένους τυγχάνεις; ἢ τί τὸ ὄνομά σου”; Κόνων εἶπεν· “Πόλεως μὲν εἰμι ἐγὼ Ναζαρεθ τῆς Γαλιλαίας, συγγένεια δὲ μοί ἐστιν πρὸς Χριστόν, ὃ ἐκ προγόνων λατρεύω· ὃν ἐγνώκα ἐπὶ πάντων Θεόν”. Ἐφη αὐτῷ ὁ τύραννος· “Εἰ ἔγνως τὸν Χρι-
10 στόν, γινῶθι καὶ τοὺς ἡμετέρους θεούς. Ἐμοὶ πείσθητι, καὶ μὰ τοὺς θεούς ἅπαντας τιμὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν περιποιεῖς σεαυτῷ, ἀλλὰ καὶ εὐγενῆ πίστιν καὶ δόξαν ἐν ὑπερβολῇ. Οὐ λέγω σοι θῦσον, ἀλλ’ οὐδέ τι τῶν τοιούτων ποιήσον· μόνον δὲ λάβε λίβανον βραχύν, καὶ οἶνον καὶ θαλλόν, καὶ εἰπέ· Δίε πανύψιστε, σῶζε
15 τὸ πλῆθος τοῦτο. Τοῦτο εἶπέ καὶ ἕτερον οὐδέν σε ἐπάγω· ἐμοῦ ἄκουσον παρακαλοῦντός σε καὶ φύγε τὴν ἀσεμνοτάτην θρησκείαν. Τί πλανᾷσθε, ἄνθρωπον Θεὸν λέγοντες, καὶ τοῦτον βιοθανῆ, ὡς ἔμαθον παρὰ Ἰουδαίων ἀκριβῶς, καὶ τί τὸ γένος αὐτοῦ καὶ ὅσα ἐνεδείξατο τῷ ἔθνει αὐτῶν, καὶ πῶς ἀπέθανεν σταυρωθεῖς; προ-
20 κομίσαντες γὰρ αὐτοῦ τὰ ὑπομνήματα ἐπανέγνωσάν μοι. Παῦσαι οὖν τῆς τοιαύτης μωρίας καὶ ἔσο μεθ’ ἡμῶν εὐφραϊνόμενος”.

5. Ὁ δὲ μακάριος μάρτυς στεναῖζας καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὸν τῶν ὅλων Θεὸν προσευξάμενος, τῷ τυράνῳ ἔφη· “Ἀσεβέστατε πάντων ἀνθρώπων, εἶθε τοιαύτης μωρίας καὶ σὺ
25 ἦς μετέχων καὶ μὴ ἤπολλες ψυχάς, ἃς οὐκ ἔδει ἀπολέσθαι, προσέχων λίθοις ἀψύχοις καὶ ἔργοις χειρῶν ἀνθρώπων, τοῖς μὴ βλέπουσιν, μήτε ἀκούουσιν! πῶς δὲ ἐτόλμησας τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν οὕτω βλασφημῆσαι, οὗ ἐν χερσίν ἐστὶν ἡ πνοή σου; Ἐμοὶ

1 κωδ. οὐχ' ὡσεστιν. — 2 ὠρηγένης. — 4 εἰμητόν. — 6 ἡποίου - - ἡτί. — 9 ἐπι-
πίπτων. — 10 ματιούς. — 11 σὲ αὐτῷ. — 12 ἐνῦπερβολῇ. — 13 οὐθετι. —
18 παρὰἰουδαίων. — 19 σταυρωθεῖς. — 21 ἔσω μεθ'ἡμῶν. — 25 μὴ-
ἡπολλες || ἡπολλες] ἐκ τοῦ τύπου ἀτόλλω || οὐκέθει. — 27 ἐπιπάντων. —
28 πνοῆσου.

δὲ γένοιτο καὶ πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀνεξαρ-
νήτως αἰεὶ ὑμνεῖν καὶ δοξάζειν αὐτὸν τὸν τῶν ὅλων σωτήρα καὶ
Θεόν”! Καὶ ὁ ἀσεβὴς τύραννος μεμηνῶς ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσιν ὑπὸ
τοῦ ἁγίου μάρτυρος, λέγει πρὸς αὐτόν· ” Ἐμοὶ οὐ πείθη· αἱ βᾶ-
σανοὶ σε πτοῆσαι πείσουσιν· εἰ δὲ καὶ τῶν βασάνων καταφρονεῖς, 5
λέοντί σε πικροτάτῳ παραβαλὼν οὕτως σε ἀναλώσω, ἢ βορὰν τοῖς
ἐκ βυθοῦ θηρίοις παραδώσω σε, ἢ ἐπὶ σταυροῦ κρεμάσας ἀπο-
κτανθῆναι· σε ποιήσω, ἢ λαυροτάτῳ πυρὶ ἐν λέβητι ὑποκαιομένῳ
βαλῶ σε καὶ ἐκτίξω τὰς σάρκας σου, ἐὰν μὴ θύσης τοῖς ἀηττή-
τοις καὶ αἰωνίοις θεοῖς”. Καὶ ὁ μακάριος μάρτυς λέγει πρὸς τὸν 10
ἀσεβῆ τύραννον· ” Ἀσχημονεῖς, ἡγεμῶν· λόγοις ἐπαγγελλόμενος
μόνον, ἐκζοβεῖν με οἰόμενος, νομίζεις πείσαι με; οὐ πείσεις με·
μὴ γένοιτο· βλέπε δὲ μὴ σε ὁ κριτὴς ταρτάρῳ παραδώσῃ ἀνυ-
περθέτῳ, ἢ πυρὶ ἀσβέστῳ εἰς αἰῶνας, ὅπου ὁ σκόληξ οὐ τελευτᾷ
καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· αἱ γὰρ σαὶ βασανοὶ, ἃς ἐπαγγέλλει μοι, 15
οὐ δύνανταί με ἀδικῆσαι· Θεὸν γὰρ ἔχω τὸν ἐνδυναμοῦντά με”.
Ὁ δὲ τύραννος εἶπεν πρὸς αὐτόν· ” Εἰ καὶ αἱ βασανοὶ οὐδὲν ἰσχύ-
σουσιν κατὰ σοῦ, ἔτι πικροτέρας βασάνους ἐπινοήσομαι κατὰ σοῦ”.

6. Σκεψάμενος μετὰ τῶν συνέδρων αὐτοῦ κελεύει ἤλους γενέ-
σθαι ὑπὸ ἀριθμόν, καὶ καθηλώσας τοὺς πόδας τοῦ μάρτυρος ἐποίη- 20
σεν ἔμπροσθεν προτρέχειν αὐτόν τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, καὶ ἐλαυνό-
μενος δυσὶν φραγελλίοις οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλ’ ἔφαλλεν λέγων·
” Ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχεν μοι, καὶ εἰσή-
κουσεν τῆς δεήσεώς μου”. Ὡς δὲ ἐπλησίασεν τῷ ἐμπορίῳ, θεῖς
τὰ γόνατα ὀλιγοψυχῶν ἐκ τοῦ κόπου ὁ μακάριος Κόνων, καὶ ἀνα- 25
βλέψας πρὸς τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, ἐπηύξατο λέγων· ” Κύριε Ἰησοῦ
Χριστέ, δέξαι τὴν ψυχὴν μου καὶ ῥῦσαί με ἀπὸ τῶν αἰμοβόρων
κυνῶν, καὶ ἀνάπαυσόν με μετὰ πάντων τῶν δικαίων σου, τῶν πε-

3 καθ. ἀσεβῆς τ. μεμηνῶς ἐπιτοῖς λ. ὑλογοῦ.—4 ἐμοῦ—5 πτοῆσαι πείσουσιν.—
6 λέοντι] νέοντισε || ἰσορριαν. — 7 ἢ ἐπισταυροῦ. — 8 ἰλαζροτάτω. — 9 ἐκτίξω. —
11 ἐπαγγελλόμενος. — 12 πείσις. — 13 κριτῆς. — 14 ἐπυρὶ ἀ. εἰσαιῶνας. —
14/15 Μάρκου 9', 46-48. — 18 ἐπινοήσομαι κατασοῦ. — 19 σκεψ. μετῶν σ. α. κ.
ἤλους. — 20 ὑποαριθμόν. — 22 φραγελλίοις. — 23 ὑπόμενων || Ψαλμ. λθ', 1. —
25 ὀλιγοψ. - - ομακ. κώνων. — 27 ἀποτῶν αἰμοβόρων.

*

ποιηκότων τὸ θέλημά σου. Ναί, ὁ Θεός μου, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων". Καὶ ταῦτα εὐξάμενος, καὶ σφραγίσας ἑαυτὸν, εὐθέως ἀπέδωκεν τὸ πνεῦμα· ὁ δὲ παράνομος ἡγεμὼν, πολλὰ καταπλαγεῖς ἐπὶ τῇ νίκη τοῦ μάρτυρος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν ἴδιον δρόμον· ὁ δὲ
5 μακάριος Κόνων προσφορὰ προσηγήθη τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΤΕΡΟΝ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΝΩΝΟΣ.

Τῷ αὐτῷ μηνὶ [= μαρτίῳ] ε'.

Μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Κόνωνος τοῦ κηπουροῦ.

10

"Ἦλων τύπους φέροντι Κυρίῳ Κόνων
ἤλων τύπους πρόσκειναι εἰς πόδας φέρων.

Ἐξυτάτοιαι Κόνων ἤλοιαι πάρη πόδε πέμπτη.

Οὗτος ἦν κατὰ τοὺς χρόνους Δεκίου τοῦ βασιλέως ἐκ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας· ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἦλθεν ἐν πόλει Μαγιδῶν τῆς
15 Παμφυλίας, καὶ ἦν ἐν τόπῳ λεγομένῳ Κάρμενα κηπὸν τινα καλλιεργῶν καὶ τὴν ζωὴν ποριζόμενος. Ἦν δὲ τὸν τρόπον ἀκέραιος καὶ ἀπλοῦς, ὡς ἐπιστάντας τοὺς συλλαβεῖν ζητοῦντας αὐτὸν καὶ ἐν παιδιᾷ ἀσπαζομένους τούτους ἐκ ψυχῆς ἀντασπάζεται· καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν πάρεισιν, εἰπόντας, ὅτι ὁ ἡγεμὼν αὐτοῦ Πούπλιος
20 καλεῖ, ἀπεκρίνατο· "Ποίαν γὰρ ἐκεῖνος ἐμοῦ χρεῖαν ἔχει, μάλιστα γὰρ ὄντος χριστιανοῦ; καλεῖτε τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ καὶ τοὺς τῆς πίστεως κοινωνούς". Δεσμευθεὶς οὖν καὶ ἀχθεὶς πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ παρ' αὐτοῦ θῦσαι τὰς εἰδῶλοις προτραπείς, βαθῶ

4 ἐπιτονίδιον. — 5 κόνων προσφορᾶ. — 7 ἐξ ἡμετέρου κώδικος τῆς 15-ης ἐκατ., ἐμπεριέχοντος ἐπίτομα συναξάρια τοῦ δευτέρου ἑξαμήνου, φύλλ. 7. -- 9 κηπουροῦ. — 16 ἀκέραιος. — 1) πούπλιος.

στενάξας καὶ τὸν τύραννον καθυβρίσας, καὶ ἐμμένειν τῇ εἰς Χριστὸν ὁμολογίᾳ βεβαιωσάμενος, καὶ οὐδ' ἂν εἴτι γένοιτο σαλευθῆναι, ἦλοις σιδηροῖς τοὺς πόδας καθηλωθεὶς καὶ τρέχειν ἔμπροσθεν τοῦ ἄρματος ἀναγκαζόμενος, λειποψυχῆσας καὶ ἐπὶ γόνυ κλιθεὶς καὶ προσευξάμενος, τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα παρέδωκε.

5

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ καὶ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ
 ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΟΙΣ ΚΕΙΜΕΝΟΙΣ
 ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

Σελ. 126. Βίος καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἀναστα-
 σίου τοῦ Πέρσου.—Σελ. 128, 2 γρ. ἢ καὶ] κῶδ. εἰ καὶ.—
 Σελ. 129, 6 γρ. *ιήρωνα* || 8 *Χοζρόου*] ἡ τοιαύτη γραφή ἐτη-
 ρήθη ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κειμένου, διότι ἐστὶ καθολικὴ ἐν αὐτῷ
 τῷ ἱεροσολυμιτικῷ χειρογράφῳ ὅρα σελ. 139, 18. 142, 10. 147,
 6 || 17 γρ. *αὐτοῦ* || 20 γρ. *ιήρων* || 21 *εἰη*] οὕτως ἐν τῷ ἱεροσολ.
 κώδικι· οἱ βερολίνειοι κώδικες ἡκεῖ || 25 γρ. *ἐαυτόν*, "*Πῶς* || 27
ἐνιαῦθα"; — 130, 6 *Σαρακηνόν*] ἐν τοῖς βερολινείοις κώδιξι
σαρρικόν || 19 γρ. *φόβον, μὴ* κτλ.—Σελ. 131, 5 "*Ὁ δὲ* || 11
 γρ. *Ἐδέσση* || 12 γρ. *ποιήσανια*, κατὰ τὰ βερολίνεια ἀντίγραφα.
 —Σελ. 132, 12 *αὐτόν* || 16 γρ. *θέλειν*, κατὰ τὰ βερολ. ἀντί-
 γραφα || 24 *Ὁ*.—Σελ. 133, 8 γρ. *εἰσελθεῖν εἰς τὸ διακοι-
 κόν, προσέπεσεν*· τὸ *εἰσελθεῖν* ἐκ τῶν βερολ. ἀντιγράφων ἐν
 τῷ ἱεροσολ. κώδικι *εἰσηλθεν* || 11 *ἐξηγητήρια*] οὕτως ἐν τῷ
 ἱεροσολ. κώδικι· τὰ βερολίνεια ἀντίγραφα ἔχουσιν ἄλλως, τὸ μὲν
 Α *ἐξηγήρια*, τὸ δὲ Β *ἐξικειήρια, ἐξιήρια*. — Σελ. 134, 4
 γρ. *φερόμενος, εἰσελθὼν* | 20 γρ. *αἷς*.—Σελ. 136, 13 γρ. *γνώ* ||
 15 *μού* || 28 *παίγνια* εἰσιν. — Σελ. 137, 22 *φῶς τὸ ἀληθι-
 νόν*] Ἰωάνν. α', 9. — Σελ. 138, 3 *εὐκαιάλλημιον*] οἱ βερολ.
 κῶδ. *ἀκαιάλλημιον*.—Σελ. 139, 1 γρ. *ἐαυτῷ*· "*Οὔτοι* || 2 γρ. *περὶ
 αὐτῶν*, κατὰ τοὺς βερολ. κώδικας· ἐν τῷ ἱεροσολ. *περὶ αὐτῶν* |

τ γρ. *νύξαι*] κωδ. *νύξαι* || 11/12 γρ. *κείμενον· πιωθήεις*.—Σελ. 140, 21 *χομερινάριος· οὕτω καὶ σελ. 141, 10*] οἱ βερολ. κώδικες *χομερκιάριος* || 25 γρ. *αὐτῶν· ἐν τῷ ἱεροσολ. αὐτοῖς*.—Σελ. 141, 12 *γράφει, κατὰ τὸν κώδικα, ἀπεκαίεσθησεν· οὕτω καὶ οἱ βερολίνοι κώδικες*.—Σελ. 142, 2 γρ. *ποταμιού, ὡσαύτως παρακαλῶν* || 9 *αιχμαλώτων, ἀνηρέχθη* || 29/30 *τῆ κίσει λαιρεύοντες παρὰ τὸν κίσιαντα*] Ῥωμ. α', 25. — Σελ. 143, τ *ἀνελθῶν*] γρ. *ἀπελθῶν· ὅρα σ. 144, 30* || 15 καὶ 144, 26 *βάβλοις*] οἱ βερολ. κώδικες *βάκλοις* || 17 γρ. [*πεισθῆναι μὴ ἐλόμενος· τὸ πεισθῆναι ἐλήφθη ἐκ τῶν βερολ. ἀντιγράφων*. — Σελ. 145, 13 *καταλίπη*] κωδ. *καταλείπης* || 18 *οὐτιως*] βερολ. κώδικες *οὐτιος*. — Σελ. 146, 9 "*φυλάσσει - - συγχορῶν*" Ψαλμ. λγ', 21 || 21 γρ. *οὐ [ἤλθον] χθὲς· τὸ ἤλθον ἐκ τῶν βερολ. ἀντιγράφων* || 24 *ἔφαγον*] βερολ. κώδικες *ἔθιγον*. — Σελ. 147, 11 γρ. *ἀπολυθήσεσθε*] κωδ. *ἀπολυθήσεσθαι* || 17 *τὸν δοξάζ. τοὺς δοξάζοντας αὐτόν*] Βασιλ. 1, β', 30 «*τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω*» — Σελ. 148, 8 *ἐνέδυσσε*] κωδ. *ἐνέδησε* || 9 *ἐνδοξαζόμενου ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ*] Ψαλμ. πη', 8 «*ὁ θεὸς ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλῇ ἁγίων*».

Σελ. 149. Ἀντιπαραβολὴ τοῦ βίου τῆς ἁγίας Γολινδοῦχ πρὸς ἕτερον ἀντίγραφον.—Τὸν αὐτὸν βίον τῆς ἁγίας Γολινδοῦχ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καὶ ὁ 145-ος κώδιξ τῆς μονῆς τοῦ Διονυσίου, ὅστις ἐγράφη ἔτει 1619-ω [ὅρα Σ. Λάμπρου κατάλ. τ. Ι, σ. 344]· τὸ κείμενον τοῦ βίου κεῖται μεταξὺ τοῦ 396-ου καὶ τοῦ 411-ου φύλλου. Ἡ ἐπιγραφή αὐτοῦ ἔχει οὕτως· «*Ἰουλίω ἰβ' λόγος* λγ'. Βίος καὶ πολιτεία ἔργων ἀθλησις τῆς ἁγίας μάρτυρος Γολινδοῦχ τῆς μετονομασθείσης *Μαρίας*». Ἀντεγράφη δὲ οὗτος δι' ἐμὲ ὑπὸ τινος Ἰωαννίδου καὶ διαφορότητας πρὸς τὸ πατριακὸν ἀπόγραφον εὔρον ἐν αὐτῷ τὰς ἐφεξῆς¹. Σελ. 149, 10 Στι-

¹ Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Διονυσίου παραλείπεται τὸ πρὸ συμφώνου τελικὸν ν, οὗ κανονικὴν χρῆσιν ἐπαίσατο ὁ τοῦ Πατριακοῦ χειρογράφου καλλιγράφος. — Τὸ Διονυσιακὸν ἀντίγραφον διορθοῖ πολλάκις τὸ πατριακὸν ἀλλ' οὐχ ἤτερον διορθωτέα καὶ ταῦτα.—Σελ. 154, 25 *τιθισεῖσαι*] κωδ. *τιθισσεῖσαι*. — Σελ. 155. Τὸ θ-ον κεφάλαιον.

κτέον ὧδε· ἐπαγγέλλεται, σχολάζειν ἐάσαντες.—Σελ. 150, 2
μαρτυρικῶν ἀγώνων || 4 ὑπόμνημά τι || 5 διεγειῖραι πλέον
ε. 5. ὕσω || 7 καὶ Σολομῶν ὁ σοφὸς || 9 ἔλεγε || 11 νόμος]
μόνος - - ὄρος ἀπαράβατον || 17 Βαβυλωνίας || 19 ἀνδρῶν]
ἐλλείπει τῷ Δ || 23 ἠγνόησεν.—Σελ. 151, 1 προσεπιούτοις ||
3 γρ. συγκεκ., ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν, ὃ
οὐ γνωσθήσεται || 5 κηρυχθήσεται] μαρτυρηθήσεται || 8 τοῦ
μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου || 11 σαρκὶ σιόμα πρὸς σιόμα ||
17 διαλέκτω γένους. — Σελ. 152, 4 ὅτι] ἐλλείπει τῷ Δ || 5
εὐρίσκειται || 7 αὐτῷ] αὐτοῖς || 8 Μωσῆς || 9 ἐγεννήθη || 14 ἢ
ἀποκάλυψις || 19 γοῦν] νῦν.—Σελ. 153, 1 διὰ τί || 6 ἐννάτην
ὄραν || 12 δὲ] οὖν || 17 αὐτὴ || 23 καὶ ὡσπερ πόλις || 24 ταύ-
την περιβεβλημένη.—Σελ. 154, 5 τρόπον] τύπον || 8 ἐμβάλ-
λειν || 12 διεσταλμένην] διεστραμμένην || 23 ἀγγάλαις || 25
μεταβαλλεῖν. — Σελ. 155, 1 ὁ κύριος || 2 Ὡς οὖν || 3 αὐτὴ ||
6/7 αὐτῷ, αἰσθόμενος. Οὕτω τὸ 7-ον κεφάλαιον ὑφείλει τὴν ἀρ-
χὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν Ὡς οὖν ἐκεῖνοι (2) || 7 ἀληθίως || 9
ταύτην] αὐτὴν || 10 πεποιήκεν || 11 γινομένην] οὕτω καὶ ἐν τῷ
Δ || 13 σάρκινος || 13 τῆς πίστεως ποιήσασθαι || 17/18 προ-
έρχεται. || 21 οὖν] ἔλλ. τῷ Δ || 23 παρεν. αὐτῆ παραινῶν
24 μοι] με || 25 θελήσης. — Σελ. 156, 2 διαβεβαίωσαι
3 τοῦ προσιάγματος || 4 τοιοῦτόν || 5 ἐσι. ἢ δὲ μάρ-
τυς πάλιν πρὸς αὐτόν || 6 μου] ἔλλ. τῷ Δ || 8 με λαβεῖν
15 Ναβουχοδοσόρο || 18 τοῦ] ἔλλ. τῷ Δ || 23/24 ἠδυν-
νήθη || 24 συριακὰ.—Σελ. 157, 2 ἐν ᾧ] ἢ || 5 μαστῶν || 8
τεμῶν] οὕτω καὶ ἐν τῷ Δ || 10 μὴ δὲ ὅ γ. αὐτὴν τί τ. π.
τεχυρίον || 14 τοῦτοις || 18 σιάκην || 28 ἐξετείναξεν. —

κατὰ τὸ Διονυσιακὸν ἀντίγραφον, λέγει εἰς τὰ τῆς ἀμνάδος Χριστοῦ (2), οὐχὶ δὲ
εἰς τὰ συγκαθεύθειν αὐτῷ διό καὶ τὸ μὲν 7-ον κεφ. ἀναγνωστέον ἀπὸ τῶν Ὡς
[οὖν] ἐκεῖνοι, τὸ δὲ αἰσθόμενος (7) ἀναγκάτως ἔχει συνάπτεσθαι διὰ κόμματος τοῖς
συγκαθεύθειν αὐτῷ. — Σελ. 157, 22 γρ. ἔνδυμά. — Σελ. 158, 18 ψάλλη] κῶδ.
ψάλλη. — Σελ. 164, 24 γρ. ἡμαγμένα. — Σελ. 168, 25 γρ. μάλλον εἰπεῖν. — Σελ.
170, 11 γρ. βασιλεὺς || 25 γρ. ἐπὶ τὸ — Σελ. 172, 4 γρ. περιοκίδα || 16 γρ. ἀνεμνή-
ται, προσκυνῆται, δοξάζεται οὕτως ἐν τῷ κώδει τοῦ Διονυσίου ἐν δὲ τῷ πατριζῶν
ἀνεμνείται, προσκυνείται, δοξάζεται. — Σελ. 174, 1 γρ. πρὸ αὐτῶν.

Σελ. 158, 2 *αὐτοῖς* || 3 *τῆς*] ἔλλ. *τῷ Δ* || 3 *ἐκκυρίευν* || 8 *ἀκαίρεον* - - *ἀληθινή* || 10/11 *φλυζιαινῶν* || 12 *τοῦ λάκκου καὶ τῆς ἀνθρακιᾶς ἢ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς, οὗ ἐνόμισον* || 13 *ἢ σποδιάν* || 18 *μάλλη* || 20 *πάλαι*] *παλαιὸς Ναβουχοδονόσορ* || 21 *τῷ*] ἔλλ. *τῷ Δ* || 22 *Σεδράκ* || 23 *δωροφορίαις* || 27 *ἀθλοφόρον ἐνέβαλλον*. — Σελ. 159, 2 *ὁ Ἀνιήλ* || 4/5 *οὐκ οἶδα, ὅμως*] ἔλλ. *τῷ Δ* || 5 *δωροφοροῦντες* || 8 *ὀφειλοῦσα* || 10 *δραῖμα* || 15 *παιδῶν* || 17 *πεποιθυῖα ἦν* || 19 *ὁ δὲ πάλαι* || 24 *Θεοῦ*] *Χριστοῦ. ὕψου γὰρ τ. θ. ἕαντὸ* || 26 *τῷ τοῦ σταυροῦ σημειῶ ὄπλῳ κεχρημένη* || 27 *δείγματα*. — Σελ. 160, 5 *οἶα* || 8 *σὺ φοβῆ* || 11 *αὐτό* || 13/14 *αὐτοῦ προσάπιων τοῖς γόνασι* || 15 *καὶ γὰρ καὶ* || 22 *καὶ*] ἔλλ. *τῷ Δ* || 24 *τὴν τοσαύτην*. — Σελ. 161, 1 *τὸ ἀληθές* || 11 *μόνῳ* || 15 *ἀγγίστρου* || 17 *ἔμεινον* || 23 *λεόντων, ἢ καὶ*. — Σελ. 162, 2 *ὡς οὖν* || 3 *ἐπὶ τὸ μ. κ. φθεῖραι* || 4 *δὲ*] *οὖν* || 5 *ἀσώτων ἀνδρῶν* || 6 *καὶ τοῦ* || 17 *ἔβλεπε πάντας* || 20 *ἢ νύμφη τοῦ Χριστοῦ* || 22 *πεπιστευμένοι τῆς μάρτυρος, εἰσερχόμενοι εἰς τὸ οἶκ. ἔβλεπον α. καθ. ἐκδοξάζουσα* || 27 *ἑαυτοῦς*. — Σελ. 163, 2 *διηγεκεῖ ἐξορία* || 4 *τῶν ἄλλων* || 7 *δὲ*] ἔλλ. *τῷ Δ* || 7 *αὐτῆ* || 9 *ὁ ἄγγελος* || 13 *εἶπε πρῶται* || 16 *παρ' αὐτοῖς* || 19 *ἀποτεινουμένης* || 22 *σου*] ἔλλ. *τῷ Δ*. — Σελ. 164, 7 *δι' ἐτέρων* || 9 *Νισίβιος* || 16 *τοῦτο προθύμως* || 20 *ταῦτα*] *τὰ* || 22 *αὐτῆς τε*. — Σελ. 165, 2 *καὶ ἐν τῷ* || 3 *Λικινίου* || 5 *Λικίνιος*· *οὕτω καὶ κατόπι* || 5 *ὄψ. ἐτέρωθι μὲν τὴν κεφαλὴν, ἐτέρωθι* || 7 *τοιμηκαῦτα* || 9 *ἀπὸ τοῦ βυθοῦ Νικ* || 12 *περιμένω* || 13 *ἡφιενιο* || 17 *Νισίβην* || 20/21 *προσῆγαγε*] *ἐπίγαγε* || 22 *καὶ*] ἔλλ. *τῷ Δ* || 26 *τῆς τῆς*] *τῆς Σεβ. ἐτύγγανε* || 28 *ὀρθοδόξους αὐτοῦς*. — Σελ. 166, 1 *εἶ*] *εἶ*] || 7 *καὶ οὐ*] *μὴ* || 10 *ἐπέβαλον*] *ἔβαλλον* || 12 *τοὺς μὴ δεδ* || 26 *δαιμόνιοι ἄγριοι* || 17 *ἦκεν*] *ἐκεῖθεν* || 19 *γὰρ ἐν* || 20 *κατεῖχε τὰ* || 24/25 *προειρέπειτο* || 26 *ἐπὶ τὸ* || 27 *υ γε*. — Σελ. 167, 4 *Πῶς δὲ* || 8 *αἰρέσεως*] *διαίρεσεως* || 10 *καθολ. καὶ ἀποστολικὴν* || 11

τὸ δεξιὸν || 14 οὐτω || 15 ἀνενδυσίως || 16 καθολ. καὶ ἀποστολικήν - - τοῦ αἵματος || 19 ἐκεῖνος] ἔλλ. τῷ Δ || 27 εἰπών. καὶ γὰρ ὑπερβαλόντως || 28 ἀπεκρίθη. — Σελ. 168, 2 περὶ συνιελείας || 17 θύρας || 22 παθήματα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὑποδ. — Σελ. 169, 10 ἅπαντα || 12 καὶ μακαριώτατος] ἔλλ. τῷ Δ || 14 μαθ. γὰρ ἦν ἡ || 17 γέγονε καὶ ἔστι || 19 ἦν] ἄν εἴη || 25 ὥστε ὅπου ἄν || 27 ἐνεγράμισε || 28 ἀθλοφόρου. — Σελ. 170, 1 Οὐδὲ ταῦτα ἐν] Ὡς δὲ ταῦτα ἐν || 2 ἀνήρ τὴν τῶν || 3 μεσόειχον || 7 τὰ Θεῶ || 11 ἀρχιερεῖς τε καὶ β. ἐσί τε - - κατὰ τὸν || 18 συνεργίας || 18 τε] ἔλλ. τῷ Δ || 24 ἀθλοφόρον || 25 ἐπὶ τὸ. — Σελ. 171, 6 με] ἔλλ. τῷ Δ || 10 βούλει || 23 κιῆσιν. — Σελ. 172, 20 τῶν τε ὁρατῶν || 22 πασῶν ὦν] παρὸ || 27 ὑπεδέχθη || 29 προσκαλεσάμενος. — Σελ. 173, 13/14 ἐπὶ καρδίαν ἀνέβη || 16 χώρα φωτὶ || 16 ἔπαν. καὶ εὐφραينوμένη || 17 μειὰ τῶν || 24 ταύτας || 25 Ἐτελ. δὲ ἡ ἀ. τ. Χριστοῦ μάρτυς Μ. ἰνδικιῶνος || 26 ἐννάτης μ. ι. ιβ'. — Σελ. 174, 5. Μετὰ τὸ Ἀμὴν ὁ Διονυσιακὸς κωδῆξ ἔχει ταῦτα· «Ἐγὼ Εὐστράτιος ταπεινὸς πρεσβύτερος τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας τὴν ἐξήγησιν τῶν ἄθλων τῆς ἀγίας μάρτυρος Μαρίας ἐποίησάμην, καθὼς ἤκουσα παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς ἐμῆς πόλεως καὶ ἐτέρων πιστῶν ἀνδρῶν· καὶ τοῦτο πέπραχα οὐχ ὡς αὐθάδης ὢν ἢ τολμητίας, ἀλλὰ κατὰ παράστασιν· ἐν νῶ γὰρ λαβὼν τοὺς ἀγῶνας διελογιζόμεν κατ' ἑμαυτόν, ὅτι ἐχρῆν ταῦτα ἐν παρασημειώσει γενέσθαι· μαθῶν γὰρ [ἀπόγραφε] ἤμην, ὅτι οὐδεὶς συνεγράψατο τότε τὸ μαρτύριον· καὶ δὴ θεωρῆσαί με ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς Πέτρον τινὰ μοναχὸν λέγοντά μοι· "Ἐἴσελθε τέως τὴν πρώτην διάγνωσιν". ἐνόμιζον γε [sic] δίκην ἔχειν μετὰ τινος. Ὡς δὲ ἐπετίθετό μοι, εἶπον πρὸς αὐτόν· "Καὶ τίνα λαμβάνω συνήγορον"; Ὁ δὲ φησι· "Πέτρον τὸν σχολαστικόν". Ἐμοῦ δὲ αὐθις εἰπόντος, "Τὸν πρὸ μιᾶς ἡμέρας ὄντα ἐγγύς μου"; Ὁ δὲ φησι· "Ναί, αὐτόν ἔχεις συνήγορον". Ἐξυπνος δὲ γενόμενος, συνήθως ὅτι μᾶλλον ὁ Θεὸς στέλλει [κωδ. σιέλει]

ταῦτα φανερωθῆναι πολλοῖς, καὶ τούτου χάριν ταῦτα συνεγραψάμην, μὴ ὑφορώμενος τὸ τῆς ἰδιωτείας καὶ ἀγροικίας τῶν λόγων ἐγκλημα. καθὸ γε ἔχει τις οὐ πρόσδεκτος [εὐλόσδεκος?], οὐ καθὸ οὐκ ἔχει γέγραπται. Παρακαλῶ οὖν τοὺς ἐντυχάνοντας διὰ τὸν Κύριον συγγνώμην μὲν τῇ ἐμῇ περὶ τὸ λέγειν ἀσθενεία, εὖξασθαι δὲ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅπως Χριστὸς ὁ Θεὸς διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς ἀγίας ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ τῆς ἀγίας καὶ ἀθλοφόρου μάρτυρος ἄφρασιν ἁμαρτιῶν παράσχη τῷ τε συγγραφάμενῳ καὶ τοῖς ἐξηγησαμένοις, καὶ τοῖς ἀναγινώσκουσι καὶ ἀκρωμένοις, καὶ ἀξιῶσθαι πάντας ἡμᾶς τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐν ἀπολαύσει γενέσθαι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

Σελ. 175. Βίος τοῦ ὁσίου Γερασίμου.—Τὸν βίον τοῦτον, οὗ συγγραφεὺς ἀναμφηρίστως Κύριλλός ἐστιν ὁ Σκυθοπολίτης, μετέφρασε, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἔκδοσιν, εἰς γλῶσσαν ῥωσικὴν ὁ καθηγητῆς Ἰωάννης ὁ Πομιαλόβσκη [Палестинскій Патерикъ; выпускъ шестой. Ἐν Πετροπόλει 1895].—Σελ. 176, 24 γρ. *καϊώκισεν*] κῶδ. *καϊώκισεν*.—Σελ. 177, 33 γρ. Κολοσ.—Σελ. 178, 26, 27. Τὰ ἐν τῷ κῶδικι *ἀνασιέλλουσα καὶ ἀνακόπιουσα* τηρητέα, ὡς ὄντα πιθανῶς ὀνομαστικὰς ἀπολύτους· ὅρα καὶ σελ. 181, 16 || 27/28 κῶδ. *ιὰ τῆς ἐγκρατείας ἀγαθῶ ἐδιδάσκονιο*. Τὸ δοτικοφανὲς τοῦ *ιὼ ἀγαθῶ* προφανῶς ἔσφαλται· ἐγὼ δὲ πρότερον, λαβὼν ὑπ' ὄψει τὸ τῆς Ἰλιάδος (16, 811) *οἰδασκόμενος πολέμοιο*, μετέβαλον ἐκεῖνο εἰς *ιῶν ἀγαθῶν*· ἀλλ' αἰρετώτερον ἴσως ἐστὶ γράφαι ἀπλῶς *ιὰ - - ἀγαθὰ ἢ ιὼ - - ἀγαθόν*.—Σελ. 180, 13 *μοιῆ*] πρβλ. Ἰωάνν. *ιδ'*, 23 || 20 γρ. *αἰτοῖς «Καθὼς εὕραμεν || 21 γρ. ὅτι περιπαιῶν || 22 ὀδυρόμενος*] τοῦτο φαίνεται μοι ὑποπτον· ἴσως ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ἔκειτο ἀντὶ τούτου τὸ *ὀδυρόμενος*· πρβλ. Κυρίλλου βίον τοῦ ὁσίου Σάβα, ἐκδ. Πομιαλόβσκη σ. 256· «συνήγησε λέων - - χωλαίνων, καὶ προσπεσῶν ἐδείκνυεν αὐτῷ τὸν πόδα, νεύματι παρακαλῶν ἐπιμελείας τυχεῖν· ὁ δὲ πατὴρ ἡμῶν Σάβας κατανοήσας τὴν τοῦ θηρίου ὀδύνην, καθίσας, καὶ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ ἐπιλαβόμενος» κτλ.—Σελ. 183, 7 γρ. *σιέρισεν || 25 τοὺς δοξάζοντις αὐτὸν δοξάσαι*] Βασιλ. 1, β', 30 || 2 γρ. *σιέρισεν*.

Σελ. 185. Βίος Θεοφάνους καὶ τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ Θεοδώρου ὑπὸ Θεοδώρας Ῥαουλαίνης Καντακουζηνῆς τῆς Παλαιολογίνης.—Σελ. 185, 3/6 γράφει, κατὰ τὸν κώδικα, *προθυμιθεῖη καὶ ὄλην* - - *προθήση* - - *παραθήγοντα*; *Ἄν δέ γε* κτλ. — Σελ 187, 13 ὅσοι ὅσω· οὕτως ἐν τῷ κώδικι.—Σελ. 188, 4 γρ. [τὰς] *θεανδρικός* || 1 γρ. *ἀναφανείς*. *Πρὸς*.—Σελ. 189, 19 γράφει, κατὰ τὸν κώδικα, *ἀπολελοῦται*. Ἡ Θεοδώρα χρῆται πολλαχοῦ τοῖς ἀναυξήτοις ὑπερσυντελείοις || 29 *αὐτὸν*] ἀντὶ τούτου ἀνάγνωθι, κατὰ τὸν κώδικα, *αὐτὸ*.—Σελ. 190, 26/27 γρ. *Ἀλλά γε*.—Σελ. 191, 8/9 *καταλειφθέν*] οὕτως ἀνάγνωθι ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι προφανῶς ἐσφαλμένου *καταληφθέν* || 25 κῶδ. *ἀναδειχθέντι* || 26/28. Στίξον οὕτως· « - - οἶδε καταγεραίρειν (ὅς πᾶσι κανὼν καὶ γνώμων ἐγένετο, πάντας ἀπευθύνων πρὸς θεῖα σκηνώματα, οὐκ ἐπιπλήττων ἄλλως οὐδὲ κραυγάζων), καίτοι τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖται ταῦτα [=τὰ ἄσματα] κατὰ καιρὸν; "Ὅδε» κτλ. Ἐν δὲ τῇ σχετικῇ ὑποσημειώσει (25) κατὰ προφανῆ σύγχυσιν τὸ χωρίον ἠρμηνεύθη ὡς δῆθεν σχέσιν ἔχον πρὸς Θεόδωρον τὸν Γραπτὸν, εἰ καὶ παντὶ δῆλον, ὅτι πρόκειται ἐν ἐκείνῳ περὶ Ἰωῆ τοῦ Σαβαίτου, οὗ ἡ μνήμη τελεῖται τῇ 21-ῃ ἢ τῇ 22-ᾳ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, καὶ ποῦ μὲν ἢ πρὸς αὐτὸν ἀσματικῆ ἀκολουθία ψάλλεται, ποῦ δὲ παραλείπεται ὅλως. Τοῦτο οὕτως ἐγένετο, φαίνεται, καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς Θεοδώρας Ῥαουλαίνης.—Σελ. 192, 4 γρ. *ἴδειο* || 22 γρ. *Ἔστεργεν*.—Σελ. 193, 4/6. Γράφει· *τοίνυν, ὡς* - - - *ιοσοῦδε, καὶ δ. ηῦμ. φύσεως· πλαξί δὲ* - - *ιὰ κάλλιστα ἀδικεῖν* κτλ. || 11 *σιανροῦσιν ὅλως αὐτοῦς*] πρβλ. Γαλατ. ε', 24 || 20 *εἰς δύναμιν ἐξ δυνάμεως*] πρβλ. Ψαλμ. πγ', 8.—Σελ. 195, 21 γρ. *αἶ*.—Σελ. 196, 18/19 *πῦρ* - - *ἔβαλε*] Λουκᾶ ιβ', 49 || γρ. *ἔβαλε* (κῶδ. *ἔβαλλε*), *ταῖς καρδίαις μ'* || 31 γρ. *τριημερίαν*.—Σελ. 197, 1 κῶδ. *νόμου*.—Σελ. 198, 16 *τὸ ἄσβεστον*] πρβλ. Ματθ. γ', 12. Μάρκ. θ', 43, 45. Λουκᾶ γ', 17 || 23 γρ. *οἶδε πρὸς τῷ*—Σελ. 199, 14 γρ. *Πρωτεσίλωος* || 15 *αὐτοῦ*.—Σελ. 200, 4 γρ. *φαρμάπεις*· οὕτω καὶ ἐν τῷ κώδικι || 10/12 γρ. *εὐφρογγος, τὸν* - -

ιδουσα (Ήσαϊαν - - παρίστησι) και - - ἀπωλείας, πλειστια ||
 31 γρ. β', 15-17. — Σελ. 201, 6 γρ. *ιέ οί* || 28 κῶδ. *περιε-*
λαχίστιον. — Σελ. 202, 28 γρ. *μιαίνεις*: οὕτω και ἐν τῷ κώ-
 δικι.—Σελ. 203, 5 γρ. *Ἰσκάλων*: ὄρα γρ. 3 | 18 κῶδ. *Σενα-*
χηρεϊα.—Σελ. 204, 1 γρ. *ὑπῆδε*: οὕτως ἐν τῷ κώδικι: ὄρα και
 σελ. 311, 4 *ὑπάδομιες* || 2 γρ. *πέιρηγ*; || 3 *προσέβαλε*] κῶδ.
προσέβαλλε || 7 γρ. *χρήματα ει* || 13 κῶδ. *τομηδέν* || 14 *μεια-*
διώξαντες] τοῦτο διωρθώθη οὕτως ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἀπογράφῳ *μεια-*
διώξαντος || 29 γρ. "*Εὐρήγη τε και ἀσφάλεια*" κτλ.—Σελ. 205,
 26 *προμάχων*] κῶδ. *προμαχῶν*. — Σελ. 206, 17 *ἀνόνητον*]
 κῶδ. *ἀνώνητον* || 20 *ἐφ' ὦ*] κῶδ. *ἐφῶ* || 24 γρ. *ἀχθῆναί οί*.—
 Σελ. 207, 15 κῶδ. *καιουδέν* || 17 *ἐλεκάθητο* (οὐχὶ ἐκάθητο)
 ἐν τῷ κώδικι || 19 γρ. *ρήτορεύσαντας ἡδυνήθη*.—Σελ. 208, 1
 γρ. *ὑπισχνούμενοι*, κατὰ τὸν κώδικα || 5 *συλῆσαι*] κῶδ. *συλ-*
λῆσαι. — Σελ. 209, 1 κῶδ. *πρὸς τῶ διαιρανώσαι* || 14 κῶδ.
ἀνδροῦμαι λέγων || 21 γρ. *καιαδέχοιτό οί* || 24 *αὐτῶν*] γράφε,
 κατὰ τὸν κώδικα, *αὐτῶν*.—Σελ. 210, 4 γρ. *οἱ ἀντί τοῦ οἱε* || 10
 γρ. *ἡμῶν φοβερόν, ὃ βασιλεῦ*.—Σελ. 212, 30 *αὐτοῖς*] κῶδ.
αὐταῖς.—Σελ. 213, 2 κῶδ. *καιησχυμένος* || 9 *πέιραις*] τοῦτο,
 εἰ και οὕτως ἐν τῷ κώδικι γέγραπται, κατὰ τὸ ἐμὸν ἀπόγραφον,
 ἔστιν ὅμως προφανῶς ἐσφαλμένον: ὁ γὰρ ποιητής, ὃν ἡ Θεοδώρα
 κατὰ νοῦν ἔχει, πέδαίς εἶπεν, οὐχὶ δὲ πέτραίς: ὄρα Αἰσχύλον
 ἐν τῷ Προμ. Δεσμώτη, στίχ. 6 «ἀδαμαντίνων δεσμῶν ἐν ἀρρή-
 κτοις πέδαίς» || 14 στιχτέον οὕτω, κατὰ τὸν κώδικα: *προείτεινον,*
ἐφ' ὄλαις τ. ἢ. ιέσσαρσιν οἱε μὲν κτλ. || 18. Κατὰ παραδρο-
 μὴν ἐνταῦθα ἐτυπώθη τὸ ἀνόπαρκτον *ἐγκεκολάπιον* ἀντὶ τοῦ
 ἀναυξήτως μὲν ἀλλ' ὀρθῶς ἔχοντος *ἐγκεκόλαπιον* = *ἐνεκεκόλα-*
πιον. Ἐν τῷ κῶδ. γέγραπται οὕτως: *οἱ τ. α. ἐγκεκόλαπιον*. Ἔτερα
 παραδείγματα ἀναυξήτα ὄρα ἐν τῇ σελ. 189 19 *ἀπολελοιπει*,
 191 17 *καθεσιγχει*, 214 1 *κακολάφαιο* 5 *κεκλήρωιο*, 215
 8 *καιαλέλειπιον* (ὑπερ τηρητέον ἐν τῷ κειμένῳ), 219 10 *προ-*
τεθύμημο.—Σελ. 214, 3 γρ. *αἰμίζοντι, φρουραί*.—Σελ. 215,
 9 γρ. *διαθεούσης, τῶν πισιῶν ὅσοι* || 10/11 *ὄπωσοῦν, ἐαν-*

τοὺς || 18 κῶδ. ἄλλοιτε ποιέ.—Σελ. 217, 7 κῶδ. *καταιάχος*
25 κῶδ. *ιοπαράσιαν*.—Σελ. 219 7 γρ. *ἀειζώφ* || 13 *αὐτήν* || 20
αὐτῷ.—Σελ. 220, 1 γρ. *ὑπὸ υμελλίζούση*, κατὰ τὸν κώδικα || 2
γρ. *τῆ μητρὶ* || 9 *καὶ χερσὶν* - - *καὶ κόμαισι* (κῶδ. *κόμεσι*)
καὶ βάσει ποδῶν] Εὐριπίδου Ἐκάβη, στίχ. 837 Dind || 20/21
πρὶν γὰρ ἐν κοιλίᾳ - - *ἠγίακεν*] πρβλ. Ἱερσμ. α', 5 «πρὸ
τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπισταμαί σε, καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελεθεῖν
ἐκ μήτρας ἠγίακά σε» || 31 *ζῶνιος ὕδαιος*] Ἰωάν. δ', 11. —
Σελ. 221, 24 γρ. *ἴφθησαν*.—Σελ. 222, 1 *ιρίχαν*] οὕτως ἐν
τῷ κώδικι || 29 γρ. *Θεῶ, ταῖς*. — Σελ. 223, 3 γρ. *σῶμα, πα-*
λάμαις || 9/10 γρ. *διαπορθμεύων*, ὡς ἐν τῷ κώδικι, καὶ μετὰ τὸ
μέχρι θὲς κόμμα. — Μετὰ τὰς ἀναγκαίας ταύτας καὶ οὐσιώδεις
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διορθώσεις καὶ σημειώσεις εὐκαιρον εἰπεῖν, ὅτι
τὸ πόνημα τοῦτο τῆς Θεοδώρας ἐγίνωσκεν ὁ Δοσίθεος τῇ 17-ῃ
ἐκατ. καὶ μνείαν αὐτοῦ ποιεῖται ἐν τῇ οἰκείᾳ Ἱστορίᾳ τῶν ἐν
Ἱεροσολόμοις πατριαρχευσάντων [Ἐν Βουκουρεστίῳ 1715, σ. 678].

Σελ. 224. Μαρτύριον τῶν ἐν τῇ Κρήτῃ ἀγίων δέκα
μαρτύρων.—Τούτου τοῦ κειμένου ἀντίγραφον, ὡς δὲ φαίνεται,
ὀρθόν, ἀλλὰ καὶ παλαιὸν πάνυ (τῆς 9-ης ἢ τῆς 10-ης ἑκατονταε-
τηρίδος), εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν φύλλων 162-169 τοῦ 1491-ου
κώδικος τῆς ἐν Παρισίαις βιβλιοθήκης (Catal. cod. hagiogr. Biblio-
thecae Parisiensis Nationalis, σ. 174). Ἡ ἡμετέρα ἔκδοσις
ἐγένετο κοπιωδῶς ἐξ ἀντιγράφου σφόδρα ἐσφαλμένου, περιεχομέ-
νου ἐν τῷ 181-ῳ σαβαΐτικῷ τεύχει, καὶ εἰ μὴ πρότερον ἀντι-
παραβληθῆ τὸ ἐν Παρισίαις ἀντίγραφον, ἀδυνατῶ τὸ ὅλον ὀρθῶσαι
κείμενον, οὗ πολλοὶ τόποι προφανῶς εἰσι διεφθαρμένοι· ἀλλ' οὐχ
ἤττον σημειῶμαι ὧδε, ὅσα πρότερον ἡμαρτημένως ἐτυπώθη, ἢ
παρελείφθη.—Σελ. 225, 1 κῶδ. *οἴοσθε ὧν διηγίσωμαι*.—Σελ.
227, 19 γρ. *χειμαζομένης, συνεχῶς* || 20 γρ. *βίας προσρη-*
γνυμένου || 24 κῶδ. *περειπειρωμένων*.—Σελ. 228, 4 γρ. *θα-*
ιέρῳ (κῶδ. *θαιέρου*), *ἀγροοῦντες* - - *βουλόμενοι* || 19/20
γρ. *ὑποβάλλεσθαι* (κῶδ. *ὑποβαλλέσθαι*). — Σελ. 229, 2 γρ.
ἐμπλήσαι || 15 *Χριστὸν δὲ καταγγέλλομεν*] Κολοσ. α', 28.—

Σελ. 230, 12 γρ. ὀχλοῦ; ἡμῶν ᾧ 14 γρ. ὡς γαίε. — Σελ. 231, 14 γρ. τοῖσι, οὕτως (κῶδ. *χρείσασθαι τοῖς ἀ. ι. οὕτως βλασημηῶσασιας*) || 24 κῶδ. *λόλην*. — Σελ. 232, 2 κῶδ. *διὰ φέροντες* || 7 γρ. *ρολή* - - *αἶρε* || 8 γρ. *αἶρε* || 12 γρ. *διὰ τοῦ* 15 κῶδ. *κλιρονομήσωσιν*. — Σελ. 233, 5 γρ. *ρολή* || 12 γρ. *ἀναγαγώνισιον*] κῶδ. *ἀναγαγώνισιον*.

Σελ. 238. Σημείωμα περὶ τοῦ συγγραφέως τοῦ περὶ τῆς σκέπης τοῦ ἁγίου Δημητρίου διηγήματος. — Τὸ διήγημα τοῦτο εὑρίσκεται συνήθως ἐν πολλοῖς ἀντιγράφοις ἀνωνυμον ὅλως, ὡς καὶ ἐν τῷ 179-φ Σαβαΐτικῷ τεύχει· ἀλλ' ἐν τῷ 11-φ κώδικι τῆς ἐν Μαδρίτη βασιλικῆς βιβλιοθήκης συντάκτης ἐκείνου ἀναγράφεται τις Νικασίος, καὶ ἔχει ἢ ἐν τῷ κώδικι τούτῳ ἐπιγραφή οὕτω «*Νικασίου διακόνου, μοναχοῦ Παντοκρατορινοῦ, διήγησις περὶ τῆς περιφανεστάτης μεταγωγῆς τῆς σκέπης, τὴν λαμπρὰν σορὸν καὶ εὐωδέστατα καὶ σωτηριώδη μύρα βλύουσαν σκεπούσης μυροθήκη, τὴν σῶα καὶ ἀβλαβῆ τὰ ἱερὰ λείψανα διατηροῦσαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, Θεσσαλονίκης ἀνθυπάτου καὶ ἐν τοῖς μάλιστα ἐξαισίσις διαπρέποντος μάρτυρι, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ἧλιον λάμποντος πολὺ διαυγεστέρου, ἐν πολέμοις ἀηττήτου, ἐν θλίψεσι καὶ κακώσεσι θαυματουργοῦ μεγάλου πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς, ἅμα τῇ αὐτοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος εἰκότι, ἣν ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ἄγοντες ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος βασιλικῆς μονῇ κατέθεντο μὴν ὀκτωβρίῳ κγ', ἰνδικτιόνος ιγ', ἔτους ρχγζ', ἐπιμελοῦντος τοῦ σεβασμίου καὶ ἁγιωτάτου, περιφανεστάτου, ἀηττήτου, ὀρθοδόξου, κρατίστου καὶ τῆ εὐσεβείᾳ πάντας ὑπερβάλλοντος βασιλέως ἡμῶν Μανουὴλ Κομνηνοῦ τοῦ πορφυρογεννήτου· καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν λειψάνων θησαυροῦ ἐπιτεύξεως πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν λόγος εὐχαριστήριος, πρὸς δὲ αὐτὸν τὸν μεγαλομάρτυρα εὐκτικὸς». J. Iriarte, Regiae Bibliothecae Matritensis codices graeci mss. Matriti 1769, τ. I, σ. 29. — Σελ. 240, 8 γρ. *κεκιῆσθαι ὀδηγοῦντα* || 19 γρ. *μοι τῷ* (κῶδ. *τῷ*) || 23 γρ. *ἔτιους ἔχτιον* (κῶδ. *ἐκ τοῦ*). — Σελ. 241, 3 γρ. *ὀπιασιῶν, ἐμποιοῦντων*. — Σελ. 242, 6/7 γρ. *ἕτερον καιασχευασθῆν* || 9/10 γρ.*

παρέχον, τοῦτο μὲν εἰς κόσμον || 11 φωσιῆρος, τοῦ || 12 μάρτυρος, ὁ πορφυροβλάστητος || 13/14 Κομνηνός, ἀναπληρωῶν τ. τ. πρ. τόπον, διωρίσαιο || 18 Δημήτριον ἐπι. παλάμαις, ἔμνοις κτλ. — Σελ. 243, 25 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, ἀνασιέλλουσα· ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος ἐκ ῥυθμικῆς ἀνάγκης. — Σελ. 244, 18 γρ. οἶόν τε, καὶ || 19 χρησιόητος ἐπὶ || 30 διόπυρος] κῶδ. διάπειρος. — Σελ. 245, 4 γρ. καὶ μισοῦντες || 13 ἔχομεν, διὰ || 15 γρ. μόνον δέξαι=παράκλησιν. — Τὸ 4-ον καὶ τὸ 5-ον κεφάλαιον, μετὰ τὴν ἀποβολὴν τῶν περιττῶς ἐν αὐτοῖς προστεθέντων λεξειδίων, ἀποτελοῦσιν ἐν ὅλον κεφάλαιον.

Σελ. 247. Ἄθλησις τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἐν τοῖς Καϊουμά. — Τὸ κείμενον τοῦτο ἐγινώσκετο πρότερον λατινιστί. Acta Sanctorum, Ἰουλίου τ. II, σ. 635-639. — Σελ. 247, 2/3 γρ. διαλάμψαντος, εἰρήνη || 5 κῶδ. εὐθυνοῦμενον || 8 γρ. λίθον κινεῖ" || 16 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, ὄφρα. — Σελ. 248, 8 γρ. παίδευμα, καὶ || 15 γρ. κενοφρονίαις || 16 γρ. προσρήμαι || 24 γρ. πόδας. — Σελ. 249, 9 γρ. οὐρανοῦς || 11 κῶδ. καιασάρκα || 13 τέαφον] κῶδ. τέσφον· οὗτος ὁ τύπος ὁμολογουμένως ἐστὶν ἡμαρτημένος, εἰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς εἰς τὴν Ὀδύσσειαν σχολείοις εὐρέθη τὸ *τεσφρίον*, περὶ οὗ ὄρα τὸν Ἰησαυρὸν τοῦ Ἐρ. Στεφάνου, ἐκδ. Didot, τ. VII, σ. 1919 || 17 κῶδ. ἐνθέν τοι || 22/23 ἀποκαλεῖς] γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, ἀποτελεῖς || 24/25 καινήν] κῶδ. κενήν || 27 παιράσιν] κῶδ. παιρᾶσιν || 29/30 κῶδ. παραλουκᾶ. — Σελ. 250, 13 γράφε κατὰ τὸν κώδικα, σχοίνων || 13 γρ. ἰάχος || 17 γρ. ἡ βοήθεια μου· ἡ βοήθειά μου || 21 γρ. ῥιπιούσι, κατὰ τὸν κώδικα || 27 κῶδ. ἐκποδῶν || 28 γρ. καλῶς ἡμφιάσαιτο. — Σελ. 251, 1 γρ. ἐφίσταται, "Ἄγε || 12 γρ. ὀλόκληρος ὄλος || 13 παρεληλυθότων, ἀφ' οὐπερ.

Σελ. 252. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἀθηνογένους. — Τοῦτο ἐξεδόθη τῇ βοήθειᾳ ἐνός καὶ μόνου ἀντιγράφου (κῶδ. Σαβαῖτ. 168, φ. 44^β-50^α) τῆς 10-ης ἑκατοντ. Δύο ἕτερα ἀντίγραφα ἐδήλωσαν οἱ συντάκται τοῦ Catal. cod. hagiogr. bibl. Nationalis Parisiensis, σ. 110 καὶ 150. Ἐτερον πάλιν ἀντίγραφον, ὡς ὁ Νικόδημος λέγει,

εὐρίσκεται ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου. Συ-
ναξαριστής· ἐκδ. Φιλαδελφέως τ. II, σ. 263.—Σελ. 253, 9 τὸ
ἴσως *ιῶ* || 10 κῶδ. *ἐνω* || 19 γράφε *ἦς* ἀντὶ τοῦ ἐσφαλμένως ἐκτυ-
πωθέντος *εἷς* || 29 *καιάνικρυς*] ἕτερον τοῦ τύπου τούτου παρά-
δειγμα ὕρα ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Σοφοκλέους. — Σελ. 254, 1 γρ.
σιβαρώσειεν ἢ *σιβαρώσαι* || 9 κῶδ. *ἐγεννήθητε* || 15 *δέ*
κῶδ. *τε* || 18 *ἀπειθεῖτε*] κῶδ. *ἀπειθήτε* || 25 *ἀπόλησθε*] κῶδ.
ἀπόλεσθε.—Σελ. 255, 1 κῶδ. *προστέταξεν* || 11 κῶδ. *ἐρύσα-*
το.—Σελ. 256, 3 *ὑπίηι. αὐτῶ*] κῶδ. *αὐτὸν*· πρβλ. σελ. 253,
17, ἔνθα ὁ αὐτὸς κῶδις ἔχει ὀρθῶς τὸ *αὐτῶ* || 5 γρ. *σιερίσκη* ||
7 *εἶη*] τοῦτο ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κῶδικοι *εἶτε*· ὀρθότερον ἴσως *ἦτω* ||
15 γρ. *σου· και* || 29 κῶδ. *ἔσεσθαι*. — Σελ. 257, 11. Ἀντὶ
τοῦ *κλίνουσα*, ὅπερ εἰκαστικῶς ἐγράφη, προτιμῶ νῦν μεταβαλεῖν
τὸ προφανῶς ἐσφαλμένον ἐν τῷ κῶδικοι *ιῖθουσα* εἰς *ιιθουσα*
(ἐκ τοῦ τύπου *ιιθέω*) καὶ τὸ *καιαλειπουσα* εἰς *καιαλείπουσα*·
διὸ καὶ στικτέον οὕτω· « - - προσάγουσα δῶρον τῷ Θεῷ μωσχά-
ριον· ἀναγινωσκομένου [γάρ] τοῦ ἀγίου εὐαγγελίου προσφέρει τῷ
θυσιαστηρίῳ, θεωρούντων πάντων, τιθοῦσα ἑαυτῆς τὰ γόνατα·
καταλείπουσα [δὲ] τὸν γόνον αὐτῆς πορεύεται» κτλ.

Σελ. 258. Βίος τοῦ ἀγίου Μαρκιανοῦ. — Τοῦ βίου
τούτου δύο ἀντίγραφα ἔχει καὶ τῶν Παρισίων ἢ βιβλιοθήκη. Catal.
cod. hagiogr. Bibliothecae Nationalis Parisiensis, σ. 12 καὶ
114. Τούτων δὲ τῶν ἀντιγράφων αἱ ἐπιγραφαὶ ἔχουσιν οὕτω·
«Βίος καὶ πολιτεία τ. ἐ. ἀ. π. ἡ. Μ., πρεσβυτέρου γενομένου
καὶ οἰκ. τῆς ἀγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας» (cod. 513, f. 159).
«Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου π. ἡ. Μ., πρεσβ. καὶ οἰκ. γεγονότος
τῆς Μ. Ε» (cod. 1449, f. 162). — Σελ. 258, 3 κῶδ. *καθεκά-*
σιν || 6 *ὁδὸν ὑπ. σωτηρίας*] Πράξ. ζ', 17 || 9 κῶδ. *ἐξεπαγ-*
γελίας. — Σελ. 259, 1 *ἀγίας*] πρὸ τοῦ *ἐκκλησίας* ὑπάρχει ἐν
τῷ κῶδικοι χῶρος τεσσάρων ἢ πέντε γραμμάτων ἐφθαρμένος, ὃν
ἐγὼ συνεπλήρωσα διὰ τοῦ *ἀγίας* || 2 *ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις*
αὐτοῦ] Ἰωάνν. α', 18 || 3 *ἐπὶ τῇ πέτρᾳ κέ*] Ματθ. ιζ', 18.
Κορινθ. 1, ι', 4 || 15 κῶδ. *πάσει* || 18 *ὁ Μ. ἐπαιδ. πάση σο-*

φιαι Αιγυπτίων] Πράξ. ζ', 22 || *ὁμοίως δὲ - - ἀναδραμῶν*] τοῦτο τὸ χωρίον ἦν ἐν τῷ κώδικι ἀσαφές· μετὰ γὰρ τὸ δὲ ὁ κώ-
 δις ἀπλῶς ἔχει τὸ *ιοῦτιον*, ὑπερ ὁμολογουμένως ἀκατανόητον, ἐκ
 δὲ παραδρομῆς οὐδ' ἐσημειώθη ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν· ἀλλ' ἐν
 τῇ τυπώσει τοῦ κειμένου, ἵνα τὸ χωρίον καταληπτόν πως γένη-
 ται, σπεύδων μετέτρεψα τὸ *ιοῦτιον* εἰς *καὶ ιουίω*, προσθέμενος
 καὶ ἐν *αὐτῆς* (= τῆς ἔξω παιδείας) μετὰ τὸ *καταφρονήσας*·
 ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα καλῶς εἶχον μετὰ δ' ἐπισταμένην τοῦ χωρίου
 ἀνάγκωσιν ἔχων, ὅτι τοῦτο καταληπτόν ἀποβαίνει μόνη τῇ ἀπλῇ
 τοῦ *ιοῦτιον* μεταβολῇ εἰς *ταύτην*· «*ὁμοίως δὲ ταύτην* (= τὴν
 ἔξω παιδείαν) *καταφρονήσας* (= κατανοήσας) *ἐφάνη*» κτλ. || 24
τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ἔχοντες] πρβλ. Φιλιπ. γ', 20. —
 Σελ. 261, 23 *ιοῦ*] γρ. οὕτως ἀντὶ τοῦ ἐκ τυπογραφικοῦ σφάλματος
 πηγάσαντος *ιόν*.—Σελ. 262, 23 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, *ἱερεῦ-*
σιν νίπιειν *ἰὰς χειρὰς, περιέπλεκεν* κτλ. || 30 κῶδ. *ἤδεισαν* ||
 32 γρ. 13 *χρυσόν*]. — Σελ. 263, 29 κῶδ. *κατεπαγγελίαν*. —
 Σελ. 264, 1 *Ἡὺρ*] κῶδ. *παρ'* || 17 *Ῥῦσαι - - μονογενῆ μου*] *Ψαλμ.*
κα', 21 || 18 *πυρὸς*] οὕτως ἐν τῷ κώδικι, ἀντὶ τοῦ ψαλ-
 μικοῦ *κυνὸς*.—Σελ. 265, 2 κῶδ. *παρεσκέυασαι* || 13 κῶδ. *συν-*
εργεία || 15 κῶδ. *περιουίου* || 24 κῶδ. *ιοῦργον* || 26 *συνόν-*
τας] κῶδ. *σύρονας* || 30 *καταργήσας τὸν θάνατον*] πρβλ.
Κορινθ. 1, ιε', 26. Τιμοθ. 2, α', 10. Ἑβρ. β', 14. — Σελ.
 266, 17. Ἐπειδὴ τὸ *τε* οὐ καλῶς ἐνταῦθα κεῖται, ὑποψίαν ἔχω,
 ὅτι ῥοπή τῆς ἐσχάτης συλλαβῆς τοῦ *ἐξωθήσατο* ἐξερρήθη ἢ πρώτη
 τοῦ *ιότε* συλλαβῆ, κατὰ δ' ἀκολουθίαν ἀγνωστέον *ἐξωθήσατο*,
 [*ιό*]τε *μέχρι μέσου κέ* || 18 κῶδ. *ἐπικλύζουσα*.—Σελ. 267, 3/6.
 Στικτέον οὕτω· *σιάσεως· διαρρηγν. πολλάκις - - ἀπολεγόν-*
των, ἴσως - - φρονήσαντες (?), *πρὸς* κτλ. || 11 *διασιρέφων*
ἰὰς ὁδοῦς] Παροιμ. ι', 9 || *ὁδοῦς Κ. ἰὰς εὐθείας*] Ὁσηέ ιδ',
 20. — Σελ. 268, 4/7. Ἐπειδὴ ἀντὶ τοῦ *χομίσαι* τὸ πρωτόγρα-
 φον ἔχει τὸ *χομίσας*, τὸ ὅλον ἄρα χωρίον ἀγνωστέον ὦδε·
Ὁ ἐν ἁγ. Μ. πολλὴν προθυμίαν ἐν ταῖς ι. εὐκτ. οἰκων
οικοδ. ἐσπούδασεν· καὶ ἰμία λ. ι. ἁ. μ. Ἰ. χομίσας οἶκον

*

α. σ. ἀνασιῆσαι καὶ ι. ἐπ. ἀνεσκοπεῖτο.—Σελ. 269, 17 καὶ 19. Ἀποβλητέον τὸ δις ἐνταῦθα προστεθὲν ἄρθρον ιὸ, οὐκ ἀναγκαῖον ὃν οὔτε τῷ προτέρῳ οὔτε τῷ μεθεπομένῳ κώλῳ || 17 γρ. *πανάρισιον ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι πανάρεσιον.*

Σελ. 271. Βίος τῶν ὀσίων Κοσμά καὶ Διαμασκηνοῦ.— Ἄλλου τινὸς βίου τῶν αὐτῶν ποιητῶν, οὗ ἡ ἀρχὴ «Τιμᾶν ἐστὶν ἄξιον τοὺς ἐφευρηκότας τὰ κάλλιστα», τεμάχη τινὰ ὄρα παρὰ τῷ Λέοντι Ἀλλατίῳ. De libris et rebus ecclesiasticis Graecorum. Parisiis 1646, σ. 120, 129, 138, 291, 292. De utriusque ecclesiae Occid. atque Orientalis perpetua in dogmate de purgatorio consensione. Romae 1655, σ. 740.—Σελ. 271, 11 *οὐ δύναται - - κειμένῃ*] Ματθ. ε', 14 || 16 γρ. *καίσεχέθησαν ἄλλα.* — Σελ. 272, 17 *συναπολέσθαι - - ἀσεβῶν*] πρβλ. Γενέσ. ιη', 23 || 32 γρ. *ὀσίου, εἶχεν.*— Σελ. 273, 21 γρ. *ἰᾶλλα*] κῶδ. *ἰᾶλλα* || 23 *ἀγαπιῶνιας - - ψυχῆς*] πρβλ. Δευτερον. ς', 5.— Σελ. 274, 4 γρ. *σπουδῆ - - εὐρυΐα* || 28 γρ. *αὐτοῦ.* — Σελ. 275, 32 κῶδ. *ἐξαρχῆς* — Σελ. 278, 24 γρ. *καταγάγω.*—Σελ. 279, 5 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, *διανείμαντες.*—Σελ. 282, 6 γρ. *σῶαν* || 26 γρ. *μικροῦ διέλαθε*· οὕτως ἐν τῷ κώδικι. — Σελ. 283, 21 *ἐνθάδιος*] οὕτως ἔγραψα τὸ ἐν τῷ κώδικι *ἐθάδιος*, ὁδηγηθεὶς ἐκ τοῦ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, ποιουμένου χρῆσιν τοῦ *ἐνθάδια* ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *ἰθαγενῆ*, *ἐνιότια*. Ὅρα De ceremoniis ἐκδ. Reiske, σ. 473 Bonn || 25 γρ. *αὐτῷ.*—Σελ. 284, 1 κῶδ. *δαιοῦτο* || 14 γρ. *παίδευσιν καὶ τὸν βυθὸν τῆς θεολογίας καλῶς ἐρευνησας ἐδιδάσκειο κέ.* — Σελ. 285, 3 γρ. *ἔσχατος, καὶ διακ. καὶ μαθητάνειν, εἶπερ διδάσκειν* || 16 γρ. *προσεῖπε.* — Σελ. 286, 32 κῶδ. *πρέσβεις.*—Σελ. 287, 15 γρ. *καίασιῆσαι.*—Σελ. 292, 1 γρ. *ἀπύνησεν, κατὰ τὸ ἀπόγραφον* || 7/8 γρ. *ἐποιούμην*· οὕτως ἐν τῷ κώδικι || 23 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, *ἀνακιῶ, λαμπρῶς.*—Σελ. 296, 2 κῶδ. *ἀναβαλλόμενος* || 10 κῶδ. *ἐνγέλει* || 28 *λάτριον*] οὕτως ἐν τῷ κώδικι, κατὰ ἐσημειώθη· περὶ δὲ τούτου τοῦ τύπου ὄρα Cramer, Anecdota Oxoniensia, τ. II, σ. 365, 5, καὶ Θησαυρὸν Ἑρρ. Στεφάνου, ἐκδ. Didot, τ. V, σ.

132. — Σελ. 298, 2 ἀντί τοῦ *συσιρεφόμενος* ἀνάγνωθι, κατὰ τὸν κώδικα, *σιρεφόμενος*. || 6 γρ. *ἀπᾶδόν* || *ποιήσῃται* ἀπόγρ. *ποιήσεται*. — Σελ. 300, 14 γρ. *καιοικήσω*, ζήσας κτλ. — Σελ. 301, 1. Ὁβέλισον τὸ κατὰ παραδρομὴν ἐνταῦθα τετυπωμένον *ιῆς*, ὅπερ, ὡς εἰκός, οὐδ' ἐν αὐτῷ κεῖται τῷ κώδικι. — Σελ. 302, 16. Μετὰ τὸ *σου* πρόσθετες τὸ *σύν*, ὅπερ ἐξέπεσεν ἐκ τῆς τυπώσεως τοῦ κειμένου.

Σελ. 303. Βίος Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ. — Σελ. 303, 3 γρ. *ἶναι*. — Σελ. 304, 1/2 *διαμωσάμενος*] τοῦτο οὕτως ἔχει ἐν τῷ κώδικι· ἔστι δὲ μετοχικός ἀόριστος τοῦ *διαμῶμαι*, ἐρμηνευόμενος διὰ τοῦ Ἠσυχίου· «*ἐμῶσαιο* = εὔρεν, ἔτεχνάσατο, ἐζήτησεν» || 19/20 γρ. *ἄλλως*· οὕτως ἐν τῷ ἀπογράφῳ. — Σελ. 305, 6 *τῷ λουτρῷ καὶ τῷ φωτὶ τοῦ κήρυκος* = Πάβλου] πρβλ. Πράξ. κβ', 6-16 || 22. Μετὰ τὸ *ἀρχῆς* οὐδέν, ὡς φαίνεται, ἐξέπεσε· τὸ γὰρ *τὴν* δὲ συνενούμενον διὰ κόμματος ἀπλοῦ τῇ ἑτέρα περιόδῳ τὸν λόγον ἀποφαίνει σαφῆ καὶ πλήρη. Στικτέον οὖν ὧδε· *κρυπτόμενος, τὴν δὲ δημοσίαν ἅπασαν διοίκησιν ἀναδεγμένους, ὡσπερ οὐ διώξας, ἀλλὰ διωχθεὶς ὑπὸ τῆς ἀρχῆς· ὁ γὰρ* κτλ. — Σελ. 306, 1/3. Ὅτι τὸ χωρίον ἐνταῦθα διεφθαρμένον ἐστίν, ἕκαστος οἶμαι ὁμολογεῖ· ἀλλ' ὅ τι αὐτῷ ἐλλείπει, ζητητέον, κατὰ τὸν κώδικα, μετὰ τὸ *πρὶν*· ἔχει γὰρ οὗτος ἐκεῖ οὕτω· *πρὶν*· καὶ· διὸ καὶ τὸ χωρίον, τῆς ἤδη πρότερον ἐν αὐτῷ γενομένης συμπληρώσεως οὔσης, ὡς εἰκός, πλημμελοῦς, ἀναπληρωτέον ἀπλῶς ὧδε· *ὁ γὰρ Δανιὴλ τὸ πρὶν [δοξάσας] καὶ τὸν Ἰωσήφ, ἀρχοντίας ἀνόμων καιαστήσας ἀνδρῶν, αὐτὸς* κτλ. || 24/25 γρ. *φερόμενος καὶ κυνόδους* - - - *σαρκῶν αὐτῶν*), «*Πόθεν* κτλ. — Σελ. 308, 2 *ἀνερευνᾶτο*] οὕτως ἀναύξητον ἐν τῷ κώδικι· ὅρα καὶ σ. 318, 23 τὸ *διοίδαινε* || 8/11. Ἐνταῦθα, καθὰ καὶ ἐν ἄλλοις τόποις, τὸ κείμενον ἐν τῷ καιρῷ τῆς τυπώσεως παρανενοῆται, γενομένου ἅμα καὶ τυπογραφικοῦ τινος ἐν αὐτῷ σφάλματος· διὸ καὶ κατὰ τὸν κώδικα, καλῶς ἔχοντα, ἀνάγνωθι οὕτως· « - - ἐν ἀκρωλενίοις τε λιμένους ὑποκρυψάμενοι, ἑαυτοὶς καὶ ἰχθυοβλεῦσι [κωδ. ἰχθυοβελεῦσι] τοὺς ἰχθύς» κτλ. — Σελ.

309, 1 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, *πυροόμενος* καὶ πρβλ. Κορινθ. 2, ια', 29 || 6. Τὸ ἐν τῷ κώδικι *καιωφρωώπιων* διορθωτέον οἶμαι ἀπλῶς εἰς *καιαφρωάπιων*, ἂν καὶ ὁ τύπος οὗτός ἐστιν ἄγνωστος· ἀλλ' ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ φέρεται τὸ ἐνεργητικὸν *ἐφρωάξαν* (Ψαλμ. β', 1. Πράξ. δ', 25) || 27 γρ. *διειάπιονιο*, ἔπεσε || 28 γρ. *ζήσανιας*, *θυμηδίας*. — Σελ. 310, 9. Τὸ ἐν τῷ κώδικι *χαρίσασθαι* διορθωτέον ἀναντιρρήτως εἰς *χαρίσασθε*. — Σελ. 311, 15. Μετὰ τὸ *ἀδομένην* ἐξερρήη τὸ *ἰῶν*· διὸ ἀνάγνωθι· *ἰῶν ἔξω λόγων* κτλ. || 20 κῶδ. *διαμασσωόμενος*. — Σελ. 312 1/2 γρ. *πολλοῖς καὶ ἀθέαιος ἐκεῖσε* κτλ. || 15 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, *Ἰωάννην καὶ τὸν θάτερον δὴ* || 24/25 *ἀμείλει ῥῆον εἶδος μειαλαβεῖν κακίας ἐπιτραχεῖς τὰς ἀπαλωτέρας ψυχὰς οἶδα, τῆς ἀρειῆς πρὸς ὕψος ἀποιεῖν οὐκ ἔστιν ἰερον*. Τὸ χωρίον τοῦτο, οὕτως ἔχον ἀκριβῶς ἐν τῷ ἀπογράφῳ, ἐξ ἀρχῆς ἐφάνη μοι καὶ νῦν φαίνεται μοι δυσκατάληπτον· ἀλλὰ καὶ ἡ γεννημένη αὐτοῦ διορθωσις ἐν τῇ τυπώσει φαίνεται μοι νῦν ἐσπευσμένη· καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν ἔχω λέγειν περὶ αὐτοῦ πιθανὸν ἢ βέβαιον, ἀφήμι τοῦτο νῦν ἐν τῷ κειμένῳ οὕτως, ὡς ἐν τῷ ἀπογράφῳ ἔχει, ἵνα ἕτεροι τοῦτο διασαφήσωσι. — Σελ. 314, 7 γρ. *προσκελαδούσας* || 13 κῶδ. *οὔτως*] γρ. *οὔτις* || 20 γρ. *ἐλάβει*. — Σελ. 315, 14 *πῶς ἐπὶ τῷ θεμελίῳ - - καλάμην*] Κορινθ. 1, γ', 12.—Σελ. 317, 20 κῶδ. *δοκεῖ* || 23 ἀπόγρ. *ἀκήκοον*.—Σελ. 318, 10 *καθεξῆς*] κῶδ. *καθ' ἐξῆς* || 16 γρ. *φοβηθήσεται*"]; || 20 γρ. *ἀποπιᾶσαν* || 23 *διοίδαινε*] οὕτως ἀναύτητον ἐν τῷ κώδικι· ὄρα καὶ σελ. 308, 2 τὸ *ἀνερευνᾶτο*.—Σελ. 319, 25 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, *κυλικηφόρους*.—Σελ. 320, 6 *ποιήσασθε*] κῶδ. *ποιήσασθαι* || 20 γρ. *πάντα*, κατὰ τὸν κώδικα.—Σελ. 321, 1 γρ. *δράμματος* (= σκευωρίας), κατὰ τὸν κώδικα, ἀντὶ τοῦ *γράμματος* || 16 γρ. *παρισιάντων*, κατὰ τὸν κώδικα· ἐν τῷ τύπῳ ἐγράφη ἀντ' αὐτοῦ τὸ *παρισιάνον* || 17 γρ. *γνώς* || 27/29 γρ. *σοφόν, ὅτι βούλεια, ἐλέγχουσα—, καὶ ἀρραιῶν ἐξ ὀμι. ὄρ. καὶ ἰσχὺν ἀπὸ δυνατῶν, τοὺς ἰῶν γραμμᾶτων τύπους* κτλ. — Σελ. 322, 14 γρ. *εὐέμπωτός ἰων* κῶδ. *ἰων* || 31 γρ.

πίσιν ἄμφω γεγόναμεν.—Σελ. 324, 13 γρ. αὐτῆ, οἱ προσα-
περρίρη, παραβαλῶν || 21 δι' οὗ] κῶδ. δι' οὗ || 22 κῶδ. τὸ μῆς ||
28 γρ. ταυτί.—Σελ. 325, 15 γρ. "Ἀδελφε", τῷ Κοσμιᾷ φησιν,
"τίνα κτλ.—Σελ. 327, 4 γρ. ἄλλα· οὕτως ἐν τῷ ἀπογράφῳ.—
Σελ. 328, 7 γρ. προήκοντα· οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀπογράφῳ.—Σελ.
329, 18 γρ. ἐπικόω ἀντὶ τοῦ τυπογραφικῶς ἡμαρτημένου ὑπη-
κόω· καὶ πάλιν ἕτερον αὐτόθι ἀμάρτημα· γράφε Χαίρις ἀντὶ τοῦ
Χαίρω || 24 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, βρῖθον (= ἐμβριθές).—
Σελ. 330, 1. Τὸ καταιπλάιονται μετέτρεψα εἰς καταιπλήμιων-
ται βοηθεῖα τοῦ Πολυδεύκου (δ', 58), λέγοντος· «τὰ δὲ ὄργανα
τὰ κρουόμενα εἴποις ἂν καὶ πλητόμενα» || 2 κῶδ. ἀνίχουον || 16
ις] κῶδ. τὰ || 18 γρ. ταυτί. — Σελ. 331, 7. Μεταξὺ τοῦ λαμ-
πρᾶς καὶ τοῦ καί ινας ἐν τῇ τυπώσει παρελείφθησαν αἱ λέξεις
βασιλικὴν πᾶσαν δορυφορίαν ἐπιφερόμενον, τραπέζης τε
μειέχοντα δαυιλοῦς || 20 γρ. ληρωδήματα. — Σελ. 332, 20.
Ὁβελιστέον τὸ μετὰ τὸ ἀνακαθίστας περιττῶς πρότερον προστεθὲν
ἐπὶ.—Σελ. 333, 21 γρ. τὰ φθάσαντα || 28 γρ. ἀλλ' ὅμως, τῶν
εἰς αὐτὸν πεποιθῶτων ἐπεὶ οὐ καταισχύνει τὴν ἐλπίδα Θεός,
οὐ ραθύμως τὴν σὴν θεραπείαν μειέλωμεν.—Σελ. 335, 15
γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, τῆς ὠτειλῶν ὀδύνης || 20 γρ. οἱ μὴ
τῆς πάντη.—Σελ. 336, 2 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, εἰ δ' οὐν
ἀλλ' || 9 γρ. ἀφορμάς, αὐτὸς || 15 γρ. τοῖς ἐωθινοῖς || 23 καθ-
εξῆς] κῶδ. καθ' ἐξῆς· οὕτω καὶ σελ. 337, 4.—Σελ. 337, 12
οὔτις] κῶδ. οὔτως. — Σελ. 338, 14 γρ. αὐτὰς ἀφεῖναι, τὸ
παρὰ κτλ. || 27 γρ. ταυτί. — Σελ. 339, 15. Ἐκ παραδρομῆς
ἐγράφη τὸ κοσμεῖ, ἀνθ' οὗ τὸ ἀπόγραφον ἔχει τὸ κρατεῖ διορθω-
τέον δὲ τοῦτο εἰς κροτεῖ || 23 κῶδ. σὺν ἐπὶ τούτοις.—Σελ. 344,
11. Ἐν τῷ κώδικι ὑπάρχει τὸ μείζουσι, οὐχὶ δὲ τὸ ὑποσημειωθὲν
μείζουσι.—Σελ. 348, 1 κῶδ. θέμενος || 2 κῶδ. χαριζόμενος ||
7 γρ. γλῶπιαν· οὕτως ἐν τῷ κώδικι.—Σελ. 349, 15 κῶδ. πρὸς
τούς || 17 κῶδ. ἔλαμψιν.—Σελ. 550, 1 ἐν καθέδρῳ πρ. αἰνεῖν]
πρβλ. Ψαλμ. ρς', 32 || 11 κῶδ. με || 12 κῶδ. ἠνόμησα.

Σελ. 351. Μαρτύριον τῆς ἀγίας Γολινδοῦχ — Σελ.

352, 23/24 *ἀπότομον*] οὕτως ἔχουσιν οἱ κώδικες ΒΓ, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ *ἀπότομον* δεόν γράψαι ἐν τῷ κειμένῳ τὸ τοῦ κώδικος Α *ἀπώμοιον*, ὅπερ συμφωνεῖ τοῖς ὑπὸ τοῦ Εὐστρατίου διηγηθεῖσιν ὅρα σελ. 155, 24, 25.—Σελ. 353, 5 γρ. *διασαρᾶν*". || 14. Ὁβελιστέα τὰ περὶ τοῦ *ἀπάλειψιν* ἐν ὑποσημειώσει γραφέντα· τὸ *ἀπάλειψιν* ἔχει καλῶς, ἂν μόνον τὸ *ρομισμάτων* διορθωθῆ εἰς *ροσημάτων* || 14/17. Ἐνταῦθα συνανεμίχθησαν αἱ γραφαὶ τῶν κωδίκων ΑΒΓ· ἀλλ' οἱ κώδικες ΑΓ μαρτυροῦσιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐξ ἀρχῆς συνέταξε τὸ χωρίον οὕτως· 'Ορμίσδα δὲ τοῦ υἱοῦ (ὁ υἱὸς Β) Χοσρούου τὴν βασιλείαν παραλαβόντιος (παραλαβὼν Β) καὶ πνιθόμενον (οὕτω καὶ ἐν τῷ Β) τὰ περὶ ταύτην (τούτων ΑΒΓ), πολλαῖς αὐτὴν ἐκβαλὼν βασάνοις (καὶ μάλιστα Β) ὑπέβαλε (ὑπεβάλετο Γ), κακοῦ κόρακος κακὸν τυγχάνων (τυγχάνων Α, ὑπάρχων Γ) φόν.—Σελ. 356, 1 γρ. *βασιλέων*

Σελ. 367. Βίος τοῦ ὀσίου Εὐστρατίου. — Σελ. 368, 16 γρ. *δοξαζομένη, τὰς* || 19 *θησανρίζουσα, κατὰ*.—Σελ. 369, 23 γρ. *θανμάσιος, πρὸς*.—Σελ. 372, 32 γρ. *λέγει*.—Σελ. 373, 18 γρ. *προβαλομένη, ἦν - - φθέγξασθαι, παιέρα*.—Σελ. 374, 27 γρ. *ὄμωρόφιος*] κωδ. *ὄμορρόφιος*. Ἡ λέξις αὕτη κεῖται ἀμάρτυρος ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Σουῖδα (σ. 776 Bekker) καὶ ἐν τῷ λεγομένῳ τοῦ Ζωναρᾶ λεξικῷ (σ. 1447), ἔνθα συνωνυμεῖ τῷ «ὀμόστεγος»¹. ὅμως δὲ τῷ *ὄμωρόφιος* ἐχρήσατο Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός. Migne, Patrol. gr. τ. 38, σ. 88.—Σελ. 375, 1 *εἰσελθεῖν, ἀεὶ* || 11 *μεμαθηκέναι, τὴν*.—Σελ. 376, 22 γρ. *συμπιώματα; ἢ τίς* (κωδ. *ἦις*) *τούτου πρὸς τοὺς δεομένους* * * *εὐθθυμώματος* κτλ. Τὸ ἔλλειμμα ζητητέον μετὰ τὸ *δεομένους*, οὐχὶ δὲ μετὰ τὸ *συμπιώματα* || 28/27 γρ. *παιήρ, καιοικειρήσας* || 27 *αἰτοῦντι, λύσας* || 32 γρ. 22 - - *ἔλλειμμα*. — Σελ. 377, 8. Τὸ τοῦ κώδικος *ἀπώλεις*, ὅπερ ἐν τῷ κειμένῳ μετε-

¹ Καὶ ἐν τοῖς ἐμοῖς Fontes hist. imperii Trapezuntini I, σ. 135, ἐράφη κακῶς τὸ *ὄμωροφοι* ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *ὄμωροφοι* ἀνθ' οὗ ὁ κώδιξ ἔχει τὸ ἡμαρτημένον *ὄμωροφοι*.

βλήθη εἰς ἀπολείς, διορθωτέον ἀπλῶς εἰς ἀπόλλυς || 15 γρ. ἔχειν || 18 οὕς || 19 ἐκπεπλήρωκεν, ἡ.—Σελ. 379, 9 γρ. ἀποβάς, ἐπελάβειο || 17 παρέχω· καὶ εἰ τοῦτο, μὴ ἀθύμει. — Σελ. 380, 27 γρ. Κόρωνος] κῶδ. κώνονος.—Σελ. 382, 27 γρ. πανοικε] κῶδ. πανοικεῖ.—Σελ. 383, 26 κῶδ. ἐξεληλύθη.—Σελ. 385, 16 ἰῶ] τοῦτο οὕτως ἔχει ἐν τῷ ἀπογράφῳ διορθωτέον εἰς τοῦ = τοῦ παιδός· ἐπὶ τοῦ ἡς χήρας τῆς ἐν Σαρεφθα τῆς Σιδωνίας, τοῦ παιδός, ἐκ νεκρῶν ἐξανάσθησις.—Σελ. 386, 18 ἐκτενήν] οὕτως ἐν τῷ ἀπογράφῳ ἀντὶ τοῦ ἐκτενή· πρβλ. Θησαυρὸν Ἑρρ. Στεφάνου, ἐκδ. Didot τ. III, σ. 586. — Σελ. 389, 16/22 γρ. Ἡ παρὰ τῷ οἰκείῳ ἀνδρὶ ἐπιβουλευθεῖσα, λέγω δὴ Βάρδα τοῦ καὶ ἐκεῖνο καιροῦ καίσαρος χρηματίσαντος, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκδιωχθεῖσα συνοικήσεως εὐλαβεσιάνη ἀνθρωπος, ὀνόματι Θεοδοσία, τοῦτον τὸν ὄσιον πατέρα συγχρῶς προσκαλουμένη καὶ τῶν οὐρανοδρομῶν αὐτοῦ ἐντριφῶσα εὐχῶν, δουλίδα τειρατίζοντι ῥίγει (κῶδ. τειρατίζοντι ῥηγίως) συνεχομένην κεκιμημένη, ἐν ἰέσσαρσιν ἔεισιν ὑγιῆ ἀπίλαβεν κτλ.—Σελ. 390, 10 ἰκει. αὐτὸν] κῶδ. ἰκει. αὐτῷ || 26 καταριῦσαι? — Σελ. 391, 13. Σημειωτέον, ὅτι τὸ μὲν ὑπὸ - - δείκνυσι τὸ πέρας ἐνός τῶν φύλλων τοῦ κώδικος, τὸ δὲ γαί τὴν ἀρχὴν ἐτέρου φύλλου, καὶ ὅτι μέσον ἀμφοτέρων ὑπάρχει φύλλον ἕτερον ἐκ χάρτου, παντάπασιν ἄγραφον, δι' οὗ δῆλον γίνεται, ὅτι τὸ κείμενόν ἐστιν ἑλλιπές || 22 βραχεῖ] κῶδ. βράχει || 23 αὐτὸ] κῶδ. αὐτῷ — Σελ. 392, 7 κῶδ. ὀραῖο || 13 γρ. - - - ὡσιν διὰ ἡνῶν πληροφορηθεῖς πραγματίων. Μηδὲν εἰς τοῦτο διστιάσης, ἀλλὰ χαῖρε, ἀμέμπως τὸν ἐπίλ. σου διατ. χρόνον· εἰ || 16 γράψε, κατὰ τὸν κώδικα, παρέχων σοι, ἰὰ κατὰ σαντήν κτλ.—Σελ. 393, 10 γρ. ἀνόνητα] κῶδ. ἀνόνητα || 18 καὶ ἐξάρας - - Ἰσραήλ] πρβλ. Γενέσ. μθ', 33 κέ || 27 γρ. ἰθάσμα || 28 γρ. ὑποσιᾶσα. — Σελ. 394, 5 γρ. αὐτῇ] κῶδ. αὐτῆν || 6/7 γρ. ἀνασιᾶσα || 8 γρ. τόπου παρεγένειο· τὴ αὐτῆς, ὑπερ ἐνταῦθα προσετέθη, περιττεύει· ὅρα τὸ «ἐν ἰῶ τόπῳ γέγονεν» (15), ἐξ οὗ δῆλον, ὅτι ὁ λόγος

ἔστι περὶ τοῦ τύπου, ἐν ᾧ κατέκειτο τὸ λείψανον τοῦ ὁσίου || 32 γρά-
 φε, κατὰ τὸν κώδικα, ἀπιών, αἰρηγης καιαπεσών.—Σελ. 395, 1
 ἡμίξηρος] κῶδ. εἰ μίξηρος - - παρὰ τυχόντων || 4 κῶδ.
 ἀκηχοῦς || 10/11 κῶδ. ὄρκων ὧν διὰ σιόμ. προσφέρεις || 16
 γρ. γεγωνῶς, ὑγιῆς, ὡς μ. λ. ι. ὑποσιᾶς, ἀνέθωρεν (κῶδ.
 ἀνέθωρεν).—Σελ. 396, 19 γρ. ἔση· ἀπὸ τοῦ νῦν μὴ ἀθύ-
 μει || 26 κῶδ. σιόμαι. — Σελ. 397, 6/7 γρ. παρεγένειο· ἔτι
 (κῶδ. ἔστι) δὲ τοῦ ἱεροῦ σκίηρους ἐν τῷ μεσαιαίῳ τοῦ
 ναοῦ καιαχειμένου, τέθεικεν κτλ. || 9 γρ. ἀλλόμενον ἰε
 και ἀκούον (κῶδ. ἀκούων) || 15/16 κῶδ. πλησίων || 30 κῶδ.
 ὠσημέραι.—Σελ. 398, 6 ἀπόγρ. ιωπίσαντες || 8 ἐξεώσαντες]
 οὕτως ἐν τῷ κώδικι || 19 κῶδ. ὑπὲρ ἄνω || 23 γρ. ἤγαγεν, βα-
 δίζειν || 28 γρ. πλήρης ἀντὶ τοῦ πλησιθεῖς, ὑπερ ἐτυπώθη
 κατὰ παραδρομὴν. — Σελ. 399, 5 γράφε ἀπλῶς Ἔτερος ἄνευ
 τοῦ Καί, ὑπερ ὡσαύτως ἐκ παραδρομῆς ἐτυπώθη || 22 κῶδ.
 ἀνθ' ὑπέστρεψεν || 27 κῶδ. παρ' εὐθύ· οὕτω καὶ πρότερον.—
 Σελ. 400, 7 κῶδ. φαίειν || 11 κῶδ. ἴλεος ἴλεος || 12 χήρας]
 κῶδ. χεῖρας.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

ΕΝ ΤΩΙ ΠΕΜΠΤΩΙ ΤΟΥΤΩΙ ΤΟΜΩΙ.

Σελ.	Στίχ.		Γράφει.
2	25	καθ' ἐξῆς	καθεξῆς
6	2	Ὁ	Ὁ
»	7	γαλιλαῖον - - ὁ	Γαλιλαῖον - - ὁ
7	14	αὐτούς, φθάσας - - στρατιώ- ταις	αὐτούς· φθάσας - - στρατιώταις·
8	15	αὐτῶν	αὐτῶν
»	22	Εἰ [οὐ] θυνάμεθα	Εἰ θυνάμεθα (προβλ. σελ. 21, 6)
»	23	πρόσχεις	πρόσχεις
9	14	ἀπέστειλὲν	ἐπέστειλεν
»	29	ἴδε	Ἴδε
11	7	ἀρχαγγέλων	Ἀρχαγγέλων
»	11	ἄγγελοι	Ἄγγελοι
12	14	δαίμοσιν	Δαίμοσιν
13	2	εἶδωμεν	ἴδωμεν
»	23	σου	σου,
18	21	ἐλάσσονος λογισμοῖς	ἐλάσσονος, λογισμοῖς
»	22	μέγιστα οὐκ	μέγιστα, οὐκ
»	32	οὕτως	οὕτως
20	2	θῦε	θῦε
21	4	ὀδύνας	ὀδύνας
»	6	φίλον [οὐκ] ἔστιν	φίλον ἔστιν } (ᾠρα σ. 8, 22)
»	7	(ἐπεὶ)	
25	1	ὡς	Ὡς
26	9	κνίσσα	κνίσσα
27	2	σε, οὐς	σε· οὐς
»	3	γυναῖκες	γυναῖκες,
30	8	κατηχηθεῖς	κατηχηθεῖς
34	3	ἀνδραγάθων	Ἀνδραγάθων
»	11	χρήματι	σχήματι

Σελ.	Στίχ.		Γ ρ ά φ ε.
36	3	ἐρραθύμηςας	ἐρραθύμηςας
»	24	Δαματαλιὰ ἀνδρῶν	Δαματαλιὰ, [ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον τῶν τοῦ Θεοῦ ἀνδρῶν (πρβλ. σ. 34, 2').
»	26	2 ἰνατί	3 ἰνατί
37	6	Ὅρᾶς	Ὅρᾶς
»	10	αὐτόν	[ἐμέ] αὐτόν
39	2	μετεστειλάμεθν	μετεστειλάμεθα
»	16	χυρεάδων	χοιράδων
»	19	ἐξ αὐτῆς	ἐσαῦθις
»	23	μετεστειλάμεθν	μετεστειλάμεθα
40	23	καὶ [τῆς] γνώμης	καὶ γνώμης
41	10	βίᾱ	βίαν
45	22	Ἦ	Ἦ
46	11	ἤρα	ἤρα
47	9	ἀνίησαν	ἀνῆεσαν
»	21	πρωτομάρτυρα	πρωτομάρτυρα
»	22	σου, Κύριε. Δός	σου. Κύριε, δός
»	24	ἤρεν	ἤρεν
»	34	παλάτιν	παλάτιν
49	9	ἀποστόλων	ἀποστόλων,
»	27	αὐτὸν ἀμαρτάνοντας	αὐτόν ἀμαρτάνοντας,
50	2	ῶν	ῆν
»	19	αὐτοῦ	αὐτῆς
52	10	κόσμῳ, τὸ	κόσμῳ τὸ
54	13	hagiographorum	hagiographicorum
57	32	καταθῆναι	καταθεῖναι
62	23	κεκρομμéνος	κεκρομμéνος
64	7	παρεύσομαι	πορεύσομαι
65	13	εἰμί	εἰμι
66	6	βασιλῖδα	Βασιλῖδα
»	9	βασιλῖδος	Βασιλῖδος
69	8	ἀντιλήπτορος	ἀντιλήπτορος
70	5	ἐπροήδεσαν	ἐπροήδεσαν
72	4	ἐλέγγει,	ἐλέγγει·
»	11	πρὶν στηρίξαι	πρὶν [ῆ] στηρίξῃ
»	27	ἐρῶννουεν	ἐρρῶννουεν
73	9	ἀπαίτει τιμάς·	ἀπάντα τιμᾶν·
76	21	μαρτύριον· τὸν - - θάνατον,	μαρτύριον, τὸν - - θάνατον· πρῶτος
»	22	μαρτυρήσας· πρὸ	μαρτυρήσας, πρὸ
80	16	τάς	τὰ
81	1	τῆ	τῆ
83	35	22-ου	23-ου
84	8	πόμα	πόμα

Σελ.	Στίχ.		Γράφε.
86	13	καὶ φησίν	καὶ φησιν
»	17	χυλοῦ	χυλῶ
89	11	13	12
91	4	σε [εἰς] τόν	σε τόν
»	11	πώποτε	πούποτε
»	24	ὑπάντησιν	ἀπάντησιν
93	23	ἄγγριωμένον	ἄγγριωμένον
94	10	αὐτοῦ	αὐτοῦ
»	13	τουῦτα	ταῦτα
»	22	ἤρεν	ἤρεν
95	4	στόματος διάφοροι κολαζο- μένων φωναὶ ἤκούοντο	σώματος πλήθος διαφόρων κολαζομένων φωνῆς ἤκούετο
99	14	παρόντων.	παρόντων·
»	20	Ἰώβ *	Ἰώβ [ἔξουσίαν]
»	22	Κύριος	Κύριος,
103	6	σκόλεσθε	σκόλλεσθε
104	22	Χριστός	[ὁ] Χριστός
105	3	ἡμῖν	ὡμῖν
107	31	ἀγαπήσατε	ἀγαπήσητε
108	19	διδασκαλίαν	διδασκαλίαν,
110	4	τῆς	διὰ τῆς
111	5	ὡς	ὡς
»	32	Κορινθ. ζ'	Κορινθ. 1, ζ'
»	33	Κορινθ. ς'	Κορινθ. 1, ς'
112	28	οὐ	οὐ
»	32	Κορινθ. ζ', 24.	Κορινθ. 1, ζ', 20.
115	18	αὐτὸ	αὐτό
119	23	αὐτῶν	αὐτόν
127	17	αὐτοῦ	αὐτοῦ
129	23	καλεύσαντος	κελεύσαντος
133	31	εὔρε	εὐρών [ἀνεπαύσατο]
134	17	ἐπάνοδον [ἀναμένων]. Θέλων	ἐπάνοδον. Θέλων
135	23	[ὡς] καὶ	καὶ
139	1	ἀπόστολον	ἀπόστολον,
140	26	ἔτι καὶ παιδευτῶν [ἦν] εὐπ.	ἔτι, καὶ παιδευτῶν εὐποροῦσα
142	23	μέτριον καὶ	μέτριον, καὶ
144	11	πονηρὸς τὴν	πονηρὸς, τὴν
145	12	μετῆρε	μετῆρε
159	5	Τούτῳ Ἰ. πειθόμενος	Ταῦτα Ἰ. πυθόμενος
167	20	ἐξίλωσόμεθα - - ἐπιστρέ- ψωμεν	ἐξίλωσόμεθα - - ἐπιστρέψομεν
170	3	ἵνα	ἵνα [μῆ]
»	4	τὸ μῆ	τῶ μῆ

Σελ.	Στίχ.		Γράφει.
171	10	ἔσθεται	ἔσεται
178	33	προσβλεψαμένου B	προσβλεψαμένου B
177	32	17	18
178	34	39 τῆς δευτέρας κέ	(Μετὰθες ταῦτα εἰς σελ. 179 καὶ γράψον οὕτω 1 τῆς δευτέρας] ἑλλ. τῷ B).
181	16	βασιλειον Θεοῦ λαός δεῦτε	βασιλειον. Θεοῦ λαός, δεῦτε
182	4	ἄσματος	ἄσματος
»	11	λίθος οὗ	λίθος [ἔξ] οὗ
»	24	κεφαλῆν	κεφαλῆν
183	2	Ἦχος	Ἦχος
184	3	κατηρρυθρωμένην	κατηρρυθρωμένην
185	11	ῥῥαῖς, ἐφουμνίους,	ῥῥαῖς ἐφουμνίους
»	14	ἐνείληκται.	ἐνείληκται.
186	32	ῥα	ῥα
»	34	καί	καί
187	8	λόγου	Λόγου
188	8	ὀθώνια	ὀθώνια
194	9	συνελθόντων ἄνδρας	συνελθόντων (ἄνδρας
»	10	μέγας, οὗς	μέγας), οὗς
»	11	ἄγει δίκην	ἄγει, δίκην
204	30	ματὰ	μετὰ
205	11/12	ἐρωμένον	ἐρρωμένον
212	7	αὐτοῖς	ἐκείνοις
»	19	ἐπιστρεφῶς	ἐπιστρεφῶς
»	24	λόγον	λόγον
213	16	οὐδαμῶς	οὐδόλως
220	15	περιβεβλημένην	περιβεβλημένον
221	5	ῥρας	ἄρτι ῥρας
»	13	ἐρωμένον	ἐρρωμένον
222	8	εἰμί	εἰμί
225	33	κεκριμμένην B	κεκριμμένην B
229	10	πολλοῦς	πολλοῦς
230	5	σσί.	σσί,
232	4	ἐν	ἔν
»	5	οὐκ	οὐκ
235	11/12	χρωμένους	χρωμένους
239	19	προστίθεται. Ἐπί	προστίθεται, ἐπί
»	20	μέγαν καὶ	μέγαν, καὶ
245	32	3 φίσις B	4 φίσιν B
247	9	οὔτοι	οὔτι
248	12	ἐντολῶν—	ἐντολῶν
»	13	Κυρίου—καὶ οὗ φόβος	Κυρίου καὶ οὗ φόβος,
249	15	καὶ	τῆς
»	27	ὕπ'	ὕπ'

Σελ.	Στιχ.	Γράφε.
250	21 τῷ	τῆ
»	24 ἐπιστρεφῶς	ἐπιστρεφῶς
251	2/3 σπηλαίου	σπηλαίου
»	16 δοκεῖ	δεῖ
256	9 Κλεώπαν	Κλεόπαν
261	17 βλέπουσαν	βλέπουσαν,
262	28/29 χεῖρ αὐτῷ ξίφει, κατὰ	χεῖρ, αὐτῷ ξίφει κατὰ
264	8 αὐτῆς	αὐτοῖς
»	28 τόν	εἰς
»	33 τόν	εἰς
265	10 μωρίαν	μυρίαν
274	18 τε'	τε
275	1 πολιτείαν	πολιτείαν
276	11 τὸ	τοῦ
278	4 ἄλυτον	ἄλυτον
280	23 ῥαδίως	ῥαδίας
284	25 βασιλεῖς καὶ	βασιλεῖς αὐτῆς καὶ
291	7 Χερρόνησον	Χερρόνησον
»	33 καλλοναῖς μᾶλλον	καλλοναῖς τὸ θεῖον ἐκαίνο περιλάμπεται πρό- σωπον, οὐ τεχνικαῖς μᾶλλον
292	15 ἦσαν, τὸ	ἦσαν τὸ
295	16 ἀπεσταλκότης	ἀπεσταλκότης
296	14 ἦρε	ἦρε
300	18 ζητούμενον	ζηλούμενον
301	11 ὄλωσ' ἠαυμ.	ὄλωσ' ἀκούσασε ἠαυμ.
302	23 ῥάβδον	ῥάβδου
304	7 ὄλωσ'	ὄλους
305	20 μοι	με
309	29 ἐπιβάλλοντι	ἐπιβάλλοντι
314	18 ὅποιόν τινα	ὅποιον τινά
315	21 ἦσαν,	ἦσαν
318	12 ἐαυτῷ	ἐμαυτῷ
323	25 κάλλιστα	κάκιστα
334	21 ἀμυδρῶς	ἀμυδρῶς πως
336	17 τῆ	τῆ
»	21 τὸ	τὰ
347	27 συμβιωτεύειν	συμβιοτεύειν
350	15 κατωτέρω	κατωτέρω
351	31 71	72
353	27 71	73
354	12 72	74
355	18 σοῦ	σὶν

Σελ.	Στίχ.	Γράφει.
355	23 73	75
356	11 ψυχής	ψυχής ὁ λόγος
358	15 74	76
361	31 πολέμου	πολέμου

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΑ ΕΝ ΤΩΙ ΠΕΜΠΤΩΙ ΤΟΥΤΩΙ ΤΟΜΩΙ ΚΑΤΑΚΕΧΩΡΙΣΜΕΝΑ

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.

Σελ. 1. Βιβλιογραφικὸν σημεῖωμα περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Προκοπίου. — Τοῦ μαρτυρίου τούτου χρῆσις ἐγένετο ἐν τῇ ἐβδόμῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ διὰ τοῦ διακόνου καὶ ῥεφερενδαρίου Στεφάνου (ὄρα σελ. 6)· ἕτερα δὲ ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ μαρτυρίου σημειοῦνται ἐν τοῖς ἐξῆς βιβλίοις· L. Allatii de Symeonum scriptis diatriba. Parisiis 1664, σ. 98. Catalogus codicum hagiographicorum graecorum bibliothecae Nationalis Parisiensis; ediderunt hagiographi Bollandiani et Henricus Omont. Bruxellis 1896, σ. 36, 49, 264, 297. Παλαιὰ σλαβικὴ μετάφρασις, τύποις ἔτι ἀνέκδοτος, εὑρίσκεται ἐν τοῖς μεγάλοις συναξαρίοις τοῦ Μακαρίου. "Ора Подробное оглавление Великихъ Четихъ - Миней всероссійскаго митрополита Макарія. Москва 1892, полугодіе II, στήλη 303. В. Васильевскій, Синодальный кодексъ Метафраста (ἐν τῷ Журналъ Мин. Народнаго Просвѣщенія 1897), σ. 384. Δύο συντομώτατα συναξάρια τοῦ ἁγίου Προκοπίου ὄρα παρὰ τῷ Bruno Violet, Die Palästinischen Märtyrer des Eusebius von Cäsarea. Leipzig 1896, σ. 23 καὶ 110. Ὁ αὐτὸς αὐτόθι (σ. 3-6) συμπαρέβαλε τὸ περὶ τοῦ Προκοπίου χωρίον τοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὴν παλαιὰν αὐτοῦ συριακὴν ἐρμηνείαν. Ἔτερα κείμενα περὶ τοῦ μάρτυρος Προκοπίου

σημειοῦνται ἐν τῇ Bibliotheca hagiographica graeca. Bruxellis 1895, σ. 115. — Σελ. 11, 21 *ἡγήχειο*] οὕτω μετὰ διπλῆς αὐξήσεως ἐν τῷ κώδικι. — Σελ. 17, 8 *ἀνεώγασιν*] περὶ τοῦ τύπου τούτου ὄρα Hadjidakis, Einleitung in die neugriechische Grammatik, σ. 203. — Σελ. 21, 4 *ιὰς ὠδίνας λ. τοῦ θανάτου*] Πρβλ. Πράξ. β', 24.

Σελ. 28. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου. — Σελ. 29, 24 *περσειῶν*] ἀλλαγῶ (40, 14) *περσειῶν*. Ἐν τῷ ἱστορικῷ λόγῳ (57, 23) ἐρμηνεύεται οὕτω· «γλωσσόκομον ἐκ περσέας· εἶδος δὲ τοῦτο ξύλου»· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ *πέρσειον* ἢ *πέρσιον* καλούμενον (Θεοφρ. περὶ φυτῶν ἱστορίας β', 2, 10), ὅπερ ἀποκόπτεται ἐκ περσέας. Ὅρα Θεόφρ. ἐνθ. ἀνωτ. δ', 2, 50 «ἐν Αἰγύπτῳ δ' ἐστὶν ἕτερον (= δένδρον) ἢ *περσεά* καλούμενον, τῆ μὲν προσόψει μέγα καὶ καλόν, παραπλήσιον δὲ μάλιστα τῇ ἀπίῳ καὶ φύλλοις καὶ ἄνθεσι καὶ ἀκρεμόσι καὶ τῷ ὄλῳ σχήματι». — Σελ. 34, 22 *καλιῶς ποιήσας*] οὕτως ἐν τοῖς κώδικεσιν ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ *ποιήσεις*. — Σελ. 39, 18 *χυρεάδων* = *χοιράδων*] τὸ *χοιρεάδων* ἔστι πιθανῶς τύπος μεταγενέστερος τοῦ *χοιράδων*· σήμερον δὲ τὸ τῆς χοιράδος πάθος ὀνομάζεται *χελώνι* || *ἐξ αὐτῆς*] οὕτως ἐν τῷ Α' νομίζω ὁμοῦς τοῦτο διεφθαρμένον ἐκ τοῦ *ἔσαυθις ἤκεν*, ὅπερ ἐν τῷ Β' παρεφράσθη εἰς *ἐπανήλθεν*. — Σελ. 45, 8 σημειοῦ τὸν νέον ἐλληνικὸν τύπον *ἀντιπερνούων*. — Σελ. 47, 18 σημειοῦ τὴν σύνταξιν τοῦ *ὅπως* (= ut) μετὰ ἐνεστώτος ὀριστικῆς. — Σελ. 49, 3 *ἐκ δεξιῶν ἐσιῶτα*] Πράξ. ζ', 56 || 30 σημειωτέον τὸ *μιωρουμένων* ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ *μιωρούων*.

Σελ. 54. Ἀντιπαραβολὴ τοῦ περὶ τῆς μετακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Στεφάνου λόγου πρὸς ἕτερον αὐτοῦ ἀντίγραφον. — Τὸ κείμενον τοῦτο ἐπ' ὀνόματι (Μιχαήλ) τοῦ Ψελλοῦ εὔρον ἔτει 1895-φ ἐν τινι μεμβρανίνῳ κώδικι τῆς λαύρας τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, ὅστις ἐγράφη ὑπὸ τινος Μανασσῆ ἔτει 1302/3-φ. Ἀριθμὸς Γ. 99, φύλλ. 237^β-252^β, κείμενον τοῦ λόγου, οὗ ἡ ἐπιγραφή· «·: Τοῦ Ψελλοῦ: —

μηνί αὐγούστῳ β'.—Λόγος ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τοῦ θείου καὶ ἁγίου λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιεπισκόπου Στεφάνου». Ἐν τῇ ὑπισθία σελίδι τοῦ 253-ου φύλλου ὁ τοῦ κώδικος ἀντιγραφεὺς ἔγραψε ταῦτα· «*Ἐτεῖ γραφῆς τῷ ξωιά' ἀπὸ κίσεως κόσμου· βασιλεβόντων Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου· καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μιχαήλ· τῶν εὐσεβῶν βασιλέων·- καὶ πατριαρχεύοντος Ἀθανασίου τοῦ ἁγιοτάτου καὶ ἀσκημικωιάτου*». Ἐἶτα φύλλον χάρτινον, ἐν ᾧ περιέχεται τὸ σημεῖωμα τοῦτο· «*Μεῖ' ἐδέθη ἐπιμελῶς τὸ παρὸν βιβλίον διὰ συνδρομῆς ἐμῆς Γενναδίου προηγουμένου, δι' ἐξόδων δὲ τοῦ προηγουμένου κῆρ Γαβριὴλ Ἀθηναίου, καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχεσθε ἀμφοτέρων. αἰμος'*». Τὸ ὄνομα τοῦ καλλιγράφου Μανασσῆ ὑπάρχει ἐν τῷ ἐπιγράμματι τῷ περιεχομένῳ ἐν τῷ 2-ῳ φύλλῳ τοῦ κώδικος· τούτου μέντοι τοῦ ἐπιγράμματος τὸ κείμενον μετὰ πλήρους περιγραφῆς αὐτοῦ τοῦ κώδικος ἐκδοθήσεται δι' ἑτέρου τινὸς ἡμετέρου βιβλίου.—*Διαφέρουσαι γραφαί.* Σελ. 54, 6 αὐτοῦ ἀγαθότητος.—Σελ. 55, 13 ὑποδείξας καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνοίξας καὶ τοῖς || 15/17 καλὸν γὰρ ἄνωθεν τὰ περὶ αὐτοῦ διηγήσασθαι, εἶθ' οὕτως καὶ τὰ περὶ τῆς κοιμήσεως, εἰτε περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ ἱεροῦ καὶ θείου τούτου λειψάνου καὶ ὅπως ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς τὴν Βασιλεύουσαν μειτεκομίσθη καιναγασθέντας, οὕτω καθ' ὁδὸν || 23 τῆς Ἰησοῦ ὄρα τὸ ζηλοτυπῶν || 24 Ἐλλησι ἰδίᾳ καιηλέγγετο. — Σελ. 56, 2 τῆς τοῦ Διαβ. συμμορίας || 9 τῷ] τὸ || 10 μηχανομένους || 13 οὖν καιάκρας || 25 οὐδὲ μίαν || 28 διεφθορῶς] διαφθοραῖς.—Σελ. 57, 7 ἀνέστη] ἀνέπιη || 8 μαργαρίτας || 9 μὲν] ἔλλειπει || 13 οὐτῷ || 14 δι' ἀπάντων || 21 ἀνεπαύσαιο || 22 κηδεύοντες] καὶ κηδεύουσιν. — Σελ. 58, 4 συσησάμενοι || 6 καιακούσας || 19 Ἀβελβούζς· οὕτω και· κατόπι || ἡδη] ἡδὺ || 32 καιθεισὶήκει τῷ λαῷ—Σελ. 59, 8 καιεκρῦπτειο θ. πρεσβύτης || 15 μεγέθει, τὴν ὄραν περικαλλῆ || 21 ἡκουεν.—Σελ. 60, 1 ἐστίν] ἔλλειπει || 16 αὐτὸν εὐθὺς || 17 ἀμφέβαλλες || 26 ὄρωνιο || 28 μεσιός] πυρρῶν.—Σελ. 61, 7 ἐώρακε ||

*

14 ἀκούειν || 15 ἠυδόκησεν || 24 ἔφρασις. — Σελ. 62, 17 ταῖς
 ἄνωθεν ὑπέκων φωναῖς || 22 κατὰ γῆς || 23 καὶ ὁ ὑπὸ γῆν
 κεκρυμμένος || 25 εὐθυγώνως || 23 τρομάξει || 29 ἀνέθαλ-
 λε || 30 ἠδεῖα] ἔλλειπει || 31 μειτεκοίμιζε.—Σελ. 63, 3 μεγά-
 λην τὴν || 12 ἀναγαγόντες || 12/13 Σιών, μετὰ ταῦτα δὲ ναὸς
 25 αὐτῆς μεθ' ἑαυτῆς προσλαβεῖν || 26 οἰκείαν παιρίδα τὴν
 Κωνσταντινουπόλιν. — Σελ. 64, 3 ἦ] ἦ || 10 ἡ 'Ιουλιανῆ || 11
 τῷ ἀγίῳ || 12 προέχει] προΐσχει || 17 σεβαστιέρμιον || 18 λε-
 καιῶ - - καιαιεθεῖσα || 21 τοῦ] ἔλλειπει || 29 ἦδεισαν.—Σελ.
 66, 1 ὁ] ὑπάρχει || 16 ἐγεγόνει || 16 ὄτε] ὄτι || 21 ταύτην] ἐλ-
 λείπει || 30 τῷ Χριστιῷ.—Σελ. 67, 2 πρὸς ὑπαντὴν παραγε-
 νέσθαι || 4 ἡ 'Ιουλιανῆ || 23 νῦν] ἔλλειπει || 29 ὡς ἐκκαίδεκα]
 ὀκτωκαίδεκα.—Σελ. 68, 1 με] μου || 3 δέσποια] ἔλλειπει || 17
 κατὰ τὰχος || 20 καὶ ὁμοίως || 26 τῶν φωνῶν ἐπακούσας ||
 30 σεβάσμιον ἐγείρει. — Σελ. 69, 3 προσερχομένων ἐπει-
 δείκνυται || 6 τῆς ταῖς.

Σελ. 82. Σημειώσεις εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Ἰλα-
 ρίωνος.—Τοῦ βίου τούτου παλαιὰν σλαβικὴν ἐρμηνείαν, γενομένην
 κατ' ἄλλην τινὰ διαφέρουσαν ἐν πολλοῖς σύνταξιν, ὅρα ἐν τοῖς Вели-
 кия Миней Четии. Октябрь, дни 19-31. Ἐν Πετροπόλει 1880,
 σ. 1682-1732· ταύτης δὲ τῆς ἐρμηνείας ἡ τύπωσις ἐγένετο ἐξ
 ἀπογράφου, οὗ τὸ πρωτότυπον εἶχε τινὰ φύλλα συγχευμένα. —
 Σελ. 84, 8 πόμα] κατὰ παραδρομὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἐτηρήθη ἡ
 τοῦ κώδικος ἐσφαλμένη γραφή πῶμα || 1 Θαβαθα] ἐν τῷ λατ.
 κειμένῳ Tabatha· ἐν τῷ σλαβικῷ Iyθα. — Σελ. 86, 17 χυλῶ]
 οὕτως ἀνάγνωθι ἀντὶ τοῦ ἐκ τοῦ χύλου διορθωθέντος χυλοῦ.—
 Σελ. 91, 4 Ὀρκίζω σε ἰὸν κύριον] περιττῶς ἐν τῷ τύπῳ
 προσετέθη τὸ [εἰς]· ὅρα Μάρκου ε', 7 «ὀρκίζω σε τὸν θεόν»· καὶ
 πάλιν Πράξ. ιθ', 13 «ὀρκίζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν»· καὶ πάλιν Θεσ-
 σαλ. 1, ε', 27 «ὀρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον». — Αὐτόθι 11 οὐδὲ ἔχω
 σ. ἁ. πούποιε] οὕτως ἀναγνωστέον τὸ ἔχω ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι
 προφανῶς ἐσφαλμένου ἔχειν, καὶ τὸ πούποιε ἀντὶ τοῦ πώποιε·
 τοῦ πούποιε μαρτυρίας ὅρα ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Ἐ. Α. Σοφο-

κλέους.—Αὐτόθι 24 *ἀπάντησιν*] ἀντὶ τούτου ἐν τῷ κειμένῳ ἔγραφα *ὑπάντησιν*, ὁδηγηθεὶς ἐξ ἄλλων τινῶν χωρίων τοῦ αὐτοῦ κειμένου, οἷον 100 11 *ὑπήντησαν*, 100 21 *ὑπήντησεν*, 113 19 *ὑπήντων*. ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ τοῦ κειμένου τούτου συγγραφεὺς ἀδιεφύρως χρῆται τοῖς τύποις *ἀπαντιῶνιας* (93, 16) καὶ *ἀπήντησεν* (102, 11), κατ' ἀνάγκην τηρητέον καὶ τὸ τοῦ κώδικος *ἀπάντησιν*. — Σελ. 94, 15 *Ἀειλέας*] οὕτως ἔγραφα ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι *Ἀχιλέας*: τὸ λατινικὸν κείμενον ἔχει τὸ Ailae· τὸ εἰ παρέλαβον ἐξ ὑποτεθείσης τούτου μετατροπῆς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις εἰς χ· ὑπάρχει δ' ἐν τοῖς κώδιξιν [ᾠρα Forbiger, Geogr. II, σ. 747] ἡ γραφή *Ἀειλά*: τὸ προφανῶς ἐσφαλμένον *Ἀχιλέας* εἶχεν ὑπὸ ᾧ καὶ ὁ τοῦ βίου σλάβος ἐρμηνεύς, γράψας καὶ αὐτὸς ὡσαύτως отъ Аххилея.—Σελ. 95, 4 *σώμαιος πληθὸς διαφόρων κολαζομένων φωνῆς ἠκούειο*] οὕτω, κατὰ τὸν σλάβον ἐρμηνευτήν, ἀναγνωστῆρον ἀντὶ τῆς πρότερον ἐν τῷ κειμένῳ γενομένης μεταβολῆς· καὶ πάλιν αὐτόθι τ ἀντὶ τοῦ προστεθέντος [ἐπειδὴ] ὁ σλάβος ἀνέγνω ἐν τῷ πρωτοτύπῳ *кѣн* = по нѣ.—Σελ. 96, 6 *Ζανάνουξ*] οὕτως ἐνταῦθα ὁ σλάβος Манану· ἀλλαγῶ δὲ *Ζαζάνουξ* (128, 27), *Ζαζάνουξ* (126, 6) *Ζαζάνουιν*, ἔνθα ὁ σλάβος ἔγραψε Зануиѣ, Занану, Занануина.—Σελ. 110, 6 *ὡς φάσκει*] Κορινθ. 1, ζ', 25 || 14 *θέλει - - ἐανιόν*] Κορινθ. 1, ζ', 8 || 16/18 πρβλ. Ῥωμ. ε', 15, 16. ζ', 14 || 24 *(ιοῦς) ἀξίους*] τὸ *ιοῦς* ὑπάρχει ἐν τῷ κώδικι· φανερόν ὅμως ἐκ τοῦ κατόπι *ιούτους*, ὅτι ἐκεῖνο περιττεύει.—Σελ. 111, 17 *τὸ μὴ σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν*] πρβλ. Θεσσαλ. 1, γ', 3.—Σελ. 112, 2/4 Τιμοθ. 1, ε', 11, 12 27/28 *τοῖς οὖν φοβουμένοις - - ἠιοιμάσθησαν*] Ψαλμ. ιδ', 4. Σείραχ α', 13 || *σιέρανοι τῆς δόξης*] Πέτρου 1, ε', 4.—Σελ. 114, 8 *Ιουζα*] οὕτως ἐν τῷ κώδικι ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Ἐλούσης*: ὁ σλάβος ἔγραψεν Илуза.—Σελ. 115, 10 *Σκινδουλιᾶ*] σλαβ. Скндула 17 *ὀνομάσας τὸν τόπον αὐτὸν*] οὕτω, κατὰ τὸν σλάβον, διορθωτέον τὸ ἱεροσολυμιτικὸν ἀπόγραφον, οὗ ἡ γραφή *αιτό*, τῆς τυπώσεως γιγνομένης, ἀκατάληπτος ἦν, ὡς εἰκός, ἐμοί: οὐ γὰρ ἡδυνάμην τότε πιστεῦσαι, ὅτι τὸ αὐτοῦ κελλίον ὁ Ἰλαρίων ὠνόμασε

μοναστήριον (ὑπερ ὁμολογουμένως ἄτοπον)· μᾶλλον δ' ἐνόμιζον, ὅτι «παρουσία τῶν ἀδελφῶν» ὠνόμασεν αὐτὸ τὸ μοναστήριον, πρὸς ὑπερ αὐτὸς ἐξερχόμενος τοῦ Σκινδουλά τὴν πορείαν ἔτοιμος ἦν ποιήσασθαι. Νῦν οὖν ὁ σλάβος ἐρμηνεὺς δείκνυσιν, ὅτι ὁ τοῦ κειμένου συγγραφεὺς ἐθέλει λέγειν μοναστήριον ὠνομάσθαι, τουτέστιν εἰς τάξιν μοναστηρίου τετάχθαι τὸν περὶ τὸ κελλίον τόπον, ὑπερ αὐτὸν ἐξένισε τὸν Ἰλαρίωνα || 19 πρὸς αὐτὸν=πρὸς ἐκεῖνον =τὸν φειδωλὸν ἀδελφόν || 30 Σιβά] σλαβ. «εἰς τὸ μοναστήριον τινὸς ἀδελφοῦ, καλουμένου Ἰβά»· ἐν τῷ λατινικῷ κειμένῳ «cui Sabas vocabulum est». — Σελ. 119, 23 αὐτὸν] οὕτω γραπτέον ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι αὐτῶν· ὁ σλάβος ἔχει τὸ αὐτὸν μετὰ τὸ παρακαλοῦντες.—Σελ. 120, 21 Πλουσιανόν] σλαβ. Плусигяна· ὕρα καὶ σελ. 121 τ Πλουσιανός = Плусияни. Τὸ ὄνομα τοῦτο γνωστόν ἐστι καὶ ἀλλαχόθεν. Σωζομενοῦ ἐκκλ. ἱστορία, τ. II, σ. 190 Hussey.—Σελ. 123, 21 Ἀβασσάν] ὕρα καὶ σελ. 124, 14. 125, 17. Ἐν τῷ λατινικῷ κειμένῳ ἀναγινώσκειται ἀντὶ τοῦ Ἀβασσάν τὸ Oasim, ἐν δὲ τῷ σλαβικῷ τὸ Анасть ἄπαξ, καὶ δις τὸ Аусь.—Σελ. 126, 7 εἰς Βλάσσαν] σλαβ. въ Класъ. — Σελ. 128, 20 εἰέρον] τοῦτο προσετέθη οὐχὶ ὡς ἀναγκαῖον, ἀλλὰ σαφηνείας ἕνεκα.—Σελ. 131, 29 Βρεβίλιμβον] σλαβ. Вревлимасть.—Σελ. 133, 31. Ἀντὶ τοῦ εὔρε τηρηθῆτω ἐν τῷ κειμένῳ τὸ ἐν τῷ κώδικι ἀνανταπόδοτον εὔρων· ἀλλὰ μετὰ τοῦτο προσθετέον τὸ ἀνεπαύσαιο, ὑπερ εὔρον, μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐν τῷ σλαβικῷ κειμένῳ. — Σελ. 134, 17. Ὁβελιστέον τὸ ἐκ παραδρομῆς ὧδε περιττῶς προστεθὲν ἀναμένων. — 135, 23. Καὶ τὸ ὡς = ὅπως ἢ ἵνα, ὑπερ ἐνταῦθα προσετέθη, περιττόν ἐστι κατὰ τὸν σλάβον ἐρμηνέα.

Σελ. 168. Σημειώσεις εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου.—Ὁ τοῦ ἁγίου τούτου βίος ὑπάρχει καὶ ἐν τρισὶν ἑτέροις ἀθωνικοῖς κώδιξιν, ἐν τινι δηλαδὴ κώδικι τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων [Νικοδήμου, Συναξαριστής, τ. II, σ. 245], ἐν τῷ 52-φ κώδ. τοῦ Καρακάλλα καὶ ἐν τῷ 48-φ κώδ. τοῦ Πρωτάτου [Σ. Λάμπρου, Κατάλογος κέ., σ. 7 καὶ 133]· ἀλλὰ

τούτους ἐγὼ τοὺς κώδικας, ἔλλείψει χρόνου, οὐκ εἶδον· ὑπάρχει δὲ καὶ παλαιὰ τύποις ἀνέκδοτος σλαβική μετάφρασις [Подробное оглавление Великихъ Четивхъ-Мипеѣ Макарія, Полугодіе II, στ. 297]. Συγγραφεὺς δὲ τούτου τοῦ βίου Νικήτας πατρίκιος καὶ κυέστωρ, οὗ τῆς ἀκμῆς ὁ χρόνος ἔστι μοι ἄγνωστος. Ἄλλος δὲ βίος Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, οὗ ἡ ἀρχὴ «Οὐ δίκαιόν ἐστι ὡς γε μοι δοκεῖ», συνεγράφη τῇ 14-ῃ ἑκατονταετηρίδι, καθά φησι Νικόδημος ὁ Νάξιος, ὑπὸ Ἰωσήφ τοῦ Καλοθέτου [Συναξαριστής, ἐκδ. Ἀθηνῶν 1868, τ. II, σ. 245]. Καὶ πάλιν ἄλλος βίος συνεγράφη τῇ 15-ῃ ἑκατονταετηρίδι ὑπὸ Μακαρίου τοῦ Μακρῆ, παραπεφρασμένος καταχωρισθεὶς ἐν τῷ Νέῳ Ἐκλογίῳ τοῦ Νικοδήμου [ἐκδ. Κωνσταντινουπόλεως 1863, σ. 151-155] καὶ ἐν τῷ Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τοῦ Κ. Χ. Δουκᾶκη [Ἀθῆναι 1893, τ. VII, σ. 35-42]· περὶ δὲ τοῦ πρωτοτύπου κειμένου τούτου τοῦ βίου πραγματεύεται Χρῦσανθος ὁ Λοπαρέβος ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς, τ. IV, σ. 345-348.—Σελ. 169, 3/4 *ἴνα* [μὴ] καὶ ἡμεῖς ταῦτόν πάθωμεν, οἷς οὐκ ἔστιν ἔπαινος, *ἰὼ* μὴ τοὺς ἀξίους ἀξίως ἐγκωμιάζειν] οἱ κώδικες ΑΒ ἔχουσιν, ὡς ἐν τῷ τετυπωμένῳ κειμένῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ χωρίον ἐκεῖ φαίνεται μοι διεφθαρμένον, νομίζω ὅτι τὸ *μὴ* προσθήκης ἐστὶν ἄξιον ἐν τῷ κειμένῳ, κατὰ δ' ἀκολουθίαν τὸ τῶν κωδίκων τὸ μεταβλητέον ἀπλῶς εἰς *τῷ*· αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ χωρίον ἔοικε πάλιν ἐμπεπνευσμένον εἶναι ἐκ τοῦ «οὕτως οἱ ἐγκαταλείποντες τὸν νόμον ἐγκωμιάζουσιν ἀσέβεια», οἱ δὲ ἀγαπῶντες τὸν νόμον περιβάλλουσιν ἑαυτοῖς τεῖχος» (Παροιμ. κη', 4).—Σελ. 171, 9/10 *ὡς* - - *ἔσηται*] οὕτως ἐν τῷ Δ, τοῦ *ὡς* ἐν αὐτῷ χρονικῇ ἔχοντος ἔννοιαν καὶ ἰσοδυναμοῦντος τῷ *ὅταν*· ὅτι δὲ οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον καὶ βάρβαρον, ὡς εἰκός, ὑποτακτικῆς ἀόριστον χρόνον τοῦ τύπου *ἔσομαι* = *ἔσωμαι*, τοῦτο γνωστὸν ἰδίᾳ ἐκ τῶν παρὰ Θεοδώρῳ τῷ Στουδίτῃ πολλῶν ἐκφραστικῶν παραδειγμάτων, ἅπερ ἅπαντὰ ἐστὶ χρόνον σημαντικὰ ἀόριστου καὶ ἰσοδυναμοῦσιν ἀπλῶς πρὸς τὸ *ὦμεν*.—Σελ. 176 5/6 *τοῦ ἐμψύχου καὶ ἡγιασμένου τοῦ Θεοῦ Λόγου ναοῦ*] Μακάριος ὁ Μακρῆς ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς IV, 346, «ὑπερουρανίῳ τοῦ Θεοῦ λόγῳ ἐμψύχῳ

ναῶν. — Σελ. 117, 6 ἐχμανῶς] οὕτως ἐν τῷ Α ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ Β ἐμμανῶς· τοῦ ἐχμανῶς ἕτερον παράδειγμα ὄρα παρὰ τῷ Φύλων II, 552, 12 Mang.

Σελ. 180. Σημειώσεις εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τοῦ Ἁγίου Λίθου ἀκολουθίαν. — Ὁ κῶδιξ, ἐξ οὗ αὕτη ἐλήφθη, οὐκ ἦν ἠριθμημένος ἐν τῇ Λαύρα ἔτει 1895-φ· πρόκειται δ' ἐν ταύτῃ τῇ ἀκολουθίᾳ οὐχὶ περὶ τοῦ Ἁγίου Λίθου τοῦ ἐν τῷ Κουβουκλίῳ τοῦ Ἁγίου Τάφου [ὄρα Ἀναλ. τ. II, σ. 147, 188, 420, 448, 449. III, σ. 61, 62, 64, 113, 117, 144], ἀλλὰ περὶ τοῦ ῥιζμαίου λίθου, ἐφ' οὗ ὁ Χριστὸς ἀποκαθηλωθεὶς ἐσυρνήσθη [Ἰωάνν. ιθ', 38-42]. Τὸν λίθον τοῦτον ἀποκοπέντα, ἀνδρομήκη δὲ ὄντα καὶ τὴν χροιάν ἐρυθρόν, εἶχεν ἐν ἑαυτῷ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου [Νικήτας Χωνιάτης, σ. 289]· τὸ πότε μέντοι καὶ πῶς ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Ἐφεσον ὁ λίθος ἐκεῖνος ἀνεκομίσθη, ἐκεῖθεν δὲ πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διδάσκει κατὰ λεπτόν Ἰωάννης ὁ Κίνναμος, "οὗτος" (ὁ Μανουήλ) λέγων "καὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ παλαιοῦ τοῦ χρόνου κείμενον λίθον ἱερὸν μεγαλοπρεπῶς εἰς Βυζάντιον ἀναγαγὼν (ἔτει 1169-φ) τοῖς τῆδε λοιποῖς ἀπέδωκεν ἁγίοις· ὅστις δὲ ὁ λίθος οὗτος καὶ ὄθεν εἰς Ἐφείων ἦλθε τὴν γῆν, ὁ λόγος ἐξῆς διηγήσεται. Τέλος ἤδη τὸ κατὰ τὸν σταυρὸν εἶχε τῷ σωτήρι μυστήριον καὶ παραλαβοῦσα τοῦτον ἡ μήτηρ ἀνέκλινέ τε ὕπτιον, ὡς νόμος, ἐπὶ τοῦ λίθου τοῦδε, καὶ ἐπιπεσοῦσα βύθιον ἀνώμωξεν, ὅποια εἰκὸς· μυρομένης δὲ τὰ δάκρυα τῷ λίθῳ πελάζοντα ἔτι καὶ νῦν ἀναπόνητα μένουσι· πρᾶγμα τεράστιον οἶον τοῦτον δὴ τὸν λίθον ἡ ἐκ Μαγδαλᾶ φασιν ἀναλαβοῦσα Μαρία ἐπλεῖ Ῥώμης εὐθύ, ἐφ' ᾧ καίσαρι ἐς ὄψιν ἐλθοῦσα Τιβερίῳ, Πιλάτου καὶ Ἰουδαίων τῶν ἀδίκων Ἰησοῦ κατερεῖ φρονεῦτων· ἀλλὰ τύχῃ τινὶ ἐς τὸν Ἐφείων λιμένα κατάρασα, αὐτὸν μὲν ἐνταῦθα ἔλιπεν, ἡ δὲ ἐκεῖθεν ἀφεῖσα ἐπὶ Ῥώμην ἀνήγετο· ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν ὁ λίθος ἐνταῦθα διετέλεσεν ὢν. Ἀχθέντα τοίνυν ἐς τὴν Δαμάλεως περαίαν, πομπῇ τοῦτον ἐκ Βυζαντίου διαδέχεται λαμπρὰ· ἐπλήρου δὲ ταύτην τὸ Ῥωμαίων τε γερούσιον ἅπαν καὶ ὅσον ἐν ἱεροπόλοις καὶ φίλοις

καὶ ἐν μονασταῖς ἦν. Λουκά τοῦ τηνικάδε τῆν ἐκκλησίαν ἰθύνοντος καὶ βασιλέως τέλους ἐκατέρου προαρχόντων· βασιλεὺς μέντοι καὶ τὸν ὦμον ὑπέσχε τῷ λίθῳ” (Κινν. IV, η’). Τοῦτον μὲν οὖν τὸν λίθον ἐξ Ἐφέσου μετεκόμισεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ αὐτοκράτωρ Μανουήλ ὁ Κομνηνός, ὡς ἡ πρὸς τὸν λίθον αὐτὸν ἄσματικὴ διδάσκει ἀκολουθία, καταθέμενος αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος· ποιητῆς δὲ τῆς ἀκολουθίας ἐστὶν ὁ χρονογράφος Σκυλίτζης (ὄρα σ. 181) Γεώργιος. οὗ καὶ ἕτεροι σφῆζονται τύποι ἀνέκδοτοι ἄσματικοὶ κανόνες [Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκη, τ. III, σ. 145, 349. L. Allatii de Georgiis ἐν τῇ Bibliotheca graeca τῶν Fabricii-Harles, τ. XII, σ. 37). — Σελ. 181, 2/3 *πλάκας - - παροισιρήσαντος*] Ἐξόδου λβ’, 19 || 11 *λίθον ἰὸν ἀκρόγωνον*] Ἡσαίου κη’, 16. Ψαλμ. ιζ’, 22. Ἐφσα. β’, 20. Πέτρου 1, β’. 6 || 18 *προσοίσωμεν*] ὄρα Ἡσύχιον· «οἴσωμεν κομίσωμεν, φέρωμεν, ἄξωμεν»· ἀλλὰ καὶ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐμόρφωσε τὸ ἀντεισοίσωμεν, ὃ κακῶς ὁ Αὐντραγ διώρθωσε εἰς «φέρε - - ἀντεισοίσωμεν» [Κατηχ. σ. 22] || 23/25 *Ἐπλήρωσε - - ἔνιμιον*] Ἡσαίου κη’, 16 || 31 *τὴν πέτραν - - βλύζουσαν*] Ἐξόδου ιζ’, 6. — Σελ. 182, 4/6. Πρβλ. Ἄσμα Ἀσμάτων, γ’, 11· «θυγατέρες Σιών, ἐξέλθατε καὶ ἴδετε ἐν τῷ βασιλεῖ Σαλωμών, ἐν τῷ στεφάνῳ ᾧ ἐστεφάνωσεν αὐτὸν» κτλ. || 11 *ὄρος ἄμιγον, λίθος (ἐξ) οὗ ἐιμήθη*] ἐκ μετρικῆς ἀνάγκης προσθετέον ὧδε τὸ ἐξ· ὄρα καὶ σελ. 188 23, ἔνθα ὁ Σκυλίτζης ἔγραφε· «τὸ ὄρος - - ἐξ οὗ ἀλάξουσος λίθος, Χριστός, τέτμηται». Πρβλ. Δανιήλ β’, 34· «ἀπεσχίσθη λίθος ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν». Ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Εὐχαίτων ἐν τινι τροπαρίῳ γράφει· «Χαῖρε ὄρος ἀλάξουτον - -, ἐξ οὗ ἐτμήθη λίθος, τὰ εἶδωλα συντρίβων» κέ [Νικοδήμου Θεοτοκάριον, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1849, σ. 125]. Τὸ ὄρος καὶ τὸν λίθον αὐτὸν, ὃν ἄτμητον καὶ ἀλάξουτον Σκυλίτζης ὠνόμασεν, ἕτεροι μελωδοὶ συνωνύμως ὀνομάζουσιν ἀλατόμητον, ὡς ὁ Εὐχαίτων καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός [Anthologia graeca carm. christianorum, σ. 233], καὶ ἀχειρόμητον [Εἰρημολόγιον, Βενετία 1888, σ. 80. Θεοτοκάριον, σ. 95]. — Σελ.

185, 1 *σὺν ῥῥαῖς ἐφυμνίοις*] πρβλ. σ. 187, 12 «ὕπαντῶντας ῥῥαῖς σὺν ἐφυμνίοις» = σὺν ἐφυμνίοις ῥῥαῖς || 14 *ἐνείληται*] οὕτω γραφε ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι *ἐνείληται* ὅρα Ἑσύχιον ἐν τῇ λέξει ἐνείληται. — Σελ. 187, 25 *βίβλω σῳζομένων*] πρβλ. Φιλίπ. δ', 3 «ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλω ζωῆς». Ἐβρ. ιβ', 23 «ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων»· περὶ δὲ τῶν *σῳζομένων* ὅρα Λουκᾶ ιγ', 23. Πράξ. β', 47. Κορινθ. 1, α', 18. Κορινθ. 2, β', 15. — Σελ. 188, 3 *ὀθόνια λιπῶν*] πρβλ. Λουκ. κδ', 12. Ἰωάνν. κ', 6.

Σελ. 190. Σημειώσεις τινές εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Σάβα τοῦ Νέου. — Τὸ ἐν τῷ Βατοπεδινῷ κώδικι ἀπόγραφον τούτου τοῦ βίου εἶδε καὶ Πορφύριος ὁ Οὐσπένσκης, ἀντιγραψάμενος ἐξ αὐτοῦ τεμάχη τινά· ὅρα δὲ ταῦτα ἐν τῇ Ἱστορίᾳ Αἰθιοπ. Часть III. Отдѣл. второе. Ἐν Πετροπόλει 1892, σ. 657, 658, 726, 727. — Σελ. 321-324. Ὅρα Ἰωάνν. Καντακουζηνῷ τ. II, σ. 209-211· «ἃ οἱ ἐν Ἀθῶ ἀναγνόντες καὶ προσήκουσαν αὐτοῖς τὴν ὑπὲρ τῶν τοιούτων σπουδὴν καὶ προθυμίαν οἰηθέντες, οἷα δὴ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας ἐσομένην, καὶ παραθήξαντες ἀλλήλους, ἐκ πάντων ὅ τε πρῶτος ἐκλεγέντες Ἰσαάκ, ἀνὴρ τίμιος καὶ ἀρετῆς εἰς ἄκρον ἐλλητικῶς, καὶ ὁ τῆς Λαύρας ἡγούμενος Μακάριος, καὶ ἕτεροι τῶν κατὰ τὸ ὄρος φροντιστηρίων ἡγουμένων οὐκ ὀλίγοι· σὺν τούτοις δὲ καὶ ὁ χρόνῳ ὕστερον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας πατριάρχης γεγωνῶς, εἰς τὸν ἱερέων ἔτι τότε χορὸν τελῶν Κάλλιστος, καὶ Σαβάς, ὃς πρὸς τῇ Βατοπεδίου μονῇ τὸν ἀσκητικὸν ἔγυε δρόμον καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ θαυμασίους ἐπεδείξατο ἀγῶνας, εἰς Βυζάντιον ἀφίκοντο· βασιλίδι τε συγγεγόμενοι, καὶ πατριάρχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν συνωμοτῶν παρόντων, “Ἡμεῖς” ἔφασαν “τὴν κατασχοῦσαν Ῥωμαίους ὀρώντες συμφορὰν, δευνὰ μὲν ὠμέμεθα τὰ πραττόμενα καὶ πέρα δευνῶν· οὐδὲν δὲ πλέον πρὸς ἐπικουρίαν καὶ ἀποτροπὴν τῶν δευνῶν δυνάμενοι συμβάλλεσθαι, τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων ἐδεόμεθα Θεοῦ, τοῦ μόνου στήσαι δυνάμενου τὰς προσδοκωμένας συμφοράς. Νυνὶ δὲ τὸ διεστηχὸς

τῶν Ῥωμαίων ἰδόντες μέρος ἀσμένως χωροῦν πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ μάλιστα ἔπερ δόκησιν παρεῖχε τὴν αἰτίαν παρασχέσθαι τῆς διαφορᾶς, καὶ Θεῷ τῷ τῆς εἰρήνης χορηγῷ πολλὰς χάριτας ὁμολογήσαντες καὶ γῆρας καὶ σωματικὴν ἀσθένειαν καὶ τοὺς περὶ τὴν ὁδοιπορίαν πόνους παριδόντες, ἤχομεν δεησόμενοι καὶ ὑμῶν, δέχεσθαι τὴν εἰρήνην καὶ μὴ διὰ φιλονεικίαν τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν νῦν τε διαφθειρομένην περιορᾶν καὶ ἔτι δεινότερα προσδοκωμένην πάσχειν, ἂν μὴ ταχέως ὁ πόλεμος καταλυθῆ. Ἐλεον οὖν καὶ αὐτοὶ λαβόντες τῶν ὁσημέραι χεομένων αἱμάτων καὶ τῶν δεσποτωτηρίοις κατεχομένων καὶ τῶν ἐλαυνομένων καὶ ἀνήκεστα πασχόντων ἀνθρώπων, κυρώσατε τὴν εἰρήνην καὶ τῶν πολλῶν καὶ χαλεπῶν κινδύνων ἀπαλλάξατε Ῥωμαίους, ὡς ἂν Θεός τε ὁ τῆς εἰρήνης χορηγὸς δοξασθῆ καὶ βασιλὶς τε καὶ πατριάρχης καὶ ὑμεῖς ἢ σύγκλητος οὐ παρὰ πάντων μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῶν ταπεινῶν ἀξίας κομίζησθε εὐχαριστίας τῆς προθυμίας τῆς περὶ τὰ καλὰ καὶ τῆς κηδεμονίας τῶν διὰ τὸν πόλεμον ἀπανταχοῦ διαφθειρομένων ἀνθρώπων ἀναιτίων". Πρὸς ταῦτα βασιλὶς μὲν οὐδὲν ἔπασχε δεινόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ γνώμην ᾤετο εἰρησθαι αὐτῇ τοὺς λόγους». — Σελ. 324, 23. Ὁ Φιλόθεος ἀπεσιώπησε τὰ γενόμενα περὶ τοὺς Ἀγιορείτας ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τῶν ἀντικαντακουζηνῶν. Ὅρα Καντακουζ. τ. II, σ. 212-213. «Παρεκάλουν τε (οἱ ἀντικαντακουζηνοὶ) τοὺς δῆμους ὑπὲρ τῶν βασιλέως παίδων, ὄρφανῶν ὄντων πατρός, ἀγανακτεῖν καὶ ἀμύνεσθαι τὸν ἀδικοῦντα· οὗ δὴ ἕνεκα ἐσκέψαντο συγκροεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς μοναχοὺς, καὶ Μακάριον μὲν τὸν Λαύρας ἡγούμενον, Θεσσαλονίκης μητροπολίτην ἀποδείξαντες, ἔπεισαν οὐ πρὸς τοὺς ἄλλους μόνον διενεχθῆναι μοναχοὺς καὶ Καντακουζηνισμόν αὐτῶν κατηγορεῖν, ὅτι δὴ τὸν φίλον ὄρωντες ἀπολεισθαι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πολέμου κινδυνεύοντα, ἐν ζήλου μοίρα καὶ τῆς πρὸς τὰ βελτίω συμβουλῆς ἤκουσιν ἐκείνῳ βοηθήσοντες· ἀλλὰ καὶ βασιλέως πολλὰς καταχέειν λοιδορίας καὶ οὐδὲν ἐκείνων ἀπολείπεσθαι τὴν εἰς αὐτὸν πικρίαν. Ὅθεν καὶ γενόμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ οὐδενὸς τῶν ἐκεῖσε τολμηθέντων ἐπὶ ὠμότητι καὶ πονηρίᾳ βεβοημένων ἀπελείπετο· πρῶτον

δὲ ἐν τῇ μονῇ τῇ προσαγορευομένη Πέτρα ἀπρόσιτον μένειν κατεδίκασαν, προνοίας τῆς εἰς τὸ σῶμα προσηκούσης οὐδεμιᾶς ἀποτερήσαντες· Σαβάν δὲ διὰ τὸ ἀρετῇ τῶν ἄλλων ὑπερέχειν καὶ γνωριμώτατον τοῦ βασιλέως φίλων εἶναι, ἐπεὶ μὴ συμφρονεῖν αὐτοῖς ἐβούλετο, ἐν ἐτέρᾳ μονῇ τῇ Χώρα προσαγορευομένη μένειν καὶ αὐτὸν ἐψηφίσαντο ἀπρόσιτον βουλομένων δὲ καὶ προνοίας ἀξιούων πολλῆς, οὐ κατεδέξατο, μὴ δίκαιον εἶναι, φάσκων, ἐκ τῶν αἵμασι καὶ φόνοις χαιρόντων τι λαβεῖν· τοῦτο δὲ μόνον εἰπών, ὡς τὸν ὑπὸ Θεοῦ φρουρούμενον οὐδεμιᾶ τινι μηχανῇ δυνατὸν ὑπ' οὐδενὸς διαφθαρῆναι, ἡσυχίαν ἤγε· τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν, οὐ μάλιστα ἀξιολόγοις οὔσι, τὴν εἰς τὰς ἰδίας μονὰς ἐπέτρεπον ἐπάνοδον. Περὶ μὲν οὖν τὴν τῶν μοναχῶν πρεσβείαν τοιαῦτα πατριάρχῃ καὶ τοῖς συνωμόταις ἐτέλεῖτο».—Τὰ ἐν τῷ βίῳ τοῦ ὁσίου Σάβα τυπωθέντα ἐσφαλμένως ὄρα ἐν ταῖς σελ. 414-416· νῦν δὲ σημειοῦνται ὧδε τὰ ἐν τῇ τυπώσει τοῦ κειμένου παραλειφθέντα τῶν κωδίκων ἀναγνώσματα.—Σελ. 196, 13 *ὑπέδειξε*] *ἐδίδαξε* M.—Σελ. 205, 7 *γινόμενου* B || 19 *καταβαλλόμενος* B.—Σελ. 208, 31 *ὥσπερ*] *ὥσπερ* BM· ἴσως· «ὥσπερ δὴ τοῖς ἐκεῖ νόμος».—Σελ. 209, 12 *νότοις* B.—Σελ. 211, 22 *καίτι* B || 23 *ἐπιτήδεια* B.—Σελ. 216, 24 *ἐπιρίπει* B.—Σελ. 217, 1 *μόνης* B.—Σελ. 218, 11 *πάνζῶον ἐμπιπλὼν* M.—Σελ. 220, 28 *λύσαν* B.—Σελ. 222, 2 *ἐγκυμένης* B || 29 *ὅποσοῦν* B.—Σελ. 225, 1 *ὅσο* B || 24 *ἀπήγη* B.—Σελ. 228, 13 *ἀοίδημον* B || 20 *πεφυκῶς* B.—Σελ. 229, 2 *φιλονικεῖς* B.—Σελ. 232, 11 *φροβερότερος* B.—Σελ. 235, 13 *τὸ μέσον* B.—Σελ. 243, 20 *ἀρχὴν ὑπόπιενον* M.—Σελ. 244, 15 *τε* M, *σοῦ* B.—Σελ. 245, 27 *ἐανιοῦ* M, *αὐτὸν* B || 28 *ὦ*] *ἐκ* B.—Σελ. 250, 29 *ἰσχυρότερα* B.—Σελ. 251, 5 *ἐρριμένω* B.—Σελ. 256, 9 *Κλεώπαν* B || 25 *καὶ ἀιτροφῶν* B.—Σελ. 227, 1 *δοματίου* B || 12 *πανπληθεῖ* B.—Σελ. 260, 5 *προλαβοῦσα* B.—Σελ. 264, 8 *αὐτοῖς*] *αὐτῆς* B.—268, 9 *δαμιλείαν* BM.—Σελ. 277, 8 *θεριούς* B.—Σελ. 278 *θεολογία* M, *θεολόγοις* B.—Σελ. 279, 22 *ἐσομένης* B.—Σελ. 288, 25 *ἐτέροθεν* B.—289, 16 *μηδοποσιοῦν* B.—

Σελ. 291, 12 προσβάλλων B.—Σελ. 296, 4 σύνεσις M, σύνθεσις B.—Σελ. 302, 31 περιόψει B.—Σελ. 303, 32 ἐθέλοις B.—Σελ. 304, 30 συμπαραμένει^{οι} B.—Σελ. 309, 16 φορητῶ B.—Σελ. 310, 16 ἀναζεῖ B || 29/30 ταύτην] τούτων B.—Σελ. 311 ἐπεπήγεισαν MB.—Σελ. 332, 4 τοῦτο B || 12 ἄνειμι B.—Σελ. 327, 3 μέντι B.—Σελ. 329, 16 ἐνόση B.—Σελ. 330, 16 ἀπώνασθαι B || 17 ὠφελήθῶσι B || 22 αὐθάσσου B || 22/23 ἀπὸ πέμποντος B.—Σελ. 334, 8 μνηθεὶς θειοτέρας M.—Σελ. 349, 7 θεωρήσομεν B.—Σελ. 351, 17 φιλαλήλω B.—Σελ. 353, 9 ἐκπίλου B || 10 ἐπισκοιοῖ M.—Σελ. 356, 11/12 προβαίνει B || 23 καιηλεγμένων B.—Σελ. 357, 17 ἔχρησε B.—Ἐν τῷ B αἱ μεμονωμένοι προθέσεις εἰσὶν ἠνωμένοι σχεδὸν ἀπανταχοῦ ταῖς ἐπομέναις αὐταῖς λέξεσι, ταῖς ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομέναις.

ΠΙΝΑΞ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Ἄαρὼν ὁ ἀδελφὸς τοῦ προφήτου Μωϋσέως.—17, 25, 50, 421.	269, 270, 272, 274, 279, 289, 300, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 348, 349, 355, 366, 367, 368, 372.
Ἄβασσάν.—123, 124, 125, 422.	355, 366, 367, 368, 372.
Ἄββακούμ ὁ προφήτης.—110.	Ἄγια Πόλις=Ἱερουσαλήμ.—145, 382.
Ἄβελζούς, νομοθέτης Ἰουδαῖος, υἱὸς τοῦ Γαμαλιήλ.—30, 58, 60, 61, 419.	Ἄγιος Λίθος, ἐφ' οὗ ἐσμυρνίσθη ὁ Χριστός.—180 κέ. 424.
Ἄβιβος, υἱὸς τοῦ Γαμαλιήλ. — 31, 33, 39.	Ἄγιου Τάφου Κουβούκλιον.—424.
Ἄβραάμ ἢ Ἄβραάμ ὁ προπάτωρ.—16, 49, 50, 71, 155, 218, 229.	Ἄδὰμ ὁ προπάτωρ.—110, 152, 156, 165, 368, 371, 374, 381.
Ἄβραάμιος ὁ ἅγιος.—377, 378.	Ἄδης.—5, 183, 367, 368.
Ἄβραμιαῖαι ἀρεταί.—155.	Ἄδριανός, μαθητῆς τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος.—125.
Ἄβυδος.—65.	Ἄδρίας.—126.
Ἄγάθων ὁ ἅγιος ἀββᾶς.—352.	Ἄειλέα=Ἄειλά (κωδ. Ἄχιλέα). —94, 421.
Ἄγαρ.—144, 145.	Ἄθανάσιος, καθολικὸς τῶν Ἰακωβιτῶν.—146, 147.
Ἄγαρῆνοί.—177.	Ἄθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου λάρα.—180, 190, 321, 402, 418, 424, 426.
Ἄγγελος, Ἄγγελοι. — 11, 14, 17, 25, 26, 27, 29, 42, 43, 44, 47, 52, 62, 64, 65, 71, 77, 81, 105, 110, 111, 158, 184, 200, 219, 220, 232, 254, 259, 260, 263, 266,	Ἄθανάσιος ὁ Μέγας.—254, 278.
	Ἄθανάσιος μεγαλομάρτυς ὁ ἐν τῷ Κλύσματι.—360 κέ.

- Ἄθανάσιος, πατριάρχης Κων-
σταντινουπόλεως.—419.
- Ἄθῆναι.—290.
- Ἄθηνογένης ὁ ἅγιος μάρτυς. —
401.
- Ἄθως.—190, 199, 210, 213,
236, 241, 293, 298, 301,
320, 327, 330, 426.
- Αἰγαῖον πέλαγος.—241, 323.
- Αἴγυπτιά.—149, 258.
- Αἴγυπτιακὴ ἀρχή.—362.
- Αἰγύπτιος, Αἰγύπτιοι. — 144,
145, 367, 403.
- Αἴγυπτος. — 50, 51, 84, 85,
91, 92, 98, 120, 133, 140,
144, 145, 174, 361, 362.
- Αἰθιοπία.—367.
- Αἰλιέων πόλις = Ἱερουσαλήμ. —
1, 2, 4.
- Ἀκέφαλοι.—163.
- Ἀκίνδυνος (Γρηγόριος). — 332,
335.
- Ἀλεξάνδρεια.—3, 4, 84, 123,
144, 146.
- Ἀλεξανδρεὺς, Ἀλεξανδρεῖς. —28,
56, 142.
- Ἀλεξανδρέων πόλις = Ἀλεξάν-
δρεια.—4, 361.
- Ἀλέξανδρος συγγραφεὺς. — 40,
45, 63, 66.
- Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών.—83.
- Ἀλέξανδρος (ἐπίσκοπος Ἀλεξαν-
δρείας).—333.
- Ἀλώνη.—131.
- Ἀμορραῖοι.—50.
- Ἄνανίας ὁ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν
Ἀποστόλων ἀναφερόμενος. ---
85, 112.
- Ἀναστασίας τῆς ἁγίας μάρτυρος
ναὸς ἐν Ἐρεσσῶ τῆς νήσου
Λέσβου.—178.
- Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου βίος. —
391, 392.
- Ἀνατολή.—127, 170.
- Ἀνδράγαθοι.—34, 36, 411.
- Ἀνδρέας Ἱεροσολυμίτης.—169 κέ.
422, 423.
- Ἀνδρέας (Παλαιολόγος, Θεσσαλο-
νικεύς).—327, 328, 329, 330.
- Ἀνδρόνικος β' ὁ Παλαιολόγος. —
210, 291, 419.
- Ἀντιόχεια.—2, 3, 286.
- Ἀντιοχέων ἐκκλησία.—146.
- Ἀντίοχος τριβούνος.—17.
- Ἀντώνιος ὁ μέγας ὄσιος. — 84,
85, 88, 90, 91, 92, 103,
118, 120, 121, 122, 123,
255, 257, 273.
- Ἄνω Θηβαῖοι.—361.
- Ἀπάμεια Συρίας.—4.
- Ἀπελλῆς ὁ καὶ Ναόδωρος.—385.
- Ἀπόλλων.—2, 14.
- Ἀποστόλων Πράξεις. — 31, 85.
- Ἄραβες.—262, 375.
- Ἀραβικὸς λόκος.—331.
- Ἄρειανοί. — 120, 125.
- Ἄρειος.—160, 335.
- Ἄρισταινέτη συγγραφεὺς. — 90,
118.
- Ἄριστοτέλης.—19.

- Ἄρχάγγελοι.—11, 17, 182, 232, 411.
 Ἄρχελάος τις.—21.
 Ἄσια.—216.
 Ἀσιανοί.—56.
 Ἀσκάλων.—43, 65, 397.
 Ἀττάλεια.—369.
 Αὐγουστοευφρατησιῶν ἐπαρχία.—361.
 Ἀφροδίτη.—114.
 Ἀφροδιτῶν πόλις.—120, 122.
 Ἀχαιμενίδαι.—210, 214.
 Ἀχιλέα=Ἀειλέα.—94.
 Ἀχιλλεύς.—83.
 Βαβυλῶν, πόλις τῆς Αἰγύπτου.—120.
 Βαβυλωνία.—393.
 Βαΐσανός διάκονος.—120, 122.
 Βάχχος ὁ μεγαλομάρτυς.—361.
 Βαπτιστής=Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος.—263, 290.
 Βάρβαρος.—246.
 Βαρβάρων γῆ.—129.
 Βάρδας ὁ καΐσαρ.—409.
 Βαρλαάμ ὁ Καλαβρός.—331.
 Βασάν.—50.
 Βασίλειος ὁ Μέγας.—255.
 Βασιλεύουσα=Κωνσταντινούπολις.—400, 419.
 Βασιλῆς τῶν πόλεων=Κωνσταντινούπολις.—57, 59, 66, 412.
 Βατοπέδιον.—1, 137, 169, 190, 215, 299, 326, 329, 426.
 Βελίαρ.—325.
 Βίβλος συριακή.—29.
 Βίβλος ἡ παναγία.—48.
 Βιτόλιον.—119.
 Βλάσσα τῆς Σικελίας.—126, 422.
 Βλαχέρναι.—176.
 Βουκόλια ἐν Αἰγύπτῳ.—133.
 Βρεβίλιμβον, ἐμπόριον τῆς Δαλματίας.—131, 422.
 Βρούχιον, χωρίον πλησίον Ἀλεξανδρείας.—123, 124, 125.
 Βυζάντιοι.—241, 293.
 Βυζάντιον.—40, 41, 42, 43, 291, 323, 338, 424, 426.
 Γαβριήλ ὁ Ἀρχάγγελος.—6, 269.
 Γαβριήλ Λημναῖος, προηγούμενος τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου 1776.—419.
 Γάδαιρα.—279.
 Γάζα.—85, 90, 91, 92, 96, 100, 118.
 Γαζαῖοι.—91, 97, 124.
 Γαζαίων πόλις.—84.
 Γαληνός.—19.
 Γαλιλαία.—386, 388.
 Γαλιλαῖοι.—3, 4.
 Γαλιλαῖον μυστήριον.—6, 411.
 Γαμαλιήλ ὁ νομοδιδάσκαλος.—29, 30, 32, 33, 34, 36, 38, 39, 57, 58, 60, 61.
 Γεννάδιος, προηγούμενος τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου 1776.—419.
 Γεντιλίων σχολή.—361.
 Γερασίμου τοῦ ἀββᾶ βίος.—396.
 Γεώργιος Δαμασκηνός, πατὴρ τοῦ

- ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου.—170.
 Γεώργιος Σκυλίτζης.—425.
 Γιεζί.—95.
 Γολιάθ.—147, 186.
 Γολινδοῦχ τῆς ὁσίας βίος 392-396, 408.
 Γραφή ἢ Γραφαὶ αἱ ἱεραὶ.—3, 9, 15, 31, 33, 34, 49, 60, 71, 76, 88, 100, 107, 113, 140, 171, 195, 197, 248, 252, 326, 327, 364.
 Γρηγορία, μήτηρ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου. — 170.
 Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. — 272, 278.
 Γρηγόριος ὁ Θαυματουργός. — 345.
 Δαιμόνιον, Δαιμόνια. — 44, 66, 94, 133, 134.
 Δαίμων, Δαίμονες.—6, 12, 19, 22, 23, 24, 44, 77, 81, 85, 86, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 114, 117, 126, 127, 133, 221, 223, 224, 229, 232, 261, 270, 304, 362, 364, 365, 371, 376, 381, 411.
 Δαλματία.—129, 131.
 Δαμάλεως περαία.—424.
 Δαμασκηνός (Ἰωάννης). — 254, 255, 270, 404, 405.
 Δαμασκηνῶν ἐθνάρχης.—211.
 Δαμασκός.—139, 170, 286, 288.
 Δαματαλία ἢ Δαματαλιά.—34, 36.
 Δανιὴλ ὁ προφήτης.—83, 188, 268, 269, 283, 394, 405.
 Δανιὴλ ὁ στυλίτης.—345.
 Δαυὶδ ὁ προφήτης. — 71, 72, 105, 108, 147, 175, 182, 184, 185, 186, 194, 213, 221, 222, 230, 348.
 Δέκιος αὐτοκράτωρ.—388.
 Δελεγαβριά.—34, 36.
 Δεσποτικὸς Τάφος.—244.
 Διάβολος.—15, 22, 26, 52, 56, 58, 86, 102, 105, 124, 167, 249, 364, 366, 374.
 Διογένης ὁ κωνικὸς.—332.
 Διόδωρος ἅγιος μάρτυς.—384.
 Διοκλητιανὸς αὐτοκράτωρ.—1, 2, 3, 8, 17, 27, 360.
 Διομήδους τοῦ ἁγίου μάρτυρος μοναστήριον ἐν Κωνσταντινουπόλει.—292.
 Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης.—254.
 Διονυσίου μονὴ ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὁρει.—151, 169, 392.
 Δοσίθεος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—399.
 Δημήτριος ὁ μεγαλομάρτυς διήγησις περὶ τῆς σκέπης τοῦ τάφου αὐτοῦ.—400, 401.
 Διὸς προάστειον.—384.
 Δρακόντιος ἐπίσκοπος.—120.
 Δριμέως ὀχύρωμα ἐν Κρήτῃ. — 177.
 Δύστρος.—323.
 Ἑβραϊκὰ ὀνόματα.—46.

- Ἑβραῖοι.—39, 46, 66, 363.
 Ἑβραίων γλώττα.—79.
 Ἑδεσσα.—370, 371, 378, 380, 382, 383, 391.
 Ἑδνα, σύζυγος Γαμαλιήλ.—33.
 Ἑλεμίας, υἱὸς τοῦ Γαμαλιήλ.—33.
 Ἑλευθέριος, ἐπίσκοπος Ἱεριχοῦντων.—39.
 Ἑλευθερούπολις.—89.
 Ἑλισσαῖος ὁ προφήτης.—238.
 Ἑλλάς.—291.
 Ἑλληνας.—55, 56, 77, 361, 365, 419.
 Ἑλληνικὸς βίος.—19.
 Ἑλληνίς.—2.
 Ἑλληνισμός.—66.
 Ἑλλήσποντος.—241, 323.
 Ἑλπίδιος ἀπὸ ὑπάρχων.—118.
 Ἑμμανουήλ=Χριστός.—6.
 Ἑξώπουλα τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ.—32.
 Ἐπίδαυρος.—129, 130.
 Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρου.—83.
 Ἐπιφί· μὴν αἰγυπτιακός.—367.
 Ἐρισσός=Ἐρεσσός.—178.
 Ἐρμῆς ὁ Τρισμέγιστος.—19.
 Ἐρυθρὰ Θάλασσα.—50, 94, 131, 360, 363, 367.
 Ἐσταυρωμένος.—3, 4, 7, 8, 9, 10, 15.
 Ἐθαγγέλια.—31, 92, 99, 116, 251, 270. Ἐθαγγελίων καιρός.—356.
 Ἐθαγγέλιον.—30, 110, 126, 134, 209, 271, 272.
 Τὰ Ἐυγενίου ἐν Κωνσταντινουπόλει.—174.
 Ἐυλάλιος ὁ συναγαγὼν τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Προκοπίου.—17.
 Ἐυνόμιος ὁ αἵρεσιάρχης.—160.
 Εὐριπος.—290.
 Εὐστράτιος, πρεσβύτερος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.—395, 408.
 Εὐστράτιος ὁ ὄσιος, ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀγαύρου.—408.
 Εὐτόνιος ὁ Σεβαστῆς ἐπίσκοπος.—39.
 Εὐτυχῆς ὁ αἵρεσιάρχης.—162, 163.
 Εὐφρατησίων· ὄρα Αὐγουστοεφρατησίων.
 Ἐφρασίων γῆ καὶ λιμὴν.—424.
 Ἐφεσος.—216, 424, 425.
 Ἐφά.—180, 183, 186.
 Ἐωσφόρος.—114.
 Ζαζάνους, μαθητῆς τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος.—126, 128, 134, 421.
 Ζανάνους «ἀπὸ τοῦ Μαΐουμαᾶ».—96, 421.
 Ζαχαρίας, πατὴρ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.—273.
 Ζεῦγμα τὸ ἐν τῷ Σταυρίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.—45, 67.
 Ζωῆς Τάφος=Ἅγιος Τάφος.—243.
 Ζωσιμαῦς ὁ ἄββᾶς.—258.
 Ἴηλιὸς ἢ Ἡλίας ὁ προφήτης.—156, 218.
 Ἡράκλεια ἢ Θρακικὴ.—291.

- Ἡράκλειος ὁ αὐτοκράτωρ.—145, 146, 147, 148.
 Ἡρακλῆς.—2.
 Ἡσαΐας ὁ προφήτης.—86, 150, 195, 211, 224, 236, 280, 307, 313, 314, 320, 357.
 Ἡσύχιος, μαθητὴς τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος.—117, 125, 128, 133, 134, 135.
 Θαβαδά, κόμη ἐγγὺς τῆς πόλεως Γάζης.—84, 420.
 Θαβῶριον ὄρος. — 253, 255, 256, 270, 272.
 Θάμαρις, μήτηρ τῆς ἁγίας Θέκλης.—107.
 Θέκλα ἡ πρωτομάρτυς.—107.
 Θεοδοσία συγκλητική. — 2, 4, 9, 13.
 Θεοδοσία, σύζυγος τοῦ καίσαρος Βάρδα.—409.
 Θεοδοσίος β' ὁ αὐτοκράτωρ.—31.
 Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου λαύρα.—140.
 Θεοδώρα Ῥαούλαινα Καντακουζηνή ἡ Παλαιολογίνα.—397.
 Θεοδώρητος, ἐπίσκοπος Κύρρου.—359.
 Θεόδωρος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—171.
 Θεόδωρος, οἰκονόμος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων.—172.
 Θεόδωρος ὁ Στουδίτης. — 423, 425.
 Θεόδωρος ὁ Γραπτός.—397.
 Θεομήτωρ.—69, 318.
 Θεοφάνης ὁ ὁμολογητὴς.—397.
 Θεσσαλονικεῖς.—213, 293, 326, 327.
 Θεσσαλονίκη.—192, 193, 194, 212, 214, 241, 293, 326, 329, 400, 427.
 Θετταλία. — 210.
 Θετταλοί. — 192, 195.
 Θηβαῖοι: Ἄνω Θηβαῖοι.
 Θράκη.—210, 291.
 Ἰακώβ ὁ προσπάτωρ. — 16, 50, 183. Λίθος τοῦ Ἰακώβ. — 378, 380.
 Ἰακωβίται.—146.
 Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος.—80.
 Ἰάκωβος ὁ ἐκ Καρπενησίου, Βατοπεδινὸς ἀρχιμανδρίτης.—190.
 Ἰβήρων μονὴ ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει.—422.
 Ἰεριχόντων ἐπίσκοπος.—39, 40.
 Ἰεριχώ.—173.
 Ἰερὸν τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ.—33.
 Ἱεροσόλυμα, Ἱερουσαλήμ. — 7, 29, 31, 32, 39, 40, 41, 45, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 66, 67, 74, 79, 80, 93, 137, 143, 144, 145, 146, 150, 151, 171, 172, 173, 195, 200, 215, 243, 245, 247, 286, 297, 380, 419, 424.
 Πνευματικὴ Ἱερουσαλήμ = Ἄθως.—320.
 Ἰερώνυμος. — 82.
 Ἰλαρίων ὁ μέγας ὕσιος.—82-136, 420 κέ.

- Ἰλιάς κακῶν.—194.
 Ἰνδικὰ πέμματα.—315.
 Ἰορδάνης ποταμός.—151, 153, 159, 162, 163, 164, 245, 247, 257, 258, 261, 263, 283, 374.
 Ἰουβενάλιος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—80.
 Ἰουδαία.—29, 144, 195.
 Ἰουδαῖοι.—3, 5, 32, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 55, 56, 66, 76, 77, 78, 155, 386, 424.
 Ἰουδαίων συναγωγή.—357.
 Ἰουδαίων δῆμος.—211. Ἰουδαίων φατρία.—263. Ἰουδαίων συνέδριον.—255. Ἰουδαίων πάθη.—194. Ἰουδαῖος ἔμπορος ἐν Σικελίᾳ.—128.
 Ἰούδας ὁ προδότης.—71, 335.
 Ἰουλιανή, σύζυγος Ἀλεξάνδρου συγλητικοῦ.—41, 63, 64, 66, 67, 420.
 Ἰουλιανός ὁ Ἀποστάτης.—124, 125.
 Ἰουστινιανός ὁ Ῥινότμητος.—172, 173.
 Ἰσαάκ ὁ προπάτωρ.—16, 50.
 Ἰσαάκ, μαθητῆς τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου.—120, 121.
 Ἰσαάκ, πρῶτος τοῦ Ἁγίου Ὄρους.—426.
 Ἰσίδωρος α', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—340.
 Ἰσμαηλίται.—145, 245, 247, 264, 285.
 Ἰσραήλ.—50, 155, 181, 182, 252, 370, 409.
 Ἰταλικὰ πέμματα.—316.
 Ἰταλικός, χριστιανός ἐκ Γάζης.—96, 97.
 Ἰταλοί.—210, 224, 232, 233, 331.
 Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.—254, 255, 270, 404, 405, 425.
 Ἰωάννης ὁ Θεολόγος.—30, 33, 104, 105, 108, 256, 272, 424.
 Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος.—84, 156, 159, 164, 175, 218, 273.
 Ἰωάννης, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—31, 34, 37, 39, 40, 45, 62, 80.
 Ἰωάννης Ἀλεξανδρέως.—140, 142.
 Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων.—144.
 Ἰωάννης, πάπας Ῥώμης.—148.
 Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς.—137.
 Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός.—336.
 Ἰωάννης ὁ Καλέκας.—338, 340.
 Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.—359.
 Ἰωάννης πρεσβύτερος.—368, 371, 372, 373, 375, 376, 378, 379, 380, 382, 383.
 Ἰὼβ ὁ δίκαιος.—99, 102, 141, 216, 218, 413.
 Ἰωνᾶς ὁ Σαβαίτης.—397.
 Ἰώσηπος.—194.
 Ἰωσήφ (ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας).—71, 180, 184, 186, 188, 189.

- Ἰωσήφ ὁ πάγκαλος.—405.
 Ἰωσήφ (ὁ Ἰακώβου).—174.
 Ἰωσήφ ὁ Καλοθέτης.—423.
 Κάδης ἔρημος.—114.
 Τὰ Καϊουμά.—401.
 Καινή Διαθήκη.—271.
 Καῖσαρ.—365.
 Καισαρέων πόλις ἐν Παλαιστίνῃ.—8, 10, 17.
 Κάλλιστος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—426.
 Καντακουζηνισμός.—427.
 Καλχηδών.—44.
 Καπαργαμαλά.—32, 79.
 Καπαρκαταμή κόμη.—33.
 Καρακάλλα μονή ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει.—422.
 Καρμενά ἢ Κάρμενα.—385, 388.
 Καρμήλιος.—156.
 Κηδάρ.—32.
 Κιλικία.—28.
 Κλαυδιανὸς ὁ ἅγιος μάρτυς.—384.
 Κλεόπας.—256, 415.
 Κλύσμα τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης.—360, 363, 364, 367.
 Κοινὸν Ἀρχεῖον ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει.—201.
 Κόνων κηπουρὸς ὁ ἅγιος μάρτυς.—384-389.
 Κοσίνιτσα, μοναστήριον.—54, 74.
 Κοσμάς ἐπίσκοπος Μαΐουμά.—404.
 Κουβούκλιον τοῦ Ἁγίου Τάφου.—424.
 Κρῆτες.—170, 175, 177, 290.
 Κρήτη.—169, 289, 290, 399.
 Κρίσπος.—82.
 Κυκλάδες νῆσοι.—132.
 Κύπριοι.—135, 136, 220, 222, 240, 243, 297.
 Κύπρος.—83, 131, 132, 133, 136, 216.
 Κυρηναῖοι.—28.
 Κυριακὴ ἀπόφρασις.—85.
 Κυριακὴ ἡμέρα.—116, 370.
 Κύριλλος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—40, 41, 46, 63.
 Κύριλλος Σκυθοπολίτης.—396.
 Κύρος Ἀλεξανδρεὺς.—142, 146.
 Κωνσταντία Παφία.—134, 136.
 Κωνσταντιανὰ τόπος ἐν Κωνσταντινουπόλει.—47, 68.
 Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας.—40, 41, 45, 52, 58, 66, 99, 100, 120, 124.
 Κωνσταντῖνος (ὁ Πωγωνάτος).—172.
 Κωνσταντινούπολις.—43, 45, 54, 63, 65, 146, 178, 288, 420, 424, 425, 426. Ἡ Κωνσταντίνου.—292, 294, 323, 326, 329, 395.
 Λάβαν.—380.
 Λαλαγαβραάμ = χωρίον Θεοῦ.—61.
 Λατῖνοι.—331.
 Λαυσαϊκόν.—359.
 Λεόντιος, ἐπίσκοπος τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας.—15.

- Λέσβος. — 216.
 Λήμνια κακά — 194.
 Λῆμνος. — 215.
 Λιβάνου κέδροι.—375.
 Λιβερτῖνοι.—28, 56.
 Λιβύη. — 125.
 Λίθος τοῦ Ἰακώβ.—378.
 Λιθόστρωτον ἐν Ἱερουσαλήμ. — 186.
 Λικίνιος.—394.
 Λούζα. — 114, 421.
 Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστής. — 48, 57, 357.
 Λουκᾶς, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—425.
 Λουκιανὸς πρεσβύτερος.—30, 32, 33, 34, 36.
 Λουκιλλιανὸς (=Λουκιανὸς) πρεσβύτερος). — 59, 61.
 Λυδία. — 294.
 Λύχνος· τόπος ἐν τῇ περὶ τὸ Πηλοῦσιον ἐρήμῳ. — 120.
 Λώτ. — 104.
 Μαγδαλά.—424.
 Μαγιστριανὸς ἀνθύπατος. — 362.
 Μαγυδῶ. — 384.
 Μαγιδῶν.—388.
 Μαΐουμᾶς.—85, 96, 98, 135.
 Μακάριος ἀρχιεπίσκοπος Ῥωσίας. — 417.
 Μακάριος ὁ μέγας. — 255.
 Μακάριος ὁ Μακρῆς.—423.
 Μακάριος, ἡγούμενος τῆς Λαύρας. — 426, 427.
 Μακεδονία. — 214, 291.
 Μακεδόνιος αἵρεσιάρχης.—161.
 Μακεδῶν, Μακεδόνες.—83, 195, 210.
 Μακκαβαῖος. — 225.
 Μαλεοῦ αἰγιαλός.—131.
 Μανασσῆς καλλιγράφος 1302/3. — 419.
 Μανιχαῖος. — 163.
 Μανουήλ ὁ Κομνηνός. — 180, 182, 183, 185, 187, 188, 400, 425.
 Μαξιμιανὸς αὐτοκράτωρ. — 360, 361, 362, 364, 366, 367.
 Μάξιμος ὁ θεόληπτος.—260.
 Μαρία = Θεοτόκος. — 14, 176, 244, 363.
 Μαρία ἡ Μαγδαληνή.—424.
 Μαρία ἡ Αἴγυπτία.—149.
 Μαρία ἡ πρότερον Γολιυδοῦχ.— 392, 395, 396.
 Μαρκιανὸς ὁ ἅγιος.—402.
 Μᾶρκός τις τεχνίτης.—5, 6.
 Μαρνᾶς.—91, 96, 97.
 Ματθαῖος ὁ εὐαγγελιστής.—359.
 Ματθίας ἀββᾶς. — 379.
 Μεγάλη τοῦ Θεοῦ Καθολικὴ Ἐκκλησία.—174, 395, 402.
 Μεγέθιος. — 38.
 Μεγίστη Λαύρα, ἡ τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου.— 323.
 Μέμφις. — 98.
 Μεσίκλας.—93.
 Μήτηρ τοῦ Κυρίου.—212
 Μητροφάνης, ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως.—45, 47, 48, 66.

- Μιχαήλ ὁ Ἀρχάγγελος.—6.
 Μιχαήλ ὁ Παλαιολόγος.—419.
 Μιχαήλ ὁ Ψελλός.—54, 418.
 Μόδεστος Ἱεροσολύμων.—143.
 Μονοθελῆται.—145, 146.
 Μυρῶ, μήτηρ τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων.—138.
 Μυσῶν λεία.—214.
 Μωσαϊκὴ ἱστορία.—79.
 Μωσαϊκὸς νόμος.—156.
 Μωσῆς, Μωϋσῆς.—17, 25, 49, 50, 51, 56, 71, 106, 170, 181, 188, 200, 267, 271, 281, 349, 393.
 Ναβουχοδονόσορ.—393, 394.
 Ναζαρέθ.—386.
 Ναζαρέτ.—357, 388.
 Ναόδωρος ὁ καὶ Ἀπελλῆς.—385.
 Νασόμ.—39.
 Νεανίας ὁ κατόπι μεγαλομάρτυς Προκόπιος.—3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.
 Νέα Ῥώμη.—184.
 Νεῖλος ποταμός.—184.
 Νεωκόρος ὄνομα κύριον.—385.
 Νεστόριος αἰρεσιάρχης.—161, 162.
 Νικάσιος, διάκονος Παντοκρατορινός.—400.
 Νικήτας πατρίκιος καὶ κνέστωρ.—169, 423.
 Νικήτας ὁ Παφλαγών.—54.
 Νικόδημος ἄρχων, ὁ τοῦ Γαμαλιήλ ἀνεψιός.—30, 31, 32, 39, 58, 60, 61, 163, 189.
 Νικόστρατος τριβούνος.—17.
 Νίσιβις.—382, 394.
 Ὀλύμπια τὰ μεγάλα.—210.
 Ὅμηρος.—19, 83.
 Ὀνώριος.—31.
 Ὁρφανοτροφεῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει.—174.
 Οὐλκίων ἡγεμών.—8.
 Πακτωλός.—145.
 Παλαιὰ Διαθήκη.—271.
 Παλαιολόγοι.—210, 291.
 Παλαιστίνη.—84, 89, 91, 92, 99, 100, 103, 113, 117, 119, 122, 124, 125, 134, 135, 136, 144, 257, 263, 297.
 Παλαιστινοί.—101, 136.
 Παμφυλία.—388,
 Παντοκρατορινός.—400.
 Παντοκράτορος μονὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει.—180, 400.
 Παπίας ὁ ἅγιος μάρτυς.—384.
 Παράδεισος.—78, 112, 157, 368, 376.
 Παράδεισος· ἐπιγραφή ἀσκητικοῦ βιβλίου.—359.
 Παρασκευὴ ἡμέρα.—31, 34, 35, 59, 60, 61, 370.
 Πάσχα.—88.
 Πάτμος.—216.
 Πάτραι.—291.
 Πατριαρχεῖον τῆς Ἱερουσαλήμ.—171, 172.
 Πάτροκλος.—230.
 Παῦλος ὁ ἀπόστολος.—32, 60,

- 76, 104, 106, 107, 108, 176, 196, 199, 202, 204, 211, 220, 221, 223, 231, 234, 260, 271, 273, 277, 324, 325, 339, 349, 352, 365.
- Παῦλος ὁ Θηβαῖος. — 84.
- Παῦλος ὁ ἐν τοῖς Καίτοιμα. — 401.
- Παῦλος ἐπίσκοπος.—368-383.
- Πάφος. — 132, 134.
- Πάχυνον. — 126, 127, 128.
- Πελοπόννησος. — 290.
- Περγάμιος. — 122.
- Πέτρα· μονὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει.—428.
- Πέτρος ὁ ἀπόστολος. — 30, 33, 127, 202, 253, 255, 272, 273, 349.
- Πέτρος (Ἀλεξανδρείας). — 333, 361.
- Πέτρος σχολαστικός.—395.
- Πηλούσιον. — 120.
- Πιλᾶτος.—424.
- Πλάτων. — 19.
- Πλινθᾶς, πατὴρ τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων. — 138.
- Πλουσιανός, μαθητῆς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου.—120, 121, 422.
- Πόντιος Πιλᾶτος.—5, 424.
- Πόντος. — 369.
- Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.—57, 71.
- Πρόδρομος (Ἰωάννης). — 153, 280.
- Προκόπιος ὁ μεγαλομάρτυς. — 1-27, 417.
- Προποντίς. — 323.
- Πρωτᾶτον τοῦ Ἁγίου Ὁρους.—422.
- Πρωτεσίλεως.—397.
- Πτολεμαῖος. — 140.
- Ῥαββουᾶς, ἐπίσκοπος Ἐδέσσης. — 370, 373.
- Ῥινοκούρωνα.—92.
- Ῥωμαϊκὰ πράγματα.—329.
- Ῥωμαϊκὰ σκῆπτρα. — 336.
- Ῥωμαϊκαὶ παρατάξεις.—166.
- Ῥωμαϊκὴ ἀρχή. — 144, 284, 321.
- Ῥωμαῖοι.—194, 210, 211, 331, 427.
- Ῥωμαίων ἡγεμονία.—145, 426.
- Ῥωμαίων ἀναξ.—145.
- Ῥωμαίων ἀρχή.—210.
- Ῥωμαίων γερούσιον.—424.
- Ῥωμαίων σύγκλητος.—360.
- Ῥωμαίων πολιτεία.—363, 367.
- Ῥωμαίων πόλις.—367.
- Ῥωμαίων γλῶσσα.—101.
- Ῥώμη.—127, 148, 423, 424.
- Σάβας ὁ παλαιὸς ὕσιος. — 257.
- Λαύρα τοῦ αὐτοῦ.—28, 263.
- Σάβας ὁ Νέος.—190-359, 426, 428.
- Σαβαώθ.—252.
- Σαββάτου ἡμέρα.—357.
- Σαλαμινὴ τῆς Κύπρου.—83.
- Σαμάρεια.—29.
- Σαμαρεῖτις.—287.

- Σάμος. — 82.
 Σάπφειρα. — 85, 112.
 Σαρακηνοί. — 7, 114, 166.
 Σαρεφθά ἢ Σιδωνία. — 409.
 Σατάν. — 262.
 Σαῦλος. — 29.
 Σεβαστή = Σεβάστεια. — 39.
 Σειρῆνες. — 247, 353.
 Σεραφίμ. — 14, 369.
 Σέργιος, πατριάρχης Κωνσταντι-
 νουπόλεως. — 146, 147.
 Σέργιος ὁ μεγαλομάρτυς. — 361.
 Σευῆρος αἰρεσιάρχης. — 148.
 Σηγών, βασιλεὺς τῶν Ἀμορραίων.
 — 50.
 Σιβᾶς ἐρημίτης. — 115, 116, 422.
 Σικελία. — 126, 127, 128, 129,
 210.
 Σινᾶ, Σίναιον ὄρος. — 200, 245,
 246, 375, 378.
 Σιών. — 40, 63, 181, 183, 185,
 186, 243, 245, 420.
 Σχάμανδρος. — 19.
 Σκινδουλά· μοναστήριον. — 115,
 421.
 Σκυθόπολις. — 5.
 Σκυλίτζης (Γεώργιος). — 181, 425.
 Σολομών ὁ προφήτης. — 72, 205,
 261, 299, 393.
 Σταυρίον. — 45, 67.
 Σταυροῦ τύπος ἐγγὺς τοῦ Κλύ-
 σματος. — 363.
 Στενά. — 44, 65.
 Στέφανος ὁ πρωτομάρτυς. — 28 -
 81, 255, 273, 277, 418, 419.
 Στέφανος Θεσσαλονικεὺς, ὁ κατό-
 πι Σάβας ὄσιος ὁ Νέος. — 196,
 197, 198, 202.
 Στέφανος, διάκονος καὶ ῥεφερεν-
 τᾶριος. — 417.
 Στέφανος παῖς. — 358.
 Στέφανος ἡγούμενος. — 378, 379.
 Συκαί. — 45.
 Συρία. — 4, 92, 99, 286.
 Συριατικὴ γλῶσσα. — 39. Συριστί.
 — 101, 114.
 Σύροι. — 61, 289.
 Σύρων γῆ. — 297.
 Σύρων γράμματα. — 62.
 Σύρων γλῶσσα. — 101, 257.
 Σωκράτης. — 19.
 Σωμανῆτις. — 238.
 Σωφρόνιος α΄ Ἱεροσολύμων. —
 138 - 150, 151.
 Σωφρόνιος, μαθητὴς τοῦ Ἱερω-
 νύμου. — 82, 83.
 Ταβαστόν κάστρον. — 120.
 Τένεδος. — 291.
 Τερέντιος καπικλᾶριος. — 11, 12.
 Τρισμέγιστος (Ἑρμῆς). — 19.
 Φαίδιμος (ἐπίσκοπος Ἀμασείας).
 — 345.
 Φαραώ. — 50, 132.
 Φαρισαῖοι. — 30, 76, 84.
 Φᾶσις. — 146.
 Φίλιππος α΄, βασιλεὺς τῆς Μακε-
 δονίας. — 192.
 Φιλόθεος (Κόκκινος), πατριάρχης
 Κωνσταντινουπόλεως. — 190,
 340, 355, 427.

- Φίλων, ἐπίσκοπος ἐν Βαβυλῶνι τῆς Αἰγύπτου.—120.
Φλαβιανός, ἡγεμὼν τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας — 18, 19, 21, 23, 24.
Φλωρέντιος, ἐπίσκοπος Φωτικῆς.— 74.
Φλωρέντιος, πρεσβύτερος Ἱεροσολύμων.— 74.
Φρυγῶν γλῶσσα.—101.
Φωτική.— 74.
Χαλάσαν στενὰ τῆς Προποντίδος οὕτω καλούμενα? — 44.
Χαλδαϊκὴ κάμιнос.—262.
Χαλελεήλ=Στέφανος.—80.
Χαλκηδῶν.— 65, 146.
Χαναάν.— 50.
Χερουβίμ.—14, 52, 368.
Χερρόνησος.—291.
Χιλιήλ = Στέφανος.—29, 39.
Χίος.— 216.
Χοζρόης.—391.
Χριστοῦ Ἀναστάσεως ἐκκλησία.— 171.
Χριστοφόρος συγκλητικός.—2.
Χώρα μονῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει.—428.
Χωρήβ.—51.
ᾠγ, βασιλεὺς τῆς Βασάν.—50.
ᾠριγένης τις.—385, 386.
ᾠρίων συγκλητικός.—94, 95.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόλογος. Предисловіе	α'
1. Βίος καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Προκοπίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Житіе и мученичество Св. Прокопія и бывшихъ съ нимъ.	1
2. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου καὶ ἡ εὑρεσις τῶν λειψάνων αὐτοῦ. Μученичество Святаго первомученика Стефана	28
3. Λόγος ἐγκωμιστικὸς ἅμα καὶ ἱστορικὸς περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλεύσεως τοῦ τιμίου λειψάνου τοῦ ἐν ἁγίοις πρωτομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου. Похвальное и историческое слово о перенесеніи въ Константинополь честныхъ мощей иже во Святыхъ первомученика Христова и архидiakона Стефана	54
4. Ἀνώνυμον ἐγκώμιον εἰς τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον. Безъименное похвальное слово первомученику Стефану	70
5. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Φλωρεντίου, ἐπισκόπου Φωτικῆς, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα. Иже во святыхъ отца нашего Флорентія, епископа Фотикійскаго, похвальное слово святому первомученику Стефану	74
6. Βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰλαρίωνος. Житіе преподобнаго отца нашего Иларіона.	82

7. Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου ἐν μοναχοῖς κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Ζωναρᾶ ὑπόμνημα εἰς τὸν ὄσιον πατέρα ἡμῶν Σωφρόνιον, πατριάρχην Ἱεροσολύμων. Мудрѣйшаго и ученѣйшаго монаха кирь Іоанна Зонары слово о преподобномъ отцѣ нашемъ Софроніи, патріархѣ Іерусалимскомъ 137
8. Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Σωφρονίου, ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων, λόγος εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα. Иже во Святыхъ отца нашего Софронія, архієпископа Іерусалимскаго, слово о святомъ крещеніи 151
9. Βίος τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, ἀρχιεπισκόπου γενομένου Κρήτης, συγγραφεὶς παρὰ Νικήτα τοῦ πανευφήμου πατρικίου καὶ κνέστορος. Житіе иже во Святыхъ отца нашего Андрея Іерусалимитянина, бывшаго архієпископомъ Крита, написанное Никитою, всеславнымъ патрикіємъ и квесторомъ 169
10. Ἀκολουθία σὺν Θεῷ ἐπὶ τῇ εἰς τὴν μεγαλοῦπολιν ἀνακομιδῇ τοῦ Ἀγίου Λίδου, ἐν ᾧ μετὰ τὴν ἀποκαθήλωσιν ἐτέθη παρὰ τοῦ Ἰωσήφ Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, γεγονυῖα ἐν ἔτει κζ' τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ πορφυρογεννήτου βασιλέως κῶρι Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ. Послѣдованіе съ помощію Божією по случаю перенесенія въ великій градъ (Константинополь) Святаго камня, на коемъ, послѣ снятія со Креста, положенъ былъ Іосифомъ Христосъ, истинный Богъ нашъ, написано же оно въ лѣто царствованія порфиророднаго царя кирь Мануила Комнина кз (1169). 180
11. Τοῦ ἀγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν, τοῦ πατριάρχου Κωνσταν-

	τινουπόλεως κυροῦ Φιλοθέου, βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάβα τοῦ Νέου, τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ ὄρει ἀσκήσαντος. Святѣйшаго отца нашего Константинопольскаго патріарха кирѣ Филоѳея житіе и дѣятельность преподобнаго и богоноснаго отца нашего Савы Новаго, подвизавшагося на горѣ Аѳонскоѣ († 1349) . . .	190
12.	Μαρτύριον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Κλύσματι τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης. Μученичество Святаго великомученика Аѳанасія, бывшее въ Клизмѣ, на берегу Чермнаго моря.	360
13.	Βίος καὶ πολιτεία τῶν ὁσίων πατέρων Παύλου τοῦ ἐπισκόπου καὶ Ἰωάννου πρεσβυτέρου. Житіе и дѣятельность преподобныхъ отецъ Павла епископа и Іоанна пресвитера	368
14.	Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Κόνωνος. Μученичество Святаго Κοноνα	385
15.	Διορθώσεις καὶ προσθήκαι ἐν τοῖς ἀγιολογικοῖς κειμένοις τοῦ τετάρτου τόμου. Поправки и прибавки къ агиологическимъ текстамъ IV тома . . .	391
	α'. Βίος καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου	391
	β'. Ἀντιπαραβολή τοῦ βίου τῆς ἁγίας Γολινδοῦχ πρὸς ἕτερον ἀντίγραφον.	392
	γ'. Βίος τοῦ ὁσίου Γερασίμου	396
	δ'. Βίος τῶν ὁσίων Θεοφάνους καὶ τοῦ ἀυταδέλφου αὐτοῦ Θεοδώρου ὑπὸ Θεοδώρας Ῥαουλαίνης Καντακουζηνῆς τῆς Παλαιολογίνης.	397
	ε'. Μαρτύριον τῶν ἐν Κρήτῃ ἁγίων δέκα μαρτύρων	399
	ς'. Διήγησις περὶ τῆς σκέπης τῆς σοροῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου	400
	ζ'. Ἄθλησις τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἐν τοῖς Καϊουμά	401

	Σελ.
η'. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἀθηνογένους	401
θ'. Βίος τοῦ ἁγίου Μαρκιανοῦ	402
ι'. Βίος τῶν ὁσίων Κοσμᾶ καὶ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ	404
ια'. Βίος ἕτερος τῶν αὐτῶν ὁσίων	405
ιβ'. Μαρτύριον ἐπίτομον τῆς ἁγίας Γολινδοῦχ. .	407
ιγ'. Βίος τοῦ ὁσίου Εὐστρατίου	408
16. Παροράματα διορθωτέα ἐν τῷ πέμπτῳ τούτῳ τόμῳ. Опечатки и поправки къ V тому	411
17. Σημειώσεις εἰς τὰ ἐν τῷ πέμπτῳ τούτῳ τόμῳ ἀγιολο- γικὰ κείμενα. Примѣчанія къ агіологическимъ текстамъ V тома	417
α'. Βιβλιογραφικὸν σημεῖωμα περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Προκοπίου.	417
β'. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου	418
γ'. Ἀντιπαραβολή τοῦ περὶ τῆς μετακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Στεφάνου λόγου πρὸς ἕτερον αὐ- τοῦ ἀπόγραφον	418
δ'. Σημειώσεις εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος	420
ε'. Βίος τὸν βίον τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσο- λυμίτου	422
ς'. Σημειώσεις εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τοῦ Ἁγίου Λίθου ἀκολουθίαν	424
ζ'. Σημειώσεις τινὲς εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Σάββα τοῦ νέου	426
18. Πίναξ κυρίων ὀνομάτων. Указатель собственныхъ именъ.	431
19. Περιεχόμενα. Оглавление	445

